

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ**

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

**Καινοτομικές Δραστηριότητες και Ανταγωνιστικότητα στις ΜμΕ:
Το Πλαίσιο Φορολογικής Πολιτικής, Πολιτικής Κινήτρων και οι
Επιπτώσεις στις Καινοτομικές Δραστηριότητες και στην
Ανταγωνιστικότητα των ΜμΕ της Ελλάδας**

Παναγιώτης Γ. Κατής

Τριμελής Συμβουλευτική Επιτροπή:

1. Καθηγητής Δρ. Γεώργιος Κορρές (Επιβλέπων Καθηγητής)
2. Καθηγητής Δρ. Ηλίας Κουρλιούρος (Μέλος της Επιτροπής)
3. Αναπληρωτής Καθηγητής Δρ. Γεώργιος Σιδηρόπουλος (Μέλος της Επιτροπής)

Μυτιλήνη, Μάιος 2016

Η έγκριση διδακτορικής διατριβής από το Τμήμα Γεωγραφίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου δεν υποδηλώνει την αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα (Ν. 5343/1932, άρθρο 202, παράγραφος 2).

Περιεχόμενα	Σελίδα
Ευχαριστίες	iv
Πίνακας Περιεχομένων	viii
Κατάλογος Πινάκων	xiv
Κατάλογος Διαγραμμάτων	xix
Κατάλογος Χαρτών	xxi
Περίληψη	xxii
Abstract	xxvi
Συνομογραφίες	xxxiv
Εισαγωγή	1
Κεφάλαιο 1 ^ο : Καινοτομία, Επιχειρηματικότητα, Φορολογία, Ανάπτυξη Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων	13
Κεφάλαιο 2 ^ο : Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	55
Κεφάλαιο 3 ^ο : Ευρωπαϊκό Πλαίσιο και Πολιτικές για τις ΜμΕ	99
Κεφάλαιο 4 ^ο : Ελλάδα Πλαίσιο και Πολιτικές	189
Κεφάλαιο 5 ^ο : Περιγραφή του Υποδείγματος	273
Κεφάλαιο 6 ^ο : Συμπεράσματα- Προτάσεις-Περαιτέρω Έρευνα	319
Βιβλιογραφία	367
Παραρτήματα	383
Παράρτημα Α: Δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν στην Οικονομική Ανάλυση (ΕΕ)	
Παράρτημα Β: Αποτελέσματα οικονομετρικής ανάλυσης του Υποδείγματός μας (SPSS)	

Ευχαριστίες

Η εκπόνηση της διατριβής αυτής ήταν αποτέλεσμα μιας συνεχής ερευνητικής προσπάθειας, αλλά και μιας δύσκολης πορείας για μένα λόγω του αναγκαίου καθημερινού χρόνου που απαιτείτο για τη συγγραφή της, χρόνος που έπρεπε να αφαιρεθεί από τον λιγοστό ελεύθερο χρόνο μου και από την οικογένειά μου. Το αποτέλεσμα όμως αυτής της διαδρομής με προσέφερε αναρίθμητες επιστημονικές εμπειρίες και έδωσε απαντήσεις σε πολλές από τις ερευνητικές μου ανησυχίες.

Για την ολοκλήρωση της διατριβής αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω θερμότατα τον Επιβλέποντα Καθηγητή μου Δρ. Γεώργιο Κορρέ ο οποίος λειτούργησε με πολύ μεγαλύτερο ζήλο από τον τυπικό του ρόλο. Η συστηματική του καθοδήγηση, οι ουσιαστικές του υποδείξεις, οι ανεκτίμητες παρατηρήσεις και επισημάνσεις του μαζί με τον ενδιαφέρον του σε ολόκληρη την πορεία της έρευνας, λειτούργησαν ως κίνητρο να ξεπεράσω τις όποιες δυσκολίες αντιμετώπισα και να προχωρήσω. Τον ευχαριστώ επίσης για όλη την υλική και ηθική συμπαράσταση που μου παρείχε.

Θερμότατες ευχαριστίες θα ήθελα να εκφράσω στα άλλα δύο μέλη της Τριμελούς Επιτροπής τον Καθηγητή Δρ. Ηλία Κουρλιούρο και τον Αναπληρωτή Καθηγητή Δρ. Γεώργιο Σιδηρόπουλο, για την ουσιαστική συμβουλή τους, τις υποδείξεις τους, την παροχή οποιαδήποτε βοήθειας τους ζητήθηκε, την ενθάρρυνση και την υποστήριξή τους καθ' όλη τη διάρκεια της ερευνητικής μου προσπάθειας.

Θερμότατες ευχαριστίες εκφράζω επίσης στα μέλη της 7μελούς Επιτροπής Καθηγητή Δρ. Γεώργιο Τσομπάνογλου, Αν. Καθηγητή Δρ. Μπέλλα-Χατζηγεώργη Χριστόδουλο-Σπυρίζων και Επ. Καθηγήτρια Δρ. Ειρήνη Δασκαλοπούλου, που με τις υποδείξεις και τη στήριξή τους συνέβαλαν στην ολοκλήρωση της ερευνητικής μου πορείας.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα επίσης να εκφράσω σε ανθρώπους που στάθηκαν κοντά μου και με βοήθησαν με τις γνώσεις τους, την εμπειρία τους και τον χρόνο τους στην ολοκλήρωση της διατριβής μου και συγκεκριμένα στον Καθηγητή του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και μέλους της 7μελούς Επιτροπής Δρ. Παναγιώτη Λιαργκόβα, στη Δρ. Αικατερίνη Κοκκίνου, κάτοχο Διδακτορικού Διπλώματος από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου και ερευνήτρια σε θέματα καινοτομίας, στον κ. Sergio Arzeni, Διευθυντή της Διεύθυνσης Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων, Επιχειρηματικότητας και Τοπικής Ανάπτυξης του ΟΟΣΑ (CFE: SMEs, Tourism, LEED) και στην κα Miriam Kogreen, Αναπληρώτρια Διευθύντρια της Διεύθυνσης Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων,

Επιχειρηματικότητας και Τοπικής Ανάπτυξης του ΟΟΣΑ (CFE: SMEs, Tourism, LEED).

Ευχαριστώ επίσης θερμά το Τμήμα Γεωγραφίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου για τη δυνατότητα που μου έδωσε σχετικά με την αποδοχή μου στο διδακτορικό πρόγραμμα του Τμήματος και όλα τα μέλη Δ.Ε.Π. του Τμήματος που συμμετείχαν στις ετήσιες αξιολογήσεις/προόδους και με βοήθησαν με τις χρήσιμες παρατηρήσεις τους.

Η ολοκλήρωση όμως της διατριβής δεν θα ήταν εφικτή εάν δεν υπήρχε η αμέριστη υποστήριξη, αγάπη και ανοχή της οικογένειάς μου. Ευχαριστώ τη σύζυγό μου Μαρία για τη δύναμη που μου έδινε, αλλά και τα παιδιά μου Ευγενία και Γιώργο που υπόμεναν τη συχνή απουσία μου από τη ζωή τους.

**Στη Μνήμη των Γονιών μου,
Γιώργου και Ευγενίας**

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή

1.1	Εισαγωγή	1
1.2	Ερμηνεία του όρου Καινοτομία	1
1.3	Πεδίο Μελέτης	2
1.3.1	Πρωτοτυπία –Συνεισφορά	5
1.4	Σκοπός και Στόχοι της Μελέτης-Ερευνητικά Ερωτήματα	5
1.5	Μεθοδολογία	8
1.6	Αναμενόμενα Αποτελέσματα	9
1.7	Περίγραμμα Κεφαλαίων Διατριβής	10

Κεφάλαιο 1^ο – Καινοτομία, Επιχειρηματικότητα, Φορολογία, Ανάπτυξη Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων

1.2.1	Εισαγωγή	13
1.2.2	Καινοτομία στις ΜμΕ	14
1.2.2.1	Ορισμός Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων ΜμΕ σύμφωνα με ΟΟΣΑ	14
1.2.2.2	Εννοιολογικό πλαίσιο Καινοτομίας σε επιχειρήσεις	15
1.2.2.3	Η σημασία και η σπουδαιότητα του Μάρκετινγκ Καινοτομίας	19
1.2.2.4	Καινοτομία και ανταγωνιστικότητα	22
1.2.2.5	Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ΕΕ που συνθέτουν το ‘Νέο Σκηνικό’ της Καινοτομίας για Δημόσιες και Ιδιωτικές Επιχειρήσεις	29
1.2.3	Πλαίσιο Μέτρησης και Αξιολόγησης Καινοτομικής Δυναμικής και Δραστηριότητας	36
1.2.3.1	Συνδυασμός Δεικτών Καινοτομίας που προτείνονται από το Innovation Union Scoreboard IUS 2010 σε συνδυασμό με τα εγχειρίδια Frascati, Canberra, Oslo: Η δομή και η λογική της επιλογής και εφαρμογής τους	38
1.2.3.2	Καινοτομία και Φορολογία	47
1.2.4	Benchmarking, Συγκριτική Αξιολόγηση	48
1.2.5	Συμπεράσματα	53

Κεφάλαιο 2^ο –Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

2.1	Εισαγωγή	55
2.2	Σχετικές Θεωρίες Κλασσικών και Σύγχρονων Θεωρητικών και Οικονομολόγων	56
2.2.1	Adam Smith (1723-1790)	56
2.2.2	Ricardo, David (1772-1823)	60
2.2.3	Porter Michael (1947-)	62
2.2.3.1	Θεωρία: Το Διαμάντι του Ανταγωνισμού - Porter (1990)	65
2.2.4	Schumpeter, Joseph A. (1883 - 1950)	66
2.2.5	Jorgenson, Dale, W. (1933 -)	68
2.2.6	Solow, Robert M. (1924 -)	70
2.2.7	Drucker, Peter, F. (1909 – 2005)	72
2.2.8	Roemer, John, E. (1945 -)	73
2.2.9	Peters, Tom (1942 -) και Waterman, Robert (1943 -)	75
2.2.10	Gartner, William, B. (1939 -), Bygrave, William, D. και Hofer, Charles	75
2.2.11	Shaver, Kelly, G. & Scott, Shane and Heilbroner, Robert (1919 - 2005)	77
2.2.12	Abramowitz, Moses (1912 – 2000)	77
2.2.13	Christensen, Clayton (1952 -)	78
2.2.14	Samuelson, Paul, A. (1915 – 2009)	80
2.2.15	Lucas, Robert, Jr. (1937 -)	81
2.2.16	Krugman, Paul, R. (1953 -)	86
2.2.17	Bessant, John	87
2.2.18	Kline, Stephen, J. (1922 - 1997) και Rosenberg, Nathan (1927 -).	89
2.2.19	Fagerberg Jan (1951-) : Το Υπόδειγμα της ανταγωνιστικότητας των χωρών και της Οικονομικής Ανάπτυξης του Fagerberg (2004).	90
2.2.19.1	Η ανταγωνιστικότητα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης την περίοδο 1993-2001, Fagerberg: Η παρουσίαση εμπειρικών δεδομένων ευρέως αποδεκτών – “stylized facts”.	93
2.3	Συμπεράσματα	98

Κεφάλαιο 3^ο – Ευρωπαϊκό Πλαίσιο και Πολιτικές για τις ΜμΕ

3.1	Εισαγωγή	99
3.2	Πράξεις της ΕΕ για την ενίσχυση των ΜμΕ και της επιχειρηματικότητας	100
3.2.1	Η Στρατηγική της Λισαβόνας	100
3.2.2	Τα μη ικανοποιητικά αποτελέσματα της Στρατηγικής της Λισαβόνας	103
3.2.3	‘Στρατηγική της Λισαβόνας’ και η Στρατηγική ‘Ευρώπη 2020’: Η αποτυχία που θα πρέπει να γίνει διδαχή	104
3.2.4	Ευρωπαϊκή Πράξη Μικρών Επιχειρήσεων – Small Business Act SBA	105
3.2.4.1	Μετατροπή των 10 Αρχών της Ευρωπαϊκής Πράξης για ΜμΕ σε πολιτικές και η εφαρμογή τους – Small Business Act SBA	107
3.2.4.2	Συσχετισμός των Αρχών του Small Business Act - SBA με το ευρύτερο πλαίσιο των αντίστοιχων πολιτικών	116
3.3	Δράσεις του ΟΟΣΑ για την ενίσχυση των ΜμΕ στα κράτη – μέλη του (Συνέδρια ΟΟΣΑ- Συνέδριο Στρογγυλής Τράπεζας στο Τορίνο 2009)	122
3.4	Πολιτικές χωρών της ΕΕ για τις ΜμΕ	125
3.4.1	Ευρωπαϊκή Πράξη για ΜμΕ – Αρχές της Ευρωπαϊκής Πράξης	125
3.4.2	Πολιτικές της ΕΕ για τις ΜμΕ στους τομείς της Καινοτομίας, της Χρηματοδότησης και της Φορολογίας	131
3.4.3	Οδηγοί υποστήριξης των πρωτοβουλιών για πολιτικές των ΜμΕ από Διαρθρωτικά Ταμεία	142
3.4.4	Αξιολόγηση - παρουσίαση των πολιτικών για τις ΜμΕ των Ευρωπαϊκών Χωρών με βάση τις 10 αρχές της SBA	144
3.4.5	Οικονομική Κρίση και οι Ευρωπαϊκές ΜμΕ	159
3.4.5.1	Η σημασία των ΜμΕ για τις χώρες μέλη ΕΕ-ΟΟΣΑ και η εγγενής τους ευπάθεια στην οικονομική κρίση	159
3.4.5.2	Οικονομική κρίση, οι επιπτώσεις για τις ΜμΕ στην Ευρώπη και οι πολιτικές που έχουν εφαρμοστεί από τις κυβερνήσεις για να βοηθήσουν τις ΜμΕ	163
3.4.6	Διεθνοποίηση των ΜμΕ : Συγκριτική Ανάλυση μεταξύ ΕΕ, ΗΠΑ και Ιαπωνίας	173
3.4.6.1	Σύγκριση Ευρωπαϊκών ΜμΕ με τις αντίστοιχες στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία.	175

3.4.6.2	Διεθνοποίηση των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων ΜμΕ	178
3.4.6.3	Συγκρίσεις με ΗΠΑ και Ιαπωνία	179
3.4.6.4	Εμπόδια στη διεθνοποίηση των ΜμΕ	183
3.4.6.5	Σύγκριση ΗΠΑ με Ιαπωνία σε σχέση με τα εμπόδια διεθνοποίησης των ΜμΕ	185
3.5	Συμπεράσματα	186

Κεφάλαιο 4^ο – Ελλάδα Πλαίσιο και Πολιτικές

4.1	Εισαγωγή	189
4.2	Ευρωπαϊκές Πολιτικές που επηρεάζουν τις ΜμΕ και την Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα	189
4.3	Ελληνικό Πλαίσιο για την Ανάπτυξη των ΜμΕ (2004-2013)	193
4.3.1	Αναπτυξιακοί Νόμοι από το 2004 – 2013	193
4.3.2	Εθνικό Ταμείο για την Επιχειρηματικότητα και την Ανάπτυξη	200
4.3.3	Εθνική Στρατηγική για τις Εξαγωγές	203
4.4	Τέταρτη 4 ^η Προγραμματική Περίοδος (ΕΣΠΑ 2007-2013)	208
4.5	Πέμπτη 5 ^η Προγραμματική Περίοδος 2014-2020 (Εθνικού Αναπτυξιακού Σκέλους και Συγχρηματοδοτούμενου ΈΣυμβαση Εταιρικής Σχέσης-ΣΕΣ)	211
4.6	Η Καινοτομία στην Ελλάδα και η σχέση της με την ανάπτυξη των ΜμΕ	214
4.7	Χρηματοδότηση των ΜμΕ	218
4.7.1	Δράσεις για την ενίσχυση των ΜμΕ	219
4.7.2	Η χρηματοδότηση της επιχειρηματικότητας	219
4.7.3	Η Ελλάδα σε σύγκριση με επιλεγμένες χώρες (Ε.Ε.)	220
4.8	Φορολογία των ΜμΕ	222
4.9	Τα αποτελέσματα της οικονομικής ύφεσης στις ελληνικές ΜμΕ.	227
4.10	Ανάπτυξη Ευνοϊκού περιβάλλοντος για την Επιχειρηματική δραστηριότητα στην Ελλάδα (Doing Business in Greece)	235
4.10.1	Το Επιχειρηματικό Περιβάλλον της Ελλάδας	236
4.10.2	Ανάλυση των δεικτών του DB	238
4.10.2.1	Έναρξη λειτουργίας μιας επιχειρηματικής δραστηριότητας	238
4.10.2.2	Διαχείριση διαδικασίας έκδοσης οικοδομικών αδειών	240

4.10.2.3	Παροχή Ηλεκτροδότησης	242
4.10.2.4	Προστασία επενδυτών	244
4.10.2.5	Επίλυση αφερεγγυότητας - Συνοπτικά αποτελέσματα DB	246
4.11	Η αξιολόγηση των πολιτικών για την ενίσχυση των ελληνικών ΜμΕ με βάση την SBA της ΕΕ	250
4.11.1	Βασικά μεγέθη των ελληνικών ΜμΕ - Υφιστάμενη κατάσταση	251
4.11.2	Αξιολόγηση της θέσης της Ελλάδας ως προς την εφαρμογή της SBA	256
4.11.3	Επισκόπηση επί των επιδόσεων της Ελλάδας το 2012 ανά Αρχή της SBA	258
4.11.4	Παραδείγματα ορθών πρακτικών που εφαρμόστηκαν	269
4.11.5	Σπουδαιότητα περαιτέρω δράσεων	270
4.12	Συμπεράσματα	270

Κεφάλαιο 5^ο: Περιγραφή του Υποδείγματος

5.1	Εισαγωγή	273
5.2	Περιγραφή Μεταβλητών	275
5.3	Το Υπόδειγμα για την Ελλάδα	279
5.4	Το Υπόδειγμα για την Ιταλία	282
5.5	Το Υπόδειγμα για την Πορτογαλία	285
5.6	Το Υπόδειγμα για την Ισπανία	288
5.7	Το Υπόδειγμα για τη Γερμανία	290
5.8	Το Υπόδειγμα για την Ολλανδία	294
5.9	Το Υπόδειγμα για τη Φιλανδία	297
5.10	Το Υπόδειγμα για την Ομάδα Χωρών Α: Νότιες Ευρωπαϊκές Χώρες (Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία)	300
5.11	Το Υπόδειγμα για την Ομάδα Χωρών Β: Βόρειες Ευρωπαϊκές Χώρες (Γερμανία, Ολλανδία, Φιλανδία)	306
5.12	Συμπεράσματα	311
5.13	Αξιολόγηση αποτελεσμάτων Υποδείγματος	315

Κεφάλαιο 6^ο : Συμπεράσματα- Προτάσεις-Περαιτέρω Έρευνα

6.1	Βασικά Ερευνητικά Ερωτήματα-Μεθοδολογία	319
6.2	Βιβλιογραφική Επισκόπηση- Συμπεράσματα	326
6.3	Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο, οι Επιπτώσεις στην Ελληνική Επιχειρηματικότητα –Συμπεράσματα	329
6.3.1	Αναπτυξιακές Στρατηγικές – Δράσεις ΕΕ	331
6.3.2	Πολιτικές της ΕΕ για τις ΜμΕ στον τομέα της Καινοτομίας, της Χρηματοδότησης και της Φορολογίας	333
6.3.3	Οικονομική Κρίση και Ευρωπαϊκή Επιχειρηματικότητα – Συμπεράσματα	333
6.3.4	Διεθνοποίηση των Ευρωπαϊκών ΜμΕ- Συμπεράσματα	334
6.3.5	Ελληνική Μικρομεσαία Επιχειρηματικότητα – Συμπεράσματα	335
6.4	Η Στατιστική Ανάλυση του Υποδείγματος. Αποτελέσματα και Συμπεράσματα.	337
6.5	Το Πλαίσιο των Καινοτομικών Πολιτικών και Φορολογικών Πρακτικών για την Ανάπτυξη των ΜμΕ και της Ελληνικής Οικονομίας- Βασικές Προτάσεις	341
6.5.1	Προτάσεις για εφαρμογή νέας τεχνολογικής καινοτομίας στις ΜμΕ- Έξυπνα Εργοστάσια (smart factories)	341
6.5.2	Προτάσεις για την ‘Πράσινη Καινοτομία’ στις ΜμΕ	343
6.5.3	Προτάσεις για Πολιτικές Καινοτομίας και το Ανθρώπινο Δυναμικό	345
6.5.4	Προτάσεις για την βελτίωση της επιχειρηματικότητας των ελληνικών ΜμΕ	346
6.5.5	Προτάσεις για την Παραγωγικότητα στις ΜμΕ	347
6.5.6	Προτάσεις για αποτελεσματική εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Πράξης για τις ΜμΕ (Small Business Act-SBA) από τις ελληνικές ΜμΕ.	349
6.5.7	Προτάσεις για την Εισαγωγή Πολιτικών Φορολογικής Καινοτομίας	351
6.5.8	Καινοτομικές προτάσεις για τη Χρηματοδότηση των ΜμΕ	361
6.6	Πιθανά προβλήματα – εμπόδια κατά την εφαρμογή των προτάσεων	363
6.7	Περαιτέρω έρευνα	365

Κατάλογος Πινάκων

Κεφαλαίου 1^ο

Πίνακας 1.1: Δείκτες Ελληνικής Καινοτομίας σε Κλίμακα Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας	28
Πίνακας 1.2: Δείκτες Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας: Προβληματικοί Παράγοντες για την Ελληνική Επιχειρηματικότητα	29
Πίνακας 1.3: Δέκα βασικά στοιχεία της Ένωσης Καινοτομίας της ΕΕ (Euroopa, 2010)	34
Πίνακας 1.4: Δείκτες Καινοτομίας	39
Πίνακας 1.5: Πίνακας Συσχετισμού Δεικτών	40

Κεφάλαιο 3^ο

Πίνακας 3.1: Στόχοι Στρατηγικής Λισσαβόνας και Προγράμματα Καινοτομίας για την Κάλυψη του	102
Πίνακας 3.2: Αρχές της SBA της ΕΕ και Ενδεικτικές Επιτυχημένες Πολιτικές ανά χώρα	114
Πίνακας 3.3: Ευρύτερο Πλαίσιο Πολιτικών της SBA	117
Πίνακας 3.4: Πλαίσιο για την αξιολόγηση των δέκα αρχών της SBA	128
Πίνακας 3.5: Ηγέτες καινοτομικής ανάπτυξης / Innovation Growth Leaders	132
Πίνακας 3.6: Φιλική προς τις ΜμΕ Ευρωπαϊκή Νομοθεσία	141
Πίνακας 3.7: Επιπτώσεις της κρίσης στην απόδοση των ΜμΕ	166
Πίνακας 3.8: Κρατικά προγράμματα (πολιτικές) για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ΜΜΕ σε Χρηματοδότηση, 2008-2011	170
Πίνακας 3.9: Μακροοικονομικοί δείκτες για την ΕΕ27, Ευρωζώνη, ΗΠΑ, Ιαπωνία (Ποσοστιαία μεταβολή ανά έτος για την περίοδο 2008-2013- Annual Growth Rate %)	174
Πίνακας 3.10: Αναδυόμενες Τεχνολογίες σε Ευρώπη-ΗΠΑ-Ιαπωνία	178
Πίνακας 3.11: Εμπόδια Διεθνοποίησης των ΜμΕ	184

Κεφάλαιο 4^ο

Πίνακας 4.1: Ευρώπη 2020-Πρωταρχικοί Στόχοι	191
Πίνακας 4.2: Ψήφιση νόμων για την ενίσχυση των Ιδιωτικών Επενδύσεων (2004-2013)	194

Πίνακας 4.3: Επιχορήγηση ή και επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης (Leasing) ή επιδότηση κόστους δημιουργούμενων θέσεων εργασίας	195
Πίνακας 4.4: Φορολογική απαλλαγή	195
Πίνακας 4.5: Κατηγορίες Επένδυσης	197
Πίνακας 4.6: Ο Χάρτης περιφερειακών ενισχύσεων και τα ποσοστά ενισχύσεων ανά Νομό	199
Πίνακας 4.7: Κατανομή Πόρων των συν-επενδύμενων κεφαλαίων (Ταμείο – Τράπεζες)	201
Πίνακας 4.8: Κατανομή κεφαλαίων του ταμείου στις Ενισχυόμενες περιφέρειες	202
Πίνακας 4.9: Δείκτες ανταγωνιστικότητας της Παγκόσμιας Τράπεζας για το Διασυννοριακό Εμπόριο για το 2013 – κράτη-μέλη της ΕΕ	205
Πίνακας 4.10: Σημεία αναφοράς ελληνικών δεικτών ΤΑΒ συγκριτικά με κράτη-μέλη της ΕΕ και στόχοι για το 2013-2014	206
Πίνακας 4.11: Ελληνικό εξωτερικό εμπόριο εμπορευματικών συναλλαγών	207
Πίνακας 4.12: Επιχειρησιακά Προγράμματα ανά Στόχο και ανά Ταμείο	209
Πίνακας 4.13: Συγκριτική απορρόφηση κονδυλίων ΕΣΠΑ από τα 27 κράτη μέλη ΕΕ	210
Πίνακας 4.14: Συγκριτικός πίνακας ΠΔΠ (2007-2020) - (σε σταθερές τιμές 2011)	212
Πίνακας 4.15: Επιλεξιμότητα των ελληνικών περιφερειών	213
Πίνακας 4.16: Πώς η Ελλάδα έκανε ευκολότερη την πληρωμή φόρων	223
Πίνακας 4.17: Η ευκολία καταβολής φόρων στην Ελλάδα με την πάροδο του χρόνου	223
Πίνακας 4.18: Εξέλιξη της ευκολίας έναρξης επιχειρηματικής λειτουργίας στην Ελλάδα	240
Πίνακας 4.19: Εξέλιξη του βαθμού ευκολίας διαχείρισης των οικοδομικών αδειών στην Ελλάδα	242
Πίνακας 4.20: Εξέλιξη του βαθμού ευκολίας ηλεκτροδότησης επιχειρήσεων στην Ελλάδα	244
Πίνακας 4.21: Εξέλιξη της Ισχύος Προστασίας Επενδυτών στην Ελλάδα	246
Πίνακας 4.22: Εξέλιξη της αποτελεσματικότητας επίλυσης αφερεγγυότητας στην Ελλάδα	248

Πίνακας 4.23: Συνοπτική παρουσίαση δεικτών DB για την Ελλάδα και τις οικονομίες σύγκρισης	249
Πίνακας 4.24: Αριθμός επιχειρήσεων στην Ελλάδα	251
Πίνακας 4.25: Θέσεις απασχόλησης και ΜμΕ	252
Πίνακας 4.26: Προστιθέμενη Αξία (Π.Α.) που δημιουργούν οι ΜμΕ στην οικονομία	254
Πίνακας 4.27: Στατιστικοί επιμέρους δείκτες αξιολόγησης - ‘Επιχειρηματικότητα’	258
Πίνακας 4.28: Στατιστικοί επιμέρους δείκτες αξιολόγησης - ‘Δεύτερης Ευκαιρίας’	259
Πίνακας 4.29: Στατιστικοί επιμέρους δείκτες αξιολόγησης - ‘Προτεραιότητα στις μικρές επιχειρήσεις’	260
Πίνακας 4.30: Στατιστικοί επιμέρους δείκτες αξιολόγησης - ‘Ανταπόκριση της Δημόσιας Διοίκησης’	261
Πίνακας 4.31: Στατιστικοί επιμέρους δείκτες αξιολόγησης - ‘Κρατικές ενισχύσεις & δημόσιες συμβάσεις’	262
Πίνακας 4.32: Στατιστικοί επιμέρους δείκτες αξιολόγησης - ‘Πρόσβαση σε Χρηματοδότηση’	263
Πίνακας 4.33: Στατιστικοί επιμέρους δείκτες αξιολόγησης - ‘Ενιαία Αγορά’	264
Πίνακας 4.34: Στατιστικοί επιμέρους δείκτες αξιολόγησης - ‘Δεξιότητες & Καινοτομία’	265
Πίνακας 4.35: Στατιστικοί επιμέρους δείκτες αξιολόγησης - ‘Περιβάλλον’	266
Πίνακας 4.36: Στατιστικοί επιμέρους δείκτες αξιολόγησης - ‘Διεθνοποίηση’	266
Πίνακας 4.37: Συνοπτική απεικόνιση της συνολικής επίδοσης της Ελλάδας επί των 10 Αρχών της SB	267

Κεφάλαιο 5^ο

Πίνακας 5.1: Συσχετισμός Μεταβλητών Fagerberg με τις Μεταβλητές της Παρούσης Μελέτης μας	274
Πίνακας 5.2: Θεωρητικό Υπόδειγμα	278
Πίνακας 5.3: Descriptive Statistics – Περιγραφική Στατιστική- Ελλάδα	280
Πίνακας 5.4: Σύνοψη υποδείγματος - Model Summary για την Ελλάδα	280
Πίνακας 5.5: Ανάλυση Διακύμανσης ANOVA - Ελλάδα	280

Πίνακας 5.6: Συντελεστές -Coefficients ` Ελλάδα	281
Πίνακας 5.7: Descriptive Statistics – Περιγραφική Στατιστική – Ιταλία	282
Πίνακας 5.8: Σύνοψη υποδείγματος - Model Summary για την Ιταλία	283
Πίνακας 5.9: Ανάλυση Διακύμανσης -ANOVA ` Ιταλία	283
Πίνακας 5.10: Συντελεστές - Coefficients ` Ιταλία	284
Πίνακας 5.11: Descriptive Statistics – Περιγραφική Στατιστική –Πορτογαλία	285
Πίνακας 5.12: Σύνοψη υποδείγματος - Model Summary για την Πορτογαλία	286
Πίνακας 5.13: Ανάλυση Διακύμανση ANOVA - Πορτογαλία	286
Πίνακας 5.14: Συντελεστές Coefficients - Πορτογαλία	287
Πίνακας 5.15: Descriptive Statistics – Περιγραφική Στατιστική – Ισπανία	288
Πίνακας 5.16: Σύνοψη υποδείγματος - ‘ Summary για την Ισπανία	289
Πίνακας 5.17: Ανάλυση Διακύμανσης - ANOVA – Ισπανία	289
Πίνακας 5.18: Συντελεστές - Coefficients - Ισπανία	290
Πίνακας 5.19: Descriptive Statistics – Περιγραφική Στατιστική - Γερμανία	291
Πίνακας 5.20: Σύνοψη υποδείγματος - Model Summary για τη Γερμανία	291
Πίνακας 5.21: Ανάλυση Διακύμανσης - ANOVA Γερμανία	292
Πίνακας 5.22: Συντελεστές -Coefficients – Γερμανία	292
Πίνακας 5.23: Descriptive Statistics – Περιγραφική Στατιστική-Ολλανδία	294
Πίνακας 5.24: Σύνοψη υποδείγματος - Model Summary για την Ολλανδία	294
Πίνακας 5.25: Ανάλυση Διακύμανσης – ANOVA – Ολλανδία	295
Πίνακας 5.26: Συντελεστές -Coefficients – Ολλανδία	295
Πίνακας 5.27: Descriptive Statistics – Περιγραφική Στατιστική- Φιλανδία	298
Πίνακας 5.28: Σύνοψη υποδείγματος - Model Summary για τη Φιλανδία	298
Πίνακας 5.29: Ανάλυση Διακύμανσης - ANOVA – Φιλανδία	298
Πίνακας 5.30: Συντελεστές -Coefficients Φιλανδία	299
Πίνακας 5.31: Descriptive Statistics Περιγραφική Στατιστική- Ομάδα Χωρών A	301
Πίνακας 5.32: Σύνοψη υποδείγματος - Model Summary για την Ομάδα Χωρών A	301
Πίνακας 5.33: Ανάλυση Διακύμανσης - ANOVA Ομάδα Χωρών A	301
Πίνακας 5.34: Συντελεστές -Coefficients – Ομάδα Χωρών A	302
Πίνακας 5.35: 5 Διαγράμματα με τις Συσχετίσεις Δεικτών για την Ομάδα Χωρών A	305

Πίνακας 5.36: Descriptive Statistics – Περιγραφική Στατιστική- Ομάδα Χωρών Β	306
Πίνακας 5.37: Σύνοψη υποδείγματος - Model Summary για την Ομάδα Χωρών Β	306
Πίνακας 5.38: Ανάλυση Διακύμανσης - ANOVA -Ομάδα Χωρών Β	307
Πίνακας 5.39: Συντελεστές -Coefficients – Ομάδα Χωρών Β	308
Πίνακας 5.40: 5 Διαγράμματα με τις Συσχετίσεις Δεικτών για την Ομάδα Χωρών Β	310
Πίνακας 5.41: Συνολικά αποτελέσματα της οικονομετρικής ανάλυσης (συσχέτιση εξαρτημένης μεταβλητής ΑΕΠ με τις ανεξάρτητες μεταβλητές)	313
 Κεφάλαιο 6^ο	
Πίνακας 6.1: Αντιστοίχισης Στόχων με Ερευνητικά Ερωτήματα της Διατριβής	321
Πίνακας 6.2: Θεωρητικό Υπόδειγμα	326

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Κεφάλαιο 1^ο

Διάγραμμα 1.1: Άμεση κρατική χρηματοδότηση των επιχειρήσεων για έρευνα και τεχνολογία και φορολογικά κίνητρα για έρευνα και τεχνολογία, OECD 2009 (ποσοστό % επί του ΑΕΠ)	36
---	----

Κεφάλαιο 2^ο

Διάγραμμα 2.1: Παράγοντες Ανταγωνιστικότητας των Επιχειρήσεων	63
Διάγραμμα 2.2: Το Μοντέλο 'Διαμάντι' του Porter για το Ανταγωνιστικό Πλεονέκτημα των Εθνών	65
Διάγραμμα 2.3: Αλυσιδωτό Μοντέλο Καινοτομίας (Chain-linked Innovation Model)	90

Κεφάλαιο 3^ο

Διάγραμμα 3.1: Η επίδοση της Γερμανίας ως προς την SBA 2007-2012	147
Διάγραμμα 3.2: Η επίδοση της Ιταλίας ως προς την SBA 2007-2012	148
Διάγραμμα 3.3: Η επίδοση της Ισπανίας ως προς την SBA 2007-2012	150
Διάγραμμα 3.4: Η επίδοση της Δανίας ως προς την SBA 2007-2012	152
Διάγραμμα 3.5: Η επίδοση της Αυστρίας ως προς την SBA 2007-2012	154
Διάγραμμα 3.6: Μεριδίο ΜμΕ στην Απασχόληση των κρατών - μελών του ΟΟΣΑ	160
Διάγραμμα 3.7: Η πορεία των ΜμΕ για Ανάκαμψη το 2010	161
Διάγραμμα 3.8: Αριθμός ΜμΕ, απασχόληση στις ΜμΕ και προστιθέμενη αξία των ΜμΕ (2005=100)	168
Διάγραμμα 3.9: Απασχόληση στις ΜμΕ 2005-2011	175
Διάγραμμα 3.10: Αριθμός ΜμΕ 2005-2011	175
Διάγραμμα 3.11: Αριθμός Επιχειρήσεων ανά τάξη μεγέθους, ΗΠΑ 2005-2011	177
Διάγραμμα 3.12: Ποσοστό εξαγωγικών επιχειρήσεων ανά τάξη μεγέθους σε ΗΠΑ & ΕΕ27	181
Διάγραμμα 3.13: Σύγκριση ποσοστού εξαγωγικών ΜμΕ με βάση τον αριθμό εργαζόμενων για Ιαπωνία και ΕΕ27	182

Κεφαλαίου 4^ο

Διάγραμμα 4.1: Κατάταξη της Ελλάδας και των οικονομιών σύγκρισης σε σχέση με τη Χρηματοδότηση της επιχειρηματικότητας	221
Διάγραμμα 4.2: Κατάταξη της Ελλάδας και των οικονομιών σύγκρισης σε σχέση με την ευκολία καταβολής φόρων	222
Διάγραμμα 4.3: Πληρωμές (αριθμός ανά έτος)	226
Διάγραμμα 4.4: Συνολικός φορολογικός συντελεστής (% επί των κερδών)	226
Διάγραμμα 4.5: Αποτίμηση πορείας ΜμΕ 1 ^{ου} εξαμήνου 2013	228
Διάγραμμα 4.6: Τα σημαντικότερα προβλήματα στη λειτουργία των ΜμΕ	229
Διάγραμμα 4.7: Έσοδα μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων τα έτη 2007 και 2012	230
Διάγραμμα 4.8: Ημέρες είσπραξης απαιτήσεων – πληρωμής προμηθευτών και ποσοστό συναλλαγών ΜμΕ με χρήση μεταχρονολογημένων επιταγών	231
Διάγραμμα 4.9: Ημέρες είσπραξης απαιτήσεων – πληρωμής προμηθευτών για τις μικρές επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών 0-0,1 εκατ. € (Μέγεθος 1)	232
Διάγραμμα 4.10: Ημέρες είσπραξης απαιτήσεων – πληρωμής προμηθευτών για τις μεσαίες επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών 5-10 εκατ. € (Μέγεθος 6)	232
Διάγραμμα 4.11: Πρόβλεψη για την πορεία των ΜμΕ 2 ^{ου} εξαμήνου 2013	233
Διάγραμμα 4.12: Δείκτης εμπιστοσύνης ΜμΕ	234
Διάγραμμα 4.13: Κατάταξη της Ελλάδας και των οικονομιών σύγκρισης σε σχέση με DB	237
Διάγραμμα 4.14 : Πρόδος που σημείωσε η Ελλάδα στις κύριες περιοχές του DB	238
Διάγραμμα 4.15: Κατάταξη της Ελλάδας και των οικονομιών σύγκρισης σε σχέση με την ευκολία έναρξης λειτουργίας μιας επιχειρηματικής δραστηριότητας	239
Διάγραμμα 4.16: Κατάταξη της Ελλάδας και των οικονομιών σύγκρισης σε σχέση με την ευκολία διαχείρισης οικοδομικών αδειών	241
Διάγραμμα 4.17: Κατάταξη της Ελλάδας και των οικονομιών σύγκρισης με βάση τον βαθμό ευκολίας ηλεκτροδότησης των επιχειρήσεων	243
Διάγραμμα 4.18: Κατάταξη της Ελλάδας και των οικονομιών σύγκρισης με βάση την προστασία που προσφέρουν στους επενδυτές	245
Διάγραμμα 4.19: Κατάταξη της Ελλάδας και των οικονομιών σύγκρισης σε	247

σχέση με την επίλυση αφερεγγυότητας	
Διάγραμμα 4.20: Αριθμός επιχειρήσεων στην Ελλάδα 2005-2012	252
Διάγραμμα 4.21: Θέσεις απασχόλησης στις επιχειρήσεις	254
Διάγραμμα 4.22: Προστιθέμενη Αξία στις ΜμΕ	256
Διάγραμμα 4.23: Η επίδοση της Ελλάδας ως προς την SBA 2007-2012	257
Κεφάλαιο 5^ο	
Διάγραμμα 5.1: Υπολειμματική Παλινδρόμηση Υποδείγματος 1 – Ομάδα Χωρών Α	302
Διάγραμμα 5.2: Υπολειμματική Παλινδρόμηση Υποδείγματος 1 – Ομάδα Χωρών Β	307
Κατάλογος Χαρτών	
Κεφάλαιο 3^ο	
Χάρτης 3.1: Δημιουργικές Βιομηχανικές Περιοχές	134
Χάρτης 3.2: Περιφέρειες με “πράσινες” επιχειρήσεις	136

Περίληψη

Η παρούσα διατριβή εστιάζει στο βαθμό που το τρίπτυχο παραγόντων καινοτομίας, επιχειρηματικότητας και καινοτομικής φορολογίας μπορεί να συνδυαστεί προκειμένου να δημιουργηθεί και να εφαρμοστεί ένα πλαίσιο που θα συμβάλει τόσο στην ανάπτυξη των ΜμΕ όσο και της ελληνικής οικονομίας.

Το κίνητρο που ώθησε στη σύνταξη της παρούσας διατριβής και η ενασχόληση ασχολία με το συγκεκριμένο θέμα ήταν το ερευνητικό κενό που εντοπίστηκε κατά την προκαταρκτική έρευνα (επιστημονική και εμπειρική) και αφορά την έλλειψη σαφής διατύπωσης του τρόπου που η καινοτομία και η φορολογική καινοτομική πρακτική βοηθούν στην επιβίωση των ΜμΕ κατά τη διάρκεια της κρίσης και στην ανάπτυξη τους, δημιουργώντας παράλληλα τις αναγκαίες προϋποθέσεις για την αύξηση του ΑΕΠ μιας οικονομίας.

Οι στόχοι και τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν σχετίζονται: α) με τη διερεύνηση της διάχυσης της καινοτομίας στην Ελλάδα και σε ευρωπαϊκές χώρες (και χώρες μέλη του ΟΟΣΑ) και ο βαθμός που η ελληνική μικρομεσαία επιχειρηματικότητα εφαρμόζει τις αναγκαίες καινοτόμες πρακτικές που οδηγούν στην ανάπτυξή τους και τελικά στην αύξηση του ΑΕΠ της χώρας β) την ύπαρξη θετικού συσχετισμού μεταξύ καινοτομίας, εφαρμογής καινοτομικών φορολογικών πρακτικών με σκοπό την καθιέρωση ενός διατηρήσιμου ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για τις ελληνικές ΜμΕ και την οικονομία και γ) τον εντοπισμό συγκεκριμένων καινοτομικών και φορολογικών πρακτικών που μπορούν να συμβάλουν στην ανάπτυξη των ελληνικών ΜμΕ και της χώρας.

Για την επίτευξη των στόχων και την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων διεξήχθη μια σχετική έρευνα (βιβλιογραφική επισκόπηση) με την ολοκλήρωση της οποίας επιλέχθηκε ως πρότυπο για την διαμόρφωση του Υποδείγματος της διατριβής το μοντέλο του Fagerberg (Fagerberg 2004). Στη συνέχεια εξετάστηκε το ευρωπαϊκό, διεθνές και ελληνικό περιβάλλον και το πλαίσιο και οι κανονισμοί που ισχύουν και επηρεάζουν την μικρομεσαία επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα.

Μέσω του Υποδείγματός μας έγινε προσπάθεια να εντοπιστεί η σχέση του ΑΕΠ για το διάστημα 1995 -2013 με επιλεγμένους δείκτες που σχετίζονται με την καινοτομία και τη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα, σε έξι άλλες ευρωπαϊκές

χώρες¹ και σε δύο ομάδες χωρών με τον γεωγραφικό προσδιορισμό Βόρειες και Νότιες² ευρωπαϊκές χώρες. Η επιλογή των ευρωπαϊκών κρατών έγινε με κριτήριο τη συγκρισιμότητα των αναμενόμενων αποτελεσμάτων, της κυρίαρχης θέσης της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας στις οικονομίες τους και τον βαθμό επηρεασμού τους από την πρόσφατη οικονομική κρίση. Οι ανεξάρτητες μεταβλητές που επιλέχθηκαν για την οικονομετρική ανάλυση με στόχο την αποτύπωση της συσχέτισής τους με το ΑΕΠ είναι οι πατέντες (Patens), ο αριθμός επιστημόνων στην Ε&Τ (Human), οι δαπάνες για Ε&Τ (Gerd), οι εξαγωγές (Exports) και οι επενδύσεις (Invest).

Τα αποτελέσματα της οικονομετρικής ανάλυσης έδωσαν θετικές απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα της διατριβής σε σχέση με το ρόλο της καινοτομίας στην ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα των ΜμΕ και των αντίστοιχων οικονομιών. Συγκεκριμένα, για τις οικονομίες της ομάδας χωρών Α παρόλο ότι επλήγησαν σοβαρά από την πρόσφατη οικονομική κρίση, αποδείχθηκε ότι υπάρχει θετική σχέση μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών και της εξαρτημένης μεταβλητής του ΑΕΠ. Όσον αφορά την ελληνική οικονομία, το αποτέλεσμα που εξήχθη είναι ότι η εφαρμογή των κατάλληλων πολιτικών για τις πατέντες (Patents), το επιστημονικό προσωπικό που σχετίζεται με την Ε&Τ (Human), και τις εξαγωγές (Exports) επηρεάζουν θετικά το ΑΕΠ, ενώ δεν ισχύει το ίδιο για τις δαπάνες για Ε&Τ (Gerd) που θα πρέπει να αλλάξει ο τρόπος κατανομής τους και για τις επενδύσεις (Invest) που η οικονομική κρίση επηρέασε αρνητικά.

Μία σειρά προτάσεων παρουσιάζονται που άπτονται των περιοχών στις οποίες η ελληνική οικονομία και οι ΜμΕ υπολείπονται σε απόδοση έναντι πολλών ευρωπαϊκών οικονομιών, όπως η εφαρμογή νέων τεχνολογιών, η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας κυρίως μέσω καινοτόμων επιχειρηματικών πρακτικών, η εισαγωγή και εφαρμογή καινοτόμων φορολογικών πρακτικών, καθώς και η εισαγωγή εναλλακτικών μορφών χρηματοδότησης για τις ελληνικές ΜμΕ, λόγω του περιορισμού του τραπεζικού δανεισμού που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια. Οι προτάσεις στοχεύουν στην ευκολότερη και με λιγότερο κόστος εύρεση των αναγκαίων κεφαλαίων επιβίωσης των ΜμΕ που οδηγούν στην ενίσχυση της

---

¹ Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία (Ομάδα χωρών Α) και Γερμανία, Ολλανδία, Φιλανδία (Ομάδα χωρών Β)

² Ομάδα χωρών Α: Νότιες ευρωπαϊκές χώρες, Ομάδα χωρών Β: Βόρειες ευρωπαϊκές χώρες

καινοτομικής προσπάθειας και στην ανάπτυξής τους, με άμεσο όφελος για την ελληνική οικονομία.

Τέλος, οι προτάσεις για περαιτέρω και μελλοντική έρευνα εστιάζουν στην επέκταση της έρευνας για το ίδιο χρονικό διάστημα με τη χρήση φορολογικών δεικτών, που δεν είναι ακόμη διαθέσιμα από την ΕΕ και τον ΟΟΣΑ και σχετίζονται με τη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα και στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Στόχος θα είναι να αποδειχθεί μέσω του Υποδείγματος μας η συσχέτιση της φορολογίας των ΜμΕ με το ΑΕΠ μιας οικονομίας. Επιπλέον στην περίπτωση της Ελλάδας θα εξεταστεί το νέο διαμορφούμενο καινοτομικό και φορολογικό περιβάλλον και η σχέση του με το ΑΕΠ σε διαφορετικές γεωγραφικές περιφέρειες της χώρας.

Λέξεις Κλειδιά: Καινοτομία, ΜμΕ, Καινοτομική Φορολογία, Πράξη για ΜμΕ, Επιχειρηματικότητα, Ανάπτυξη.

ABSTRACT

The present thesis focuses on the examination of the extent to which three main axes which comprise innovation, innovative taxation approaches and entrepreneurship can be combined in order for an efficient framework to be created and implemented to contribute to the development of the Greek Small and Medium sized enterprises (SMEs) and the Greek economy. The focus of this thesis is based on the following three main objectives:

- a. To examine the degree of innovation that Greek SMEs apply and evaluate the resulting development which in turn will be assessed on the basis of the relevant indicators established in Europe (i.e. in other EU members) through a benchmarking approach.
- b. To investigate and identify the extent to which the introduction and application of innovative taxation framework and practices are feasible so that Greek SMEs entrepreneurship can be promoted.
- c. To evaluate and determine the extent to which a combination of entrepreneurial innovation with innovative taxation practices can be effectively applied so that a sustainable competitive advantage for Greek SMEs and the Greek economy as well can be achieved and established.

On the basis of the objectives presented above, the research questions of the thesis have been specified as follows :

1. Is the diffusion of innovation among SMEs in EU countries-members (being OECD members too) adequate to support the development of Greek SMES and the Greek economy as well?
2. Is there any positive relation of business innovation and innovative taxation policies and practices with the tendency of creation and sustainability of competitive advantage for the Greek SMEs?
3. Which are the innovative taxation practices that can be applied to support the development of Greek economy? Does Greece have the required public sector infrastructure in place so that these practices (innovative taxation practices) to be effectively implemented? What are the potential problems that may hinder their implementation?

The objectives and research questions above led the author of the thesis to carry out a literature review with the ultimate aim to identify the most suitable model that could be applied in order for the aims of the thesis to be satisfied. Among the main economists who have been examined Adam Smith and Schumpeter comprise proponents of entrepreneurship and innovation and their significant role in economic and social development of a country. Krugman and Ricardo have been another two of the most successful economists examined whose main stance concerned provision of incentives to enterprises as well as establishment of a fair taxation framework so that enterprises are given a boost for development especially during times of economic recession and depression. Finally, Jorgenson, one of the most recognized economic analysts of the 20th century, produced an extensive research and connected parameters such as information technology, energy management, taxation policies and research in innovation with increased degree of successful entrepreneurship. Once the literature review was complete, the similar model chosen to be applied for the purposes of the thesis in question was Fagerberg's 'synthetic framework' designed to examine and determine the degree of SMEs ability to design and introduce innovation and develop successful entrepreneurship and sustainable competitive advantage (independent variables of the model), which in turn affect the GNP of an economy as the dependent variable. The reasoning which underlined the choice of this particular model lies in the fact that the variables that Fagerberg's model comprises relate to the most of the parameters under examination in this study.

As far as the strategies adopted and introduced at the European Union level, these mainly include the Lisbon Strategy, which proved not to be successful in rendering the European economy viable and competitive and in turn led to the adoption and implementation of the so called Small Business Act based on ten discrete principles mainly related to the promotion of an entrepreneurial environment providing second chance to bankruptcies, establishment of efficient public services necessary to support SMEs effective function, improved access to finance and new technology for innovation as well as encouragement and support provided so that SMEs can benefit from the development of new markets.

With respect to the SBA principles, Greek economy exhibits a performance lagging behind the European respective average for seven out of the ten SBA principles with

their performance in ‘entrepreneurship’ second chance’ and ‘access to single market’ principles being close or exceeding slightly the respective European average.

The intensity of the impact of the financial crisis stressed the fact that reality moves and evolves faster than the reality in politics. Hence, among the most severe effects of the latest financial crisis has been the sharp decrease of the produced added value as well as of the SMEs number. The negative effects of the financial crisis on the Greek SMEs appeared to be even more intensive with millions of SMEs ceasing their operations, which has been a situation accentuated by banking institutions’ denial to provide finance to SMEs on one hand and the increase of loan interest rates on the other.

An important conclusion drawn from the response of SMEs to the economic crisis is that SMEs who survived implemented a triptych of specific operational policies including:

a) reducing the operational cost, including wages, by adjusting production to reduced demand levels, b) seeking additional sources of liquidity (through late payment of their debts, reduction or deference of dividends to their shareholders and c) postponement of investment and respective expansion plans.

Summing up, many European economies took measures against the crisis and its effects with respect to entrepreneurship applying a range of policies mainly including: a) relaxation of the eligibility requirements for borrowing and increasing the share of official guarantees on loans, b) facilitation of exports and c) mediation to secure credit.

Throughout the primary research, the data for Greece and six other European Countries³, as well as for the two main groups of countries with the geographical dimension north and south countries⁴ was collected and processed. The model which was used, similar to Fagerberg’s model, was applied in order to determine the degree

---

³ Italy, Portugal, Spain, Germany, Finland and Netherlands.

⁴ Group1 South European Countries: Greece, Italy, Portugal, Spain – Group 2 North European Countries: Germany, Netherland, Finland

of correlation between the dependent variable GDP and the independent variables involved in the research (PATENTS, HUMAN, GERD, EXPORTS, INVEST)⁵.

Consequently, our model was applied to both groups of economies (group A and group B) with each one including the countries specified above.

The primary research results drawn provide positive answers to the research questions of the thesis with respect to the role of innovation for SMEs development as well as the competitiveness of the respective economies under examination.

Specifically, in economies of group A, despite their recent financial recession touching the boundaries of depression, the five (5) independent variables specified above⁶ proved to affect positively the dependent variable of the formula which is the GDP of each economy under examination. Extrapolating these results, one can draw that through the adoption and implementation of appropriate and suitable policies for patents, research and technology, also concerning the personnel involved, exports and investments, the recovery of SMEs' entrepreneurship will be feasible and achievable as well as the increase of GDP and the degree of competitiveness of those economies examined.

As far as the Greek economy and its SMEs are concerned although there is no correlation found between GERD and GDP while on the other hand there is also a negative relationship evident between Investments and GDP, the positive correlation between the three variables: Patents, Human and Exports with the GDP seem to be rather promising for the economy and its enterprises. Specifically, what can be drawn here is the fact that the implementation of suitable innovative policies for SMEs' entrepreneurship combined with innovative taxation policies and practices can lead the Greek economy back in a developmental track, increasing the degree of competitiveness and viability rate of its SMEs.

On the basis of the thesis' objectives and research questions as well as the results of primary research, the recommendations made have been divided into five main categories including proposals for:

---

⁵ (PATENTS, HUMAN, GERD EXPORTS, INVEST) PATENTS= *Patents per million labour force* , HUMAN= *GERD= R&D Expenditure on all sectors in Euro per inhabitant* EXPORTS= *Country's Exports as a market shares % on global exports* INVEST= *International investment position* -

- a. Application of new technology to support introduction and development of innovation by SMEs, (i.e. smart factories, green innovation etc.). What is proposed here is introduction of greater automation of production process in order to achieve lower cost of production and production of innovative products. However, for the recommended action to be effectively taken state support is required for the hiring of technologically competent personnel , availability of finance (provided by EU funds) so that introduction of technological innovation can be realized, streamlining of the relevant regulatory framework, the required paperwork and respective procedures, additional motives for the introduction and development of green innovation by the Greek SMEs, cooperation of SMEs with research centres (i.e. state universities), reinforcement of personnel training and development.
- b. Improvement of Greek SMEs entrepreneurial performance. In order for this particular recommendation to be realised a series of necessary actions are required including: taking strict measures to reduce illegal economic activities of SMEs that in turn harm healthy and productive competition among them, reduction of the time taken by the public services for the better provision of services to SMEs, improve Greek SMEs co-operation with foreign multinational companies for the diffusion of the innovative entrepreneurial culture among Greek SMEs.
- c. Effective action to be taken so that Greek SMEs operation will be in line with the EU-SBA principles. The main action suggested to be taken include the following: streamlining of current legal framework so that Greek SMEs can be granted official operation license much faster, reduction of the capital required for an SME to start operating, reduction of payment time to SMEs by the Greek public organisations, improve terms and conditions for lending, reduction of the required paperwork and bureaucratic procedures for exports.
- d. Introduction and implementation of innovative taxation frameworks and policies which mainly include: streamlining of SMEs taxation system, reduction of tax rate for SMEs on the basis of their investment in R&D as well as of the number of people they employ. Alternatively, the system of tax return can be applied for SMEs that contribute to the reduction of unemployment, more resources available to be invested in innovation etc. Moreover, application of reduction or tax returns for SMEs that invest in

employee training and development, marketing and promotion and activated in exports.

e. Due to the reluctance of banking institutes to finance SMEs activities in Greece and in Europe, a series of alternative lending models appeared in the international capital markets aiming at funding investment programmes of SMEs. Some of these programmes are advisable to be promoted to the Greek economy to support SMEs entrepreneurship. These mainly include:

- Corporate bonds
- Loan securitization
- Covered bonds
- Crowdfunding
- Mezzanine finance
- Specialised platforms for public listing of SMEs

Taking all of the above into account it can be drawn that appropriate policies and infrastructure through relevant government decisions have to be designed and applied in order to encourage institutional and private investors to cover part of the financing of SMEs, which can not be covered by the current banking system.

Finally, suggestions for further research mainly include two areas: a. expansion and application of the current research frameworks and tools over a wider sample of SMES for and b. repeat the current research once the statistical data for taxation related to the period 1995-2015 will be available in order to determine safely and draw valid conclusions on the way that a possible reduction in taxation may affect GDP of Greece. Specifically, a well organised effort will be made so that the required taxation statistical data to be found and collected (for the 7 European countries of our sample) for the period 1995-2015, since this was not achieved in the present thesis due to lack of the respective data. However, the collection of this data (once this will be available) will provide us with valid statistical grounds in order to draw also valid conclusions with respect to the relation between taxation and innovation. In other words what will be examined will be the extent to which an increase or a decrease in taxation rates affect positively or negatively SMEs innovative action as well as the GDP of the countries selected.

Finally, it is recommended that further research in the future should focus on the extension of the current research over the same time span making use of taxation indices that were not available throughout the completion of the present thesis neither in EU nor in OECD files which are related to the SMEs entrepreneurship in Greece as well as in the rest of the European countries. The goal of this further research should be provision of evidence through the application of our model for the correlation of SMEs taxation with the GDP of an economy. Moreover, in the case of Greece, the new innovative and taxation environment as well as its relation to the country's GDP will also be examined taking to consideration also regional approaches.

Key Words: Innovation, SMEs, Innovative Taxation, Entrepreneurship, Small Business Act, Growth.

Συντομογραφίες

ΑΕΔΕΑ	Ακαθάριστη Εγχώρια Δαπάνη για Έρευνα και Ανάπτυξη
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο προϊόν
ΓΓΕΤ	Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας-Υπουργείο Παιδείας
ΓΕΜΗ	Γενικό Εμπορικό Μητρώο
ΓΣΕΒΕΕ	Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδος
CEF	Connecting Europe Facility
CIP	Competitiveness and Innovation Framework Programm
CTPA	Centre for Tax Policy and Administration (OECD)
CIP	Competitiveness & Innovation Framework Programme (EC)
CIS	Communication Innovation Survey
COM	Commission (European Commission)
DB	Doing Business (World Bank)
DERN	Digital Enterprise Research Network
ΔΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΔΠΙ	Δικαίωμα Πνευματικής Ιδιοκτησίας
E&A	Έρευνα & Ανάπτυξη
E&T	Έρευνα & Τεχνολογία
ΕΓΤΑΑ	Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕ	European Commission
ΕΚΕ	Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου
ΕΚΤ	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕΚΤ	Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης
EMAS	Eco- Audit and Management Scheme
EOMMEX	Ελληνικός Οργανισμός Μικρών-Μεσαίων Επιχειρήσεων και Χειροτεχνίας
ΕΠ	Επιχειρηματικά Προγράμματα
ΕΠΕ	Εταιρείες περιορισμένης Ευθύνης
ΕΠΜ	Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων
ΕΣΣΕ	Εθνικής Συνομοσπονδία Ελληνικού Εμπορίου
ΕΥΣΣΑΑΠ	Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων – Υπουργείο Ανάπτυξης
ΕΣΕΣΔΕΕ Εμπορίου	Επιτροπή Εθνικής Στρατηγικής για τη Διευκόλυνση του Εξωτερικού Εμπορίου
ΕΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΕΤΑ	Έρευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη
ΕΤΑΕ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων
ΕΤΕ	Εθνική Τράπεζα Ελλάδος
ΕΤΕΑΝ	Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας & Ανάπτυξης
ΕΤΕ	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΥ	European Union
Ebsn	European Basic Skills Network
FP7	7 th Framework Programme for Research and Technological Development
GCI	Global Competitiveness Index (World Economic Forum)

GDP	Gross Domestic Product
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
IGEM	Intemporal General Equilibrium Model
JSBRI	Japan Small Business Research Institute
IFC	International Finance Corporation (World Bank Group)
IMF	International Monetary Fund
INE/ΓΣΕΕ	Ινστιτούτο Εργασίας της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδος
IOBE	Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών
IUS	Innovation Union Scoreboard
ΚΚΔ	Κανονισμό Κοινών Διατάξεων
ΚΕΕ	Κέντρου Εξυπηρέτησης Επιχειρήσεων
ΚΙΣ	Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης
MENA	Middle East and North Africa region (OECD program)
MFP	Multi- Factor Productivity
MIC	Monitoring & Information Centre (EU)
ΜμΕ	Μικρομεσαίες επιχειρήσεις
ΜΣ	Μνημόνια Συναντίληψης
ΜΟ	Μέσος Όρος
MXT	Μέσα Χρηματοοικονομικής Τεχνικής
NFIB	The National Federation of Independent Business (USA)
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
OECD	Organisation of Economic Cooperation and Development
ΠΕΠ	Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα
ΠΔΠ	Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο
R &D	Research and Development
SBA	Small Business Act- Ευρωπαϊκή Πράξη για τις Μικρές Επιχειρήσεις
ΣΕΣ	Σύμβαση Εταιρικής Σχέσης
SMEs	Small Medium Enterprises
TAB	Trading Across Borders (World Bank Group)
TEMΠME	Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων
ΥΠΑΑΝ	Υπουργείο Ανάπτυξης (Νυν Υπουργείο Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού)
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως
WEF	World Economic Forum
WPSMEE	OECD- Working Party on Small & Medium Enterprises

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγή

Η καινοτομία μπορεί να οριστεί ως η παρουσίαση ενός νέου ή ενός βελτιωμένου προϊόντος (αγαθού ή υπηρεσίας), μιας νέας παραγωγικής διαδικασίας, μιας νέας μεθόδου προώθησης των πωλήσεων, ή μιας νέας επιχειρηματικής πρακτικής που επηρεάζει τη δομή ενός οργανισμού, την οργάνωση του χώρου εργασίας καθώς και τις σχέσεις ενός οργανισμού ή μιας επιχείρησης με το εξωτερικό της περιβάλλον (Eurostat/OECD 2005 σελ 11-12).

Οι καινοτομικές δραστηριότητες ποικίλουν από επιχείρηση σε επιχείρηση. Μερικές επιχειρήσεις συνδυάζουν την καινοτομία με την παρουσίαση νέων προϊόντων, ενώ άλλες με τη συνεχή ανάπτυξη και βελτίωση των ήδη παραγόμενων προϊόντων - παραγωγικών διαδικασιών. Και στις δύο περιπτώσεις οι επιχειρήσεις καινοτομούν, η καινοτομική προσπάθεια μπορεί να αποτελείται από την εφαρμογή μιας σημαντικής αλλαγής ή από μια σειρά πολλών μικρών αλλαγών (πχ στην παραγωγική διαδικασία) που μαζί συντελούν σε μια μεγάλη καινοτομική αλλαγή.

1.2 Ερμηνεία του όρου Καινοτομία

Ο όρος καινοτομία ερμηνεύεται με διαφορετικούς τρόπους από τις επιχειρήσεις και τους κυβερνητικούς οργανισμούς. Γενικά θα μπορούσαμε να ορίσουμε την καινοτομία ως τη δημιουργία καλύτερων και πιο αποτελεσματικών προϊόντων, διαδικασιών, υπηρεσιών, τεχνολογιών ιδεών που γίνονται αποδεκτές από τις αγορές και τις κοινωνίες. Ο ΟΟΣΑ χρησιμοποιώντας δεδομένα από τα κράτη – μέλη του, αλλά και από μια σειρά από κράτη με υψηλή αναπτυξιακή πορεία τα τελευταία χρόνια (πχ. Ινδία, Κίνα), προσπάθησε να ομαδοποιήσει σε τρία μοντέλα τις καινοτομικές προσπάθειες που παρατηρούνται στην παγκόσμια οικονομία (OECD and Eurostat 2005, OECD Innovation Strategy 2010):

- Το πρώτο μοντέλο είναι η Καινοτομία Προϊόντος (*In house R&D/innovation*) η οποία αναφέρεται στην καινοτομία που δημιουργεί η ίδια η επιχείρηση/οργανισμός μέσω του τμήματος έρευνας και τεχνολογίας
- Το δεύτερο μοντέλο είναι η Καινοτομία Διαδικασία Παραγωγής (*Process Innovation*) η οποία σχετίζεται με την αναβάθμιση των διαδικασιών και περιλαμβάνει τη χρησιμοποίηση ενσωματωμένων τεχνολογιών (που προήρθαν από την αγορά μηχανημάτων, εξοπλισμού και λογισμικού), καθώς και την

πρωτοποριακή εκπαίδευση των εργαζομένων για να καταστούν ικανοί να χρησιμοποιήσουν την νέα τεχνολογία στους χώρους εργασίας. Στην περίπτωση που έχουμε αλλαγές στα διάφορα στάδια της προώθησης των προϊόντων, μπορούμε να μιλήσουμε και για ‘*Marketing Innovation*’.

- Το τρίτο μοντέλο είναι η Οργανωτική Καινοτομία (*Organizational Innovation/No technological innovation*) και εμπεριέχει στρατηγικές καινοτομίας που υιοθετούνται από οργανισμούς και επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην παροχή υπηρεσιών.

Τα παραπάνω καινοτομικά μοντέλα σχετίζονται περισσότερο με την επιχειρηματική καινοτομία που οδηγεί μέσω μιας επιλεγμένης διαδικασίας διάχυσης στην επιχειρηματική καινοτομική διαδικασία. Τελευταία όμως, Διεθνείς Οργανισμοί (IMF, E.U. OECD) κάνουν λόγο για τον ρόλο της καινοτομίας στον δημόσιο τομέα (Public Sector Innovation – Organizational Innovation) και στην κοινωνία (Social Innovation). Αυτή η διαφορετική προσέγγιση τεκμηριώνει τη διαπίστωση ότι στη σημερινή παγκόσμια οικονομία οι συνιστώσες της επιτυχούς καινοτομικής διαδικασίας που οδηγεί στην οικονομική ανάπτυξη δεν περιλαμβάνουν μόνο τεχνολογικές πρωτοτυπίες για την παραγωγή προϊόντων, αλλά και τη συμμετοχή πολλών άλλων φορέων που επηρεάζουν την επιτυχή καινοτομική διαδικασία.

Αξίζει να σημειωθεί επίσης, ότι η ταχεία εξέλιξη και διάχυση της τεχνολογίας στο τομέα της επικοινωνίας μέσω του διαδικτύου έχει μειώσει τις δυσκολίες για ενημέρωση και συνεργασία μεταξύ ατόμων που διαμένουν σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές πάνω σε θέματα και διαδικασίες που αφορούν την καινοτομία και ιδιαίτερα τη μη τεχνολογική καινοτομία και την καινοτομία με κοινωνικό προσανατολισμό.

1.3 Πεδίο Μελέτης

Μέχρι τώρα οι εμπειρικές αναλύσεις για την οικονομική ανάπτυξη αναφέρθηκαν με μικρή έμφαση στον ρόλο της καινοτομίας στην ανάπτυξη (Jaumotte and Pain, 2005). Οι περισσότερες μελέτες αναφέρονται και προσδιορίζουν την οικονομική ανάπτυξη με βάση την παραγωγικότητα της εργασίας και του φυσικού κεφαλαίου όπως τα μηχανήματα και ο εξοπλισμός, ως τους βασικούς παράγοντες που οδηγούν στην οικονομική ανάπτυξη (Mittelstadt and Cerri, 2008). Η καινοτομία αναφέρονταν συνήθως ως ένας σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει τη γενική απόδοση της

χρησιμοποίησης του κεφαλαίου και της εργασίας κατά τη διάρκεια της παραγωγικής διαδικασίας και αποτελούσε ένα από τα μέρη του πολύ - παράγοντα⁷ για την παραγωγικότητα (MFP), εάν και η σχέση μεταξύ της καινοτομίας και του MFP δεν έχει διευκρινιστεί πλήρως. Μελέτες για την καινοτομία και την ανάπτυξη που οδηγούν στην οικονομική ευμάρεια (Ayyagari and Demirguc-Kunt, 2003) έχουν γίνει πολλές τα τελευταία χρόνια, ακολουθώντας διαφορετικές προσεγγίσεις, αποσαφηνίζοντας τον ρόλο της καινοτομίας στην ανάπτυξη μέσα από διαφορετικές διαστάσεις.

I. Ο Guellec και ο Van Pottelsberghe (Guellec & Van Pottelsberghe de la Potterie 2001) απέδειξαν ότι οι δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία, που οδηγούν στην παραγωγή καινοτομικών προϊόντων, έχουν πολύ θετική επίδραση στην ανάπτυξη του Α.Ε.Π. μιας οικονομίας (Guellec & Van Pottelsberghe de la Potterie 2001).

II. Ο ΟΟΣΑ (OECD, 2008a) αναφέρει τη σημασία της τεχνολογικής υπεροχής (που αποτυπώνεται στις επενδύσεις ενσώματου κεφαλαίου (tangible capital) που επηρεάζει θετικά το GDP. Για παράδειγμα, επενδύσεις στην τεχνολογία που σχετίζονται με την πληροφορική και την επικοινωνία ισοδυναμούσαν με το 15% - 20% της αύξησης του GDP στις χώρες της Ομάδας 8 (G8) για το διάστημα 2001-2006

III. Συνεχίζοντας ο ΟΟΣΑ (OECD 2007a) αναφέρει τη σημασία της συμμετοχής κατάλληλα εκπαιδευμένων εργαζομένων στην παραγωγική διαδικασία, στην καινοτομική προσπάθεια και στην διάχυσή της που βοηθά την οικονομική ανάπτυξη. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, εάν ο μέσος χρόνος που ξοδεύεται για εκπαίδευση στις χώρες – κράτη του ΟΟΣΑ αυξηθεί κατά ένα χρόνο τότε η οικονομική ανάπτυξη θα αυξηθεί μεταξύ 5% και 6% ανάλογα με τις τεχνοοικονομικές δομές των οικονομιών. Παράλληλα, τονίζεται ο ρόλος της εκπαίδευσης που οδηγεί στην καινοτομία και στην οικονομική ανάπτυξη που με τη σειρά της επηρεάζει θετικά κοινωνικούς δείκτες που σχετίζονται με την υγεία και την κοινωνική συνοχή μιας κοινωνίας.

IV. Μελέτες (Mittelstadt, A. and F. Cerri W.P.2008/5, Ayyagari, M, Beck, T. and Demirguc-Kunt, A. 2003 World Bank) επίσης έδειξαν ότι το

---

⁷Multi-Factor Productivity (MFP – OECD 2013)

άνοιγμα, το κλείσιμο και η ανάπτυξη των επιχειρήσεων βοηθούν στην εξέλιξη της οικονομίας. Οι οικονομίες μπορούν να ωφεληθούν με την ανακατανομή των πλουτοπαραγωγικών πόρων από χαμηλής παραγωγικότητας επιχειρήσεις σε επιχειρήσεις με υψηλή παραγωγικότητα. Ωστόσο, και αυτές οι μελέτες για τις επιχειρήσεις κατέγραψαν την αλληλεξάρτηση μεταξύ της παραγωγικότητας και της καινοτομίας.

V. Μελετητές (Lee, Y. and Gordon 2005/*Journal of Public Economics*, Jaumotte, F. & Pain, N. *OECD Economics Department Working Papers*, No. 456, OECD-2005c, OECD Innovation Strategy 2010) επίσης αναφέρθηκαν σε έρευνες όπου η μη τεχνολογική καινοτομία αποτέλεσε μια σημαντική δυναμική για την οικονομική ανάπτυξη χωρών με μειωμένη βιομηχανική δραστηριότητα (όπως η Ελλάδα) αλλά με μεγάλη ανάπτυξη του τριτογενούς και του δημοσίου τομέα. Η φορολογική καινοτομία όπως πχ η επιβολή των λεγόμενων πράσινων φόρων και οι διοικητικές και οργανωτικές βελτιώσεις των δημόσιων οργανισμών είναι μερικές από τις μη τεχνολογικές καινοτομικές πρακτικές που δημιουργούν προστιθέμενη αξία στην οικονομία.

VI. Ολοκληρώνοντας, αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχει ένα πλαίσιο παραγόντων σε μια οικονομία που επηρεάζει, εκτός των προαναφερθέντων, την καινοτομία και τη διάχυσή της στην οικονομία. Οι παράγοντες αυτοί είναι το χρηματοοικονομικό σύστημα, οι ισχύοντες κανονισμοί και νόμοι καθώς και οι κρατικοί οργανισμοί. Έχει παρατηρηθεί ότι μερικές φορές υπάρχει μια αρνητική συσχέτιση μεταξύ των αυστηρών νομικών κανονισμών και των αποτελεσμάτων της καινοτομικής προσπάθειας (Bassanini & Ernst 2002).

Τα αποτελέσματα των ερευνών κατέδειξαν ότι η καινοτομία αποτελεί το κλειδί της ανάπτυξης σε πολλές χώρες της Β. Αμερικής, Ασίας και Ευρώπης τα τελευταία χρόνια και βοηθά στη συνεχή αύξηση των επενδύσεων σε τομείς του τριτογενούς τομέα (υπηρεσίες, άυλα αγαθά). Παράλληλα όμως παρατηρείται μια μείωση των επενδύσεων για την παραγωγή βιομηχανικών ενσώματων προϊόντων (tangible assets). Την Ελλάδα ενδιαφέρουν πρωτίστως οι καινοτομικές προσπάθειες που οδηγούν στην ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων καθώς και οι μη τεχνολογικές

καινοτομικές διαδικασίες που οδηγούν στην βέλτιστη απόδοση ιδιωτικών και δημόσιων υπηρεσιών.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να αναφερθεί ότι η έρευνα που θα πραγματοποιηθεί θα εξετάσει επίσης την επίδραση της καινοτομικής φορολογικής πρακτικής στην προώθηση της ευημερίας και ανάπτυξης των ΜμΕ σε όλους του τομείς της οικονομίας τους οποίους δραστηριοποιούνται. Οι μέχρι τώρα μελέτες διεθνών οργανισμών (ΕΕ, ΟΟΣΑ) όταν αναφέρονται στη σχέση του φορολογικού συστήματος με την καινοτομία (J.Owens, OECD-CTPA 2010) δίνουν έμφαση κυρίως στους περιβαλλοντολογικούς φόρους και τις επιπτώσεις τους στα φορολογικά έσοδα, στο περιβάλλον και στο ΑΕΠ μιας οικονομίας. Μέσω της έρευνας μας θα γίνει προσπάθεια να διαπιστωθεί ποιές άλλες φορολογικές πρακτικές μπορούν να θεωρούνται καινοτομικές και να συμβάλουν στην ανάπτυξη των ΜμΕ στην Ελλάδα και σε άλλες ευρωπαϊκές οικονομίες με το γεωγραφικό προσδιορισμό Βόρειες και Νότιες ευρωπαϊκές χώρες

1.3.1. Πρωτοτυπία –Συνεισφορά

Η παρούσα διατριβή εστιάζει στο βαθμό που το τρίπτυχο παραγόντων καινοτομίας, επιχειρηματικότητας και καινοτομικής φορολογίας μπορεί να συνδυαστεί προκειμένου να δημιουργηθεί και να εφαρμοστεί ένα πλαίσιο που θα συμβάλει τόσο στην ανάπτυξη των ΜμΕ όσο και της ελληνικής οικονομίας.

Το κίνητρο που ώθησε στη σύνταξη της παρούσας διατριβής και την ασχολία με το συγκεκριμένο θέμα ήταν το σχετικό ερευνητικό κενό που εντοπίζεται σε αντίστοιχες μελέτες και έρευνες που αφορούν τον ελληνικό και ευρωπαϊκό χώρο στο πλαίσιο της περιφερειακής ανάπτυξης και της οικονομικής γεωγραφίας, καθώς και της ιδιαίτερης σημασίας για την αναπτυξιακή διαδικασία και τη συνοχή.

1.4 Σκοπός και Στόχοι της Μελέτης-Ερευνητικά Ερωτήματα

Ο σκοπός της συγκεκριμένης μελέτης είναι: “να αναπτυχθεί ένα πλαίσιο με βάση των συνδυασμό καινοτομικών πολιτικών και προσεγγίσεων σε επιχειρησιακές και φορολογικές πρακτικές που θα συνεισφέρουν στην ανάπτυξη των Ελληνικών ΜμΕ αλλά και της Ελληνικής Οικονομίας γενικότερα”.

Ο σκοπός μπορεί να αναλυθεί στους παρακάτω στόχους:

ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

1.Αξιολόγηση της Καινοτομίας και της σχέσης της με την ανάπτυξη των Ελληνικών ΜμΕ

2.Διερεύνηση της δυνατότητας εισαγωγής Φορολογικής Καινοτομίας και του βαθμού συνεισφοράς της στην προαγωγή και ανάπτυξη της καινοτομίας στις Ελληνικές ΜμΕ

3.Συνδυασμός των δύο παραμέτρων για την επίτευξη Διατηρήσιμου Ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος της Επιχειρηματικότητας των Ελληνικών ΜμΕ αλλά και της Ελληνικής Οικονομίας

1. Να διερευνηθεί ο βαθμός καινοτομίας, που εφαρμόζουν οι Ελληνικές Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (ΜμΕ) και της ανάπτυξης που πετυχαίνουν και να αξιολογηθεί με βάση τους αντίστοιχους δείκτες και τάσεις σε άλλα κράτη –μέλη της ΕΕ που αποτελούν και μέλη του ΟΟΣΑ, μέσω ‘ benchmarking approach’ – προσέγγισης συγκριτικής αξιολόγησης με βέλτιστες πρακτικές.
2. Να διερευνηθεί και να εντοπιστεί ο βαθμός στον οποίο η εισαγωγή της φορολογικής καινοτομίας είναι εφικτή και μπορεί να προάγει την επιχειρησιακή καινοτομία στις ελληνικές ΜμΕ.
3. Κατόπιν εξέτασης των σχετικών πολιτικών αλλά και των αντίστοιχων βέλτιστων πρακτικών από πηγές της ΕΕ και του ΟΟΣΑ, να αξιολογηθεί και να αποφασιστεί ο βαθμός στον οποίο ένας συνδυασμός επιχειρησιακής καινοτομίας και καινοτομικών φορολογικών πολιτικών μπορούν να συνεισφέρουν στην καθιέρωση και ανάπτυξη ενός διατηρήσιμου ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος στους κλάδους αιχμής της ελληνικής οικονομίας.

Με βάση τα παραπάνω, βασικός στόχος της έρευνας είναι η εξέταση της σχέσης που υπάρχει μεταξύ της καινοτομίας - ανάπτυξης με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ) και με τη φορολογική πρακτική στα κράτη – χώρες μέλη της Ε.Ε, που αποτελούν ταυτόχρονα και μέλη του ΟΟΣΑ, με ιδιαίτερη έμφαση στην ελληνική

πραγματικότητα. Το ερώτημα χρήζει περαιτέρω διερεύνησης και προσοχής λόγω της σπουδαιότητας που παρουσιάζει για τους εξής δύο κύριους λόγους:

α) Οι περισσότερες μελέτες εξετάζουν την επίδραση της καινοτομίας στην ανάπτυξη μεγάλων επιχειρήσεων και οργανισμών και μπορεί να συμπεριλαμβάνουν στα αποτελέσματά τους λίγες μόνο αναφορές για τις ΜμΕ. Στην Ελλάδα, αλλά και στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁸ και του ΟΟΣΑ, που πάνω από το 90% των επιχειρήσεων εμπίπτουν στην κατηγορία των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων η υιοθέτηση κατάλληλων καινοτομικών διαδικασιών και πρακτικών δεν είναι μόνο σημαντική για την ανάπτυξή τους, αλλά και για την ίδια την επιβίωσή τους.

β) Είναι περιορισμένες οι καινοτομικές πρακτικές που εφαρμόζονται κατά τον σχεδιασμό της φορολογικής πολιτικής των κρατών και που θα μπορούσαν να έχουν μια θετική επίδραση στις ΜμΕ, στο κοινωνικό σύνολο και στην οικονομία μιας χώρας. Η συνεχιζόμενη αύξηση της ανταγωνιστικότητας μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. και του ΟΟΣΑ ωθεί τις οικονομίες να αφιερώσουν περισσότερο χρόνο στην ανεύρεση καινοτομικών φορολογικών πρακτικών. Η Ελλάδα για να μπορέσει να αυξήσει τους ρυθμούς ανάπτυξης και την ανταγωνιστικότητά της θα πρέπει να αρχίσει να προσανατολίζεται στην σύνταξη φορολογικών νόμων με καινοτομική νοοτροπία και αντίληψη.

Στη βάση αυτής της έρευνας θα τεθούν προς εξέταση τα παρακάτω ερωτήματα:

- 1) Είναι επαρκής η διάχυση της καινοτομίας στις ΜμΕ στα κράτη – μέλη της Ε.Ε που είναι και μέλη του ΟΟΣΑ και ποιες μορφές καινοτομίας είναι κατάλληλες για την ανάπτυξη των ελληνικών ΜμΕ και κατ' επέκταση της ελληνικής οικονομίας;
- 2) Υπάρχει σχέση μεταξύ των πολιτικών καινοτομίας και καινοτόμων φορολογικών πρακτικών με τη δημιουργία επιχειρηματικού ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για τις ελληνικές ΜμΕ;
- 3) Μπορούν να εφαρμοστούν πολιτικές που προάγουν την καινοτομία καθώς και καινοτόμες φορολογικές πρακτικές που θα βοηθήσουν την ανάπτυξη των ΜμΕ και κατά επέκταση της ελληνικής οικονομίας; Ποιες μπορεί είναι αυτές οι πολιτικές και οι πρακτικές και πια τα πιθανά προβλήματα κατά την υλοποίησή τους; Υπάρχει το κατάλληλο υπόβαθρο σε υπηρεσίες και

---

⁸ Υπάρχουν 23 εκατ μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ε.Ε. και μόνο 41 χιλ. μεγάλες επιχειρήσεις (EU SBA 2008-2013)

οργανισμούς που θα υποστηρίξει την υιοθέτηση και εφαρμογή αυτών των πολιτικών;

1.5 Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία που θα ακολουθηθεί για την εκπόνηση της διδακτορικής διατριβής περιγράφεται περιληπτικά στα παρακάτω στάδια:

α) Βιβλιογραφική Ανασκόπηση:

Ανασκόπηση μελετών, άρθρων, βιβλίων για την καινοτομία που οδηγεί στην ανάπτυξη, τα μέσα που χρησιμοποιούνται για τη διάχυση της καινοτομίας στην οικονομία και στην κοινωνία, καθώς και για την επίδραση της καινοτομικής φορολογικής πρακτικής στην ανάπτυξη. Στη συνέχεια θα γίνει η επιλογή του θεωρητικού υπόβαθρου και υποδείγματος που θα οδηγήσει στην επιλογή και στο συνδυασμό των μεταβλητών που θα χρησιμοποιηθούν στην συγκεκριμένη εμπειρική έρευνα. Θα γίνει προσπάθεια να χρησιμοποιηθούν στατιστικά στοιχεία και δεδομένα από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, από την Τράπεζα Ελλάδος, από την Γενική Διεύθυνση Φορολογίας του Υπουργείου Οικονομικών, από τη Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης, από την Eurostat, από το SME Development Policy –DG Enterprise & Industry European Commission, από τον ΟΟΣΑ (OECD), καθώς και από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ΔΝΤ (IMF).

β) Στατιστική Ανάλυση:

Θα χρησιμοποιηθούν ενημερωτικά δελτία που θα περιέχουν δεδομένα και δείκτες προερχόμενους από τις προαναφερθείσες πηγές και θα ακολουθηθούν τα εξής αρχικά βήματα για να φτάσουμε στα πρώτα αποτελέσματα:

- Προσδιορισμό των σχετικών τομέων που θα εξεταστούν (καινοτομία, ανάπτυξη, ΜμΕ, φορολογία)
- Προσδιορισμό των σχετικών διαθέσιμων δεδομένων και δεικτών
- Ομαδοποίηση των δεικτών σύμφωνα με συγκεκριμένα κριτήρια (correlation, balance between areas)
- Συγκριτική προτυποποίηση -Benchmarking
- Ανάλυση και συσχετισμό τους με τους επιμέρους δείκτες
- Σύγκριση των αποτελεσμάτων και αρχικά συμπεράσματα.

Στη συνέχεια, θα χρησιμοποιηθεί στατιστική ανάλυση για να δοθεί μια δυναμική στην έρευνα εξετάζοντας τις σχέσεις αιτιότητας. Με τη στατιστική ανάλυση επίσης θα

καταβληθεί προσπάθεια να ερευνηθεί η συσχέτιση των ανεξάρτητων μεταβλητών που σχετίζονται με την καινοτομία και επηρεάζουν το ΑΕΠ και την ανάπτυξη της χώρας. Το συγκεκριμένο σημείο παρουσιάζει ενδιαφέρον για τη χώρα μας γιατί δεν έχει ακόμη σαφώς προσδιοριστεί πως η φορολογική καινοτομία (σχετίζεται με δημόσια καινοτομία και την οργανωσιακή καινοτομία (public innovation & organizational innovation) μπορεί να βοηθήσει τις ΜμΕ και την ανάπτυξη γενικότερα.

Θα πρέπει να γίνει σαφές σε αυτό το σημείο ότι η συγκεκριμένη διατριβή θα βασιστεί σε διαθέσιμα και αντιπροσωπευτικά δεδομένα και στοιχεία. Σημειώνεται ότι η ανάλυση των στοιχείων θα γίνει μέσω του στατιστικού πακέτου SPSS. Τα δεδομένα (δείκτες) που θα χρησιμοποιηθούν στην οικονομετρική ανάλυση θα προέρχονται από την Ελλάδα, αλλά και από άλλες ευρωπαϊκές χώρες για να μπορεί να υπάρξει καλύτερη συγκρισιμότητα και ο αναγκαίος γεωγραφικός προσδιορισμός.

Τέλος, να σημειωθεί ότι με την ολοκλήρωση της μελέτης θα διατυπωθούν συμπεράσματα και θα γίνουν συγκεκριμένες προτάσεις με βάση τον συνδυασμό της βιβλιογραφική έρευνας, της στατιστικής ανάλυσης και της ερμηνείας των στοιχείων της έρευνας.

1.6 Αναμενόμενα Αποτελέσματα

Η συγκεκριμένη διδακτορική διατριβή έχει σαν στόχο να προσδιορίσει τον κατάλληλο συσχετισμό μεταξύ καινοτομίας για τις ΜμΕ και φορολογικής καινοτομίας και πως αυτές οι συνιστώσες μπορούν να πετύχουν αύξηση της οικονομικής ευημερίας στην Ελλάδα. Τα αποτελέσματα που αναμένονται να διεξαχθούν από την έρευνα σχετίζονται με τις παρακάτω παραμέτρους:

- I. Συσχέτιση καινοτομίας (και μη τεχνολογικής καινοτομίας) και ανάπτυξης των ΜμΕ σε Ε.Ε.(Ελλάδα, και σε επιλεγμένες χώρες της ΕΕ μέλη του ΟΟΣΑ)
- II. Συσχέτιση πολιτικής κινήτρων, φορολογικής καινοτομίας και ανάπτυξης (ΕΕ)
- III. Παρουσίαση των διαφορών μεταξύ του βαθμού ανάπτυξης μιας οικονομίας χωρίς τη χρησιμοποίηση καινοτομικών διαδικασιών και του βαθμού ανάπτυξης με την προώθηση της καινοτομίας μέσω της εξέτασης της πορείας επιλεγμένων ευρωπαϊκών οικονομιών και της Ελλάδας
- IV. Συσχέτιση των πολιτικών καινοτομίας και καινοτόμων φορολογικών πρακτικών για τη δημιουργία επιχειρηματικού ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για τις ελληνικές ΜμΕ και για τις χώρες μέλη της ΕΕ

- V. Εμπειρική- οικονομική ανάλυση για να διαπιστωθούν οι συγκεκριμένοι παράγοντες που προσδιορίζουν την καινοτομία, επηρεάζουν το ΑΕΠ και την ανάπτυξη
- VI. Ύπαρξη συσχέτισης μεταξύ φορολογικής καινοτομίας και ΜμΕ και ανάλυση κοινωνικών-οικονομικών επιπτώσεων
- VII. Προτάσεις που προάγουν την καινοτομία και την καινοτομική φορολογία στις ελληνικές ΜμΕ και μπορούν να βοηθήσουν στην ανάπτυξη και στην αναπτυξιακή διαδικασία

Με βάση όλα τα παραπάνω, η συγκεκριμένη πρόταση προσπαθεί να διερευνήσει τις καινοτομικές διαδικασίες και πολιτικές συμπεριλαμβάνοντας και την καινοτομική φορολογική πρακτική, οι οποίες μπορούν να δώσουν μια δυναμική ανάπτυξης στις ΜμΕ και κατ' επέκταση στις οικονομίες των χωρών της Ε.Ε με ιδιαίτερη έμφαση στην Ελλάδα. Η συσχέτιση επίσης ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων της οικονομίας που συνδέονται με την καινοτομία και η επιλογή της κατάλληλης καινοτομικής πολιτικής αποτελεί πρόκληση για τη συγκεκριμένη πρόταση διδακτορικής διατριβής.

1.7 Περίγραμμα Κεφαλαίων Διατριβής

Η παρούσα διατριβή απαρτίζεται από έξι διακριτά κεφάλαια τα οποία σχεδιάστηκαν προκειμένου να συνεισφέρουν στην απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων της διατριβής και κατ' επέκταση στην ικανοποίηση των στόχων της.

Συγκεκριμένα, στο Κεφάλαιο 1 με τίτλο 'Καινοτομία, Επιχειρηματικότητα, Φορολογία, και Ανάπτυξη Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων' αναλύονται και ορίζονται οι βασικοί όροι της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας, της φορολογίας και της ανάπτυξης των ΜμΕ, καθώς θεωρήθηκαν θεμελιώδεις για τη συζήτηση και την εφαρμογή των σχετικών θεωρητικών πλαισίων και εννοιών της διατριβής.

Στο Κεφάλαιο 2 (Βιβλιογραφική Ανασκόπηση) γίνεται μια ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας και των θεωριών προκειμένου να επιλεγεί το κατάλληλο μοντέλο που θα εφαρμοστεί και που θα καλύψει και τους τρεις κύριους πυλώνες της παρούσας διατριβής (καινοτομία, φορολογία, επιχειρηματικότητα) μέσω της εφαρμογής του στην οικονομική ανάλυση που παρουσιάζεται στο πέμπτο κεφάλαιο.

Στο Κεφάλαιο 3 (Ευρωπαϊκό Πλαίσιο και Πολιτικές για ΜμΕ) διεξάγεται μια συγκριτική προτυποποίηση (benchmarking) της απόδοσης των ελληνικών ΜμΕ με την αντίστοιχη απόδοση των ευρωπαϊκών ΜμΕ σε σχέση με τις αρχές της Ευρωπαϊκής Πράξης για τις Μικρές Επιχειρήσεις Small Business Act (SBA) και εντοπίζονται οι περιοχές και οι πολιτικές όπου οι πρώτες υστερούν έναντι των δεύτερων, λαμβάνοντας υπόψη και την γεωγραφία της κάθε χώρας που περιγράφεται και συγκρίνεται.

Στο Κεφάλαιο 4 (Ελλάδα Πλαίσιο και Πολιτικές) παρουσιάζονται οι στόχοι της Στρατηγικής Ευρώπης 2020 και συσχετίζονται με τις προκλήσεις στις οποίες καλείται να απαντήσει μέσω εφαρμογής αντίστοιχων πολιτικών η Ελλάδα για να μπορεί να δημιουργήσει διατηρήσιμο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στο διεθνές επιχειρησιακό περιβάλλον. Παρουσιάζεται επίσης μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση της ελληνικής μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας εφαρμόζοντας τις δέκα αρχές της Ευρωπαϊκής Πράξης Small Business Act (EU SBA), και οι επιπτώσεις της κρίσης στις ελληνικές ΜμΕ εντοπίζονται και η σπουδαιότητα αλλά και το εύρος τους συζητούνται.

Στο Κεφάλαιο 5 (Περιγραφή του Υποδείγματος) παρουσιάζεται η εφαρμογή του υποδείματός που επιλέχθηκε στα πρότυπα του υποδείγματος του Fagerberg (2004), ακολουθεί η επεξήγηση των αποτελεσμάτων της οικονομετρικής ανάλυσης και το συγκεκριμένο κεφάλαιο ολοκληρώνεται με τον εντοπισμό και την παρουσίαση των σχετικών συμπερασμάτων που εξήχθησαν για την Ελλάδα, για έξι ευρωπαϊκές χώρες και για δύο ομάδες χωρών με τον γεωγραφικό προσανατολισμό βόρειες και νότιες ευρωπαϊκές χώρες.

Στο Κεφάλαιο 6 παρουσιάζονται συγκεντρωτικά τα συμπεράσματα που προκύπτουν σε όλη τη μελέτη και που δίνουν απάντηση στα ερευνητικά ερωτήματα της διατριβής ικανοποιώντας παράλληλα και τους στόχους της. Επίσης στο συγκεκριμένο κεφάλαιο με βάση τα αποτελέσματα της δευτερογενούς έρευνας και της οικονομετρικής ανάλυσης παρουσιάζονται συγκεκριμένες προτάσεις για καινοτομία και φορολογικές καινοτόμες πρακτικές αλλά και για περαιτέρω έρευνα, ολοκληρώνοντας έτσι την παρούσα διατριβή.

Στο τέλος ακολουθούν η Βιβλιογραφία και τα Παραρτήματα.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Π Ρ Ω Τ Ο

ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ, ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

1.2.1 Εισαγωγή

Όπως τονίστηκε και στην Εισαγωγή, έχουν αναπτυχθεί διαφορετικές προσεγγίσεις ως προς την ερμηνεία του όρου ‘καινοτομία’ από οργανισμούς και επιχειρήσεις. Ενδιαφέρουσα είναι η οπτική που προσφέρει ο ορισμός που προτείνει ο ΟΟΣΑ στο Frascati manual (Εγχειρίδιο Frascati), σύμφωνα με το οποίο η καινοτομία ερμηνεύεται ως « η μετατροπή μιας ιδέας σε εμπορεύσιμο προϊόν ή υπηρεσία, μία νέα ή βελτιωμένη λειτουργική παραγωγική διαδικασία καθώς και νέα ή βελτιωμένη μέθοδο παροχής μιας ή περισσότερων υπηρεσιών». Το συγκεκριμένο κεφάλαιο συνδέεται με όλα τα ερωτήματα της διατριβής καθώς αποσκοπεί στην παρουσίαση και στον καθορισμό του εννοιολογικού πλαισίου και στον ορισμό εννοιών που είναι απαραίτητα προκειμένου να αναπτυχθεί και να ολοκληρωθεί η συγκεκριμένη μελέτη και να ικανοποιηθούν οι στόχοι που έχουν τεθεί. Η προσέγγιση που ακολουθείται περιλαμβάνει την έρευνα σε δευτερογενείς πηγές, τόσο επίσημων φορέων όπως ο ΟΟΣΑ, το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ-WEF και το Ερευνητικό Ινστιτούτο – DERN. Οι ενότητες που ακολουθούν πραγματεύονται κυρίως θέματα που σχετίζονται με τον ορισμό της καινοτομίας, των ΜμΕ, της ανταγωνιστικότητας, και της συγκριτικής αξιολόγησης. Με βάση αυτά έχει δομηθεί το συγκεκριμένο κεφάλαιο σε αντίστοιχα διακριτά μέρη όπου περιγράφονται οι προς συζήτηση έννοιες.

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο ορίζονται τα κύρια χαρακτηριστικά των μικρομεσαίων επιχειρήσεων ΜμΕ, τίθεται το εννοιολογικό πλαίσιο καθώς και οι τύποι της επιχειρησιακής καινοτομίας σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ και το εγχειρίδιο Frascati που διαφοροποιείται από τις έννοιες του νεωτερισμού και της εφεύρεσης. Επίσης συζητείται η σχέση της καινοτομίας με την ανταγωνιστικότητα και συμφωνεί με το πλαίσιο των 12 πυλώνων της ανταγωνιστικότητας όπως αυτό αναπτύσσεται και ορίζεται από τον Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ –World Economic Forum WEF 2010-2011 (World Economic Forum WEF, The Global Competitiveness Report 2010-2011). Γίνεται μια συνοπτική θεώρηση των πολιτικών που συνθέτουν το νέο σκηνικό μέσα από την στρατηγική της ΕΕ ‘Ευρώπη 2020’ καθώς και των βασικών στοιχείων της Ένωσης Καινοτομίας (Innovation Union). Κατόπιν παρουσιάζεται το πλαίσιο

μέτρησης και αξιολόγησης της καινοτομικής δυναμικής και δραστηριότητας που είναι εφαρμόσιμο στις ΜμΕ, συνδυάζοντας τους δείκτες της Ένωσης της Καινοτομίας (Innovation Union Scoreboard) και του Frascati Family (Frascati, Canberra, Oslo). Τέλος σχολιάζεται η σχέση της καινοτομίας με τη φορολογία και αναλύεται η μέθοδος της Συγκριτικής Αξιολόγησης - Προτυποποίησης (Benchmarking) που θα εφαρμοστεί για την ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας της παρούσας μελέτης όσον αφορά τις καινοτόμες, επιχειρησιακές και φορολογικές πρακτικές των ελληνικών ΜμΕ σε αντιδιαστολή με τις αντίστοιχες πρακτικές που εφαρμόζονται από τις Ευρωπαϊκές ΜμΕ, προκειμένου να συναχθούν έγκυρα συμπεράσματα και να γίνουν ρεαλιστικές και ουσιαστικές προτάσεις.

1.2.2 Καινοτομία στις ΜμΕ

1.2.2.1 Ορισμός Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων ΜμΕ σύμφωνα με ΟΟΣΑ

Σύμφωνα με τον επίσημο ορισμό του ΟΟΣΑ ως μικρομεσαίες επιχειρήσεις-ΜμΕ αναγνωρίζονται όλες οι ανεξάρτητες, μη θυγατρικές επιχειρήσεις οι οποίες απασχολούν εργαζόμενους λιγότερους από ένα συγκεκριμένο αριθμό ο οποίος φυσικά ποικίλλει από χώρα σε χώρα (OECD, 2005: 17). Το πιο συχνό ανώτερο όριο αριθμού εργαζόμενων είναι οι 250 εργαζόμενοι οι οποίοι απασχολούνται σε ΜμΕ της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σύμφωνα με τον EOMMEX οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, που στο εξής θα καλούνται ‘ΜμΕ’, ορίζονται οι επιχειρήσεις οι οποίες απασχολούν λιγότερους από 250 εργαζόμενους, έχουν ετήσιο κύκλο εργασιών που δεν υπερβαίνει τα 50 εκατ. € ή έχουν ετήσιο συνολικό ισολογισμό που δεν υπερβαίνει τα 43 εκατ. €.

Παρ όλα αυτά κάποιες χώρες θέτουν ως όριο τους 200 εργαζόμενους, ενώ οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής θεωρούν ότι οι ΜμΕ θα πρέπει να απασχολούν από 500 εργαζόμενους και κάτω. Επίσης να σημειώνεται ότι σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ (OECD,2005) ως μικρές επιχειρήσεις (Small enterprises) θεωρούνται αυτές που απασχολούν λιγότερους από 50 εργαζόμενους, ενώ ενδιαφέρον είναι και αυτό που ο ΟΟΣΑ ορίζει ως ‘μικροεπιχειρήσεις’ (microenterprises) οι οποίες είναι αυτές που απασχολούν από 5 έως 10 εργαζόμενους. Πέρα όμως από τον αριθμό των εργαζόμενων που απασχολούνται, ο ΟΟΣΑ εφαρμόζει και άλλη μία παράμετρο ορισμού των ΜμΕ και αυτή είναι τα οικονομικά στοιχεία. Έτσι σύμφωνα με το νέο ορισμό που ισχύει από τον Ιανουάριο του 2005: α) ως μεσαίες επιχειρήσεις (με 50-

250 εργαζόμενους) ορίζονται και αναγνωρίζονται αυτές των οποίων τα έσοδα δεν υπερβαίνουν το όριο των 50 εκατ. ευρώ, β) ως μικρές επιχειρήσεις (με 10-50 εργαζόμενους) ορίζονται οι επιχειρήσεις εκείνες των οποίων τα έσοδα δεν ξεπερνούν το όριο των 10 εκατ. ευρώ ενώ γ) το όριο των εσόδων αυτών που ορίζονται ως μικροεπιχειρήσεις δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 2 εκατ. ευρώ. Εναλλακτικά, ο ισολογισμός για μεσαίες, μικρές ή μικρό- επιχειρήσεις δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τα 43 εκατ. ευρώ, 10 εκατ. ευρώ και 2 εκατ. ευρώ αντίστοιχα. Ως μια ένδειξη της παρουσίας και της δυναμικής των ΜμΕ στην Ευρωπαϊκή Ένωση σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις συνιστούν το 98 % των επιχειρήσεων της Ευρώπης, διασφαλίζουν το 55 % των θέσεων απασχόλησης στον τομέα της ιδιωτικής οικονομίας, παρουσιάζοντας ένα υψηλό δυναμικό καινοτομίας όσον αφορά τις παραγωγικές διαδικασίες, τα προϊόντα και τις υπηρεσίες (OECD Outlook, 2005).

1.2.2.2 Εννοιολογικό πλαίσιο Καινοτομίας σε επιχειρήσεις

Η καινοτομία σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει ο ΟΟΣΑ στο εγχειρίδιο Frascati (Frascati Manual, 6^η Έκδοση 2002) ορίζεται ως η μετατροπή μίας ιδέας σε εμπορεύσιμο προϊόν ή υπηρεσία, σε λειτουργική μέθοδο παραγωγής ή διανομής, νέας ή βελτιωμένης, ή ακόμα σε νέα μέθοδο παροχής κοινωνικών υπηρεσιών. Με βάση τον συγκεκριμένο ορισμό θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η καινοτομία αναφέρεται σε διαδικασία. Από την άλλη πλευρά όμως όταν ο όρος 'καινοτομία' χρησιμοποιείται για να περιγράψει ένα νέο ή βελτιωμένο προϊόν, εξοπλισμό ή υπηρεσία τα οποία διαχέονται επιτυχώς την αγορά, τότε η έμφαση δίνεται στο αποτέλεσμα της διαδικασίας. (Frascati Manual, 2002). Επίσης σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι η καινοτομία σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ αποτελεί κλειδί για την οικονομική ανάκαμψη. Συγκεκριμένα, όπως υποστηρίζει ο ΟΟΣΑ : «Το κλειδί για να αποκαταστήσουμε τη μακροχρόνια ανάπτυξη είναι η ικανότητά μας να καινοτομούμε». Με έξυπνες επενδύσεις , οι κυβερνήσεις μπορούν να σταματήσουν τη μείωση του ΑΕΠ, να επιταχύνουν την ανάκαμψη και να θέσουν τις βάσεις για μια ισχυρή και βιώσιμη ανάπτυξη» OECD, Innovation and Crisis, 2008).

Εξετάζοντας επίσης τη σχετική βιβλιογραφία, (Community Innovation Survey - CIS 2008) καθώς και τον τρόπο με τον οποίο ορίζεται από τον ΟΟΣΑ και την Eurostat, (Eurostat 2005) η καινοτομία, γίνεται προφανές ότι αυτή περιλαμβάνει τους τέσσερεις παρακάτω τύπους:

- *Καινοτομία προϊόντος*: εισαγωγή ενός προϊόντος ή υπηρεσίας που είναι νέα ή σημαντικά βελτιωμένα όσον αφορά τα κύρια χαρακτηριστικά και τις χρήσεις. Αυτό περιλαμβάνει σημαντικές βελτιώσεις σε τεχνικά χαρακτηριστικά και προδιαγραφές, συστατικά μέρη, υλικά, λειτουργικά συστήματα και πλατφόρμες καθώς και λειτουργικά χαρακτηριστικά.
- *Καινοτομία διαδικασιών και διεργασιών*: περιλαμβάνει την εισαγωγή ή την εφαρμογή νέων ή σημαντικά βελτιωμένων μεθόδων παραγωγής που με τη σειρά τους περιλαμβάνουν σημαντικές αλλαγές σε τεχνικές, εξοπλισμό και λογισμικό.
- *Καινοτομία στο μάρκετινγκ*: ή εμπορικής προώθησης και εκμετάλλευσης και εφαρμογή νέας ή νέων μεθόδων μάρκετινγκ που περιλαμβάνουν σημαντικές αλλαγές στο σχεδιασμό του προϊόντος ή της συσκευασίας, τοποθέτηση στην αγορά, προώθηση και τιμολογιακή πολιτική.
- *Οργανωτική/οργανωσιακή καινοτομία*: εφαρμογή νέων μεθόδων στις επιχειρησιακές πρακτικές, στην οργάνωση του χώρου εργασίας και των συνθηκών του καθώς και στις εξωτερικές σχέσεις της επιχείρησης (π.χ. σχέσεις με εξωτερικούς φορείς, κοινωνία κλπ).

Με την παραπάνω διάκριση των διαφορετικών τύπων καινοτομίας συμφωνεί και το Ερευνητικό Ινστιτούτο DERN (Digital Enterprise Research Network⁹).

Μέσω της σχετικής βιβλιογραφίας (Nedis & Byler, 2009) γίνεται αντιληπτό το γεγονός ότι η καινοτομία θεωρείται από τους ερευνητές και αναλυτές αναγκαία για τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων που λειτουργούν σε ένα πολύπλοκο, παγκοσμιοποιημένο και ως εκ τούτου έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον. Επίσης γίνεται σαφές ότι η ‘μη καινοτομία’ ή διαφορετικά η επανάπαυση μιας επιχείρησης στα υπάρχοντα προϊόντα ή υπηρεσίες της, ανεξαρτήτως του βαθμού επιτυχίας τους, αποτελεί θέμα χρόνου για την περιθωριοποίηση της συγκεκριμένης επιχείρησης με

---

⁹ www.jmu.iccs.gr

απώλεια μεριδίου αγοράς και με άλλες επακόλουθες αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις.

Εξετάζοντας την καινοτομία μέσα από το πρίσμα των σύγχρονων οικονομιών οι περισσότερες των οποίων βρίσκονται σε στάδιο ύφεσης ή βαθιάς ύφεσης κατανοεί κάποιος την ανάγκη για καινοτομία και τη σημασία της. Όπως υποστηρίζουν οι Kitsos και Hatzikian, (2008), εάν δεν μετατραπεί η Ευρωπαϊκή Ένωση σε μία ‘Ένωση Καινοτομίας’, οι οικονομίες των χωρών της θα υποστούν μαρασμό, καθώς οι καινοτόμες ιδέες, οι ικανότητες, τα χαρίσματα και οι δυναμικές θα περάσουν στην αφάνεια και την αχρηστία. Επιπλέον, υποστηρίζεται ότι η ριζική αλλαγή των καινοτομικών επιδόσεων αποτελεί τρόπο δημιουργίας μόνιμων και καλά αμειβόμενων θέσεων εργασίας οι οποίες θα αντέξουν στις πιέσεις της παγκοσμιοποίησης (Kitsos & Hatzikian, 2008).

Όπως υποστηρίζει ο Kotler (2003) και υπαγορεύει η θεωρία του κύκλου ζωής ενός προϊόντος (life cycle model), όλα τα προϊόντα αργά ή γρήγορα διέρχονται τα εναλλακτικά στάδια του ‘κύκλου ζωής’, ξεκινώντας από την εισαγωγή και την ανάπτυξη και καταλήγοντας στα στάδια της ωρίμανσης και του κορεσμού, τα οποία αν συνοδεύονται και από πτώση της αγοράς μπορούν να οδηγήσουν τις επιχειρήσεις σε προβλήματα βιωσιμότητας και πιθανό οικονομικό μαρασμό.

Ένας άλλος μοχλός πίεσης για καινοτομική δραστηριότητα των επιχειρήσεων αποτελεί η συμπεριφορά των ανταγωνιστών, οι οποίοι εισάγοντας στην αγορά νέα προϊόντα ασκούν έμμεση πίεση στις άλλες επιχειρήσεις να ανταποκριθούν με αντίστοιχες καινοτομίες σε προϊόντα, υπηρεσίες ή διαδικασίες προκειμένου να παραμείνουν ανταγωνιστικές και να διασφαλίσουν το κεκτημένο μερίδιο αγοράς.

Πολύ μεγάλη σημασία όμως έχει το γεγονός της σαφής αντίληψης του τι ακριβώς ‘αποτελεί καινοτομία για τις επιχειρήσεις. Όπως ορίστηκε στην ‘Εισαγωγή’ μέσω του καθορισμού των στόχων της η παρούσα μελέτη εστιάζει στην καινοτομία που θα εξασφαλίσει την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών ΜμΕ, επομένως η έννοια και η πρακτική της καινοτομίας θα συζητηθεί και θα αναλυθεί σε συνάρτηση με το βαθμό που συνεισφέρει στην επιχειρησιακή ανταγωνιστικότητα και ανάπτυξη.

Συχνά η έννοια της καινοτομίας συγχέεται με την έννοια του νεωτερισμού ή της εφεύρεσης που σημαίνει την εισαγωγή και υιοθέτηση οποιασδήποτε καινούριας

έννοιας (ιδέα, τρόπος συμπεριφοράς, τεχνική, προϊόν, μέθοδος κ.λπ.) (Nedis & Byler, 2009). Είναι σημαντικό όμως να διαχωριστούν οι δύο αυτοί όροι καθώς δεν είναι αναγκαστικά ταυτόσημοι και συχνά εσφαλμένα συγχέονται.

Όπως τονίζει επίσης ο Kuczmariski (2011) οι επιπτώσεις της σύγχυσης των εννοιών 'καινοτομίας' και 'νεωτερισμός' είναι πολύ σημαντικές, καθώς μπορούν να οδηγήσουν τους νέους επιχειρηματίες σε εσφαλμένα μονοπάτια. Ως εκ τούτου καθίσταται σημαντικός ο διαχωρισμός των δύο αυτών εννοιών εντοπίζοντας την ειδοποιό διαφορά τους.

Σύμφωνα με τον Gurel (2007) ως νεωτερισμός ορίζεται «η σύλληψη μιας νέας ιδέας» 'που μπορεί να αφορά ένα προϊόν, μια υπηρεσία ή μια διαδικασία, ενώ ως καινοτομία ορίζεται η εφαρμογή αυτής της ιδέας και η μετατροπή σε τελική μορφή αντίστοιχου προϊόντος ή υπηρεσίας.

Παρόλο που ο νεωτερισμός ή η εφεύρεση σωστά θεωρείται ως η πεμπουσία της καινοτομίας, ωστόσο η καινοτομία είναι αυτή που 'μετουσιώνει' τις εφευρέσεις, ευρεσιτεχνίες, πρότυπα, ανακαλύψεις και μοντέλα εργασίας σε εμπορεύσιμα προϊόντα και υπηρεσίες. Συνεπώς η διαφορά μεταξύ του 'νέου' και του 'καινοτόμου' είναι η αξία που προσδίδει σε αυτό η αγορά μέσω της ζήτησης που θα εκδηλωθεί, διαφορετικά δεν μπορούμε να μιλάμε για καινοτομία ή τουλάχιστον για καινοτομία που 'φιλοδοξεί' να συμβάλει στην ανταγωνιστικότητα της επιχείρησης, η οποία την εισάγει.

Όταν προκύπτει και αναπτύσσεται μία νέα ιδέα ή κατοχυρώνεται μία πατέντα αυτό λέγεται εφεύρεση και μεγάλο μέρος της διαδικασίας της συνίσταται σε ερευνητική διαδικασία που λαμβάνει χώρα και ολοκληρώνεται είτε στα εργαστήρια εταιρειών είτε στα πανεπιστήμια, με κίνητρο την εξέλιξη της γνώσης της κατασκευής, η οποία, αν και σημαντική, διαφέρει από το κίνητρο της καινοτομίας που είναι η εμπορευματοποίηση μέσω κάλυψης συγκεκριμένων αναγκών των τελικών καταναλωτών και της αγοράς. Και φυσικά η επιτυχία της καινοτομίας εξαρτάται κυρίως από το βαθμό στον οποίο ικανοποιεί πραγματικές και συγκεκριμένες ανάγκες της αγοράς (Heerde & Mela, 2005). Συνεπώς, αν η επιχείρηση αποτύχει να εντοπίσει και να ορίσει σωστά μια ανάγκη της αγοράς είναι επόμενο να αποτύχει και ο νεωτερισμός που θα εισάγει και να μην καταφέρει να εμπορευματοποιηθεί και ως εκ τούτου να μην αποτελέσει καινοτομία. Έτσι λοιπόν, για παράδειγμα, όταν η Panasonic προ εικοσιπενταετίας περίπου εισήγαγε στην αγορά το πρώτο τηλέφωνο με κάμερα, παρόλο που το προϊόν αυτό θεωρήθηκε πρωτοποριακό για την εποχή του,

ωστόσο απέτυχε να συμβάλει στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας της επιχείρησης καθώς απέτυχε η εμπορευματοποίησή του. Ο κύριος λόγος ήταν ότι η αγορά δεν εξεδήλωσε την αναμενόμενη ζήτηση καθώς δεν ικανοποιούσε τις πραγματικές ανάγκες της σε συνάρτηση με τη τιμή πώλησης του προϊόντος. Το συγκεκριμένο προϊόν λοιπόν αποτελεί ένα παράδειγμα του διαχωρισμού που τονίστηκε παραπάνω μεταξύ νεωτερισμού και καινοτομίας, καθώς αν και αναμφισβήτητα αποτέλεσε μια εφεύρεση και ένα νεωτερισμό, ωστόσο δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ως καινοτομία αφού δεν εμπορευματοποιήθηκε επιτυχώς στην αγορά.

Καθίσταται λοιπόν προφανές από τα παραπάνω ότι η επιτυχημένη εισαγωγή μιας καινοτομίας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το αποτελεσματικό μάρκετινγκ, όσον αφορά την έρευνα αγοράς και την προώθηση.

1.2.2.3 Η σημασία και η σπουδαιότητα του Μάρκετινγκ Καινοτομίας

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω η καινοτομία μπορεί να αναγνωρισθεί σε τέσσερις διακριτές κατηγορίες: καινοτομία προϊόντος, καινοτομία διαδικασιών, καινοτομία μάρκετινγκ και οργανωσιακή καινοτομία. Το μάρκετινγκ όμως της καινοτομίας είναι ιδιαίτερα σημαντικό αφού απαιτείται για την επιτυχημένη ολοκλήρωση και των τεσσάρων κατηγοριών καινοτομίας. Η σπουδαιότητα του μάρκετινγκ για την ανάπτυξη καινοτόμων υπηρεσιών, προϊόντων και διαδικασιών είναι καθοριστική καθώς η καθιέρωση, η πρόοδος και η επιτυχία στην αγορά αποτελούν εξαιρετικά δύσκολες, δυναμικές και περίπλοκες διαδικασίες.

Ως εκ τούτου οι ΜμΕ όπως και όλες γενικά οι επιχειρήσεις θα πρέπει να εστιάζουν στο μάρκετινγκ καινοτομίας, καθώς αυτό οδηγεί στην ανάπτυξη φιλοσοφίας που επηρεάζει όλη τη διαδικασία της καινοτομίας, από τη διαμόρφωση θετικής και ευνοϊκής ενδο-επιχειρησιακής κουλτούρας για την ανάπτυξη ιδεών, μέχρι την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της εισόδου των καινοτομικών προϊόντων ή υπηρεσιών στην αγορά.

Θα πρέπει εδώ να αναφερθεί το γεγονός ότι δεν είναι τυχαίο ότι οι ηγεσίες των επιχειρήσεων σε όλο τον κόσμο, αντιμετωπίζουν και θεωρούν την καινοτομία ως μια κεντρική στρατηγική επιχειρησιακή πρόκληση ιδιαίτερα για την επόμενη δεκαετία, καθώς διαβλέπουν ότι σε μια επιβαρυσμένη και απαιτητική οικονομία, η κερδοφόρα ανάπτυξη, δεν είναι βιώσιμη χωρίς την εισαγωγή καινοτομικών πρακτικών και διαδικασιών. Εξ αιτίας των παραπάνω παρατηρείται μια ραγδαία αύξηση της

καινοτομικής προσπάθειας (OECD Reviews of Innovation Policy, 2010-2011). Οι κύριοι λόγοι αυτής της ραγδαίας εισαγωγής της καινοτομικής προσπάθειας στις οικονομίες περιλαμβάνουν:

1. την τεχνολογική πρόοδο, η οποία, σύμφωνα με το Εγχειρίδιο Frascati (Frascati Manual, 2002) ονομάζεται η έρευνα και η τεχνολογική πρόοδος ή ανάπτυξη (ΕΤΑ) που περιλαμβάνει δημιουργική εργασία επί συστηματικής βάσης προκειμένου να αυξηθεί το απόθεμα της γνώσης, (των ατόμων και της κοινωνίας) και η χρήση αυτού του αποθέματος της γνώσης για τη σύλληψη νέων ιδεών και εφαρμογών.

Η ΕΤΑ είναι ένας όρος που καλύπτει τρεις δραστηριότητες:

- Η βασική έρευνα.
- Η εφαρμοσμένη έρευνα.
- Η πειραματική ανάπτυξη.

Αυτά τα τρία είδη δραστηριοτήτων είναι σε πολλές περιπτώσεις δυνατό να πραγματοποιούνται στο ίδιο κέντρο από το ίδιο προσωπικό. Επιπλέον, είναι δυνατόν να υπάρχει κίνηση και προς τις δύο κατευθύνσεις.

2. την αλλαγή των πελατειακών αναγκών,
3. τους συνειδητοποιημένους καταναλωτές,
- 4.τη μείωση της διάρκειας του κύκλου ζωής των προϊόντων και
- 5.τον διαρκώς αυξανόμενο παγκόσμιο ανταγωνισμό.

Πολύ σημαντικά είναι τα ευρήματα της μελέτης των Booz και Hamilton (1995) η οποία αποκάλυψε ότι για κάθε επτά ιδέες για την εισαγωγή νέων προϊόντων, περίπου τέσσερις φτάνουν στη διαδικασία ανάπτυξης, 1/5 αυτών καταφέρνει να μετατραπεί σε προϊόν/υπηρεσία και να εισαχθεί στην αγορά και μόνο μία έχει πιθανότητες να πετύχει. Αυτό ονομάστηκε 'Idea Mortality Curve' δηλαδή 'Θνησιμότητα νέων ιδεών' (αναφορά στο βιβλίο : 'New product development: an empirical study of the effects of Innovation strategy, Organisational learning and Marketing conditions , Kumar and Promathed, 2005).

Οι λόγοι στους οποίους αποδίδεται συχνότερα η αποτυχία νέων προϊόντων είναι κυρίως η ανεπαρκής έρευνα μάρκετινγκ, ο κακός προγραμματισμός και τα τεχνικά προβλήματα. Η μεγάλη σημασία του μάρκετινγκ για την επιτυχή εισαγωγή της

καινοτομίας διαπιστώνεται επίσης από αμερικανικές μελέτες (Social media Marketing and Branding, 2011) που αποκαλύπτουν ότι ένα ποσοστό 60-80% των επιτυχημένων καινοτομιών οφείλεται στην έρευνα και τη σωστή αξιολόγηση της αγοράς και μόλις ένα 20-40% στο ερευνητικό κέντρο. Έτσι είναι απαραίτητες και χρήσιμες οι διαδικασίες που σχετίζονται με το λεγόμενο *μάρκετινγκ καινοτομίας*.

Με τα παραπάνω αποτελέσματα φαίνεται να συνάδουν και τα αποτελέσματα της έρευνας που διεξήγαγε το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών IOBE¹⁰ το 2008, σχετικά με τους παράγοντες αποτυχίας εισαγωγής νέων προϊόντων στην ελληνική αγορά η οποία αποτυχία αποδείχθηκε ότι οφείλεται πρωτίστως στην ανεπαρκή ανάλυση της αγοράς και δευτερευόντως στη ποιότητά τους. Συγκεκριμένα η έρευνα (με βάση τη μελέτη 90 βιομηχανικών προϊόντων) κατέληξε σε 8 βασικούς λόγους αποτυχίας αυτών των προϊόντων, οι οποίοι κατά σειρά σπουδαιότητας, ήταν:

1. Ανεπαρκής ανάλυση της αγοράς.
2. Ελαττώματα στο προϊόν (ποιοτικά, τεχνικά).
3. Υψηλότερο κόστος από ότι έχει αρχικά υπολογισθεί.
4. Κακή χρονική στιγμή εμφάνισης του προϊόντος στην αγορά.
5. Αντίδραση των ανταγωνιστών.
6. Ανεπαρκής προσπάθεια και απόδοση του Μάρκετινγκ.
7. Ανεπαρκής δύναμη πωλητών.
8. Ανεπαρκής διανομή του προϊόντος.

Βλέπουμε λοιπόν ότι οι περισσότεροι λόγοι αποτυχίας εμπίπτουν στην κατηγορία του μάρκετινγκ της καινοτομίας που οι επιχειρήσεις αναποτελεσματικά πολλές φορές εφαρμόζουν.

Με βάση τους παραπάνω λόγους της επιτυχημένης διαδικασίας εισαγωγής καινοτομιών στην αγορά, μπαίνει εμφανώς ένα διαχωριστικό όριο, που είναι μεταξύ του μάρκετινγκ που προηγείται της δημιουργίας του προϊόντος, της υπηρεσίας ή της διαδικασίας και σχετίζεται με τον εντοπισμό συγκεκριμένων αναγκών που η καινοτομία θα έρθει να καλύψει, και του μάρκετινγκ που έπεται της εισαγωγής της καινοτομίας στην αγορά. Τέλος, το μάρκετινγκ καινοτομίας έχει μεγάλη σημασία για τις ΜμΕ και τις επιχειρήσεις γενικά καθώς ο κύριος στόχος του είναι να συνδράμει

---

¹⁰ http://www.iobe.gr/index.asp?a_id=46

στην βιωσιμότητα και στην ανταγωνιστικότητά τους, αντιμετωπίζοντας αποτελεσματικά τις προκλήσεις για καινοτομία μέσα σε ένα πολύπλοκο, δυναμικό και διαρκώς μεταβαλλόμενο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον (Κέντρο Τεχνολογικής Ανάπτυξης (2006).

1.2.2.4 Καινοτομία και ανταγωνιστικότητα

Στη συγκεκριμένη ενότητα η καινοτομία θα αναλυθεί ως παράμετρος της ανταγωνιστικότητας όπως αυτή ορίζεται και οριοθετείται στην έκθεση του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ –World Economic Forum WEF 2010-2011 περί παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας (World Economic Forum WEF, The Global Competitiveness Report 2010-2011). Το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ είναι ένας ανεξάρτητος διεθνής οργανισμός με σκοπό τη βελτίωση της παγκόσμιας οικονομίας, όπου συμμετέχουν ηγέτες του πολιτικού, ακαδημαϊκού, καθώς και του επιχειρηματικού κόσμου.

Η αναφορά του συγκεκριμένου οργανισμού περί ‘Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας 2010-2011’ ολοκληρώθηκε και δημοσιεύθηκε σε μια χρονική στιγμή κατά την οποία η παγκόσμια οικονομική κρίση συνεχίζει να δημιουργεί αβεβαιότητα σχετικά με την εξέλιξή της καθώς και στην εκτίμηση με ακρίβεια των επιδράσεων της στις οικονομίες, παγκοσμίως. Σε αυτό το ιδιαίτερα δυσχερές οικονομικό περιβάλλον μία από τις κύριες προκλήσεις για τις οικονομίες είναι να μην χάσουν το όραμά τους για μακροπρόθεσμη ανταγωνιστικότητα ‘παρασυρόμενες’ από την αναγκαιότητα άμεσης διαχείρισης των οικονομικών προκλήσεων-προβλημάτων που προκύπτουν από την παγκόσμια οικονομική κρίση. Όπως υποστηρίχθηκε από το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (World Economic Forum WEF) οποιαδήποτε στρατηγική εξόδου από την κρίση (exit strategy) θα πρέπει να συνοδεύεται και να συμπληρώνεται από συγκεκριμένα πλάνα και πολιτικές βελτίωσης και ανάπτυξης της ανταγωνιστικότητας, η οποία με τη σειρά της, θα συνεισφέρει στην αντιμετώπιση και την εξάλειψη της εκάστοτε δημοσιονομικής ανισορροπίας. Ως ανταγωνιστικές αναγνωρίζονται οι οικονομίες εκείνες που έχουν ενσωματώσει στις πολιτικές τους και εφαρμόζουν μια σειρά δράσεων που στοχεύουν στη βελτιστοποίηση της παραγωγικότητας τους. Ένα οικονομικό περιβάλλον, υποστηρικτικό της ανταγωνιστικότητας, μπορεί με τη σειρά του να οδηγήσει σε υψηλά εισοδήματα

εξασφαλίζοντας επίσης την εφαρμογή μηχανισμών που οδηγούν στην αύξηση της απόδοσης της οικονομίας και τη διατηρησιμότητά της στο μέλλον.

Για πάνω από τρεις δεκαετίες οι ετήσιες αναφορές ανταγωνιστικότητας του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ εξετάζουν τους διαφορετικούς παράγοντες, την δυναμική τους, καθώς και τον βαθμό στον οποίο μπορούν αυτοί να συνεισφέρουν και να στηρίξουν τις διάφορες εθνικές οικονομίες να επιτύχουν σταθερή βιώσιμη ανάπτυξη. Από το 2005 το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ έχει βασίσει τις αναλύσεις της ανταγωνιστικότητας στους Παγκόσμιους Δείκτες Ανταγωνιστικότητας (Global Competitiveness Index GCI) βάσει των οποίων αξιολογεί τις μικροοικονομικές και μακροοικονομικές παραμέτρους και μεταβλητές ανταγωνιστικότητας των εθνικών οικονομιών.

Η ανταγωνιστικότητα ορίζεται ως *«ένα σύνολο θεσμών, πολιτικών και παραγόντων που καθορίζουν το επίπεδο παραγωγικότητας μιας χώρας»* (The Global Competitiveness Report, WEF, 2010-2011. σελ 4). Το επίπεδο της παραγωγικότητας με τη σειρά του καθορίζει το επίπεδο ευημερίας μιας οικονομίας. Με άλλα λόγια, οι πιο ανταγωνιστικές οικονομίες τείνουν να παρουσιάζονται πιο ικανές να δημιουργούν υψηλότερα επίπεδα εισοδήματος για τους πολίτες τους. Επίσης, τα επίπεδα παραγωγικότητας καθορίζουν τις τιμές απόδοσης των επενδύσεων σε φυσικό, τεχνολογικό και ανθρώπινο δυναμικό σε μία οικονομία. Επειδή οι τιμές απόδοσης των επενδύσεων αποτελούν θεμελιώδεις παράγοντες ανάπτυξης, συνεπάγεται ότι μία πιο ανταγωνιστική οικονομία αναμένεται να έχει υψηλότερες αποδόσεις των επενδυμένων κεφαλαίων και ως εκ τούτου ταχύτερη μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη ανάπτυξη.

Υπάρχουν πολλοί παράγοντες που καθορίζουν την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα. Αν και πρόκειται για δυο διαφορετικούς όρους, η παραγωγικότητα συνδέεται με την ανταγωνιστικότητα σε μια μάλλον αμφίδρομη σχέση. Έτσι για παράδειγμα, αν μια επιχείρηση έχει υψηλή παραγωγικότητα, αυτό σημαίνει ότι θα έχει χαμηλό κόστος που θα της επιτρέπει να προσφέρει προϊόντα ή υπηρεσίες σε χαμηλότερες τιμές. Η υψηλή παραγωγικότητα, επίσης, δίνει το περιθώριο στην επιχείρηση να δαπανήσει χρήματα για την ποιότητα και την διαφήμιση, τομείς που θα βοηθήσουν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητά της (Martinez et al., 2011).

Επίσης ο εντοπισμός και η κατανόηση αυτών των παραγόντων έχει απασχολήσει έντονα τους οικονομολόγους για εκατοντάδες χρόνια, από τον Adam Smith, ο οποίος εστίασε στην εξειδίκευση και την κατανομή εργασίας, τους νεοκλασικούς οικονομολόγους, οι οποίοι έδωσαν έμφαση σε επενδύσεις φυσικού κεφαλαίου και υποδομής, μέχρι πιο πρόσφατα τους σύγχρονους οικονομολόγους που εστιάζουν σε μηχανισμούς όπως η παιδεία, η εκπαίδευση, η τεχνολογική εξέλιξη, η μακροοικονομική σταθερότητα καθώς και η αποτελεσματικότητα της αγοράς. Ενώ όλοι αυτοί οι παράγοντες είναι πολύ σημαντικοί θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι δεν είναι ‘αμοιβαία απορριπτέοι’, το οποίο σημαίνει ότι δύο ή και περισσότεροι εξ αυτών μπορεί να ισχύουν ταυτόχρονα.

Πολύ μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η κατηγοριοποίηση των παραγόντων της ανταγωνιστικότητας από το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ σε δώδεκα διακριτούς ‘πυλώνες’ (pillars of competitiveness).

Οι δώδεκα πυλώνες της ανταγωνιστικότητας περιλαμβάνουν (The Global Competitiveness Report , World Economic Forum, WEF 2010-2011, σελ 8-11):

1. **Θεσμούς:** το νομικό και διαχειριστικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργούν και αλληλεπιδρούν ιδιώτες, επιχειρήσεις, κυβερνητικοί οργανισμοί προκειμένου να παράγουν ‘αξία’ για την εκάστοτε οικονομία.
2. **Υποδομή:** η καλά σχεδιασμένη υποδομή μειώνει την απόσταση μεταξύ περιοχών, ενσωματώνει και ενώνει επιμέρους αγορές ενός έθνους με χαμηλό κόστος μεταξύ τους καθώς και με αγορές άλλων εθνών και εξισορροπεί ανισότητες στην κατανομή εισοδημάτων και πλούτου.
3. **Μακροοικονομικό περιβάλλον:** παρόλο που η μακροοικονομική σταθερότητα από μόνη της δεν μπορεί να αυξήσει την παραγωγικότητα, ωστόσο η μακροοικονομική αστάθεια βλάπτει μια οικονομία, καθώς τρέχοντα δημοσιονομικά ελλείμματα περιορίζουν την δυνατότητα των κυβερνήσεων να παρέχουν αποτελεσματικές υπηρεσίες και να συνεισφέρουν θετικά στα διάφορα στάδια προώθησης της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας.
4. **Υγεία:** ένα υγιές εργατικό δυναμικό αποτελεί βασικό παράγοντα παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας μιας χώρας.
5. **Ανώτερη και Ανώτατη Εκπαίδευση:** η ποιοτική ανώτερη εκπαίδευση καθώς και η δια βίου εκπαίδευση αποτελούν σημαντικούς παράγοντες για

τις οικονομίες που θέλουν να προχωρήσουν πάνω και πέρα από τις απλές διαδικασίες παραγωγής προϊόντων και τις συνηθισμένες διαδικασίες. Ιδιαίτερα στο σημερινό παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον οι οικονομίες έχουν ανάγκη από επιμορφωμένο και άρτια εκπαιδευμένο ανθρώπινο δυναμικό ικανό, που να προσαρμόζεται ταχέως στις νέες συνθήκες που οι αλλαγές και οι συνεχείς εξελίξεις διαμορφώνουν.

6. **Αποτελεσματικότητα της αγοράς αγαθών:** ως αποτελεσματική αγορά αγαθών ορίζεται εκείνη στην οποία η κατανομή των πόρων μεγιστοποιεί το άθροισμα των πλεονασμάτων του καταναλωτή και του παραγωγού (Peress, 2010). Οι χώρες με αποτελεσματικές αγορές αγαθών διαθέτουν τις προϋποθέσεις για την παραγωγή του σωστού μείγματος προϊόντων και υπηρεσιών καθώς και για την αποτελεσματική προώθηση και εμπορεία τους στην οικονομία.
7. **Αποτελεσματικότητα της αγοράς εργασίας:** η αποτελεσματικότητα και ευελιξία της αγοράς εργασίας είναι κρίσιμος παράγοντας που εξασφαλίζει ότι το εργατικό δυναμικό μιας οικονομίας επιμερίζεται και 'τοποθετείται' σε θέσεις εργασίας κατά τέτοιον τρόπο ώστε να επιτυγχάνεται η βέλτιστη 'χρήση' του και συνεισφορά του.
8. **Ανάπτυξη χρηματοοικονομικής αγοράς:** η πρόσφατη οικονομική κρίση έκανε εμφανή και τόνισε την ανάγκη για ένα χρηματοοικονομικό τομέα που κάνει σωστό και βέλτιστο καταμερισμό των συγκεκριμένων πόρων μιας οικονομίας προκειμένου να επιτευχθεί βέλτιστη απόδοση σε επενδύσεις τόσο σε δημόσιο όσο και σε ιδιωτικό τομέα.
9. **Τεχνολογική ετοιμότητα:** Στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον η τεχνολογία αποτελεί για τις επιχειρήσεις ένα σημαντικό στοιχείο ανταγωνισμού. Η συγκεκριμένη παράμετρος αξιολογεί την ευελιξία την οποία μια οικονομία υιοθετεί.
10. **Μέγεθος αγοράς:** αυτό επηρεάζει την παραγωγικότητα καθώς οι μεγάλες αγορές δίνουν την ευκαιρία στις επιχειρήσεις να εκμεταλλεύονται τις οικονομίες κλίμακας που παρουσιάζονται. Τα αποτελέσματα ευρείας εμπειρικής έρευνας αποδεικνύουν ότι το ελεύθερο εμπόριο (trade openness) παρουσιάζει θετικό συσχετισμό με την ανάπτυξη. Κατά συνέπεια οι εξαγωγές συμβάλλουν και μπορούν να συνυπολογιστούν με την εγχώρια ζήτηση προκειμένου να αποφασιστεί το μέγεθος της αγοράς μιας χώρας.

11. **Επιχειρησιακή εξέλιξη:** ο βαθμός ανάπτυξης που επιτυγχάνουν οι επιχειρήσεις συνεισφέρει στην επίτευξη υψηλότερου βαθμού αποτελεσματικότητας στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών, που με τη σειρά της συνεισφέρει σε αύξηση της παραγωγικότητας και κατ' επέκταση στην ανταγωνιστικότητα της οικονομίας ενός έθνους. Ο συγκεκριμένος πυλώνας ανταγωνιστικότητας περιλαμβάνει τον βαθμό εξέλιξης των επιχειρήσεων μεμονωμένα αλλά και την ποιότητα των επιχειρησιακών δικτύων μίας οικονομίας καθώς και την ποιότητα της στρατηγικής και των λειτουργιών των επιχειρήσεων. Όπως υποστηρίζει το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τις χώρες σε προχωρημένο στάδιο ανάπτυξης, ακόμη και όταν οι βασικές πηγές ανάπτυξης της παραγωγικότητας έχουν εξαντληθεί κατά μεγάλο ποσοστό.
12. **Καινοτομία:** Ο δωδέκατος πυλώνας της ανταγωνιστικότητας σύμφωνα με το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ είναι η καινοτομία, που υποστηρίζει ότι παρόλα τα ουσιαστικά οφέλη που μπορούν να προκύψουν από την βελτίωση των θεσμών, την ανάπτυξη της υποδομής, τη σταθεροποίηση της μακροοικονομίας ή την ανάπτυξη του εργατικού δυναμικού, όλοι αυτοί οι παράγοντες 'υποκύπτουν' στον κανόνα της 'μειούμενης απόδοσης' (diminishing returns) τονίζοντας ότι μακροπρόθεσμα η ποιότητα ζωής μπορεί να βελτιωθεί μόνο μέσω τεχνολογικής καινοτομίας. Παρόλο που οι λιγότερο ανεπτυγμένες οικονομίες μπορούν και αυτές να βελτιώσουν την παραγωγικότητά τους υιοθετώντας γνωστές τεχνολογίες, ωστόσο για τις χώρες που έχουν ήδη φτάσει σε ένα προηγμένο στάδιο ανάπτυξης, οι τεχνολογίες αυτές δεν είναι ικανές πλέον να τους διασφαλίσουν την ανταγωνιστικότητά τους. Για τον λόγο αυτό και οι αναπτυγμένες χώρες πρέπει να σχεδιάσουν και να προωθήσουν καινοτόμα προϊόντα, υπηρεσίες και διαδικασίες παραγωγής. Αυτό προϋποθέτει επενδύσεις σε έρευνα και ανάπτυξη (R & D) ιδιαίτερα από τον ιδιωτικό τομέα, την ύπαρξη οργανισμών και ιδρυμάτων επιστημονικής έρευνας, στενή συνεργασία μεταξύ πανεπιστημίων και βιομηχανίας, καθώς και νομικό πλαίσιο προστασίας πνευματικής ιδιοκτησίας

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι δώδεκα πυλώνες της ανταγωνιστικότητας δεν λειτουργούν ανεξάρτητα, αλλά τείνουν να

αλληλοεξαρτούνται, με αποτέλεσμα η εφαρμογή του ενός να επηρεάζεται από το στάδιο εφαρμογής των υπολοίπων.

Επίσης πολύ σημαντική είναι η διαπίστωση του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ ότι όλοι οι παραπάνω παράμετροι που αντικατοπτρίζονται στους δώδεκα πυλώνες της ανταγωνιστικότητας επηρεάζουν όλες τις οικονομίες σε ένα βαθμό, ωστόσο γίνεται σαφές ότι ο τρόπος που τις επηρεάζουν καθώς και η βαρύτητα του καθ' ενός πυλώνα διαφέρει από οικονομία σε οικονομία. Έτσι για παράδειγμα, ο καλύτερος τρόπος για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της Ρουάντα διαφέρει, κατά πάσα πιθανότητα, με αυτόν που πρέπει να εφαρμόσει η οικονομία της Γερμανίας.

Το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ εντοπίζει ένα φάσμα από τρία διακριτά στάδια ανάπτυξης από τα οποία μπορεί να διέλθει και να εξελιχθεί μια οικονομία. (The Global Competitiveness Report,-WEF, 2010-2011, σελ. 9-10)

Συγκεκριμένα, το **πρώτο στάδιο** ονομάζεται '*factor-driven stage*' και στο οποίο μια οικονομία ανταγωνίζεται με τα βασικά προϊόντα που παράγει, με χαμηλή παραγωγικότητα και αντίστοιχα χαμηλούς μισθούς. Η διατήρηση της ανταγωνιστικότητας σε αυτό το στάδιο βασίζεται στην εύρυθμη λειτουργία του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (πυλώνας 1), στην καλά σχεδιασμένη και καθιερωμένη υποδομή (πυλώνας 2), στο σταθερό μακροοικονομικό περιβάλλον (πυλώνας 3) και στο υγιές εργατικό δυναμικό με βασική τουλάχιστον εκπαίδευση (πυλώνας 4).

Καθώς όμως μια οικονομία γίνεται πιο ανταγωνιστική η παραγωγικότητα αυξάνει καθώς και το κόστος της μισθοδοσίας των εργαζομένων. Έτσι οι χώρες μεταβαίνουν από το πρώτο στάδιο στο **δεύτερο στάδιο** το οποίο ονομάζεται '*efficiency –driven stage*', όπου καλούνται να αναπτύξουν πιο αποτελεσματικές διαδικασίες παραγωγής και να βελτιώσουν την ποιότητα προϊόντων και υπηρεσιών. Σε αυτό το σημείο, η ανταγωνιστικότητα κατοχυρώνεται και αυξάνεται μέσω εκπαίδευσης και ανάπτυξης (πυλώνας 5), με τη δημιουργία αποτελεσματικών αγορών αγαθών (πυλώνας 6), με την αποτελεσματική αγορά εργασίας (πυλώνας 7), με την ανάπτυξη των χρηματοοικονομικών αγορών (πυλώνας 8), με την ανάπτυξη της ικανότητας εκμετάλλευσης της παρούσας τεχνολογίας (πυλώνας 9) και με τη διεύρυνση της εγχώριας αγοράς (πυλώνας 10).

Τέλος, καθώς οι οικονομίες μεταβαίνουν στο **τρίτο στάδιο** ανάπτυξης το οποίο ονομάζεται '*innovation-driven stage*' οι μισθοί έχουν αυξηθεί σε τέτοια επίπεδα που για να διατηρηθούν στα υψηλά αυτά επίπεδα οι επιχειρήσεις θα πρέπει να μπορούν να

ανταγωνιστούν μέσω της επιχειρησιακής εξέλιξης (πυλώνας 11) και της καινοτομίας (πυλώνας 12). Με βάση τα δημοσιευμένα στοιχεία στο Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ στο ‘Global Competitiveness Report 2010-2011’ (σελ. 168) η Ελλάδα βρίσκεται στο 3^ο τρίτο στάδιο, έτσι γίνεται προφανές, με βάση τα παραπάνω, ότι η καινοτομία αποτελεί πηγή της ανταγωνιστικότητας για την ελληνική οικονομία και τις επιχειρήσεις της.

Οι ακόλουθοι πίνακες μας δίνουν σημαντικά στοιχεία για το πού βρίσκεται η Ελλάδα όσον αφορά την καινοτομία σε σχέση με τις υπόλοιπες 138 εξεταζόμενες οικονομίες, καθώς και για τους παράγοντες που παρουσιάζουν προβλήματα και ως εκ τούτου λειτουργούν ως τροχοπέδη για την επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα (The Global Competitiveness Report 2010-2011).

Πίνακας 1.1: Δείκτες Ελληνικής Καινοτομίας σε κλίμακα Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας

Δείκτες Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας (The Global Competitiveness Index in detail INDICATOR RANK)/ 12^{ος} Πυλώνας : Καινοτομία		139
12.01 Δυναμικότητα για καινοτομία		105
12.02 Ποιότητα επιστημονικών ερευνητικών ιδρυμάτων		88
12.03 Επιχειρησιακή δαπάνη σε E&A		126
12.04 Συνεργασία Πανεπιστημίων –Βιομηχανίας σε E&A		112
12.05 Κυβερνητικές παροχές για προηγμένα Τεχνολογικά προϊόντα		108
12.06 Διαθεσιμότητα επιστημόνων		21
12.07 Εφαρμοσιμότητα πατέντας ανά εκατ. του πληθυσμού		37

Πηγή: Απόσπασμα από : The Global Competitiveness Report 2010-2011’ World Economic Forum
σελ.169

Πίνακας 1.2: Δείκτες Παγκόσμιας Ανταγωνιστικότητας: Προβληματικοί Παράγοντες για την Ελληνική Επιχειρησιακή Δραστηριότητα.¹¹

Οι πιο προβληματικοί παράγοντες για επιχειρηματική δραστηριότητα	
Ανεπαρκής Κρατική γραφειοκρατία	27.2
Διαφθορά	14.0
Περιοριστικοί εργασιακοί κανονισμοί	12.0
Αστάθεια πολιτικών	11.5
Φορολογικοί κανονισμοί	11.1
Πρόσβαση σε χρηματοδοτήσεις	9.9
Ανεπαρκής υποδομή προσφοράς	3.9
Φορολογικοί συντελεστές	3.7
Ανεπαρκής εργασιακή ηθική σε εθνικό εργατικό δυναμικό	2.3
Κυβερνητική αστάθεια	2.3
Ανεπαρκώς εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό	1.4
Πληθωρισμός	0.6
Εγκληματικότητα	0.1
Ανεπαρκής Δημόσια Υγεία	0.1

Πηγή: Απόσπασμα από "The Global Competitiveness Report 2010-2011" World Economic Forum σελ.168

Φυσικά όλα τα παραπάνω, για να μπορέσουν να έχουν νόημα και ουσία για τη συγκεκριμένη μελέτη θα πρέπει να αναλυθούν συγκριτικά με τους αντίστοιχους δείκτες άλλων οικονομιών και ειδικά των αναπτυγμένων. Η συγκεκριμένη πρακτική ονομάζεται benchmarking ή συγκριτική προτυποποίηση η οποία θα εφαρμοστεί ως μεθοδολογική προσέγγιση στην παρούσα μελέτη προκειμένου να γίνει συγκριτική ανάλυση της απόδοσης της ελληνικής οικονομίας και των ΜμΕ με τις βέλτιστες πρακτικές και αποτελέσματα άλλων αναπτυγμένων οικονομιών σε σχέση με τις κύριες παραμέτρους: καινοτομία, φορολογία, ανάπτυξη. Για το λόγο αυτό κρίνεται απαραίτητο να συζητηθεί και να παρουσιαστεί η συγκεκριμένη πρακτική του benchmarking (βλ. ενότητα 1.2.4).

1.2.2.5 Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής - ΕΕ που συνθέτουν το 'Νέο Σκηνικό' της Καινοτομίας για Δημόσιες και Ιδιωτικές Επιχειρήσεις¹²

Όπως διατυπώθηκε παραπάνω, ο όρος καινοτομία, με την ευρύτερή του έννοια, σημαίνει καινούργιες ιδέες και εφαρμογές που δημιουργούν προστιθέμενη αξία στους

¹¹ ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Από μια λίστα με 15 παράγοντες, ζητήθηκε από τους ερωτώμενους κατά την έρευνα του ΠΟΦ να εντοπίσουν τους πέντε πιο προβληματικούς παράγοντες για τις επιχειρήσεις στην Ελλάδα κατατάσσοντας τους με βάση μια κλίμακα 1-5 (με 1 για τον πιο προβληματικό παράγοντα)

¹² Ο λόγος που παρουσιάζεται η συγκριμένη ενότητα σ αυτό το σημείο είναι για να παρουσιάσει τις παραμέτρους του νέου 'σκηνοκ' επιχειρηματικής καινοτομίας όπως διαμορφώνεται από πολιτικές της ΕΕ και το οποίο 'σκηνοκ' θα ολοκληρωθεί με την παρουσίαση και συζήτηση της αντίστοιχης Στρατηγικής του ΟΟΣΑ που θα παρουσιαστεί εκτενέστερα και αναλυτικότερα σε επόμενη ενότητα.

οργανισμούς και τις επιχειρήσεις ενδυναμώνοντας αυτές να διαμορφώσουν το μέλλον που επιθυμούν. Κατά αυτή την έννοια, η καινοτομία προσφέρει νέες ευκαιρίες ανάπτυξης.

Η Διεύθυνση Οικονομικής Πολιτικής του ΟΟΣΑ (OECD, 2010) υποστηρίζει ότι η σταδιακή έξοδος των οικονομιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τη χρηματοπιστωτική κρίση σε συνδυασμό με την ανάγκη για αποτελεσματική λειτουργία σε ένα δυναμικό και πολύπλοκο περιβάλλον και την αντιμετώπιση των παγκόσμιων προκλήσεων έχουν καταστήσει την καινοτομία περισσότερο σημαντική από ποτέ.

Όπως ήταν αναμενόμενο, οι γρήγοροι ρυθμοί μεταβολής των καταστάσεων και των αντιστοίχων δεδομένων στη σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη αγορά επηρέασαν και το πεδίο της καινοτομίας καθώς και τις ‘δυνάμεις’ που το διέπουν.

Η ΕΕ λαμβάνοντας υπόψη τον σημαντικό ρόλο της καινοτομίας για την οικονομία της δίνει μεγάλη βαρύτητα στη προώθησή της μέσω της αναπτυξιακής Στρατηγικής της ΕΕ ‘Ευρώπη 2020’ για τη διανύμενη χρονική περίοδο. Ο στόχος της ΕΕ σε έναν μεταβαλλόμενο κόσμο είναι να γίνει η ΕΕ μια έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομία (Friedrich- Ebert-Stiftung, 2010). Οι πέντε στόχοι που έθεσε η ΕΕ προς επίτευξη μέχρι το 2020, αφορούν: την απασχόληση, την καινοτομία, την εκπαίδευση, την κοινωνική ένταξη και το κλίμα/την ενέργεια (Europa, 2010).

Όπως βλέπουμε λοιπόν η καινοτομία αποτελεί έναν από τους άξονες της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για την οποία η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχεδίασε και ανέπτυξε συγκεκριμένο στρατηγικό πλάνο με ώθηση από ανώτατο πολιτικό επίπεδο. Ως συνέπεια των παραπάνω ήταν η διαμόρφωση της Στρατηγικής της Ένωσης Καινοτομίας (Innovation Union) της ΕΕ, το σχέδιο της οποίας ολοκλήρωσε και κατέθεσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Οκτώβριο του 2010. Η Στρατηγική για την Καινοτομία αντικατοπτρίζει την παραδοχή και την αναγνώριση της τεράστιας σπουδαιότητας της καινοτομίας για την ανάπτυξη των επιμέρους ευρωπαϊκών οικονομιών, αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως ‘οικονομικό-πολιτικό-κοινωνικής οντότητας’ που καλείται να διατηρήσει τη συνοχή της και την ανταγωνιστικότητά της σε ένα περιβάλλον οξύτερου παγκόσμιου ανταγωνισμού.

Η ριζική αλλαγή των επιδόσεων της Ευρώπης στην καινοτομία είναι ο μόνος τρόπος να δημιουργηθούν μόνιμες και καλοπληρωμένες θέσεις εργασίας οι οποίες θα αντέξουν τις πιέσεις της παγκοσμιοποίησης» (Press Release Europa, 2010).

Μέσω της Ένωσης για την Καινοτομία (Innovation Union Scoreboard, 2010) η ΕΕ στοχεύει να :

- Ενισχύσει το γνωστικό υπόβαθρο της Ευρώπης περιορίζοντας τον υφιστάμενο κατακερματισμό με την προώθηση της αριστείας στην εκπαίδευση, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και την ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Καινοτομίας.
- Προωθήσει επιτυχημένες καινοτόμες ιδέες στην αγορά ενισχύοντας την χρηματοδότηση καινοτόμων επιχειρήσεων με απώτερο σκοπό τη δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς καινοτομίας όπου θα καλλιεργηθεί το ανοικτό πνεύμα και θα αξιοποιηθεί το πνευματικό κεφάλαιο του Ευρωπαϊκού εργατικού δυναμικού.
- Επιτύχει την ένωση δυνάμεων για ουσιαστική πρόοδο εφαρμόζοντας τις λεγόμενες «ευρωπαϊκές συμπράξεις» οι οποίες αποτελούν συγκεκριμένες πρωτοβουλίες που στόχο έχουν τόσο την αντιμετώπιση προβλημάτων προσφοράς και ζήτησης όσο και την ταχύτερη δυνατή διάχυση των οφελών της καινοτομίας στον ευρωπαϊό πολίτη και επιχειρηματία.

Για τους κύριους αυτούς στόχους η Ένωση για την Καινοτομία έχει σχεδιάσει συγκεκριμένες πολιτικές οι οποίες προέκυψαν ως αποτέλεσμα ανάλυσης των εμποδίων που έχουν λειτουργήσει ως ‘τροχοπέδη’ για την καινοτομία κατά το παρελθόν. Έτσι μία κύρια πολιτική αποτελεί η πρόσβαση σε χρηματοδότηση καθώς τα αποτελέσματα όλων των σχετικών μελετών συγκλίνουν στον εντοπισμό των δυσκολιών εξεύρεσης χρηματοδότησης ως το μεγαλύτερο εμπόδιο στην καινοτομία αμέσως μετά τη γραφειοκρατία.

Καθώς η Ευρώπη επενδύει ετησίως 15 δις. ευρώ λιγότερα σε επιχειρηματικά κεφάλαια σε σχέση με τις ΗΠΑ, η πολιτική λοιπόν που σκοπεύει να εφαρμόσει η Ένωση της Καινοτομίας είναι η δημιουργία ενός ευρωπαϊκού διασυννοριακού καθεστώτος επιχειρηματικών κεφαλαίων σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων προκειμένου να ενισχυθούν οι ιδιωτικές επενδύσεις

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις μας οι μεγάλες διαφορές που παρατηρούνται μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ σχετίζονται κυρίως με τους παρακάτω λόγους:

- Στο υπάρχον διαφορετικό στάδιο βιομηχανικής ανάπτυξης και δυνατότητας απορρόφησης νέων τεχνολογικών προτύπων μεταξύ των κρατών ή συγκεκριμένων γεωγραφικών περιοχών και περιφερειών.
- Στις διαφορές που υπάρχουν στις κρατικές δομές που είναι αρμόδιες για την προώθηση και την ενίσχυση της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας μεταξύ των κρατών – μελών.
- Στην έλλειψη υγιούς επιχειρηματικής κουλτούρας σε κάποιες χώρες της ΕΕ. (πχ πρώην χώρες της Α. Ευρώπης, Ελλάδα , Πορτογαλία) που εμποδίζει τη διάχυση της καινοτομίας.
- Στο επίπεδο και το βαθμό της διαφθοράς που παρατηρείται στην δημόσια διοίκηση και που πολλές φορές συμβάλλει στη χαμηλή απόδοση και αποδοτικότητα της καινοτομικής προσπάθειας μιας οικονομίας. Κοινοτικά κονδύλια για την προώθηση της καινοτομίας σπαταλούνται σε μη αναπτυξιακές δράσεις ή μέρος αυτών περνά στα χέρια επιόρκων κρατικών λειτουργιών ή ανεπαρκών επιχειρηματιών.
- Στο γεγονός ότι η Ε.Ε., από τη μέχρι τώρα πρακτική που παρατηρείται, δεν παρεμβαίνει και δεν ελέγχει στον βαθμό που απαιτείται άμεσα και αποτελεσματικά το πώς γίνεται η διαχείριση των κοινοτικών κονδυλίων για την ενίσχυση της καινοτομίας, με αποτέλεσμα να παρατηρείται σε χώρες, με προβληματική δημόσια διοίκηση, μεγάλες καθυστερήσεις και έλλειψη αναπτυξιακών καινοτόμων επιχειρηματικών πρακτικών.

Μία άλλη εξίσου σημαντική πολιτική που δρομολογείται από την Ένωση της Καινοτομίας είναι η ανάπτυξη δημοσίων συμβάσεων καινοτομίας καθώς οι δημόσιοι φορείς επί του παρόντος, παρόλο που δαπανούν εκατομμύρια ευρώ, μόνο ένα μικρό μέρος από τα χρήματα αυτά δαπανούνται για καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες, με αποτέλεσμα να χάνονται τεράστιες ευκαιρίες για τις ευρωπαϊκές οικονομίες. Η εφαρμογή της πολιτικής αυτής συνοδεύεται και από ένα μηχανισμό παρακολούθησης της προόδου που σκοπό έχει την καταγραφή των αποτελεσμάτων της καινοτομίας στον δημόσιο τομέα, προκειμένου να ανταλλάσσονται σημαντικές πληροφορίες για τα χαρακτηριστικά της καινοτομίας στο δημόσιο τομέα και με την πάροδο του χρόνου μέσω συγκριτικής αξιολόγησης, να συγκεντρώνονται στοιχεία για τις αναγκαίες βελτιώσεις.

Μέσω αυτή της πολιτικής η Ένωση για την Καινοτομία αναγνωρίζει το σχεδιασμό ως καθοριστικής σημασίας τομέα και μέτρο για την εμπορευματοποίηση ιδεών και τη μετατροπή τους σε φιλικά προς τον χρήστη, ελκυστικά και υψηλής ποιότητας προϊόντα. Επίσης εκφράζεται η πεποίθηση ότι όταν ο σχεδιασμός που επικεντρώνεται στον χρήστη, εφαρμόζεται στις υπηρεσίες, στα συστήματα και στους οργανισμούς, συμβάλλει στην ανάπτυξη καινοτόμων επιχειρηματικών και οργανωτικών μοντέλων, καθώς και άλλων μορφών καινοτομιών μη τεχνολογικού χαρακτήρα όπως η κοινωνική καινοτομία (Innovation Union Scoreboard, 2010).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2011 δρομολόγησε έναν ευρωπαϊκό οδηγό κοινωνικής καινοτομίας, που παρέχει εμπειρία- γνώση και ένα "εικονικό κέντρο υποστήριξης" στην κοινωνική επιχείρηση (social enterprise), στον δημόσιο τομέα, στις μη κερδοσκοπικές οργανώσεις αλλά και στις κερδοσκοπικές/ιδιωτικές επιχειρήσεις που στοχεύουν στην εισαγωγή καινοτομιών στα πλαίσια της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης (ΕΚΕ). Συνδυάζοντας τα παραπάνω στοιχεία που δημοσιοποιούνται στην διαδικτυακή πύλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αντίστοιχα στοιχεία της Ένωσης Καινοτομίας (Innovation Union) μπορούμε να συνοψίσουμε τα δέκα βασικά στοιχεία της Στρατηγικής της που παρουσιάζεται παρακάτω (πίνακας 1.3):

Πίνακας 1.3: Δέκα βασικά στοιχεία της Ένωσης Καινοτομίας της ΕΕ (Europa, 2010)¹³

- 1. Συμπράξεις καινοτομίας** με εμπλεκόμενους ευρωπαϊκούς, εθνικούς, περιφερειακούς, δημόσιους και ιδιωτικούς παράγοντες
- 2. Βελτίωση της πρόσβασης** στη χρηματοδότηση
- 3. Σύσταση μέσα στο 2011 Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πρωτοπορίας Σχεδιασμού και Ευρωπαϊκού Σήματος Αριστείας Σχεδιασμού 2011**
- 4. Ερευνητικό πρόγραμμα** με αντικείμενο την καινοτομία στον δημόσιο τομέα και την κοινωνική καινοτομία
- 5. Ενίσχυση του γνωστικού υπόβαθρου της Ευρώπης** και περιορισμός του κατακερματισμού με την προώθηση της αριστείας στην εκπαίδευση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων
- 6. Δημόσιες συμβάσεις** προμήθειας καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών
- 7. Νομοθετική πρόταση** για την επιτάχυνση και τον εκσυγχρονισμό της θέσπισης προτύπων
- 8. Εκσυγχρονισμός** του καθεστώτος πνευματικής ιδιοκτησίας της Ευρώπης – κατάρτιση πίνακα με 25 δείκτες των κυρίων χαρακτηριστικών γνωρισμάτων και επιτυχόντων συστημάτων καινοτομίας
- 9. Προώθηση επιτυχημένων ιδεών στην αγορά,** μέσω ενίσχυσης και χρηματοδότησης καινοτόμων επιχειρήσεων, με σκοπό τη δημιουργία μιας ενιαίας αγοράς καινοτομίας, την καλλιέργεια ανοικτού πνεύματος και την αξιοποίηση του δημιουργικού δυναμικού της Ευρώπης
- 10. Κοινωνική καινοτομία και εξάλειψη των κοινωνικών και γεωγραφικών ανισοτήτων,** με τη διάδοση των οφελών της καινοτομίας σε όλη την ΕΕ

---

¹³ http://ec.europa.eu/europe2020/index_el.htm

Όπως διαφαίνεται από την παραπάνω στρατηγική της ΕΕ, η καινοτομία θεωρείται το απαραίτητο υπόβαθρο που θα στηρίξει τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την αύξηση της παραγωγικότητας των αντίστοιχων οικονομιών.

Ένα σημαντικό συμπέρασμα που μπορούμε να συνάγουμε από την παραπάνω στρατηγική, καθώς και από τη αντίστοιχη Στρατηγική του ΟΟΣΑ για την Καινοτομία που θα συζητηθεί παρακάτω, είναι ότι η καινοτομία σπανίως προκύπτει ως αποτέλεσμα προσπαθειών μεμονωμένων επιχειρήσεων, αλλά ως αποτέλεσμα συνεργασίας.

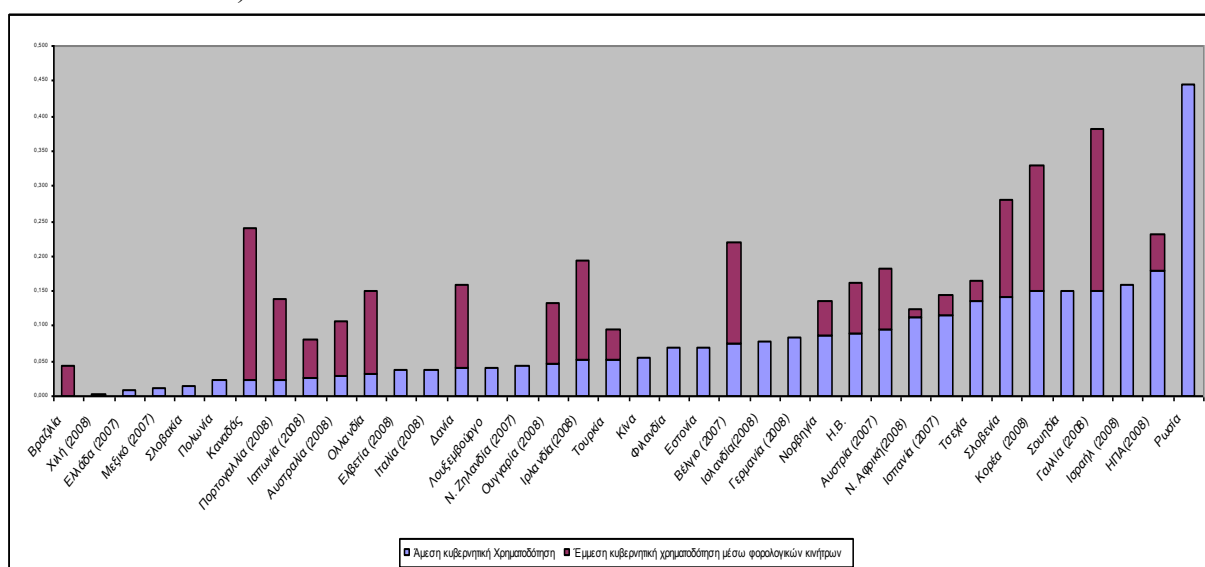
Είναι ωφέλιμο να τονιστεί ότι οι ιδέες για καινοτομία προκύπτουν από πληροφόρηση που θα πρέπει μια επιχείρηση να φροντίζει να 'εισπράττει' από εναλλακτικές πηγές, όπως από πρακτικές ανταγωνιστών, από πελάτες και προμηθευτές, από χρηματοδοτικούς οργανισμούς και από υπηρεσίες διάχυσης της τεχνογνωσίας.

Φυσικά η καινοτομική προσπάθεια και τα αποτελέσματά της δεν είναι τα ίδια για όλες τις οικονομίες και αυτό έχει άμεση σύνδεση με την οικονομική αλλά και κοινωνική ευημερία των περισσοτέρων χωρών. Στις χώρες όπου υπάρχει μεγάλη ανάπτυξη και καλύτερευση των οικονομικών δεικτών συχνά παρατηρείται ότι είχε προηγηθεί η υιοθέτηση πολιτικών, σε όλα τα επίπεδα της οικονομικής και κοινωνικής ζωής, που ευνοούσαν την καινοτομική προσπάθεια. Στην Ελλάδα ωστόσο, η προώθηση της καινοτομικής κουλτούρας, αν και άκρως αναγκαία για τις επιχειρήσεις της, τα τελευταία 10 χρόνια δεν ήταν η αναμενόμενη. Η συνεχιζόμενη δε ύφεση σε συνάρτηση με την πολιτική και κοινωνική αστάθεια που έχει επιφέρει, δυσκολεύει ακόμη περισσότερο την όποια προσπάθεια γίνεται από την πολιτεία για τη δημιουργία κατάλληλης επιχειρηματικής και καινοτομικής κουλτούρας.

Ο ΟΟΣΑ στις εκδόσεις του με τίτλο "Measuring Innovation a New Perspective-OECD 2010" και "OECD Science, Technology and Industry Scoreboard 2011" χρησιμοποιεί συγκεκριμένους δείκτες με τους οποίους μετράει την καινοτομική "διάθεση" και απόδοση των κρατών- μελών της και της Ε.Ε. Στο διάγραμμα 1 παρακάτω, ο ΟΟΣΑ εξετάζει την προσπάθεια των κυβερνήσεων για την ανάπτυξη ιδιωτικών εταιρικών τμημάτων έρευνας και τεχνολογίας, με σκοπό τη δημιουργία καινοτομικών προϊόντων και υπηρεσιών. Η ενθάρρυνση της καινοτομίας γίνεται είτε μέσω επιχορηγήσεων και προμηθειών, είτε μέσω φορολογικών κινήτρων για έρευνα. Με στοιχεία του 2009, 26 χώρες του Οργανισμού χρησιμοποιούν φορολογικά

κίνητρα για την προώθηση της ιδιωτικής έρευνας σε σχέση με τα 12 μόνο χώρες το 1995. Διαπιστώνεται δε ότι οι ΗΠΑ, η Γαλλία, ο Καναδάς, η Ιαπωνία και η Κορέα είναι οι χώρες που δίνουν τα περισσότερα φορολογικά κίνητρα για την προώθηση της έρευνας που βοηθά την καινοτομία. Τα θετικά αποτελέσματα αυτής της πολιτικής αποτυπώνονται στην οικονομική ευημερία αυτών των χωρών. Η Ελλάδα με στοιχεία του 2007 βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις του πίνακα του ΟΟΣΑ στην προσπάθεια προώθησης της καινοτομίας μέσω ιδιωτικών τμημάτων έρευνας και τεχνολογίας.

Διάγραμμα 1.1: Άμεση κρατική χρηματοδότηση των επιχειρήσεων για έρευνα και τεχνολογία και φορολογικά κίνητρα για έρευνα και τεχνολογία, 2009 (ποσοστό % επί του ΑΕΠ)

Πηγή: OECD 2009

Όπως διαπιστώνεται επίσης από όλα τα παραπάνω, για να μπορέσουν οι επιχειρήσεις και ιδιαίτερα οι ΜμΕ να επωφεληθούν από το νέο ευνοϊκό ευρωπαϊκό πλαίσιο, θα πρέπει παράλληλα να αναπτύξουν και την αντίστοιχη κουλτούρα και φιλοσοφία που θα υποστηρίξει την όποια καινοτομική τους δραστηριότητα ή στρατηγική.

1.2.3 Πλαίσιο Μέτρησης και Αξιολόγησης Καινοτομικής Δυναμικής και Δραστηριότητας

Σε περιόδους μεγάλων περικοπών σε προϋπολογισμούς, μέγιστων δημογραφικών αλλαγών και συνεχώς εντεινόμενου παγκόσμιου ανταγωνισμού παρατηρείται ότι οι επιχειρήσεις και οι χώρες που καινοτομούν δημιουργούν ανάπτυξη, υπεραξία και νέες θέσεις εργασίας (Europe 2020 Flagship Initiative).

Γι αυτό εξ άλλου και η καινοτομία έχει τοποθετηθεί στο επίκεντρο της στρατηγικής 'Ευρώπη 2020'. Η Ευρώπη δεν υπολείπεται σε δυναμικό εξέλιξης και καινοτομίας καθώς διαθέτει κορυφαίους ερευνητές, επιχειρηματίες και επιχειρήσεις με μοναδικά πλεονεκτήματα, δημιουργικότητα και διαφοροποίηση. Παρ' όλα αυτά μια σειρά αδυναμιών θα πρέπει να αντιμετωπιστούν, όπως το χαμηλό ποσοστό επενδύσεων σε γνώση και καινοτομία, η μη βέλτιστη χρήση των διαθέσιμων πόρων και η αποφυγή του διπλασιασμού της προσπάθειας. (duplication of effort).

Η χάραξη όμως οποιαδήποτε στρατηγικής για περαιτέρω ανάπτυξη, θα πρέπει να βασίζεται και να ξεκινά από μια αξιολόγηση της παρούσας κατάστασης. Ως εκ τούτου μια αντίστοιχη αξιολόγηση θα επιχειρηθεί παρακάτω στη διατριβή όσον αφορά την καινοτομική δραστηριότητα και δυναμική των ΜμΕ στην ελληνική οικονομία. Για τους στόχους της συγκεκριμένης διατριβής δύο κύριοι μηχανισμοί – πλαίσια αξιολόγησης θα μελετηθούν α) το Innovation Union Scoreboard IUS που σχεδιάστηκε από την Ένωση Καινοτομίας (Innovation Union) και β) Εγχειρίδια Frascati, Canberra, Oslo.

1. Η "Ένωση Καινοτομίας" (Innovation Union) αποτελεί πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και στοχεύει στη βελτίωση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση για έρευνα και καινοτομία στην Ευρώπη. Για το σκοπό αυτό ο οργανισμός ανέπτυξε το λεγόμενο Innovation Union Scoreboard προκειμένου να επιτευχθεί μια κοινή πλατφόρμα αναφοράς, αλλά και αξιολόγησης της υποδομής και της δυναμικής μιας οικονομίας και των επιχειρήσεών της για καινοτομία.

2. Αφετέρου τα εγχειρίδια Frascati, Canberra και Oslo που αναπτύχθηκαν από εμπειρογνώμονες του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης ΟΟΣΑ κατά την τελευταία 50ετία συνιστούν ένα σημαντικό πλαίσιο μεθοδολογίας και πρακτικών σχετικά με τη διεξαγωγή ερευνών και τη 'σφυγμομέτρηση' των δραστηριοτήτων έρευνας, ανάπτυξης (E&A) και καινοτομίας σε κράτη μέλη του ΟΟΣΑ. Συγκεκριμένα, το Εγχειρίδιο Frascati ορίζει τη μεθοδολογία και την προτεινόμενη τυποποιημένη πρακτική συλλογής και χρήσης στατιστικών σχετικά με E&A στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ. Τις κύριες συνιστώσες του συγκεκριμένου εγχειριδίου αποτελούν: α) το Εγχειρίδιο Canberra το οποίο σχεδιάστηκε για να παρέχει κατευθυντήριες για τη 'μέτρηση' και αξιολόγηση των ανθρώπινων πόρων που έχουν ταχθεί στο έργο της επιστήμης και της τεχνολογίας μιας χώρας-οικονομίας

και β) το Εγχειρίδιο Oslo που παρέχει κατευθυντήριες πολιτικές και μεγέθη μέτρησης και αξιολόγησης σχετικά με τη συλλογή και ερμηνεία στοιχείων που αφορούν την επιστήμη και την τεχνολογία.

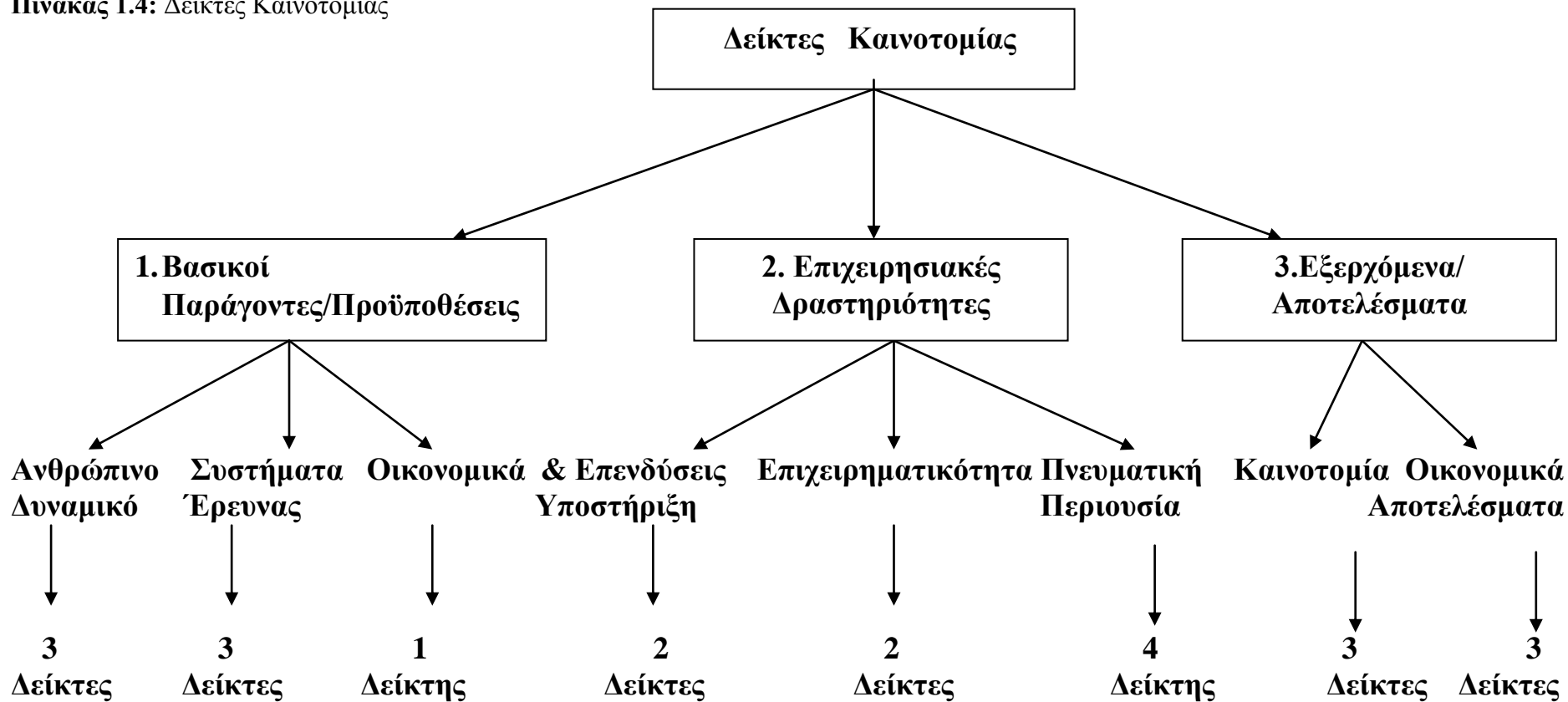
1.2.3.1 Συνδυασμός Δεικτών Καινοτομίας που προτείνονται από το Innovation Union Scoreboard IUS 2010 σε συνδυασμό με τα εγχειρίδια Frascati, Canberra, Oslo: Η δομή και η λογική της επιλογής και εφαρμογής τους

Όπως φαίνεται στους παρακάτω πίνακες (Πίνακας 1.4 & 1.5) το IUS 2010 ακολουθεί μία μεθοδολογία που αξιολογεί την καινοτομία και τις αντίστοιχες δραστηριότητες με βάσει 3 κύριους τύπους δεικτών και 8 παραμέτρων καινοτομίας δημιουργώντας συνολικά 25 διαφορετικούς δείκτες. Από αυτούς επιλέχθηκαν 21 με βάση την εξής λογική και κριτήρια έτσι ώστε οι δείκτες που επιλέχθηκαν να:

- είναι οι πλέον αντιπροσωπευτικοί για την κάθε κατηγορία δεικτών καινοτομίας
- καλύπτουν όλες τις αντίστοιχες περιοχές όπως αυτές ορίζονται από τα εγχειρίδια Frascati family (Frascati, Canberra και Oslo), όπως αυτό εξάλλου φαίνεται και από τον πίνακα συσχετισμού παρακάτω. (Πίνακας 1.5)
- δίνουν τη δυνατότητα αξιολόγησης των συνθηκών που ενισχύουν την καινοτομική δραστηριότητα τόσο στο μακροοικονομικό όσο και το μικροοικονομικό περιβάλλον των ΜμΕ
- δίνουν τη δυνατότητα αξιολόγησης τόσο της παρούσας κατάστασης όσο και τη δυναμική εξέλιξης της καινοτομίας των ΜμΕ.

Όπως αντικατοπτρίζεται και στο παρακάτω σχήμα οι 3 κύριοι τύποι- κατηγορίες δεικτών περιλαμβάνουν : 1. Βασικούς παράγοντες/ Προϋποθέσεις (Enablers), 2. Επιχειρησιακές Δραστηριότητες (Firm activities) και 3.Αποτελέσματα/ Εξερχόμενα (Outputs).

Πίνακας 1.4: Δείκτες Καινοτομίας

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία (συσχετιζόμενος με τον Πίνακα 1.5)

Πίνακας 1.5: Πίνακας Συσχετισμού Δεικτών

INNOVATION UNION SCOREBOARD	FRASCATI MANUAL	CANBERRA MANUAL	OSLO MANUAL
1.Βασικοί παράγοντες/ Προϋποθέσεις ή Διευκολυντές (Enablers)			
1.1.1% Διδακτορικών /1000 άτομα πληθυσμού ηλικίας 25-34		√	
1.1.2 % του πληθυσμού ηλικίας 30-34 που έχει συμπληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση		√	
1.1.3 % του πληθυσμού ηλικίας 20-24 που έχει ολοκληρώσει δευτεροβάθμια εκπαίδευση		√	
1.2.1 Συνεργασίες σε διεθνείς επιστημονικές δημοσιεύσεις ως % επί των συνολικών δημοσιεύσεων της χώρας		√	
1.2.2 % συμμετοχής στις κορυφαίες 10 δημοσιεύσεις διεθνώς με τις περισσότερες αναφορές/παραπομπές		√	
1.3.1 Δημόσια E&A ως % του ΑΕΠ	√		
1.3.2 Επενδυμένο Κεφάλαια Επιχειρηματικού κινδύνου (venture capital) ως % του ΑΕΠ			√
2.Επιχειρησιακές Δραστηριότητες			
2.1.1 Επιχειρησιακές Δαπάνες E&A ως % του ΑΕΠ	√		
2.1.2 Δαπάνες σε καινοτομία που δεν βασίζεται σε E&A ως % του συνολικού Εισοδήματος	√		
2.2.1 Ενδο-επιχειρησιακή Καινοτομία ΜμΕ (ως % όλων των ΜμΕ)			√
2.2.2 Καινοτομικές ΜμΕ συνεργαζόμενες με άλλες εταιρείες ως % όλων των ΜμΕ	√		√
2.2.3 Συνεργασία Δημόσιων- Ιδιωτικών δημοσιεύσεων / εκατομμύριο πληθυσμού	√	√	

¹⁴ Ο σχεδιασμός του Πίνακα 1.4 & Πίνακα 1.5 βασίζεται και διέπεται από μια λογική συνδυασμού των δεικτών καινοτομίας των: Innovation Union Scoreboard και Frascati family (Canberra, Oslo) προκειμένου να γίνει μια επιλογή δεικτών που θα ικανοποιεί τις απαιτήσεις των εγκεκριμένων εγχειριδίων καινοτομίας στις ΜμΕ και θα ικανοποιεί τους στόχους της παρούσας διατριβής.

2.3.1. Εφαρμογές πατέντας / δις του ΑΕΠ			√
2.3.2 Εφαρμογή κοινοτικών εμπορικών σημάτων (community trademarks) ανά δις ΑΕΠ.			√
2.3.3 Νέα κοινοτικά σχέδια /δις ΑΕΠ	√		√
3. Αποτελέσματα/ Εξερχόμενα			
3.1.1 Πλήθος ΜμΕ που έχουν εισάγει καινοτόμα προϊόντα/υπηρεσίες ως % επί του συνολικού αριθμού ΜμΕ			√
3.1.2 Πλήθος ΜμΕ που έχουν εισάγει καινοτομικό μάρκετινγκ και/ή οργανωσιακή καινοτομία ως % επί του συνολικού αριθμού ΜμΕ			√
3.1.3 Πλήθος των ΜμΕ που εισάγουν καινοτομία σε παραγωγική χρήση διαθέσιμων πόρων ως % επί του συνολικού αριθμού ΜμΕ			√
3.2.1 Αριθμός θέσεων εργασίας ‘γνώσης’ ως % της συνολικής απασχόλησης		√	
3.3.1 Εξαγωγές προϊόντων μεσαίας/υψηλής τεχνολογίας προϊόντα ως % των συνολικών εξαγωγών προϊόντων.			√
3.3.2 Πωλήσεις καινοτόμων προϊόντων ως % των συνολικών πωλήσεων των ΜμΕ			√

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

1. Βασικοί παράγοντες/ Προϋποθέσεις (Enablers)¹⁵

1.1.1. Αριθμός νέων Διδακτορικών ανά 1000 άτομα πληθυσμού ηλικίας 25-34. Ο συγκεκριμένος δείκτης με αριθμητή τον απόλυτο αριθμό των αποφοίτων κατόχων διδακτορικού τίτλου και παρονομαστή τον συνολικό πληθυσμό μεταξύ των ηλικιών 25-34, εστιάζει στην επιστήμη και τη μηχανολογία, τις κοινωνικές επιστήμες και ανθρωπολογικές ειδικότητες.

¹⁵ Η αρίθμηση στο τμήμα αυτό ακολουθεί την αντίστοιχη αρίθμηση στον παραπάνω πίνακα 1.5

1.1.2. Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 30-34 που έχει συμπληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ο συγκεκριμένος δείκτης (με αριθμητή τον αριθμό των ατόμων που έχουν ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση και παρονομαστή το σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 30-34) αντικατοπτρίζει την ύπαρξη και διαθεσιμότητα δεξιοτήτων ανώτερου επιπέδου σε μία οικονομία, χωρίς να περιορίζεται σε τομείς μόνο της επιστήμης και της τεχνολογίας καθώς όπως τονίζεται από την Ένωση Καινοτομίας (Innovation Union) η ανάπτυξη καινοτομικών προσεγγίσεων, ιδίως στον τομέα των υπηρεσιών, βασίζεται και απαιτεί την ύπαρξη ενός ευρύτερου φάσματος δεξιοτήτων. Περιορίζεται δε στο συγκεκριμένο ηλικιακό φάσμα καθώς αυτό θεωρείται ότι αντικατοπτρίζει τις πρόσφατες αλλαγές στις εκπαιδευτικές πολιτικές όσον αφορά τη τριτοβάθμια εκπαίδευση μιας οικονομίας.

1.1.3. Ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 20-24 που έχει ολοκληρώσει δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ο συγκεκριμένος δείκτης (με αριθμητή το πλήθος των ατόμων ηλικίας 20-24 με πιστοποιητικό ολοκλήρωσης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και παρονομαστή το σύνολο του πληθυσμού του αντίστοιχου ηλικιακού φάσματος) ‘μετρά’ το επίπεδο προσόντων τυπικής εκπαίδευσης του πληθυσμού μιας οικονομίας, καθώς θεωρείται ότι παρέχει ένα αξιόπιστο μέτρο της προσφοράς και διαθεσιμότητας του ανθρώπινου δυναμικού της παραπάνω ηλικιακής ομάδος που αποφοιτά από τη δευτεροβάθμια βαθμίδα του εκπαιδευτικού συστήματος.

1.2.1 Συνεργασίες σε διεθνείς επιστημονικές δημοσιεύσεις ως % επί των συνολικών δημοσιεύσεων της χώρας. Ο συγκεκριμένος δείκτης με αριθμητή τον αριθμό επιστημονικών δημοσιεύσεων σε συνεργασία με τουλάχιστον άλλον ένα επιστημονικό φορέα με έδρα σε χώρα του εξωτερικού και παρονομαστή τον συνολικό αριθμό των επιστημονικών δημοσιεύσεων ενός κράτους, αποτελεί ενδεικτικό μέτρο της ποιότητας της επιστημονικής έρευνας που αναπτύσσεται σε βάση της διεθνούς συνεργασίας επιστημόνων και που έχει αποδειχθεί ότι αυξάνει την επιστημονική ‘παραγωγικότητα’ μιας οικονομίας.

- 1.2.2 Ποσοστό συμμετοχής στις κορυφαίες 10 διεθνείς δημοσιεύσεις με τις περισσότερες αναφορές/παραπομπές.** Ο συγκεκριμένος δείκτης (με αριθμητή τον αριθμό των επιστημονικών δημοσιεύσεων ενός κράτους που συγκαταλέγονται στις κορυφαίες 10 δημοσιεύσεις με τις περισσότερες παραπομπές και παρονομαστή το σύνολο των επιστημονικών δημοσιεύσεων του ιδίου κράτους) αποτελεί μέτρο της παραγωγικότητας του ερευνητικού συστήματος μιας οικονομίας, καθώς οι δημοσιεύσεις που συγκεντρώνουν τις περισσότερες παραπομπές και αναφορές στο έργο τους θεωρούνται υψηλότερου επιστημονικού ενδιαφέροντος και ποιότητας.
- 1.3.1 Δημόσια Δαπάνη σε Έρευνα και Ανάπτυξη E&A ως % του ΑΕΠ.** Ο συγκεκριμένος δείκτης (με αριθμητή το σύνολο των δαπανών σε E&A στον κυβερνητικό τομέα και τον τομέα της ανώτερης εκπαίδευσης , εκφρασμένα και τα δύο μεγέθη σύμφωνα με το εγχειρίδιο Frascati – Frascati manual στο εκάστοτε εθνικό νόμισμα, και παρονομαστή το εθνικό ακαθάριστο προϊόν) αντιπροσωπεύει ένα από τα μεγαλύτερα κίνητρα της οικονομικής ανάπτυξης σε μια οικονομία που βασίζεται στην κοινωνία της γνώσης. Ως εκ τούτου ο δείκτης των τάσεων των επενδύσεων στην E&A αποτελεί έναν από τους κύριους και σημαντικότερους δείκτες της μελλοντικής ανταγωνιστικότητας και ευημερίας των κρατών-μελών και συνολικά της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι δαπάνες σε E&A θεωρούνται θεμελιώδεις τόσο για τη μετάβαση σε μια οικονομία βασισμένη στην κοινωνία της γνώσης, όσο και για τη βελτίωση των διαφόρων τεχνολογιών παραγωγής και της οικονομικής ανάπτυξης.
- 1.3.2 Επενδυμένο Κεφάλαια Επιχειρηματικού κινδύνου (venture capital) ως % του ΑΕΠ.** Τα κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου ή επιχειρηματικών συμμετοχών (venture capital) ή καινοτόμα κεφάλαια αποτελούν μια μορφή επένδυσης που βοηθά τόσο τις μεγάλες επιχειρήσεις που διανύουν το στάδιο της λειτουργικής ωριμότητάς τους, όσο και τις μικρές επιχειρήσεις που ιδρύθηκαν σχετικά πρόσφατα (start-up companies). Ο δείκτης λοιπόν με αριθμητή το σύνολο των επιχειρηματικών συμμετοχών σε έναρξη, επέκταση, και έρευνα των επιχειρήσεων μιας οικονομίας και με παρονομαστή το αντίστοιχο εθνικό ακαθάριστο προϊόν, εκφρασμένο στο αντίστοιχο εθνικό νόμισμα αποτελεί δείκτη της σχετικής δυναμικής μιας οικονομίας για

δημιουργία νέων επιχειρήσεων, αλλά και επέκτασης και ανάπτυξης υπαρχόντων επιχειρήσεων στη συγκεκριμένη οικονομία.

2. Επιχειρησιακές Δραστηριότητες (Firm activities)

2.1.1 Επιχειρησιακές Δαπάνες E&A ως % του ΑΕΠ. Ο δείκτης αυτός (με αριθμητή το σύνολο των δαπανών σε E&A στον τομέα των επιχειρήσεων, σύμφωνα με το εγχειρίδιο Frascati και παρονομαστή το εθνικό ακαθάριστο προϊόν εκφρασμένα και τα δύο στο εκάστοτε εθνικό νόμισμα) μετρά τη δημιουργία γνώσης μέσα στις επιχειρήσεις, ιδιαίτερα σημαντική για επιχειρήσεις όπως για παράδειγμα στον φαρμακευτικό τομέα ή τον τομέα των ηλεκτρονικών όπου η E&A έχει έναν ουσιαστικό ρόλο.

2.1.2 Δαπάνες για καινοτομία που δεν βασίζεται σε E&A ως % του συνολικού εισοδήματος. Ο δείκτης με αριθμητή το σύνολο των επιχειρησιακών δαπανών για καινοτομία και παρονομαστή τα συνολικά έσοδα των αντίστοιχων επιχειρήσεων (καινοτομικών και μη καινοτομικών) μετράει το σύνολο της δαπάνης σε επιχειρησιακή καινοτομία που δεν βασίζεται σε E&A (όπως σε νέο εξοπλισμό, απόκτηση πατέντας κλπ) ως ποσοστό των συνολικών επιχειρησιακών εσόδων.

2.2.1 Ενδοεπιχειρησιακή in-house Καινοτομία Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (ως % όλων των ΜμΕ). Ο συγκεκριμένος δείκτης που έχει ως αριθμητή το σύνολο των ΜμΕ με ενδοεπιχειρησιακές δραστηριότητες καινοτομίας (προϊόντων ή διαδικασιών) και ως παρονομαστή το συνολικό αριθμό ΜμΕ (καινοτόμων και μη) μετρά το βαθμό στον οποίο οι ΜμΕ μιας οικονομίας που έχουν εισάγει ένα νέο προϊόν ή γενικά οποιαδήποτε καινοτομία, το έχουν όντως πράξει ενδοεπιχειρησιακά.

2.2.2 Καινοτομικές ΜμΕ συνεργαζόμενες με άλλες εταιρείες ως % όλων των ΜμΕ. Ο συγκεκριμένος δείκτης έχει ως αριθμητή το σύνολο των ΜμΕ με καινοτομικές δραστηριότητες και σχετικές συνεργασίες με άλλες επιχειρήσεις, οργανισμούς ή ιδρύματα και παρονομαστή τον συνολικό αριθμό των ΜμΕ (καινοτομικών επιχειρήσεων και μη). Μετρά δε τον βαθμό στον οποίο οι ΜμΕ εμπλέκονται σε συνεργασίες καινοτομίας, εκτιμώντας επίσης την παραγωγική

ροή και τη διάχυση της γνώσης και της πληροφόρησης μεταξύ επιχειρήσεων και δημόσιων ερευνητικών ιδρυμάτων και οργανισμών.

2.2.3 Συνεργασία Δημόσιων- Ιδιωτικών δημοσιεύσεων ανά εκατομμύριο πληθυσμού. Ο συγκεκριμένος δείκτης (με αριθμητή τον συνολικό αριθμό δημοσιευμένων ερευνών κατά τις οποίες συνεργάστηκαν οι ιδιωτικές επιχειρήσεις μια χώρας με τον δημόσιο τομέα και που μπορεί να προέρχονται από διαφορετικές χώρες και παρονομαστή τον συνολικό πληθυσμό της χώρας αναφοράς όπως αυτός ορίζεται από το Ευρωπαϊκό Λογιστικό Σύστημα-European System of Accounts ESA) μετρά τη σχέση έρευνας μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών ιδρυμάτων, καθώς και δημόσιων αλλά και ιδιωτικών ερευνητών που οδηγούν σε ακαδημαϊκές δημοσιεύσεις.

2.3.1 Εφαρμογές πατέντας ανά δις του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος ΑΕΠ.

Ο συγκεκριμένος δείκτης με αριθμητή τον αριθμό εφαρμογών πατέντας και παρονομαστή το εθνικό ακαθάριστο προϊόν ΕΑΠ, μετρά τη δυνατότητα των επιχειρήσεων μιας οικονομίας να αναπτύξουν νέα προϊόντα και κατ' επέκταση τη δυνατότητα ανάπτυξης ανταγωνιστικού πλεονεκτήματός τους μέσω καινοτομίας, ανάπτυξης και εισαγωγής καινοτόμων προϊόντων όπως αυτή αντικατοπτρίζεται από τον αριθμό κατοχύρωσης και εφαρμογής των πατέντων.

2.3.2 Εφαρμογή κοινοτικών εμπορικών σημάτων (community trademarks) ανά ΑΕΠ .

Το trademark ή εμπορικό σήμα είναι ένα διακριτικό σήμα, που χαρακτηρίζει συγκεκριμένα αγαθά ή υπηρεσίες που παράγονται από φυσικά πρόσωπα ή επιχειρήσεις. Το κοινοτικό εμπορικό σήμα ή σήμα κατατεθέν προσφέρει το πλεονέκτημα της κοινής προστασίας σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω μιας διαδικασίας εγγραφής στην σχετική 'Υπηρεσία Εναρμόνισης' και την υπηρεσία καταχώρησης των ευρεσιτεχνιών (patent office). Ο συγκεκριμένος δείκτης έχει ως αριθμητή τον αριθμό των νέων κοινοτικών εμπορικών σημάτων και παρονομαστή το Εθνικό Ακαθάριστο Προϊόν σε ευρώ. Τα εμπορικά σήματα αποτελούν σημαντικούς δείκτες καινοτομικής δραστηριότητας σε μια οικονομία και ειδικά στον τομέα των υπηρεσιών. Το ευρωπαϊκό σήμα δίνει στον κάτοχό του το δικαίωμα χρήσης και εφαρμογής του σε όλες τις οικονομίες της ΕΕ, εξασφαλίζοντας τρεις σημαντικές παραμέτρους: εντοπίζει την προέλευση

αγαθών και υπηρεσιών, εγγυάται για την ποιότητά τους στον καταναλωτή και τέλος λειτουργεί ως μέσο επικοινωνίας και βάση διαφήμισης και προώθησης των αντίστοιχων προϊόντων και υπηρεσιών.

2.3.3 Νέα κοινοτικά σχέδια ανά ΑΕΠ. Ένα καταχωρημένο κοινοτικό σχέδιο

(Registered Community design) παρέχει το αποκλειστικό δικαίωμα στον κατασκευαστή ενός προϊόντος για την παραγωγή του προϊόντος με συγκεκριμένη εμφάνιση και χαρακτηριστικά. Ο συγκεκριμένος δείκτης έχει αριθμητή των αριθμό των νέων κοινοτικών σχεδίων μιας χώρας και παρονομαστή το ΑΕΠ.

3.1.1 & 3.1.2 & 3.1.3 Οι συγκεκριμένοι αριθμοί αντιπροσωπεύουν συγκεκριμένους δείκτες με αριθμητή τον αριθμό των ΜμΕ μιας οικονομίας που έχουν εισάγει καινοτομία σε προϊόντα, οργανωσιακή διαδικασία ή μάρκετινγκ και βελτιστοποίηση της χρήσης των διαθέσιμων επιχειρησιακών πόρων αντίστοιχα και παρονομαστή το συνολικό αριθμό των ΜμΕ της αντίστοιχης οικονομίας. Οι δείκτες αυτοί αντιπροσωπεύουν τη δυναμική μιας οικονομίας μέσω των ΜμΕ της να ‘παράγει’ καινοτομία.

3.2.1 Αριθμός θέσεων εργασίας ‘γνώσης’ ως % της συνολικής απασχόλησης. Ο

συγκεκριμένος δείκτης έχει ως αριθμητή τον αριθμό των ατόμων που απασχολούνται σε βιομηχανίες και δραστηριότητες έντασης γνώσης και παρονομαστή τη συνολική απασχόληση σε μία οικονομία και αντικατοπτρίζει τη δυνατότητά της μέσω του εργατικού δυναμικού να αναπτύξει καινοτομικές δραστηριότητες.

3.3.1 Εξαγωγές προϊόντων μεσαίας/υψηλής τεχνολογίας προϊόντα ως % των

συνολικών εξαγωγών προϊόντων. Ο συγκεκριμένος δείκτης (με αριθμητή τις εξαγωγές υπηρεσιών έντασης γνώσης (knowledge –intensive services) και παρονομαστή τις συνολικές εξαγωγές υπηρεσιών) μετρά την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων του τομέα των υπηρεσιών, την ένταση γνώσης και την ικανότητά τους να εμπορευματοποιούν τα αποτελέσματα της έρευνας και ανάπτυξης (E&A) και της καινοτομίας στις διεθνείς αγορές, που με τη σειρά

τους συντελούν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας και την ανάπτυξη της οικονομίας.

3.3.2 Πωλήσεις καινοτόμων προϊόντων ως % των συνολικών πωλήσεων των

ΜμΕ. Ο συγκεκριμένος δείκτης (με αριθμητή τα συνολικά έσοδα που προκύπτουν από πωλήσεις νέων ή σημαντικά βελτιωμένων προϊόντων και παρονομαστή τα συνολικά έσοδα όλων των ΜμΕ, καινοτομικών και μη) μετρά και αντικατοπτρίζει τη δυνατότητα δημιουργίας ανώτατου επιπέδου τεχνικής καθώς και διάχυσης νέων τεχνολογιών στην αγορά, μέσω των ΜμΕ μιας οικονομίας .

1.2.3.2 Καινοτομία και Φορολογία

Η σχέση μεταξύ των δύο αυτών μεταβλητών, που αποτελούν εξ άλλου και τους δύο από τους τρεις κύριους πυλώνες ανάπτυξης της παρούσας μελέτης (Καινοτομία, Ανταγωνιστικότητα, Φορολογία στις ΜμΕ) μπορεί να διακριθεί σε δύο επίπεδα : α) καινοτομική φορολογία, δηλαδή σχεδιασμό και εφαρμογή καινοτόμων φορολογικών πολιτικών και προσεγγίσεων και β) σχεδιασμό και εφαρμογή φορολογικών πολιτικών προκειμένου να δημιουργηθεί το κατάλληλο πλαίσιο που θα ενθαρρύνει την ανάπτυξη και την υιοθέτηση της καινοτομίας από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Μία κατηγορία που καλύπτει και τα δύο παραπάνω επίπεδα (σχετικά με την οποία θα ακολουθηθεί ανάλυση και άλλων κατηγοριών σε επόμενο στάδιο) είναι η ‘Πράσινη ή Περιβαλλοντική Φορολογία’ ή σύμφωνα με τους αντίστοιχους όρους του ΟΟΣΑ : ‘Green taxation’ ή ‘environmentally relaxed taxation’ (OECD, 2010).

Η αξιοποίηση της περιβαλλοντικής φορολογίας από τις κυβερνήσεις έχει ως στόχο να αποθαρρύνει τις ρυπογόνες επιχειρησιακές δραστηριότητες των ΜμΕ και να δώσει ώθηση στις καινοτόμες ‘πράσινες τεχνολογίες’ των συγκεκριμένων επιχειρήσεων. Σε αυτό το συμπέρασμα καταλήγει ο ΟΟΣΑ, στην έκθεσή του ‘Φορολογία, Καινοτομία και Περιβάλλον’, που δημοσιεύθηκε το 2010 (OECD 2010). Όπως τονίζει εξ άλλου ο Γενικός Γραμματέας του ΟΟΣΑ, Angel Gurría: “Για την επίτευξη ενός πιο πράσινου μέλλοντος χρειαζόμαστε νέες, καινοτόμες τεχνολογίες που μπορούν να μειώσουν το κόστος της διάσωσης του πλανήτη. Η μετάθεση της φορολογικής επιβάρυνσης σε δραστηριότητες που ρυπαίνουν καθιστά πιο ελκυστική την ανάπτυξη και υιοθέτηση

αυτών των καθαρών τεχνολογιών και προωθεί την πράσινη ανάπτυξη”(OECD, 2010). Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ πολλές κυβερνήσεις (πχ Γερμανίας, Ολλανδίας, Γαλλίας, Σουηδίας) έχουν ήδη επιβάλει σε πολλές επιχειρήσεις σειρά πράσινων/περιβαλλοντικών φόρων που αφορούν την ενέργεια, τη μόλυνση της ατμόσφαιρας ή του νερού και τα απόβλητα. Οι περιβαλλοντικοί φόροι, σε συνδυασμό με τα συστήματα αδειών εμπορίας ρύπων, παρουσιάζονται ως το πλέον οικονομικό και αποτελεσματικό εργαλείο περιβαλλοντικής πολιτικής, όπως εκτιμούν οι συντάκτες της έκθεσης του ΟΟΣΑ (OECD 2010).

Φυσικά δεν λείπει ο σκεπτικισμός με τον οποίο έχουν κατά καιρούς αντιμετωπίσει τις συγκεκριμένες φορολογικές πολιτικές και πρακτικές άτομα, επιχειρήσεις, καθώς και φορείς. Παραδείγματα όμως χωρών που εφάρμοσαν τέτοια φορολογικά πλαίσια έρχονται να ενισχύσουν τις θέσεις για τα πλεονεκτήματα της εφαρμογής των συγκεκριμένων φορολογικών πλαισίων και πολιτικών.

Έτσι για παράδειγμα οι Σουηδοί που έχουν προχωρήσει στην επιβολή φόρου από το 1991 για την εκπομπή αερίων, έχουν επιτύχει μέσω αυτής της φορολόγησης να κατευθύνουν την επιχειρηματικότητα σε πράσινες καινοτόμες αναπτυξιακές δραστηριότητες. Σημειώνεται ότι ο συγκεκριμένος αυτός φόρος απέφερε στο σουηδικό δημόσιο ετησίως 1.4 δις ευρώ (20 δις σουηδικές κορώνες - Le Monde, 2009).

Αυτό που μένει λοιπόν είναι να εντοπιστούν και άλλες περιοχές των επιχειρησιακών πρακτικών όπου θα εφαρμοστούν ανάλογες καινοτόμες φορολογικές προσεγγίσεις οι οποίες με τη σειρά τους θα ενισχύσουν περαιτέρω την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα των ΜμΕ και των αντίστοιχων οικονομιών γενικότερα .

1.2.4 Συγκριτική Αξιολόγηση - Benchmarking

Όπως έχει οριστεί και στην ‘Εισαγωγή’ ο κύριος σκοπός καθώς και οι στόχοι της συγκεκριμένης μελέτης σχετίζονται με την *ανάπτυξη ενός εφαρμόσιμου πλαισίου επιχειρησιακής καινοτομίας σε συνδυασμό με φορολογικές πολιτικές*. Ο σχεδιασμός όμως πρέπει να ξεκινά από μια αξιολόγηση και ενδοσκόπηση της παρούσας κατάστασης. Έτσι λοιπόν καθίσταται απαραίτητη η διεξαγωγή ‘Benchmarking’ - συγκριτική αξιολόγηση των πρακτικών που εφαρμόζονται από τις ελληνικές ΜμΕ με τις αντίστοιχες αναπτυγμένων οικονομιών.

Τι είναι όμως η τεχνική του Benchmarking, που στοχεύει και σε τι ακριβώς χρησιμεύει?

Θα μπορούσαμε να πούμε λοιπόν με απλά λόγια, ότι το Benchmarking είναι η συνεχής και συστηματική σύγκριση μίας ή περισσοτέρων στρατηγικών, λειτουργιών, διαδικασιών ή πρακτικών με αυτές των καλύτερων ανταγωνιστών, των επιχειρήσεων ή των οικονομιών που θεωρούνται 'άριστες' στο συγκεκριμένο πεδίο (Boxwell. 1994).

Το Benchmarking έχει σαν στόχο να βοηθήσει μια επιχείρηση, έναν οργανισμό ή μια οικονομία να βελτιωθούν στον υπό ανάπτυξη τομέα δίνοντας τους τη δυνατότητα να:

- εντοπίσουν τις υπάρχουσες διαφορές απόδοσης
- τεκμηριώσουν γιατί αυτές οι διαφορές υπάρχουν
- αναγνωρίσουν τα βήματα εκείνα που πρέπει να υιοθετηθούν, έτσι ώστε να έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν την ανταγωνιστικότητά τους και να καθιερώσουν, αλλά και να προβάλουν το ανταγωνιστικό τους πλεονέκτημα.

Η τεχνική αυτή είναι δυνατόν να εφαρμοστεί σχεδόν σε όλες τις λειτουργίες μιας επιχείρησης π.χ. παραγωγή, μάρκετινγκ αλλά και σε άλλες υποστηρικτικές διαδικασίες όπως είναι τα πληροφοριακά συστήματα διοίκησης, η διαχείριση ανθρωπίνων πόρων και η λογιστική. Οι λειτουργίες αυτές αναλύονται σαν να ήταν διαδικασίες που δίνουν κάποιο τελικό προϊόν, ανεξάρτητα από το αν το προϊόν αυτό είναι μία υπηρεσία, ένα προϊόν ή μία διαδικασία. Η σωστή εφαρμογή του Benchmarking αποκαλύπτει τις άριστες πρακτικές της αγοράς ή μιας οικονομίας και προτρέπει τα στελέχη να σχεδιάσουν τέτοιες διαδικασίες ώστε να υιοθετούν και ίσως να ξεπερνούν τις άριστες πρακτικές των ανταγωνιστών. Σύμφωνα δε με το 'American Productivity and Quality Center' η χρήση του Benchmarking θα πρέπει να γίνεται με σοφία και ρεαλισμό και όχι με εγωιστική διάθεση, έτσι ώστε να αναγνωριστούν οι αδυναμίες της κάθε επιχείρησης ή οικονομίας σε σχέση με τις υπόλοιπες.

Για να το θέσουμε διαφορετικά, η αποτελεσματική συγκριτική προτυποποίηση απαιτεί ότι είναι κάποιος αρκετά συνειδητοποιημένος και έμπειρος για να καταλάβει ότι ο οργανισμός του, ο κλάδος του ή η οικονομία γενικότερα παρουσιάζουν αδυναμίες, οι οποίες μεταφράζονται σε επιχειρηματικούς κινδύνους, αλλά και να εντοπίσει ότι υπάρχουν και ευκαιρίες προς εκμετάλλευση προκειμένου να προκύψουν

τα οφέλη που οι ‘καλύτεροι’ της αγοράς αποκομίζουν. Επομένως μέσω αυτής της τεχνικής, η συγκεκριμένη μελέτη στοχεύει να αναδείξει τις ευκαιρίες για τις ελληνικές ΜμΕ και την ελληνική οικονομία, που προσφέρουν οι δοκιμασμένες βέλτιστες πρακτικές αναπτυγμένων χωρών.

Η τεχνική της συγκριτικής προτυποποίησης (Benchmarking) αρχικά εφαρμόστηκε σε μικροοικονομικό επίπεδο από τις μεγαλύτερες και περισσότερο επιτυχημένες ιαπωνικές επιχειρήσεις, οι οποίες είναι γνωστές για την ικανότητα τους να συλλέγουν, να επεξεργάζονται και να αξιοποιούν την πληροφόρηση σχετικά με τους ανταγωνιστές, τα προϊόντα τους, και τις πρακτικές τους. Συγκεκριμένα την περίοδο 1981-85 η εταιρία Harley Davidson, στην προσπάθεια της να ξεφύγει από τη δυσμενή θέση όπου είχε περιέλθει ύστερα από την ‘ιαπωνική εισβολή’ της δεκαετίας του 60 (Honda, Kawasaki, Yamaha, Suzuki), επιχείρησε να αντιγράψει τις θεμελιώδεις αρχές των ιαπωνικών συστημάτων παραγωγής. Έτσι ουσιαστικά εφάρμοσε τεχνικές Benchmarking υιοθετώντας σταδιακά στην παραγωγική της διαδικασία τους κύκλους εργασίας (Quality Circles), πρακτικές Just in Time, καθώς και Στατιστικό Έλεγχο (Statistical Process Control), με αποτέλεσμα να ανακτήσει και πάλι (από την Honda) μετά από μία πενταετία, ηγετική θέση στο τμήμα των μοτοσικλετών μεγάλου κυβισμού στην αμερικάνικη αγορά. Η προσπάθεια της εφαρμογής του Benchmarking ως βασικής επιχειρηματικής φιλοσοφίας πέτυχε τη δραματική μείωση του κόστους με ταυτόχρονη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων, αλλά και του χρόνου ανάπτυξης νέων προϊόντων. Ταυτόχρονα, σε λιγότερο από μία δεκαετία, η επιχείρηση ανέκτησε τα μερίδιά της στις διεθνείς αγορές.

Όμως, η τεχνική του Benchmarking εφαρμόζεται και σε μακροοικονομικό επίπεδο (κλάδων ή οικονομιών) όπως υποστηρίζει ο καθηγητής Γραμματικός (2008), αλλά και ο ίδιος εφαρμόζει στις ευρωπαϊκές ΜμΕ με γνώμονα την απόδοσή τους στη διαχείριση της πιστοληπτικής τους δυνατότητας και δυναμικής.

Με γνώμονα την επίτευξη του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος οι επιχειρήσεις οι κλάδοι ή οι οικονομίες προσπαθούν να ανταγωνιστούν στην αγορά προσφέροντας ανώτερα προϊόντα, μειώνοντας το κόστος παραγωγής, βελτιώνοντας την ποιότητα, υιοθετώντας πιο πετυχημένες στρατηγικές κτλ. Το Benchmarking έχει στόχο να βοηθήσει μια επιχείρηση στην αποκρυπτογράφηση των στρατηγικών, πρακτικών, και διαδικασιών των ανταγωνιστών της, την ανίχνευση των δυνατών σημείων και των

αδυναμιών τους, αλλά και τη χρήση της πληροφόρησης αυτής για τη σχεδίαση των βημάτων που πρέπει να ακολουθούν ώστε η επιχείρηση να υπερισχύσει των ανταγωνιστών της. Η τεχνική αυτή βοηθάει στην αναγνώριση στοιχείων της στρατηγικής των ανταγωνιστών, τα οποία μπορούν να αποτελέσουν ανεκτίμητη πληροφόρηση για τις ΜμΕ. Μεταξύ των παραπάνω πλεονεκτημάτων του Benchmarking σημαντικό είναι επίσης ότι ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις αλλά και τις αντίστοιχες οικονομίες, να έχουν πάντα την προσοχή τους στραμμένη στον ανταγωνισμό.

Κατά βάση υπάρχουν οι εξής τρεις διαφορετικές κατηγορίες Benchmarking:

α. Στρατηγικό Benchmarking: Αφορά τη σύγκριση των στρατηγικών της επιχείρησης με αυτές των βασικών ανταγωνιστών και των βέλτιστων πρακτικών (best practice) των επιχειρήσεων του κλάδου και την αναγνώριση των βασικών αλλαγών που θα πρέπει να υιοθετηθούν από την επιχείρηση έτσι ώστε να προκύψει μια επιτυχημένη στρατηγική.

β. Benchmarking κύριων λειτουργιών: Σχετίζεται με το Benchmarking των κύριων λειτουργιών των ΜμΕ (π.χ. μάρκετινγκ, παραγωγή, σχεδίαση προϊόντων κτλ.). Συνήθης στόχος είναι η μείωση του κόστους αλλά και η επίτευξη διαφοροποίησης έναντι των ανταγωνιστών.

γ. Benchmarking υποστηρικτικών λειτουργιών: Συνήθως αναφέρεται στην ανάλυση υποστηρικτικών λειτουργιών όπως η διαχείριση ανθρώπινων πόρων, επιχειρησιακός προγραμματισμός, πληροφοριακά συστήματα διοίκησης. Εδώ εντάσσεται και το *φορολογικό benchmarking* που αποτελεί και ένα από τους κύριους άξονες της συγκεκριμένης μελέτης. Εντάσσεται δε στην συγκεκριμένη κατηγορία λειτουργιών καθώς επηρεάζει τις κύριες λειτουργίες μιας επιχείρησης.

Με βάση τα παραπάνω και για τον σκοπό της συγκεκριμένης μελέτης θα εφαρμοστούν και οι τρεις κατηγορίες Benchmarking στην αλυσίδα αξιών (value chain) των ελληνικών ΜμΕ έτσι ώστε να 'χτιστεί' διατηρήσιμο και σταδιακά αναπτυσσόμενο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

Η διαδικασία υλοποίησης και εφαρμογής Benchmarking μπορεί να χωριστεί στα εξής πέντε στάδια (Camp, 2006) :

Πρώτο Στάδιο: αναγνώριση των λειτουργιών των ΜμΕ που θα αναλυθούν. Πρακτικά κάθε δραστηριότητα της οποίας η βελτίωση μπορεί να οδηγήσει τις επιχειρήσεις στην αύξηση της αποδοτικότητάς τους και στην επίτευξη ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος είναι δυνατόν να αποτελέσει στόχο Benchmarking. Αυτές είναι και οι περισσότερο δημοφιλείς. Έτσι για παράδειγμα, οι επιχειρήσεις που ενδιαφέρονται να διατηρήσουν ανταγωνιστικά τα κόστη τους είναι λογικό να επιδιώξουν να ‘προτυποποιήσουν συγκριτικά’ τις δραστηριότητες που αποτελούν ένα σημαντικό τμήμα του συνολικού κόστους τους.

Δεύτερο Στάδιο: επιλογή ΜμΕ – στόχων. Αυτό είναι συνάρτηση του είδους του Benchmarking που ο κλάδος ή μία οικονομία θέλει να επιλέξει και να εστιάσει. Σε περίπτωση που επιδιώκεται στρατηγικό Benchmarking, αλλά και σε ορισμένες κατηγορίες λειτουργικών Benchmarking, τότε μόνο επιχειρήσεις του ίδιου κλάδου μπορούν να αποτελέσουν αξιόπιστη βάση σύγκρισης. Αυτό βέβαια δεν συνεπάγεται ότι απαραίτητα οι επιχειρήσεις αυτές θα είναι άμεσοι ανταγωνιστές. Είναι πιθανόν αυτές να δραστηριοποιούνται σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές ή να καλύπτουν διαφορετικά τμήματα της αγοράς (π.χ. τοπικές τράπεζες, επιχειρήσεις παροχής ηλεκτρισμού). Αυτό ακριβώς ισχύει και για την επιλογή των χωρών με μεγάλο αριθμό ΜμΕ, για τη συγκεκριμένη μελέτη, όπου το Benchmarking θα γίνει με χώρες που βρίσκονται σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές χωρίς απαραίτητα να υπάρχει άμεσος ανταγωνισμός μεταξύ τους. Η σύγκριση αυτή μέσω του Benchmarking θα βοηθήσει στη παρουσίαση των βέλτιστων πρακτικών, στην ανάδειξη της θέσης αλλά και της εικόνας των ελληνικών ΜμΕ και της Ελλάδας και στην σύνταξη συγκεκριμένων προτάσεων για την ανάπτυξη και ενίσχυση της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας.

Τρίτο Στάδιο: συλλογή και ανάλυση στοιχείων. Συχνά θεωρείται ως το δυσκολότερο μέρος της όλης διαδικασίας. Βασικές πηγές πληροφόρησης αποτελούν τόσο πρωτογενείς όσο και δευτερογενείς πηγές. Οι δευτερογενείς πηγές μπορεί να περιλαμβάνουν εσωτερικά έγγραφα όπως πολιτικές και διαδικασίες, ετήσιοι απολογισμοί, ατζέντες και αρχεία τα οποία μπορούν να αποβούν πολύτιμες πηγές πληροφόρησης. Οι δευτερογενείς πηγές περιλαμβάνουν επιπλέον επίσημες αναφορές

οργανισμών και επίσημων φορέων (π.χ. ΟΟΣΑ, Eurostat, Global Economic Forum, κλπ).

Τέταρτο Στάδιο: θέσπιση στόχων απόδοσης. Την ανάλυση των στοιχείων ακολουθεί η ερμηνεία των αποτελεσμάτων και η θέσπιση στόχων προς επίτευξη. Είναι σημαντικό τα όποια αποτελέσματα του Benchmarking να γίνουν ευρέως γνωστά, να γίνουν αντικείμενο σχολίων και κριτικής από όλους, και στη συνέχεια να θεσπιστεί από κοινού ένα πρόγραμμα δράσης και πολιτικών. Θεωρείται ως δεδομένο ότι ο στόχος δεν είναι η αντιγραφή του ανταγωνισμού, αλλά το ξεπέρασμα αυτού και αυτό θα πρέπει να γίνεται σαφές στους στόχους που θα θεσπιστούν.

Πέμπτο Στάδιο: εφαρμογή των σχεδίων και έλεγχος αποτελεσμάτων. Το τελευταίο αυτό στάδιο φαίνεται να είναι το πιο απλό, αλλά στην πράξη πολλά από τα προγράμματα Benchmarking αποτυγχάνουν ακριβώς εδώ. Σημασία έχει να θεωρηθεί το Benchmarking ως μια διαδικασία μάθησης και ανάπτυξης και να είναι ανοικτή σε αναπροσαρμογή των σχεδίων της, εάν η μετέπειτα πληροφόρηση συνιστά κάτι τέτοιο.

Συμπερασματικά, η μέθοδος Benchmarking έχει σημαντικά πλεονεκτήματα τόσο για τις επιχειρήσεις, όσο και για τις οικονομίες οι οποίες μπορούν να αποκομίσουν σημαντικά οφέλη από την υιοθέτηση της. Ανάμεσα στα κύρια οφέλη είναι ο προσανατολισμός προς την αγορά (market orientation), η τοποθέτηση της ανταγωνιστικότητας στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των ΜμΕ και η προσπάθεια επίτευξης ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων σε τομείς κλειδιά του κλάδου. Με το να προσπαθούν οι επιχειρήσεις αλλά και οι οικονομίες να μετρούν πάντα τα επιτεύγματά τους σε σχέση με τον ανταγωνισμό, ή άλλες αναπτυγμένες οικονομίες και τις βέλτιστες πρακτικές που αυτές εφαρμόζουν, τους δίνεται η δυνατότητα να γνωρίσουν νέες πρακτικές και στρατηγικές εκ του ασφαλούς (αφού είναι ήδη δοκιμασμένες) κι έτσι να πετύχουν βελτίωση της ανταγωνιστικής τους θέσης και της απόδοσής τους.

1.2.5 Συμπεράσματα

Η παρουσίαση και ανάλυση του εννοιολογικού πλαισίου, όπως επίσημα καθιερώθηκε από τον ΟΟΣΑ και το εγχειρίδιο Frascati, σε σχέση με τις ΜμΕ, την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα κατέδειξε την διαφοροποίηση της καινοτομίας από τις έννοιες του νεωτερισμού και της εφεύρεσης. Σημαντικό επίσης συμπέρασμα που

εξήχθη αποτελεί το γεγονός ότι το μάρκετινγκ καινοτομίας αποτελεί την πιο σημαντική κατηγορία από τις τέσσερις διακριτές κατηγορίες καινοτομίας στις οποίες θα πρέπει να εστιάσουν οι ΜμΕ, καθώς αυτή συνιστά έναν από τους βασικούς 12 πυλώνες της επιχειρηματικής ανταγωνιστικότητας αλλά και έμμεσα συνδέεται και με τους υπόλοιπους 11 που αναφέρθηκαν. Τέλος, αφού συζητήθηκε η σχέση της φορολογίας με την καινοτομία, παρουσιάστηκε το ‘εργαλείο’ της συγκριτικής προτυποποίησης που σχεδιάστηκε συνδυάζοντας δείκτες της Ένωσης της Καινοτομίας (Innovation Union Scoreboard) και του Frascati Family (Frascati, Canberra, Oslo), η εφαρμογή του οποίου βοηθά τις ΜμΕ να αξιολογήσουν αντικειμενικά την καινοτομική δυναμική των δραστηριοτήτων τους.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Ο

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

2.1 Εισαγωγή

Στόχος του συγκεκριμένου κεφαλαίου είναι να εξεταστούν οι απόψεις και οι θέσεις των κλασσικών θεωρητικών καθώς και των σύγχρονων οικονομολόγων σχετικά με τις κύριες έννοιες- παραμέτρους της παρούσας μελέτης.

Πριν από την εξέταση των θέσεων και θεωριών των διαφορετικών κλασσικών επιστημόνων σε σχέση με καινοτομία, επιχειρηματικότητα και ανταγωνιστικότητα ας ανακαλέσουμε τι ακριβώς είναι η καινοτομία και η επιχειρηματικότητα. Ένας πολύ περιεκτικός και περιγραφικός ορισμός της καινοτομίας σύμφωνα με τον Μιχαηλίδη (2011) είναι ο εξής: “Καινοτομία είναι η χρήση της γνώσης με στόχο τη βελτίωση ή την παραγωγή ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας και με στόχο τη δημιουργία επιχειρηματικού πλεονεκτήματος.” Εν ολίγοις καινοτομία είναι “η μετατροπή μιας ιδέας σε κέρδος” από τη στιγμή που το προϊόν ή η υπηρεσία απαντούν στις απαιτήσεις και τη ζήτηση της αγοράς άρα και αποφέρουν με την υλοποίησή τους κέρδη στην επιχείρηση. Ενώ ο Peter Drucker τονίζει: “Καινοτομία είναι το ‘ειδικό εργαλείο’ του επιχειρηματία, είναι το μέσον με το οποίο εκμεταλλεύεται την αλλαγή ως ευκαιρία για μια διαφορετική επιχείρηση ή διαφορετική υπηρεσία.” (P. Drucker, 1985, σελ. 17).

Η Επιχειρηματικότητα (*entrepreneurship*) από την άλλη, πάλι σύμφωνα με τον Μιχαηλίδη (2011), είναι η δεξιότητα του σχεδιασμού, της οργάνωσης αλλά και της πραγματοποίησης μιας ιδέας, ώστε να βρεθεί ένας πρωτότυπος, έξυπνος, ανταγωνιστικός και αποτελεσματικός τρόπος, μια υπηρεσία, ή ένα προϊόν για να προσφερθούν στην αγορά. Σύμφωνα δε με τον Γωνιάδη (2007), η επιχειρηματικότητα αφορά, επιπλέον, όλες τις δραστηριότητες εκείνες που είναι αναγκαίες, για τη δημιουργία μιας καινούριας εταιρείας ή την επέκταση κάποιας που ήδη υφίσταται, έτσι ώστε να προωθηθεί η παραγωγικότητα και να ενισχυθεί ο ανταγωνισμός. Όλοι οι διεθνείς οργανισμοί, πρέπει να σημειωθεί, ότι αναγνωρίζουν την επιχειρηματικότητα ως ένα καθοριστικότερο παράγοντα για την οικονομική ανάπτυξη.

Στα πλαίσια του σύγχρονου ανταγωνισμού ακόμη και η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζει ως βασικούς πυλώνες για τη διαρκή και ομαλή προσαρμογή μιας επιχείρησης στις απαιτήσεις του σήμερα, την επιχειρηματικότητα, την καινοτομία και την τεχνολογία. Όπως διαφαίνεται λοιπόν, η καινοτομία αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της επιχειρηματικότητας καθώς συνιστά ένα πολυδύναμο μέσο οικονομικής ανάπτυξης που ανοίγει το δρόμο στη δημιουργία νέων αγορών ή στη διατήρηση των ήδη υπαρχόντων με την απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος. Κατά συνέπεια, ο συνδυασμός της γνώσης των σύγχρονων τεχνολογιών, με τη δυναμική της καινοτομίας και το πνεύμα του «επιχειρείν», είναι αναγκαίος και συνεισφέρει άμεσα στην επιτυχή πορεία μιας επιχείρησης. Αντιστοίχως, για να δημιουργηθούν επιτυχημένα, καινοτόμα προϊόντα ή υπηρεσίες απαιτείται η κατανόηση των επιθυμιών και αναγκών του καταναλωτή, των εκάστοτε τεχνολογικών δυνατοτήτων και της επιχειρησιακής βιωσιμότητας. (Χατζηαποστόλου Θ., Τεχνολογία, Καινοτομία και Επιχειρηματικότητα, 2008).

Παρακάτω δίνεται μια επιλεγμένη περίληψη των θεωριών που αναπτύχθηκαν σχετικά με την ανάπτυξη, την καινοτομία, τη φορολογία και την επιχειρηματικότητα και σχετίζονται με την έρευνα της παρούσης διατριβής.

2.2. Σχετικές Θεωρίες Κλασικών και Σύγχρονων Θεωρητικών και Οικονομολόγων

2.2.1 Adam Smith (1723-1790).

Ένας από τους γνωστότερους οικονομολόγους και φιλοσόφους σε παγκόσμιο επίπεδο θεωρείται ο σκωτσέζος στη καταγωγή Adam Smith. Υπήρξε ο πρώτος που εργάστηκε για την καταγραφή της θεωρίας της παγκόσμιας αγοράς και του καπιταλισμού. Τα σύγχρονα οικονομικά (modern economics) στηρίχθηκαν πάνω στις εργασίες του, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως ο καλύτερος τρόπος τεκμηρίωσης του φιλελευθερισμού και των εννοιών του καπιταλιστικού συστήματος και του ελεύθερου εμπορίου. Γι αυτό, λοιπόν, το λόγο και θεωρείται ως ο «πατέρας» της οικονομικής επιστήμης αφού η φιλελεύθερη οικονομική σχολή του είχε εξαιρετική επίδραση στη μετέπειτα εξέλιξη του συστήματος του καπιταλισμού και της προόδου της δημοκρατικής διακυβέρνησης. Έχουν περάσει σχεδόν 250 χρόνια (1776) από τότε που ο Adam

Smith έβγαλε στη δημοσιότητα την οικονομική του θεωρία, αλλά τα καίρια μηνύματά της έχουν απήχηση ακόμη και στις μέρες μας.

Η βασική μικροοικονομική χρησιμοποιήθηκε από τον Smith για να μπορέσει να αναπτύξει τη θεωρία του και για να ερμηνεύσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την οικονομική ανάπτυξη ή το πώς δημιουργήθηκε ο πλούτος των εθνών. Κατά τα πιστεύω του λοιπόν, η εργασία αποτελεί τη βασική εκείνη δύναμη που οδηγεί στην αύξηση της οικονομίας των εθνών και του πλούτου τους. Έτσι, ο Smith ανέπτυξε τρεις βασικές κατηγορίες της εργασίας:

α) αυτή που έχει ως αποτέλεσμα τη συσσώρευση κεφαλαίου και την παραγωγή αγαθών, β) αυτή που βοηθά να αυξηθεί το πλεόνασμα (όσον αφορά μελλοντικές επενδύσεις) και γ) εκείνη, που αν και χρήσιμη στην κοινωνία, δεν συμβάλλει στην παραγωγή του κοινωνικού προϊόντος (*The Wealth of Nations*, 1976)

Αξίζει να αναφερθεί ότι «ο Πλούτος των Εθνών», το κυριότερο έργο του Adam Smith (*Wealth of Nations*, 1776), αποτελεί μια εκ των πρώτων προσπαθειών να γίνει μελέτη της ιστορικής ανάπτυξης του εμπορίου και της βιομηχανίας στο χώρο της Ευρώπης και θεωρείται ως η πρώτη εκσυγχρονιστική εργασία στην θεωρία των οικονομικών. Το έργο αυτό βοήθησε στο να δημιουργηθεί μια σύγχρονη ακαδημαϊκή αντίληψη των οικονομικών και παρείχε μία από τις πιο γνωστές αξιολογήσεις για το ελεύθερο εμπόριο, τον καπιταλισμό και τον φιλελευθερισμό.

Όσον αφορά όμως τη μελέτη του πλούτου των οικονομιών θα μπορούσαμε να πούμε ότι η επιχειρηματολογία του είναι μάλλον επιδερμική αφού περιορίζεται στην εξήγηση των διακυμάνσεων του ύψους του κέρδους από την αφθονία ή τη σπανιότητα τον κεφαλαίου.

Συγκεκριμένα, ο Smith διακρίνει την κατάσταση της οικονομίας μιας χώρας σε ακμάζουσα, στάσιμη, και παρακμάζουσα (Βαλλιάνος, 1994). Η πρώτη χαρακτηρίζεται από τη συσσώρευση και τον πολλαπλασιασμό της συνολικής μάζας του κεφαλαίου της χώρας. Στη δεύτερη το συνολικό κεφάλαιο παραμένει στα προηγούμενα επίπεδα του και στην τρίτη το κεφάλαιο φθίνει και η χώρα οδεύει προς χρεοκοπία. Στην πρώτη κατάσταση το κεφάλαιο είναι άφθονο και αυτό προκαλεί τη μείωση των κερδών (και του τόκου) ενώ οι μισθοί αυξάνονται χάρις στον ανταγωνισμό μεταξύ των καπιταλιστών για εργατικά χέρια. Αυτό κατά τον Smith

εξηγεί την πτώση του μέσου ποσοστού κέρδους που παρατηρήθηκε στην Ευρώπη ως τον 18ο αιώνα. Μόνο στις νέες και γρήγορα αναπτυσσόμενες οικονομίες και κοινωνίες με την ελεύθερη παρθένα γη και την έλλειψη εργατών αλλά και κεφαλαίου μπορούσαν το κέρδος και οι μισθοί να υπάρχουν ταυτόχρονα σε υψηλά επίπεδα. Όταν μια κοινωνία είναι στάσιμη, η αγορά τόσο του κεφαλαίου όσο και της εργασίας είναι πλήρως κορεσμένες. Επομένως, τόσο το κέρδος όσο και οι μισθοί προσδιορίζονται σε ένα πολύ χαμηλό επίπεδο. Τέλος, όταν μια οικονομία οπισθοχωρεί ή βρίσκεται σε κατάσταση παρακμής, η έλλειψη κεφαλαίων προκαλεί την άνοδο του ποσοστού κέρδους και την πτώση των μισθών.

Σημαντική είναι η συμβολή του A. Smith σε αυτό που καθιερώθηκε ως κλασικός οικονομικός φιλελευθερισμός θέτοντας τις βάσεις της οικονομίας της αγοράς, συγκεντρώνοντας πολλές οικονομικές ιδέες και θεωρίες, από τη λειτουργία της αγοράς ως τον μηχανισμό για την αποκατάσταση της ισορροπίας.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η θέση που ο Smith υποστήριξε σύμφωνα με την οποία η επιτυχία βασίζεται στην επιχειρηματικότητα η οποία μετατρέπει τις ιδέες σε προϊόντα. Ο Smith συγκαταλέγεται στους πρωτοπόρους που θεωρούν και ορίζουν την επιχειρηματικότητα ως μια σημαντική προσπάθεια να μετατραπεί η πρωτοβουλία σε αποτέλεσμα και μέσω αυτής της διαδικασίας και με βασικά βήματα τη σωστή διαχείριση, την ηγεσία, την καινοτομία και τη σωστή ανάπτυξή της, να επιτευχθεί οικονομικό κέρδος.

Επίσης πρωτοπόρος παρουσιάζεται ο Smith σχετικά με την ιδέα της καινοτομίας. Παρ' όλο που οι καταστάσεις αυτές ήταν αποτέλεσμα της εμποροκρατικής πολιτικής της εποχής εκείνης για μείωση του κόστους, οι κυβερνώντες θα μπορούσαν, όπως πρότεινε ο Smith, ενισχύοντας τον ανταγωνισμό να βοηθήσουν στην μείωση του κόστους ακόμη και εάν αυξάνονταν οι μισθοί. Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί εάν αυξανόταν η προσπάθεια της εργασίας και η καινοτομική δραστηριότητα, με άμεσο αποτέλεσμα να αυξηθεί και η παραγωγικότητα περισσότερο από την αύξηση των μισθών. Ας δούμε εάν αυτή η παρατήρηση του Smith για την δυνατότητα των εργοδοτών να επιτυγχάνουν νόμους σταθεροποίησης η και μείωσης των μισθών έχει κάποια συνάφεια με αντίστοιχες πρακτικές του σήμερα και ιδιαίτερα στην ελληνική οικονομία.

Παλαιότερα οι ελληνικές κυβερνήσεις, έχοντας ως βασικό σκοπό να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητα και επομένως να αυξήσουν τις επενδύσεις και το κέρδος, στο όνομα της οικονομικής ανάπτυξης που είχε χαθεί εν μέρει λόγω της εκτεταμένης πληθωριστικής πολιτικής που είχε ακολουθηθεί, χρησιμοποίησαν εργαλεία και μεθόδους για τον αποπληθωρισμό της οικονομίας. Δυστυχώς, όλα δείχνουν ότι η πολιτική αυτή δεν απέδωσε τα αναμενόμενα ως προς την αύξηση των επενδύσεων και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Θα μπορούσε, αντί αυτής της πολιτικής να υιοθετηθεί η πρόταση του Smith και να ενισχυθούν- έστω και με επιδοτήσεις- η επιχειρηματικότητα, η διάχυση, αν όχι η δημιουργία, σύγχρονης τεχνολογίας και καινοτομικών διαδικασιών, ώστε να αποκτηθεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

Όσον αφορά τις πρακτικές που εφαρμόζονται στη φορολογία καθώς και τη νοοτροπία που υπογραμμίζει αυτές τις πρακτικές, εάν θέλουμε να εντοπίσουμε τα προβλήματα στη σημερινή Ελλάδα σε σχέση με την αναποτελεσματικότητα του φορολογικού συστήματος των επιχειρήσεων και τη φοροδιαφυγή δεν έχουμε παρά να αποταθούμε στο βιβλίο του Smith *Wealth of Nations* (Πλούτος των Εθνών) . Όπως υποστηρίζει ο Smith *‘είναι η αυθαιρεσία των φορολογικών αρχών (νομοθετικών και εισπρακτικών) η οποία έχει ως αποτέλεσμα τη φοροδιαφυγή που δεν είναι τίποτα άλλο παρά μια πρακτική προστασίας της ιδιοκτησίας του ατόμου από την αρπαγή και την κατασπατάληση της ιδιοκτησίας του’*. Η σπάταλη συμπεριφορά των κυβερνώντων, σύμφωνα με τον Smith, ή αυτό που σήμερα η σχολή της δημοσίας επιλογής (public choice school) χαρακτηρίζει ως ατομικό συμφέρον των πολιτικών, δεν θα μπορούσε να βρει καλύτερη απόδοση των αρνητικών της συνεπειών από τα λόγια του Smith που αξίζει να παρατεθούν. Υποστηρίζει λοιπόν ο Smith ότι οι βασιλείς αλλά και οι υπουργοί (που υποκριτικά πάντα υποστηρίζουν ότι η μόνη τους φροντίδα είναι να αποτρέπουν τους πολίτες από τη σπάταλη συμπεριφορά), μέσω περιοριστικών νόμων για τα αγαθά πολυτελείας ή μέσω της απαγόρευσης της εισαγωγής τέτοιου τύπου αγαθών περιορίζουν τις δαπάνες των πολιτών. Στην ουσία όμως οι σπάταλοι είναι οι ίδιοι οι βασιλείς και οι υπουργοί, εξαιρώντας πάντοτε τον εαυτό τους από τους νόμους αυτούς (Smith, 1976).

2.2.2 Ricardo, David (1772-1823)

Ο David Ricardo είναι ένας από τους εμπνευστές και ιδρυτές των κλασικών οικονομικών, έχοντας συμβάλει τα μέγιστα στο πως εξελίχθηκε, στη διάρκεια των χρόνων η θεωρία που μιλά για το *συγκριτικό πλεονέκτημα* (*comparative advantage*) των οικονομιών. Ο Ricardo ορίζει το *συγκριτικό πλεονέκτημα* ως μια κατάσταση στην οποία μια οικονομία, (φυσικό πρόσωπο, εταιρεία ή περιοχή) μπορεί να παράγει ένα προϊόν, αγαθό σε χαμηλότερο κόστος ευκαιρίας από μια ανταγωνιστική οικονομία (ή έναν ανταγωνιστή).

Ο Ricardo είναι ο συγγραφέας ενός εκ των δημοφιλέστερων βιβλίων: οι «*Αρχές της Πολιτικής Οικονομίας και Φορολογίας*», (“*On the Principles of Political Economy and Taxation*”, 1871). Στο βιβλίο αυτό περιγράφονται η θεωρία του Ricardo σχετικά με την κατανομή του εργασιακού εισοδήματος, αλλά και η θεωρία του που αφορά το σχετικό πλεονέκτημα στην παραγωγή, το οποίο έχει άμεση σχέση με τη λήψη αποφάσεων για την παραγωγή και για την κατανομή των πόρων. Για να επεξηγηθεί καλύτερα η δεύτερη θεωρία ακολουθεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Η υπόθεση έχει ως εξής: έχουμε ως δεδομένα τον Α και τον Β εργάτη και τις εργασίες X και Ψ. Ο «Α» δύναται να πραγματοποιήσει τη «X» εντός δυο ωρών και τη «Ψ» εντός τριών σε αντίθεση με το «B» που χρειάζεται τρεις ώρες για να εκτελέσει τη «X» και τέσσερις ώρες για τη «Ψ». Σύμφωνα, λοιπόν, με τον Smith εκ των πραγμάτων αμφότερες τις εργασίες πρέπει να τις αναλάβει ο «Α», μιας και αυτός θα σπαταλήσει πιο λίγο χρόνο σε σχέση με τον «B» για να τις εκτελέσει τη μία μετά την άλλη, άρα θα χρειαστεί πέντε ώρες συνολικά. Παίρνοντας, από την άλλη, ως βάση τη θεωρία του Ricardo έχουμε ως αποτέλεσμα το παρακάτω:

- Για να ολοκληρωθεί η εργασία «X», ο εργάτης «Α» καταναλώνει πηγές που θα μπορούσαν να του αποδώσουν $\frac{2}{3}$ της εργασίας «Ψ», ενώ ο «B» αποδίδει τα $\frac{3}{4}$ της Ψ, ($\frac{2}{3} < \frac{3}{4}$).
- Για να ολοκληρωθεί η εργασία «Ψ», ο εργάτης «Α» καταναλώνει πηγές που θα μπορούσαν να του αποδώσουν $\frac{3}{2}$ της εργασίας «X», ενώ ο «B» αποδίδει τα $\frac{4}{3}$ της X, ($\frac{3}{2} > \frac{4}{3}$).

Κατά συνέπεια, λοιπόν, ο εργάτης «Α» πραγματοποιεί την εργασία «X» έχοντας σχετικό πλεονέκτημα και ομοίως ο εργάτης «B» πραγματοποιεί την εργασία «Ψ». Αν

γίνει κατανομή των εργασιών με αυτόν τον τρόπο, τότε φαίνεται ότι στο διάστημα των πέντε ωρών θα έχει εκτελεστεί δύομιση φορές η εργασία «X» και περισσότερες της μίας φορές ($5/4$ για την ακρίβεια) η εργασία «Ψ». Έτσι, μεγιστοποιούνται και τα επίπεδα της παραγωγής με τους πόρους που ήδη υπάρχουν.

Όπως γίνεται πιθανότατα εμφανές, η συγκεκριμένη θεωρία του Ricardo έχει προεκτάσεις και συμβολή στη συνολική ανταγωνιστικότητα των οικονομιών αλλά και πιθανές συνέργειες (synergies) μεταξύ χωρών για τη βέλτιστη χρήση των πόρων τους σε κοινά projects. Η θεωρία του *συγκριτικού πλεονέκτηματος* αναλύθηκε από τον Ricardo το 1817 και υποστηρίζει και αποδεικνύει ότι δύο χώρες μπορούν να έχουν οφέλη από τη διεξαγωγή εμπορίου μεταξύ τους, ακόμη και αν η μία από αυτές έχει 'απόλυτο πλεονέκτημα' στην παραγωγή των προϊόντων. Πιο συγκεκριμένα εάν μια χώρα Α έχει απόλυτο πλεονέκτημα σε όλα τα προϊόντα σε σχέση με μια χώρα Β, η Α θα πρέπει να παράγει τα προϊόντα στα οποία έχει το μεγαλύτερο απόλυτο πλεονέκτημα (συγκριτικό πλεονέκτημα) και η Β θα πρέπει να παράγει αυτά στα οποία έχει μικρότερο απόλυτο πλεονέκτημα. Η θεωρία αυτή λαμβάνει υπόψη της μόνο την παραγωγικότητα και όχι άλλους παραγωγικούς συντελεστές όπως του κεφαλαιακού εξοπλισμού, της γης, της τεχνολογίας κτλ. (Καραγιάννης, 2003).

Μια άλλη συμβολή του Ricardo στην επιστήμη των οικονομικών ήταν να διαπιστώσει τις αρχές και τις τάσεις διαφόρων εμπειρικών οικονομικών φαινομένων σε καθεστώς ανταγωνιστικής οικονομίας με ανεξάρτητη ιδιωτική πρωτοβουλία και με μια δυσμενή πολλές φορές κρατική παρέμβαση. Εκτός από οπαδός του φιλελευθερισμού ήταν αντίθετος στην έντονη κρατική παρέμβαση και για δύο επιπλέον σημαντικούς λόγους: (α) η διαφθορά και οκνηρία κάποιων δημοσίων υπαλλήλων και κυβερνήσεων οδηγεί, σύμφωνα με τον Ricardo, σε οικονομική αναποτελεσματικότητα και συρρίκνωση των ευκαιριών για οικονομική ανάπτυξη και (β) η κυβέρνηση έχει τη δυνατότητα όχι μόνο να καταχράται την εξουσία της και να αυθαιρετεί αλλά και να κάνει σημαντικά λάθη με αποτέλεσμα την εμφάνιση σημαντικών οικονομικών προβλημάτων .

Ο Ricardo, τόνισε με έμφαση ότι η θέσπιση και εφαρμογή φορολογικών πολιτικών και είσπραξη φόρων που "είναι χρέος της νομοθετικής εξουσίας να επιβάλει με αντικειμενικά και δίκαια κριτήρια", δεν θα πρέπει να οδηγούν "στο απαράδεκτο μέτρο της έρευνας κάθε ατόμου ή επιχείρησης εκχωρώντας στους κρατικούς

λειτουργούς εξουσίες αποκρουστικές για τις συνήθειες και για τα αισθήματα μιας ελεύθερης χώρας". Με βάση τη συγκεκριμένη θέση του Ricardo αυθόρμητα προκύπτει το ερώτημα πόσο κοντά ή μακριά βρισκόμαστε από την αμεροληψία της κρατικής αρχής και την ελευθερία των πολιτών που προτείνει ο Ricardo. Συμπερασματικά, ο Ricardo τόνισε ότι το κράτος θα πρέπει να συμπεριφέρεται στις οικονομικές του συνδιαλλαγές με τους πολίτες και τις επιχειρήσεις βάσει "του δικαίου και της καλής πίστης". Άλλο ένα εύλογο ερώτημα που προκύπτει από τη θέση αυτή του Ricardo σε σχέση με την ελληνική πραγματικότητα, είναι πόσο εμποδίζει πιθανώς το ελληνικό δημόσιο την εύρυθμη λειτουργία των επιχειρήσεων που ενώ επιβάλλει τόκους στην καθυστέρηση των οφειλών προς αυτό, το κράτος όχι μόνο δεν πληρώνει έγκαιρα τους παρέχοντες υπηρεσίες ή αγαθά αλλά και δεν δίνει τόκους για τις καθυστερημένες οφειλές του. Τέλος, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι οι υπέρμαχοι του οικονομικού φιλελευθερισμού με βάση τη θεωρία και τις θέσεις του Ricardo θα δικαιολογήσουν την ιδεολογία τους για λιγότερη κρατική παρέμβαση και μείωση του δημοσίου χρέους, για ελεύθερο εμπόριο, για τη μεταφορά τεχνογνωσίας και κεφαλαίων ως παραγόντων βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης.

2.2.3 Porter Michael (1947-)

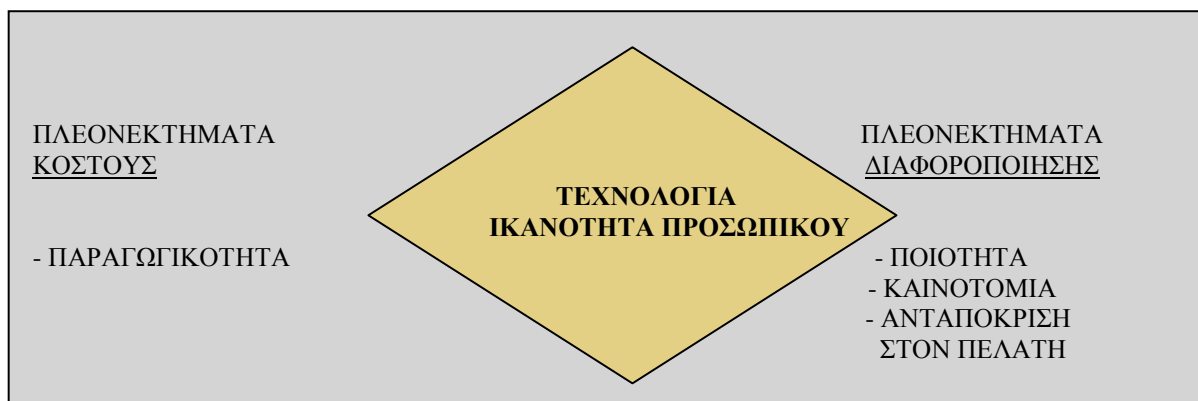
Ο Michael Porter θεωρείται από τις αυθεντίες στην ανάπτυξη της επιχειρησιακής στρατηγικής καθώς και της ανταγωνιστικότητας εθνών και επιχειρήσεων. Η βασική έννοια της ανταγωνιστικής στρατηγικής με την οποία ο Porter ασχολήθηκε είναι το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Σε μακροπρόθεσμη βάση η ευημερία και η εξέλιξη των εταιρειών σε σχέση με τους ανταγωνιστές τους εξαρτάται από το ανταγωνιστικό τους πλεονέκτημα. Ο Porter (1985) ανέπτυξε την πιο ευρέως αποδεκτή θεωρία πάνω σε αυτό, όπου στηρίζει δύο τύπους ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος:

A. Χαμηλό κόστος. Αφορά το βαθμό που είναι ικανή μια επιχείρηση να σχεδιάσει, να παράγει, αλλά και να διαθέσει το προϊόν της στην αγορά με πιο αποτελεσματικό τρόπο από τον ανταγωνισμό. Σε περιπτώσεις όπου ο ανταγωνισμός φέρει σχεδόν ίδιες τιμές, το χαμηλό κόστος είναι αυτό που φέρνει μεγαλύτερα κέρδη, αλλά και πιο μεγάλες δυνατότητες για επανεπένδυση και περαιτέρω ανάπτυξη.

B. Διαφοροποίηση. Αφορά την ικανότητα (που έχει η εκάστοτε εταιρεία) παροχής ανώτερης αξίας προϊόντος στον πελάτη, πάντα με βάση την ποιότητα και τα ειδικά χαρακτηριστικά του προϊόντος αυτού ή της μεταπωλητικής εξυπηρέτησης. Η διαφοροποίηση οδηγεί στην επίτευξη υψηλών τιμών που μπορούν να οδηγήσουν σε

κερδοφορία μιας και το κόστος συγκρίνεται άμεσα με αυτό του ανταγωνισμού. Για να διερευνηθεί πιο εύκολα η προέλευση της ανταγωνιστικότητας, τα δύο προαναφερθέντα είδη ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος θα αναλυθούν στους κρίσιμους παράγοντες επιτυχίας, όπως φαίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα (Διάγραμμα 2.1):

Διάγραμμα 2.1: Παράγοντες Ανταγωνιστικότητας των Επιχειρήσεων

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Συνδυάζοντας την επιχειρησιακή ανταγωνιστικότητα με την καινοτομία, ο Porter τονίζει ότι η τελευταία αποτελεί στρατηγική κατεύθυνση όλων των λειτουργιών της είτε αυτές έχουν να κάνουν με τη διάρθρωση στο διοικητικό και τον οργανωσιακό τομέα, είτε με τις σχέσεις αναφορικά με τους προμηθευτές της, τους συνεργάτες της, τους πελάτες της, το προσωπικό, ακόμη και τους ανταγωνιστές της. Προφανώς υπάρχει μια ιδιαίτερη σχέση μεταξύ καινοτομίας και ΜμΕ καθώς ο Porter εντοπίζει ότι συνήθως οι καινοτόμες επιχειρήσεις είναι είτε καινούριες με ευελιξία κινήσεων, είτε μικρές και όχι όπως θα περίμενε κανείς μεγάλες σε μέγεθος. Έτσι, τονίζει ο Porter (1990) ότι ο τρόπος που μια εταιρεία καταφέρνει και διατηρεί απέναντι στους ανταγωνιστές της ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, ονομάζεται καινοτομία. Η δημιουργία, λοιπόν, νέων-πρωτοπόρων προϊόντων και υπηρεσιών δύναται να μετατοπίσει το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της επιχείρησης, υπό τον όρο βέβαια ότι αυτά θα διατηρήσουν τη βιωσιμότητά τους στην αγορά. Αυτό θα συμβεί μόνο εάν βασικός στόχος της στρατηγικής της επιχείρησης είναι ο συνδυασμός καινοτομίας και νέων τεχνολογιών. Κατά συνέπεια, υποδεικνύεται από τον Porter ότι ο βαθμός στον οποίο μια επιχείρηση καινοτομεί βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση και εξάρτηση από τον ανταγωνισμό, από τη στιγμή που δημιουργούνται (λόγω τεχνολογικής αλλαγής)

καινούριες ευκαιρίες για νέα προϊόντα και υπηρεσίες και νέες ιδέες πάνω στο μάρκετινγκ για τα υφιστάμενα προϊόντα.

Η επίτευξη ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος επέρχεται μέσω της καινοτομίας ως εξής:

- Η επιχείρηση προσαρμόζεται στο μεταβαλλόμενο επιχειρησιακό περιβάλλον
- Αυξάνεται η παραγωγικότητά της
- Αυξάνεται κατά κόρον η κερδοφορία της
- Αυξάνεται η ευελιξία της παραγωγικής της διαδικασίας
- Κατ' επέκταση αυξάνεται και η ποιότητα των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών της
- Αυξάνεται και η ικανοποίηση και παγίωση των πελατών της
- Διατηρείται ή ακόμη και αυξάνεται το μερίδιο αγοράς της
- Ανοίγει ο δρόμος για τη δημιουργία νέων αγορών.

Για να δημιουργηθούν καινοτόμες ιδέες όμως σύμφωνα πάντα με τον Porter, πρέπει να υπάρχουν οι κατάλληλοι άνθρωποι στην κατάλληλη θέση, οι οποίοι να έχουν την ικανότητα να μετατρέπουν την ιδέα σε πρακτική, να έχουν πρωτίστως 'φρέσκες' ιδέες και να αγαπούν τη δουλειά τους. Αυτές οι ιδέες μπορούν να αντληθούν από τους ίδιους τους εργαζόμενους ή από φιλικά και συγγενικά τους πρόσωπα, από πελάτες της επιχείρησης ή και ακόμη από ανταγωνιστές (ειδικά σε περίπτωση που ανταγωνιστής απέτυχε να εφαρμόσει μια καινοτόμο ιδέα οπότε αξίζει η προσπάθεια υλοποίησής της), από διάφορους επιχειρηματικούς συλλόγους ή ερευνητικά κέντρα και πανεπιστήμια.

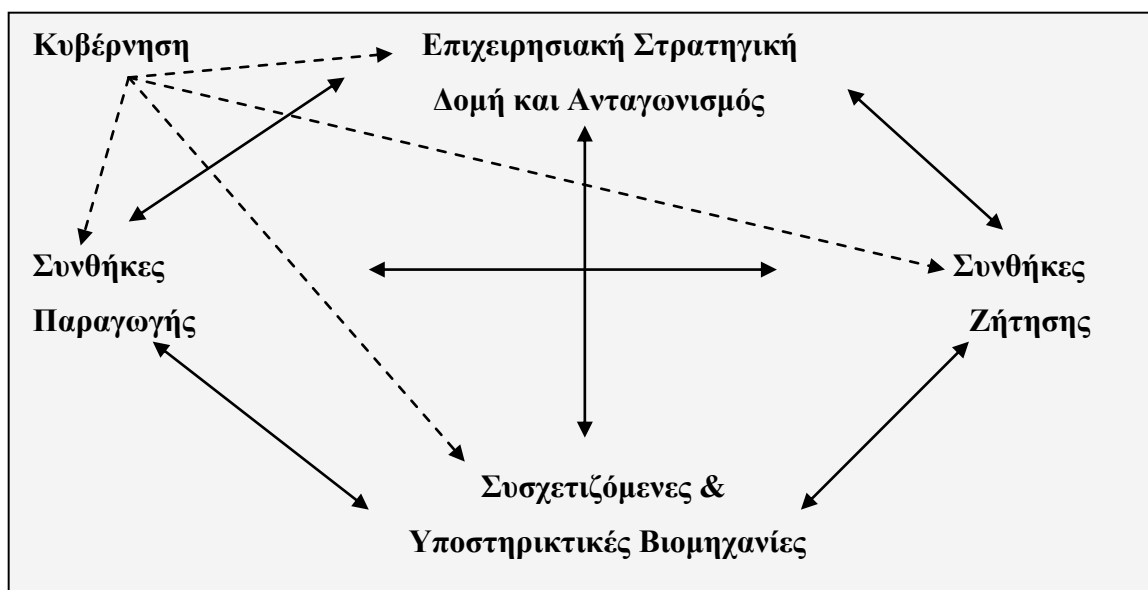
Ειδικότερα, όσον αφορά στο προσωπικό που θα κληθεί να υλοποιήσει μια καινοτόμο ιδέα, πρέπει να αποτελείται από άτομα με διαφορετική θέση και εμπειρία. Δηλαδή, κάποιος μέσα στην ομάδα πρέπει να έχει τη θέση του *ηγέτη* που θα είναι αρωγός στην καλλιέργεια και τη στήριξη ενός δημιουργικού, επιχειρηματικού περιβάλλοντος με καινοτομική κουλτούρα. Πρέπει, επίσης, να υπάρχει κάποιος που να "γεννά" τις ιδέες και να ενθαρρύνεται καθ' όλα από τον ηγέτη. Αυτός ο άνθρωπος ονομάζεται *πρωταθλητής*. Επιπλέον, χρειάζεται ένας *χορηγός* ο οποίος καλείται να λύνει όλα τα προβλήματα που δημιουργούνται κατά την ενσωμάτωση και εφαρμογή της

καινοτομίας – και όχι μόνο με οικονομικά μέσα – και τέλος χρειάζεται ένας *διαχειριστής* που θα έχει τη γενική εποπτεία και θα αναλάβει την υλοποίηση της καινοτομίας με αποτελεσματικό και μεθοδικό τρόπο για τη μέγιστη επίτευξη με το λιγότερο δυνατό κόστος.

2.2.3.1 Θεωρία: Το Διαμάντι του Ανταγωνισμού - Porter (1990)

Το Διαμάντι του ανταγωνισμού (Porter's Diamond Model, Porter, 1990) επικεντρώνει στα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα των εθνικών οικονομιών, με σκοπό να δώσει μια εξήγηση της αυξημένης ανταγωνιστικότητας μερικών κλάδων της βιομηχανίας σε συγκεκριμένες χώρες ή με άλλα λόγια να εξηγήσει την επιτυχία κάποιων επιχειρησιακών κλάδων με βάση το πρόσφορο ανταγωνιστικό περιβάλλον. Οι παράγοντες που προσδιορίζουν τα πλεονεκτήματα αυτά, όπως φαίνεται και στο επόμενο σχήμα είναι οι εξής:

Διάγραμμα 2.2: Το Μοντέλο 'Διαμάντι' του Porter για το Ανταγωνιστικό Πλεονέκτημα των Εθνών

Πηγή: www.valuebasedmanagement.net

- Οι συνθήκες παραγωγής: που αφορούν στο ρυθμό αξιοποίησης και βελτίωσης των φυσικών πόρων, του ανθρώπινου δυναμικού και των διαφόρων υποδομών και όχι τόσο στο βαθμό διαθεσιμότητας των συντελεστών παραγωγής.
- Οι συνθήκες ζήτησης: στην εγχώρια πάντα αγορά, που δεν αφορούν στον όγκο της ζήτησης ούτε στον ορθολογισμό των αποφάσεων των καταναλωτών, αλλά αφορούν κυρίως στην ποιότητα. Είναι άλλωστε γνωστό ότι η εγχώρια ζήτηση μπορεί να

βοηθήσει στην επίτευξη οικονομιών κλίμακος από μια επιχείρηση και στην επίτευξη ανταγωνιστικότητας σε παγκόσμια κλίμακα.

- Οι υποστηρικτικές ή συσχετιζόμενες βιομηχανίες: που αφορούν βασικά τις στρατηγικές επιλογές μιας επιχείρησης αφού επηρεάζουν το πώς λειτουργεί ο κλάδος μέσα στον οποίο δραστηριοποιείται η εταιρεία και συνεπώς είναι αναπόσπαστο μέρος του συστήματος αξίας των προϊόντων/υπηρεσιών.
- Η στρατηγική της επιχείρησης: που αφορά την κουλτούρα, στους στόχους της κτλ. είναι ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας επιτυχίας, μιας και μπορεί να καθορίσει (έως ενός σημείου) τον ρόλο και την πορεία των θυγατρικών επιχειρήσεων.
- Η κυβέρνηση: που αφορά και τις τέσσερις προαναφερθείσες μεταβλητές και τις επηρεάζει, ως εξωγενής παράγοντας που είναι, κυρίως στον τομέα της ανταγωνιστικότητάς της εκάστοτε επιχείρησης.

Τέλος, πρέπει να τονιστεί το γεγονός ότι είναι ενεργός και ο όρος «πιθανότητα» με την έννοια της «τύχης», των τυχαίων και απρόβλεπτων, δηλαδή, εκείνων παραγόντων που θα μπορούσαν να σηματοδοτήσουν την αποτυχία ή την επιτυχία μιας εταιρείας, όπως είναι για παράδειγμα ο πόλεμος, η οικονομική κρίση ή μια φυσική καταστροφή κοκ. Οι παραπάνω παράγοντες βέβαια συνδυάζονται με διαφορετικό τρόπο σε κάθε χώρα, έτσι κάθε εταιρεία μπορεί να επιλέξει την εγκατάστασή της στη χώρα εκείνη που φέρει το μέγιστο πλεονέκτημα και άρα το μεγαλύτερο όφελος για την ίδια.

2.2.4 Schumpeter, Joseph A. (1883 - 1950)

Ο πρώτος οικονομολόγος και κοινωνικοπολιτικός επιστήμονας που αναφέρθηκε και εδραίωσε τη σημασία της καινοτομίας – και στο σημαντικότερο ρόλο που παίζει στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη – και της επιχειρηματικότητας, ήταν ο Schumpeter. Θεωρούσε ότι η καπιταλιστική οικονομία είναι ένα σύστημα που βρίσκεται διαρκώς σε κίνηση και που ποτέ δεν ισορροπεί σε αντίθεση με αυτούς που πιστεύανε ότι το κράτος βρίσκεται σε μια στάσιμη κατάσταση ισορροπίας (stationary situation of equilibrium).

Σύμφωνα με τη θεωρία του, χρησιμοποιώντας την έννοια της γενικής ισορροπίας (general equilibrium) μπορεί να φανεί η αντίθεση όταν πραγματοποιείται μια αλλαγή σε μια επιχείρηση λόγω της εισαγωγής καινοτομίας στην υπάρχουσα καθημερινότητά της.

Η ισορροπία δηλαδή είναι ένα θεωρητικό μέτρο που εισάγεται μόνο και μόνο για να “εξηγήσει” την ανισορροπία που προκαλείται από την εισαγωγή της καινοτομίας, οι επιπτώσεις της οποίας παροδικά “σβήνουν” και έτσι επανέρχεται μια νέα ισορροπία. (Schumpeter, 1939)

Για να εξηγήσει ο Schumpeter τη μετάβαση στη δυναμική οικονομική ανάπτυξη (dynamic economic development), εισήγαγε την έννοια των “νέων συνδυασμών” (new combinations), δηλαδή: α) την ανάπτυξη νέων προϊόντων, β) την ανάπτυξη ενός νέου τρόπου παραγωγής, γ) το άνοιγμα μιας καινούριας αγοράς, δ) τη χρήση νέων πρώτων υλών ή πηγών ημι-μεταποιημένων προϊόντων και ε) την εφαρμογή νέων οργανωτικών μεθόδων στη βιομηχανία, τα οποία τα όρισε ως “επιχειρηματική λειτουργία” (entrepreneurial function) γιατί κυρίως αυτή πραγματοποιείται από τους επιχειρηματίες, οι οποίοι πρέπει να βγουν από την αδράνεια και τη μη αποδοχή και φοβία έναντι κάθε τι καινούριου και να αρχίσουν να δημιουργούν.

Η θεωρία της σύγχρονης οικονομικής ανάπτυξης του Schumpeter χωρίζεται σε δυο περιόδους (Schumpeter I και II) και δίνει μεγάλη έμφαση και στον όρο της επιχειρηματικότητας. Η πρώτη περίοδος (I) είναι αυτή του επιχειρηματικού καπιταλισμού, η οποία εστιάζει εξατομικευμένα στους επιχειρηματίες και η δεύτερη περίοδος (II) είναι εκείνη του σύγχρονου καπιταλισμού που βασίζεται κυρίως στην εμπιστοσύνη (trustified capitalism), κατά την οποία οι επιχειρηματίες στην ουσία χάνουν τη λειτουργία τους και περνάνε στο παρασκήνιο αφήνοντας τις διαδικασίες μέσα στην επιχείρηση να λειτουργούν αυτόματα πλέον, πάντα με την επίβλεψη του κατάλληλου προσωπικού.

Στη πρώτη περίοδο, οι καπιταλιστές είναι είτε ιδιοκτήτες εταιριών, είτε τραπεζίτες που παρέχουν πίστωση (credit) στον επιχειρηματία (Schumpeter, 1934). Ο επιχειρηματίας του Schumpeter χαρακτηρίζεται από προνοητική (proactive) συμπεριφορά και είναι ένας οικονομικός πράκτορας (economic agent) ο οποίος δεν ικανοποιείται ποτέ από τα αποτελέσματα των υπαρχόντων καινοτομιών και αναζητά συνεχώς νέες ευκαιρίες. (Santarelli & Pesciarelli, 1990) Μάλιστα ο Schumpeter εντοπίζει τρία βασικά κίνητρα που ορίζουν έναν επιχειρηματία ως καινοτόμο: την επιθυμία του να γίνει ένας ανεξάρτητος ιδρυτής της δικής του εταιρίας, τη μεγάλη θέλησή του για νίκη και τη χαρά της δημιουργίας αλλά και της επίλυσης πιθανών προβλημάτων. Στο “σύστημα” λοιπόν αυτό, οι καινοτομίες εισάγονται από επιχειρηματίες και χρηματοδοτούνται μέσω τραπεζικής πίστωσης και όχι από

αποταμιεύσεις και αυτό γιατί η πίστωση επιτρέπει στον επιχειρηματία να αναδιοργανώσει και να χρηματοδοτήσει τους υπάρχοντες “συνδυασμούς” του έχοντας μια ελευθερία κινήσεων.

Στη δεύτερη περίοδο (Schumpeter II), μειώνεται όλο και περισσότερο ο ρόλος και η σημασία του επιχειρηματία και το εν λόγω καπιταλιστικό σύστημα χάνει τη δυναμική του. Έτσι η οικονομική ανάπτυξη αλλάζει από “αποπροσωποποιημένη” (depersonalised) σε “αυτοματοποιημένη” (automatised). Σε αυτή την περίπτωση η καινοτομία πλέον θεωρείται ρουτίνα και έγκειται στα έμπειρα χέρια επιστημόνων να κάνουν πράξη αυτό που τους ζητείται κάθε φορά. Ο Schumpeter (1939) τονίζει πως οι καινοτομίες πρέπει να είναι “συγκεντρωμένες” (clustered) σε συγκεκριμένους βιομηχανικούς κλάδους και χρονικές περιόδους και υπάρχει πιθανή συνεισφορά αυτής της ‘συγκέντρωσης’ στη δημιουργία ‘επιχειρηματικών κύκλων’ (business cycles) και ‘μακρών κυμάτων’ (long waves) στην παγκόσμια οικονομία”. Αξίζει, δε να σημειωθεί ότι αυτή η τελευταία πρόταση πυροδότησε διαφωνίες και έντονη αντιπαράθεση μεταξύ των υπολοίπων οικονομικών και κοινωνικών επιστημόνων (Τσεγενίδη, 2008).

2.2.5 Jorgenson, Dale, W. (1933 -)

Ο Jorgenson έκανε εκτεταμένη και ριζοσπαστική έρευνα πάνω σε διάφορους τομείς, με χαρακτηριστικότερους εκείνους της οικονομικής ανάπτυξης και της τεχνολογίας των πληροφοριών, της πολιτικής φορολόγησης, του περιβάλλοντος και της ενέργειας, της επενδυτικής συμπεριφοράς αλλά και της εφαρμοσμένης οικονομετρικής. Στην ουσία σε κάθε έναν από τους παραπάνω τομείς κατάφερε και ‘πάντρεψε’ τη θεωρία με την οικονομική πρακτική και έριξε φως στην ‘γκρίζα’ περιοχή ανάμεσα στα οικονομικά και τη στατιστική, καθιστώντας τον έτσι έναν από τους περισσότερο καινοτόμους, βραβευμένους και ευρέως αναγνωρισμένους οικονομολόγους και οικονομικούς αναλυτές του 20ού αιώνα. Η ειδικεισή του στην καινοτομία σε σχέση με την ενασχόλησή του με τόσα οικονομικά πεδία και η επιμονή του στην έρευνα της καινοτομίας τον κατέστησαν το κατάλληλο άτομο για σύμβουλο και επόπτη διδακτορικών διατριβών με αποτέλεσμα να έχει συνεργαστεί με περίπου εβδομήντα διδακτορικούς φοιτητές, με τους οποίους έκανε πολλές δημοσιεύσεις και έρευνες και οι περισσότεροι εξ αυτών εξελίχθηκαν σε μεγάλα στελέχη διεθνών οργανισμών και

καθηγητές σε μεγάλα Πανεπιστήμια. (Harvard University Department of Economics, 2012)

Ο Jorgenson (2009a) υποστηρίζει πως η ταχύτατη ανάπτυξη της τεχνολογίας είναι το κλειδί για την ανάπτυξη που έλαβε χώρα τις δεκαετίες 1990 και 2000. Εστίασε ιδιαίτερα στις ενεργειακές και περιβαλλοντικές πολιτικές και στον αντίκτυπο αυτών και μάλιστα δημιούργησε το πλαίσιο για την οικονομετρική ανάλυση του αντίκτυπου των ενεργειακών και περιβαλλοντικών αυτών πολιτικών το οποίο παρέχεται στο Διαχρονικό Γενικό Μοντέλο Ισορροπίας (Intertemporal General Equilibrium Model (IGEM)) που σχεδιάστηκε από τους Jorgenson και Wilcoxon το 1998. Μάλιστα το μοντέλο αυτό αποτελεί σημαντικότερη πρόσθεση στις διάφορες οικονομικές μεθοδολογίες για την αξιολόγηση των συγκεκριμένων πολιτικών και διακατέχεται εδώ και χρόνια – από εδραιωμένες αρχές της μακροοικονομικής θεωρίας πάνω στη συμπεριφορά του παραγωγού και του καταναλωτή.

Ο οργανικός μηχανισμός αυτού του μοντέλου είναι ένα διαχρονικό μοντέλο τιμών το οποίο ισορροπεί την προσφορά και τη ζήτηση των προϊόντων. Οι Jin και Jorgenson (2010) διαχώρισαν την τεχνική αλλαγή και καινοτομία σε αλλαγή που προέρχεται από παράγοντες *αυτόνομους* ή *εξωγενείς* και σε παράγοντες *ενδογενείς* ή *προκαλούμενες* από τις αλλαγές των τιμών. Αποδεικνύουν για παράδειγμα ότι σχεδόν η μισή παραγωγική ανάπτυξη σε βιομηχανικό επίπεδο στις Η.Π.Α την περίοδο 1960-2005 είχε προκληθεί από τις αλλαγές στις τιμές των προϊόντων. Έτσι το IGEM περιλήφθηκε στις κυβερνητικές οδηγίες για την προετοιμασία των οικονομικών αναλύσεων των περιβαλλοντικών πολιτικών από τον Αμερικανικό Οργανισμό Περιβαλλοντικής Προστασίας (2000, 2010) και μάλιστα το γεγονός ότι ενσωματώθηκε στο μοντέλο και το σύστημα τιμών, κατέστησε εφικτή την υπερκέραση της κριτικής του Lucas (1976) για την ύπαρξη αμιγώς μακροοικονομικών μοντέλων. (Jorgenson, Dale, Goettle, Richard, Ho, Mun & Wilcoxon, Peter, 2012).

2.2.6 Solow, Robert M. (1924 -)

Πραγματικά σημαντικό ρόλο για την εκτίμηση της σημασίας της καινοτομίας έπαιξαν οι εργασίες του R. Solow στη δεκαετία του 1950, τα ευρήματα των οποίων αφορούσαν την περίοδο 1909-1949 όπου η συμβολή της αύξησης της ‘ολικής εισροής συντελεστών’ στην ανάπτυξη της οικονομίας (αύξησης εισροών εργασίας και κεφαλαίου) περιοριζόταν στο 12% καθώς το υπόλοιπο 88% αποδιδόταν στην ‘ολική παραγωγικότητα των συντελεστών’. Η τεράστια συμβολή της ‘ολικής παραγωγικότητας των συντελεστών’ αποδίδεται από το Solow στην επίδραση της τεχνολογικής αλλαγής. Η θέση του αυτή αποτέλεσε αιφνιδιασμό στις αντίθετες απόψεις των νεοκλασικών θεωρητικών που δεν είχαν ‘προνοήσει’ να συμπεριλάβουν στις εργασίες τους κάποιου είδους ανάλυση ενός τόσο σύνθετου θέματος όπως είναι η καινοτομία.

Ο Solow ανήκει στην κατηγορία των Νέο-Κεϊνισιακών οικονομολόγων (Neo-Keynesian economists). Οι συγκεκριμένοι οικονομολόγοι είναι υποστηρικτές των θεωριών του John Maynard Keynes. Με τη μόνη διαφορά ότι αυτοί υποστηρίζουν τις θεωρίες του μετά την εξέλιξή τους από μονεταριστές (monetarists) επιστήμονες όπως ο Milton Friedman (1912 - 2006) όπου έγινε μεγάλη προσπάθεια να αναλυθεί η μακροοικονομία με βάση την μικροοικονομική. Ο Solow, εν έτει 1957, έδωσε μεγάλο βάρος στην ανάλυση της μεγίστης σημασίας της έρευνας πάνω στην ανάπτυξη της οικονομίας. Ένας από τους βασικότερους λόγους που οι χώρες που βρίσκονται ήδη σε ανάπτυξη (αναπτυγμένες) θα μπορούσαν να συνεχίσουν να αναπτύσσονται, είναι η προώθηση της καινοτομίας σε όλη τη διαδικασία της παραγωγής τους, ακόμη και όταν οι αμοιβές στις αναπτυσσόμενες χώρες είναι εξαιρετικά χαμηλές. Το θέμα είναι φυσικά, σύμφωνα με το Solow, εάν αυτό ισχύει, τί μπορεί να κάνει η εκάστοτε κυβέρνηση για να ενταθεί η έρευνα και η ανάπτυξη στην τοπική οικονομία και να διασφαλιστεί η ταχύτερη πιθανή διάχυση των καινοτόμων αποτελεσμάτων και δράσεων (Κραβίτης, 2009).

Ο Solow δημιούργησε το υπόδειγμα οικονομικής μεγέθυνσης το οποίο δείχνει την αλληλεξάρτηση μεταξύ της αύξησης του κεφαλαιακού αποθέματος, του προσωπικού της επιχείρησης και της προόδου της τεχνολογίας. Η συνάρτηση παραγωγής της οικονομίας είναι η $Y = f(K, L)$ και εμφανίζει σταθερές αποδόσεις και από τη συγκεκριμένη εξίσωση προκύπτει ότι το κατά κεφαλήν προϊόν είναι συνάρτηση του κατά κεφαλήν κεφαλαίου.

Από την ανάλυση του νεοκλασικού αυτού υποδείγματος ανάπτυξης προκύπτει ότι η πρόοδος της τεχνολογίας θεωρείται ως ένας από τους πιο σημαντικούς παράγοντες για τη συνεχή ανάπτυξη ενός κράτους (Solow, 1956). Ωστόσο, ένα από τα αρνητικά σημεία του υποδείγματος (European Foundation for The Improvement of Living & Working conditions) είναι ότι δε δύναται να δώσει μια εξήγηση στο λόγο που οι ρυθμοί ανάπτυξης των χωρών διαφέρουν μεταξύ τους, αλλά μπορούν και συνυπάρχουν ακόμη φτωχές με πλούσιες χώρες (Knowledge Society Barometer, 2004, Γωνιάδης, 2007).

Επίσης ο Solow τόνισε πως η τεχνολογία είναι κυρίως υπεύθυνη για την επέκταση της οικονομίας μακροπρόθεσμα με αποτέλεσμα και την αύξηση του κεφαλαίου. Επομένως από τη στιγμή που η πρακτική και η εφαρμοσμένη έρευνα είναι ο πρόλογος για τη γένεση νέων τεχνολογιών, η δουλειά των ερευνητών άρχισε να θεωρείται σε μεγάλο βαθμό ότι έχει οικονομική κι όχι τόσο πολύ διανοητική και πολιτισμική σημασία. Η Βασιλική Ακαδημία Επιστημών της Σουηδίας (Royal Swedish Academy of Sciences) επέλεξε να τιμήσει τον Solow για την προσφορά του στην εξέλιξη της θεωρίας της οικονομικής ανάπτυξης και για την αναλυτικότερη παρουσίαση της θεωρίας αυτής. Η δήλωση της Ακαδημίας σημειώνει πως “το μοντέλο ανάπτυξης του Solow αποτελεί ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο μπορεί να δομηθεί η μοντέρνα θεωρία της μακροοικονομίας”.

Επιπλέον ο Σουηδός Karl-Goran Malmberg, μέλος της επιτροπής Νόμπελ και της Οικονομικής Σχολής της Στοκχόλμης τόνισε πως “ο Solow μας απέδειξε ότι σε μακροπρόθεσμη βάση δεν είναι η αύξηση στην ποσότητα που έχει σημασία αλλά η αύξηση στην ποιότητα μέσω καλύτερων τεχνολογιών, καινοτομίας και αυξημένης απόδοσης”. Άλλωστε τα άρθρα του 1957 και του 1956 του Solow κατατάσσονται δεύτερα και τέταρτα αντίστοιχα σε σειρά συχνότητας παραπομπών σε αυτά και σημασίας στην χρήση τους ως αναφορά σε εργασίες και άρθρα τρίτων σύμφωνα με το Science Citation Index®, 1955-1987, και το Social Sciences Citation Index® (SSCI®), 1966-1987. (Garfield, 1988)

2.2.7 Drucker, Peter, F. (1909 – 2005)

Κατά τον Peter Drucker (1990), ένα ακόμη εξαιρετο κοινωνικοπολιτικό αναλυτή / συγγραφέα και σύμβουλο επιχειρήσεων, (ο οποίος έδινε πολύ μεγάλη σημασία στην καινοτόμο δράση των επιχειρήσεων) οι πηγές από τις οποίες οι επιχειρήσεις μπορούν να αντλήσουν μα και να αξιοποιήσουν την καινοτομία είναι επτά, εκ των οποίων οι τέσσερις είναι ενδογενείς και οι άλλες τρεις εξωγενείς:

▲ *Η απρόσμενη αποτυχία ή επιτυχία.* Η απρόσμενη αποτυχία από τη μια πλευρά, μπορεί να αποτελέσει μια θαυμάσια ευκαιρία για αναθεώρηση σχεδίων και προγραμμάτων και αυτά τα προγράμματα να έχουν ως αποτέλεσμα κάτι καινούριο. Από την άλλη πλευρά, η απρόσμενη επιτυχία μπορεί να δημιουργήσει μια τεράστια ευκαιρία για μια επιτυχή καινοτομία. Βέβαια, για να συμβεί αυτό πρέπει η δοθείσα ευκαιρία να γίνει άμεσα αντιληπτή ώστε να ληφθεί υπόψη και να αναλυθεί σωστά ο τρόπος για να γίνει επιτυχία, να αξιοποιηθεί κατάλληλα αλλά και να προσαρμοστεί η επιχείρηση στα νέα αυτά δεδομένα. Για παράδειγμα να στελεχωθεί με ικανά άτομα που θα είναι στις επάλξεις και θα μπορούν να ανταπεξέλθουν σε ότι απαιτεί η καινοτομική διαδικασία, αλλά και να την εκμεταλλευτούν όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά. Φαίνεται, λοιπόν, ότι το απρόσμενο γεγονός, εάν η επιχείρηση βρίσκεται σε ετοιμότητα, μπορεί να παίζει καθοριστικό ρόλο στην ανάδειξη των ευκαιριών για καινοτομία.

▲ *Η δυσαρμονία* ανάμεσα στην υποτιθέμενη πραγματικότητα και την αντικειμενική. Ανάμεσα, δηλαδή, στο τι εμείς νομίζουμε ότι συμβαίνει και στο τι συμβαίνει στην πραγματικότητα, στο γενικότερο περιβάλλον της εταιρείας. Αυτή την αντίφαση πολλές φορές, δυστυχώς, δεν την αντιλαμβάνεται η επιχείρηση, ενώ κάλλιστα μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία για καινοτομία. Αποτελεί μια αντίφαση που τις περισσότερες φορές δεν είναι δυνατόν να γίνει αντιληπτή και παρόλα αυτά μπορεί να αποτελέσει σύμπτωμα ευκαιρίας για καινοτομία, η οποία να χαθεί και να μην την εκμεταλλευτεί κανείς.

▲ *Η λειτουργική ανάγκη* που έχει απαρχή στη δουλειά που πρέπει να εκτελεστεί. Συμβάλει στον επανασχεδιασμό μιας διαδικασίας και αποτελεί τον κρίκο που λείπει για να δεθούν οι υπόλοιπες πηγές μαζί. Στην ουσία στη λειτουργική ανάγκη δίνεται λιγότερη έμφαση στην κατάσταση και περισσότερη στο σκοπό

μιας προσπάθειας.

- *Οι ξαφνικές αλλαγές στην οικονομία.* Οι αλλαγές αυτές συνήθως βρίσκουν τον κόσμο και τις επιχειρήσεις απροετοίμαστους. Όταν, λόγω χάριν, πραγματοποιήθηκαν ραγδαίες αλλαγές στον τηλεπικοινωνιακό κλάδο διπλασιάστηκε και ο όγκος του και οι εργασίες που έχρηζαν διεκπεραίωσης.

Επιπροσθέτως, οι εξωγενείς πηγές, σύμφωνα με τον Drucker (1990) είναι οι ακόλουθες:

- ▲ Τα δημογραφικά στοιχεία: όλες, δηλαδή, οι αλλαγές που αφορούν στον πληθυσμό και επιδρούν ιδιαιτέρως στο πόσες ποσότητες θα αγοραστούν από ένα προϊόν και από ποιόν, αλλά και τι προϊόν ή υπηρεσία θα αφορά η αγορά αυτή.
- ▲ Οι αλλαγές στις διαθέσεις, στις αντιλήψεις και στο νόημα: εάν και κατά πόσο το καταναλωτικό κοινό εμπιστεύεται ένα καινοτόμο προϊόν, κατά πόσο έχει θετική γνώμη για αυτό, η αίσθηση ασφαλείας και το ποσοστό αβεβαιότητας που προσδίδει το προϊόν στους αγοραστές του.
- ▲ Η νέα γνώση, είτε είναι επιστημονική ή όχι. Η καινοτομία όμως που έχει βάση της τη γνώση είναι και εκείνη που έχει τη μεγαλύτερη σημασία και εκείνη που φέρει τα περισσότερα κέρδη σε μια επιχείρηση.

Ο Drucker (1985), τέλος, για την επιχειρηματικότητα υποστηρίζει *''ότι είναι μια πρακτική κατά την οποία η γνώση αποτελεί και το μέσο για να επιτευχτεί ο σκοπός της και δεν είναι ούτε τέχνη ούτε καν επιστήμη. Είναι περισσότερο συμπεριφορικός τρόπος κι όχι ένα εκ των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας''*. Σαν πρακτική, ωστόσο, έχει ως βάση της την κοινωνική και οικονομική εκείνη θεωρία, η οποία αντιμετωπίζει οποιουδήποτε είδους αλλαγή ως κάτι το απολύτως υγιές και φυσιολογικό. Αποτελεί μια εσωτερική διαδικασία της επιχείρησης που μπορεί να την οδηγήσει σε νέες δραστηριότητες, έτσι ώστε και οι πελάτες της να εξυπηρετηθούν και εκείνη να παραμείνει επικερδής (Γωνιάδης, 2007).

2.2.8 Roemer, John, E. (1945 -)

Ο Roemer είναι ένας από τους ελάχιστους διανοούμενους που έχουν την ικανότητα να δημιουργούν και να προσφέρουν τόση γνώση σε τρία συγχρόνως πεδία της επιστήμης: την πολιτική επιστήμη, την πολιτική φιλοσοφία και τα οικονομικά. Η

επιστήμη, σύμφωνα με τον Roemer δεν έχει να κάνει με την “εσωτερική” ενασχόληση, αλλά απεναντίας αποτελεί αναλυτικό εργαλείο της κοινωνίας, με κύριο σκοπό να τη βελτιώσει. Το έργο του εξαιρετικά πλούσιο και το φάσμα της ανάλυσής του καλύπτει από τις θεωρίες της ισότητας (*equality*) και της εκμετάλλευσης μέχρι και την ανάλυση από οικονομικής απόψεως των διαφόρων προβλημάτων του περιβάλλοντος και της ξενοφοβίας.

Εάν κάποιος δεν λάβει υπόψη την ανάγκη για ισότητα, ελευθερία και οικονομική αποτελεσματικότητα, όταν εστιάζει στην τόνωση της αγοράς στις πολύπλοκες κοινωνίες, τότε υποστηρίζει ο Roemer, δεν μπορεί να θεωρηθεί έγκυρη η σοσιαλιστική σκέψη. Μάλιστα, το έργο του διακατέχεται από ένα συνεχή προβληματισμό που εστιάζει στο πως επιτυγχάνεται η ισότητα σε φιλελεύθερα δημοκρατικά πλαίσια στην παγκοσμιοποιημένη αγορά.

Το 2009, το Πανεπιστήμιο Αθηνών και συγκεκριμένα το Τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας & Θεωρίας της Επιστήμης, αναγόρευσε τον Roemer επίτιμο διδάκτορα μιας και είναι ένας από τους πιο κορυφαίους επιστήμονες των ημερών μας. Μέσα στα πλαίσια της προηγούμενης ανάλυσης για τη φιλελεύθερη δημοκρατία συμπεριλαμβάνεται και η συνέντευξη που έδωσε το 2008 σε ομιλία του σε συνέδριο όπου ανέφερε χαρακτηριστικά ότι μπορεί η Ελλάδα να έχει δύσκολο δρόμο να διανύσει, αλλά θα πρέπει να δώσει μεγάλη σημασία στην καινοτομία και την επιχειρηματικότητα, πάντοτε μέσα στα όρια της παρούσης οικονομικής της κατάστασης. Για να επέλθει τελικά πρόοδος βέβαια, στους προαναφερθέντες τομείς, αυτό που πρότεινε ο Roemer ήταν μεγαλύτερη έμφαση στην έρευνα και την ανάπτυξη (R&D), περισσότερα φορολογικά κίνητρα και εστίαση στο πνευματικό κεφάλαιο της χώρας (*intellectual capital*), μέσω της χρηματοδότησης και των ιδιωτικών πανεπιστημίων.

Τέλος, ο Roemer έκανε ένα σημαντικότατο σχόλιο, που αφορά την ευημερία των επιχειρήσεων και των ανθρώπων σε διαφορετικές οικονομίες, του οποίου το βασικό νόημα αξίζει να παρατεθεί. Σε ένα ερώτημα που του τέθηκε το 1990 για το εάν υπάρχει κάποια κατανομή, της οποίας η αποτελεσματικότητα να είναι σύμφωνη με το κριτήριο Παρέτο (κατά την κατανομή ένα άτομο μπορεί να καλυτερεύσει τη θέση του χωρίς να επιβαρύνει κάποιο άλλο – Pareto effect) και να μοιράζει απευθείας το

προϊόν, αναλόγως πάντα με τη δαπανώμενη εργασία, η απάντηση ήταν ότι ναι, σε γενική περίπτωση υπάρχει. Αυτή την κατανομή ο Roemer και η ομάδα του την ονόμασαν «*αναλογική λύση*» και φαίνεται ότι είναι η πιο ιδεατή σοσιαλιστική λύση για την κοινωνία και την οικονομία. (Καμπόλης, Τσούκας, και Χατζής, 2008).

2.2.9 Peters, Tom (1942 -) και Waterman, Robert (1943 -)

Ενδιαφέρουσα είναι η τοποθέτηση του Tom Peters σύμφωνα με την οποία «η καινοτομία προέρχεται από θυμωμένους ανθρώπους με κίνητρο». Ο καινοτόμος πάντα καλωσορίζει την αλλαγή, είναι ανικανοποίητος και δεν εφησυχάζει εύκολα αντιθέτως δε φοβάται να δείξει τη δυσαρέσκειά του με το κατεστημένο (Κλεάνθους, 2011).

Κατά τον ίδιο πάλι και τον R. Waterman (1990), το χαρακτηριστικό που είναι το λιγότερο ενθαρρυντικό στις μεγάλες επιχειρήσεις είναι ότι με τον χρόνο χάνουν την καινοτομική τους διάθεση, η οποία είναι ένας βασικός πόρος κι εργαλείο επιβίωσης των εταιρειών, γιατί συμβάλει στη συνεχή διαφοροποίηση της προσφοράς των προϊόντων και υπηρεσιών τους. Σύμφωνα πάλι με τον Teece (1988), από τη στιγμή που η εταιρεία είναι μια λειτουργική σχέση εισροών-εκροών, η καινοτομία είναι ένας εξωγενής παράγοντας ο οποίος επηρεάζει σημαντικά σε οικονομικό επίπεδο όλη την παραγωγική διαδικασία, χωρίς όμως να την επηρεάζουν τα αποτελέσματα της παραγωγικής διαδικασίας.

Επιπροσθέτως, απεδείχθη ότι το μέγεθος δεν είναι αυτό που προστατεύει τις επιχειρήσεις από τους κινδύνους των «ανατρεπτικών» καινοτομιών. Μεγάλες σε μέγεθος εταιρείες αντιμετώπισαν σοβαρά προβλήματα από καινοτόμους, ριζοσπαστικούς και μικρούς σε μέγεθος ανταγωνιστές. Εν ολίγοις, όπως υποστηρίζει και ο Hamel (2003), μια ριζοσπαστική καινοτομία δύναται να επιφέρει αλλαγές στις προσδοκίες των πελατών, στα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα παγιωμένων επιχειρήσεων και στα οικονομικά στοιχεία ενός κλάδου.

2.2.10 Gartner, William, B. (1939 -), Bygrave, William, D. και Hofer, Charles, W.

Οι ερευνητές επιχείρησαν, γύρω στις αρχές της δεκαετίας του 1980, να προσεγγίσουν πιο ολιστικά την έρευνα για την επιχειρηματικότητα (Gartner, 1985 & Bygrave & Hofer, 1991). Προτάθηκε, μάλιστα, από τον Gartner (1985) μια αρκετά πολύπλευρη

διαδικασία για τη μελέτη της επιχειρηματικότητας μέσω της έρευνας της αλληλεπίδρασης μεταξύ τεσσάρων βασικών παραγόντων: του επιχειρηματία, του οργανισμού, του περιβάλλοντος και της διαδικασίας εγκαθίδρυσης της εταιρείας, από τη στιγμή που δίχως αυτήν δεν γίνεται να ερμηνεύσει κάποιος με ακρίβεια την επιχειρηματικότητα. Επιπλέον, οι Bygrave & Hofer (1991) περιέγραψαν την εταιρεία ως τον αληθινό μηχανισμό αξιοποίησης μιας ευκαιρίας (η οποία πρέπει να αναγνωρισθεί πρώτα για να ξεκινήσει η διαδικασία της επιχειρηματικότητας) και τον επιχειρηματία ως τον “εμπνευστή” (*initiator*) της (Γωνιάδης, 2007).

Ο Gartner, επίσης, υποστήριξε ότι υπάρχει ένα πλέγμα αποτελούμενο από δύο παραμέτρους που αφορούν στην επιχειρηματικότητα και την ανάλυση αυτής: η παρουσία ατόμων που πρωτοπορούν και η ύπαρξη επικερδών ευκαιριών (Shabe & Venkataraman, 2000). Σημαντικό είναι εξίσου να αναφερθεί ότι μερικοί ερευνητές στην προσπάθειά τους να καθορίσουν το πεδίο της επιχειρηματικότητας έλαβαν υπόψη τους μόνο το άτομο κι έτσι παρουσίασαν ορισμούς μη ολοκληρωμένους, σε αντίθεση με άλλους ερευνητές που έκαναν πιο λεπτομερή ανάλυση (Gartner, 1988). Έτσι, βασικά ο Gartner, δημιούργησε το πλαίσιο εκείνο για τη σημασία των ευκαιριών σε άμεση σχέση πάντα με την πρόσληψη του κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού (Gartner, 1985; Katz & Gartner, 1988; Katz, 1993). Γι αυτόν τον λόγο οι ερευνητές αρχίζουν τις έρευνες προϋποθέτοντας την ύπαρξη των ευκαιριών, την ανακάλυψή τους και ότι πρέπει να επιτευχθεί η εκμετάλλευσή τους, ειδικότερα όταν συστήνονται καινούριες επιχειρήσεις (Shane & Venkataraman, 2000).

Η πραγματικότητα είναι ότι υπάρχουν πολλοί υποκειμενικοί ορισμοί στη βιβλιογραφία για το τι είναι «επιχειρηματικότητα» και τι «επιχειρηματίας». Φυσικά, όλοι οι ερευνητές συγκλίνουν στο ότι δεν υπάρχει ένας μόνο ορισμός για κανέναν από τους δύο αυτούς όρους και ειδικά για τον επιχειρηματία, τη στιγμή που αφορά την προσωπικότητα ενός ανθρώπου, της οποίας τα χαρακτηριστικά μεταβάλλονται αναλόγως των συνθηκών και δεν μένουν σταθερά και αμετάβλητα (Gartner, 1989). Με αυτό ακριβώς το σκεπτικό οι Bygrave και Hofer (1991) τόνιζαν επίμονα ότι το σωστότερο και πιο ασφαλές είναι η εστίαση να γίνεται όχι στο άτομο, αλλά στην επιχειρηματική διαδικασία, μιας και αυτή αποτελεί πράξη ανθρώπινης θέλησης και βούλησης και διακρίνεται από μοναδικότητα.

2.2.11 Shaver, Kelly, G. & Scott, Shane and Heilbroner, Robert (1919 - 2005)

Οι ερευνητές που εμβάθυναν κατά κύριο λόγο στα ψυχογραφικά χαρακτηριστικά ενός επιχειρηματία αλλά και στην τάση αυτού να μεταλλάξει μια ευκαιρία σε επιχειρηματική ιδέα, ήταν οι Shaver και Scott (1991). Ο Heilbroner, (2000), από την άλλη, ένας εξίσου εξάίρετος οικονομολόγος και ιστορικός της σκέψης της οικονομίας, υποστήριζε ότι οι παράγοντες που διαμορφώνουν την επιχειρηματικότητα είναι οι ηγετικές ικανότητες και το ταλέντο να αναγνωρίζει και να αξιοποιεί κανείς τις διάφορες επιχειρηματικές ευκαιρίες. Ανέφερε όμως πως το ταλέντο του επιχειρηματία δυστυχώς δεν είναι τόσο αναγνωρισμένο κι εκτιμημένο από την κοινωνία, όσο για παράδειγμα η ικανότητα ενός στρατηγού να ηγηθεί ή ενός πολιτικού να αριστεύει (Γωνιάδης, 2007).

Στην έβδομη μάλιστα έκδοση του βιβλίου του (που είναι το δεύτερο best seller στον κόσμο σε πωλήσεις), που εκδόθηκε το 1999, πρόσθεσε ένα νέο κεφάλαιο ως τελευταίο, στο οποίο αναρωτιούνται εάν ήρθε το τέλος της παγκόσμιας φιλοσοφίας αφήνοντας ταυτόχρονα και μια ελπιδοφόρο νότα για το μέλλον των οικονομικών και της επιχειρηματικότητας, ότι δηλαδή γεννιέται μια καινούρια παγκόσμια φιλοσοφία η οποία πλέον ενσωματώνει τις διάφορες πλευρές του καπιταλισμού. Μάλιστα τονίζει γενικότερα ότι ο σοσιαλισμός όχι μόνο δεν 'θεράπευσε' τον καπιταλισμό όπως είχε σχεδιαστεί αλλά τον ξεπέρασε και σε οικονομική δυσπραγία και σε ηθική αγριότητα (Heilbroner, 2012).

2.2.12 Abramovitz, Moses (1912 – 2000)

Κατά τη διάρκεια της καριέρας του ο Abramovitz έκανε πολυάριθμες καινοτόμες εμπειρικές εισφορές στη μελέτη των μακροοικονομικών διακυμάνσεων και της μακροπρόθεσμης οικονομικής ανάπτυξης. Αυτά τα επιτεύγματα συμπεριελάμβαναν τη μέτρηση των διακυμάνσεων της απογραφής στην κατασκευαστική βιομηχανία και το ρόλο τους στους 'επιχειρηματικούς κύκλους' παγιώνοντας την ύπαρξή τους και εξηγώντας τον μηχανισμό των επονομαζόμενων 'κύκλων του Kuznets'.

Ο Abramovitz (1994), παραθέτει διάφορους λόγους σύμφωνα με τους οποίους υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να συμβεί το «catching up», όρος που περιγράφει την

πιθανότητα μια χώρα που έχει χαμηλή παραγωγικότητα να πλησιάσει οικονομικά μια χώρα με υψηλή παραγωγικότητα. Οι λόγοι έχουν ως εξής:

- ▲ Μία χώρα κι ας έχει χαμηλή παραγωγικότητα και μικρό κεφαλαιακό απόθεμα, μπορεί εγκαθιστώντας σύγχρονο εξοπλισμό, να καταφέρει τεράστια άλματα παραγωγής.
- ▲ Σε χώρες μικρότερης κεφαλαιακής έντασης υπάρχουν περισσότερα ισχυρά κίνητρα για επενδύσεις.
- ▲ Στις χώρες όπου ο ρυθμός αύξησης της εργασιακής παραγωγικότητας είναι αργός, καθίσταται πιο εύκολος ο επανακαθορισμός των εργασιακών όρων που μπορεί να οδηγήσει στην επίτευξη ολοκληρωμένης οικονομικής μεγέθυνσης.

Υπό την προϋπόθεση, λοιπόν, ότι οι προαναφερθέντες παράγοντες δεν θα εμποδιστούν, οδηγούν σε μια φυσική τάση προς σύγκλιση των οικονομιών. Φυσικά, στην καθημερινότητα τα πράγματα είναι πιο πολύπλοκα, λόγω ιστορικών, θεσμικών παραγόντων και σημαντικών εμποδίων, τα οποία κρατάνε για χρόνια κάποιες χώρες πολύ πίσω από μερικές άλλες.

Ο Abramovitz κατηγοριοποιεί τα παραπάνω εμπόδια σε δύο βασικές ομάδες: α) της τεχνολογικής συμφωνίας ("technological congruence") και β) της κοινωνικής ικανότητας ("social capability"). Η πρώτη κατηγορία σχετίζεται με το γεγονός ότι η τεχνολογία λειτουργεί εκ των πραγμάτων σε διαφορετικά πλαίσια αλλά και περιβάλλοντα. Έχει αποδειχθεί ότι συνήθως συντρέχουν λόγοι θεσμικοί και ιστορικοί που δεν επιτρέπουν σε μια χώρα να κάνει χρήση της τεχνολογικής υποδομής και γνώσης, όπως γίνεται σε κάποιες άλλες χώρες. Τέλος, ο Abramovitz δεν αφήνει εκτός υπολογισμού και το ότι μπορεί να υπάρχουν και άλλα εμπόδια όπως, περιορισμοί στους πόρους ή στην αγορά γενικότερα που να μην επιτρέπουν την ίση πρόσβαση των χωρών στην ίδια τεχνολογία (Κραψίτης, 2009).

2.2.13 Christensen, Clayton (1952 -)

Ο Clayton Christensen, με ενεργή δράση και συνεισφορά τόσο στον επιχειρηματικό όσο και τον ακαδημαϊκό τομέα αποτελεί έναν εκ των πρωτοπόρων στον τομέα της καινοτομίας. Έχει εκδώσει μία σειρά σημαντικότερων άρθρων και βιβλίων για τον σύγχρονο επιχειρηματία και για την άμεσα ενδιαφερόμενη επιστημονική κοινότητα.

Ένα από αυτά είναι το “The Innovator's Dilemma” (Harvard Business School Press, 1997). Στο συγκεκριμένο βιβλίο η κύρια θέση που ο Christensen προβάλλει, σχετίζεται με τη διαπίστωση ότι παρ’ όλου του υψηλού βαθμού ανταγωνιστικότητας μιας επιχείρησης και της παροχής υψηλού επιπέδου καινοτόμων υπηρεσιών στους πελάτες της, μπορεί ταυτόχρονα να παρουσιάζει οικονομικά προβλήματα. Το συγκεκριμένο συμπέρασμα του Christensen βασίστηκε στα αποτελέσματα έρευνας του κλάδου κατασκευής σκληρών δίσκων για υπολογιστές, ο οποίος κλάδος πέρασε ταχύτατα από πολλά στάδια καινοτομιών και τελικά κατέληξε σε παρακμή. Έτσι ο Christensen παρατήρησε ότι αν και καλώς οι μεγάλες επιχειρήσεις του κλάδου αφοσιώθηκαν στην εξυπηρέτηση των πελατών τους και στη συνεχή ανάπτυξη και παραγωγή βελτιωμένων προϊόντων, έχασαν τελικά σημαντικό μερίδιο από μικρότερες επιχειρήσεις που άρχισαν να εισέρχονται στον κλάδο. Οι μικρές αυτές επιχειρήσεις με όχι τόσο εκπληκτικά προϊόντα αλλά με γνώμονα τις χαμηλότερες τιμές, προσέλκυσαν πελάτες που τους ενδιέφερε περισσότερο η τιμή παρά οι άλλες παροχές. Με βάση αυτά τα αποτελέσματα έρευνας ο Christensen χαρακτήρισε τις καινοτομίες των μεγάλων επιχειρήσεων ως ‘καινοτομίες συντήρησης’ (*sustaining innovations*) και τις καινοτομίες των μικρών επιχειρήσεων ως ‘καινοτομίες ανατροπής’ (*disruptive innovations*). Συνεπώς, με βάση ενός από τα βασικότερα συμπεράσματά του, ο Christensen υποστηρίζει ότι οι καλά παγιωμένες επιχειρήσεις δεν έχουν τελικά καμία ιδιαίτερη επιλογή στην παραπάνω εξέλιξη. Έχουν εισέλθει αναγκαστικά στην υποχρέωση να προσέχουν τους καλούς πελάτες και τα καλά τους προϊόντα. Με αυτή την προσέγγιση όμως μένουν χωρίς αμυντικούς μηχανισμούς, ευάλωτες στις στρατηγικές κινήσεις των μικρότερων ανταγωνιστών τους που έχουν την ευελιξία να εφαρμόζουν ανατρεπτικές καινοτομικές διαδικασίες και να παράγουν αντίστοιχα προϊόντα.

Στο δεύτερο βιβλίο του Christensen με τίτλο “The Innovator's Solution” (Harvard Business School Press, 2003) προτείνει κάποιες λύσεις στο δίλημμα που προέκυψε από την έρευνα που παρουσιάστηκε και αναλύθηκε στο πρώτο του βιβλίου: “Καινοτομίες συντήρησης ή ‘καινοτομίες ανατροπής’”. Το συγκεκριμένο δίλημμα βασίζεται στο εξής κεντρικό ερώτημα σύμφωνα με το οποίο τι είδους καινοτομίες πρέπει να εισάγουν οι καθιερωμένες μεγάλες επιχειρήσεις ενός κλάδου: ‘καινοτομίες ανατροπής’ ή ‘καινοτομίες συντήρησης’. Πιθανότατα μια άμεση απάντηση θα ήταν “και τα δύο”, υπάρχει όμως ένα βασικό πρόβλημα. Οι δομές (λειτουργικές και

οργανωτικές) των καθιερωμένων επιχειρήσεων όχι απλώς δεν επιτρέπουν την επιδίωξη και παγίωση των καινοτομιών ανατροπής αλλά συχνά τις απαγορεύουν. Ως εκ τούτου, ο Christensen προτείνει στις ηγεσίες των καθιερωμένων στην αγορά επιχειρήσεων να προστατεύσουν με κάθε δυνατό κόστος τις τυχόν καινοτομικές προσπάθειες τους, τις οποίες η απαρχαιωμένη και δυσκίνητη γραφειοκρατία μπορεί να μην τις προωθεί. Τέλος, προτείνεται η επιδίωξη της ανάπτυξης καινοτόμων και ποιοτικών προϊόντων με σχετικά χαμηλή τιμή, έτσι ώστε να αποκτήσουν μεγάλη απήχηση σε μεγάλες αγορές, τη διείσδυση στις οποίες οι άλλοι ανταγωνιστές αποφεύγουν καθότι δεν είναι εύκολο να τις προσεγγίσουν. (Βογιατζής, 2004)

2.2.14 Samuelson, Paul, A. (1915 – 2009)

Ο Samuelson, ένας σημαντικός πανεπιστημιακός οικονομολόγος, συνέβαλε στη διαμόρφωση της σύγχρονης οικονομικής θεωρίας κατά τη μεταπολεμική περίοδο. Η διδακτορική διατριβή του (και παράλληλα το πρώτο βιβλίο του) με τίτλο “Τα θεμέλια της Οικονομικής Ανάλυσης”, το οποίο εκδόθηκε το 1947, αποτελεί θεμελιώδες έργο για τη σύγχρονη ανάλυση των οικονομιών. Στο συγκεκριμένο βιβλίο ο Samuelson εισάγει στην οικονομία την εφαρμογή των αρχών της θερμοδυναμικής ισορροπίας (Thermodynamic Equilibrium). Με βάση αυτή κάθε σύστημα αντιδρά ανάλογα με τις εξωτερικές αλλαγές μειώνοντας στο ελάχιστο την επίδρασή τους. Επιπλέον, χρησιμοποίησε μαθηματικά μοντέλα για να προβλέψει τον τρόπο με τον οποίο οι αλλαγές στους μισθούς επηρεάζουν το επίπεδο της απασχόλησης, τον τρόπο που η διακύμανση της φορολογικής πίεσης αντικατοπτρίζεται στα δημόσια έσοδα και τον τρόπο που οι επιχειρηματικές επενδύσεις αντιδρούν σε διάφορες οικονομικές πολιτικές. Συμπερασματικά, ο Samuelson, υπήρξε ο θεμελιωτής της νεοκλασικής και της νεοκεϊνσιανής σχολής.

Κατά τον Samuelson, ένα αποκλειστικά καπιταλιστικό σύστημα έχει μερικά πλεονεκτήματα, τα οποία κυρίως αναφέρονται σε κίνητρα για την επιχειρηματικότητα και κίνητρα για την καινοτομία, αλλά έχει επίσης και μια σειρά από σημαντικά “μείον”, τα οποία δείχνουν τελικά την ανάγκη να υπάρχει ένα περιεκτικό πλαίσιο με ακριβείς και σταθερούς κανόνες. (Αγγελόπουλος, 2009).

Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι το υπόδειγμα πολλαπλασιαστή – επιταχυντή (*Multiplier-accelerator Model*) αποδίδεται στον Samuelson (εμπνευσμένο βέβαια από τον καθηγητή του Alvin Hansen). Το συγκεκριμένο μοντέλο αναπτύχθηκε στην απλή σχέση πάνω στην οποία βασίζεται η παραγωγή της οικονομίας – σύμφωνα με το

υπόδειγμα του Keynes – προσθέτοντας μόνο δύο ακόμη περαιτέρω στοιχεία: έχει ως δείκτη το χρόνο οπότε από στατικό έγινε δυναμικό και ανάλογα πλέον με το επίπεδο της αυξομείωσης της κατανάλωσης πραγματοποιούνται και οι επενδύσεις. Η αύξηση μάλιστα της επένδυσης δεν αυξάνει μόνο τη ζήτηση στο σύνολό της αλλά και μέσω της εισοδηματικής αύξησης αυξάνεται έμμεσα και η καταναλωτική ζήτηση (Heertje & Heemeijer, 2002).

Στην ουσία το υπόδειγμα πολλαπλασιαστική – επιταχυντή βασίζεται ως επί το πλείστον στην υπόθεση ότι οι επιχειρήσεις εκτιμούν το μελλοντικό προϊόν και τις μελλοντικές πωλήσεις με βάση την προηγούμενη αύξηση του συγκεκριμένου προϊόντος, μιας και η σταθερή του αύξηση μπορεί να οδηγήσει και σε σταθερό επίπεδο επένδυσης (Frank, 2006). Όταν λοιπόν γίνει μια σωστή εκτίμηση και χρήση του εν λόγω υποδείγματος μπορούν να ενθαρρυνθούν σωστά οι επενδύσεις και να προωθηθεί σωστά ένα καινοτόμο προϊόν ή υπηρεσία και να εκτιναχθεί η παραγωγικότητα της επιχείρησης. Από την άλλη υπάρχει περίπτωση η όλη αυτή έντονη δραστηριότητα γύρω από την επένδυση στο συγκεκριμένο προϊόν/υπηρεσία να είναι αβάσιμη και να μην ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα (καθότι δημιουργήθηκε υπεραισιοδοξία και τα νούμερα δεν είναι αντιπροσωπευτικά και έγκυρα). Το συγκεκριμένο υπόδειγμα λοιπόν επεξηγεί τη δυναμική αλληλεπίδραση ανάμεσα στην επενδυτική και καταναλωτική ζήτηση και όταν σταθεροποιείται τελικά ο ρυθμός αύξησης της ζήτησης του νέου / καινοτόμου προϊόντος/υπηρεσίας, τότε σταθεροποιείται και η επένδυση και ερμηνεύεται σωστά ο οικονομικός κύκλος (*Business Cycle*). (Χλέτσου, 2011).

2.2.15 Lucas, Robert, Jr. (1937 -)

Μέσω μιας σειράς συμπερασμάτων που ο Lucas (1990) παρουσίασε και τα οποία προέκυψαν από την εφαρμογή του νεοκλασικού μοντέλου που ανέπτυξε, οδηγήθηκε να τονίσει μερικά παράδοξα από αυτά όπως αυτό που αφορά τις φθίνουσες αποδόσεις. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με αυτό το συμπέρασμα οι επενδύσεις σε χώρες με χαμηλότερο κατά κεφαλήν εισόδημα παρουσιάζουν μεγαλύτερες αποδόσεις από αυτές που πραγματοποιούνται σε χώρες με μεγαλύτερο εισόδημα κατά κεφαλήν. Μία πιθανή ερμηνεία που δόθηκε εστιάζει στο γεγονός ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ διαφορετικών χωρών όσον αφορά το απόθεμα ανθρώπινου κεφαλαίου και το οποίο μέσω των εξωτερικών επιδράσεων μπορεί να καθιστά περισσότερο παραγωγικούς τους εργαζόμενους σε μια οικονομία. Παρ όλα αυτά δεν θα πρέπει να

αγνοείται και ο λεγόμενος πολιτικός κίνδυνος (political risk) που ενέχεται στις επενδύσεις στις λιγότερο αναπτυγμένες οικονομίες ((Καλαϊτζιδάκης και Καλυβίτης, 2009).

Οι απόψεις του Lucas θα μπορούσαν να συνδυαστούν με τις απόψεις των κρατών – μελών του ΟΟΣΑ όπως εκφράστηκαν στην Υψηλού Επιπέδου Σύσκεψη του Οργανισμού ΟΕCD – Global Strategy Group με τίτλο ‘Policy-making and international co-operation in a post-crisis global economic system’ που έλαβε χώρα στο Παρίσι το Νοέμβριο του 2012. Στη σύσκεψη αυτή συμμετείχαν υπουργοί των κρατών-μελών του ΟΟΣΑ καθώς και κρατών με τα οποία συνεργάζεται στενά ο συγκεκριμένος Οργανισμός. Η συζήτηση κατά τη σύσκεψη εστιάστηκε στους πιθανούς τρόπους προώθησης της διεθνούς συνεργασίας για τη χάραξη κοινών στρατηγικών στο νέο μετά-κρίσης οικονομικό περιβάλλον που δημιουργείται. Οι κύριες ενότητες της ημερήσιας διάταξης περιλάμβαναν τις ακόλουθες:

- **Μεταφορά πλούτου και δημιουργία διεθνούς πλαισίου λήψεων αποφάσεων.** Εδώ ο ΟΟΣΑ εντόπισε, ότι παρότι οι αναπτυσσόμενες οικονομίες επέδειξαν μεγαλύτερο δυναμισμό και αντοχή στην οικονομική κρίση απ’ ότι οι αναπτυγμένες οικονομίες, ωστόσο κι αυτές τελευταία δείχνουν εμφανή σημάδια κόπωσης. Εξαιτίας αυτής της διαπίστωσης, ο ΟΟΣΑ τόνισε ότι αποτελεί επιτακτική ανάγκη η δημιουργία διεθνούς οικονομικής συνεργασίας που με τη σειρά της θα τονώσει τις οικονομίες σε παγκόσμια κλίμακα.
- **Καθιέρωση εθνικών και διεθνών βάσεων για την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα, την απασχόληση και την πράσινη οικονομία.** Στο σημείο αυτό ο ΟΟΣΑ αναφέρθηκε στα μεγάλα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα που δημιούργησε η κρίση, τόνισε τις αναγκαίες δημοσιονομικές και νομισματικές πολιτικές που χρειάζονται να υιοθετηθούν και υποστήριξε την άποψη ότι η ουσιαστική μεταμόρφωση τόσο των εθνικών οικονομιών όσο και της παγκόσμιας οικονομίας θα συντελεστεί μόνο με την εφαρμογή καλά στοχευμένων διαρθρωτικών και κοινωνικών πολιτικών. Μια άλλη σημαντική ενότητα που συζητήθηκε αφορούσε τη χρηματοδότηση της εκπαίδευσης και την εφαρμογή αποτελεσματικών πολιτικών απασχόλησης, καθώς και

πολιτικών ενίσχυσης του τομέα της υγείας και της προώθησης δίκαιων φορολογικών μεταρρυθμίσεων.

- **Σχεδιασμό λύσεων μέσω μιας παγκόσμιας κλίμακας διακυβέρνησης για τις μετασχηματιζόμενες οικονομίες.** Στη συγκεκριμένη ενότητα τονίστηκε η αναγκαιότητα και η σπουδαιότητα καθιέρωσης μιας πολυμερούς, παγκόσμιας συνεργασίας μεταξύ των κρατών και παρουσιάστηκε ως αντιπροσωπευτικό παράδειγμα η δημιουργία των G20, όπου αναδυόμενες οικονομίες συνεργάζονται με τις ήδη αναπτυγμένες για την αντιμετώπιση των οικονομικών προκλήσεων παγκοσμίως.

Κατά τη διάρκεια της συνάντησης του OECD Global Strategy Group, δόθηκε η δυνατότητα στους εκπροσώπους των κρατών να τοποθετηθούν πάνω στα θέματα που παρουσιάστηκαν από τη Γραμματεία. Οι κυριότερες τοποθετήσεις και τα σχόλια των κρατών αναφέρονται περιληπτικά παρακάτω:

- **Ινδονησία:** μίλησε για τις επιπτώσεις της μεγάλης ασιατικής κρίσης του 1998 στη χώρα, τις μεταρρυθμίσεις που έγιναν μετά το 1998 στην οικονομία και στο πολιτικό της σύστημα, αναφέρθηκε στις προοπτικές των ασιατικών οικονομιών, προέβλεψε ότι μεταξύ των ετών 2012-2050 το 91% της παγκόσμιας ανάπτυξης θα σχετίζεται με τις ασιατικές οικονομίες, ότι 7 χώρες θα αθροίζουν το 45% του παγκόσμιου ΑΕΠ και τόνισε τις μεγάλες ευκαιρίες για επενδύσεις που υπάρχουν στην Ασία για τις ευρωπαϊκές και τις αμερικάνικες επιχειρήσεις.
- **Ιταλία:** υπογράμμισε τον σημαντικό ρόλο του ΟΟΣΑ στη διαμόρφωση των διεθνών προτύπων που βοηθούν την πορεία προς την παγκόσμια διακυβέρνηση, ζήτησε την καλυτέρευση των διεθνών συστημάτων συναλλαγματικών ισοτιμιών, αναφέρθηκε στον “λαϊκό” καπιταλισμό και στην ανάπτυξη, καθώς και στις μεγάλες επιχειρηματικές ευκαιρίες που μπορεί να δημιουργηθούν από στην κρίση, μίλησε για τις μεγάλες κοινωνικές ανισότητες που παρατηρούνται, τις προοπτικές των χωρών της MENA (Middle East and North Africa region) και έκανε αναφορά για νέους ενεργειακούς παίχτες που θα παρουσιαστούν στον παγκόσμιο ενεργειακό χάρτη.

- **Νορβηγία:** τόνισε ότι για να επιτευχθεί ανάπτυξη χρειάζονται μεταρρυθμίσεις, ζήτησε η σχεδιαζόμενη παγκόσμια ανάπτυξη να λαμβάνει υπόψη την προστασία του περιβάλλοντος και μίλησε για τις επιπτώσεις στη μετανάστευση που έχει η κλιματική αλλαγή.
- **Ιαπωνία:** αναφέρθηκε αρχικά στα οικονομικά και κοινωνικά επιτεύγματα της Ινδονησίας και τόνισε τη δημοκρατική της πορεία, παρουσίασε την περιφερειακή συνεργασία της Ιαπωνίας με τις άλλες ασιατικές οικονομίες (ASSEAN) και ζήτησε από τον ΟΟΣΑ τη συμβολή του στην προώθηση αναπτυξιακών πολιτικών και προτύπων που μπορούν να συμβάλουν στην μεταφορά του πλούτου, καθώς και στον περιορισμό του προστατευτισμού που παρατηρείται σε συγκεκριμένες οικονομίες. Τόνισε επίσης την αλλαγή της ενεργειακής πολιτικής που κάνει η χώρα μετά το καταστροφικό τσουνάμι, καθώς και στην περαιτέρω προώθηση της καινοτομίας και της πράσινης οικονομίας.
- **Γερμανία:** προέβλεψε ότι το 95% της μελλοντικής ανάπτυξης θα προέρχεται από χώρες εκτός της Ε.Ε., καθώς και τη μείωση του ποσοστού ανάπτυξης της Κίνας, μίλησε για τις επιχειρηματικές ευκαιρίες που δημιουργούνται στην Ινδονησία, ζήτησε να προωθηθούν βιομηχανικά πρότυπα που σέβονται το περιβάλλον και τις κλιματικές αλλαγές και ζήτησε περιορισμό του προστατευτισμού από τις αναδυόμενες οικονομίες (και τη Βραζιλία). Επίσης εξέφρασε την άποψη ότι η ευρωπαϊκή κρίση είναι κρίση εμπιστοσύνης προς την Ε.Ε., ότι θα υπάρξει αύξηση του γερμανικού ΑΕΠ το 2013 κατά 1% και αύξηση της κατανάλωσης και των εισαγωγών λόγω των μισθολογικών αυξήσεων που εγκρίθηκαν από τη Γερμανική Κυβέρνηση.
- **Σουηδία:** πρότεινε ο ΟΟΣΑ να προωθήσει τα πρότυπα του και στις αναδυόμενες οικονομίες, παρατήρησε ότι οι αναδυόμενες οικονομίες δεν είναι ανοιχτές σε προϊόντα και υπηρεσίες άλλων χωρών, μίλησε για τις μελλοντικές “πολυκεντρικές” οικονομίες, για τις κοινωνικές παροχές της Σουηδίας, για το πρόβλημα της μετανάστευσης εργατικού δυναμικού, τις αυξήσεις σε μισθούς και συντάξεις σύμφωνα με την αύξηση του ΑΕΠ, τη μείωση του κράτους, ζήτησε επίσης μεγαλύτερο άνοιγμα των αγορών στις εμπορικές συναλλαγές και προώθηση συμφωνιών για παραγωγή και εμπορία φιλικών προς το περιβάλλον αγαθών.

- **Βραζιλία:** τόνισε ότι ο προστατευτισμός δεν παρατηρείται μόνο στις αναδυόμενες οικονομίες αλλά και από πλευράς της Ε.Ε., ζήτησε να μελετηθεί ποιος λαμβάνει το τελικό όφελος από την παγκοσμιοποίηση (υπονοώντας ότι δεν είναι μόνο οι αναδυόμενες οικονομίες), αναφέρθηκε στην αύξηση των κοινωνικών ανισοτήτων στις αναδυόμενες οικονομίες ειδικά κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης και ζήτησε να επιμεριστούν σε όλους τους εμπλεκόμενους οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.
- **Ε.Ε. :** δεν συμφώνησε με τις απόψεις της Βραζιλίας για τον προστατευτισμό της ευρωπαϊκής αγοράς και ανέφερε τομείς της οικονομίας της Βραζιλίας που ακόμη προστατεύονται, αναφέρθηκε στα ευρωπαϊκά αναπτυξιακά προγράμματα για τις χώρες της Αφρικής, στα διαπεριφερειακά προγράμματα ανάπτυξης που αυξάνουν την απασχόληση, τόνισε ότι μαζί με τους G20 συμβάλει στην απελευθέρωση των εμπορικών συναλλαγών, στο άνοιγμα των αγορών και στη συνεργασία των φορολογικών διοικήσεων για την ανταλλαγή πληροφοριών και την ενίσχυση της διαφάνειας.
- **Η. Βασίλειο:** υπενθύμισε ότι για την παγκόσμια συνεργασία απαιτείται μείωση του προστατευτισμού των αγορών και της διαφθοράς.
- **Τουρκία:** αναφέρθηκε στην οικονομική κρίση του 2000 που βίωσε η χώρα και στις αλλαγές και μεταρρυθμίσεις που προώθησε η πολιτική της ηγεσία, τόνισε ότι οι αναδυόμενες οικονομίες έχουν και αυτές πολλές αδυναμίες (πχ στη αναζήτηση ενέργειας) και αντιμετωπίζουν πολλά τεχνικά εμπόδια που θα μειώσουν τον ρυθμό ανάπτυξής τους στο μέλλον, κράτησε επιφυλάξεις για τα αποτελέσματα των συνομιλιών στη Doha για τη κλιματική αλλαγή, μίλησε για τις προοπτικές της αφρικάνικης οικονομίας και για τις νέες 5 πρεσβείες που άνοιξε στην αφρικανική ήπειρο, πρόβλεψε ότι οι ΗΠΑ θα είναι μέχρι το 2020 ενεργειακά πιο ανεξάρτητες από ότι η ίδια η Σ. Αραβία, υποστήριξε ότι η πράσινη ανάπτυξη απαιτεί πολλά κεφάλαια και ρώτησε την Ε.Ε. εάν η παραγομένη ενέργεια της δημιουργεί προβλήματα στο περιβάλλον. Η Ε.Ε. απάντησε στη Τουρκία, ότι το συνολικό μείγμα παραγωγής ενέργειας (energy mix) είναι φιλικό προς το περιβάλλον και συνεχώς γίνονται προσπάθειες για μείωση των περιβαλλοντικών συνεπειών από την παραγωγή ενέργειας. Τέλος, η Τουρκία ζήτησε οι χώρες να μην επιζητούν τη διεθνή συνεργασία μόνο σε περίοδο οικονομικών κρίσεων, καταστροφών ή πολέμων αλλά σε συνεχή

βάση, υποστηρίζοντας ότι ο ΟΟΣΑ μπορεί να συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση.

- **Πολωνία:** ζήτησε να υπάρχει δίκαιος ανταγωνισμός μεταξύ τοπικών και πολυεθνικών επιχειρήσεων και να προστατεύονται οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις που αποτελούν για πολλές ευρωπαϊκές χώρες τον κορμό της οικονομίας, ενώ υποστήριξε ότι η διεθνής συνεργασία και ανάπτυξη θα πρέπει να παράγει κοινά οφέλη για τους εμπλεκόμενους.
- **Ελβετία:** υποστήριξε ότι οι προώθηση των εξαγωγών είναι το κύριο ζητούμενο για τη χώρα, μίλησε για τις περιφερειακές συνεργασίες με την Ε.Ε., την υιοθέτηση νέων καινοτόμων μεταρρυθμίσεων για την οικονομία, τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και την αναζήτηση ενέργειας φιλικής προς το περιβάλλον και ανέφερε ότι προτίθεται να προχωρήσει σε σταδιακό κλείσιμο των πυρηνικών εργοστασίων της.

2.2.16 Krugman, Paul, R. (1953 -)

Ο Paul Krugman θεωρείται ως ένας από τους πιο πετυχημένους οικονομολόγους του 20ου αιώνα. Έχει εξηγήσει τους μηχανισμούς τους διεθνούς εμπορίου και τη γεωγραφική συγκέντρωση του πλούτου, εξετάζοντας τις επιπτώσεις των οικονομιών κλίμακας και τις προτιμήσεις του καταναλωτή. Ασχολήθηκε ιδιαίτερα στο τελευταίο του βιβλίο με τίτλο “End this Depression now!” με την οικονομική και όχι μόνο κρίση στην οποία έχει επέλθει η Ευρώπη και ιδιαίτερα οι χώρες G.I.P.S.I όπως πλέον ονομάζεται η ομάδα των χωρών που έχουν υποστεί το πιο βαρύ πλήγμα από τη διανύομενη οικονομική κρίση στην Ε.Ε. (Ελλάδα, Ιρλανδία, Πορτογαλία, Ισπανία και Ιταλία).

Όπως επίσης τονίζει σε έκθεσή του ο ΟΟΣΑ, η Ελλάδα θα πρέπει να αντιμετωπίσει τις σοβαρές αδυναμίες της στο σύστημα καινοτομίας προκειμένου να ανακτήσει την ανταγωνιστικότητά της. Επιπροσθέτως, η μελέτη καταδεικνύει ότι οι δαπάνες σε E&A αγγίζουν μόλις το 0,6 % του ΑΕΠ της ελληνικής οικονομίας, υποδεικνύοντας ότι ο παλαιότερος στόχος για 5,1 % του ΑΕΠ ως το 2020 είναι μάλλον ανέφικτος. (ΟΟΣΑ-DSTI, 2012).

Ο Krugman λοιπόν βασιζόμενος σε όλες αυτές τις τελευταίες ανησυχητικές έρευνες, ζητά επιτακτικά να μπει ένα τέλος σε όλη αυτή την ‘παράνοια’ και να δοθούν πρότυπα και κίνητρα για να ανακινηθεί η επιχειρηματικότητα των χωρών που επλήγησαν περισσότερο και να δοθεί μεγάλη έμφαση στην καινοτομία, την

ανταγωνιστικότητα και τη σωστή φορολογική και δημοσιονομική πολιτική. Άλλωστε όπως χαρακτηριστικά τονίζει στον καιρό της λιτότητας θα πρέπει να προωθηθεί η οικονομική άνθηση και όχι η κάμψη της οικονομίας. Τώρα είναι η ώρα οι κυβερνήσεις να αυξήσουν τις δημόσιες δαπάνες και όχι να τις μειώσουν” (Τσιάμης, 2012).

2.2.17 Bessant, John (1941-)

Ο John Bessant μελετά, διδάσκει και συμβουλεύει για την τεχνολογία, την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα γενικότερα πάνω από είκοσι πέντε χρόνια. Έχει γράψει είκοσι βιβλία, μονογράμματα και άρθρα και ακόμη και σήμερα προεδρεύει του τμήματος καινοτομίας και επιχειρηματικότητας του Exeter University. Πάρα πολλές παραπομπές γίνονται στο όνομά του σε έρευνες στους προαναφερθέντες τομείς και ιδιαίτερα στις γνωμοδοτήσεις της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής, γι' αυτό και είναι πολύ σημαντική η αναφορά του ως ενός από τους καλύτερους καθηγητές των τελευταίων πενήντα χρόνων¹⁶.

Οι απόψεις του John Bessant βρήκαν μεγάλη απήχηση στις σχεδιαζόμενες πολιτικές της Ε.Ε. Συγκεκριμένα, στις 16 Φεβρουαρίου 2007 και σύμφωνα με το άρθρο 29 §2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση σχετικά με την “Προώθηση της Βιώσιμης Παραγωγικότητας της Εργασίας στην Ευρώπη” (2008/C10/19), η οποία υιοθετήθηκε από το ειδικευμένο τμήμα "Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη" στις 17 Ιουλίου 2007 βασιζόμενο στην εισηγητική έκθεση της Leila Kurki. Στην έκθεση της Kurki (άρθρο 3.11) αναφέρεται ότι “με βάση την καινοτομική τους ικανότητα οι οργανισμοί μπορούν να ταξινομηθούν σε διαφορετικές κατηγορίες ανάλογα με το επίπεδο ανάπτυξής τους. Οι οργανισμοί μπορούν βεβαίως να αναπτύξουν περαιτέρω την ικανότητά τους για καινοτομία και να περάσουν από το ένα επίπεδο στο άλλο μέσω της μάθησης. Όσο πιο προχωρημένες μεθόδους εφαρμόζει ένας οργανισμός στη δράση του για καινοτομία τόσο καλύτερη είναι η ικανότητα υλοποίησης καινοτομίας”.

---

¹⁶Ενδεικτικές αναφορές:

Συνέδρια: <http://tsakiris.snn.gr/tsakiriskaragiorgaconference2005.htm> 10ο Επιστημονικό Συνέδριο Εργατικών Συμφερόντων σε Ελληνικές Κρατικές Τράπεζες, 2005.

Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:132:FULL:EL:PDF> στο άρθρο 4.1 που αφορά τους Καινοτόμους Χώρους Εργασίας, 03 / 05 / 2011).

Για τη σύνταξη του συγκεκριμένου άρθρου της γνωμοδότησης, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή βασίστηκε στις θέσεις που παρουσιάζονται στο βιβλίο του Bessant (2003) “High-Involvement Innovation”, όπου ο συγγραφέας αναφέρει ότι η καινοτομία έχει βασικά οκτώ διαστάσεις, κατά τις οποίες:

α) Πρέπει να κατανοηθεί πλήρως η στρατηγική σημασία που έχει η δράση καινοτομίας μιας και είναι αυτή η οποία καθιστά δυνατή την πλήρη συμμετοχή των ανθρώπων και η οποία βασίζεται σε μικρά, σταθερά βήματα (understanding).

β) Πρέπει οι μέθοδοι του συγκεκριμένου οργανισμού να επιτρέπουν στους ανθρώπους να συμμετέχουν στις δράσεις καινοτομίας της οργάνωσης (getting the habit).

γ) Πρέπει η δράση καινοτομίας του οργανισμού να εστιάζει στους στρατηγικούς στόχους της (focusing).

δ) Πρέπει η διοίκηση του οργανισμού να υποστηρίζει επαρκώς τις δράσεις καινοτομίας (leading).

ε) Πρέπει οι δομές, οι πρακτικές και διαδικασίες του οργανισμού να σχεδιάζονται με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορεί να επιτευχθεί όσο το δυνατόν καλύτερα η αμοιβαία σχέση μεταξύ των δράσεων καινοτομίας και των αξιών που τις διέπουν (aligning).

στ) Πρέπει να υπάρχει δίκτυο μεταξύ των μονάδων (τόσο εντός όσο και εκτός του οργανισμού) για την επίλυση πιθανών προβλημάτων (shared problem-solving).

ζ) Πρέπει να ελέγχεται συστηματικά, να αξιολογείται και να αναπτύσσεται συνεχώς, η βελτιωμένη αποδοτικότητα που αποφέρει η καινοτομία στον οργανισμό (continuous improvement of the system).

η) Πρέπει ο οργανισμός να είναι ικανός να μαθαίνει συνεχώς και σφαιρικά από τις εμπειρίες του (the learning organization). (Eur-Lex, European Union 2007).

Επιπροσθέτως, στις 23 Φεβρουαρίου 2011 η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα: “Οι Καινοτόμοι Χώροι Εργασίας ως Πηγή Παραγωγικότητας και Ποιοτικής Απασχόλησης” πάλι με εισηγήτρια την Leila Kurki. Η ομάδα εργασίας “Καινοτόμοι χώροι εργασίας” της παραπάνω επιτροπής, στην οποία είχε ανατεθεί η προετοιμασία των σχετικών εργασιών την υιοθέτησε πλήρως και πάλι στηρίχτηκε στην τεκμηριωμένη άποψη του John Bessant, ειδικά στα παρακάτω άρθρα (1.1 & 2.1) σημειώνοντας ακριβώς:

1.1. Σκοπός της καινοτομίας στον χώρο εργασίας είναι η δοκιμή και η αναδιάρθρωση των οργανωτικών παραμέτρων κατά τρόπο βιώσιμο, βελτιώνοντας παράλληλα την παραγωγικότητα και την ποιοτική απασχόληση.

1.2. Η ικανότητα ενός οργανισμού να εισαγάγει καινοτομίες εξαρτάται από τον ζήλο και τη διάθεση της διοίκησης και του προσωπικού του να ανανεώσουν τον οργανισμό, αλλά και τον ίδιο τον τρόπο εργασίας τους. Το αποτέλεσμα σε αυτή την περίπτωση είναι σύγχρονα πρότυπα παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών ή οργανωτικές διαδικασίες που γεννούν πρόσθετα οφέλη για τους καταναλωτές. Όσο πιο προηγμένες είναι οι πρακτικές που ακολουθεί ένας οργανισμός στην πολιτική καινοτομίας του, τόσο μεγαλύτερη είναι η δυνατότητά του να εφαρμόσει καινοτόμες λύσεις (Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, 2011).

2.2.18 Kline, Stephen, J. (1922 - 1997) και Rosenberg, Nathan (1927 -)

Οι Kline και Rosenberg (1986) άσκησαν κριτική στο γραμμικό μοντέλο (Linear Model) της καινοτομίας που εφαρμόζονταν κατά την εποχή τους. Το συγκεκριμένο μοντέλο αποτελούνταν από δύο διακριτά “μέρη”: α) από το 1950 μέχρι το 1965 όπου η έμφαση ήταν στην τεχνολογία (*technology push*): Επιστήμη-Σχεδιασμό- Κατασκευή –Μάρκετινγκ- Πωλήσεις, και β) από το 1965 μέχρι το 1970 (κι έπειτα) όταν η έμφαση μετατοπίστηκε στη ζήτηση (*demand push*): Αγορά-Ανάπτυξη- Κατασκευή- Πωλήσεις (Κωνσταντέλου, 2011).

Οι Kline και Rosenberg, λοιπόν, θεωρούν ότι το γραμμικό μοντέλο (Linear Model) διαστρεβλώνει τη φύση της διαδικασίας της καινοτομίας με ποικίλους τρόπους. Κυρίως όμως γιατί αφενός αγνοεί σημαντικές αλληλεπιδράσεις που προκύπτουν σε διάφορα επίπεδα του καινοτομικού συστήματος και αφετέρου για το λόγο ότι θεωρεί την έρευνα και την ανάπτυξη ως την μόνη πηγή καινοτομίας. Η καινοτομία είναι εκ των πραγμάτων μία πολύπλοκη διαδικασία, ένα ολόκληρο σύστημα, όπου υπάρχει αλληλεπίδραση ανάμεσα στις επιχειρήσεις και τους διάφορους οργανισμούς (εκπαιδευτικούς, επιστημονικούς και τεχνολογικούς) και όπου οι επιμέρους καινοτομίες αλληλεπιδρούν και αλληλοεπηρεάζονται από την αγορά. (Kline & Rosenberg, 1986).

Παρ όλα αυτά, η κεντρική ιδέα του αλυσιδωτού μοντέλου συνίσταται στα εξής: α) επανεκτίμηση της σπουδαιότητας της έρευνας και της επιστήμης και η συμβολή τους

στη διαδικασία της καινοτομίας, β) απόδοση στις επιχειρήσεις μίας βασικής θέσης στην διαδικασία της καινοτομίας γ) υποστήριξη ότι ο σχεδιασμός είναι στη φύση της πλειοψηφίας των καινοτομιών, και τέλος δ) έμφαση στο μέγεθος της αλληλεπίδρασης ανάμεσα στα στάδια του γραμμικού μοντέλου και το εκάστοτε τεχνολογικό σύστημα που επικρατεί στην αγορά διαχρονικά.

Με βάση τα παραπάνω, η πολυπλοκότητα της καινοτομικής διαδικασίας και η αβεβαιότητα του αποτελέσματος καθιστούν το γραμμικό μοντέλο μάλλον ανεπαρκές. Συνεπώς, οι διάφορες πολιτικές για έρευνα και ανταγωνισμό σε βιομηχανία και εμπόριο και η παραγόμενη γνώση μορφοποιούν ένα αλυσιδωτό μοντέλο διάφορων καινοτόμων πηγών και παραγόντων (Κρασίτης, 2009).

Διάγραμμα 2.3: Αλυσιδωτό Μοντέλο Καινοτομίας (Chain-linked Innovation Model)

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

2.2.19 Fagerberg Jan (1951-): Το Υπόδειγμα της ανταγωνιστικότητας των χωρών και της Οικονομικής Ανάπτυξης του Fagerberg (2004).

Η ερευνητική συνεισφορά του Fagerberg είναι πολύ σημαντική στην κατανόηση των παραγόντων που προάγουν την τεχνολογική καινοτομία, την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη σε μια οικονομία. Με την έρευνα του προσπάθησε να εξηγήσει τη μεγάλη σημασία της καινοτομίας και της τεχνολογίας στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας μιας επιχείρησης ή μιας οικονομίας. Απέδειξε ότι οι εισαγωγές

και οι εξαγωγές της αλλά και γενικότερα το μερίδιό της στην παγκόσμια αγορά δεν εξαρτάται μόνο από την τιμή και την ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών της αλλά και από τον βαθμό του «απεγκλωβισμού» της από την προϋπάρχουσα πορεία της και την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών και νέων ιδεών. Η εξίσωση που ο Fagerberg ανέπτυξε, βασισμένος στον Schumpeter, τον κατεύθυναν σε μια διαφορετική εφαρμογή και χρήση των σχετικών συντελεστών και σταθερών που με τη σειρά τους τον οδήγησαν να καταλήξει σε συμπεράσματα που του άνοιξαν το δρόμο για μια διαφορετική ανασκόπηση της στατιστικής και του μάνατζμεντ, καθώς και της σημασίας της καινοτομίας και της τεχνολογίας.

Η έννοια της ανταγωνιστικότητας αφορά πολλά επίπεδα. Στην συγκεκριμένη έρευνα του Fagerberg η προσοχή εστιάζεται στο τι γίνεται όταν εφαρμόζεται η ανταγωνιστικότητα σε μια χώρα και πως σχετίζεται η εφαρμογή της σε σύγκριση με άλλες χώρες. Επιπλέον, όταν εφαρμόζεται σε επίπεδο χωρών έχει διττή σημασία αφού σχετίζεται και με την οικονομική ευημερία των πολιτών (που μετριέται με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ), αλλά και με τις επιδόσεις της στο εμπόριο. Αναπτύσσεται λοιπόν εδώ ένα αναλυτικό πλαίσιο, βασισμένο στη λογική του Schumpeter, το οποίο εξηγεί γιατί είναι φυσικό να γίνεται εστίαση στην αμοιβαία σχέση ανάμεσα στο ΑΕΠ και στο εξωτερικό εμπόριο μιας χώρας για να μπορέσει να αναλυθεί η ανταγωνιστικότητά της. Ένα πολύ καλό παράδειγμα της υπεραπλούστευσης της έννοιας της ανταγωνιστικότητας είναι αυτό του «τέλειου ανταγωνισμού» που προϋποθέτει ότι όλες οι οικονομίες ή επιχειρήσεις έχουν ίση πρόσβαση στη γνώση, παράγουν αγαθά της ίδιας ποιότητας και μάλιστα τα πουλάνε σε ισορροπημένη αγορά, με το μόνο απαιτούμενο η σωστή διαμόρφωση της τιμής. Έτσι, τουλάχιστον μέχρι τις αρχές του 19^{ου} αιώνα η εφαρμοσμένη οικονομία εστίαζε μόνο στην τιμή ως μοναδική πτυχή της ανταγωνιστικότητας αλλά ο Schumpeter τόνισε τα μειονεκτήματα αυτής της λογικής και υποστήριξε ότι η πραγματική φύση του καπιταλιστικού ανταγωνισμού δεν είναι ο οικονομικός αλλά ο τεχνολογικός ανταγωνισμός.

Υποθέτουμε ότι η τεχνολογία είναι αθροιστική και εξαρτάται από το πλαίσιο της κάθε χώρας γι' αυτό και πολλές φορές εμποδίζονται τα οικονομικά οφέλη της καινοτομίας στο να εξαπλωθούν από χώρα σε χώρα μιας και δεν ακολουθούν όλες οι χώρες την ίδια στρατηγική και δεν αντιμετωπίζουν με τον ίδιο ζήλο την καινοτομική προσπάθεια. Βέβαια, μια χώρα η οποία αργεί να επενδύσει στην τεχνολογία και την καινοτομία και βλέπει άλλες χώρες που το τολμούν πριν από την ίδια, αλλάζει τη

στρατηγική της και την προσαρμόζει στα δικά της μέτρα και ακολουθεί το παράδειγμα των χωρών που προηγούνται. Φυσικά αυτή η ρεαλιστική προσέγγιση για το ρόλο της τεχνολογίας δεν αποτρέπει το γεγονός ότι όντως είναι ένας δυνατός παράγοντας πίσω από την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα. Πάνω, λοιπόν, σε αυτή τη λογική του Schumpeter, ο Fagerberg (2004) ανέπτυξε το «Συνθετικό Πλαίσιο», μια εξίσωση η οποία βασίζεται σε τέσσερις βασικές πτυχές – μεταβλητές της ανταγωνιστικότητας: την τεχνολογία, το κόστος, την ικανότητα εξερεύνησης των οφελών της γνώσης και τη ζήτηση. Η εξίσωση λαμβάνει την τελική της μορφή ως εξής:

$$y = (S_X - S_M) + (p - p_W) + w$$

όπου y είναι το ΑΕΠ μιας χώρας, S_X οι εξαγωγές της χώρας παγκοσμίως, S_M το ποσοστό των εισαγωγών της χώρας στο ΑΕΠ, p οι τιμές αγαθών, p_W οι τιμές αγαθών παγκοσμίως και το w είναι η παγκόσμια ζήτηση (Fagerberg, 2004).

Η εξίσωση αυτή είναι ιδιαίτερα πολύπλοκη με πολλές παραμέτρους. Τα βασικότερα στοιχεία που προκύπτουν από αυτή και οι βασικότεροι παράγοντες που απαρτίζουν την εξίσωση έχουν ως εξής: Η τεχνολογική γνώση, η ικανότητα εξερεύνησης των οφελών της γνώσης, η εξάπλωση της γνώσης από το εξωτερικό μέσα στην εκάστοτε οικονομία, η τεχνογνωσία και η καινοτομία της χώρας, η συνεισφορά της διάχυσης της γνώσης στην οικονομική ανάπτυξη, το συνολικό ποσό γνώσης της εκάστοτε χώρας προσαρμοσμένο στο μέγεθός της και στο δικό της πλαίσιο, ο ρυθμός ανάπτυξης της χώρας και της τεχνολογικής της γνώσης σε σχέση με τον παγκόσμιο μέσο όρο το μερίδιο των εξαγωγών και των εισαγωγών σε σχέση με την παγκόσμια ζήτηση αλλά και με το ΑΕΠ της χώρας αυτής. Το μερίδιο αγοράς μιας χώρας για εξαγωγές εξαρτάται από:

- α) την τεχνολογική ανταγωνιστικότητά της (τις γνώσεις της σε σχέση με τους ανταγωνιστές της),
- β) την ικανότητά της να εκμεταλλευτεί την τεχνολογία εμπορικά (πάλι σε σχέση με τους ανταγωνιστές της),
- γ) την ανταγωνιστικότητα των τιμών των προϊόντων της σε ένα κοινό νομισματικό πλαίσιο.

Επιπλέον, η αύξηση του μεριδίου αγοράς μιας χώρας εξαρτάται από τους παρακάτω παράγοντες:

- α) τη δυνατότητα για την αξιοποίηση της γνώσης, πράγμα που εξαρτάται από το επίπεδο της τεχνολογικής ανάπτυξης της χώρας σε σχέση με τον παγκόσμιο μέσο όρο,
- β) τη δημιουργία νέας τεχνολογικής γνώσης (καινοτομίας) σε σχέση με τους ανταγωνιστές της,
- γ) ανάπτυξη της ικανότητας εξερεύνησης της γνώσης, ασχέτως από πού αυτή προήλθε, πάλι σε σχέση με τους ανταγωνιστές της,
- δ) αλλαγή των σχετικών τιμών σ' ένα κοινό νομισματικό πλαίσιο (Fagerberg,2002).

Πρέπει επίσης να υπάρχει ισορροπία ανάμεσα στο εμπόριο των αγαθών και των υπηρεσιών, δίνοντας πάντα προσοχή στο έλλειμμα (ή πλεόνασμα) για την εξυπηρέτηση του εξωτερικού χρέους της εκάστοτε χώρας (Fagerberg Mowery & Verspagen, 2009). Έτσι, η ευαισθησία των αγορών και το πώς αυτές ανταποκρίνονται στις νέες τεχνολογίες πράγματι επηρεάζει την ανάπτυξη. Όπως επίσης και η ικανότητα της χώρας να κατανοεί τις αλλαγές στην αγορά και στη ζήτηση.

Με βάση λοιπόν, συγκεκριμένες διαφοροποιήσεις και αντικαταστάσεις στα σύμβολα και τις σταθερές του μοντέλου του Fagerberg τονίζεται η σημασία των τεσσάρων σημαντικών παραμέτρων που είναι η καινοτομία, η ανάπτυξη, η τεχνολογία και η διάχυση της γνώσης από και προς μια χώρα σε μια άλλη αλλά και στην παγκόσμια αγορά (Fagerberg, Mowery, & Nelson, 2004).

2.2.19.1 Η ανταγωνιστικότητα των χωρών της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Επιτροπής την περίοδο 1993-2001- Fagerberg: Η παρουσίαση εμπειρικών δεδομένων ευρέως αποδεκτών – “stylized facts”.

Ο Fagerberg εφήρμοσε το «Συνθετικό Πλαίσιο» σε δεδομένα που άντλησε από αναπτυγμένες οικονομίες. Τα αποτελέσματα των ετών από το 1960 μέχρι το 1983 σε παραπλήσιες έρευνες (π.χ. Kaldor, 1978) επιβεβαιώνουν τη σημασία και το θετικό ρόλο της τεχνολογίας και της παραγωγικής ικανότητας για ανταγωνισμό και επίτευξη ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος μέσω της ανάπτυξης της κάθε χώρας. Στην έρευνά του ο Fagerberg χρησιμοποίησε πιο πρόσφατα έτη (1993-2001) και ερεύνησε 49 χώρες, οι οποίες χαρακτηρίζονται από διαφορετικά επίπεδα και διαφορετικές τάσεις ανάπτυξης. Οι χώρες αυτές είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Επιτροπής αλλά και μερικές Ασιατικές και Λατινοαμερικάνικες χώρες. Οι δύο τελευταίες ομάδες χωρών προστέθηκαν στην έρευνα για λόγους σύγκρισης, αλλά και επειδή τα

τελευταία χρόνια απέκτησαν σημαντικό ρόλο στην παγκόσμια οικονομία. Επιπλέον, μέσω αυτής της σύγκρισης αναπτύσσονται περισσότερο εξεζητημένοι δείκτες όλων των πτυχών που καθορίζουν τη συνολική ανταγωνιστικότητα μιας χώρας. Έτσι, το ενδιαφέρον εστιάζεται σε τρεις σημαντικότερους δείκτες που είναι και πολυδιάστατοι και περιλαμβάνουν: την «τεχνολογική ανταγωνιστικότητα» (*technology competitiveness*), την «παραγωγική ικανότητα για ανταγωνισμό» (*capacity competitiveness*) και την «ανταγωνιστικότητα της ζήτησης» (*demand competitiveness*). Μάλιστα ως απόρροια της έρευνας του Fagerberg και της ανάλυσης των δεικτών και όλων των δεδομένων υπάρχουν 9 επιμέρους έρευνες στις οποίες κάθε φορά γίνεται σύγκριση ανάμεσα στις εν λόγω χώρες.

Η συγκεκριμένη έρευνα του Fagerberg χωρίστηκε σε επιμέρους έρευνες, στην κάθε μία εκ των οποίων αναλύονται και διαφορετικοί δείκτες και τα συμπεράσματα αυτών έχουν ως εξής:

Η πρώτη επιμέρους έρευνα παρουσιάζει κάποια βασικά δεδομένα όσον αφορά τα επίπεδα ανάπτυξης και τις τάσεις όλων των υπό έρευνα χωρών. Αφορά τη μέση παραγωγικότητα, το μέσο εισόδημα και τη μέση ετήσια ανάπτυξη. Αποτέλεσμα η χωρίς συνοχή κατάταξη των χωρών, οι οποίες είτε χάνουν την αρχική τους ορμή, είτε προχωρούν μπροστά και είναι αναπτυσσόμενες, είτε έχουν μείνει αρκετά πίσω σε σχέση με τις υπόλοιπες είτε τέλος προφταίνουν αυτές που προηγούνται. Το σίγουρο είναι πως υπάρχει μεγάλη ποικιλομορφία στην απόδοση των χωρών όσον αφορά τους παράγοντες «τεχνολογική ανταγωνιστικότητα», «παραγωγική ικανότητα για ανταγωνισμό», «ανταγωνιστικότητα της ζήτησης» και «ανταγωνιστικότητα της τιμής».

Η δεύτερη επιμέρους έρευνα εστιάζει στην τεχνολογική ανταγωνιστικότητα η οποία αναφέρεται στην ικανότητα μιας χώρας να ανταγωνίζεται επιτυχώς σε αγορές για νέα προϊόντα και υπηρεσίες. Έτσι αυτού του είδους η ανταγωνιστικότητα έρχεται σε άμεση συνάρτηση με την καινοτομία της χώρας. Δυστυχώς, δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα τα οποία να μετρούν άμεσα την καινοτομία, αλλά υπάρχουν δεδομένα που αφορούν διαφορετικές πτυχές της, όπως είναι για παράδειγμα τα έξοδα για Έρευνα και Ανάπτυξη, οι στατιστικές για διάφορες πατέντες και η επιστημονική βάση από την οποία εξαρτώνται οι καινοτόμες δραστηριότητες όπως αυτή διαφαίνεται στα διάφορα δημοσιευμένα άρθρα σε έγκριτα επιστημονικά περιοδικά. Οι βασικοί υπό ανάλυση δείκτες αφορούν τη γενική και την τεχνολογική – συγκεκριμένα –

ανταγωνιστικότητα, όπως αυτές διαφαίνονται στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ και μάλιστα η γραμμή παλινδρόμησης δείχνει την άμεση σχέση ανάμεσα στα δύο αυτά είδη ανταγωνιστικότητας.

Οι βασικοί δείκτες της τρίτης επιμέρους έρευνας αφορούν το επίπεδο της τεχνολογικής ανταγωνιστικότητας και την τάση αυτής. Γίνεται επιπλέον και σύγκριση με τη γενική ανταγωνιστικότητα (πρώτη έρευνα) και ο δείκτης της τεχνολογικής ανταγωνιστικότητας υποδεικνύει ότι έχει μεγαλύτερη ροπή προς την απόκλιση. Η ροπή μάλιστα είναι προς τα άκρα, δηλαδή οι περισσότερες χώρες είτε προχωρούν μπροστά δυναμικά είτε μένουν αρκετά πίσω με ελάχιστες να βρίσκονται στη μέση. Πρέπει επίσης να τονιστεί ότι ο διαχωρισμός ανάμεσα στην τεχνολογική ανταγωνιστικότητα και την παραγωγική ικανότητα για ανταγωνισμό είναι σημαντικότερος. Παραδείγματος χάριν, η εταιρεία Sony δεν ανέπτυξε μεν το τρανζίστορ αλλά η εξαιρετική ικανότητά της να εξερευνήσει τη νέα αυτή τεχνολογία και τους τρόπους διαχείρισης της την κατέστησε ανταγωνιστικότερη ανάμεσα στις αμερικάνικες εταιρείες. Τέλος, οι διαστάσεις που βοηθούν στον παραπάνω διαχωρισμό, όπως εντοπίστηκαν και μεταγενέστερα, είναι το ανθρώπινο κεφάλαιο, η διάχυση της γνώσης για νέες τεχνολογίες και καινοτομία, η τεχνολογική υποδομή των πληροφοριών και της επικοινωνίας και φυσικά οι κοινωνικές και θεσμικές δομές (Fagerberg, Mowery and Verspagen, 2009).

Στην τέταρτη επιμέρους έρευνα υπολογίζεται η παραγωγική ικανότητα για ανταγωνισμό σε συνάρτηση με τη γενική ανταγωνιστικότητα, όπως αυτή αντικατοπτρίζεται στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Διαφαίνεται λοιπόν ότι υπάρχει ξεκάθαρη και θετική σχέση ανάμεσα στην παραγωγική ικανότητα για στον ανταγωνισμό και στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Μάλιστα, παρατηρείται ότι το 86% των διαφορών που επιδεικνύει το κατά κεφαλήν ΑΕΠ από χώρα σε χώρα εξηγείται άνετα σε συνάρτηση με τις διαφορές που επιδεικνύει στις χώρες αυτές η ικανότητά τους να εκμεταλλευτούν τις διάφορες τεχνολογικές ευκαιρίες

Οι βασικοί δείκτες της πέμπτης και της έκτης επιμέρους έρευνας αφορούν: η πέμπτη έρευνα το επίπεδο της παραγωγικής ικανότητας για ανταγωνισμό και την τάση αυτής και η έκτη έρευνα την τεχνολογική ανταγωνιστικότητα σε συνάρτηση με την παραγωγική ικανότητα για ανταγωνισμό. Τα αποτελέσματα και των δύο αυτών

επιμέρους ερευνών επιβεβαιώνουν ότι δεν είναι άμεσα σχετιζόμενο το μέγεθος μιας χώρας με την τεχνολογική της εξέλιξη και την εμπορική της δεινότητα εκμετάλλευσης του βαθμού τεχνολογικής ανάπτυξης που έχει επιτύχει. Δηλαδή, ενώ η Ιρλανδία ανέπτυξε εξαιρετική παραγωγική ικανότητα για ανταγωνισμό εις βάρος της τεχνολογικής ανταγωνιστικότητας, άλλες «δυνατότερες» οικονομίες όπως η Ελβετία, το Ισραήλ και η Ιαπωνία φαίνεται να έχουν λιγότερο ανεπτυγμένες ικανότητες εκμετάλλευσης της τεχνολογίας εμπορικά αν και είναι τεχνολογικά πολύ πιο προηγμένες. Έτσι, οι δύο αυτές επιμέρους έρευνες τονίζουν ότι ενώ η τεχνολογική ανταγωνιστικότητα δείχνει σημάδια απόκλισης, η ικανότητα εκμετάλλευσης τεχνολογικών ευκαιριών δείχνει τάση σύγκλισης των υπό έρευνα χωρών (Fagerberg, Mowery and Nelson, 2009).

Κατά μια έννοια η ανταγωνιστικότητα της τιμής θα έπρεπε να είναι η πιο εύκολη διάσταση από τις τέσσερις που ερευνώνται στη συγκεκριμένη έρευνα. Παρόλα αυτά προέκυψε ότι ο δείκτης αυτός είναι ο πιο προβληματικός όσον αφορά τη σωστή ανάλυση των δεδομένων. Οπότε αναγκαστικά τα αποτελέσματα βασίστηκαν σε εκτιμήσεις πολλαπλών πηγών. Παραδείγματος χάριν, τα άμεσα μισθολογικά κόστη (επιδόματα κτλ) ήταν δύσκολο να ληφθούν υπόψη εξαιτίας της έλλειψης δεδομένων από πολλές χώρες. Έτσι, η ανάλυση που συντελέστηκε στην έβδομη επιμέρους έρευνα έγινε με μεγάλη προσοχή αφού οι δείκτες αφορούσαν τη γενική ανταγωνιστικότητα (μετρημένη βάση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ) σε συνάρτηση με την ανταγωνιστικότητα της τιμής όσον αφορά το κόστος μιας παραγόμενης μονάδας. Το συμπέρασμα πάντως είναι ότι οι πιο ανεπτυγμένες οικονομίες, οι οποίες χρησιμοποιούν εργατικό δυναμικό υψηλών προσόντων, γενικότερα πληρώνουν και υψηλότερα ημερομίσθια ανά παραγόμενη μονάδα σε σχέση με τις φτωχότερες. Βέβαια πάλι υπάρχει απόκλιση στη γραμμή παλινδρόμησης όπως εντοπίστηκε από μεταγενέστερη ανάλυση (Fagerberg, Feldman, & Srholec, 2013).

Από την άλλη, στην όγδοη επιμέρους έρευνα αναλύονται οι δείκτες της γενικής ανταγωνιστικότητας (μετρημένης βάση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ) σε συνάρτηση με την ανταγωνιστικότητα της τιμής (υπολογίζοντας όλη τη χρονική περίοδο από το 1993 έως το 2001 όσον αφορά το κόστος μιας παραγόμενης μονάδας σε κοινό συνάλλαγμα). Εννοείται πως ο ρυθμός μεταβολής της ανταγωνιστικότητας της τιμής ή του κόστους είναι πιο σημαντικός από την απόλυτη τιμή τους.

Τέλος, η σχέση ανάμεσα στη δομή παραγωγής μιας χώρας και τη σύσταση της παγκόσμιας ζήτησης μπορεί να είναι σημαντικότερη για την ανταγωνιστικότητα. Όσο περισσότερο αυτά τα δύο συμπλέουν τόσο καλύτερα υποτίθεται ότι αναπτύσσεται η οικονομία της χώρας αυτής και το αντίστροφο. Στην ένατη και τελευταία επιμέρους έρευνα του Fagerberg αναλύεται η σχέση ανάμεσα στην ανταγωνιστικότητα της ζήτησης και στην ανάπτυξη του κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Πρέπει να σημειωθεί ότι είναι προφανές από την παλινδρόμηση ότι η σχέση ανάμεσα στις δύο αυτές μεταβλητές είναι θετικότερη αν και αδύναμη.

Έχοντας λοιπόν αναπτύξει εμπειρικούς δείκτες των διαφορετικών πτυχών της ανταγωνιστικότητας αυτή θα μπορούσε σύμφωνα με τον Fagerberg να χρησιμοποιηθεί σε μια ανάλυση για τη διαφορετική απόδοση των χωρών της ΕΕ.

Ωστόσο, η σχετικά μικρή χρονική περίοδος της οποίας τα δεδομένα έχουν αντληθεί θέτει σημαντικούς περιορισμούς στις πιθανότητες για μια εμπειριστατωμένη οικονομετρική ανάλυση. Γι' αυτό το λόγο το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στην τελική εξίσωση του υποδείγματος του Fagerberg, σύμφωνα με το οποίο ο ρυθμός της οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας θα πρέπει να είναι ένα σταθμισμένο άθροισμα των παρακάτω:

- Της δυνατότητας για διάχυση της (τεχνολογικής περισσότερο) γνώσης
- Της ανάπτυξης της τεχνολογικής ανταγωνιστικότητας
- Της ανάπτυξης της παραγωγικής ικανότητας για ανταγωνισμό
- Της ανάπτυξης της ανταγωνιστικότητας της τιμής και
- Της ανταγωνιστικότητας της ζήτησης, όλα πάντα σε σχέση με το άθροισμα των αποτελεσμάτων των άλλων χωρών.

Αφότου υπολογίζονται αυτοί οι παράγοντες, το αποτέλεσμα χρησιμοποιείται για να αξιολογηθεί ο αντίκτυπος των διαφορετικών πτυχών της ανταγωνιστικότητας στην οικονομική ανάπτυξη. Οι συντελεστές των πέντε προαναφερθεισών μεταβλητών έχουν τα απαιτούμενα πρόσημα μεν αλλά χρειάστηκε να χρησιμοποιηθούν και ψευδομεταβλητές (*dummy variables*) για να επιτευχθεί η καλύτερη δυνατή συσχέτιση και ομαδοποίηση των χωρών. Οι ψευδομεταβλητές αυτές δεν ήταν βέβαια μεγάλης σημασίας και ο αντίκτυπος στους λοιπούς υπολογισμούς μικρός με ελάχιστες μόνο εξαιρέσεις. Το υπόδειγμα του Fagerberg (2009) στην ουσία προβλέπει ότι οι πλούσιες

χώρες τις οποίες περιέλαβε στην έρευνά του, κατά μέσο όρο αναπτύσσονται σχετικά αργά σε σχέση με τις λιγότερο πλούσιες, κυρίως ως συνέπεια της έλλειψης διάχυσης της γνώσης αλλά και της αποτυχίας τους να αυξήσουν την τεχνολογία και την ικανότητα παραγωγικής ανταγωνιστικότητας για να καλύψουν το κενό αυτό της αργής ανάπτυξης. Παρόλα αυτά, το συγκεκριμένο μοντέλο αποτυγχάνει να αντικατοπτρίσει τη «νέα οικονομική έκρηξη» που μερικές από τις χώρες (που λαμβάνουν μέρος στην έρευνα) βίωσαν τη δεκαετία του 1990 και έτσι υποτιμά τη μέση ανάπτυξη κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου (Fagerberg, 2002).

Ανακεφαλαιώνοντας, ο σκοπός της διερεύνησης των αιτιών που οδηγούν ορισμένες χώρες (με έμφαση σε αυτές της Ευρωπαϊκής Ένωσης) να έχουν μια σταθερά καλύτερη απόδοση από άλλες αποδεικνύεται από το έργο του Fagerberg (2009). Διαφαίνεται λοιπόν ότι οι τέσσερις πτυχές της ανταγωνιστικότητας («τεχνολογική ανταγωνιστικότητα», «παραγωγική ικανότητα για ανταγωνισμό», «ανταγωνιστικότητα της ζήτησης» και «ανταγωνιστικότητα της τιμής») παίζουν σημαντικότατο ρόλο και ο Fagerberg κατάφερε να τις αναλύσει σε μεγάλο βαθμό με το μοντέλο που ανέπτυξε με την ονομασία «Συνθετικό Πλαίσιο». Το μοντέλο του Fagerberg βρίσκεται κοντά στο υπόδειγμα που θα αναπτυχθεί για τις ανάγκες της έρευνάς μας, λόγω του ότι οι μεταβλητές του σχετίζονται με παράγοντες που αποδεικνύουν τον σημαντικό ρόλο και τη συσχέτιση της καινοτομίας με την αύξηση της επιχειρηματικότητας και του ΑΕΠ μιας οικονομίας.

2.3 Συμπεράσματα

Η ανάλυση των θέσεων, απόψεων και θεωριών κλασικών και σύγχρονων οικονομολόγων κατέδειξε ότι η καινοτομία αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της επιχειρηματικότητας κι ένα πολυδύναμο μέσο οικονομικής ανάπτυξης. Το κυριότερο όμως και σημαντικότερο συμπέρασμα που εξήχθη από την παραπάνω εξέταση και ανάλυση των σχετικών θεωριών, αποτελεί το γεγονός ότι το μοντέλο που θα εφαρμοστεί για την ικανοποίηση των στόχων της παρούσας διατριβής είναι παραπλήσιο αυτό του Fagerberg, ενός από τους μελετητές που εξετάστηκαν, καθώς οι μεταβλητές του μοντέλου του Fagerberg άπτονται των περισσότερων αξόνων της συγκεκριμένης μελέτης, όπως της καινοτομίας μέσω ανάπτυξης, της τεχνολογίας και αξιοποίησης της αντίστοιχης γνώσης, της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής ανάπτυξης.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Τ Ρ Ι Τ Ο

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΜμΕ

3.1 Εισαγωγή

Τα 23 εκατομμύρια μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜμΕ) στην ΕΕ αντιπροσωπεύουν το 99% των επιχειρήσεων αποτελώντας την κύρια δύναμη καινοτομίας, οικονομικής ανάπτυξης και απασχόλησης, καθώς και κοινωνικής ενσωμάτωσης στην ΕΕ.. Έχοντας αποδεκτεί τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν οι ΜμΕ στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της δυναμικής της ευρωπαϊκής οικονομίας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011)¹⁷, η ΕΕ έχει αναπτύξει ένα πλαίσιο πολιτικών, έτσι ώστε να τις βοηθήσει να αξιοποιήσουν περαιτέρω τις δυνατότητες ανάπτυξής τους και να δημιουργήσει ένα διατηρήσιμο φιλικότερο επιχειρηματικό και λειτουργικό περιβάλλον για αυτές. Το συγκεκριμένο κεφάλαιο ορίζει το πλαίσιο λειτουργίας των ΜμΕ στην ΕΕ και θα συμβάλει στη σύνθεση των προτάσεων της διατριβής.

Όπως θα αναλυθεί σε αυτό το κεφάλαιο, το πλαίσιο των πολιτικών της ΕΕ για την ενίσχυση των ΜμΕ στηρίζεται σε πέντε πυλώνες οι οποίοι περιλαμβάνουν: πρόσβαση στη χρηματοδότηση, έξυπνη νομοθεσία, καλύτερη πρόσβαση στην ευρωπαϊκή και διεθνή αγορά, ενισχυμένη διακυβέρνηση και επιχειρηματικότητα και συνίσταται κυρίως από τη λεγόμενη Ευρωπαϊκή Πράξη για τις Μικρές Επιχειρήσεις Small Business Act (SBA). Θα παρουσιαστούν πρωτοβουλίες, πράξεις και πολιτικές σχετικά με τη στήριξη της βιωσιμότητας και την προώθηση της ανταγωνιστικότητας των ΜμΕ και θα αναδειχτούν λάθη και παραλείψεις στις πολιτικές για τις ΜμΕ. Επίσης θα συζητηθεί και θα αναλυθεί παρακάτω, το πλαίσιο πολιτικής της SBA που αποτελεί τον κύριο άξονα της στρατηγικής της Ευρώπης για το 2020 (Europe, 2020). Συγκεκριμένες πολιτικές θα παρουσιαστούν και θα συσχετιστούν με τις 10 αρχές που διέπουν την Ευρωπαϊκή Πράξη για τις ΜμΕ Small Business Act – SBA.

Στη συνέχεια, το συγκεκριμένο κεφάλαιο, επικεντρώνεται στην συνεισφορά της ΕΕ στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των ΜμΕ των κρατών-μελών της και των περιφερειών της και στις πολιτικές που εφαρμόζει με ιδιαίτερη έμφαση στην

---

¹⁷ http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/index_en.htm

Καινοτομία, τη Χρηματοδότηση και τη Φορολογία. Επιπλέον, παρουσιάζει και αξιολογεί τις επιδόσεις κρατών-μελών της ΕΕ με βάση τις 10 Αρχές της SBA. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίδεται στις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις ΜμΕ της ΕΕ και στις πολιτικές που έχουν εφαρμοστεί από τις κυβερνήσεις για τη στήριξη των ΜμΕ για τη σταδιακή ανάκαμψη τους προς όφελος των οικονομιών τους. Τέλος, όσον αφορά τη διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων των ευρωπαϊκών ΜμΕ, γίνεται μία συγκριτική ανάλυση των σχετικών τάσεων με ΗΠΑ και Ιαπωνία.

3.2 Πράξεις της ΕΕ για την ενίσχυση των ΜμΕ και της επιχειρηματικότητας

3.2.1 Η Στρατηγική της Λισσαβόνας

Μια δράση των Ευρωπαίων ηγετών που καταδεικνύει το γεγονός ότι αντιλήφθηκαν τις προκλήσεις της διευρυμένης Ευρώπης και των επιχειρήσεών της και ως εκ τούτου και την ανάγκη για χάραξη εθνικών στρατηγικών πολιτικών, είναι η Στρατηγική της Λισσαβόνας που υιοθετήθηκε λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε χώρας, τις συγκριτικές ικανότητες και τα εθνικά συμφέροντα, συνεκτιμώντας όμως τους γενικότερους στόχους και τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συγκεκριμένα, τη συγκεκριμένη Στρατηγική υιοθέτησαν οι Ευρωπαίοι ηγέτες το 2000 με σκοπό να ανάγουν την ΕΕ στην πλέον δυναμική και ανταγωνιστική οικονομία, ενισχύοντας την ικανότητά της για δημιουργία διατηρήσιμης και βιώσιμης ανάπτυξης (Υπουργείο Ανάπτυξης, Αθήνα 2005), μέσα σε ένα πεδίο ανταλλαγής δημιουργικών προβληματισμών και εφαρμογής πολιτικών μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ.

Η Στρατηγική της Λισσαβόνας είχε ως στόχο να σχεδιάσει για την ΕΕ ένα εφαρμόσιμο νομικό πλαίσιο καθώς και τα απαραίτητα μέσα εφαρμογής του, ώστε να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις και να ικανοποιηθούν οι προσδοκίες των πολιτών (European Commission, 2010). Συγκεκριμένα οι βασικοί στόχοι της Στρατηγικής αποσκοπούσαν στα εξής:

- Τη δημιουργία μιας διαφανούς και δημοκρατικής Ευρώπης, που θα παρέχει περισσότερες δυνατότητες στους πολίτες να εκφράζουν τις απόψεις τους.
- Την καθιέρωση μιας αποτελεσματικότερης Ευρώπης, με απλούστερες μεθόδους εργασίας και λήψεως αποφάσεων και με σαφείς κανόνες συνεργασίας και διαφανείς δημοσιονομικές πρακτικές.

- Βελτίωση της ζωής των Ευρωπαίων: περισσότερες δυνατότητες στην ΕΕ να δραστηριοποιείται σε διάφορους τομείς και δράσεις μείζονος πολιτικής προτεραιότητας. Οι τομείς αυτοί είναι της ελευθερίας, της ασφάλειας, της δικαιοσύνης, της καταπολέμησης της τρομοκρατίας και του εγκλήματος, της δημόσιας υγείας, της πολιτικής προστασίας, της αλλαγής του κλίματος, της έρευνας, του διαστήματος, της εδαφικής συνοχής, του εμπόριο, της ανθρωπιστικής βοήθειας, του αθλητισμού, του τουρισμού και της διοικητικής συνεργασίας.
- Την καθιέρωση μιας Ευρώπης κοινώς αποδεκτών αξιών και αναγνωρίσιμων δικαιωμάτων μέσα στην οποία θα προωθούνται η ενσωμάτωση του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στο ευρωπαϊκό δίκαιο, καθώς και οι μηχανισμοί αλληλεγγύης και διασφάλισης της ελευθερίας και της προστασίας των Ευρωπαίων πολιτών καθώς και της αλληλεγγύης μεταξύ κρατών.
- Την παρουσία της Ευρώπης στο παγκόσμιο γίνεσθαι με τη συνένωση των οργανισμών άσκησης της εξωτερικής πολιτικής της Ευρώπης, (κατά τη χάραξη και την εφαρμογή νέων πολιτικών)..

Όσον αφορά την καινοτομία στις ΜμΕ ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τις πολιτικές και τα σχετικά προγράμματα που σχεδιάστηκαν για τον τομέα αυτό από την ΕΕ.

Πίνακας 3.1: Στόχοι Στρατηγικής Λισσαβόνας και Προγράμματα Καινοτομίας για την Κάλυψη του	
Καλύτερη πρόσβαση σε τοπική και διεθνή χρηματοδότηση	<ul style="list-style-type: none"> • Αναπτυξιακός Νόμος (Υποστήριξη των ιδιωτικών επενδύσεων για την περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας) • Πρόγραμμα για την εκμετάλλευση των ερευνητικών αποτελεσμάτων μέσω της εγκαθίδρυσης νέων εταιρειών
Ενδυνάμωση της καινοτομικής δυνατότητας των ΜΜΕ	<ul style="list-style-type: none"> • Αναπτυξιακός Νόμος (Υποστήριξη των ιδιωτικών επενδύσεων για την περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας) • Πρόγραμμα για τη βελτίωση της Βιομηχανικής Έρευνας και Τεχνολογίας σε νέες εταιρίες
Δημιουργία και ανάπτυξη πόλων καινοτομίας, δικτύων και θερμοκοιτίδων που φέρνουν κοντά τα πανεπιστήμια, τα ερευνητικά ιδρύματα και οργανισμούς (συμπεριλαμβανομένων αυτών που δραστηριοποιούνται σε τοπικό αλλά και σε ευρύτερο περιφερειακό επίπεδο) με σκοπό τη γεφύρωση του τεχνολογικού χάσματος μεταξύ των περιοχών	<ul style="list-style-type: none"> • Ερευνητικά κέντρα και προγράμματα παροχής υπηρεσιών με τη συμμετοχή των χρηστών • Υποστήριξη θερμοκοιτίδων και επιστημονικών και τεχνολογικών πάρκων • Ερευνητικές και τεχνολογικές Κοινοπραξίες Ανάπτυξης σε Τομείς Εθνικής Προτεραιότητας • Σύσταση των ΜΜΕ • Τοπικοί Πόλοι Καινοτομίας
Ενθάρρυνση διασυνοριακής μεταφοράς γνώσης, συμπεριλαμβανόμενης της προερχόμενης από άμεσες ξένες επενδύσεις	<ul style="list-style-type: none"> • Αναπτυξιακός Νόμος (Υποστήριξη των ιδιωτικών επενδύσεων για την περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας) • Διεθνής Συνεργασία στις Δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης της Βιομηχανίας σε Πρωταγωνιστικό Στάδιο

Πηγή: Commission Staff Working Document, European Commission , Brussels 2010

3.2.2 Τα μη ικανοποιητικά αποτελέσματα της Στρατηγικής της Λισσαβόνας

Το Μάρτιο του 2000 στη Λισσαβόνα, οι ηγέτες των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης έκαναν σαφή την πρόθεσή τους να καταστήσουν την Ευρωπαϊκή Ένωση, μέχρι το 2010 ως την πλέον δυναμική, ανταγωνιστική οικονομία γνώσης σε παγκόσμια κλίμακα ικανή για επίτευξη βιώσιμης και διατηρήσιμης οικονομικής ανάπτυξης με μεγαλύτερη συνοχή και περισσότερες θέσεις εργασίας.

Από το 2000 μέχρι σήμερα, είναι αλήθεια ότι έχουν γίνει αρκετά βήματα από μέρους των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς την επίτευξη αυτών των στόχων. Ωστόσο ο βαθμός επίτευξής τους δεν είναι ο ίδιος για όλες τις χώρες, ενώ παραμένουν ακόμη πολλές αδυναμίες. Η Ελλάδα, ειδικότερα, καθώς και άλλες μεσογειακές χώρες γενικότερα, φαίνονται να έχουν σημαντική υστέρηση σχεδόν σε όλους τους τομείς.

Όπως υποστηρίζεται στο Lisbon Strategy Evaluation Document (Brussels, 2010) παρά την ικανοποιητική επίδοση ορισμένων χωρών, ιδιαίτερα σε κάποιους συγκεκριμένους τομείς, η συνολική ανταπόκριση των κρατών μελών της ΕΕ στην επίτευξη των τεθέντων στόχων υπήρξε ανεπαρκής και αποσπασματική.

Αυτό οφείλεται κυρίως σε παράγοντες όπως :

- το μεγάλο εύρος της Ατζέντας,
- τον ανεπαρκή συντονισμό των αρμοδίων οργάνων για την εφαρμογή της,
- τις αντιμαχόμενες προτεραιότητες της ίδιας της Ατζέντας,
- την έλλειψη ισχυρής πολιτικής βούλησης,
- την έλλειψη κοινού ευρωπαϊκού προτύπου οικονομικής πολιτικής,
- τη μόνιμη αδυναμία των ευρωπαϊκών οικονομιών σε σύγκριση με εκείνη των ΗΠΑ στην ανάπτυξη ενός ανταγωνιστικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω προτάθηκαν οι παρακάτω άξονες πολιτικής της ΕΕ με σκοπό την περαιτέρω ενίσχυση της ευρωπαϊκής επιχειρηματικότητας (Cords, 2007):

- ενίσχυση της κοινωνίας της γνώσης και τον επανασχεδιασμό του εκπαιδευτικού συστήματος,
- απελευθέρωση των αγορών και την αύξηση του ανταγωνισμού,
- βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος,
- μεταρρύθμιση της αγοράς εργασίας για την εξασφάλιση κοινωνικής συνοχής,
- ενίσχυση των επενδύσεων σε Έρευνα και Τεχνολογία και
- ενίσχυση της προστασίας του περιβάλλοντος.

Οι άξονες αυτοί φαίνονται να συμπίπτουν με τους τομείς ανάπτυξης πολιτικών και αρχών της Ευρωπαϊκής Πράξης για ΜμΕ όπως αυτά αναλύονται παρακάτω.

3.2.3 ‘Στρατηγική της Λισσαβόνας’ και η ‘Στρατηγική Ευρώπη 2020’: Η αποτυχία που θα πρέπει να γίνει διδαχή

Η μετάβαση σε μια οικονομία βασιζόμενη στη γνώση (knowledge-based economy) αποτελεί την κύρια πρόκληση της ΕΕ για τα επόμενα χρόνια. Σε ένα παγκοσμιοποιημένο και διαρκώς εξελισσόμενο περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από συνεχείς δομικές αλλαγές και ανταγωνιστικές πιέσεις, ο ρόλος των ΜμΕ αποκτά διαρκώς μεγαλύτερη σημασία ως δημιουργός θέσεων και ευκαιριών απασχόλησης και παράγοντας συνεισφοράς στην ανάπτυξη τοπικών και περιφερικών κοινοτήτων (Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Βρυξέλλες 2010). Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει τοποθετήσει τις ανάγκες των ΜμΕ στην ‘καρδιά’ των Ευρωπαϊκών πολιτικών για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Κατά τον έλεγχο της προόδου της Σύγχρονης πολιτικής των ΜμΕ (Modern SME policy, COM 2007) από τη Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εντοπίστηκε ότι συντελέστηκε πρόοδος προς την κατεύθυνση της δημιουργίας φιλικού επιχειρησιακού περιβάλλοντος για τις ΜμΕ. Κατά τον έλεγχο φάνηκε ότι τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν σημαντικά βελτιώσει το λειτουργικό και επιχειρησιακό περιβάλλον των ΜμΕ, βασιζόμενα σε προγράμματα ανταλλαγής ‘βέλτιστων πρακτικών’ που εφαρμόστηκαν στα πλαίσια της πολιτικής του Ευρωπαϊκού Επιμελητηρίου για τις ΜμΕ που καθιερώθηκαν στην Feira το 2000. Παρ’ όλη όμως αυτή την ενθαρρυντική πρόοδο, η ΕΕ φαίνεται ότι χρειάζεται να πάρει περαιτέρω σημαντικά μέτρα προκειμένου να μπορέσουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις να εκμεταλλευτούν όλο το δυναμικό τους. Γενικά, οι ευρωπαϊκές ΜμΕ ακόμη σημειώνουν χαμηλότερα επίπεδα παραγωγικότητας και αναπτύσσονται βραδύτερα απ’ ότι οι αντίστοιχες μικρομεσαίες επιχειρήσεις των ΗΠΑ, ενώ λιγότερες ΜμΕ καινοτομούν σε σχέση με τις μεγάλες επιχειρήσεις. Ο ρόλος των ΜμΕ στην ευρωπαϊκή οικονομία έχει αναγνωριστεί στο υψηλότερο πολιτικό επίπεδο.

Υπάρχει όμως και η πιο αυστηρή κριτική για τη Στρατηγική της Ευρώπη 2020 που προέρχεται από την Πρόεδρο της Επιτροπής των Περιφερειών (ΕτΠ) κ. Mercedes

Bresso σύμφωνα με την οποία: Το πάθημα, η αποτυχία της Στρατηγικής της Λισσαβόνας δεν έγινε μάθημα στα κράτη μέλη¹⁸.

3.2.4 Ευρωπαϊκή Πράξη Μικρών Επιχειρήσεων – Small Business Act SBA

Το Μάρτιο του 2008 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εξέφρασε την έντονη υποστήριξή του σε μια πρωτοβουλία με σκοπό την ενίσχυση της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜμΕ και προώθησε την άμεση υιοθέτηση της πράξης που ονομάστηκε Small Business Act SBA (Ευρωπαϊκή Πράξη για ΜμΕ). Η πρωτοβουλία αυτή αναπτύχθηκε και εφαρμόστηκε προκειμένου να συμβάλει στην επίτευξη των φιλόδοξων στόχων της νέας μεταρρυθμιστικής προσπάθειας της Επιτροπής όπως εκφράζεται μέσω της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» (COM, Brussels 2011).

Ως κεντρική αρχή της συγκεκριμένης πράξης είναι η πεποίθηση ότι η επίτευξη του βέλτιστου πιθανού πλαισίου και συνθηκών για τις ΜμΕ εξαρτάται πρωτίστως από την αντίληψη και την αναγνώριση της επιχειρηματικότητας και των επιχειρηματιών από το κοινωνικό σύνολο και τη δημιουργία κλίματος που θα ενθαρρύνει και θα οδηγεί τα άτομα να εντοπίζουν τις ευκαιρίες να δημιουργήσουν τη δική τους επιχείρηση. Αυτή η προθυμία για ανάληψη δράσης και ρίσκου, θα πρέπει να ‘χαιρετίζεται’ από τους πολιτικούς ηγέτες και τα μέσα ενημέρωσης των κρατών μελών της ΕΕ καλλιεργώντας έτσι μια φιλική προς τις ΜμΕ κουλτούρα. Βασική όμως παράμετρος για τη διατήρηση και την ενίσχυση αυτής της κουλτούρας και της αντίστοιχης πρακτικής αποτελεί η εφαρμογή συγκεκριμένου πλαισίου πολιτικών που θα υποστηρίξουν τη δημιουργία και την ανάπτυξη των ΜμΕ. Αυτή η ωρίμανση της σκέψης και της εκτίμησης της αναγκαιότητας για τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την εφαρμογή συγκεκριμένου πλαισίου πολιτικών που θα βοηθήσουν ουσιαστικά τις ΜμΕ στην Ευρώπη να εξελιχθούν, αντικατοπτρίζεται και στη θέση του Αντιπρόεδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για θέματα επιχειρήσεων.¹⁹

---

¹⁸ Συγκεκριμένα η κ. Mercedes Bresso διαπιστώνει ότι τα κράτη μέλη, καθώς ολοκληρώνουν τα εθνικά τους προγράμματα μεταρρυθμίσεων, όπως προβλέπει η στρατηγική "Ευρώπη 2020", δεν έχουν αντλήσει αρκετά διδάγματα από την αποτυχία της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Εξαιρετικά σημαντική είναι η επισήμανση της σύμφωνα με οποία “η Ευρώπη δεν έχει περιθώρια να αποτύχει ξανά”. Για να αποφευχθεί λοιπόν μια νέα αποτυχία, οι προσπάθειες που απαιτούνται, όπως και οι προοπτικές που διανοίγονται σε καθένα, πρέπει να γίνουν υπόθεση όλων

¹⁹ «*Ηρθε η ώρα να αποκτήσουν οι ανάγκες των ΜμΕ κεντρική θέση στις πολιτικές της ΕΕ, μια για πάντα. Με το Νόμο- Πράξη για τις μικρές επιχειρήσεις στην Ευρώπη (Small Business Act for Europe), οι*

Η «Small Business Act - SBA» (οι αρχές και οι σχετικές πρακτικές της οποίας παρουσιάζονται παρακάτω) αποτελεί το πρώτο συνεκτικό πλαίσιο πολιτικών που σχεδίασε και εισήγαγε η Ε.Ε. προκειμένου να ενισχύσει το ρόλο και την ανάπτυξη των ΜμΕ στην Ευρώπη, καθώς και τη συμμετοχή τους σε νέες διεθνείς αγορές.

Έτσι η πράξη SBA δημιούργησε ένα νέο πλαίσιο πολιτικών ενσωματώνοντας όμως και τις ήδη υπάρχουσες σχετικές πολιτικές. Σύμφωνα με την αναφορά της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Commission of the European Communities, COM 2008), μέσω ενός φάσματος 10 αρχών που διέπουν τη σύλληψη και εφαρμογή των πολιτικών σε επίπεδο ΕΕ, αλλά και σε επίπεδο κράτους-μέλους, η SBA στοχεύει στα εξής (Small Business Act Review, 2011):

1. Δημιουργία ενός περιβάλλοντος στο οποίο οι επιχειρηματίες και οι οικογενειακές επιχειρήσεις μπορούν να αναπτύσσονται, και στο οποίο η επιχειρηματικότητα ανταμείβεται.
2. Εξασφάλιση δεύτερης ευκαιρίας σε έντιμους επιχειρηματίες που έχουν αντιμετωπίσει χρεοκοπία.
3. Σχεδιασμό κανόνων και κανονισμών σύμφωνα με την αρχή: ‘Think Small First’ (‘Σκέψου πρώτα σε μικρή κλίμακα’).
4. Καθιέρωση της δημόσιας διοίκησης ως υπεύθυνη για την άμεση ανταπόκριση στις ανάγκες των ΜμΕ.
5. Εφαρμογή των ‘εργαλείων’ της δημόσιας πολιτικής στις ανάγκες των ΜμΕ ενισχύοντας τη συμμετοχή τους σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων και την καλύτερη χρήση πόρων και κρατικής βοήθειας.
6. Διευκόλυνση της πρόσβασης των ΜμΕ σε χρηματοδότηση και αναγκαία κεφάλαια και ανάπτυξη υποστηρικτικού νομικού και επιχειρησιακού περιβάλλοντος για έγκαιρες πληρωμές στις εμπορικές συναλλαγές τους.
7. Βοήθεια και καθοδήγηση των ΜμΕ προκειμένου να επωφελούνται από τις ευκαιρίες που παρουσιάζει η κοινή αγορά.

ΜμΕ λαμβάνουν την πλήρη υποστήριξη της Ευρώπης: όλοι οι πόροι της Ευρώπης κινητοποιούνται για να βοηθήσουμε τις μικρές επιχειρήσεις στις καθημερινές τους δραστηριότητες, και να ανοίξουμε το δρόμο σ’ αυτές που θέλουν να δημιουργήσουν περισσότερες θέσεις εργασίας και να αναπτυχθούν στην Ευρώπη και πέρα από αυτήν.» (Verheugen, European Commission Enterprise and Industry, 2008)¹⁹ (Putting Small Businesses First, Europe is good for SMEs, SMEs are good for Europe, 2008 edition European Commission Enterprise and Industry.)

8. Προώθηση της ανάπτυξης και εξέλιξης των δεξιοτήτων στις ΜμΕ και όλους τους τύπους της σχετικής καινοτομίας.
9. Ενίσχυση και κατεύθυνση των ΜμΕ προκειμένου να μετατρέψουν τις περιβαλλοντικές προκλήσεις σε ευκαιρίες.
10. Στήριξη και ενθάρρυνση των ΜμΕ προκειμένου να ωφεληθούν από την ανάπτυξη των αγορών.

3.2.4.1 Μετατροπή των 10 Αρχών της Ευρωπαϊκής Πράξης για ΜμΕ σε πολιτικές και η εφαρμογή τους – Small Business Act SBA

Στην συγκεκριμένη ενότητα εξηγούνται οι διάφορες πολιτικές και τα προγράμματα που αναπτύσσονται σε σχέση με κάθε μία από τις 10 Αρχές της Ευρωπαϊκής Πράξης για ΜμΕ (SBA) που παρουσιάστηκαν παραπάνω.

Αρχή 1^η: Η ΕΕ εισήγαγε και εφαρμόζει από το 2008 το πρόγραμμα ‘Erasmus for Young Entrepreneurs’ (Πρόγραμμα ‘Έρασμος’ για νέους επιχειρηματίες) το οποίο στοχεύει στην ανταλλαγή εμπειριών, εκπαίδευσης και διάχυση γνώσης καθώς οι νέοι και εκκολαπτόμενοι επιχειρηματίες μπορούν πλέον να αξιοποιήσουν τη διασυνοριακή κινητικότητα και να αποκτήσουν εμπειρίες και γνώσεις περνώντας χρόνο σε μια ΜμΕ διαφορετικής χώρας. Ένα πρόγραμμα για την προώθηση της κινητικότητας των εκπαιδευόμενων θα επεκταθεί περαιτέρω στο πλαίσιο του Προγράμματος Leonardo Da Vinci για το 2010. Μια άλλη πολιτική είναι η καθιέρωση ενός δικτύου (network) γυναικείας επιχειρηματικότητας όπου γυναίκες επιχειρηματίες μπορούν να επωφελούνται από προγράμματα mentoring που προσφέρονται προκειμένου να λάβουν σωστή καθοδήγηση για να δημιουργήσουν τη δική τους ΜμΕ.

Αρχή 2^η: Οι χρεοκοπίες αποτελούν την αιτία για την παύση λειτουργίας 15% όλων των ΜμΕ . Περί τις 700.000 ΜμΕς χρεοκοπούν κάθε χρόνο στην Ευρώπη (COM,2007)²⁰. Κατά συνέπεια το στίγμα της αποτυχίας είναι ‘παρόν’ και σήμερα περισσότερο από ποτέ καθώς η κοινωνία στη συνέχεια αμφισβητεί τις πιθανότητες επιτυχίας για τους επιχειρηματίες που επιχειρούν επανεκκίνηση της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας. Το 47% των Ευρωπαίων δήλωναν διστακτικοί να ξαναχρησιμοποιήσουν μια χρεοκοπημένη στο παρελθόν επιχείρηση (COM, 2008). Ταυτόχρονα, το να επιχειρήσει μια ‘νέα’ αρχή ένας επιχειρηματίας που έχει

---

²⁰ “Overcoming the stigma of business failure – for a second chance policy - Implementing the Lisbon Partnership for Growth and Jobs”, COM(2007)

χρεοκοπήσει στο παρελθόν αποτελεί μια περίπλοκη και χρονοβόρα διαδικασία (απαιτεί 4μήνες ως 9 χρόνια).

Η ΕΕ εφαρμόζει πολιτικές που προάγουν:

- τη στάση για δεύτερη ευκαιρία σε επιχειρήσεις μέσω ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών
- τη θετική στάση της κοινωνίας στους επιχειρηματίες που καταβάλλουν αξιόλογες επιχειρηματικές προσπάθειες μέσω της ίσης και δίκαιης μεταχείρισής τους

Αρχή 3^η: Ο μεγαλύτερος περιορισμός που αναφέρεται από τις ΜμΕ είναι η συμμόρφωση με τους αντίστοιχους διοικητικούς κανονισμούς και σε πολλές περιπτώσεις οι ΜμΕ έχουν να ανταπεξέλθουν σε δυσανάλογα με το επιχειρηματικό τους μέγεθος εμπόδια σε σχέση με τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις (για παράδειγμα, μια ΜμΕ μπορεί να επιβαρύνεται με έως και 10 φορές υψηλότερο κόστος προκειμένου να εναρμονιστεί με την εκάστοτε νομοθεσία απ ότι μια μεγάλη επιχείρηση). Το 36% των ΜμΕ αναφέρουν ότι οι σχετικοί ισχύοντες κανονισμοί, έχουν περιορίσει σημαντικά τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες τα τελευταία χρόνια.

Σχετικά με τη συγκεκριμένη αρχή η ΕΕ (European Commission, 2011) εφαρμόζει πολιτικές με τις οποίες:

- αξιολογεί την επίδραση των αντίστοιχων κανονισμών και της νομοθεσίας στη λειτουργία των ΜμΕ (SME test) και λαμβάνει τα αποτελέσματα αυτής της αξιολόγησης υπόψη όταν σχεδιάζει νέες προτάσεις
- συμβουλευεται εκπροσώπους των ΜμΕ τουλάχιστον 8 εβδομάδες πριν να σχεδιάσει και να εφαρμόσει διοικητικούς κανονισμούς που έχουν άμεση σχέση με τη λειτουργία των ΜμΕ
- στοχεύει στην εφαρμογή πολιτικών που θα μειώσουν τα διοικητικά 'εμπόδια' κατά 25% για τις ΜμΕ μέχρι το 2012.

Αρχή 4^η: Ο εκσυγχρονισμός και η ανταποκρισιμότητα της δημόσιας διοίκησης μπορεί να συνεισφέρει τα μέγιστα στην επιτυχία και την ανάπτυξη των ΜμΕ εξοικονομώντας τους χρόνο, χρήμα και επομένως ελευθερώνοντας πόρους που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για καινοτομία και δημιουργία θέσεων εργασίας. Η παροχή πληροφοριών αλλά και υπηρεσιών, ηλεκτρονικά από τη δημόσια διοίκηση δίνουν τη δυνατότητα για βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών και του σχετικού κόστους.

Η ΕΕ ενθαρρύνει τα κράτη-μέλη να εφαρμόσουν πολιτικές προκειμένου να²¹:

- μειωθεί το χρηματικό κόστος που απαιτείται για το άνοιγμα μιας επιχείρησης λαμβάνοντας ως παράδειγμα αντίστοιχες βέλτιστες πρακτικές από άλλα κράτη-μέλη
- μειωθεί ο χρόνος που απαιτείται για να ‘στηθεί’ μια επιχείρηση σε λιγότερο από μια εβδομάδα
- επιταχυνθεί η έναρξη λειτουργίας των ΜμΕ μειώνοντας και απλοποιώντας τις διαδικασίες για άδειες λειτουργίας, έλεγχο απαιτούμενων προδιαγραφών κλπ.
- εξασφαλιστεί ότι εφαρμόζεται η Κοινοτική Οδηγία για Υπηρεσίες (Service Directive) και σε κάθε μια νέα επιχείρηση ανατίθεται ένα ‘σημείο επαφής’ από όπου οι επιχειρηματίες μικρομεσαίων επιχειρήσεων μπορούν να αντλούν όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για την έναρξη λειτουργίας της επιχείρησής τους αλλά και τη δυνατότητα να ολοκληρωθούν όλες οι απαραίτητες διαδικασίες ηλεκτρονικά.

Αρχή 5^η: Οι ΜμΕ αντιμετωπίζουν εμπόδια κατά τη συμμετοχή τους σε δημόσια έργα και αναθέσεις που αντιπροσωπεύουν το 16% του Ευρωπαϊκού ΑΕΠ, για τον πολύ απλό λόγο ότι οι μικρότερες επιχειρήσεις είτε σπανίως ενημερώνονται για τέτοιες ευκαιρίες είτε αποθαρρύνονται από τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για τη συμμετοχή τους, καθώς οι δημόσιες αρχές βρίσκουν πιο βολικό να απευθύνονται και να αναθέτουν συγκεκριμένα έργα και συμβόλαια σε μεγάλες επιχειρήσεις με καλή φήμη παρά σε νέες καινοτόμες ΜμΕ. Οι πολιτικές που έχει εφαρμόσει η ΕΕ στον συγκεκριμένο τομέα περιλαμβάνουν:

- Σχεδιασμό Κώδικα Βέλτιστης Πρακτικής για τις δημόσιες αρχές που διαχειρίζονται και αναθέτουν έργα προκειμένου να αναπτύξουν ένα κλίμα διαφάνειας και να μειώσουν τη γραφειοκρατία
- Ολοκλήρωση ιστοσελίδων για μεγαλύτερη διαφάνεια και ενημέρωση με εύκολη πρόσβαση προκειμένου οι ΜμΕ να ενημερώνονται για τις ευκαιρίες

---

²¹ Όλες οι αρχές καθώς και οι αντίστοιχες πρακτικές που παρουσιάζονται στην συγκεκριμένη ενότητα βασίζονται στην Ευρωπαϊκή Πράξη για ΜΜΕ- Small Business Act (Commission of the European Communities, COM 2008, Brussels. Think Small First” A “Small Business Act” for Europe)

που προκύπτουν για ανάληψη έργων προσφοράς και προμηθειών σε δημόσιες αρχές και υπηρεσίες

- Καθιέρωση πολιτικής Κρατικής Βοήθειας (State Aid policy) με στόχο την αποτελεσματικότερη ικανοποίηση των αναγκών των ΜμΕ.

Αρχή 6^η: Η πρόσβαση σε κεφάλαια και χρηματοδότηση αποτελεί τη δεύτερη κυριότερη πηγή εμποδίων για τη λειτουργία των ΜμΕ. Η τάση για αποφυγή του ρίσκου κάνει συχνά τους επενδυτές και τις τράπεζες να αποφεύγουν να χρηματοδοτούν τις ΜμΕ, ειδικά όταν αυτές βρίσκονται στα αρχικά στάδια της λειτουργίας τους.

Επιπλέον, οι ΜμΕ συχνά παρουσιάζουν μια αδύναμη οικονομική θέση η οποία ενισχύεται όταν αδυνατούν να εισπράξουν εγκαίρως τις απαιτήσεις τους. Συγκεκριμένα οι ΜμΕ χρειάζεται να περιμένουν μεταξύ 20 και 100 ημερών για να πληρωθούν τα τιμολογία τους και έτσι έχουν οδηγηθεί πολλές από αυτές σε κλείσιμο των εργασιών τους. Αυτό συνέβαλε στην απώλεια θέσεων εργασίας και μείωσης του ευρωπαϊκού ΑΕΠ.

Οι σχετικές πολιτικές που εφαρμόζει η ΕΕ περιλαμβάνουν (European Commission, 2011):

- Ανάπτυξη χρηματοδοτικών προγραμμάτων με σκοπό να καλύψουν κενά μεταξύ 100.000 και 1 εκατ. Ευρώ
- Διευθέτηση σχετικών νομικών και φορολογικών εμποδίων
- Εξασφάλιση ότι η φορολογία των επιχειρησιακών κερδών ενθαρρύνει τις επενδύσεις.

Αρχή 7^η: Η κοινή αγορά θα πρέπει να εγγυάται στις επιχειρήσεις πρόσβαση σε μια ευρύτερη κοινή αγορά αξίας περί των 500 εκατ. καταναλωτών. Μια αποτελεσματική ευρωπαϊκή αγορά δημιουργεί ευκαιρίες σ' ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον και βοηθά τις επιχειρήσεις να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες που προκύπτουν από το παγκοσμιοποιημένο επιχειρηματικό περιβάλλον. Οι ΜμΕ μπορούν να επωφεληθούν σε μεγάλο βαθμό από την υποστήριξη της δημόσιας διοίκησης καθώς και από τα Ευρωπαϊκά δίκτυα (π.χ. Enterprise Europe Network), που πρόσφατα έχει υιοθετήσει η ΕΕ. Οι σχετικές πολιτικές που έχει εισάγει η ΕΕ ενδεικτικά περιλαμβάνουν (European Commission, 2011) :

- Αύξηση οικονομικής βοήθειας απ' την ΕΕ σε ΜμΕ (π.χ. σε 2.1 εκατ. ευρώ το 2009 από 1 εκατ ευρώ το 2008)
- Κατάργηση του κατακερματισμού των κανονισμών προστασίας καταναλωτών έτσι ώστε να καταστεί το διασυνοριακό εμπόριο μεταξύ ΜμΕ ευκολότερο και ομαλότερο με όσο το δυνατόν λιγότερα διοικητικά εμπόδια
- Δημιουργία και καθιέρωση 'SME Helpdesks' (υπηρεσίες εξυπηρέτησης ΜμΕ) απαρτιζόμενες από εκπροσώπους ενώσεων και οργανισμών των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Αρχή 8^η: Περισσότερες από 60% των επιχειρήσεων θεωρούν ότι η εκπαίδευση δεν παρέχει τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες στους επιχειρηματίες και το προσωπικό τους. Οι ΜμΕ υποφέρουν ιδιαίτερα από έλλειψη τεχνικών και διοικητικών δεξιοτήτων και καταρτισμένο εργατικό δυναμικό με αναπτυγμένες δεξιότητες στον χώρο της νέας τεχνολογίας. Για τη συγκεκριμένη αρχή η ΕΕ εφάρμοσε πολιτικές όπως:

- European Cohesion policy (Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνοχής) ύψους 13.5 δις ευρώ που καλύπτει την περίοδο 2007-2013 και που προάγει δράσεις όπως προσαρμογή των εργαζόμενων, των επιχειρηματιών αλλά και των ίδιων των επιχειρήσεων στο νέο και συνεχώς εξελισσόμενο λειτουργικό περιβάλλον
- Πολιτική καθοδήγησης των ΜμΕ για τη διαχείριση της πνευματικής τους ιδιοκτησίας μέσω των λεγόμενων 'e-government transactions'
- Πρόγραμμα 'Leonardo Da Vinci' το οποίο σχεδιάστηκε με σκοπό την καθιέρωση κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής σε σχέση με την επαγγελματική κατάρτιση μέσω ταυτόχρονης υποστήριξης σχετικών πρωτοβουλιών των κρατών-μελών της ΕΕ. Ο απώτερος σκοπός του συγκριμένου προγράμματος είναι ένα ενιαίο δίκτυο συνεργασίας στον τομέα της επαγγελματικής κατάρτισης και της εκπαίδευσης γενικότερα στην ΕΕ.
- Το Πρόγραμμα πλαίσιο FP7 το οποίο πέρα από τους άλλους βασικούς παράγοντες από τους οποίους εξαρτώνται οι ευρωπαϊκές ικανότητες έρευνας και καινοτομίας υποστηρίζει επίσης :
  - υποδομές έρευνας προς όφελος των ΜμΕ
  - την ενσωμάτωση της επιστήμης στην επιχειρηματική δραστηριότητα
  - οριζόντιες δραστηριότητες διακρατικής συνεργασίας των ΜμΕ.

Αρχή 9^η: Οι κλιματικές αλλαγές, η σπανιότητα των ενεργειακών πόρων κλπ αποτελούν κύριες προκλήσεις για τις ΜμΕ που πρέπει να υιοθετήσουν εναλλακτικά πρότυπα και μοντέλα παραγωγής και λειτουργίας τους. Η συνεχώς αυξανόμενη και εξελισσόμενη ζήτηση για προϊόντα και υπηρεσίες φιλικές προς το περιβάλλον δημιουργεί επιχειρηματικές προοπτικές για τη διεξόδου σε νέες αγορές. Παρ' όλα αυτά όμως μόνο το 29% των ΜμΕ έχουν στην πραγματικότητα εισάγει αντίστοιχα μέτρα και πρακτικές για εξοικονόμηση ενέργειας (σε αντίθεση με το 46% των μεγάλων επιχειρήσεων που εφαρμόζουν περιβαλλοντικές στρατηγικές και πρακτικές).

Για τη συγκεκριμένη αρχή η ΕΕ εφαρμόζει πολιτικές όπως:

- Eco-Audit and Management Scheme (EMAS) – Πρόγραμμα Οικολογικού Ελέγχου και διαχείρισης μέσω απλούστερων διαδικασιών και μειωμένου κόστους
- Δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού δικτύου συμβούλων επιχειρήσεων που παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες σε επιχειρησιακές ευκαιρίες καθώς και δυνατότητες χρηματοδότησης για επιχειρήσεις που εφαρμόζουν φιλικές προς το περιβάλλον λειτουργίες και διαδικασίες
- Έγκριση κονδυλίου ύψους 2.5 δις ευρώ για το Πρόγραμμα Συνοχής και για την υποστήριξη οικολογικών προϊόντων και επιχειρησιακών διαδικασιών των Ευρωπαϊκών ΜμΕ.

Αρχή 10^η: Μόνο ένα 8% των Ευρωπαϊκών ΜμΕ αναφέρουν έσοδα από εξαγωγές το οποίο είναι σαφώς πολύ μικρότερο από το αντίστοιχο ποσοστό (28%) από τις μεγάλες επιχειρήσεις. Επίσης τα εμπόδια στις εμπορικές συναλλαγές (trade barriers) έχουν μεγαλύτερη επίδραση στις ΜμΕ απ' ότι στις μεγάλες επιχειρήσεις εξαιτίας της μικρότερης δυναμικότητας και των λιγότερων διαθέσιμων πόρων για την απορρόφηση του επιχειρηματικού κινδύνου ιδιαίτερα όταν αυτές λειτουργούν σε έντονα ανταγωνιστικές αγορές.

Οι πολιτικές που εφαρμόζει η ΕΕ προκειμένου να βοηθήσει τις ΜμΕ να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες που προσφέρονται μέσα σ' ένα παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον περιλαμβάνουν :

- Καθιέρωση των λεγόμενων 'Market Access Teams' (Ομάδες Πρόσβασης Αγοράς) που σκοπός τους είναι να φέρουν σε επαφή κράτη –μέλη και

εμπορικούς συμβούλους Ευρωπαϊκών επιχειρήσεων η συνέργεια των οποίων θα βοηθήσει στη βελτίωση της ενημέρωσης των ΜμΕ καθώς και στη μείωση των φραγμών και των εμποδίων του διεθνούς εμπορίου στο οποίο εμπλέκονται ή επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν.

- Καθιέρωση των Ευρωπαϊκών Επιχειρηματικών Κέντρων (European Business Centers) σε επιλεγμένες και ραγδαία αναπτυσσόμενες αγορές (όπως Ινδία και Κίνα) έτσι ώστε να παρέχεται καθοδήγηση και πληροφόρηση στις ευρωπαϊκές ΜμΕ που σχεδιάζουν και στοχεύουν να αναπτύξουν επιχειρηματική δραστηριότητα στις αντίστοιχες διεθνείς αγορές.
- Εφαρμογή του προγράμματος ‘Gateway to China’ (Πύλη προς την Κίνα) με σκοπό την ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων στην Κίνα που θα ενισχύσουν τις ευρωπαϊκές ΜμΕ να γίνουν πιο ανταγωνιστικές στη συγκεκριμένη αναπτυσσόμενη αγορά.

Από την αρχή της εφαρμογής της τον Οκτώβριο του 2007 η ιδέα και η Ευρωπαϊκή Πράξη των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων (Small Business Act) δημιούργησε πολλές προσδοκίες. Η σωστή και αποτελεσματική εφαρμογή της όμως απαιτούσε και απαιτεί την πολιτική δέσμευση και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αλλά και των κρατών –μελών.

Στον παρακάτω πίνακα 3.2 αντικατοπτρίζονται ενδεικτικά βέλτιστες πρακτικές ανά χώρα και ανά αρχή της Ευρωπαϊκής Πράξης Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων- SBA.

Πίνακας 3.2: Αρχές της SBA της ΕΕ και Ενδεικτικές Επιτυχημένες Πολιτικές ανά χώρα.

Αρχή 1:	Δημιουργία Περιβάλλοντος Επιχειρηματικής Ευημερίας
	Εθνική στρατηγική ‘e-business’, Ιρλανδία
	Διαχείριση Καινοτομίας, Ουγγαρία
	The Hellenic Technology Clusters Initiative, Ελλάδα
Αρχή 2:	Εξασφάλιση δεύτερης ευκαιρίας σε έντιμους επιχειρηματίες που έχουν αντιμετωπίσει χρεοκοπία
	Ανάπτυξη Προγράμματος προετοιμασίας ΜμΕ για διαδοχή, Φινλανδία
	Αρωγή και βοήθεια για τους αυτό-απασχολούμενους και επιχειρηματίες σε δυσκολίες, Βέλγιο
	Ταχύτερη ‘επανεκκίνηση’ μετά τη χρεοκοπία, Δανία
Αρχή 3:	Σχεδιασμός κανόνων και κανονισμών σύμφωνα με την αρχή: ‘Think Small First’ (‘Σκέψου πρώτα σε μικρή κλίμακα’)
	Δημόσια ιστοσελίδα συμβουλευτικής (Public consultation website “Teeme koos”), Εσθονία
	Εφαρμογή προγράμματος παροχής υπηρεσιών υποστήριξης τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο
	Ιστοσελίδα: www.businesslink.gov.uk
Αρχή 4:	Καθιέρωση της δημόσιας διοίκησης ως υπεύθυνη για την άμεση ανταπόκριση στις ανάγκες των ΜμΕ
	Πρόγραμμα ‘e-government’ Βελγικού Κοινωνικού Τομέα για ΜμΕ - Βέλγιο
	Ιστοσελίδα για Δημόσιες πληροφορίες για ΜμΕ Γαλλία
	CORE - Companies Online Registration Environment, Ireland Ηλεκτρονική Εγγραφή Επιχειρήσεων, Ιρλανδία
	Διαδικτυακός χώρος για υπηρεσίες κεντρικής δημόσιας διοίκησης, Σλοβακία.
Αρχή 5:	Εφαρμογή των ‘εργαλείων’ της δημόσιας πολιτικής στις ανάγκες των ΜμΕ ενισχύοντας τη συμμετοχή τους σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων και την καλύτερη χρήση πόρων και κρατικής βοήθειας
	Διαδικτυακός χώρος προμηθειών, Λουξεμβούργο

	Website: http://www.marches.public.lu , http://www.mtp.public.lu
Αρχή 6:	Διευκόλυνση της πρόσβασης των ΜμΕ σε χρηματοδότηση και αναγκαία κεφάλαια
	Πρόγραμμα παροχής ενισχυτικού επιχειρηματικού κεφαλαίου Ιρλανδία
	Πρόγραμμα δανεισμού σε ΜμΕ με επιστροφή επιτοκίων, Κύπρος
	Πρόγραμμα μικρο-δανείων σε γυναίκες επιχειρηματίες και ιδιοκτήτες επιχειρήσεων, Ισπανία
Αρχή 7:	Βοήθεια και καθοδήγηση των ΜμΕ προκειμένου να επωφελούνται από τις ευκαιρίες που παρουσιάζει η κοινή αγορά
	Διαδικτυακή Πύλη για επιχειρήσεις και εξαγωγές, Τσεχία
	Δημόσια ενημέρωση σε τυποποίηση, Λιθουανία
	Website: www.inter-ned.info
Αρχή 8:	Προώθηση της ανάπτυξης και εξέλιξης των δεξιοτήτων στις ΜμΕ και όλους τους τύπους της σχετικής καινοτομίας
	Στρατηγική εθνικής ηλεκτρονικής επιχειρηματικότητας, Ιρλανδία
	Διαχείριση της Καινοτομίας, Ουγγαρία
	Πρωτοβουλία δημιουργίας Επιχειρηματικών Ομάδων Τεχνολογίας, Ελλάδα
Αρχή 9:	Ενίσχυση και κατεύθυνση των ΜμΕ προκειμένου να μετατρέψουν τις περιβαλλοντικές προκλήσεις σε ευκαιρίες
	Πρόγραμμα αναμόρφωσης Οικολογικής φορολογίας, Εσθονία
	Διαχείριση ηλεκτρονικών στοιχείων περιβάλλοντος και διαχείριση αποβλήτων, Αυστρία
	Website: www.lebensministerium.at
Αρχή 10:	Ενθάρρυνση και στήριξη των ΜμΕ προκειμένου να ωφεληθούν από την ανάπτυξη των αγορών
	Συνεργασίες ΜμΕ για κοινό ανταγωνισμό στις παγκόσμιες αγορές, Ιταλία
	Πλάνο προώθησης και ανάπτυξης σε ξένες αγορές, Ισπανία
	Έκθεση διαδικτυακών πυλών και ηλεκτρονικό εμπόριο, Πολωνία

Πηγή: Commission of the European Communities, COM 2008, Brussels. Think Small First” A “Small Business Act” for Europe

3.2.4.2 Συσχετισμός των Αρχών του Small Business Act - SBA με το ευρύτερο πλαίσιο των αντίστοιχων πολιτικών

Ο παρακάτω πίνακας 3.3 έχει δημιουργηθεί προκειμένου να αντικατοπτριστεί ο συσχετισμός των 10 αρχών της Ευρωπαϊκής Πράξης για ΜμΕ – Small Business Act με το ευρύτερο πλαίσιο των αντίστοιχων πολιτικών που εφαρμόζονται, όπως αυτές παρουσιάζονται στη σχετική αναφορά της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Commission of the European Communities, COM 2008) και εξηγούνται ακολούθως.

Πίνακας 3.3: Ευρύτερο Πλαίσιο Πολιτικών της SBA

10 SBA	ΑΡΧΕΣ	1. Δημιουργία λειτουργικού περιβάλλοντος για τις ΜμΕ	2. Βελτίωση της πρόσβασης στη χρηματικότητα	3 Βοήθεια στις ΜμΕ να Διεθνοποιηθούν	4. Διασφάλιση του υγιή ανταγωνισμού	5 Εκπαίδευση και δεξιότητες επιχειρηματικότητας	6 Αντιμετώπιση των περιβαλ/ικών προκλήσεων από κοινού	7. Ενίσχυση της έρευνας και της καινοτομίας των ΜμΕ	8. Προστασία ιδεών	9. Στήριξη πολύ μικρών επιχειρήσεων και βιοτεχνιών στην ΕΕ	10. Υποστήριξη των ΜμΕ σε περιφερειακό επίπεδο
ΑΡΧΗ 1 ^η		√	√	√						√	√
ΑΡΧΗ 2 ^η			√				√	√		√	
ΑΡΧΗ 3 ^η			√	√		√		√			√
ΑΡΧΗ 4 ^η		√	√		√		√			√	√
ΑΡΧΗ 5 ^η		√					√	√			√
ΑΡΧΗ 6 ^η			√		√	√		√		√	
ΑΡΧΗ 7 ^η		√	√	√				√	√		
ΑΡΧΗ 8 ^η		√	√			√		√	√	√	
ΑΡΧΗ 9 ^η		√			√		√				√
ΑΡΧΗ 10 ^η		√	√	√		√				√	

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Στον παραπάνω πίνακα γίνεται συσχετισμός των ‘10 Αρχών’ του Small Business Act SBA με το ευρύτερο πλαίσιο των αντίστοιχων πολιτικών της SBA, οι οποίες περιλαμβάνουν²²:

1. Δημιουργία λειτουργικού περιβάλλοντος για τις ΜμΕ

1.1 Μείωση του διοικητικού φόρτου και της γραφειοκρατίας κατά 25%. Το συγκεκριμένο μέτρο / αρχή της SBA που περιλαμβάνει απόσυρση νόμων που εκκρεμούν, απλοποίηση πρωτοβουλιών και κατάργηση σημαντικού αριθμού παρωχημένων πράξεων (2500) φαίνεται να αποτελεί μία σημαντική δράση καθώς όπως καταδεικνύουν οι μελέτες πάνω από το 10% των ατομικών επιχειρήσεων θα προσλάμβαναν προσωπικό εάν υπήρχε λιγότερη γραφειοκρατία. Εύλογα λοιπόν μπορούμε να συνάγουμε ότι καθώς οι ΜμΕ αντιστοιχούν σε περισσότερο από το ήμισυ όλων των επιχειρήσεων στην ΕΕ το μέτρο αυτό μπορεί να συμβάλλει στη δημιουργία εκατοντάδων χιλιάδων θέσεων εργασίας.

1.2 Προστασία των ΜμΕ από καθυστερημένες πληρωμές με τοκισμό οφειλών για αποτροπή καθυστέρησης πληρωμής οφειλών καθώς όπως φάνηκε το ένα τέταρτο όλων των χρεοκοπιών οφείλονται σε καθυστερημένες οφειλές προς τις ΜμΕ. Σημαντική είναι επίσης η διαπίστωση ότι το κόστος και ο χρόνος που απαιτούνται προκειμένου για να ολοκληρωθεί η διαδικασία ίδρυσης μιας εταιρείας έχουν μειωθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό. Έτσι ενώ το 2007 για την ίδρυση μιας ΕΠΕ το κόστος ανέρχονταν στα 485 ευρώ και ο απαιτούμενος χρόνος στις 12 ημέρες αυτά μειώθηκαν το 2010 σε 399 ευρώ και 7 ημέρες αντιστοίχως.

2. Βελτίωση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση για επενδύσεις και ανάπτυξη

Αυτό αποτελεί μια επίσης σημαντική αρχή της SBA καθώς η πρόσβαση στην κατάλληλη χρηματοδότηση αποτελεί το δεύτερο μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι ΜμΕ στην ΕΕ σήμερα αφού οι χρηματοοικονομικές αγορές απέτυχαν να παράσχουν σε αυτές τη χρηματοδότηση που χρειάζονται. Ενδεικτικά εδώ θα πρέπει να αναφερθεί ότι η συγκεκριμένη αρχή περιλαμβάνει προτεινόμενα μέτρα όπως μηχανισμό που παρέχει επιχειρηματικά κεφάλαια σε καινοτόμες ΜμΕ

---

²² Εδώ γίνεται μια παρουσίαση της Ευρωπαϊκής Πράξης για ΜΜΕς – Small Business Act με το ευρύτερο πλαίσιο των πολιτικών της συγκεκριμένης πράξης όπως σχεδιάστηκαν προκειμένου να τεθεί το απαραίτητο υπόβαθρο στο οποίο θα βασιστεί η ανάλυση των πολιτικών που εφαρμόζονται στην πράξη στην ΕΕ και την Ελλάδα και οι μεταξύ τους συγκριτική ανάλυση.

στο στάδιο εκκίνησης και στο στάδιο επέκτασής τους καθώς και μηχανισμό παροχής εγγύησης δανείων προς τις ΜμΕ προκειμένου να ενθαρρύνει τις τράπεζες να χρηματοδοτούν με περισσότερα δάνεια τις ΜμΕ.

3. Βοήθεια για Διεθνοποίηση των ΜμΕ

Πολύ σημαντικά μέτρα που περιλαμβάνονται στη συγκεκριμένη αρχή αποτελούν η εφαρμογή κώδικα βέλτιστης πρακτικής που θα διευκολύνει τις ΜμΕ να έχουν πρόσβαση σε δημόσιες συμβάσεις προμηθειών, η δημιουργία Κέντρων Επιχειρηματικής Υποστήριξης των ΜμΕ που θέλουν να δραστηριοποιηθούν σε μεγάλες διεθνείς και ταχέως εξελισσόμενες αγορές π.χ. Κίνα, Ινδία καθώς και μέτρα για τη διευκόλυνση της διασυνοριακής είσπραξης οφειλών.

4. Διασφάλιση Υγιούς Ανταγωνισμού

Μία άλλη ουσιαστική αρχή είναι αυτή της διασφάλισης υγιούς ανταγωνισμού καθώς μια ανταγωνιστική και ανοικτή ενιαία αγορά αποτελεί την καλύτερη εγγύηση για τις ευρωπαϊκές ΜμΕ που επιδιώκουν να ενισχύσουν την αποτελεσματικότητα και την καινοτομία τους προστατεύοντάς αυτές από τον αθέμιτο ανταγωνισμό και από τον ανταγωνισμό των μεγάλων επιχειρήσεων.

5. Εκπαίδευση και δεξιότητες επιχειρηματικότητας

Καθώς το κλειδί κάθε ευημερούσας οικονομίας είναι ο επιχειρηματικός κόσμος δηλαδή οι άνθρωποι με κλίση στο επιχειρείν που μπορούν να μετατρέψουν μια καλή ιδέα σε μια ανθηρή επιχείρηση, μία από τις σημαντικότερες προτεραιότητες της ΕΕ είναι να εμψυχήσει στους πολίτες της την έντονη επιθυμία να γίνουν επιχειρηματίες. Για τον λόγο αυτό η ΕΕ συνεργάζεται στενά με τις εθνικές κυβερνήσεις εγκαινιάζοντας ένα νέο πρόγραμμα κινητικότητας για νέους και εκκολαπτόμενους επιχειρηματίες που θα υποστηρίζει και θα ενισχύει τη διασυνοριακή τους κινητικότητα, εφαρμόζοντας παράλληλα πολιτικές χρηματοδότησης και δια βίου επαγγελματικής εκπαίδευσης.

6. Αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προκλήσεων από κοινού

Προκειμένου να αντιμετωπιστούν θέματα όπως η έλλειψη αποθεμάτων ενέργειας, η κλιματική αλλαγή και η ανάγκη για αειφόρο ανάπτυξη, η ΕΕ έχει εισάγει μια σειρά

μέτρων όπως κατάρτιση από εμπειρογνώμονες για το περιβάλλον σε οργανώσεις επιχειρηματικής υποστήριξης, δημιουργία ενός νέου ευρωπαϊκού δικτύου για ΜμΕ το λεγόμενο Enterprise Europe Network που μπορεί να βοηθήσει τις μικρές επιχειρήσεις μέσω επιτόπιων επισκέψεων ενημέρωσης και παροχής εξειδικευμένης γνώσης, αλλά και με τη δημιουργία ενός νέου δικτυακού τύπου που επιτρέπει τις ΜμΕ να βρίσκουν γρήγορα και εύκολα στη δική τους γλώσσα πληροφορίες σχετικά με τους υφιστάμενους και επερχόμενους περιβαλλοντικούς νόμους και ευκαιρίες (π.χ. ευκαιρίες χρηματοδότησης, οικολογικές τεχνολογίες, βέλτιστες πρακτικές κλπ).

7. Ενίσχυση της έρευνας και της καινοτομίας των ΜμΕ

Όπως γίνεται εμφανές η στρατηγική της ΕΕ για την καινοτομία έχει στόχο να αντιμετωπίσει τις αδυναμίες της αγοράς και να εξαλείψει τα εμπόδια που αποτρέπουν την επέκταση και την ευημερία των καινοτόμων επιχειρήσεων σε όλη την Ευρώπη. Έτσι λοιπόν εφαρμόζεται συγκεκριμένη ευρωπαϊκή στρατηγική για την καινοτομία η οποία επικεντρώνεται σε ζητήματα που αφορούν δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας, σε τυποποίηση και δημόσιες συμβάσεις, σε δράσεις συνεργασίας δημοσίου και ιδιωτικού τομέα στη χρηματοδότηση των ΜμΕ μέσω του προγράμματος FP7 ύψους 54 δις ευρώ, καθώς και στην υποστήριξη και χρηματοδότηση των ΜμΕ που δεν διαθέτουν εγκαταστάσεις για έρευνα.

8. Προστασία ιδεών

Καθώς η εισαγωγή καινοτόμων ιδεών και πρακτικών απαιτεί χρόνο και συχνά σημαντικές επενδύσεις, οι εμπλεκόμενες εταιρείες χρειάζονται νομική προστασία των δικαιωμάτων τους περί πνευματικής ιδιοκτησίας (Δικαίωμα Πνευματικής Ιδιοκτησίας- ΔΠΙ). Έτσι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρέχει κατάρτιση σε θέματα ΔΠΙ σε ενώσεις των ΜμΕ, σε συνεργασία με το Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας (ΕΓΔΕ) και έχει ιδρύσει το Γραφείο Υποστήριξης για ΔΠΙ που βοηθά τους επιχειρηματίες και ειδικά τις ΜμΕ να συμμετέχουν σε αντίστοιχα ευρωπαϊκά προγράμματα.

9. Στήριξη πολύ μικρών επιχειρήσεων και βιοτεχνιών στην ΕΕ

Εδώ είναι πολύ σημαντικό να τονιστεί ότι οι πολύ μικρές επιχειρήσεις (με λιγότερους από 10 υπαλλήλους αντιπροσωπεύουν το 90% όλων των επιχειρήσεων απασχολώντας

το 30% του εργατικού δυναμικού) παράγουν το 20% της οικονομικής προστιθέμενης αξίας αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα λόγω του μεγέθους τους και των περιορισμένων πόρων τους. Έτσι λοιπόν η ΕΕ λαμβάνει μέτρα και εφαρμόζει πολιτικές όπως την απλοποίηση των διαδικασιών ίδρυσης επιχειρήσεων, μειωμένους συντελεστές ΦΠΑ σε υπηρεσίες υψηλής εντάσεως εργασίας, ενθάρρυνση της γυναικείας επιχειρηματικότητας, καθιέρωση της ‘Κοινωνικής Οικονομίας’ η οποία προωθεί συνεταιριστικά σχήματα δημιουργώντας έτσι εκατοντάδες θέσεις εργασίας σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

10.Υποστήριξη των ΜμΕ σε περιφερειακό επίπεδο

Καθώς η περιφερειακή ανάπτυξη και το τοπικό περιβάλλον έχουν σημαντικό αντίκτυπο στις ΜμΕ, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει δημιουργήσει αντίστοιχα ‘εργαλεία’ και έχει εφαρμόσει πολιτικές για την ενθάρρυνση της περιφερειακής ανάπτυξης και τη δικτύωση μεταξύ διαφορετικών περιφερειών που ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα των ΜμΕ. Τα ‘εργαλεία’ αυτά περιλαμβάνουν: τα Διαρθρωτικά Ταμεία που παρείχαν κατά την περίοδο 2007-2013 περισσότερα από 300 δις ευρώ χρηματοδότησης για την περιφερειακή ανάπτυξη, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο του οποίου η λειτουργία επικεντρώνεται στην παροχή άμεσης ενίσχυσης προς τις ΜμΕ προκειμένου να τις βοηθήσει να προσαρμοστούν στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς και διάθεση επιπλέον 80 δις ευρώ για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας, της αλιείας και την ενθάρρυνση της οικονομικής διαφοροποίησης και προβολής των αγροτικών περιοχών της ΕΕ.

Μέσω της ανάλυσής μας διαπιστώνουμε και συμφωνούμε ότι το Small Business Act είναι ένα σημαντικό κομμάτι της Στρατηγικής ‘Ευρώπη 2020’ και πρέπει να ικανοποιηθούν όλες οι σχετικές συνθήκες-κριτήρια και αρχές για την επιτυχία της. Τα μέτρα και οι πολιτικές της SBA όπως η απλοποίηση των διαδικασιών, η βελτίωση πρόσβασης στις χρηματοδοτήσεις, η αρωγή για διεθνοποίηση των ΜμΕ και εναρμόνιση των φορολογικών συστημάτων, φαίνεται να αποτελούν από τα πιο ουσιαστικά μέτρα που η Ευρωπαϊκή Πράξη SBA ενσωματώνει σε αντίστοιχες πολιτικές, καθώς οι ΜμΕ χτυπήθηκαν από την οικονομική ύφεση και τη χρηματοπιστωτική κρίση, την κατάρρευση των τραπεζών και τη μειούμενη ρευστότητα της αγοράς. Αυτό όμως που κρίνεται απαραίτητο είναι η αποτελεσματική λειτουργία ενός κεντρικού κρατικού μηχανισμού που θα εξασφαλίζει την εφαρμογή

των πολιτικών, θα εντοπίζει αποκλίσεις στην πράξη και θα αποφασίζει πιθανές αναθεωρήσεις με βάση τις συνεχείς εξελίξεις. Επίσης, θα ήταν ωφέλιμο η ΕΕ να φιλοξενεί ένα Φόρουμ Υπουργών κρατών με εκπροσώπους από τις ΜμΕ, για να μοιράζονται τις εμπειρίες τους. Τέλος, κρίνεται απαραίτητο, να επισημοποιηθεί η συνεργασία μεταξύ των κυβερνήσεων των κρατών μελών της ΕΕ και οι οποίες θα δεσμεύονται με τα λεγόμενα “Τοπικά Σύμφωνα” προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της Ευρωπαϊκής Πράξης για τις ΜμΕ (SBA) και κατ’ επέκταση και της Στρατηγικής “Ευρώπη 2020” .

3.3 Δράσεις του ΟΟΣΑ για την ενίσχυση των ΜμΕ στα κράτη – μέλη του (Συνέδρια ΟΟΣΑ- Συνέδριο Στρογγυλής Τράπεζας στο Τορίνο 2009)

Ο ΟΟΣΑ στην προσπάθεια να δημιουργήσει μια ισχυρή βάση ανάπτυξης και καθοδήγησης των ΜμΕ των κρατών – μελών, ξεκίνησε το 2000 τη διαδικασία για εξεύρεση και υιοθέτηση των κατάλληλων πολιτικών που στόχευαν στην ισχυροποίηση των ΜμΕ και της επιχειρηματικότητας. Η αρχή έγινε με το 1^ο Συνέδριο του Οργανισμού, το 2000 σε επίπεδο Υπουργών, για τις ΜμΕ στη Μπολόνια της Ιταλίας “OECD Bologna Process on SME & Entrepreneurship Policies”. Στη συνέχεια ακολούθησαν τα παρακάτω Συνέδρια (σε επίπεδο Υπουργών):

- το 2^ο Συνέδριο του ΟΟΣΑ στην Κωνσταντινούπολη το 2004, όπου παρουσιάστηκαν οι πολιτικές για τη μείωση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν κατά την εξαγωγική τους προσπάθεια οι ΜμΕ, καθώς και οι πολιτικές για την καλύτερη χρηματοδότησή τους,
- το 3^ο Συνέδριο του ΟΟΣΑ στην Αθήνα το 2006 με πρωτοβουλία της Γενικής Γραμματείας Βιομηχανίας – ΥΠΙΑΑΝ και τη συνεργασία του APEC, όπου εξετάστηκαν οι διαδικασίες που θα πρέπει να ακολουθηθούν από τις κυβερνήσεις έτσι ώστε να μειωθεί ή να εξαλειφθεί η δυσκολία στη πρόσβαση των ΜμΕ στις διεθνείς αγορές,
- το 4^ο Συνέδριο του ΟΟΣΑ στο Τόκιο το 2007, όπου έγινε παρουσίαση των πολιτικών που απαιτούνται για τη συμμετοχή των ΜμΕ στην παγκόσμια παραγωγική αλυσίδα και,
- το 5^ο Συνέδριο του Οργανισμού στο Παρίσι το 2010, όπου σχεδιάστηκε ο “οδικός χάρτης” που διασφαλίζει: α) τη συμβολή των ΜμΕ και της επιχειρηματικότητας στη

δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, αναγκαίες για την αναμενομένη ανάκαμψη λόγω της ύφεσης και β) την αειφόρο ανάπτυξη μακροπρόθεσμα.

Πάνω σε αυτή τη βάση διεξήχθη και το συνέδριο ‘Στρογγυλής Τραπέζης’ στο Τορίνο το Μάρτιο του 2009 (Round Table in Turin 2009) όπου συζητήθηκαν οι επιπτώσεις της παγκόσμιας κρίσης στις ΜμΕ, στην επιχειρηματικότητα, στην ανταγωνιστικότητά τους, καθώς και στα προβλήματα της χρηματοδότησής τους κάτω από την επίβλεψη του Κέντρου Επιχειρηματικότητας και Τοπικής Ανάπτυξης του ΟΟΣΑ.

Κατά τη διάρκεια του συνεδρίου η συζήτηση εστιάστηκε στο γεγονός ότι οι μεγάλες τράπεζες έχουν εξελιχθεί σε πολύπλοκα ιδρύματα στα οποία η διαδικασία λήψης αποφάσεων σε σχέση με τον δανεισμό και τη χρηματοδότηση επιχειρήσεων βασίζεται σε κεντρικά και αυτόματα συστήματα ελέγχου δανειοληπτικής και πιστοληπτικής ικανότητας που πολλές φορές εμποδίζουν τη δημιουργία, εξέλιξη και βιωσιμότητα των ΜμΕ.

Η εκδήλωση, στην οποία συμμετείχαν 37 χώρες και 138 εκπρόσωποι, πραγματοποιήθηκε μετά από πρόσκληση της Intesa Sanpaolo, της μεγαλύτερης ιταλικής τράπεζας. Τα αποτελέσματα της διήμερης στρογγυλής τραπέζης αποτέλεσαν τη βάση για τη συμμετοχή της WPSMEE στον ΟΟΣΑ ως στρατηγική απάντηση στη χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση .

Η πρόσβαση στη χρηματοδότηση εξακολουθεί να αποτελεί μία από τις πιο σημαντικές προκλήσεις για τη δημιουργία, την επιβίωση και την ανάπτυξη των ΜμΕ, ιδίως αυτών που συμβάλλουν στη δημιουργία καινοτομίας. Το πρόβλημα επιδεινώνεται όμως καθώς οι επιχειρήσεις λειτουργούν εν μέσω της πιο σοβαρής χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης των τελευταίων δεκαετιών. Στα τέλη Οκτωβρίου 2008, με την ευκαιρία της 34ης συνόδου της ομάδας εργασίας του ΟΟΣΑ για τις ΜμΕ και την Επιχειρηματικότητα (WPSMEE), για τη χάραξη πολιτικής για τις ΜμΕ και της επιχειρηματικότητας εν μέσω της παγκόσμιας κρίσης, συζητήθηκαν οι στρατηγικές που έχουν εγκριθεί μέχρι τώρα από τις κυβερνήσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος καθώς και των δράσεων που θα πρέπει να ληφθεί στη συνέχεια. Η διεξαγωγή αυτής της στρογγυλής τράπεζας επιβεβαιώθηκε από την WPSMEE στο τέλος αυτής της συζήτησης.

Η συζήτηση κατά τον τριμερή διάλογο μεταξύ των κύριων ενδιαφερομένων - δηλαδή, κυβερνήσεων, εκπροσώπων και επιχειρηματιών των ΜμΕ και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων – εστιάστηκε στις επιπτώσεις της κρίσης στις ΜμΕ και τη χρηματοδότηση της επιχειρηματικότητας, καθώς και στις πολιτικές που απαιτούνται για να βοηθήσουν τις ΜμΕ και τους επιχειρηματίες στις παρούσες συνθήκες αυτής της κρίσης. Συγκεκριμένα, η συζήτηση εστιάστηκε στα ακόλουθα θέματα:

- Τις οικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις λόγω της κρίσης,
- Τους παράγοντες που στην οικονομική και πραγματική οικονομία έχουν μεγάλη σημασία για την ενίσχυση του δανεισμού προς τις ΜμΕ και τους επιχειρηματίες,
- Τις ακριβείς συνθήκες που κυριαρχούν στη χρηματοδότηση των ΜμΕ και των επιχειρηματιών,
- Τις διαστάσεις που έχει ο αντίκτυπος της πιστωτικής κρίσης για τις ΜμΕ και των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, ιδίως όσον αφορά τα επενδυτικά τους σχέδια.

Στην παρούσα κρίση, οι εγγυήσεις δανείων φαίνεται να είναι το πλέον ευρύτερα χρησιμοποιούμενο μέτρο πολιτικής για να αντιμετωπισθεί το θέμα του δανεισμού προς τις ΜμΕ. Ωστόσο, οι τράπεζες φαίνονται να είναι μάλλον απρόθυμες να χρησιμοποιήσουν αυτά τα συστήματα. Προκύπτουν λοιπόν βασικά ερωτήματα όπως: Πως μπορεί να λυθεί το πρόβλημα δανεισμού, ρευστότητας και αφερεγγυότητας των ΜμΕ; Πως μπορεί να αποκατασταθεί η ζήτηση για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες των ΜμΕ; Πως θα χρησιμοποιηθούν καλύτερα τα πακέτα στήριξης της ΕΕ προς τις ΜμΕ;

Ένα άλλο ερώτημα μείζονος σημασίας αφορά στο πώς μπορεί η μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και η καινοτομία να προωθηθεί από την παραγωγή και την κατανάλωση των πιο βιώσιμων προϊόντων και υπηρεσιών καθώς και το είδος της βοήθειας που θα μπορούσε να χορηγείται στις ΜμΕ για να επωφεληθούν από τις νέες ευκαιρίες και να επενδύσουν στην παραγωγή ενεργειακά αποδοτικών, και φιλικών προς το περιβάλλον αγαθών, καθώς και προϊόντων υψηλής τεχνολογίας και υπηρεσιών.

Οι κρατικές υπηρεσίες επιχειρηματικής ανάπτυξης θα μπορούσαν να στηρίξουν τις ΜμΕ να ξεπεράσουν τα προβλήματα ρευστότητας που αντιμετωπίζουν και να

αξιοποιήσουν τις νέες ευκαιρίες που παρουσιάζονται από τα ευρωπαϊκά πακέτα στήριξης.

Θα πρέπει να τονιστεί σ' αυτό το σημείο ότι υπήρξε μια γενική συναίνεση από τα συμμετέχοντα κράτη ότι είναι απαραίτητο να εξασφαλίζεται γρήγορα η πρόσβαση στην χρηματοδότηση των καινοτόμων και υψηλής ανάπτυξης ΜμΕ, ειδικά σε περιόδους οικονομικών δυσκολιών.

Ορισμένες κυβερνήσεις υποστήριξαν τη τόνωση της παροχής ιδιωτικών κεφαλαίων, μέσω κοινών επενδύσεων και αντίστοιχων κινήτρων σωστής διαχείρισης των χορηγούμενων κεφαλαίων.

3.4 Πολιτικές χωρών της ΕΕ για τις ΜμΕ

3.4.1 Ευρωπαϊκή Πράξη για ΜμΕ – Αρχές της Ευρωπαϊκής Πράξης

Μέχρι στιγμής, η παρούσα μελέτη αναφέρθηκε στη συνεισφορά των ΜμΕ στην επίτευξη των πρωταρχικών οικονομικών στόχων της ΕΕ, στο γενικότερο Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για τις ΜμΕ και την εξέλιξή του δίνοντας έμφαση στην υιοθέτηση της Ευρωπαϊκής Πράξης για ΜμΕ (SBA) που αποτελεί και το πιο συνεκτικό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για τις ΜμΕ. Στη συνέχεια έγινε η περιγραφή των 10 Αρχών που τη διέπουν, μεταφράζοντας αυτές σε αντίστοιχες πολιτικές και παραθέτοντας ενδεικτικά βέλτιστες πρακτικές ανά χώρα και ανά αρχή της Ευρωπαϊκής Πράξης (SBA). (πίνακας 3.2: Αρχές και Ενδεικτικές Επιτυχημένες Πολιτικές ανά χώρα).

Επιπλέον, συζητήθηκε ο καταλυτικός ρόλος της ΕΕ σχετικά με την ανάληψη πρωτοβουλιών, τη διατήρηση και ενίσχυση της επιχειρηματικής κουλτούρας, για τη στήριξη του κλάδου των ΜμΕ μέσω συγκεκριμένων πολιτικών και τονίστηκε η ανάγκη ισχυρής διακυβέρνησης για την επίτευξη των αναπτυξιακών στόχων που τέθηκαν. Αποτυπώθηκε επίσης, η αναγκαιότητα της αποτελεσματικής λειτουργίας ενός κεντρικού ελεγκτικού μηχανισμού που θα εξασφαλίζει την εφαρμογή των πολιτικών, θα εντοπίζει τις αποκλίσεις στην πράξη, θα αποφασίζει πιθανές αναθεωρήσεις με βάση τις συνεχείς εξελίξεις και θα εξασφαλίζει τη διάχυση της αποκτηθείσας γνώσης και των βέλτιστων πρακτικών στα λοιπά κράτη.

Οι πρόσφατες εξελίξεις δείχνουν πως η ΕΕ κινείται, εάν και κάπως αργά, προς αυτή την κατεύθυνση. Ένα από τα κύρια εργαλεία που χρησιμοποιεί από το 2008 για το σκοπό αυτό, είναι οι Ετήσιες Εκθέσεις Αξιολόγησης των Επιδόσεων των ΜμΕ κατά την εφαρμογή του SBA, που χρησιμοποιούν ένα ευρύ φάσμα δεικτών επιτυχίας

εστιάζοντας στο σχέδιο δράσης της SBA. Αναπόσπαστο μέρος των Ετήσιων Εκθέσεων, αποτελούν τα ετήσια Ενημερωτικά Δελτία ανά χώρα της ΕΕ που συντάσσονται από τη Γενική Διεύθυνση Επιχειρήσεων στο πλαίσιο της ανασκόπησης της απόδοσης των ΜμΕ. Τα εν λόγω δελτία συνδυάζουν τους πλέον πρόσφατους διαθέσιμους δείκτες με πληροφορίες σχετικά με τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν για τις ΜμΕ στα κράτη μέλη της ΕΕ καθώς και σε άλλα κράτη-μη μέλη της ΕΕ (Αλβανία, Κροατία, ΠΓΔΜ, Ισλανδία, Ισραήλ, Λιχτενστάιν, Νορβηγία, Μαυροβούνιο, Σερβία και Τουρκία).

Η Μονάδα Οικονομετρίας και Εφαρμοσμένης Στατιστικής του Κοινού Κέντρου Ερευνών (JRC) της Ευρωπαϊκή Επιτροπής στην Ιταλία, ερεύνησε διεξοδικά την πολυπλοκότητα των σύνθετων δεικτών κατάταξης της επίδοσης των ΜμΕ σε σχέση με τις αρχές της SBA και ολοκλήρωσε σε συνεργασία με τον ΟΑΣΑ το «Εγχειρίδιο για τη δημιουργία σύνθετων δεικτών - Μεθοδολογία και οδηγίες χρήσης» (OECD/EC JRC, 2008). Αυτή τη μεθοδολογία εφήρμοσε το JRC προκειμένου να προβεί σε μία ανάλυση αξιοπιστίας και ευαισθησίας των στοιχείων των Ενημερωτικών Δελτίων για την SBA, πριν την έκδοση 2011.

Με αυτό τον τρόπο, η παραγωγή των Ενημερωτικών Δελτίων εξελίχθηκε από μία μονόδρομη διαδικασία καταγραφής της εφαρμογής της SBA και της προόδου που συντελείται σε μια διαδικασία διαλογικού χαρακτήρα που ποσοτικοποιεί τις Αρχές της SBA, εμπλουτίζεται με νέα δεδομένα και στοχεύει στη θεμελίωση ενός ισορροπημένου εργαλείου (μοντέλου) αξιολόγησης με στατιστική και εννοιολογική συνοχή. Από την πρώτη εφαρμογή αυτού του εργαλείου αξιολόγησης της απόδοσης, που θα συνεχίσει να εξελίσσεται καθώς καλύτερα δεδομένα, περισσότερες αξιολογήσεις και νέες σχετικές έρευνες θα είναι διαθέσιμες, κατέστη σαφές (Saisana, M. 2011) ότι οι αρχές της SBA είναι πράγματι πολυδιάστατες, γιατί οι βασικοί του δείκτες καλύπτουν διαφορετικές πτυχές με καμία ή με ελάχιστη επικάλυψη μεταξύ τους. Για να αξιολογηθεί επομένως αξιόπιστα η απόδοση των ΜμΕ σε σχέση με τις αρχές της SBA, λαμβάνονται υπόψη πολιτικές που εφαρμόστηκαν για όλους τους επιμέρους δείκτες αξιολόγησης της κάθε Αρχής.

Στον πίνακα 3.4 που ακολουθεί (Saisana. 2011 EU) αποτυπώνονται οι δείκτες που αντιστοιχούν σε κάθε μία από τις 10 Αρχές, όπου διαπιστώνουμε ότι από τις πιο

πολυδιάστατες/σημαντικές Αρχές είναι ‘Η διευκόλυνση της πρόσβασης των ΜμΕ σε χρηματοδότηση και αναγκαία κεφάλαια’ και ‘Η προώθηση της ανάπτυξης και εξέλιξης δεξιοτήτων στις ΜμΕ και όλους τους τύπους της σχετικής καινοτομίας’ (με περίπου δέκα δείκτες η κάθε μία) και ακολουθούν η ‘Δημιουργία περιβάλλοντος επιχειρηματικής ευημερίας’ και η ‘Ενθάρρυνση και στήριξη των ΜμΕ προκειμένου να ωφεληθούν από την ανάπτυξη των αγορών’(με 8 δείκτες η κάθε μία), ενώ οι λιγότερο πολυδιάστατες είναι η ‘Εξασφάλιση δεύτερης ευκαιρίας σε έντιμους επιχειρηματίες που έχουν αντιμετωπίσει τη χρεοκοπία’ και ‘Σκέψου Πρώτα σε μικρή κλίμακα’ (με τρεις δείκτες η κάθε μία). Δεν αξιολογήθηκε από το συγκεκριμένο εργαλείο η απόδοση των ΜμΕ επί της Αρχής ‘Περιβάλλον’, επειδή θεωρήθηκε ότι η ύπαρξη δεδομένων για έναν μόνο δείκτη που αφορά σε ‘Καινοτόμες δράσεις για την μετατροπή των περιβαλλοντικών προκλήσεων σε ευκαιρίες’ θα οδηγούσε σε επισφαλή συμπεράσματα.

Πίνακας 3.4: Πλαίσιο για την αξιολόγηση των δέκα αρχών της SBA

<p>1. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ</p>	<p>1.1 Ποσοστό στο οποίο η σχολική εκπαίδευση βοήθησε την ανάπτυξη επιχειρηματικής νοοτροπίας (%)</p> <p>1.2 Ποσοστό επιχειρηματικότητας (%)</p> <p>1.3 Επιχειρηματικότητα που ωθείται από τις παρουσιαζόμενες ευκαιρίες (%)</p> <p>1.4 Δυνατότητα αυτοαπασχόλησης (%)</p> <p>1.5 Προτίμηση υπέρ της αυτοαπασχόλησης (%)</p> <p>1.6 Πρόθεση επιχειρηματικότητας (%)</p> <p>1.7 Ποσοστό που πιστεύει ότι οι επιτυχημένοι επιχειρηματίες είναι κοινωνικά καταξιωμένοι (%)</p> <p>1.8 Προσοχή που αποδίδουν τα μέσα ενημέρωσης στην επιχειρηματικότητα των ΜμΕ (%)</p>
<p>2. ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ</p>	<p>2.1 Χρόνος για το κλείσιμο μιας επιχείρησης (σε έτη)</p> <p>2.2 Κόστος για την ανάκτηση χρέους ως % της περιουσίας του οφειλέτη</p> <p>2.3 Βαθμός υποστήριξης για την παροχή δεύτερης ευκαιρίας (%)</p>
<p>3. ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ</p>	<p>3.1 Σύστημα αδειοδότησης</p> <p>3.2 Επικοινωνία και απλούστευση κανόνων και διαδικασιών</p> <p>3.3 Επιβάρυνση των κρατικών ρυθμίσεων</p>
<p>4. ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ</p>	<p>4.1 Χρόνος που απαιτείται για την εκκίνηση μίας επιχείρησης (ημερολογιακές ημέρες)</p> <p>4.2 Κόστος που απαιτείται για την εκκίνηση μίας επιχείρησης (% του κατά κεφαλή εισοδήματος)</p> <p>4.3 Ελάχιστα καταβλητέα κεφάλαια (% του κατά κεφαλή εισοδήματος)</p> <p>4.4 Χρόνος που απαιτείται για τη μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων (σε ημερολογιακές ημέρες)</p> <p>4.5 Κόστος που απαιτείται για τη μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων (% της αξίας των περιουσιακών στοιχείων)</p> <p>4.6 Αριθμός πληρωμών φόρων ανά έτος</p> <p>4.7 Χρόνος που απαιτείται για τη συμμόρφωση με τους βασικούς φόρους (ώρες ετησίως)</p> <p>4.8 Κόστος επιβολής συμβατικών υποχρεώσεων (% της αξίωσης)</p> <p>4.9 Πλήρης απευθείας σύνδεση με τις βασικές δημόσιες υπηρεσίες</p>

<p>5. ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ & ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ</p>	<p>5.1 Ποσοστό των ΜμΕ στη συνολική αξία των δημοσίων συμβάσεων που ανατίθενται (%)</p> <p>5.2 Κρατική ενίσχυση στις ΜμΕ (% των συνολικών ενισχύσεων για τις ΜμΕ)</p> <p>5.3 Μέση καθυστέρηση πληρωμών από τις δημόσιες αρχές (σε ημέρες)</p> <p>5.4 Δυνατότητα ηλεκτρονικών δημοσίων συμβάσεων (προ ανάθεσης)</p>
<p>6. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ</p>	<p>6.1 Επενδύσεις σε κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου – αρχικό στάδιο (% επί του ΑΕΠ)</p> <p>6.2 Προγραμματισμένο μερίδιο των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων για τη τόνωση της επιχειρηματικότητας και των ΜμΕ (% επί της συνολικής κατανομής ανά κράτος-μέλος)</p> <p>6.3 Προγραμματισμένο μερίδιο του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) αφιερωμένο στο Μέτρο 312 ‘Στήριξη δημιουργίας και ανάπτυξης επιχειρήσεων’ της Περιόδου 2007-2013 (% επί της συνολικής κατανομής)</p> <p>6.4 Ισχύς των νομικών δικαιωμάτων</p> <p>6.5 Εμπεριστατωμένες πιστωτικές πληροφορίες</p> <p>6.6 Συνολική διάρκεια έως την πληρωμή (αριθμός ημερών)</p> <p>6.7 Πληρωμές που δεν πραγματοποιήθηκαν (% του συνολικού κύκλου εργασιών)</p> <p>6.8 Σχετική διαφορά των επιτοκίων μεταξύ δανείων κάτω του 1 εκ. € και δανείων άνω του 1 εκ. €</p> <p>6.9 Αιτήσεις δανείου που απορρίφθηκαν (% ποσοστό αιτήσεων δανείου από ΜμΕ)</p> <p>6.10 Πρόσβαση σε δημόσια χρηματοδότηση συμπεριλαμβανομένων των εγγυήσεων (%)</p> <p>6.11 Προθυμία των τραπεζών να χορηγούν δάνεια (%)</p>

7. ΕΝΙΑΙΑ ΑΓΟΡΑ	<p>7.1 Μέση καθυστέρηση στη μεταφορά οδηγίων που εκκρεμούν (σε μήνες)</p> <p>7.2 Αριθμός οδηγίων των οποίων η μεταφορά εκκρεμεί για περισσότερο από 2 έτη</p> <p>7.3 Οδηγίες για την ενιαία αγορά που δεν μεταφέρθηκαν ή δεν κοινοποιήθηκαν</p> <p>7.4 Μερίδιο των ΜμΕ σε εξαγωγές εντός της ΕΕ (%)</p> <p>7.5 Μερίδιο των ΜμΕ σε εξαγωγές εκτός της ΕΕ (%)</p>
8. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ	<p>8.1 ΜμΕ με ενδοεπιχειρησιακές καινοτομίες (% των ΜμΕ)</p> <p>8.2 Καινοτόμες ΜμΕ που συνεργάζονται με άλλες (% των ΜμΕ)</p> <p>8.3 ΜμΕ που εισάγουν καινοτομίες ως προς τα προϊόντα ή τις διαδικασίες (% των ΜμΕ)</p> <p>8.4 Πωλήσεις καινοτομιών νέων για την αγορά και νέων για την εταιρεία (ως % του κύκλου εργασιών)</p> <p>8.5 ΜμΕ που συμμετέχουν σε έρευνα συγχρηματοδοτούμενη από την ΕΕ (αριθμός ανά 100.000 ΜμΕ)</p> <p>8.6 ΜμΕ που πραγματοποιούν ηλεκτρονικές πωλήσεις (% των ΜμΕ)</p> <p>8.7 ΜμΕ που πραγματοποιούν ηλεκτρονικές αγορές (% των ΜμΕ)</p> <p>8.8 Επιχειρήσεις που παρέχουν κατάρτιση στους εργαζόμενους (% όλων των επιχειρήσεων)</p> <p>8.9 Ποσοστό συμμετοχής των εργαζόμενων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση (% επί του συνολικού αριθμού εργαζόμενων στις πολύ μικρές επιχειρήσεις)</p>
9. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	9.1 Καινοτομίες με οφέλη για το περιβάλλον (πράσινα προϊόντα ή υπηρεσίες)
10. ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ (ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ)	<p>10.1 Αριθμός των εγγράφων που απαιτούνται για τις εξαγωγές</p> <p>10.2 Χρόνος που απαιτείται για τις εξαγωγές</p> <p>10.3 Κόστος που απαιτείται για τις εξαγωγές</p> <p>10.4 Αριθμός των εγγράφων που απαιτούνται για τις εισαγωγές</p> <p>10.5 Χρόνος που απαιτείται για τις εισαγωγές</p> <p>10.6 Κόστος που απαιτείται για τις εισαγωγές</p> <p>10.7 ΜμΕ που εξάγουν εκτός ΕΕ (% των ΜμΕ)</p> <p>10.8 ΜμΕ που εισάγουν από χώρες εκτός ΕΕ (% των ΜμΕ)</p>

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία από πηγές της ΕΕ (EC 2008)

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω, οι Αρχές που σχετίζονται με τους στόχους και τα ερωτήματα που τίθενται στην παρούσα διατριβή, είναι από τις πιο σημαντικές και πολυδιάστατες (Αρχή 6, Αρχή 8, Αρχή 9). Στη συνέχεια του κεφαλαίου ακολουθεί αναφορά στις πολιτικές της ΕΕ για τις ΜμΕ στον τομέα της Καινοτομίας, Χρηματοδότησης και Φορολογίας, κύρια σημεία της έρευνάς μας, που οδηγούν στην ανάπτυξη και κατ' επέκταση στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των ΜμΕ. Επίσης γίνεται παρουσίαση ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος χωρών, ανά Αρχή της SBA και επιμέρους δείκτη, καθώς και ενδεικτικών βέλτιστων πρακτικών που έχουν εφαρμοστεί από τα κράτη-μέλη της ΕΕ ανά συγκεκριμένη Αρχή της SBA.

3.4.2 Πολιτικές της ΕΕ για τις ΜμΕ στους τομείς της Καινοτομίας, της Χρηματοδότησης και της Φορολογίας

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει στην παρούσα διατριβή με αναφορές στη σχετική βιβλιογραφία, μια σειρά μελετών καταγράφουν την αλληλεξάρτηση μεταξύ της καινοτομίας και της ανάπτυξης. Επιπλέον οι κοινωνικοοικονομικές και δημόσιες πολιτικές στοχεύουν στη διάκριση των καθοριστικών παραγόντων της ανάπτυξης για την ενίσχυση της περιφερειακής συνοχής και της διαδικασίας σύγκλισης, λαμβάνοντας υπόψη και τις απόψεις της οικονομικής γεωγραφίας.

Εξετάζοντας τα ευρωπαϊκά συστήματα καινοτομίας και τις επιπτώσεις της ευρωπαϊκής τεχνολογικής πολιτικής στην περιφερειακή ανάπτυξη, διαπιστώνεται ότι μια μακροπρόθεσμη προσέγγιση για την ανάπτυξη των περιφερειακών οικονομιών της γνώσης και της καινοτομίας πρέπει να συνδυάζει τοπικές (περιφερειακές) bottom-up προσεγγίσεις με παγκόσμιες ή ευρωπαϊκές top-down προσεγγίσεις (Korres, G., Tsobanoglou, G. and Kokkinou, A., 2011). Παρακάτω συνοψίζοντας οι ευρωπαϊκές top-down προσεγγίσεις που σχετίζονται με:

- προώθηση της καινοτομίας, των νέων μορφών χρηματοδότησης (για παράδειγμα, τα επιχειρηματικά κεφάλαια), την ενθάρρυνση νέων επιχειρήσεων, τις εξειδικευμένες υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις, και τη μεταφορά τεχνολογίας,
- αλληλεπίδραση μεταξύ των επιχειρήσεων και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ή/και των ερευνητικών ιδρυμάτων,
- ενθάρρυνση των μικρών επιχειρήσεων για Έρευνα & Ανάπτυξη για πρώτη φορά,
- δικτύωση και συνεργασία στον τομέα της βιομηχανίας, και

- ανάπτυξη των ανθρώπινων δεξιοτήτων

Μελετώντας τα παραπάνω εξάγεται το συμπέρασμα ότι κάθε πολιτική που εφαρμόζεται και διαχέεται επιτυχώς στην αγορά βελτιώνοντας προϊόντα και υπηρεσίες συμπεριλαμβανομένων της χρηματοδότησης και φορολογίας των ΜμΕ, χαρακτηρίζεται ως καινοτόμα διαδικασία και συνιστά καινοτομία. Άλλωστε, από τον Πίνακα 3.5 που ακολουθεί και αποτυπώνει την καινοτομική απόδοση των κρατών-μελών της ΕΕ και των κρατών που βρίσκονται σε διαδικασία ένταξης σε αυτήν, προκύπτει ότι οι χώρες που κατέχουν ηγετική θέση σε καινοτόμες δράσεις είναι ταυτόχρονα αυτές που αντεπεξήλθαν καλύτερα στην πρόσφατη οικονομική κρίση και εμφάνισαν υψηλότερους ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2013).

Πίνακας 3.5: Ηγέτες καινοτομικής ανάπτυξης / Innovation Growth Leaders

Ομάδα	Ποσοστό ανάπτυξης 2008-2012 ²³ (%)	Ηγέτες ανάπτυξης	Μέτρια ανάπτυξη	Αργή ανάπτυξη
Ηγέτες καινοτομίας	1,8	Δανία (2,7%)	Φινλανδία (1,9%)	Σουηδία (0,6%)
			Γερμανία (1,8%)	
Οπαδοί καινοτομίας	1,9	Εσθονία (7,1%)	Ολλανδία (2,7%)	Κύπρος (-0,7%)
		Σλοβενία (4,1%)	Γαλλία (1,8%)	
			Ηνωμένο Βασίλειο (1,2%)	
			Βέλγιο (1,1%)	
			Λουξεμβούργο (0,7%)	
			Αυστρία (0,7%)	

²³ Σε αυτή τη στήλη αποτυπώνεται ο μέσος όρος του ποσοστού ανάπτυξης των χωρών της συγκεκριμένης ομάδας όπως υπολογίζεται για την πενταετία 2008-2012. Σημειώνεται ότι ο μέσος όρος ανάπτυξης της ΕΕ27 για την ίδια πενταετία (χωρίς διαχωρισμό ανά ομάδα καινοτομίας) είναι 1,6% δηλαδή χαμηλότερος κατά 0,2% από τον αντίστοιχο 1,8% για την πενταετία 2006-2010.

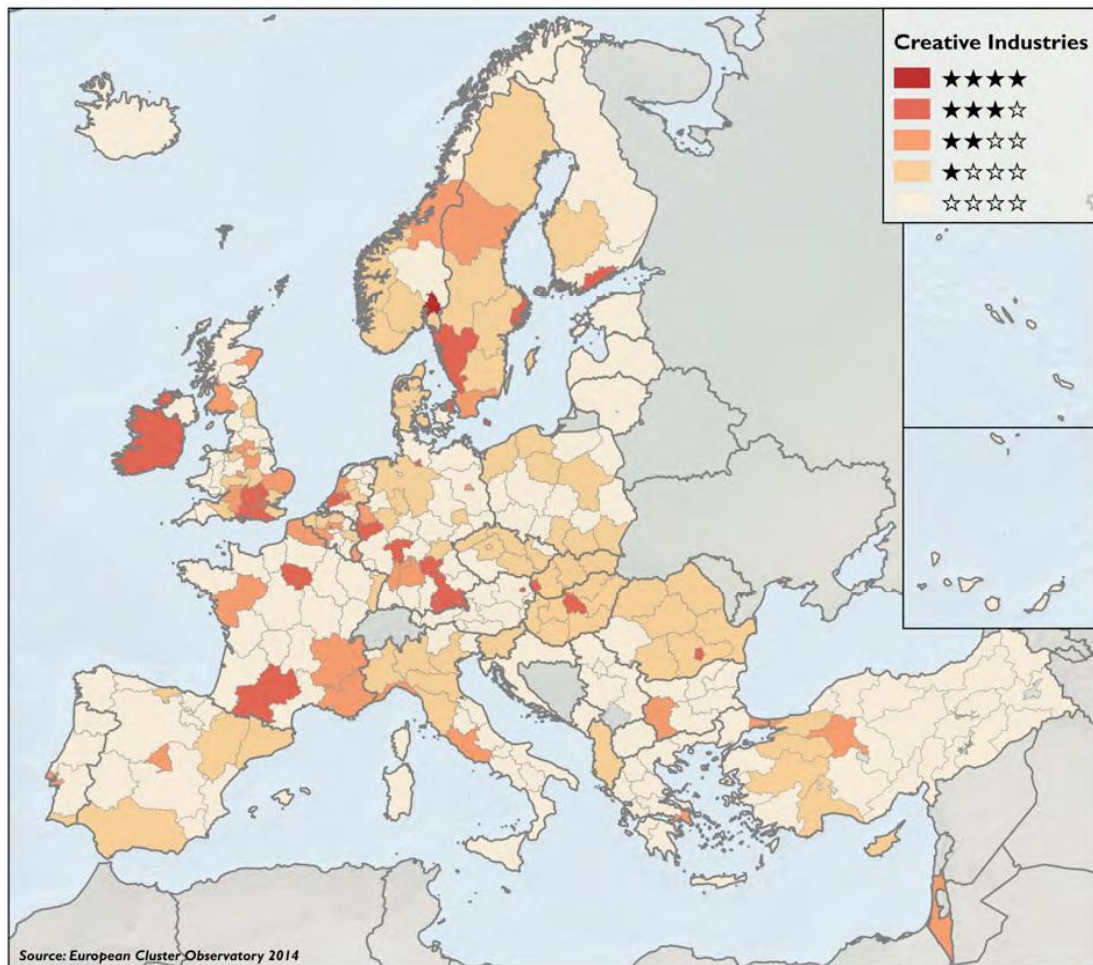

			Ιρλανδία (0,7%)	
Μέτριοι καινοτόμοι	2,1	Λιθουανία(5,0%)	Μάλτα (3,3%)	Ελλάδα (-1,7%)
			Σλοβακία (3,3%)	
			Ιταλία (2,7%)	
			Τσεχία (2,6%)	
			Πορτογαλία(1,7%)	
			Ουγγαρία (1,4%)	
			Ισπανία (0,9%)	
Χώρες που ακολουθούν	1,7	Λετονία (4,4%)	Ρουμανία (1,2%)	Πολωνία (0,4%)
			Βουλγαρία (0,6%)	

Πηγή: European Innovation Scoreboard, 2013

Τα ίδια συμπεράσματα διεξάγονται και από τον Χάρτη 3.1 όπου αποτυπώνονται οι χώρες και οι περιφέρειες της Ευρώπης στις οποίες δραστηριοποιούνται δημιουργικές και καινοτόμες επιχειρήσεις.

Χάρτης 3.1 Δημιουργικές Βιομηχανικές Περιοχές

Πηγή: European Commission 2014

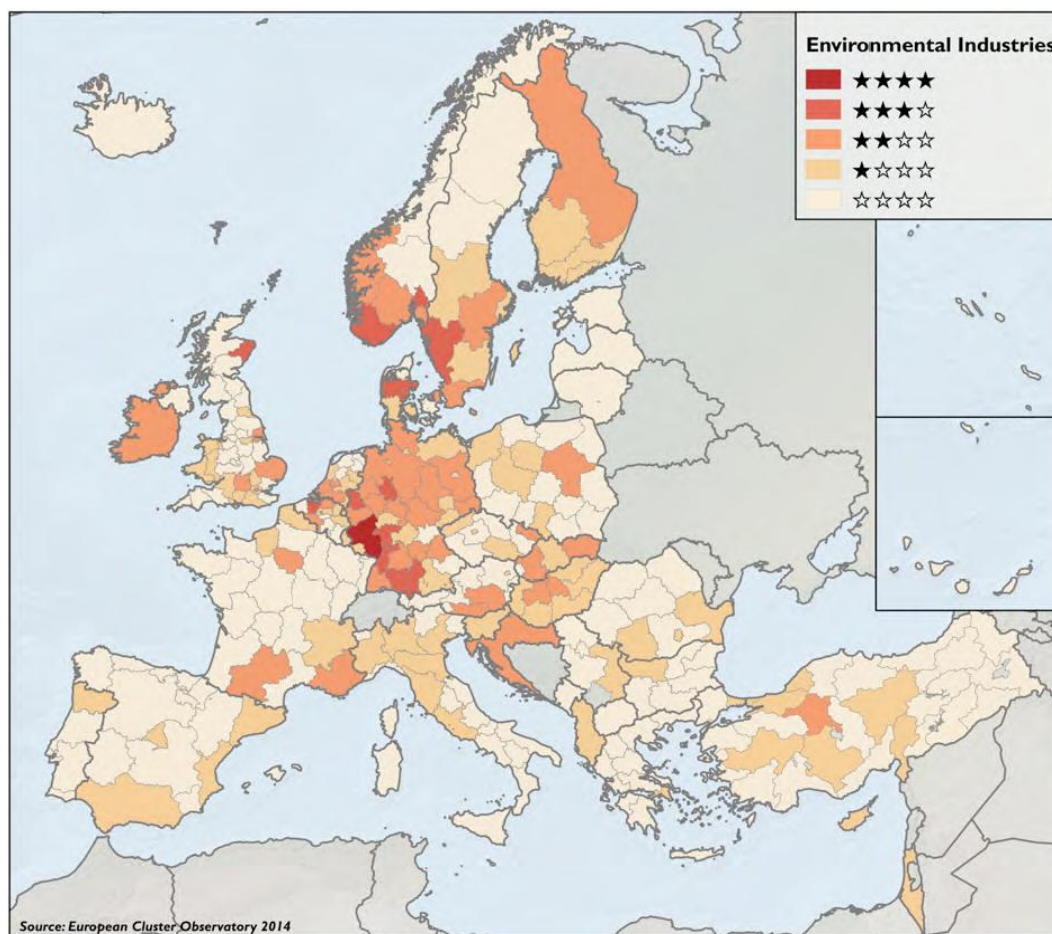
Επιπλέον, σύμφωνα με τον Stefan Lilischkis, (European Commission, 2011) η αλληλεξάρτηση της καινοτομίας με την οικονομική ανάπτυξη, αποτυπώνεται στο εννοιολογικό πλαίσιο «Τρίγωνο καινοτομίας και ανάπτυξης (Πόροι-Κίνητρα-Αγορές)» σε συνδυασμό βέβαια με τους προσδιοριστικούς παράγοντες ευνοϊκών συνθηκών για καινοτομική δραστηριότητα και ανάπτυξη των επιχειρήσεων, που απαιτούν όμως μία καλή κρατική υποδομή και μια οικονομική σταθερότητα. Εξίσου σημαντικός θεωρείται ο παράγοντας “σωστή χρονική στιγμή” για την ανάληψη επιχειρηματικής δράσης λαμβάνοντας υπόψη και τις ευκαιρίες της αγοράς.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, το γενικότερο πλαίσιο ‘καινοτόμων’ πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που συνεισφέρουν στην επίτευξη της ανάπτυξης των ΜμΕ και της ανταγωνιστικότητάς τους, συνοψίζεται (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2011) στα ακόλουθα:

- Η καινοτομία μπορεί να οδηγήσει σε παραγωγή προϊόντων υψηλής τεχνολογίας, αλλά και σε νέα μορφής επιχειρηματικά μοντέλα σχεδιασμού ή παροχής υπηρεσιών και προσφέρει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις επιχειρήσεις, είτε αυτές επιδιώκουν μεγαλύτερο μερίδιο στις τοπικές αγορές, είτε επιθυμούν να επεκταθούν εντός της ΕΕ., είτε πιστεύουν πως μπορούν να επιχειρούν στις αναδυόμενες αγορές. Αναγνωρίζοντας την καινοτομία ως το βασικό κλειδί της επιτυχίας των επιχειρήσεων, η ΕΕ καθιέρωσε και εφάρμοσε σχετικές πολιτικές. Για παράδειγμα, το σχέδιο «Ένωση Καινοτομίας» της ΕΕ που κοινοποιήθηκε τον Οκτώβριο του 2010 και αναφέρθηκε στις προηγούμενες ενότητες, είχε στόχο εστιάζοντας στις πολιτικές έρευνας και καινοτομίας, να επισημάνει την ύπαρξη σημαντικών δυνατοτήτων για την οικονομική ανάπτυξη των ΜμΕ.
- Για την αξιοποίηση των επιχειρηματικών ευκαιριών στην εξεύρεση λύσεων, η ΕΕ στηρίζει κάθε οικολογική καινοτομία (eco-innovation: π.χ. νέα προϊόντα, υπηρεσίες και διαδικασίες που συμβάλλουν στη διατήρηση του περιβάλλοντος και προάγουν την επιχειρηματικότητα). Μέσω του προγράμματος για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία (CIP), η ΕΕ κατά την περίοδο 2008-2013, έχει διαθέσει 200 εκατομμύρια ευρώ σε δράσεις οικολογικής-πράσινης καινοτομίας. Παράλληλα προωθεί ομάδες συνεργασίας και δράσεις οικολογικής καινοτομίας, ώστε να ξεπεραστούν τα εμπόδια που παρακωλύουν τη διάχυση της τεχνογνωσίας ανάμεσα στις μικρές επιχειρήσεις στον τομέα των περιβαλλοντικών τεχνολογιών και να διευρυνθεί το δίκτυο των τεχνικών και των ειδικών συμβούλων που έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες στις ΜμΕ για περιβαλλοντικά θέματα και για θέματα βελτιστοποίησης ενεργειακής απόδοσης.

Στον Χάρτη 3.2 που ακολουθεί αποτυπώνονται οι χώρες και οι περιφέρειες της Ευρώπης όπου δραστηριοποιούνται επιχειρήσεις που λειτουργούν με σεβασμό προς το περιβάλλον.

Χάρτης 3.2: Περιφέρειες με “Πράσινες” επιχειρήσεις

Πηγή: European Commission 2014

- Για την απλούστευση των διαδικασιών φορολογικής συμμόρφωσης των ΜμΕ οι οποίες επωμίζονταν δυσανάλογη κανονιστική επιβάρυνση σε σχέση με τον κύκλο εργασιών τους, αλλά και τη γενικότερη ανάγκη απαραίτητων φορολογικών μεταρρυθμίσεων με στόχο τη σύγκλιση μεταξύ των χωρών της ως προς τη φορολογική διακυβέρνηση και την αποτελεσματικότητα του φορολογικού σχεδιασμού τους, η ΕΕ ανέλαβε σειρά δράσεων. Οι σημαντικότερες πρωτοβουλίες της για την καθιέρωση μέτρων που βοηθούν τη φορολογική συμμόρφωση των ΜμΕ και περιορίζουν τη διοικητική τους επιβάρυνση, περιλαμβάνουν ενιαία σημεία επαφής, εξατομικευμένες πληροφορίες, εξαιρέσεις από διαδικασίες, ειδική βοήθεια, απλοποίηση φορολογικών και λογιστικών μεθόδων, μείωση της αβεβαιότητας με παροχή δεσμευτικών ερμηνειών των υφιστάμενων πολύπλοκων φορολογικών νόμων, προσαρμογή των φορολογικών εντύπων και απαιτήσεων υποβολής αναφορών στις ανάγκες των ΜμΕ, ηλεκτρονική υποβολή φορολογικών δηλώσεων κ.α. Εξίσου σημαντικός είναι ο ρόλος της ΕΕ στη μέτρηση της

αποτελεσματικότητας των φορολογικών πρακτικών των χωρών της και τη διάχυση των βέλτιστων πρακτικών στα κράτη μέλη της. Αξίζει να σημειωθεί επίσης η άριστη συνεργασία της ΕΕ με τον ΟΟΣΑ στα θέματα προώθησης ενός δίκαιου φορολογικού πλαισίου για τις ΜμΕ. Επιπλέον, μέσω της αναθεωρημένης οδηγίας για τη φορολογία της ενέργειας (ETD) η ΕΕ καθιέρωσε μια φιλική προς το περιβάλλον φορολογία, αναδιαρθρώνοντας τον τρόπο με τον οποίο φορολογείται η ενέργεια, με στόχο να μετατραπεί σε μια χαμηλής εκπομπής ρύπων και ενεργειακά αποδοτική οικονομία. Για το σκοπό αυτό παρέχει φορολογικά κίνητρα (ελαφρύνσεις) για 'πράσινα' προϊόντα, υπηρεσίες και διαδικασίες και αντικίνητρα (φορολογικές επιβαρύνσεις) για δράσεις που επιβαρύνουν το περιβάλλον.

- Για τις ευκαιρίες καινοτομίας που παρέχει η ψηφιακή οικονομία, η ΕΕ έχει ξεκινήσει μία σειρά μεγάλης κλίμακας πανευρωπαϊκών δράσεων που θα συμβάλουν στη δημιουργία «παγκόσμιων ψηφιακών αλυσίδων εφοδιασμού». Το Μάρτιο του 2010, τριάντα πέντε χώρες έλαβαν μέρος στην «Ευρωπαϊκή Εβδομάδα Ηλεκτρονικών Δεξιοτήτων» και ήδη πολλές από αυτές σχεδιάζουν τις δικές τους ηλεκτρονικές δεξιότητες και αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες στοιχειωδών ψηφιακών γνώσεων και δράσεων. Επιπλέον, με τη δράση «Νέες Δεξιότητες για Νέες Θέσεις Εργασίας» η ΕΕ στοχεύει να εντοπίσει και στη συνέχεια να καλύψει το κενό ανάμεσα στην προσφορά και τη ζήτηση ψηφιακών δεξιοτήτων, ενώ δημιούργησε επίσης έναν νέο διαδικτυακό οδηγό λύσεων eΕπιχειρηματικότητας, ως μέρος του Ευρωπαϊκού δικτύου στήριξης eΕπιχειρηματικότητας (eBSN).
- Για την πρόσβαση στη Χρηματοδότηση, έχει δημιουργήσει το Φόρουμ χρηματοδότησης των ΜμΕ που συχνά συγκεντρώνει ενώσεις που αντιπροσωπεύουν τις ΜμΕ, τράπεζες και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, για να εξετασθεί πώς θα αντιμετωπιστούν καλύτερα τόσο οι τρέχουσες προκλήσεις όσο και τα μακροπρόθεσμα διαρθρωτικά θέματα που συνδέονται με τη χρηματοδότηση και την ευκολότερη πρόσβαση των ΜμΕ σε αυτή.
- Για την κάλυψη του χρηματοπιστωτικού κενού, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ETE), διέθεσε μεταξύ του 2008 – 2011, 30 δις ευρώ ειδικά στις ΜμΕ μέσω εμπορικών τραπεζών και χορήγησε 1 δις ευρώ υπό μορφή υβριδικού κεφαλαίου (καινοτόμο χρηματοδοτικό κεφάλαιο), που συνδυάζει χαρακτηριστικά δανείου και ιδίων κεφαλαίων («ενδιάμεση χρηματοδότηση»), χρηματοδότηση που θα υλοποιεί το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ETE).

- Για να εξασφαλίσει τη χρηματοδότηση της έρευνας, εξακολουθεί να προωθεί την πρόσβαση των ΜμΕ στο Έβδομο πρόγραμμα- πλαίσιο για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη (FP7) με το 15 % του προϋπολογισμού του, δηλαδή πέντε δις ευρώ να χορηγείται στις ΜμΕ. Επιπλέον, μετά από μία σειρά απλουστεύσεων των όρων του από τον Απρίλιο του 2010, έγινε πιο φιλικό για τον χρήστη,
- Για την ευκολότερη πρόσβαση στο δανεισμό, υποστηρίζει τους ενδιαμέσους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς στα κράτη μέλη, όπως τράπεζες, εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης, ταμεία εγγυήσεων, ιδρύματα αμοιβαίων εγγυήσεων, τράπεζες ή οποιοδήποτε άλλο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα παρέχει χρηματοδότηση σε ΜμΕ παρέχοντας εγγυήσεις δανείων. Αυτό μειώνει τον κίνδυνο που διατρέχουν αυτοί οι οργανισμοί και τους δίνει τη δυνατότητα να παράσχουν μεγαλύτερες πιστώσεις στις ΜμΕ. Ο μηχανισμός εγγυήσεων υπέρ των μικρών επιχειρήσεων του προγράμματος-πλαισίου για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία (Competitiveness and Innovation Framework Programm -CIP) διαθέτει προϋπολογισμό άνω του ενός δις ευρώ και λειτουργεί για λογαριασμό της Επιτροπής υπό τη διαχείριση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων (ETE). Από το 1998 έως το 2010, σχεδόν μισό εκατομμύριο μικρές επιχειρήσεις επωφελήθηκαν από τις εγγυήσεις που παρείχαν τα ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά προγράμματα.
- Για να βελτιώσει τις ταμειακές ροές και να αντιμετωπίσει την καθυστέρηση πληρωμών που προκαλεί πολλά προβλήματα ρευστότητας στις ΜμΕ, τον Οκτώβριο του 2010 η ΕΕ κατέληξε σε συμφωνία για τη βελτίωση της κοινοτικής οδηγίας σχετικά με την καταπολέμηση της καθυστέρησης πληρωμών, ώστε να δοθεί καλύτερη προστασία στους πιστωτές που στις περισσότερες περιπτώσεις είναι ΜμΕ. Οι δημόσιες αρχές θα πρέπει να εξοφλούν λογαριασμούς εντός 30 ημερών, διαφορετικά θα πληρώνουν ένα ελάχιστο επιτόκιο που θα έχει συμφωνηθεί σε επίπεδο ΕΕ. Το μέτρο αυτό αναμενόταν να οδηγήσει σε 180 δισεκατομμύρια ευρώ επιπλέον ρευστότητας για τις επιχειρήσεις.
- Για να ενθαρρύνει τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων, η ΕΕ παρέχει μικρής κλίμακας χρηματοδότηση (δηλ. δάνεια έως και 25.000 ευρώ) καταβάλλοντας ενεργές προσπάθειες για να βοηθήσει τα κράτη μέλη και τις περιφέρειες να βελτιώσουν την παροχή μικρής κλίμακας χρηματοδότησης στους επιχειρηματίες, καθώς και να ανταλλάξουν ορθές πρακτικές μεταξύ τους. Οι εγγυήσεις για μικρά

δάνεια παρέχονται από την ΕΕ στο πλαίσιο του προγράμματος-πλαίσιου (CIP) 2007-13, το οποίο λειτουργεί υπό τη διαχείριση του (ETE), και στις περιφέρειες στο πλαίσιο των διαρθρωτικών ταμείων μέσω της πρωτοβουλίας Jeremie. Η πρωτοβουλία Jasmine (Κοινή δράση για τη στήριξη των μικρών - χρηματοπιστωτικών φορέων στην Ευρώπη) επικεντρώνεται ιδιαίτερα στα κοινωνικά αποκλεισμένα άτομα και σε μειονότητες, ενώ ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Μικρο-χρηματοδοτήσεων Progress (EPMF) παρέχει επίσης μικρή πίστωση, κυρίως σε άτομα που έχουν χάσει τη δουλειά τους και θέλουν να ξεκινήσουν τη δική τους επιχείρηση.

- Για τη μείωση της γραφειοκρατίας, συγκροτήθηκε μια υψηλού επιπέδου ομάδα ανεξάρτητων ενδιαφερόμενων φορέων που σκοπό έχουν τη μείωση του διοικητικού βάρους για τις ΜμΕ, η οποία λογοδοτεί απευθείας στον Πρόεδρο José Manuel Barroso, για να ενημερώνει σχετικά με την πρόοδο που σημειώνεται στην επίτευξη του φιλόδοξου στόχου της μείωσης του διοικητικού βάρους των ΜμΕ κατά 25% και που με τη σειρά του μπορεί να αυξήσει το ΑΕΠ της ΕΕ κατά ποσοστό έως 1,4%. Οι δράσεις που έχουν αναληφθεί μέχρι τώρα, αναμένεται να εξοικονομήσουν περίπου 7,6 δις ευρώ.
- Για την απλοποίηση της τιμολόγησης του ΦΠΑ, τον Ιούλιο του 2010 οι Υπουργοί Οικονομικών της ΕΕ καθιέρωσαν νέους κανόνες βάσει των οποίων οι φορολογικές αρχές των κρατών-μελών θα αρχίσουν να αποδέχονται ηλεκτρονικά τιμολόγια υπό τους ίδιους όρους με τα έντυπα τιμολόγια, γεγονός που υπολογίζεται να οδηγήσει σε εξοικονόμηση 18,4 δις ευρώ, αν όλες οι επιχειρήσεις στέλνουν ηλεκτρονικά τα τιμολογία τους.
- Για την προώθηση της επιχειρηματικότητας, υποστηρίζει δίκτυα (όπως π.χ. της γυναικείας επιχειρηματικότητας που αναλύεται παρακάτω), ενισχύει την επιχειρηματική εκπαίδευση, διευκολύνει την κινητικότητα και την ανταλλαγή ορθών πρακτικών. Σε αυτό συμβάλει και η δράση που υιοθετήθηκε από το 2006 με τίτλο ‘‘Ευρωπαϊκά Βραβεία Επιχειρηματικότητας όπου εντοπίζονται και ανταμείβονται οι άριστες πρακτικές του δημοσίου τομέα. Επίσης μέσω του προγράμματος ERASMUS ενισχύεται η αξία της ενιαίας αγοράς καθώς ενθαρρύνει τους επιχειρηματίες που συμμετέχουν να κατανοήσουν καλύτερα τις συνθήκες της αγοράς άλλων ευρωπαϊκών οικονομιών (724 νέοι επιχειρηματίες

έλαβαν μέρος στο πρόγραμμα που ξεκίνησε το 2009, κατά τους πρώτους 21 μήνες εφαρμογής).

- Για τη γεφύρωση της διαφοράς των φύλων και την ενθάρρυνση των γυναικών να προβούν σε νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες, η ΕΕ διασφαλίζει ότι οι γυναίκες έχουν στη διάθεσή τους όλες τις πληροφορίες που χρειάζονται, μέσω των διαφόρων πολιτικών. Για παράδειγμα, το 2009 ιδρύθηκε το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πρεσβειρών γυναικείας επιχειρηματικότητας που απαρτίζεται από μια ομάδα περίπου 250 επιτυχημένων ευρωπαϊών γυναικών επιχειρηματιών, που διενεργούν ενημερωτικές παρουσιάσεις σε σχολεία, πανεπιστήμια, επιχειρηματικές ομάδες και στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, για να παρακινήσουν τις γυναίκες κάθε ηλικίας να γίνουν επιχειρηματίες και να ξεκινήσουν τη δική τους επιχείρηση. Παράλληλα η ΕΕ δημιουργεί ένα Ευρωπαϊκό δίκτυο μεντόρων για γυναίκες επιχειρηματίες, ώστε να αυξηθούν οι ευκαιρίες για τις νέες γυναίκες επιχειρηματίες να ξεκινήσουν βιώσιμες και επιτυχημένες επιχειρήσεις. Αυτό επιδιώκεται με την παροχή πρακτικών, ειδικά σχεδιασμένων εργαλείων για γυναίκες αποφοίτους μέσα από την πύλη «Women@Business».
- Για να υποστηρίξει τη διεθνή δραστηριοποίηση των ΜμΕ, η ΕΕ μέσω του Enterprise Europe Network που απαρτίζεται από 589 οργανώσεις επιχειρηματικής στήριξης από 47 χώρες παρέχει χρηματοδότηση, χρήση νέων τεχνολογιών, εξεύρεση εταίρων και εξειδικευμένες συμβουλές σε ποικίλα θέματα από την πνευματική ιδιοκτησία μέχρι το δίκαιο και τα πρότυπα της ΕΕ. Την τελευταία διετία, τα 3.000 στελέχη του δικτύου έχουν βοηθήσει πάνω από 2 εκατομμύρια ΜμΕ να δραστηριοποιηθούν διεθνώς, ενώ πρόσφατα, το Δίκτυο άνοιξε 15 σημεία επαφής στην Κίνα και στη Νότιο Κορέα, προσφέροντας στις ευρωπαϊκές ΜμΕ ευκολότερη πρόσβαση σ' αυτές τις ελκυστικές αγορές.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης σημειώνεται μία διαρκής προσπάθεια, η οποία εντατικοποιήθηκε κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, προσαρμογής των υφιστάμενων Κοινοτικών Οδηγιών και Κανονισμών στις ανάγκες των ΜμΕ καθώς και έκδοσης νέων, με γνώμονα την ελαχιστοποίηση των κανονιστικών επιβαρύνσεών τους ή ακόμη και την απαλλαγή τους από την υποχρέωση συμμόρφωσης με κάποιες διατάξεις (European Commission, 2011). Στον πίνακα 3.6 που ακολουθεί, παρατίθεται ένα μικρό δείγμα της ισχύουσας φιλικής προς τις ΜμΕ ευρωπαϊκής νομοθεσίας.

Πίνακας 3.6: Φιλική προς τις ΜμΕ Ευρωπαϊκή Νομοθεσία

Νομοθεσία	Εξαιρέσεις ή ελαχιστοποίηση κανονιστικών επιβαρύνσεων
Κοινοτική Οδηγία 2012/19/EU	Για τη συλλογή παλιών ηλεκτρικών ειδών και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (WEEE) από τα νοικοκυριά με ευθύνη και κόστος των εμπόρων λιανικής πώλησης. Εξαιρεί από την υποχρέωση τους εμπόρους με κατάστημα μικρότερο των 400 τμ και για τους λοιπούς παρέχει ελαφρύνσεις κατά την περίοδο μετάβασης και μεταφέρει μέρος του κόστους στους διανομείς.
Κοινοτική Οδηγία 2012/6/EU για την τροποποίηση της 78/660/ΕΟΚ	Εξαίρεση των ΜμΕ από την υποχρέωση δημοσίευσης ετήσιων οικονομικών καταστάσεων. Τα κράτη – μέλη θα μπορούν να εξαιρούν από αυτή την υποχρέωση ΜμΕ που έχουν (α) σύνολο ισολογισμού μικρότερο από 350.000 ευρώ, (β) καθαρό ύψος κύκλου εργασιών λιγότερο από 700.000 ευρώ ή (γ) κατά μέσο όρο αριθμό εργαζομένων μικρότερο από 10.
Κοινοτική Οδηγία 2011/7/EU	Καταπολέμηση των καθυστερήσεων πληρωμών στις εμπορικές συναλλαγές. Βελτίωση και απλούστευση του καθεστώτος διασφάλισης έγκαιρης πληρωμής από τους οφειλέτες.
Κοινοτικός Κανονισμός 305/2011 που καταργεί την Κοινοτική Οδηγία 89/106/ΕΟΚ	Θέσπιση εναρμονισμένων όρων εμπορίας των προϊόντων δομικών κατασκευών. Περιλαμβάνει ένα σημαντικό αριθμό μέτρων που στοχεύουν στην απλούστευση της διαδικασίας για τη σήμανση CE, μειώνοντας έτσι τη διοικητική επιβάρυνση για όλες τις επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων που αποσκοπούν ειδικά στις πολύ μικρές επιχειρήσεις, μέσω της χρήσης απλουστευμένων μεθόδων αξιολόγησης για τη συμμόρφωσή τους.
Κοινοτικός Κανονισμός 1221/2009	Οι ΜμΕ δεν θα είναι υποχρεωμένες να υποβάλουν αναφορές σε ετήσια βάση (προβλέπεται εθελοντική συμμετοχή), προκειμένου να είναι εγγεγραμμένες στο κοινοτικό σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου - EMAS)
Κοινοτική Οδηγία 2006/123/EC	Απλοποίηση των διαδικασιών και των διατυπώσεων για τις ΜμΕ που δραστηριοποιούνται στην παροχή υπηρεσιών με ένα σημείο επαφής και δυνατότητα ολοκλήρωσης όλων των διαδικασιών ηλεκτρονικά.

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Εξίσου σημαντικό όμως είναι και το γεγονός ότι η ΕΕ υλοποίησε τη δέσμευσή της για ανάληψη περαιτέρω δράσεων ελαχιστοποίησης των κανονιστικών ρυθμίσεων για τις ΜμΕ, ιδίως τις πολύ μικρές (European Commission, 2011). Στα πλαίσια των φιλόδοξων δράσεων πολιτικής που δρομολόγησε το 2011, προχώρησε στη δράση “Top10” που ολοκληρώθηκε το Δεκέμβριο του 2012 μέσω ηλεκτρονικής δημόσιας διαβούλευσης, και στόχευε στον εντοπισμό των 10 επαχθέστερων ευρωπαϊκών

νομοθετικών πράξεων για τις ΜμΕ (μεταξύ 19 Κανονισμών, 36 Οδηγιών και 2 Αποφάσεων). Στη διαβούλευση συμμετείχαν οι ΜμΕ και οι ενώσεις που εκπροσωπούν τις ΜμΕ στα κράτη-μέλη της ΕΕ. Η Επιτροπή χρησιμοποιεί τα αποτελέσματα της διαβούλευσης για το έργο που επιτελείται στα πλαίσια της πρωτοβουλίας της Ρυθμιστικής Καταλληλότητας (REFIT).

3.4.3 Οδηγοί υποστήριξης των πρωτοβουλιών για πολιτικές των ΜμΕ από Διαρθρωτικά Ταμεία

Όπως εκτενώς αναφέρθηκε παραπάνω, η Ε.Ε. συνεισφέρει στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των ΜμΕ των κρατών-μελών της και των περιφερειών της, παρέχοντάς τους αναλύσεις, έμπνευση, προγράμματα και κυρίως αναλαμβάνοντας την πρωτοβουλία άσκησης του απαιτούμενου ελεγκτικού και παράλληλα υποστηρικτικού ρόλου για την επιτυχή υλοποίηση του εγχειρήματος. Η συνεισφορά της είναι διαρκής και δυναμική και αποτυπώνεται στη διαρκή παρακολούθηση, μέτρηση και ανάλυση του πλαισίου πολιτικών που εφαρμόζονται, τη διάκριση των καλύτερων πρακτικών και τη διάχυση της αποκτούμενης γνώσης. Δεδομένου ότι, βάσει των ευρημάτων των μετρήσεών της, για να είναι εφικτή η μετατροπή των διορθωτικών ενεργειών που απαιτούνται σε πράξεις χρειάζεται η επιτυχής πρόσβαση των ΜμΕ στη χρηματοδότηση, και η εξασφάλιση της δυνατότητας στήριξης των ΜμΕ από τα διαρθρωτικά της ταμεία. Για το σκοπό αυτό και ξεκινώντας από το 2012 η ΕΕ σχεδίασε μία σειρά οδηγών-εντύπων για την παροχή στις ΜμΕ πρακτική βοήθεια και συμβουλές από ομάδες εμπειρογνομόνων σε θέματα πολιτικών για ΜμΕ. Οι οδηγοί αυτοί απευθύνονται κυρίως σε αυτούς που δημιουργούν και ασκούν πολιτικές σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο στην ΕΕ.

Μέχρι στιγμής έχουν δημοσιευθεί τέσσερις από τους έξι οδηγούς (European Union, 2012) που αφορούν:

Οδηγός 1: Δημιουργία Επιχειρηματικής νοοτροπίας και δεξιοτήτων στην ΕΕ. Ένας ευρηματικός οδηγός για την προώθηση και τη διευκόλυνση της επιχειρηματικής μόρφωσης για νέους ανθρώπους με τη βοήθεια των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων. Ο οδηγός απευθύνεται στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και σε όλους εκείνους που ασχολούνται με την τοπική ανάπτυξη, ενθαρρύνοντάς τους να αναπτύξουν πρωτοβουλίες για την εκπαίδευση και την κατάρτιση για την επιχειρηματικότητα, κάνοντας χρήση όλων των πόρων που η ΕΕ έχει να προσφέρει.

Με βάση την ευρεία αναγνώριση του ρόλου της εκπαίδευσης ως θεμελιώδους συστατικού της ανάπτυξης και ως προαπαιτούμενου για τη βιώσιμη τοπική και περιφερειακή εξέλιξη και την κοινωνική συνοχή, η ΕΕ επιχειρεί μέσω των προγραμμάτων να παράσχει την απαραίτητη υποστήριξη ώστε να επιτευχθεί το αναμενόμενο αποτέλεσμα που είναι η μετατροπή μίας ιδέας σε δράση μέσω της δημιουργικότητας, της καινοτομίας αλλά και της ανάληψης ρίσκου, παραθέτοντας παράλληλα βέλτιστες πρακτικές για την επίτευξη της προόδου.

Οδηγός 2: Χρήση προτύπων για τη στήριξη της ανάπτυξης, της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας. Πρόκειται για οδηγό που προωθεί και διευκολύνει την ανταγωνιστικότητα των ΜμΕ μέσω ανάπτυξης και χρήσης προτύπων.

Ο οδηγός αυτός δημιουργήθηκε μετά τη διαπίστωση ύπαρξης πολλών εμποδίων που οδηγούν τις ΜμΕ στη μη χρήση προτύπων και τυποποίησης, η έλλειψη των οποίων έχει αντίκτυπο στην ανάπτυξη, την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητά τους. Επικεντρώνεται στα κοινωνικό-οικονομικά οφέλη από την καθιέρωση της χρήσης προτύπων και της τυποποίησης, στα εμπόδια που περιορίζουν α) την επίγνωση ύπαρξης καθώς και της γνώσης αυτών καθ' αυτών των προτύπων β) τη χρήση των προτύπων και γ) τη συμμετοχή στην ανάπτυξη των προτύπων, από τις ΜμΕ, σε κατηγοριοποίηση των ειδών προτύπων (προϊόντων, διαδικασιών, συστημάτων διαχείρισης, υπηρεσιών), στους κυριότερους φορείς Τυποποίησης και το ρόλο τους και σε προτάσεις μέτρων για την αποδοτικότερη χρήση αυτών μέσω της στήριξης των διαρθρωτικών ταμείων.

Οδηγός 3: Διευκόλυνση της μεταβίβασης των επιχειρήσεων – Οδηγός ο οποίος προωθεί και υποστηρίζει την ιδιοκτησιακή μεταβίβαση των επιχειρήσεων.

Ο οδηγός αυτός δημιουργήθηκε μετά τη διαπίστωση ότι πολλές βιώσιμες επιχειρήσεις κλείνουν γιατί δε δίδονταν μέχρι τώρα η απαιτούμενη προσοχή στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που προέκυπταν κατά την ιδιοκτησιακή μεταβίβασή τους, όπως πολύπλοκες νομικές διαδικασίες, αξιολόγηση των ιδίων καθώς και της αγοράς, εύρεση νέου ιδιοκτήτη κ.α. Με το κλείσιμο όμως αυτών των επιχειρήσεων χάνονταν και πολλές ποιοτικές θέσεις εργασίας από την αγορά. Επικεντρώνεται στην ανάγκη κρατικής παρέμβασης για τη δημιουργία πολιτικών που θα διευκολύνουν τη συνέχιση και ανάπτυξη βιώσιμων επιχειρήσεων, ακόμη και αν αλλάζει ο ιδιοκτήτης τους, με

αναδρομή σε δράσεις που έχουν ήδη αναληφθεί και προτάσεις μέτρων που θα υποστηρίξουν την ιδιοκτησιακή μεταβίβαση των επιχειρήσεων.

Οδηγός 4: Οδηγός για την καινοτομία των υπηρεσιών. Πρόκειται για έναν άλλο επιχειρηματικό οδηγό που αφορά στην αξιοποίηση καινοτόμων υπηρεσιών, με τον καλύτερο τρόπο, για τις περιφερειακές διαρθρωτικές αλλαγές και τον εκσυγχρονισμό της βιομηχανίας.

Παρουσιάζει παραδείγματα πιθανών μέσων και διαδικασιών που θα απελευθερώσουν τη δύναμη της καινοτομίας, υπηρεσιών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από την περιφέρεια, σχεδιασμού και εφαρμογής έξυπνων στρατηγικών εξειδίκευσης που υποστηρίζουν την καινοτομία στις ΜμΕ. Ο Οδηγός παρουσιάζει πώς η καινοτομία στις υπηρεσίες μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως καταλύτης για την οικονομική αλλαγή και ως μέσο διευκόλυνσης της δια-τομεακής ανάπτυξης και των νέων επιχειρηματικών μοντέλων.

Σε στάδιο προετοιμασίας βρίσκονται οι υπόλοιποι δύο οδηγοί που θα αφορούν:

Οδηγός 5: Περιφερειακή εφαρμογή της SBA – Small Business Act for Europe

Οδηγός 6: Πώς γίνεται η χρησιμοποίηση της πληροφόρησης που παρέχουν τα Διαρθρωτικά Ταμεία για πολιτικές που αφορούν τις ΜμΕ και την επιχειρηματικότητα.

3.4.4 Αξιολόγηση - παρουσίαση των πολιτικών για τις ΜμΕ των Ευρωπαϊκών Χωρών με βάση τις 10 αρχές της SBA

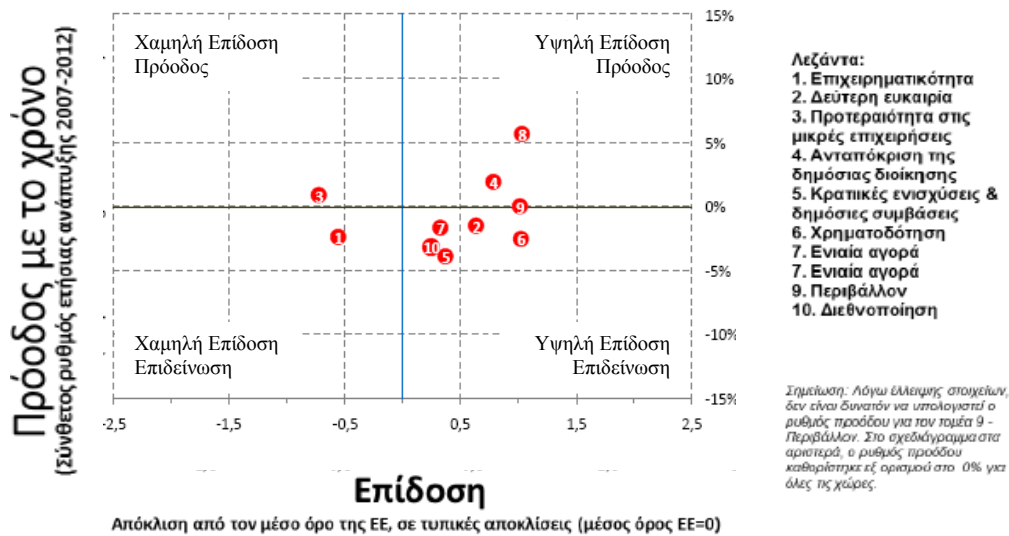
Η ΕΕ, στην Ετήσια Έκθεση της Αξιολόγησης των Επιδόσεων των ΜμΕ (Ecorys, 2012) εντοπίζει τις αποκλίνουσες τάσεις της απόδοσης των ΜμΕ μεταξύ των κρατών μελών της και αναγνωρίζει ότι πιθανή εξήγηση για αυτό είναι, μεταξύ άλλων, και ο διαφορετικός βαθμός εφαρμογής των Αρχών της SBA ανά κράτος. Οι ΜμΕ λειτουργούν σε ένα δυσχερές μακροοικονομικό περιβάλλον και εξακολουθούν να πασχίζουν να ανακτήσουν τα προ-κρίσης επίπεδα απόδοσής τους. Για παράδειγμα, το 2011, μόνο η Αυστρία, η Γερμανία και η Μάλτα ξεπέρασαν τα επίπεδα του 2008 ως προς την προστιθέμενη αξία και την απασχόληση ενώ το Βέλγιο, η Φινλανδία, η Γαλλία και το Λουξεμβούργο κατάφεραν απλώς να διατηρήσουν ίδια την απόδοση των ΜμΕ για το ίδιο χρονικό διάστημα. Οι υπόλοιπες δε χώρες σημείωσαν πτώση του μέσου όρου απόδοσης των ΜμΕ τους, παρότι σημειώθηκε βελτίωση της απόδοσης σε κάποιες Αρχές, ως επί το πλείστον διαφορετικές για κάθε χώρα. Από τα διαθέσιμα

Ενημερωτικά Δελτία της ΕΕ (European Commission, 2011:2012) για την απόδοση των ΜμΕ βάσει της εφαρμογής των Αρχών SBA από τα κράτη-μέλη της κατά τα τελευταία έτη, στη συγκεκριμένη ενότητα θα αναλυθεί η απόδοση ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος 12 χωρών (Γερμανία, Ιταλία, Ισπανία, Δανία, Αυστρία, Κύπρος, Βέλγιο, Γαλλία, Φινλανδία, Δημοκρατία της Τσεχίας, Ιρλανδία και Σουηδία). Η επιλογή του συγκεκριμένου δείγματος έγινε με το κριτήριο ότι στις επιλεγμένες χώρες περιλαμβάνονται: χώρες που παραδοσιακά ενισχύουν τις ΜμΕ, χώρες που αντιπροσωπεύουν τόσο μεγάλες όσο και μικρές οικονομίες της ΕΕ και χώρες που επηρεάστηκαν λίγο ή πολύ από τη διανυόμενη οικονομική κρίση. Τα ενημερωτικά Δελτία της ΕΕ για την απόδοση των επιλεγμένων κρατών-μελών επί της εφαρμογής των Αρχών SBA κατά τα τελευταία έτη, συνοψίζουν ότι:

- ο κλάδος των ΜμΕ της **Γερμανίας** είναι ο ταχύτερα αναπτυσσόμενος σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση και πετυχαίνει τις καλύτερες επιδόσεις σε όρους απασχόλησης και δημιουργίας προστιθέμενης αξίας. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των γερμανικών ΜμΕ είναι ότι το 18% αυτών αποτελούν ισχυρές μεταποιητικές επιχειρήσεις υψηλής τεχνολογίας. Τα στοιχεία δείχνουν ότι η χώρα ξεπερνάει την κρίση καλύτερα από τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ, δεδομένου ότι από το 2005 ο αριθμός των ΜμΕ, η απασχόληση και η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία παρουσιάζουν ανοδική τάση με μόνη εξαίρεση το 2008, δηλαδή κατά την έναρξη της οικονομικής κρίσης. Το 2010-2011 η Γερμανία, ανέλαβε νέες δράσεις σε όλες τις Αρχές της SBA εκτός από το 'Περιβάλλον' είχε δώσει ιδιαίτερη βαρύτητα σε πολιτικές που αφορούν αυτά τα προηγούμενα χρόνια, ενώ το 2012 έδωσαν βαρύτητα για όλες τις Αρχές εκτός από τις 'Κρατικές ενισχύσεις & δημόσιες συμβάσεις'. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 2011 απέδωσε σε 4 Αρχές περισσότερο από το μέσο όρο της ΕΕ, αλλά τις καλύτερες επιδόσεις τις σημείωσε στις 'Επιχειρηματικές δεξιότητες & καινοτομία' και τη 'Διεθνοποίηση'. Το 2012 εξακολουθεί να συγκαταλέγεται στις χώρες με τις κορυφαίες επιδόσεις στις Αρχές της SBA, κατέχοντας την πρώτη θέση στις Αρχές 'Πρόσβαση σε Χρηματοδότηση', 'Επιχειρηματικές δεξιότητες & καινοτομία' και 'Περιβάλλον'. Οι επιδόσεις της στη 'Δεύτερη Ευκαιρία' και την 'Ανταπόκριση της Δημόσιας Διοίκησης' ξεπερνούν το μέσο όρο της ΕΕ, ενώ εξακολουθεί να αποδίδει λιγότερο από το μέσο όρο στην 'Επιχειρηματικότητα' και επιπλέον στην αρχή 'Προτεραιότητα στις Μικρές Επιχειρήσεις'.

Αξίζει βέβαια να σημειωθεί ότι η συνολική χαμηλή απόδοση στην ‘Επιχειρηματικότητα’ οφείλεται στο χαμηλό σκορ κάποιων επιμέρους δεικτών της που αφορούν στο χαμηλό ποσοστό έναρξης επιχειρήσεων και στη χαμηλή προτίμηση για αυτοαπασχόληση, που δικαιολογείται αν λάβει κανείς υπόψη τις τρέχουσες, αρκετά ευνοϊκές, συνθήκες της Γερμανικής αγοράς εργασίας. Επιπλέον, η συνολική χαμηλή απόδοση στην ‘Προτεραιότητα στις Μικρές Επιχειρήσεις’ οφείλεται στο χαμηλό σκορ του επιμέρους δείκτη ‘Σύστημα αδειοδότησης’. Για το λόγο αυτό, η κυβέρνηση ανακοίνωσε για το 2012 μέτρα περαιτέρω μείωσης του γραφειοκρατικού φόρτου ελαχιστοποιώντας την υποχρέωση πολλαπλών αιτήσεων προς διαφορετικές υπηρεσίες, διευκολύνοντας την επικοινωνία των ΜμΕ με τους δημόσιους φορείς και καθιερώνοντας τη χρήση της προηγμένης ηλεκτρονικής υπογραφής. Παράλληλα δεσμεύτηκε ότι θα μειώσει το απαιτούμενο κόστος συμμόρφωσης των ΜμΕ με τις κείμενες νομικές διατάξεις. Το διάγραμμα που ακολουθεί, αποτυπώνει τη συνολική εικόνα της χώρας ανά τομέα της SBA σε σχέση με την υπόλοιπη ΕΕ αλλά και το εύρος της προόδου της κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Διάγραμμα 3.1: Η επίδοση της Γερμανίας ως προς την SBA 2007-2012²⁴

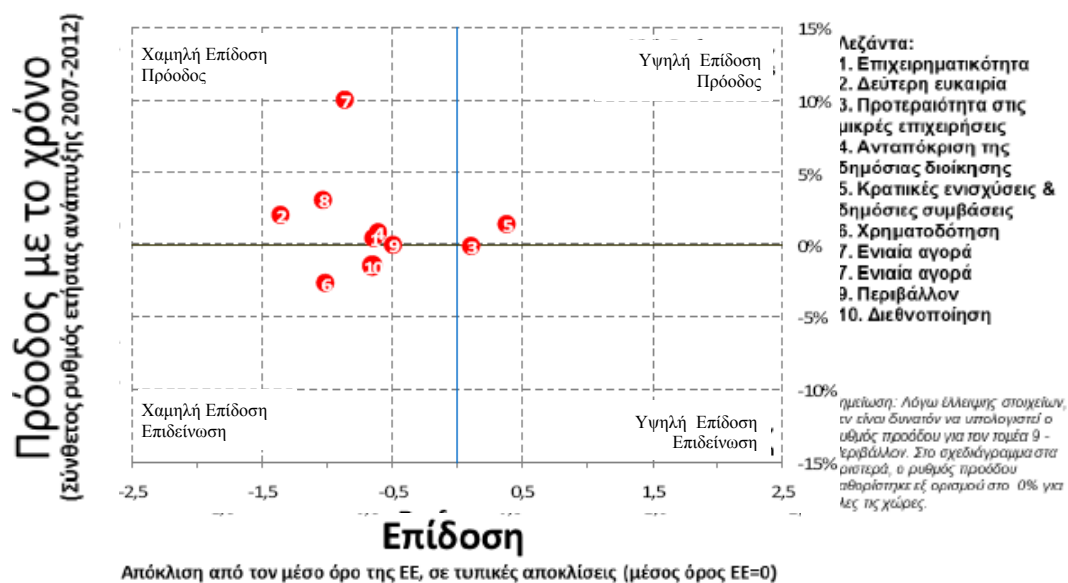
Πηγή: European Commission Enterprise and Industry, 2012 SBA Fact Sheet Germany

Οι προκλήσεις που θα αντιμετωπίσει η χώρα για την ανάληψη νέων δράσεων εφαρμογής πολιτικών της SBA στο μέλλον, περιλαμβάνουν την κάλυψη αναγκών σε εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό, τη βελτίωση των προϋποθέσεων για τη δραστηριοποίηση επενδυτών, την εύρεση επιχειρηματικών κεφαλαίων και την προώθηση της επιχειρηματικότητας με ιδιαίτερη έμφαση στην ενσωμάτωσή της στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών και τα σχολικά προγράμματα. Ήδη ξεκίνησαν σεμινάρια κατάρτισης των εκπαιδευτικών στη Διοίκηση Επιχειρήσεων και την Επιχειρηματικότητα και η κυβέρνηση τροποποίησε το μέτρο ‘Επιδότηση Έναρξης’ που ίσχυε από το 2005 δίδοντας επιδότηση σε ανέργους για να ξεκινήσουν τη δική τους επιχείρηση και επιπλέον τη δυνατότητα επιδότησης για την αγορά υπηρεσιών συμβούλων και καθοδήγησης (coaching).

²⁴ Το τετραπλό διάγραμμα συνδυάζει δύο σύνολα πληροφοριών: πρώτον, δείχνει την τρέχουσα επίδοση με βάση τα στοιχεία των τελευταίων διαθέσιμων ετών. Τα στοιχεία αυτά απεικονίζονται κατά μήκος του άξονα X υπολογιζόμενα σε τυπικές αποκλίσεις από τον απλό, μη σταθμισμένο αριθμητικό μέσο όρο της ΕΕ-27. Ο κάθετος διάδρομος που περιέχεται ανάμεσα στις διακεκομμένες γραμμές εκφράζει τον μέσο όρο της ΕΕ. Δεύτερον, το διάγραμμα εκφράζει τη διαχρονική πρόοδο, δηλ. τον μέσο ετήσιο ρυθμό πρόόδου για την περίοδο 2007-2012. Οι ρυθμοί πρόόδου είναι οι ατομικοί δείκτες που συνθέτουν τους μέσους όρους για κάθε τομέα της SBA. Επομένως, η τοποθέτηση κάθε μέσου όρου για έναν τομέα της SBA σε καθένα από τα 4 τμήματα του διαγράμματος παρέχει στοιχεία όχι μόνον για τη θέση μιας χώρας ως προς έναν τομέα της SBA σε σχέση με την υπόλοιπη ΕΕ τη δεδομένη χρονική στιγμή, αλλά και για το εύρος της πρόόδου της κατά την περίοδο 2007-2012.

- το κυριότερο χαρακτηριστικό της **Ιταλίας** είναι ότι εξαρτάται περισσότερο από τις μικρές επιχειρήσεις σε σχέση με τις άλλες ΕΕ χώρες, ενώ παράλληλα σημείωσε ταχύ ρυθμό αύξησης του αριθμού των μεσαίων επιχειρήσεων της μετά το 2003. Δυστυχώς, από το 2005 οι τάσεις στον τομέα των ιταλικών ΜμΕ όσον αφορά τον αριθμό των επιχειρήσεων, την απασχόληση και τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας υπήρξαν απογοητευτικές. Αυτή η πραγματικότητα, οδήγησε και στην ασθενέστερη ανάκαμψη της χώρας από το αρχικό σοκ της χρηματοπιστωτικής κρίσης σε σχέση με την ΕΕ ως σύνολο. Το 2012, πλησίασε το μέσο όρο της ΕΕ μόνο σε 3 Αρχές που ήταν η ‘Προτεραιότητα στις Μικρές Επιχειρήσεις’, οι ‘Κρατικές ενισχύσεις & δημόσιες συμβάσεις’ και το ‘Περιβάλλον’. Δεδομένου ότι πρέπει να καλύψει τη διαφορά στις υπόλοιπες 7 Αρχές της SBA, μερικές από τις οποίες είναι κρίσιμες, για να φτάσει το μέσο όρο της ΕΕ, το 2010 υιοθέτησε Στρατηγική Επιτάχυνσης για την εφαρμογή αυτών των Αρχών. Το διάγραμμα που ακολουθεί, αποτυπώνει τη συνολική εικόνα της χώρας ανά τομέα της SBA.

Διάγραμμα 3.2: Η επίδοση της Ιταλίας ως προς την SBA 2007-2012

Πηγή: European Commission Enterprise and Industry, 2012 SBA Fact Sheet Italy

Το θετικό στοιχείο που προκύπτει από το παραπάνω διάγραμμα είναι πως οι τάσεις είναι ανοδικές και αναμένονται ακόμη σημαντικότερες βελτιώσεις στο μέλλον, μετά την υλοποίηση μίας σειράς επιπλέον μέτρων και πολιτικών που τέθηκαν σε εφαρμογή στις αρχές του 2012 μέσω του Διατάγματος 201 ‘Σώσε την Ιταλία’. Εκτός των περιοριστικών μέτρων του πακέτου για την εξισορρόπηση του

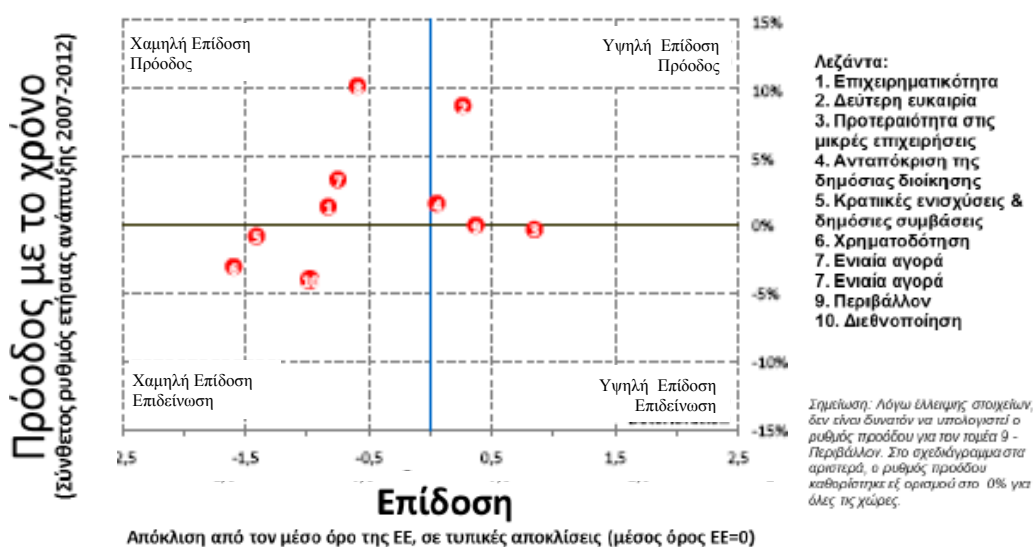
δημόσιου ελλείμματος, λήφθηκαν μέτρα για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας με στόχο την ελαχιστοποίηση των προβλημάτων που επηρεάζουν τις ΜμΕ, όπως χαμηλή κεφαλαιοποίηση, έλλειψη ρευστότητας, περιορισμένη πρόσβαση σε χρηματοδότηση μέσω δανεισμού και περιορισμένη έκθεση στις διεθνείς αγορές, ιδίως εκτός της ΕΕ. Το σημαντικότερο επίτευγμα ως προς τις πρωτοβουλίες πολιτικών για την υλοποίηση των Αρχών της SBA είναι η εισαγωγή του 'Καταστατικού των Επιχειρήσεων' που απλοποιεί πολλές λειτουργίες που αφορούν στις ΜμΕ και άπτονται των διαφορετικών Αρχών της SBA όπως π.χ. στην 'Ανταπόκριση της Δημόσιας Διοίκησης' όπου χορηγούνται πιστοποιητικά στις ΜμΕ από δημόσιες υπηρεσίες αντί των επαγγελματικών και διαπιστευμένων φορέων που ίσχυε παλαιότερα και μειώνονται οι απαιτούμενες μέρες για τις γραφειοκρατικές διαδικασίες, στις 'Κρατικές ενισχύσεις & δημόσιες συμβάσεις' όπου καθιερώθηκε η τμηματοποίηση του αντικειμένου των προκηρύξεων ώστε να δίδεται η δυνατότητα ανάδειξης των ΜμΕ ως αναδόχων και το κυριότερο να δεσμεύει το 60% των μελλοντικών εθνικών και περιφερειακών επιχορηγήσεων για τις ΜμΕ (συμπεριλαμβανομένου του ποσοστού του 25% που θα διατίθεται στις πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις), κ.α.

- η **Ισπανία** επιτυγχάνει το μέσο όρο της ΕΕ στις Αρχές της SBA 'Δεύτερη Ευκαιρία' και 'Ανταπόκριση της Δημόσιας Διοίκησης' ενώ τον ξεπερνάει μόνο στην Αρχή 'Προτεραιότητα στις Μικρές Επιχειρήσεις' και βαθμολογείται χαμηλότερα ή αρκετά χαμηλότερα στις υπόλοιπες επτά. Το θετικό στοιχείο είναι ότι συγκριτικά με προηγούμενες επιδόσεις της σημειώνει πρόοδο. Για το 2011 είχε επικεντρωθεί στην αύξηση της απόδοσής της μέσω καθιέρωσης πολιτικών που στόχευαν σε 7 από τις 10 Αρχές, εστιάζοντας ιδιαίτερα στη διευκόλυνση της πρόσβασης σε χρηματοδότηση και στη μείωση του διοικητικού φόρτου και της γραφειοκρατίας. Παρότι αγωνίζεται να ξεπεράσει τις επιπτώσεις της βαθιάς ύφεσης και της επίμονης ανεργίας, τα αποτελέσματα του 2011 έδειξαν ότι πέτυχε μια πιο ισορροπημένη ανάπτυξη στις περισσότερες παραμέτρους της SBA καθώς η κυβέρνησή της καθιέρωσε νέα μέτρα για να βοηθήσει τη ροή πιστώσεων στην πραγματική οικονομία, να καταργήσει διοικητικά τέλη και να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα των Ισπανικών επιχειρήσεων επενδύοντας σε Έρευνα & Ανάπτυξη.

Οι κυριότερες πολιτικές που εφαρμόστηκαν στην Αρχή που πέτυχε την καλύτερη επίδοση, την 'Προτεραιότητα στις Μικρές Επιχειρήσεις', ήταν η πλήρης και

υποχρεωτική καθιέρωση αξιολόγησης των επιπτώσεων του νομοθετικού συστήματος, με αποτέλεσμα να μην εξετάζεται κανένα σχέδιο νόμου αν δεν συνοδεύεται από την απαραίτητη αξιολόγηση των επιπτώσεών του. Το διάγραμμα που ακολουθεί, αποτυπώνει τη συνολική εικόνα της χώρας ανά τομέα της SBA σε σχέση με την υπόλοιπη ΕΕ αλλά και το εύρος της προόδου της κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Διάγραμμα 3.3: Η επίδοση της Ισπανίας ως προς την SBA 2007-2012

Πηγή: European Commission Enterprise and Industry, 2012 SBA Fact Sheet Spain

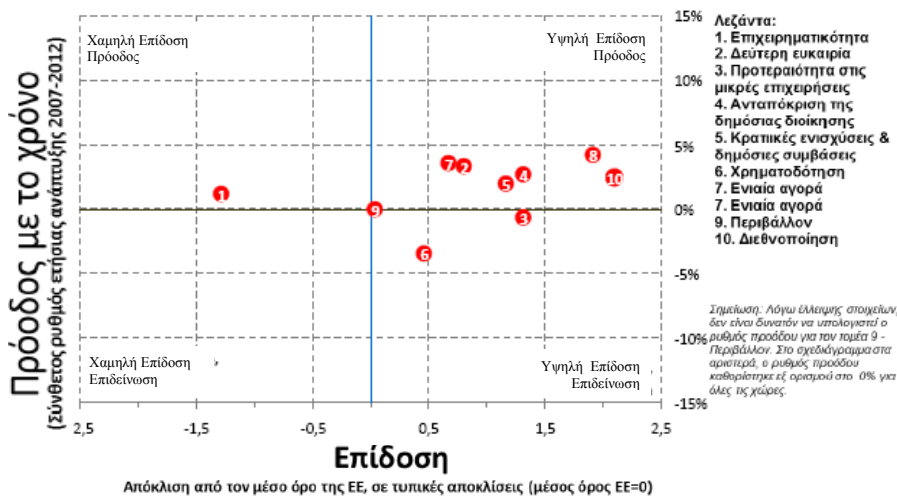
Πολύ σημαντική πρωτοβουλία ήταν και η υπογραφή συμφωνίας μεταξύ της κυβέρνησης και των επιμελητηρίων Εμπορίου και Επιχειρηματικών Ενώσεων που καθιέρωσε τον ενεργό ρόλο των εκπροσώπων των ΜμΕ μέσω κατάθεσης προτάσεων και πρωτοκόλλων ανταλλαγής πληροφοριών για την απλούστευση των διαδικασιών και τη μείωση των διοικητικών βαρών.

- η **Δανία**, σαφώς ξεπερνάει το μέσο όρο απόδοσης της ΕΕ σε όλες τις Αρχές της SBA εκτός από το 'Περιβάλλον' και την 'Επιχειρηματικότητα'. Η ανάπτυξη της χώρας συνδέεται στενά με το επίπεδο των εξαγωγών και επομένως με το βαθμό διεθνοποίησης των επιχειρήσεών της που συχνά συνδυάζεται με διάφορες μορφές καινοτομίας και ανάπτυξης δεξιοτήτων. Η επίδοσή της δε, στις Αρχές 'Δεξιότητες & καινοτομία' και 'Διεθνοποίηση', είναι στην κορυφή σε σχέση με όλες τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ. Βέβαια, η οικονομική κρίση άφησε τα σημάδια της και στη Δανία, ανακάμπτοντας τη μακροχρόνια ανάπτυξη του κλάδου των ΜμΕ της

χώρας όσον αφορά τον αριθμό τους και τη συνεισφορά τους στην απασχόληση και τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας στην οικονομία. Ο συσχετισμός των πτωτικών τάσεων στην απασχόληση με τις ανοδικές τάσεις στη προστιθέμενη αξία αποδεικνύει την υψηλή παραγωγικότητα των δανέζικων ΜμΕ σε σχέση με τις λοιπές ευρωπαϊκές χώρες. Επιπλέον, το μεγαλύτερο ποσοστό των ΜμΕ δραστηριοποιείται στον τομέα της παροχής υπηρεσιών, με τον τομέα της μεταποίησης και του εμπορίου να ακολουθούν. Όσον αφορά την Αρχή της ‘Επιχειρηματικότητας’ αξίζει να σημειωθεί το υψηλό ποσοστό που συγκεντρώνεται στον επιμέρους δείκτη ‘Επιχειρηματικότητα που ωθείται από τις παρουσιαζόμενες ευκαιρίες’. Σε επίπεδο πολιτικών που θα διευκολύνουν την αυτοαπασχόληση για να μετατραπεί η ‘ευκαιρία’ σε επιτυχημένη επιχείρηση και στην ουσία η ‘ιδέα’ σε πράξη, η χώρα ανέπτυξε πολλές πρωτοβουλίες όπως η δημιουργία του Δανέζικου Ιδρύματος Επιχειρηματικότητας, που εκτός από την επιμόρφωση και την κατάρτιση, στοχεύει στη δημιουργία μιας γενικότερης επιχειρηματικής νοοτροπίας. Επιπλέον, δεδομένης της πολύ χαμηλής γυναικείας επιχειρηματικότητας, δημιουργήθηκε πλαίσιο στήριξης όσων γυναικών ξεκίνησαν τη δική τους επιχείρηση με διάφορες δράσεις όπως π.χ. τη δημιουργία δικτυακής πύλης υποστήριξής τους για δικτύωση και παροχής πληροφοριών σε κρατικό επίπεδο, αλλά και ενεργών δικτύων γυναικείων επιχειρηματιών σε περιφερειακό επίπεδο. Η πρόσφατη δημοσιονομική και πιστωτική κρίση, αποτέλεσε τη μεγαλύτερη πρόκληση για την ανάπτυξη των ΜμΕ και οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν επικεντρώθηκαν στη χρηματοδότηση νέων και υφιστάμενων εγχειρημάτων. Όσον αφορά τα υπόλοιπα πεδία πολιτικών, η Δανία στην ουσία κεφαλαιοποιεί τις ουσιαστικές προσπάθειες των προηγούμενων χρόνων.

Το διάγραμμα που ακολουθεί, αντικατοπτρίζει τη συνολική εικόνα της χώρας ανά τομέα της SBA σε σχέση με την υπόλοιπη ΕΕ αλλά και το εύρος της προόδου της κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Διάγραμμα 3.4: Η επίδοση της Δανίας ως προς την SBA 2007-2012

Πηγή: European Commission Enterprise and Industry 2012 SBA Fact Sheet Denmark

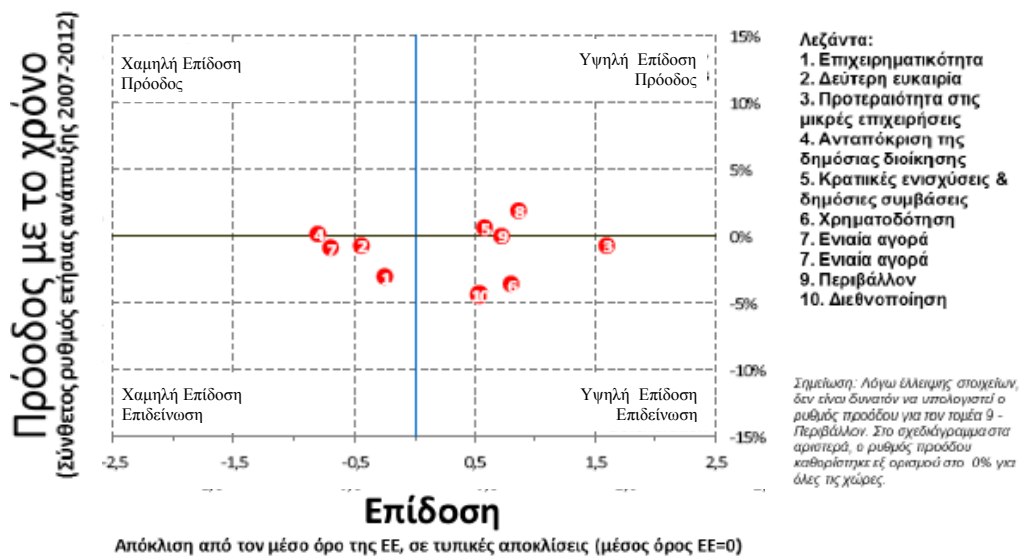
Γενικά, η Δανία προσφέρει ένα ευνοϊκό περιβάλλον για τις ΜμΕ, οι οποίες θεωρούνται ο κυριότερος δημιουργός μελλοντικού πλούτου και απασχόλησης για τη χώρα. Με την πάροδο του χρόνου η Δανία, παρά το υψηλό επίπεδο απόδοσής της επί των Αρχών της SBA, δείχνει σημάδια βελτίωσης στην πλειοψηφία αυτών, με μόνη εξαίρεση την πρόσβαση στη χρηματοδότηση, όπου η κατάσταση φαίνεται να έχει επιδεινωθεί παρά τις συνεχείς της προσπάθειες σε επίπεδο εθνικών πολιτικών.

- η **Αυστρία** δραστηριοποιήθηκε σε όλες τις Αρχές της SBA το 2010, αλλά η απόδοση των ΜμΕ της είναι ιδιαίτερα ισχυρή σε τρεις από αυτές οι οποίες περιλαμβάνουν: ‘Προτεραιότητα στις μικρές επιχειρήσεις’, ‘Επιχειρηματικές δεξιότητες & καινοτομία’ και ‘Κρατικές Ενισχύσεις & δημόσιες συμβάσεις’, ενώ το 2011 προστέθηκε και η Αρχή ‘Πρόσβαση σε Χρηματοδότηση’. Τα στατιστικά στοιχεία για τις ΜμΕ οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η χώρα υπέστη ελαφρές επιπτώσεις λόγω της οικονομικής κρίσης, δεδομένου ότι από το 2005 μέχρι σήμερα σημείωσε αύξηση στην απασχόληση κατά 10% και στην προστιθέμενη αξία πάνω από 20%. Παρότι η χώρα δεν έχει επίσημη στρατηγική σε μορφή εθνικής νομοθεσίας για την εφαρμογή της SBA, η επισκόπηση και αξιολόγηση της απόδοσής της επί των 10 Αρχών παίζει σημαντικό ρόλο στην καθιέρωση των επόμενων στόχων, με το Οικονομικό Επιμελητήριο και το Υπουργείο Οικονομικών, Νεότητας και Οικογένειας να παίζουν καθοριστικό ρόλο. Οι πρόσφατες δράσεις της κυβέρνησης για την εφαρμογή της SBA σε όλους τους

τομείς υπήρξαν επαρκείς σε σχέση με τους στόχους που είχαν τεθεί. Οι ούτως ή άλλως παραδοσιακά φιλικές προς τις ΜμΕ πολιτικές της Αυστρίας, κέρδισαν μεγαλύτερη επιρροή κατά τη τελευταία διετία με καθιέρωση αντίστοιχων με τις Αρχές της SBA εθνικών πολιτικών. Για παράδειγμα, πολιτικές που εφαρμόζονται και διαρκώς επικαιροποιούνται στον τομέα ‘Δεξιότητες & Καινοτομίες’ όπου η χώρα υπερέχει, συνίστανται σε μέτρα προώθησης της καινοτομίας, μέσω αύξησης της απαλλαγής φόρου για δράσεις έρευνας και ανάπτυξης από το 8 στο 10%, εφαρμογής του προγράμματος FFG (Forschungsförderungsgesellschaft) στοχεύοντας στη βελτίωση των ικανοτήτων των ερευνητών στη βιομηχανία παρέχοντάς τους σεμινάρια και δικτύωση με πανεπιστήμια και καθιέρωσης κουπονιών Καινοτομίας και για μεγάλα έργα καθώς και καθιέρωση νέου τύπου κουπονιών για στην έναρξη των επιχειρήσεων και ανάλυση της αγοράς και του τεχνολογικού περιβάλλοντος. Οι δράσεις του 2012 εστίασαν στη μεταρρύθμιση των δημόσιων συμβάσεων και την ενίσχυση των δεξιοτήτων για Έρευνα και Ανάπτυξη ενώ η βελτίωση της απόδοσης στην ‘Ανταπόκριση της Δημόσιας Διοίκησης’ και την ‘Ενιαία αγορά’ αποτελούν τις νέες προκλήσεις που η χώρα θα πρέπει αποτελεσματικά να αντιμετωπίσει. Η αναμόρφωση του νόμου δημοσίων συμβάσεων, καθιέρωσε νέες διαδικασίες που δίνουν συμπληρωματική ώθηση στις ΜμΕ μέσω μείωσης των απαιτούμενων από αυτές επαγγελματικών προσόντων και προϋποθέσεων ενώ παράλληλα αυξάνουν το κατώφλι των απευθείας αναθέσεων από σαράντα σε πενήντα χιλιάδες ευρώ που στοχεύουν στη μείωση του κόστους τόσο για τη Δημόσια Διοίκηση όσο και για τις ΜμΕ. Όσον αφορά την ‘Ενιαία Αγορά’, αξιοσημείωτο είναι ότι παρά την εμφάνιση μεγάλης καθυστέρησης εναρμόνισης της εθνικής νομοθεσίας με την κοινοτική, η κεντρική τοποθεσία της χώρας στην ΕΕ σε συνδυασμό με την ανταγωνιστική της βιομηχανία αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες στη συνολική απόδοση της ένταξης των ΜμΕ της στην Ενιαία Αγορά.

Το διάγραμμα που ακολουθεί, αποτυπώνει τη συνολική εικόνα της χώρας ανά τομέα της SBA σε σχέση με την υπόλοιπη ΕΕ.

Διάγραμμα 3.5: Η επίδοση της Αυστρίας ως προς την SBA 2007-2012

Πηγή: European Commission Enterprise and Industry, 2012 SBA Fact Sheet Austria

- η **Κύπρος** ευθυγραμμίζεται με το μέσο όρο της ΕΕ στους περισσότερους τομείς της SBA, με εξαίρεση το ‘Περιβάλλον’ και την ‘Ανταπόκριση της δημόσιας διοίκησης’. Αν και σημειώνει την καλύτερη επίδοση στην ‘Επιχειρηματικότητα’ και τη ‘Διεθνοποίηση’, η χώρα πρέπει ακόμη να καταβάλει πολλές προσπάθειες για να φθάσει στα βέλτιστα επίπεδα επιδόσεων της ΕΕ. Οι κυπριακές ΜμΕ παράγουν περισσότερο από το ένα τρίτο της συνολικής προστιθέμενης αξίας, ποσοστό πολύ μεγαλύτερο από το μέσο όρο της ΕΕ, αλλά όσον αφορά την προστιθέμενη αξία της βιομηχανίας υψηλής τεχνολογίας και των υπηρεσιών έντασης γνώσης, έχει ακόμη πολύ “δρόμο” να διανύσει. Το 2011-2012 ανέλαβε δράση σε όλους σχεδόν τους τομείς αλλά επικεντρώθηκε κυρίως σε τρεις: α) στη διευκόλυνση της πρόσβασης σε χρηματοδότηση μέσω της θέσπισης πράξεων εγγυήσεων και δανείων που υποστηρίχθηκαν από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ETE) με την πρωτοβουλία JEREMIE και PROGRESS, β) στην προώθηση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας με ειδικά κίνητρα και αύξηση της ευαισθητοποίησης όπως π.χ. το σχέδιο “Cyprus EYES are open” που παρέχει σε νέους επιχειρηματίες την ευκαιρία να αποκτήσουν επαγγελματική πείρα και ικανότητα διαχείρισης των επιχειρήσεών τους καθώς και πρόσβαση σε νέες αγορές και γ) στη μείωση του κανονιστικού φόρτου μέσω σχεδίου της εταιρείας KPMG Ltd με κατακόρυφες υποδείξεις για 7 Αρχές της SBA και οριζόντιες που ισχύουν σε όλο το φάσμα της δημόσιας διοίκησης, στοχεύοντας σε

περαιτέρω μείωση του κόστους συμμόρφωσης μέσω βελτιωμένης ηλεκτρονικής διακυβέρνησης

- το προφίλ του **Βελγίου** το 2011 ως προς την απόδοσή του στις Αρχές της SBA παρουσιάζει μία αρκετά θετική εικόνα, δεδομένου ότι δραστηριοποιήθηκε σχεδόν σε όλες τις Αρχές. Τοποθετείται γύρω ή πάνω από το μέσο όρο της ΕΕ σε όλες τις Αρχές της SBA εκτός από την ‘Προτεραιότητα στις ΜμΕ’ με μικρή απόκλιση και την ‘Επιχειρηματικότητα’ με μεγαλύτερη. Η χώρα ανταπεξήλθε στην κρίση καλύτερα από την ΕΕ ως σύνολο, δεδομένου ότι ο αναπτυξιακός ρυθμός της είναι μεγαλύτερος του 3% από το 2009 ως σήμερα. Οι τάσεις όπως αποτυπώθηκαν κατά την περίοδο 2007-2012 δείχνουν ισχυρή κινητοποίηση επί των Αρχών: ‘Ενιαία αγορά’, και ‘Δεξιότητες & καινοτομία’ αλλά μικρότερη κινητοποίηση ή αδράνεια ως προς τις Αρχές: ‘Διεθνοποίηση’, ‘Πρόσβαση σε Χρηματοδότηση’ και ‘Κρατικές Ενισχύσεις’. Γενικότερα οι πολιτικές που εφαρμόζει δείχνουν να είναι καλά στοχευμένες, καθώς οι περισσότερες εστιάζουν στη βελτίωση της απόδοσης επί της Αρχής της ‘Επιχειρηματικότητας’ που βαθμολογείται χαμηλά και στις Αρχές ‘Διεθνοποίηση’, ‘Περιβάλλον’ και ‘Δεξιότητες & καινοτομία’ που εμφανίζουν αρνητικές τάσεις. Οι πολιτικές που προτάσσονται ως βέλτιστες αφορούν σε διάφορες πτυχές της SBA όπως επιγραμματικά η καθιέρωση ενός αποκεντρωμένου δικτύου 27 ‘Κέντρων για ΜμΕ που παρέχουν πληροφορίες για τις υφιστάμενες διαδικασίες, την έκδοση πιστοποιητικών, τα απαιτούμενα δικαιολογητικά για την ίδρυση, την τροποποίηση και την παύση εργασιών καθώς και βοήθεια στη συμπλήρωση αιτήσεων στοχεύοντας στη μείωση του διοικητικού φόρτου-κόστους. Άλλες αξιόλογες για την καινοτόμα προσέγγισή τους πολιτικές, ιδίως σε Περιφερειακό επίπεδο, είναι το πρόγραμμα FINMIX στη Φλάνδρα, μέσω του οποίου παρέχονται συμβουλές σε επιχειρηματίες από πάνελ ειδικών για το βέλτιστο μίγμα χρήσης πηγών χρηματοδότησης για την εταιρεία τους, την ανάγκη σε κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου και τα πιθανά διαθέσιμα μέτρα στήριξης της κυβέρνησης, με δικαιούχους όλες τις επιχειρήσεις. Στη Βαλλονία, τέθηκε σε λειτουργία ένα σύστημα χορήγησης κουπονιών coaching των 1.000€ έκαστο, μέχρι πέντε ανά επιχείρηση, με τη χρήση των οποίων οι επιχειρήσεις συμβουλευονται ειδικούς για τη διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων τους. Σε 4 μόλις μήνες λειτουργίας, 27 ΜμΕ από διαφορετικούς κλάδους, αξιοποίησαν αυτή την παροχή κουπονιών για συνολικό ποσό 135.000€ και έχουν επιτευχθεί συνεργασίες με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, τις ΗΠΑ, την Κίνα, την Ινδία και τη Βραζιλία.

- η **Γαλλία** βαθμολογείται καλύτερα από το μέσο όρο της ΕΕ σε δύο από τις 10 Αρχές της SBA οι οποίες περιλαμβάνουν: την ‘Ανταπόκριση της Δημόσιας Διοίκησης’ και τη ‘Διεθνοποίηση’ και στα επίπεδα του μέσου όρου για τις υπόλοιπες 8 Αρχές. Οι ΜμΕ της χώρας που είναι περισσότερο διαδεδομένες και παραγωγικές από άλλες χώρες της ΕΕ, αντιμετώπισαν ικανοποιητικά την οικονομική κρίση όσον αφορά τον αριθμό τους και την παραγωγή προστιθέμενης αξίας με μόνη την απασχόληση να εμφανίζει μεν πτώση αλλά σε αργούς ρυθμούς. Τα στατιστικά στοιχεία εμφανίζουν στασιμότητα ή περιορισμένες δράσεις για τη βελτίωση απόδοσης των περισσότερων Αρχών της SBA. Οι προσπάθειες βελτίωσης πολιτικών κατά το 2011 επικεντρώνονται στην αντιμετώπιση της έλλειψης ανταγωνιστικότητας των βιομηχανικών ΜμΕ. Οι πιο σημαντικές είναι το μέτρο καθιέρωσης ‘Μεσολαβητή’ για τις βιομηχανικές επιχειρήσεις που μεταξύ άλλων διευκολύνει τη συμμετοχή τους σε διαγωνισμούς ανάθεσης δημόσιων συμβάσεων και η ψήφιση Νόμου απλοποίησης του νομικού περιβάλλοντος για τις ΜμΕ. Τέλος, μέσω του συντονισμού των δημόσιων δαπανών και μετατόπισης κάποιων φόρων από την εργασία προς την κατανάλωση ή το περιβάλλον, αλλά και της ίδρυσης κρατικής τράπεζας για τις επιχειρήσεις, αναμένεται να επιτευχθεί ευκολότερη ‘Πρόσβαση σε Χρηματοδότηση’.
- το προφίλ της **Φινλανδίας** ως προς την απόδοσή της στις Αρχές της SBA θα μπορούσε να αποτελεί αναφορά για συγκριτική αξιολόγηση δεδομένου ότι υπερτερεί όλων των άλλων κρατών-μελών της ΕΕ σε εννιά από τις 10 Αρχές. Μεταξύ του 2008-2010, οι ΜμΕ της χώρας έχασαν 3,5% του εργατικού τους δυναμικού, που αξίζει να σημειωθεί ότι εμφάνιζε δυναμική άνοδο πριν την κρίση, αλλά το ίδιο διάστημα η μικτή προστιθέμενη αξία τους μεγάλωσε κατά 8,5%. Μέχρι το τέλος του 2012 η κατάσταση ήταν σταθερή και σχετικά καλή με μόνες ανοδικές τάσεις στην μικτή προστιθέμενη αξία των ΜμΕ γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα ότι συνεχίζουν την ισχυρή ανάκαμψη μετά την κρίση του 2009. Με τόσο ψηλές επιδόσεις είναι αναμενόμενο η χώρα να εστιάζει περισσότερο στην εδραίωση της εξέχουσας θέσης της παρά στη βελτίωσή της. Παρά το γεγονός ότι η χώρα ήδη προσφέρει ένα άκρως ανταγωνιστικό και ευνοϊκό περιβάλλον για τις ΜμΕ και επιτυγχάνει το ψηλότερο σκορ της ΕΕ στην απόδοσή της επί της αρχής της Επιχειρηματικότητας, δεν έπαψε να καθιερώνει πολιτικές για την εξασφάλιση πρόσβασης των ΜμΕ σε χρηματοδότηση, την αύξηση της πριμοδότησης φόρων

από το 8 στο 10% για όλες τις ΜμΕ με έμφαση σε αυτές της υψηλής έντασης έρευνας και τεχνολογίας, την απλούστευση ηλεκτρονικής τιμολόγησης, τη διευκόλυνση ηλεκτρονικών συναλλαγών κ.α. Οι δράσεις του 2012 για την ‘Ενιαία Αγορά’ που είναι η μόνη περιοχή που κυμαίνεται στο μέσο όρο της ΕΕ στόχευσαν στη μεταρρύθμιση του ανταγωνισμού στις δημόσιες συμβάσεις μέσω της εφαρμογής νόμου περί ανταγωνισμού που στόχο του έχει να δημιουργήσει πιο συνεκτικούς κανόνες ανταγωνισμού ενσωματώνοντας προγενέστερες χρονικά τροποποιήσεις τους και να εναρμονιστεί με το κοινοτικό δίκαιο περί ανταγωνισμού.

- η επίδοση της **Δημοκρατίας της Τσεχίας** στις περισσότερες Αρχές της SBA είναι κατώτερη από το μέσο όρο της ΕΕ. Οι καλύτερες επιδόσεις της χώρας εντοπίζονται στις Αρχές ‘Κρατικές ενισχύσεις & δημόσιες συμβάσεις’ και ‘Δεξιότητες & Καινοτομία’ χωρίς ούτε εδώ να ξεπερνάνε το μέσο όρο της ΕΕ. Τα θετικά συμπεράσματα που εξάγονται από τα στατιστικά στοιχεία είναι ότι αφενός η οικονομία της χώρας, με μικρές κυρίως επιχειρήσεις να κυριαρχούν στο κλάδο των ΜμΕ, είναι από τις πιο αναπτυσσόμενες και σταθερές ανάμεσα στις αναδυόμενες δημοκρατίες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης και αφετέρου η μείωση του ΑΕΠ της λόγω της οικονομικής κρίσης ήταν πολύ μικρότερη σε σύγκριση με άλλες χώρες με παρόμοια οικονομία. Επιπλέον, κατά το 2012 σημειώθηκαν δράσεις για όλες τις Αρχές της SBA και βελτιώθηκε η απόδοση της χώρας ιδίως στις Αρχές ‘Δεύτερη ευκαιρία’ και ‘Δεξιότητες & καινοτομία’. Ενδιαφέρον παρουσιάζει ότι για πρώτη φορά καταγράφηκαν δράσεις για την Αρχή ‘Περιβάλλον’, τα προηγούμενα χρόνια δεν υπήρχαν πληροφορίες, με αποδόσεις που αγγίζουν το μέσο όρο της ΕΕ για την οικολογική καινοτομία, την αξιοποίηση των πόρων και την παραγωγή πράσινων προϊόντων και υπηρεσιών από τις ΜμΕ. Οι επόμενες προκλήσεις που θα αντιμετωπίσει η χώρα αφορούν καθιέρωση πολιτικών για τον περιορισμό της γραφειοκρατίας και του διοικητικού φόρτου και τη διευκόλυνση συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων και πανεπιστημίων.
- η **Ιρλανδία**, σαφώς ξεπερνά τις αποδόσεις του μέσου όρου της ΕΕ, σε έξι από τις 10 Αρχές της SBA, με μεγαλύτερη θετική απόκλιση στους όρους προσφοράς ‘Δεύτερης ευκαιρίας’ σε όσες ΜμΕ απέτυχαν και επιθυμούν να ξαναπροσπαθήσουν. Οι Αρχές στις οποίες οι ΜμΕ της χώρας έχουν χαμηλότερη επίδοση από το μέσο όρο της ΕΕ είναι ‘Κρατικές ενισχύσεις & δημόσιες συμβάσεις’, ‘Χρηματοδότηση’, ‘Προτεραιότητα στις ΜμΕ’, ενώ οι αντίστοιχες

επιδόσεις σε σχέση με τη ‘Διεθνοποίηση’ βρίσκονται κοντά στο μέσο όρο. Ο τομέας των ΜμΕ εξακολουθεί να αγωνίζεται με τις επιπτώσεις της κρίσης, με την απασχόληση να σταθεροποιείται μεν τα έτη 2010 - 2011 και την προστιθέμενη αξία να εμφανίζει μια πολύ μέτρια τάση ανάπτυξης, αλλά απέχοντας αρκετά από τα προ κρίσης αντίστοιχα επίπεδα. Ως αποτέλεσμα αυτής της οικονομικής κατάστασης, οι σχεδιασμένες πολιτικές για το 2011 εστίασαν στην πρόσβαση σε χρηματοδότηση με μέτρα καθιέρωσης καθεστώτος εγγύησης πιστώσεων, μικροχρηματοδότηση, δικαίωμα έφεσης σε όσους αδυνατούν να αποπληρώσουν τα δάνειά τους και πολιτικές μιας δεύτερης ευκαιρίας στους επιχειρηματίες που απέτυχαν.

- τέλος, η **Σουηδία** και ιδιαίτερα ο τομέας των ΜμΕ, έχει πληγεί από την κρίση πολύ λιγότερο από τα υπόλοιπα κράτη-μέλη και τη ξεπερνάει με περισσότερη ευκολία. Η χώρα έχει πολύ καλά αποτελέσματα στις περισσότερες Αρχές της SBA, με 7 από αυτές να ξεπερνάνε το μέσο όρο της ΕΕ, δύο να τον πλησιάζουν και μόνο μία Αρχή, αυτή της ‘Ενιαίας Αγοράς’ να είναι ξεκάθαρα πιο κάτω. Τις καλύτερες επιδόσεις της επιτυγχάνει στη ‘Χρηματοδότηση’, ‘Διεθνοποίηση’ και ‘Κρατικές Ενισχύσεις & Δημόσιες Συμβάσεις’ όπου βαθμολογείται πολύ υψηλά. Ιδιαίτερα το 2011, σημείωσε ουσιαστική πρόοδο στις περιοχές ‘Προτεραιότητα στις μικρές επιχειρήσεις’ και ‘Ανταπόκριση της Δημόσιας Διοίκησης’, ενώ ικανοποιητική πρόοδο στην ‘Ενιαία Αγορά’, τις ‘Δεξιότητες και καινοτομία’ και το ‘Περιβάλλον’. Επίσης η μικρότερη πρόοδος σημειώθηκε στη ‘Διεθνοποίηση’, τις ‘Κρατικές Ενισχύσεις & Δημόσιες Συμβάσεις’ και τη ‘Δεύτερη Ευκαιρία’. Τον τελευταίο χρόνο και παρά το γεγονός ότι η κυβέρνηση δεν κατέστρωσε μια συνολική στρατηγική υλοποίησης των 10 Αρχών της SBA, εστίασε στις Αρχές της ‘Επιχειρηματικότητας’, της ‘Δεύτερης Ευκαιρίας’ και ‘Προτεραιότητας στις ΜμΕ’ και ήταν ιδιαίτερα ενεργή στην καθιέρωση πολιτικών για τη βελτίωση της επίδοσης των ΜμΕ σε αυτές. Για παράδειγμα, στα πλαίσια της μεταρρύθμισης του Σουηδικού συστήματος εκπαίδευσης (Gymnasierformen, Gy2011) με την ένταξη της Επιχειρηματικότητας στην ύλη των μαθημάτων όλων των βαθμίδων βασικής εκπαίδευσης, το 2012, ο Εθνικός Οργανισμός Εκπαίδευσης χρηματοδοτεί 72 έργα για ανάπτυξη ικανοτήτων και πέντε προγράμματα για κατάρτιση των εκπαιδευτικών στην επιχειρηματικότητα. Πολύ σημαντική επίσης ήταν η ψήφιση νέου νόμου σχετικά με τη χρεοκοπία, στόχος του οποίου είναι να διευκολυνθεί η ελάφρυνση των υπόχρεων από χρέη μέσω μίας απλής διαδικασίας που

περιλαμβάνει ακόμη και πρόγραμμα 5ετούς διαγραφής χρεών. Αν λάβει κανείς υπόψη του ότι η μέχρι πρότινος νομοθεσία της Σουηδίας για τη χρεοκοπία ήταν η σκληρότερη μεταξύ όλων των χωρών του ΟΟΣΑ, αντιλαμβάνεται τη δυναμική αυτής της πολιτικής.

Από την παραπάνω σύνοψη της απόδοσης του επιλεγμένου αντιπροσωπευτικού δείγματος χωρών της ΕΕ επί των Αρχών της SBA αλλά και τα γενικά συμπεράσματα της Ετήσιας Έκθεσης της Αξιολόγησης των Επιδόσεων των ΜμΕ (Ecorys, 2012) όλων των χωρών, προκύπτει ότι οι χώρες με τις υψηλότερες επιδόσεις, όπως η Γερμανία και η Αυστρία, πληρούσαν και τους τρεις παράγοντες που προσδιορίστηκαν ως κρίσιμοι παράγοντες επιτυχίας, όπως α) υψηλό ποσοστό των ΜμΕ συγκεντρώνεται σε τομείς υψηλής και μέσης τεχνολογίας καθώς και σε παροχή υπηρεσιών εντάσεως γνώσης, β) υψηλό επίπεδο παραγωγικότητας που κατά συνθήκη εντοπίζεται σε τομείς που παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά επενδύσεων και εξαγωγών (όπως οι ΜμΕ υψηλής τεχνολογίας και έντασης γνώσης) και γ) συνδυασμό αύξησης της απασχόλησης και της παραγωγικότητας.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι εντοπίστηκαν έντονες διαφορές απόδοσης ανά τομέα δραστηριότητας. Εξετάζοντας την απόδοση της ΕΕ ως ολότητα, παρατηρείται ότι η απασχόληση αυξήθηκε στον τομέα των υπηρεσιών και του εμπορίου, ενώ συρρικνώθηκε (μεταξύ άλλων) στον κατασκευαστικό και μεταλλευτικό τομέα. Με όρους προστιθέμενης αξίας, μετρήθηκαν υψηλότερα ποσοστά ανάπτυξης στη βιομηχανία και το εμπόριο.

3.4.5 Οικονομική Κρίση και οι Ευρωπαϊκές ΜμΕ

3.4.5.1 Η σημασία των ΜμΕ για τις χώρες μέλη ΕΕ-ΟΟΣΑ²⁵ και η εγγενής τους ευπάθεια στην οικονομική κρίση.

Οι ΜμΕ όπως τονίστηκε και παραπάνω διαδραματίζουν ένα σημαντικό ρόλο σε όλες τις οικονομίες μιας και αυξάνουν τα φορολογικά έσοδα, ενισχύουν την απασχόληση και συνεισφέρουν στην ανάπτυξη, ειδικά εκείνες που καινοτομούν.

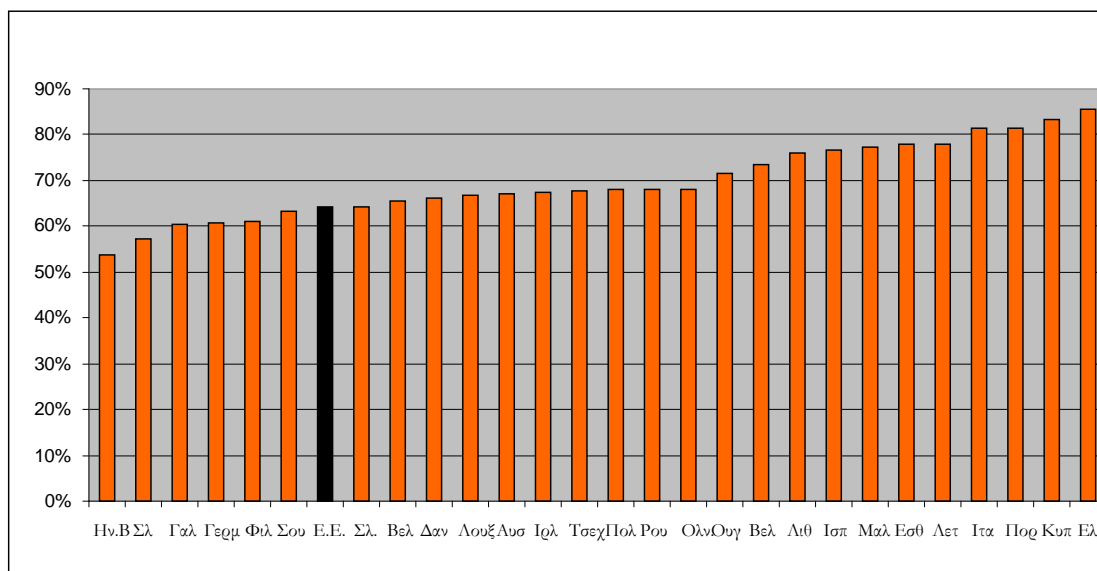
Στις χώρες του ΟΟΣΑ οι ΜμΕ απασχολούν περισσότερο από το μισό εργατικό δυναμικό του ιδιωτικού τομέα και έχει αναγνωριστεί η σημασία και η σπουδαιότητά

---

²⁵ Από τα 34 κράτη - μέλη του ΟΟΣΑ, 23 κράτη είναι μέλη και της Ε.Ε.

τους για την ανάκαμψη όλων των οικονομιών σε περιόδους κρίσης. Όπως υποστηρίζεται στην αναφορά του ΟΟΣΑ (OECD Report, 2011) με βάση συγκρίσιμα στοιχεία οι ΜμΕ στην ΕΕ καλύπτουν τα 2/3 των συνολικών θέσεων απασχόλησης αντιπροσωπεύουν το 87% της ανάπτυξης της απασχόλησης και το 59% της συνολικής προστιθεμένης αξίας που δημιουργείται.

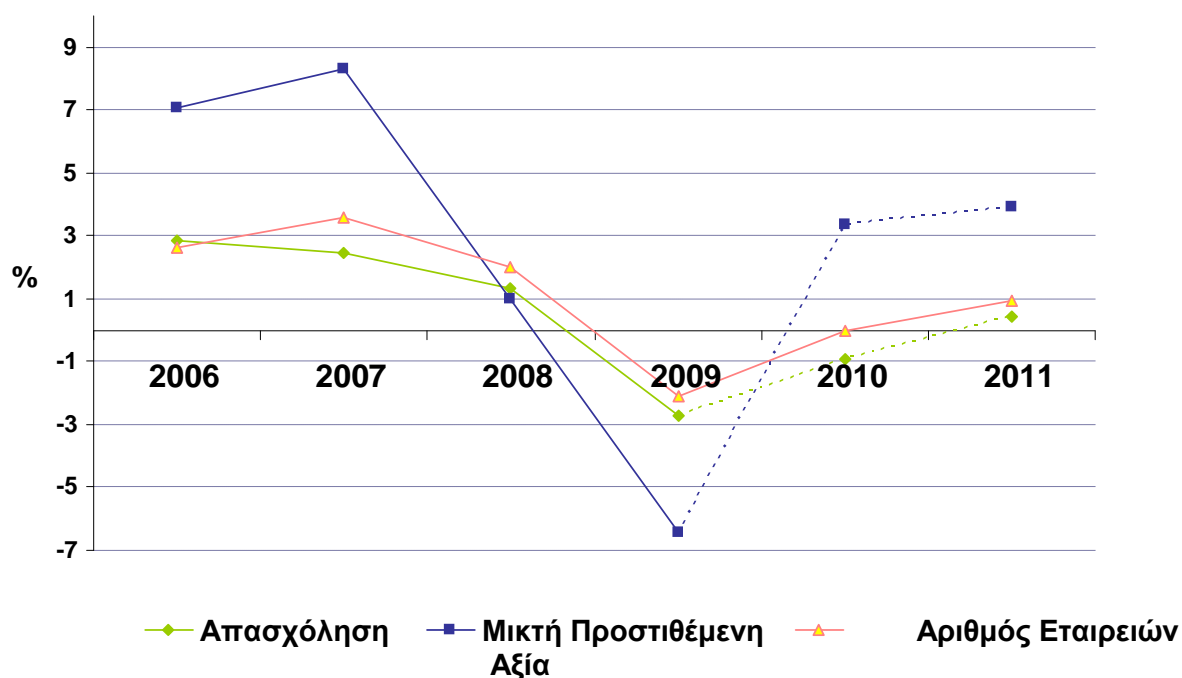
Διάγραμμα 3.6: Μερίδιο ΜμΕ στην Απασχόληση των κρατών - μελών του ΟΟΣΑ

Πηγή : OECD WPSMEE. Annual SME Report, Paris 2011

Στο διάγραμμα 3.6 παρουσιάζεται η σημαντική συνεισφορά των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων στον τομέα της απασχόλησης στα κράτη – μέλη της Ε.Ε. Στην Ελλάδα πάνω από το 85% της απασχόλησης καλύπτεται από τις ΜμΕ και είναι το μεγαλύτερο ποσοστό που παρατηρείται στις χώρες της Ε.Ε. Παρ' όλα αυτά οι ΜμΕ έχουν πληγεί βαθιά από την παγκόσμια οικονομική ύφεση καθώς παρουσιάζουν μια εγγενή ευπάθεια στην οικονομική κρίση για πολλούς λόγους, οι κυριότεροι από αυτούς είναι: α) η δυσκολία τους για περιορισμό και μείωση του μεγέθους τους (downsizing) δεδομένου ότι είναι ήδη μικρές, β) η αδύναμη οικονομική δομή τους, γ) το ότι βασίζονται στην πίστωση για τις συναλλαγές τους και δ) έχουν λιγότερες εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης (CFE/SME(2009)3/REV1-OECD). Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 3.7, παρ' όλο που από το 2009 και μετά οι ΜμΕ ακολουθούν μια σχετική πορεία ανάκαμψης ωστόσο ο αριθμός των αντίστοιχων επιχειρήσεων και η απασχόληση σε αυτές, ακολουθούν μια μάλλον μέτρια πορεία.

Διάγραμμα 3.7: Η πορεία των ΜμΕ για Ανάκαμψη το 2010

Πηγή : OECD WPSMEE. Annual SME Report, Paris 2011

Στο διάγραμμα 3.7 παρατηρείται η μεγάλη επίπτωση που είχε η παγκόσμια οικονομική ύφεση στην απασχόληση των ΜμΕ, στην προστιθέμενη αξία που δημιουργούν αλλά και στον αριθμό τους. Από την αρχή της εμφάνισης της κρίσης και μέχρι στα μέσα του 2009 υπήρξε μια κατακόρυφη πτώση της απασχόλησης στις ΜμΕ (πράσινη γραμμή), της παραγόμενης προστιθέμενης αξίας των ΜμΕ (μπλε γραμμή) και του αριθμού των ΜμΕ (ροζ γραμμή). Από το τέλος του 2009 και τις αρχές του 2010 όλοι οι παραπάνω δείκτες αρχίζουν, στις περισσότερες χώρες της Ε.Ε. να βελτιώνονται, παραμένοντας όμως αρκετά μακριά από τα επίπεδα του 2007.

Είναι γεγονός όμως, όπως τονίζει ο ΟΟΣΑ, ότι όχι μόνο σε περιόδους κρίσης αλλά και σε κανονικές οικονομικές συνθήκες έχει αναγνωριστεί η ανάγκη για εφαρμογή συγκεκριμένων πολιτικών και προγραμμάτων για τη διασφάλιση της συνεισφοράς των ΜμΕ στην οικονομία, για την επιβίωση και την ανάπτυξή τους (OECD Centre for Entrepreneurship, SMEs and Local Development, 2009).

Όσον αφορά τις ΜμΕ στην Ελλάδα τα προβλήματα εντείνονται από τα εμπόδια που προκύπτουν λόγω της έλλειψης ολοκληρωμένης εθνικής στρατηγικής για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, τα γραφειοκρατικά εμπόδια που δυσκολεύουν επίσης τις εταιρείες που αναπτύσσουν επιχειρηματική δραστηριότητα στη χώρα μας, τη συρρίκνωση των αγορών, την έλλειψη οικονομικών πόρων λόγω της καθυστέρησης των πληρωμών εκ μέρους του Δημοσίου και των εταίρων τους και παράλληλα τον περιορισμό της πρόσβασής τους σε χρηματοδότηση.

Συγκεκριμένα, σύμφωνα τη Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας (ΓΣΒΕΕ 2011-2014), σε οικονομικό αδιέξοδο καθώς και αναστολή της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας οδηγούνται χιλιάδες μικρομεσαίες εμπορικές εισαγωγικές και εξαγωγικές επιχειρήσεις της Ελλάδας, οι οποίες εκτός από τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης, συναντούν και την άρνηση των ελληνικών τραπεζών να τις χρηματοδοτήσουν και όταν το κάνουν επιβάλουν υψηλά επιτόκια αυξάνοντας το κόστος των ΜμΕ και μειώνοντας την ανταγωνιστικότητά τους. Σύμφωνα με τη ΕΕ ένα από τα καλύτερα εργαλεία αντιμετώπισης της κρίσης είναι η απορρόφηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων (π.χ. μέσω ΕΣΠΑ). Η πρακτική των άλλων χωρών με μεγαλύτερη εμπειρία στον τομέα ενισχύει την άποψη ότι επιβιώνουν οι εταιρείες που επωφελούνται σε μεγαλύτερο βαθμό από την ευρωπαϊκή χρηματοδότηση²⁶.

Φυσικά, όπως επιβεβαιώνεται και από το Κέντρο Επιχειρηματικότητας, ΜμΕ και Τοπικής Ανάπτυξης του ΟΟΣΑ και υποστηρίζεται στη σχετική αναφορά του συγκεκριμένου Οργανισμού, η πρόσβαση σε χρηματοδότηση αποτελεί μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις για τη δημιουργία, επιβίωση και ανάπτυξη των ΜμΕ ειδικά αυτών που εφαρμόζουν καινοτομικές διαδικασίες (OECD Centre for Entrepreneurship, SMEs and Local Development, 2009).

Έτσι, επειδή εμφανώς οι ανάγκες των ΜμΕ, όσον αφορά τη χρηματοδότησή τους, αποτελούν σημαντική παράμετρο για την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητά τους, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και η Επιτροπή (ΕΕ) διενεργούν τακτικά

---

²⁶ <http://www.aaca.gr/html/aidnao.html>

έρευνες προκείμενου να συγκεντρώσουν στοιχεία για τα χρηματοδοτικά μέσα που χρησιμοποιούν οι ΜμΕ για να καλύψουν τα προβλήματα ρευστότητάς τους.

3.4.5.2 Οικονομική κρίση, οι επιπτώσεις για τις ΜμΕ στην Ευρώπη και οι πολιτικές που έχουν εφαρμοστεί από τις κυβερνήσεις για να βοηθήσουν τις ΜμΕ

Όπως αποδείχθηκε στην πράξη και με τον παγκόσμιο αντίκτυπο της χρηματοπιστωτικής κρίσης, η οικονομική πραγματικότητα κινείται πιο γρήγορα από την πολιτική. Ακριβώς όμως για τον ίδιο λόγο, πρέπει να αποδεχθούμε ότι η αυξανόμενη οικονομική αλληλεξάρτηση απαιτεί αντίστοιχα μία πιο αποφασιστική και συνεκτική απάντηση σε πολιτικό επίπεδο (European Commission, 2010). Η παρούσα μελέτη περιγράφει τον καθοριστικό ρόλο των ΜμΕ σε όλες τις οικονομίες. Επιπλέον, έχει περιγράψει και αναγνωρίσει τόσο τη σημασία και τη σπουδαιότητά τους για την ανάκαμψη των οικονομιών της ΕΕ, ιδιαίτερα σε περιόδους κρίσης, όσο και το γεγονός ότι έχουν πληγεί βαθιά από την παγκόσμια οικονομική ύφεση καθώς παρουσιάζουν μια εγγενή ευπάθεια στην οικονομική κρίση σε σχέση με τις μεγάλες επιχειρήσεις. Σε αυτή την ενότητα, θα εξεταστούν περαιτέρω οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις ΜμΕ της ΕΕ και θα γίνει περιγραφή των δράσεων που έχουν αναληφθεί σε ευρωπαϊκό και περιφερειακό επίπεδο για την επιβίωσή τους και την απάντησή τους στις σύγχρονες προκλήσεις.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η νέα ατζέντα της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» έθεσε ως βραχυπρόθεσμη προτεραιότητά της, την επιτυχημένη έξοδο των ευρωπαϊκών χωρών από την κρίση, για την επίτευξη της οποίας προτάσσει την αειφόρο ανάπτυξη και τη μείωση του δημόσιου χρέους. Η ΕΕ έδειξε την κατεύθυνση για το 2020, προτείνοντας πέντε μετρήσιμους στόχους για τη διαχείριση της όλης διαδικασίας και τη μέτρηση της επιτυχίας της οι οποίοι αφορούν την έρευνα, την απασχόληση, την καινοτομία, την ενέργεια, την κλιματική αλλαγή και την καταπολέμηση της φτώχειας. Παράλληλα ζητά από τα κράτη μέλη της να προσαρμόσουν τη Στρατηγική «Ευρώπη 2020» στις ανάγκες τους και να μετασχηματιστούν οι ευρωπαϊκοί στόχοι σε εθνικούς στόχους.

Για να αξιοποιήσει τα δυνατά της σημεία η ΕΕ και να είναι πιο αποτελεσματική, δρα συλλογικά. Τα αποτελέσματα των κοινών δράσεων της για τη σταθεροποίηση του τραπεζικού συστήματος και την υιοθέτηση του Ευρωπαϊκού Σχεδίου Οικονομικής

Ανάκαμψης που βοήθησε στο να αποφευχθεί η οικονομική κατάρρευση, ήταν και η απάντησή της στις προκλήσεις του σύγχρονου παγκοσμιοποιημένου κόσμου. Οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν ήταν μαζικές και αποφασιστικές και είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση των επιτοκίων σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα και την πρωτοφανή παροχή ρευστότητας στον χρηματοπιστωτικό τομέα. Οι κυβερνήσεις στήριζαν ποικιλοτρόπως το τραπεζικό τους σύστημα με την ανακεφαλαιοποίησή του, την παροχή εγγυήσεων και το ‘καθάρισμα’ των ισολογισμών του από απομειωμένα περιουσιακά στοιχεία. Άλλοι τομείς της οικονομίας ενισχύθηκαν μέσω των Κρατικών Ενισχύσεων για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κρίσης.

Η πρόσβαση σε χρηματοδότηση εξακολουθεί να είναι η σπουδαιότερη πρόκληση που αντιμετωπίζουν οι ΜμΕ και ιδιαίτερα οι καινοτόμες ΜμΕ για την καθιέρωσή τους καθώς και την αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους που θα τους εξασφαλίσει την επιβίωσή τους. Η αντιμετώπιση της πρόκλησης αυτής, που επιτείνεται λόγω της σοβαρότερης οικονομικής και χρηματοπιστωτικής κρίσης των τελευταίων δεκαετιών, αποτελεί και την κυριότερη περιοχή ενδιαφέροντος της ομάδας εργασίας του ΟΟΣΑ για τις ΜμΕ και την Επιχειρηματικότητα (WPSMEE) για αρκετά χρόνια. Τα κυριότερα συμπεράσματα της αξιολόγησης του ΟΟΣΑ (OECD-WPSMEE, 2010), που ολοκληρώθηκε με τη στήριξη και συνεργασία της Μονάδας Χρηματοδότησης για την Καινοτομία και τις ΜμΕ, της Γενικής Διεύθυνσης Επιχειρήσεων και Βιομηχανίας, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ως προς τις επιπτώσεις της κρίσης στις ΜμΕ της Ευρώπης, είναι πως οι ΜμΕ αντιμετώπισαν σκληρότερους όρους πίστωσης το 2008-2009, με τις Τράπεζες να επιβάλλουν υψηλότερα επιτόκια, υψηλότερες αμοιβές, αυστηρότερες απαιτήσεις εξασφαλίσεων και αυστηρότερες ρήτρες δανείων, με παράλληλη μείωση της διάρκειας αποπληρωμής τους. Οι δείκτες εμπιστοσύνης των ΜμΕ έπεσαν κάτω από τα προηγούμενα ιστορικά χαμηλά τους και αυξήθηκαν αισθητά οι πτωχεύσεις, αφού ακόμη και βιώσιμες επιχειρήσεις οδηγήθηκαν σε πτώχευση εξαιτίας της έλλειψης κεφαλαίου κίνησης. Οι ΜμΕ που επιβίωσαν, προκειμένου να καλύψουν το κενό της εξωτερικής χρηματοδότησης, επέτειναν τις προσπάθειές τους για την αντιμετώπιση της διπλής πίεσης της μείωσης των πωλήσεών τους και των μεγάλων καθυστερήσεων στις εισπράξεις εν μέσω ενός γενικότερου πλαισίου δυσοίωνων μεσοπρόθεσμων προοπτικών, ακολουθώντας εν κατακλείδι το ακόλουθο τρίπτυχο: (α) τη μείωση του κόστους τους συμπεριλαμβανομένου του μισθολογικού, με προσαρμογή της παραγωγής στα μειωμένα επίπεδα ζήτησης, (β) την αναζήτηση πρόσθετων πηγών ρευστότητας (μέσω

καθυστερήσης πληρωμής των δικών τους οφειλών, μείωση ή αναβολή διανομής μερισμάτων στους μετόχους τους, (γ) την αναβολή των επενδύσεων και των σχεδίων επέκτασής τους.

Στον πίνακα 3.7 που ακολουθεί, αποτυπώνονται συγκεντρωτικά τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη συμπλήρωση σχετικών ερωτηματολογίων στα πλαίσια της έκθεσης παρακολούθησης της WPSMEE του ΟΟΣΑ, από τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικών τόσο κρατών-μελών του ΟΟΣΑ όσο και μη μελών που προσκλήθηκαν να συμμετάσχουν στην έρευνα (OECD-WPSMEE, 2010). Όπως διαπιστώνουμε, στο πλαίσιο μίας γενικά αδύναμης ανάκαμψης από τις αρνητικές επιπτώσεις της κρίσης στην πραγματική επίδοση των ΜμΕ, η κατάσταση των ΜμΕ και η πορεία ανάκαμψής τους διαφέρει μεταξύ των χωρών.

Πίνακας 3.7: Επιπτώσεις της κρίσης στην απόδοση των ΜμΕ

	Αρνητικές επιπτώσεις στην πραγματική απόδοση των ΜμΕ κατά τη διάρκεια της κρίσης			Πορεία ανάκαμψης		
	Παραγωγή & πωλήσεις	Απασχόληση	Εξαγωγές	Κατώ-τερο σημείο	Αποτελέσματα του 2010	Πρόβλεψη για το 2011
ΟΟΣΑ						
Αυστραλία	Μέση	Χαμηλή	Χαμηλή	3T ²⁷ 09	Όλα θετικά	Προβλέπεται βελτίωση σε πωλήσεις, απασχόληση και εξαγωγές
Αυστρία	Μέση	Χαμηλή		2T09		
Βέλγιο	Μέση	Μέση	Μέση	2T09	Μέτρια ανάκαμψη, αύξηση αισιοδοξίας των επιχειρηματιών	
Καναδάς	Μέση	Χαμηλή	Υψηλή		Σταδιακή ανάκαμψη με πρόβλεψη 3,5 % αύξηση στο ΑΕΠ	Σταδιακή ανάκαμψη με πρόβλεψη 2,9 % αύξηση στο ΑΕΠ
Τσεχία	Υψηλή	Υψηλή			Αύξηση αισιοδοξίας	
Δανία	Μέση	Υψηλή				
Φινλανδία	Μέση	Μέση	Υψηλή		Σταδιακή ανάκαμψη	
Γαλλία	Μέση	Μέση	Μέση		Αδύναμη ανάκαμψη	Αναμένεται βελτίωση
Γερμανία	Υψηλή	Χαμηλή	Υψηλή	3T09	Έναρξη ανάκαμψης	
Ελλάδα	Υψηλή	Μέση				
Ουγγαρία	Υψηλή	Μέση				
Ισλανδία	Υψηλή	Πολύ υψηλή				
Ιρλανδία	Υψηλή	Υψηλή				
Ισραήλ	Μέση	Μέση	Υψηλή	3T09		
Ιταλία	Υψηλή	Μέση	Υψηλή	2T09	Πολύ σταδιακή ανάκαμψη	
Ιαπωνία	Μέση	Χαμηλή	Υψηλή			
Κορέα	Μέση	Χαμηλή	Υψηλή			
Ολλανδία	Μέση	Χαμηλή	Υψηλή		Σχετικά καλά	
Νέα Ζηλανδία	Μέση	Υψηλή		4T09	Αργή και σταδιακή ανάκαμψη	
Νορβηγία		Χαμηλή				
Πολωνία	Χαμηλή	Χαμηλή			Αύξηση αισιοδοξίας	
Πορτογαλία	Υψηλή	Υψηλή	Υψηλή	1T09		

²⁷ T=Τρίμηνο

Ισπανία	Υψηλή	Πολύ υψηλή			
Ελβετία	Χαμηλή	Χαμηλή	Μέση	4Τ09	Συγκρατημένη αισιοδοξία
Σουηδία	Μέση	Μέση	Μέση	2Τ09	Θετικά από 2Τ09
Ηνωμένο Βασίλειο	Μέση	Μέση	Μέση		Αργή και σταδιακή ανάκαμψη Περαιτέρω αργή βελτίωση
ΗΠΑ	Μέση	Υψηλή		3Τ09	Αργή και σταδιακή ανάκαμψη
Εκτός ΟΟΣΑ					
Εσθονία	Υψηλή	Υψηλή	Μέση		

Πηγή: Country Responses to the OECD WPSMEE Questionnaire to Policy Makers on the Impact of the Global Crisis on SMEs and Entrepreneurship Financing and the Policy Responses, follow-up launched November 2009, update from June 2010 and publicly available information. OECD, Employment Outlook: Moving Beyond the Jobs Crisis, 2010.

Παρά την ανάκαμψη της οικονομίας της ΕΕ από την κρίση του 2008, ιδίως χάρη στη μαζική κρατική στήριξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος και την επίτευξη κάποιας σταθερότητας με ταυτόχρονη αύξηση του ΑΕΠ, η ανάπτυξη αναμένεται να είναι πιο αργή από ότι σε προηγούμενες μεταπολεμικές ανακτήσεις. Αυτό οφείλεται κυρίως στην ιδιαιτερότητα της πρόσφατης ύφεσης που είχε την προέλευσή της σε μία κρίση του χρηματοπιστωτικού συστήματος καθώς πολλές χρηματοπιστωτικές αγορές λειτουργούσαν και λειτουργούν έξω από τον αρχικό θεσμικό τους ρόλο. Λόγω των εσωτερικών αλλαγών που εισήγαγαν οι τράπεζες στην προσπάθειά τους να επιβιώσουν, αλλά και των αλλαγών που συντελέστηκαν από τους μηχανισμούς εποπτείας των τραπεζών (ΕΚΤ, Basel III), προβλέπεται να συνεχιστεί η ελλιπής χρηματοδότηση των ΜμΕ από το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα.

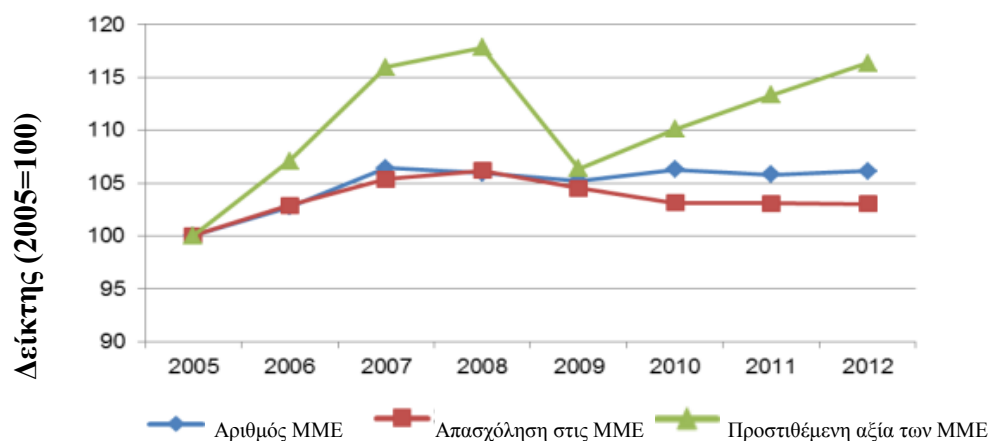
Σε κάθε περίπτωση, οι αδυναμίες και οι δυσκολίες των ΜμΕ που επιδεινώθηκαν περισσότερο λόγω της κρίσης εντοπίζονται, όπως αναφέρθηκε και πριν, στα παρακάτω σημεία:

- είναι δυσκολότερο να συρρικνωθούν γιατί είναι ήδη μικρές,
- έχουν τη μικρότερη διαφοροποίηση στις οικονομικές τους δραστηριότητες,
- έχουν ασθενέστερη οικονομική διάρθρωση (χαμηλότερη κεφαλαιοποίηση),
- έχουν μικρότερη ή καθόλου πιστοληπτική ικανότητα. Η απώλεια εσόδων και η αύξηση του βραχυπρόθεσμου χρέους, άφησε πολλές ΜμΕ οικονομικά εξασθενημένες. Παρότι οι κυβερνήσεις ανακεφαλαιοποίησαν τις τράπεζές τους και διέθεσαν κεφάλαια και εγγυήσεις για τη χρηματοδότηση των ΜμΕ, πολλές Τράπεζες εξακολουθούν να είναι διστακτικές σχετικά με την επανέναρξη δανεισμού των ΜμΕ και χαλάρωσης των όρων πίστωσής τους,

- έχουν λιγότερες επιλογές χρηματοδότησης που παράλληλα με την απότομη πτώση των τιμών των ακινήτων προκάλεσε ένα έντονα αρνητικό αντίκτυπο στη διαθεσιμότητα πιστώσεων προς τις ΜμΕ που συνήθως χρησιμοποιούσαν τα ακίνητά τους ως εγγύηση για τραπεζικό δανεισμό,
- η περικοπή δαπανών από πλευράς ΜμΕ και οι απολύσεις προσωπικού που προέβησαν στην προσπάθειά τους να αντεπεξέλθουν στην κρίση, προκάλεσε μεγάλη αύξηση της ανεργίας. Με δεδομένη την αργή ανάκαμψη της συνολικής ανάπτυξης σε προ-κρίσης επίπεδα, η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας για να αντικαταστήσουν όσες χάθηκαν είναι από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που οι χώρες της ΕΕ έχουν να αντιμετωπίσουν.

Ως αποτέλεσμα των προαναφερθέντων προβλημάτων, οι τρεις δείκτες που καθορίζουν την απόδοση των ΜμΕ (ακαθάριστη προστιθέμενη αξία, αριθμός επιχειρήσεων και αριθμός εργαζομένων) εμφάνισαν βαθμιαία πτώση με τη μεγαλύτερη να σημειώνεται το 2009 (Ecorys, 2012). Το 2010 σταμάτησε η μείωση του αριθμού των ΜμΕ και σημειώθηκε ανάκαμψη στο ποσοστό της συνεισφοράς τους στην ακαθάριστη προστιθέμενη αξία που δημιουργούν στις οικονομίες των κρατών – μελών της ΕΕ, χωρίς όμως να μπορούν ακόμη να συνεισφέρουν αποτελεσματικά στη μείωση της ανεργίας στους διάφορους τομείς της οικονομίας που δραστηριοποιούνται. Όπως αποτυπώνεται και στο διάγραμμα 3.8 που ακολουθεί, οι εκτιμήσεις για το 2010 και το 2011 έδειχναν μία εύθραυστη και επισφαλή συνολικά ανάπτυξη, ενώ το 2012 αναμενόταν αύξηση του αριθμού των ΜμΕ και της ακαθάριστης προστιθέμενης αξία που θα δημιουργούσαν.

Διάγραμμα 3.8: Αριθμός ΜμΕ, απασχόληση στις ΜμΕ και προστιθέμενη αξία των ΜμΕ (2005=100)

Πηγή: Eurostat/National Statistics Offices of Member States/Cambridge Economics/Ecory .
Σημείωση: τα στοιχεία του 2011 και 2012 είναι εκτιμήσεις

Όπως διαπιστώσαμε στον πίνακα 3.7, η κατάσταση των ΜμΕ και η πορεία ανάκαμψής τους διαφέρει μεταξύ των χωρών της ΕΕ. Αυτή η διαφορά οφείλεται, μεταξύ άλλων, και στις διαφορετικές δυνατότητες που είχε η κάθε χώρα ως προς το δημοσιονομικό και νομισματικό περιθώριο κινήσεών της. Στο βαθμό των εθνικών δυνατοτήτων τους αλλά και με τη χρήση των Ευρωπαϊκών Μέτρων Στήριξης, οι πολιτικές που εφάρμοσαν οι χώρες συνδυάζουν, σε διαφορετικές αναλογίες, τρεις άξονες δράσης: τόνωση της ζήτησης (πακέτα κατανάλωσης, προγράμματα υποδομών, πολιτικές φορολόγησης), μέτρα πιστωτικής ενίσχυσης (ανακεφαλαιοποίηση τραπεζών με ειδικούς όρους υποχρέωσης στήριξης των ΜμΕ, κρατικές εγγυήσεις πιστώσεων,) μέτρα για την απασχόληση (μείωση φόρων για την απασχόληση, μείωση εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, ενίσχυση και παράταση προγραμμάτων στήριξης ανέργων). Είναι ξεκάθαρο ότι οι πολιτικές των περισσότερων χωρών εστιάζουν στις ΜμΕ. Αντιλαμβανόμενες τις σοβαρές δυσκολίες πρόσβασης των ΜμΕ στις χρηματαγορές το 2008-2009, εισήγαγαν ή ενίσχυσαν τα προγράμματα και τις πολιτικές τους για να εξασφαλίσουν ότι οι ΜμΕ θα διατηρήσουν πρόσβαση στην χρηματοδότηση. Οι κύριες κατηγορίες των ειδικών μέτρων για τις ΜμΕ που εισήγαγαν οι χώρες κατά των αρνητικών συνεπειών της κρίσης ήταν: α) χαλάρωση των όρων για δανεισμό και αύξηση του μεριδίου των επίσημων εγγυήσεων στα δάνεια, β) διευκόλυνση των εξαγωγών και γ) διαμεσολάβηση για εξασφάλιση πιστοληπτικής ικανότητας. Από τα τέλη του 2010 οι περισσότερες χώρες που αξιολόγησαν τα προγράμματά τους, κατέληξαν στο συμπέρασμα, -όπως αναλύεται παρακάτω, ότι τα προγράμματα στήριξης έκτακτης ανάγκης ήταν η κατάλληλη πολιτική απάντηση στην κρίση.

Στον πίνακα 3.8 που ακολουθεί, αποτυπώνονται συγκεντρωτικά οι πολιτικές που εφάρμοσαν οι χώρες του ΟΟΣΑ (και ευρωπαϊκές χώρες μέλη του ΟΟΣΑ) για να εξασφαλίσουν ρευστότητα στις ΜμΕ, μετά από σχετική έρευνα του Οργανισμού (OECD-WPSMEE, 2010). Πολλές από τις πολιτικές αυτές εξακολουθούν να ισχύουν στις χώρες της ΕΕ.

Πίνακας 3.8: Κρατικά προγράμματα (πολιτικές) για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ΜμΕ σε Χρηματοδότηση, 2008-2011

	Κρατικά Δάνεια Προγράμματα Εγγυήσεων		Ισχυροποίηση της κεφαλαιακής βάσης των φορέων στήριξης	Απευθείας πίστωση	Διευκόλυνση Εξαγωγών			Διαμεσολάβηση & παρακολούθηση
	Κεφάλαιο κίνησης (βραχ/σμο)	Επενδυτικό κεφάλαιο (μακρ/σμο)			Αύξηση κεφαλαίου των φορέων στήριξης εξαγωγών	Πίστωση εξαγωγών	Εγγυήσεις ή ασφάλεια εξαγωγών	
ΟΟΣΑ								
Αυστραλία			√			√	√	
Αυστρία	√	√		√				
Βέλγιο	√	√	√	√	√		√	Διαμεσολάβηση
Καναδάς	√	√	√	√	√	√	√	
Τσεχία					√	√	√	
Δανία	√	√		√	√	√		Διαμεσολάβηση
Φινλανδία	√	√	√	√	√	√	√	
Γαλλία	√	√	√	√		√	√	Διαμεσολάβηση
Γερμανία	√	√		√	√	√	√	Διαμεσολάβηση
Ελλάδα	√							
Ουγγαρία	√	√	√	√				
Ιρλανδία								Διαμεσολάβηση
Ισραήλ			√	√		√	√	
Ιταλία	√	√	√			√	√	Παρακολούθηση & Συλλογική Σύμβαση
Ιαπωνία	√	√	√	√	√	√	√	
Κορέα	√	√		√			√	
Ολλανδία	√	√		√			√	Παρακολούθηση
Νέα Ζηλανδία					√	√	√	
Πολωνία	√	√					√	
Πορτογαλία	√	√						
Σλοβακία				√				
Ισπανία	√	√		√	√	√		Διαμεσολάβηση
Σουηδία	√	√	√		√	√	√	
Ελβετία					√			
Τουρκία	√	√		√		√	√	Διαμεσολάβηση
Ηνωμένο Βασίλειο	√	√		√				
ΗΠΑ	√	√		√				Παρακολούθηση
Εκτός ΟΟΣΑ								
Εσθονία	√	√		√			√	

Πηγή: Country Responses to the OECD WPSMEE Questionnaire to Policy Makers on the Impact of the Global Crisis on SMEs and Entrepreneurship Financing and the Policy Responses, follow-up launched November 2009, update from June 2010 and publicly available information

Αναλύοντας τα στοιχεία του πίνακα 3.8 που αφορούν τις πολιτικές που εφάρμοσαν και οι χώρες της ΕΕ και αντλώντας στοιχεία από την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς τους (OECD-WPSMEE, 2010), προκύπτουν ενδεικτικά, τα ακόλουθα:

- κάποιες χώρες, όπως η Σουηδία, δεν υιοθέτησαν προγράμματα παροχής κρατικών εγγυήσεων ή κρατικό δανεισμό κατά τη διάρκεια της κρίσης. Το συνολικό συμπέρασμα της Εθνικής Υπηρεσίας Χρέους (RG) της χώρας είναι πως τα μέτρα που εφαρμόστηκαν απέτρεψαν την κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος της χώρας και βοήθησαν την πρόσβαση των ΜμΕ στη χρηματοδότηση. Η έκθεση της RG σημειώνει ότι οι μεσαίες επιχειρήσεις ωφελήθηκαν από τα προγράμματα στήριξης αναλογικά περισσότερο απ' ό,τι οι μικρότερες. Ένα εξίσου σημαντικό εύρημα είναι ότι παρά τη σταθεροποίηση των οικονομικών των μεγαλύτερων σε μέγεθος ΜμΕ, αυτά παραμένουν επισφαλή για τις μικρές και τις μεσαίες,
- στη Γαλλία και το Βέλγιο τα πιο διακεκριμένα προγράμματα αφορούν τη χρήση της διαμεσολάβησης, μεταξύ ΜμΕ και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Η εμπειρία των χωρών, όπως καταγράφεται από διαμεσολαβητές, υποδηλώνει ότι η συγκεκριμένη τεχνική αποδείχθηκε πολύ χρήσιμη. Στα δύο τρίτα των εξεταζόμενων περιπτώσεων, η πιστοληπτική ικανότητα εξασφαλίστηκε με αυτό τον τρόπο και οι ΜμΕ, ιδιαίτερα οι μεσαίου μεγέθους, απέκτησαν πρόσβαση σε δάνεια. Στη Γαλλία οι περισσότερες περιπτώσεις αφορούσαν πιστώσεις μέχρι 50.000€ ενώ στο Βέλγιο η μέση αξία πίστωσης στη διαμεσολάβηση ήταν το 2009 75.000€,
- στη Γερμανία, το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομικών και Τεχνολογίας ανέθεσε στην ηγέτιδα εταιρία συμβούλων McKinsey & Company, την αξιολόγηση των μέτρων παροχής εγγυήσεων στις ΜμΕ που εισήχθησαν το Μάρτιο του 2009 ως μέρος του προγράμματος 'Wirtschaftsfonds', τα αποτελέσματα της οποίας συζητήθηκαν με ειδικούς και κύριους παράγοντες της οικονομικής αγοράς των ΜμΕ. Διαπιστώθηκε ότι περίπου το 84% των ερωτηθέντων σε πιστωτικά ιδρύματα και 95% των ερωτηθέντων σε παραγωγικούς φορείς, πιστεύουν ότι τα μέτρα παροχής εγγυήσεων στις ΜμΕ είχαν θετικό αντίκτυπο στην παροχή πιστώσεων. Θεωρούν επίσης ότι η αποτελεσματικότητα των μέτρων οφείλεται στο γεγονός ότι προσαρμόστηκαν

στις συγκεκριμένες ανάγκες των ΜμΕ για ρευστότητα, εξωτερικές πιστώσεις/εγγυήσεις και εξασφαλίσεις,

- στο Ηνωμένο Βασίλειο, το Τμήμα Επιχειρηματικής Καινοτομίας και Δεξιοτήτων δημοσίευσε μια προκαταρκτική εκτίμηση του Συστήματος Εγγυήσεων για τις επιχειρήσεις του. Τα αποτελέσματα αναφέρουν ότι περισσότερα από 580 εκατομμύρια λίρες (633 εκ. €) αντλήθηκαν από το Σύστημα Εγγυήσεων που βοήθησαν περισσότερες από 5.800 επιχειρήσεις να βελτιώσουν τις ταμειακές ροές τους ή/και να αυξήσουν τις επενδύσεις τους. Περίπου το 94% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι το Σύστημα Εγγυήσεων βελτίωσε τις επιχειρηματικές προοπτικές τους και το 84% αναγνώρισε ότι η ύπαρξη του συστήματος συνετέλεσε στην επιβίωσή τους. Τέλος το 60% δήλωσε ότι το Σύστημα συνείσφερε στη διατήρηση θέσεων εργασίας, αλλά και στη δημιουργία νέων θέσεων,
- στην Πολωνία, η Εθνική Τράπεζα αξιολόγησε την αποτελεσματικότητα των μέτρων που καθιέρωσε η κυβέρνηση της χώρας το Μάρτιο του 2009, για την υποστήριξη των επιχειρήσεων (στο σύνολό τους) και την έξοδό τους από την κρίση. Οι έρευνες καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι το τέλος του 2009 περίπου το 38% των επιχειρήσεων (32% των ΜμΕ) έδειξαν ενδιαφέρον αξιοποίησης κάποιου μέτρου του πακέτου κατά της κρίσης. Στην πραγματικότητα, περίπου το 9% των ΜμΕ, χρησιμοποίησε τουλάχιστον ένα από τα διαθέσιμα προγράμματα. Πιο συχνά χρησιμοποιήθηκαν μέτρα που αύξαναν την ελαστικότητα της απασχόλησης. Οι λόγοι που παρατέθηκαν για να εξηγήσουν τη μειωμένη χρήση των μέτρων κατά της κρίσης από τις επιχειρήσεις, είναι ότι: α) βρίσκονταν σε σχετικά ευνοϊκή κατάσταση (51%), β) επιβολή υπερβολικά περιοριστικών όρων (15%) και γ) ύπαρξη ιδιαίτερα περίπλοκων διαδικασιών (16%),
- η Φινλανδία, ήταν η μόνη χώρα που προσδιόρισε και εκτίμησε το κόστος των προγραμμάτων στήριξης εκτάκτου ανάγκης που εφάρμοσε. Οι δαπάνες του προϋπολογισμού για την υποστήριξη των προγραμμάτων εγγυήσεων αυξήθηκαν από 6 εκατομμύρια ευρώ το 2010 σε 18 εκατομμύρια ευρώ το 2013. Το σύνολο των δαπανών από το 2010-2017 αναμένεται να ανέλθει σε 69 εκατομμύρια ευρώ. Αυτές οι εκτιμήσεις αφορούν μόνο το μερίδιο του κράτους σε ζημιές λόγω πιστωτικών εγγυήσεων που χορηγούνται στις ΜμΕ.

Το υπόλοιπο ποσό της ζημιάς, θα αναληφθεί από την Finnvera αρμόδιος φορέας στήριξης της επιχειρηματικότητας.

Κάποιες χώρες έχουν ήδη αρχίσει να εξετάζουν τη σταδιακή κατάργηση των έκτακτων προγραμμάτων τους για τις ΜμΕ και αναζητούν τρόπους με τους οποίους θα μεταβούν σε προγράμματα που δεν αφορούν έκτακτες οικονομικές καταστάσεις.

Κάτι τέτοιο ήταν αναμενόμενο, τη στιγμή που τα προγράμματα κρατικών εγγυήσεων συχνά παρείχαν κάλυψη άνω του 80% των εγγυήσεων, ενώ σύμφωνα με ειδικούς (experts) οικονομολόγους και τραπεζίτες που εμπλέκονται στη χρηματοδότηση των ΜμΕ, υπό φυσιολογικές οικονομικές συνθήκες, οι κίνδυνοι θα κατανέμονταν πιο ομοιόμορφα μεταξύ των ΜμΕ, των τραπεζών και των δημόσιων αρχών (OECD-WPSMEE, 2010).

3.4.6 Διεθνοποίηση των ΜμΕ: Συγκριτική Ανάλυση μεταξύ ΕΕ, ΗΠΑ και Ιαπωνίας

Η συνολική εικόνα της οικονομικής κατάστασης στην Ευρώπη το 2011 και το πρώτο μισό του 2012 κυριαρχείται από αβεβαιότητα λόγω της δυναμικής που παρουσιάζει η οικονομική ύφεση στην ΕΕ. Τα οικονομικά αποτελέσματα για το 2012 δείχναν χαμηλή επιχειρησιακή και καταναλωτική συμπεριφορά, υψηλή ανεργία και μειωμένη εξαγωγική δραστηριότητα σε σχέση με το 2010 (Ecorys, 2012). Πέραν όμως των χωρών της ευρωζώνης θα πρέπει να σημειωθεί ότι και οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία κατέγραψαν εξίσου απογοητευτικούς ρυθμούς ανάπτυξης και απασχόλησης, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα όπου αντικατοπτρίζονται οι επιπτώσεις σε ρυθμούς ανάπτυξης του ΑΕΠ και στη μείωση της απασχόλησης. Οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν και εφαρμόζονται προκειμένου να ενισχύσουν την ανάπτυξη, την απασχόληση και την ανταγωνιστικότητα αποτελούν το 'κλειδί' για την επιτυχία της Στρατηγικής για την Ευρώπη του 2020. Ο δυναμικός ρόλος των ΜμΕ στην οικονομία της ΕΕ φαίνεται να έχει διαδραματίσει ένα πολύ σημαντικό ρόλο στην ανάκαμψη της από την κρίση του 2008. Οι ΜμΕ έχουν χαρακτηριστεί ως μία απ' τις κυριότερες κινητήριες δυνάμεις των σύγχρονων οικονομιών χάρη στη συνεισφορά τους στην τεχνολογική αναβάθμιση, στην καινοτομία σε προϊόντα και διαδικασίες, στη δημιουργία απασχόλησης και στην προώθηση εξαγωγών. Η ικανότητα των ΜμΕ να καινοτομούν είναι σημαντική επειδή βελτιώνει όχι μόνο την ανταγωνιστικότητά τους, αλλά επιδρά θετικά στους μακροοικονομικούς δείκτες της οικονομίας που

δραστηριοποιούνται. Δεδομένου του ανταγωνισμού που υπάρχει μεταξύ των συγκεκριμένων οικονομιών, Ευρώπης – ΗΠΑ – Ιαπωνίας και του στόχου της Ευρώπης να εξελιχθεί σε μια οικονομία που βασίζεται στην οικονομία της γνώσης (knowledge base economy), είναι σημαντικό να γίνει κατανοητός ο ρόλος και η συνεισφορά των ΜμΕ σε αυτή την οικονομία της γνώσης μέσω της καινοτομίας που εφαρμόζουν και της αξίας που προσδίνουν στην E&A.

Πίνακας 3.9: Μακροοικονομικοί δείκτες για την ΕΕ27, Ευρωζώνη, ΗΠΑ, Ιαπωνία (Ποσοστιαία μεταβολή ανά έτος για την περίοδο 2008-2013- Annual Growth Rate %)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Εξαγωγές (προϊόντα & υπηρεσίες)- Ποσοστιαία Ετήσια Μεταβολή						
ΕΕ -27	1.5	-12.0	10.9	6.3	2.4	4.8
Ευρωζώνη	1.0	-12.7	11.2	6.2	2.1	4.6
ΗΠΑ	6.1	-9.4	11.3	6.7	4.9	6.6
Ιαπωνία	1.4	-24.2	24.2	0.1	2.4	4.8
Ακαθάριστο -Εγχώριο Προϊόντος (GDP)- Ποσοστιαία Ετήσια Μεταβολή						
ΕΕ -27	0.3	-4.3	2.0	1.5	0.0	1.3
Ευρωζώνη	0.4	-4.3	1.9	1.5	-0.3	1.0
ΗΠΑ	-0.4	-3.5	3.0	1.7	2.0	2.1
Ιαπωνία	-1.0	-5.5	4.4	-0.7	1.9	1.7
Απασχόληση - Ποσοστιαία Ετήσια Μεταβολή						
ΕΕ -27	0.9	-1.9	-0.5	0.2	-0.2	0.2
Ευρωζώνη	0.7	-2.0	-0.6	0.1	-0.5	0.0
ΗΠΑ	-0.7	-5.0	-0.6	0.6	1.8	0.8
Ιαπωνία	-0.3	-1.5	-0.4	-0.2	0.1	0.1

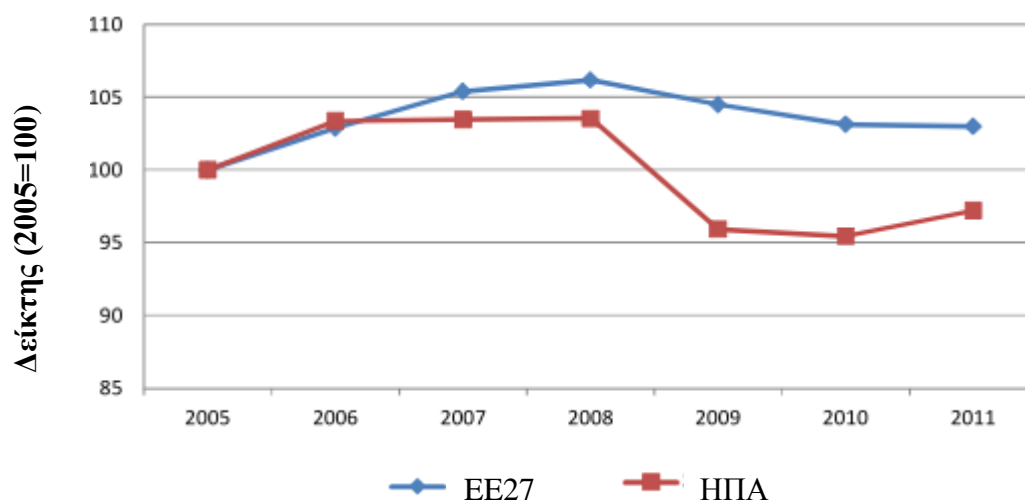
Πηγή: Ecorys²⁸ (2012)

²⁸ Η Ecorys Ολλανδία είναι ο Σύμβουλος στο οποίο έχει αναθέσει η Γενική Διεύθυνση Επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τη σύνταξη της Ετήσιας Έκθεσης Αξιολόγησης των Επιδόσεων των ΜΜΕ

3.4.6.1 Σύγκριση Ευρωπαϊκών ΜμΕ με τις αντίστοιχες στις ΗΠΑ και στην Ιαπωνία.

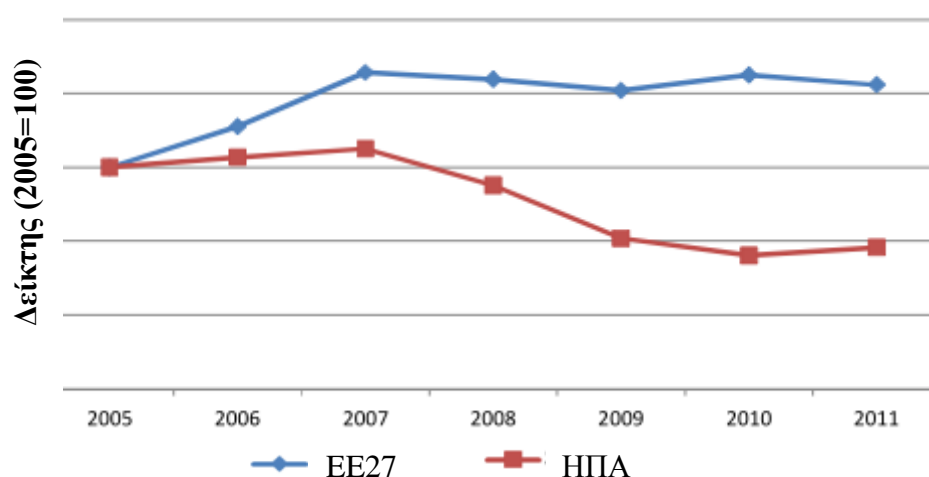
Στις ΗΠΑ ο αριθμός των ΜμΕ και της απασχόλησης που αυτές δημιουργούν μειώθηκε κατακόρυφα το 2008 και 2009 περισσότερο από ότι στις Ευρωπαϊκές ΜμΕ. Οι ΜμΕ στις ΗΠΑ εμφανίζονται να ανακάμπτουν πιο σθεναρά, και σε μεγαλύτερο βαθμό το 2010 και λιγότερο το 2011, σύμφωνα με τα διαγράμματα 3.9 και 3.10.

Διάγραμμα 3.9 : Απασχόληση σε ΜμΕ 2005-2011

Πηγή: United States Bureau of Labour Statistics/ United States Census Bureau / Bureau of Economic Analyses / Cambridge Econometrics.

Διάγραμμα 3.10: Αριθμός ΜμΕ 2005-2011

Πηγή: United States Bureau of Labour Statistics/ United States Census Bureau / Bureau of Economic Analyses / Cambridge Econometrics.

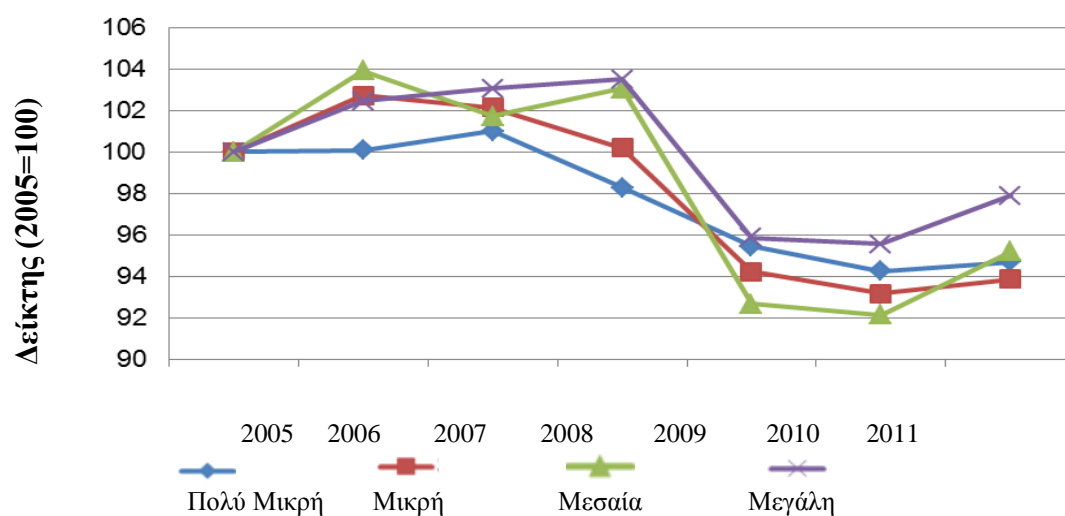
Για την Ιαπωνία, τα διαθέσιμα συγκριτικά στοιχεία είναι μάλλον περιορισμένα, αλλά όλα υποδεικνύουν ότι οι επιδόσεις των ΜμΕ της χώρας είναι σαφώς καλύτερες από αυτές των ευρωπαϊκών ΜμΕ, κατά τη διάρκεια της περιόδου ανάκαμψης που ακολούθησε την παγκόσμια ύφεση.

Επιπλέον η σύγκριση της Ιαπωνίας με τις άλλες οικονομίες κατά τα τελευταία χρόνια πρέπει να γίνει λαμβάνοντας υπόψη τις επιπτώσεις που είχαν ο σεισμός και το τσουνάμι τον Μάρτιο του 2011, καθώς οι καταστροφικές τους συνέπειες επηρέασαν την ιαπωνική επιχειρηματικότητα σε τομείς όπου δραστηριοποιούνται οι ΜμΕ και ειδικά στους τομείς των μεταφορών-συγκοινωνιών (logistics) και δημιουργίας ενεργειακών υποδομών. Τα τελευταία στοιχεία δείχνουν ότι οι ΜμΕ στην Ιαπωνία είχαν άμεση βελτίωση στα αποτελέσματά τους μόλις η επίδραση των δύο αυτών καταστροφικών φυσικών φαινομένων πέρασε, η οποία βελτίωση όμως σταμάτησε να υφίσταται στις αρχές του 2012, όταν οι επιχειρήσεις είχαν να αντιμετωπίσουν τις αρνητικές συνέπειες του ισχυρότερου γεν (Japan SMEs Agency, 2012).

Στις ΗΠΑ, ο αριθμός των επιχειρήσεων και της απασχόλησης μειώθηκε για όλες τις κατηγορίες των επιχειρήσεων κατά τη περίοδο 2008-2010 (διάγραμμα 3.11). Παρόλο αυτά, η προστιθέμενη ακαθάριστη αξία που δημιουργούν οι ΜμΕ στην οικονομία των ΗΠΑ, ενώ μειωνόταν από το 2006, άρχισε να δείχνει σημάδια ανάκαμψης το 2009. Η βελτίωση αυτή έγινε πιο εμφανής στις ΜμΕ που δραστηριοποιούνταν σε όλους τους τομείς της αμερικανικής οικονομίας, με εξαίρεση των τομέα των κατασκευών.

Κάνοντας μια συγκριτική ανάλυση εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι η ανάκαμψη με βάση την ακαθάριστη προστιθέμενη αξία που δημιουργούν οι ΜμΕ, ήρθε πολύ αργότερα στην Ευρώπη των 27 από ότι στις ΗΠΑ. Επίσης, σε αντίθεση με τις ΗΠΑ, η αρχική ανάκαμψη στην Ευρώπη των 27 ήταν ισχυρότερη για τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις, με θετικές επιπτώσεις και στην απασχόληση που δημιουργούν.

Διάγραμμα 3.11: Αριθμός Επιχειρήσεων ανά τάξη μεγέθους, ΗΠΑ 2005-2011

Πηγή: United States Bureau of Labour Statistics/ United States Census Bureau / Bureau of Economic Analyses / Cambridge Econometrics.

Την παραπάνω συγκριτική ανάλυση των τριών οικονομιών σε σχέση με τους ρυθμούς ανάπτυξης και ανάκαμψης συμπληρώνουν τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα 3.10 και τα οποία βοηθούν σε μια συγκριτική αξιολόγηση της απόδοσης των ΜμΕ στους διαφορετικούς τομείς αναδυόμενων τεχνολογιών των τριών οικονομιών (ΕΕ, ΗΠΑ, Ιαπωνίας).

Πίνακας 3.10: Αναδυόμενες Τεχνολογίες σε Ευρώπη-ΗΠΑ-Ιαπωνία

Ευρώπη	Σε σύγκριση με ΗΠΑ	Σε σύγκριση με Ιαπωνία
Προηγείται σε:	Ψηφιακή τεχνολογία απεικόνισης Ευέλικτο σύστημα κατασκευών με ενσωματωμένη χρήση Η/Υ	Ευέλικτο σύστημα κατασκευών με ενσωματωμένη χρήση Η/Υ Λογισμικό μηχανολογικής τεχνολογίας
Στο ίδιο επίπεδο με:	Προηγμένους ημιαγωγούς Συσκευές υψηλής περιεκτικότητας αποθήκευσης δεδομένων Τεχνολογία ανίχνευσης Προηγμένα υλικά	Τεχνητή νοημοσύνη (των Η/Υ) Ψηφιακή τεχνολογία απεικόνισης Τεχνολογία ανίχνευσης Υπεραγωγούς Βιοτεχνολογία Ιατρικός εξοπλισμός
Ακολουθεί/Υπολείπεται σε σχέση με:	Τεχνητή νοημοσύνη (των Η/Υ) Η/Υ υψηλής απόδοσης Οπτικοηλεκτρονική Βιοτεχνολογία Ιατρικός εξοπλισμός	Προηγμένους ημιαγωγούς Η/Υ υψηλής απόδοσης Συσκευές υψηλής περιεκτικότητας αποθήκευσης δεδομένων Οπτικοηλεκτρονική Προηγμένα υλικά

Πηγή: Korres (2011) *Handbook of innovation Economics*. New York, NY: Nova.

3.4.6.2 Διεθνοποίηση των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων

Με βάση τα αποτελέσματα έρευνας που διεξήχθη σε ένα δείγμα 9.480 ΜμΕ το 2009 σε 33 Ευρωπαϊκές χώρες, φάνηκε ότι ενώ ένας σημαντικός αριθμός των Ευρωπαϊκών ΜμΕ ασχολείται με διεθνείς δραστηριότητες, μόνο ένα μικρό ποσοστό εμπλέκεται σε διεθνοποίηση εκτός των ορίων της εσωτερικής αγοράς της ΕΕ. Με τον όρο διεθνοποίηση εννοούμε όχι μόνο τις εξαγωγές, αλλά όλες τις οικονομικές δραστηριότητες που τοποθετούν τις ΜμΕ σε μία ουσιαστική επιχειρηματική σχέση με έναν ξένο εταίρο και που περιλαμβάνουν: εξαγωγές, εισαγωγές, ξένες άμεσες επενδύσεις (FDI), διεθνή υπεργολαβία και διεθνή τεχνική συνεργασία. Οι δύο πιο

συνηθισμένες μορφές διεθνοποίησης είναι οι εισαγωγές και οι εξαγωγές, συγκεκριμένα:

- 25% των ΜμΕ της Ευρώπης των 27 εξάγουν, εκ των οποίων, το 50% δραστηριοποιείται εκτός της ενιαίας εσωτερικής αγοράς,
- 29% των Ευρωπαϊκών ΜμΕ εισάγουν εκ των οποίων το 50% δραστηριοποιείται σε εισαγωγές από χώρες εκτός της ενιαίας αγοράς,
- 7% των ΜμΕ της Ευρώπης των 27 εμπλέκεται σε τεχνολογική συνεργασία με ξένους εταίρους,
- 7% δραστηριοποιούνται ως υπεργολάβοι ξένων εταίρων, ενώ άλλο ένα 7% συνεργάζεται με ξένους υπεργολάβους και ένα 2% να δραστηριοποιείται σε ξένες άμεσες επενδύσεις (Foreign Direct investments FDI). Φαίνεται επίσης να υπάρχει άμεση σχέση του επιπέδου διεθνοποίησης των ΜμΕ με το μέγεθός τους. Έτσι ένα 24% των πολύ μικρών, 38% των μικρών και 53% των μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεων δραστηριοποιείται σε εξαγωγές ενώ τα ποσοστά για πολύ, μικρές, μικρές και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεων που ασχολούνται με εισαγωγές είναι 28%, 39% και 55% αντίστοιχα. (European Commission Report, 2010).

Όσον αφορά την εθνικότητα των επιχειρηματικών εταίρων των Ευρωπαϊκών ΜμΕ αυτοί είναι στην πλειοψηφία τους άλλα κράτη μέλη της ΕΕ, καθώς 3/4 των εξαγωγικών ΜμΕ προσανατολίζονται προς άλλα κράτη της ενιαίας αγοράς, ενώ μόνο το 7%-10% των Ευρωπαϊκών εξαγωγών που γίνονται από τις ΜμΕ κατευθύνονται σε χώρες της BRIC (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα). Αντίστοιχη είναι η πραγματικότητα και στις εισαγωγές με ένα 86% των ΜμΕ της ΕΕ να εισάγει πρώτες ύλες ή εμπορεύματα από κράτη μέλη της Ένωσης. Εδώ όμως θα πρέπει να σημειωθεί η σημαντική και αυξανόμενη παρουσία της Κίνας, όπου οι πωλήσεις της προς τις ευρωπαϊκές ΜμΕ αποτελούν το 14% του συνόλου των εισαγωγών που κάνουν οι ευρωπαϊκές ΜμΕ.

3.4.6.3 Συγκρίσεις με ΗΠΑ και Ιαπωνία

Εάν και η σχέση μεταξύ διεθνοποίησης και μεγέθους των ΜμΕ εμφανίζει κοινά σημεία στην ΕΕ, ΗΠΑ και Ιαπωνία, το επίπεδο διεθνούς δραστηριότητας των Ευρωπαϊκών ΜμΕ είναι σημαντικά μεγαλύτερο και κατά κύριο λόγο οφείλεται στις

διεθνείς εμπορικές συναλλαγές που αναπτύσσουν μεταξύ τους οι ΜμΕ, εντός όμως των ορίων της Ε.Ε.

Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής - ΗΠΑ

Σύμφωνα με το National Small Business Poll (2006) (Εθνική Ψηφοφορία Μικρών Επιχειρήσεων):

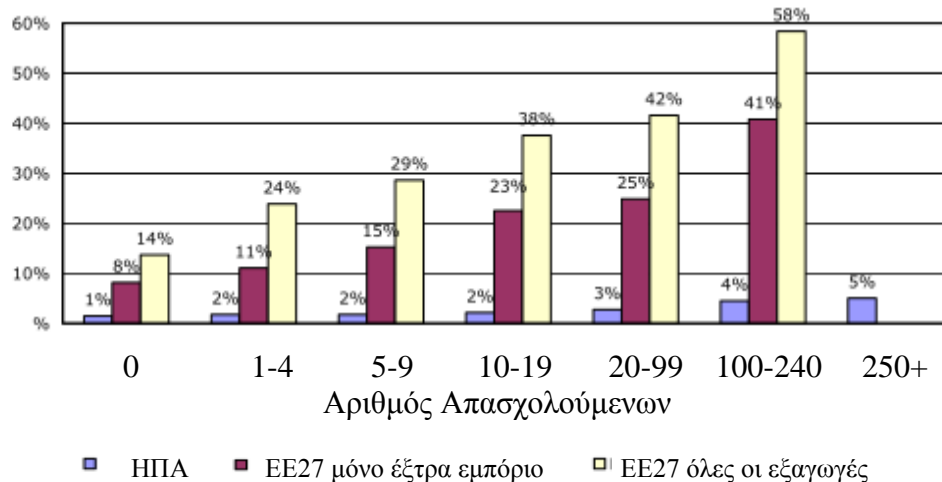
- 13% των ιδιοκτητών ΜμΕ αναφέρει ότι πραγματοποίησαν διεθνείς πωλήσεις στα τελευταία τρία χρόνια, ενώ το ποσοστό αυτό παρουσιάζεται τριπλάσιο στον κατασκευαστικό τομέα (39%).
- Για το 71% όλων των μικρών εξαγωγικών επιχειρήσεων της χώρας οι διεθνείς πωλήσεις αποτελούν μόνο το 5% ή και λιγότερο των συνολικών τους πωλήσεων.
- Οι περισσότερες εξαγωγικές ΜμΕ απλά εκτελούν παραγγελίες χωρίς να εμπλέκονται ενεργά σε δραστηριότητες μάρκετινγκ και προώθησης των προϊόντων και των υπηρεσιών τους στο εξωτερικό, με μόνο ένα ποσοστό της τάξης του 12% των εξαγωγικών ΜμΕ να εφαρμόζουν ενεργά τακτική προώθησης (προϊόντων /υπηρεσιών τους) εκτός των ΗΠΑ.

Η Στατιστική Υπηρεσία (FEDSTAT 2007) για τις Αμερικάνικες Εξαγωγικές ΜμΕ με βάση τα στοιχεία του Αμερικανικού Τμήματος Εμπορίου (US Commerce Department 's Exporter Database) αναφέρει ότι οι εξαγωγές διπλασιάστηκαν κατά την περίοδο 1992-2007 λαμβάνοντας δεδομένα από ένα εύρος 260.000 επιχειρήσεων, που αποτελούν το 97% όλων των εξαγωγικών επιχειρήσεων των ΗΠΑ.

Η επίσημη αναφορά της Διοίκησης του Οργανισμού για τις ΜμΕ παρέχει πληροφορίες σχετικά με τη σχέση του μεγέθους των ΜμΕ και της εξαγωγικής τους δραστηριότητας. Στο παρακάτω διάγραμμα 3.12 παρουσιάζονται γραφικά η σύγκριση του πλήθους των εξαγωγικών ΜμΕ που λειτουργούν στις ΗΠΑ, με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία, με το αντίστοιχο πλήθος των Ευρωπαϊκών εξαγωγικών ΜμΕ. Όπως ήταν αναμενόμενο ο αριθμός των εξαγωγικών ΜμΕ που δραστηριοποιούνται στις ΗΠΑ είναι σημαντικά χαμηλότερος σε σχέση με τον αντίστοιχο αριθμό ΜμΕ που δραστηριοποιούνται στην ενιαία αγορά της ΕΕ. Για την καλύτερη όπως απεικόνιση της σύγκρισης του βαθμού διεθνοποίησης των ΜμΕ που δραστηριοποιούνται στις ΗΠΑ και στην ΕΕ, προτείνουμε να γίνεται σύγκριση δεικτών μεταξύ των συνολικών εξαγωγών των ΜμΕ των ΗΠΑ με το σύνολο των εξαγωγών των ΜμΕ της ΕΕ εκτός της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς.

Διάγραμμα 3.12: Ποσοστό εξαγωγικών επιχειρήσεων ανά τάξη μεγέθους σε ΗΠΑ & ΕΕ27

Πηγή: European Commission Enterprise and Industry Report (2010) Internationalisation of European SMEs, Entrepreneurship Unit, Brussels

Ιαπωνία

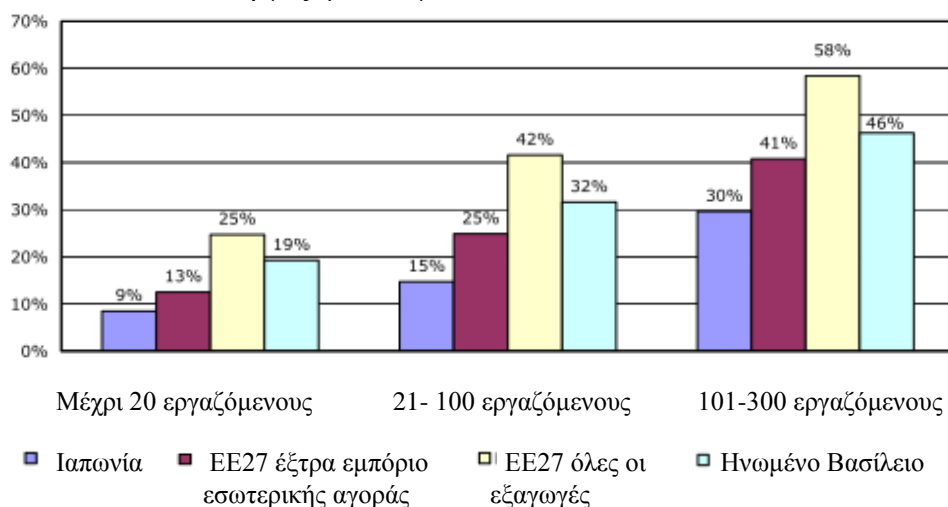
Σύμφωνα με την επίσημη αναφορά του Ιαπωνικού Ινστιτούτου Έρευνας ΜμΕ (Japan Small Business Research Institute-JSBRI), οι Ιαπωνικές ΜμΕ εξαρτώνται πολύ περισσότερο από την ιδιωτική κατανάλωση και τη χρηματοδότηση με δημόσια κεφάλαια από ότι οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις, καθώς οι τελευταίες βασίζονται περισσότερο στα ίδια και ιδιωτικά κεφάλαια και στις εξαγωγές. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην Ιαπωνία οι συνολικές εξαγωγές υπερτερούν των συνολικών εισαγωγών και οδηγούν σε εμπορικό πλεόνασμα. Αυτό όμως δεν ισχύει με τα προϊόντα και τις υπηρεσίες των ιαπωνικών ΜμΕ όπου φαίνεται να εισάγουν περισσότερο από ότι εξάγουν. Συγκεκριμένα, για την περίοδο 1995-2005 οι αποστολές-φορτωτικές για τους περισσότερους τομείς της Ιαπωνικής οικονομίας σημείωσαν μία σοβαρή μείωση. Ειδικά για τέσσερις τομείς: την κλωστοϋφαντουργία, επιπλοποιία, ξυλεία, ενδύματα η μείωση αυτή άγγιξε το 40%. Συνολικά 15 τομείς παρουσίασαν μείωση στις εξαγωγές προϊόντων τους, κατά την προαναφερόμενη περίοδο, ενώ μόνο τέσσερις εμφανίζουν αύξηση και οι οποίοι περιλαμβάνουν: τον μεταφορικό τομέα, το σίδηρο και τον χάλυβα και τα μη σιδηρούχα και χημικά προϊόντα. Κατά την περίοδο 2002-2007 οι εισαγωγές και οι εξαγωγές αυξήθηκαν (κατά 74% και 62% αντίστοιχα) με τις πρώτες όμως να παρουσιάζουν μεγαλύτερο ποσοστό αύξησης από τις δεύτερες, διατηρώντας το πλεόνασμα των εισαγωγών έναντι των εξαγωγών (JSBRI, 2012).

Το παρακάτω διάγραμμα 3.13 δείχνει ότι και οι Ιαπωνικές ΜμΕ παρουσιάζουν όπως και οι Ευρωπαϊκές ΜμΕ, εντονότερη εξαγωγική δυνατότητα και διάθεση ανάλογα με το μέγεθός τους. Οι μεγάλες ΜμΕ εξάγουν περισσότερο από τις μικρές. Συγκρίνοντας τις συνολικές εξαγωγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27 (EU27), το αντίστοιχο ποσοστό των εξαγωγών από τις ιαπωνικές ΜμΕ είναι πολύ χαμηλότερο, διότι στα αποτελέσματα της σχετικής ευρωπαϊκής έρευνας για τις εξαγωγές, λαμβάνεται υπόψη το σύνολο των ενδο- ευρωπαϊκών εμπορικών συναλλαγών (intra-EU trade δηλαδή το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ).

Για την ενίσχυση της συγκρισιμότητας των στοιχείων και της γεωγραφικής αναφοράς στο ακόλουθο διάγραμμα 3.13 παρουσιάζονται, τα στοιχεία μιας ευρωπαϊκής οικονομίας (και Ηνωμένου Βασιλείου), καθώς και ολόκληρης της ΕΕ σε σχέση πάντα με τα στοιχεία που υπάρχουν για την ιαπωνική οικονομία, δηλαδή:

- στοιχεία που αφορούν την εξαγωγική δραστηριότητα μεγάλης Ευρωπαϊκής οικονομίας, π.χ. του Ηνωμένου Βασιλείου, τα οποία σε απόλυτα νούμερα παρουσιάζουν χαμηλότερα επίπεδα εξαγωγών σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη, αλλά υψηλότερα με τα αντίστοιχα της Ιαπωνικής οικονομίας.
- στοιχεία ΜμΕ στην ΕΕ με εξαγωγική δραστηριότητα εκτός της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς.

Διάγραμμα 3.13 Σύγκριση ποσοστού εξαγωγικών ΜμΕ με βάση τον αριθμό εργαζόμενων για Ιαπωνία και ΕΕ27

Πηγή: European Commission Enterprise and Industry Report (2010) Internationalisation of European SMEs, Entrepreneurship Unit, Brussels

Συγκρίνοντας ΗΠΑ και Ιαπωνία με βάση την εξαγωγική της συμπεριφορά γίνεται φανερό ότι και για τις δύο οικονομίες οι κοντινές γεωγραφικά χώρες απορροφούν μεγάλο μέρος από τις εξαγωγές των μικρομεσαίων επιχειρήσεων τους. Παρόλο αυτά στις ΗΠΑ παρατηρείται ο αριθμός των ΜμΕ που εξάγει στην Κίνα να αυξάνεται ιδιαίτερα γρήγορα και θεαματικά. Έτσι για παράδειγμα, το 2007, οκταπλάσιες αμερικάνικες ΜμΕ εξήγαγαν προϊόντα τους στην Κίνα από ότι μια δεκαετία πριν. Επιπρόσθετα, και οι Ιαπωνικές επιχειρήσεις τείνουν να εστιάζουν την εξαγωγική τους δραστηριότητα σε γειτονικές οικονομίες όπως Βιετνάμ, Ινδία και Ταϊλάνδη (JSBRI, 2012).

3.4.6.4 Εμπόδια στη διεθνοποίηση των ΜμΕ

Σήμερα που η παγκοσμιοποίηση των αγορών οδηγεί σε ραγδαίες οικονομικές εξελίξεις και επιβάλλει αλλαγές, η διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων και ειδικά των ΜμΕ, αποτελεί μια μεγάλη πρόκληση μιας και μπορεί να συμβάλει στην περαιτέρω ανάπτυξής τους. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ (OECD/DSTI, 2013) η συμμετοχή των ΜμΕ στην παγκόσμια παραγωγική αλυσίδα συμβάλει στην βιώσιμη ανάπτυξη τους και συντελεί στην οικονομική ευρωστία των οικονομιών τους. Η διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων των ΜμΕ συναντά όμως και σημαντικά εμπόδια τα οποία είναι:

- εσωτερικά εμπόδια: όπως η τιμή των προϊόντων και των υπηρεσιών τους καθώς και το υψηλό κόστος της διεθνοποίησής τους,
- εξωτερικά εμπόδια: όπως η έλλειψη κεφαλαίου, επαρκούς πληροφόρησης και υποστήριξη από τους δημόσιους κρατικούς οργανισμούς καθώς και το μεγάλο κόστος και η απαιτούμενη γραφειοκρατία που συνδέονται με τις μεταφορές των αγαθών/μηχανημάτων που εξάγονται ή εισάγονται.

Είναι ευνόητο ότι όσο μικρότερο το μέγεθος των ΜμΕ τόσο πιο σημαντικά είναι τα παραπάνω εμπόδια και ανασταλτικά για τη διεθνοποίησή τους.

Ο οργανισμός European Profiles EP παρέχει μια πιο αναλυτική κατηγοριοποίηση των εσωτερικών και εξωτερικών εμποδίων στη διεθνοποίηση που αφορούν το μικρό και μέγρο-επιχειρησιακό περιβάλλον όπου δραστηριοποιούνται οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (πίνακας 3.11).

Πίνακας 3.11: Εμπόδια Διεθνοποίησης των ΜμΕ

Κατηγορίες εμποδίων Διεθνοποίησης	Εμπόδια ανά κατηγορία
Α) Εμπόδια που προέρχονται από το εξωτερικό περιβάλλον της επιχείρησης	<ul style="list-style-type: none"> • Διαφορετικό πολιτικό, πολιτισμικό και κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο. • Διαφορετικό νομικό και ρυθμιστικό πλαίσιο. • Διαφορετικές επιχειρηματικές πρακτικές, δυσκολίες με τα απαιτούμενα έγγραφα και πιστοποιητικά και ιδιαίτερα αυτά που απαιτούν οι αλλοδαπές χώρες καθώς και σχετικές γραφειοκρατικές διαδικασίες. • Προβλήματα με την είσπραξη πληρωμών από αλλοδαπούς πελάτες. • Έλλειψη ικανοποιητικής βοήθειας και τεχνικής υποστήριξης από τους αρμόδιους δημόσιους οργανισμούς της μητρικής χώρας. • Δυσκολίες στη γλώσσα
Β) Εμπόδια που προέρχονται από την εσωτερική λειτουργία της επιχείρησης	<ul style="list-style-type: none"> • Έλλειψη στελεχών με τις κατάλληλες γνώσεις, ικανότητες και εμπειρία στις εξαγωγικές λειτουργίες. • Έλλειψη στελεχών που να γνωρίζουν τη γλώσσα των χωρών στόχων. • Έλλειψη και δυσκολίες εξασφάλισης έγκυρης και έγκαιρης πληροφόρησης για τις ξένες αγορές. • Επιπλέον κόστος που επωμίζεται προκαταβολικά η εξαγωγική επιχείρηση στην περίπτωση που πρέπει να προσαρμόσει το προϊόν της στις προτιμήσεις των αλλοδαπών πελατών αλλά και στις απαιτήσεις της νομοθεσίας της χώρας εξαγωγής. • Δυσκολία ανεύρεσης κεφαλαίων κίνησης για τη χρηματοδότηση εξαγωγικών δραστηριοτήτων. • Αδυναμία παραγωγής πλεονάζουσας ποσότητας προϊόντων για κάλυψη της ζήτησης από το εξωτερικό. • Δυσκολίες στον έλεγχο των δραστηριοτήτων της στις αλλοδαπές αγορές. • Σημαντικές δυσκολίες στην επικοινωνία με τους αλλοδαπούς πελάτες.
Γ) Εμπόδια που αφορούν στο προϊόν και την τιμή	<ul style="list-style-type: none"> • Δυσκολία της εύρεσης πελατών στις αλλοδαπές αγορές. • Δυσκολία παροχής ανταγωνιστικών τιμών και ευκολιών πληρωμής στις ξένες αγορές. • Ισχύς περιοριστών προτύπων στην αγορά στόχο, που αφορούν στις τεχνικές προδιαγραφές για την υγεία και ασφάλεια. • Δυσκολία παροχής υπηρεσιών μετά την πώληση των προϊόντων (after sales service).

Δ) Εμπόδια που αφορούν στη διανομή και προώθηση του προϊόντος	<ul style="list-style-type: none"> • Προβλήματα με την εξασφάλιση αξιόπιστων μεταφορικών μέσων. • Προβλήματα και δυσκολίες στην εύρεση καλών και αξιόπιστων συνεργατών καθώς και υποκίνησή τους για να προωθούν ενεργά τα προϊόντα της επιχείρησης. • Πολυπλοκότητα δικτύων διανομής στο εξωτερικό. • Υψηλό κόστος μεταφοράς και ασφάλισης των προϊόντων
---	--

Πηγή: European profiles EP (2012) Εθνικό Παρατηρητήριο

3.4.6.5 Σύγκριση ΗΠΑ με Ιαπωνία σε σχέση με τα εμπόδια διεθνοποίησης των ΜμΕ

ΗΠΑ

Στο συγκριμένο τμήμα της μελέτης διεξάγεται μια σύντομη και συνοπτική σύγκριση των δύο οικονομιών (ΗΠΑ και Ιαπωνίας) με βάση τα εμπόδια που οι επιχειρήσεις (ΜμΕ) της κάθε μιας οικονομίας αντιμετωπίζουν κατά την προσπάθεια διεθνοποίησής τους. Σύμφωνα με γνωστό National Small Business Poll (Εθνική Ψηφοφορία ΜμΕ) το πιο σύνηθες και συχνό πρόβλημα που ανακύπτει και που αντιμετωπίζουν οι ΜμΕ των Ηνωμένων Πολιτειών προκειμένου να διεθνοποιηθούν, πηγάζει από την δυσκολία τους να εντοπίσουν πιθανούς πελάτες και προοπτικές πωλήσεων καθώς και από τη δυσκολία εντοπισμού αξιόπιστου ξένου αντιπρόσωπου. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι μόνο το 23% των ΜμΕ των ΗΠΑ βασίζεται σε κρατικά προγράμματα και στήριξη προκειμένου να προωθήσουν τις εξαγωγές τους.

Ιαπωνία

Το σημαντικότερο εμπόδιο, όπως αυτό εντοπίζεται και αναφέρεται από της Ιαπωνικές ΜμΕ οι οποίες σχεδιάζουν το εξαγωγικό τους πλάνο και την έναρξη της εξαγωγικής τους δραστηριότητας, έγκειται στον εντοπισμό αξιόπιστων συνεργαζόμενων επιχειρήσεων-εταίρων που έχει ιδιαίτερη σπουδαιότητα λόγω των περιορισμένων διαθέσιμων διοικητικών πόρων των εξαγωγικών ΜμΕ.

Το συγκεκριμένο εμπόδιο αντιμετωπίζεται από το 57% των Ιαπωνικών ΜμΕ που επιθυμούν να αρχίσουν την εξαγωγική τους δραστηριότητα και από το 24% των ΜμΕ που ήδη δραστηριοποιούνται στον χώρο των εξαγωγών. Τα κυριότερα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι ιαπωνικές εξαγωγικές ΜμΕ περιλαμβάνουν: α) την έλλειψη επαρκούς πληροφόρησης για την αποτελεσματική κατανόηση της διαφορετικής επιχειρηματικής κουλτούρας, β) τον ανταγωνισμό, και γ) τη γνώση της

καταναλωτικής συμπεριφοράς των χωρών που εξάγουν (European Commission Enterprise and Industry Report, 2010).

Όσον αφορά τις ευρωπαϊκές ΜμΕ φαίνεται ότι σε ένα αρκετά μεγάλο βαθμό αντιμετωπίζουν τα ίδια εμπόδια με τις ιαπωνικές και αμερικάνικες ΜμΕ, καθώς όπως εντοπίζεται τα βασικά εμπόδια στη διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων τους έχουν να κάνουν τόσο με γλωσσικές και πολιτιστικές διαφορές όσο και με την αγορά και την ανεπαρκή γνώση των σχετικών επιχειρηματικών κινδύνων.

3.5. Συμπεράσματα

Το γενικό συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί από τα θέματα που παρουσιάστηκαν και αναλύθηκαν στο συγκεκριμένο κεφάλαιο, αποτελεί το γεγονός ότι αν και η ΕΕ σχεδίασε και εφάρμοσε μια σειρά πολιτικών (π.χ. Στρατηγική Λισσαβόνας) για την ενίσχυση των ΜμΕ και τη δημιουργία ενός ευνοϊκού για την επιχειρηματικότητα διεθνούς περιβάλλοντος, αυτό δεν επετεύχθη σε μεγάλο βαθμό μέχρι πρότινος. Βασικές αιτίες για αυτό, είναι η ανομοιογένεια που χαρακτηρίζει την ευρωπαϊκή πολιτική για τις ΜμΕ, η έλλειψη υιοθέτησης κατάλληλων βιώσιμων πολιτικών για τη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα, καθώς και η μειωμένη πραγματική υλοποίηση των αποφάσεων της ΕΕ που αφορούν τις ΜμΕ. Απαιτείται η ανάδειξη των πραγματικών ενισχυτικών επιχειρηματικών πολιτικών από την ΕΕ για όλες τις οικονομίες της και ιδιαίτερα για αυτές που επλήγησαν περισσότερο από την οικονομική κρίση.

Ορίζοντες αισιοδοξίας για τη βελτίωση όμως αυτής της κατάστασης φαίνεται να διαγράφεται με το σχεδιασμό και την εφαρμογή της Πράξης για τις ΜμΕ – Small Business Act- SBA της ΕΕ. Οι Αρχές της SBA μπορούν να εφαρμοστούν τόσο από τα κράτη όσο και από τις ΜμΕ, για μια συγκριτική προτυποποίηση και ανάπτυξη μέσα σε ένα συνεκτικό επιχειρησιακό πλαίσιο με σκοπό την ενίσχυση της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας.

Διαφαίνεται από την ανάλυση του κεφαλαίου ότι μια συνεχής και πραγματική στήριξη της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας από την ΕΕ κρίνεται απαραίτητη και αναγκαία για την αναπτυξιακή της πορεία. Τέλος, διεξάγεται το συμπέρασμα ότι η ενίσχυση της διεθνοποίησης των δραστηριοτήτων των ΜμΕ θα πρέπει να απασχολήσει σοβαρά την ΕΕ και τις ηγεσίες των ευρωπαϊκών χωρών, προκειμένου να προωθηθούν κατάλληλες πολιτικές για την επιτυχή τους πορεία στην παγκόσμια

οικονομία (μέσω καινοτόμων εξαγωγών, συνεργασιών, επενδύσεων). Αυτό θα έχει θετικότερες επιδράσεις στο ΑΕΠ της ΕΕ και στο ΑΕΠ της κάθε ευρωπαϊκής οικονομίας ξεχωριστά.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Τ Ε Τ Α Ρ Τ Ο

ΕΛΛΑΔΑ - ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

4.1. Εισαγωγή

Στα προηγούμενα κεφάλαια παρουσιάστηκαν πολιτικές που εφαρμόστηκαν σε ευρωπαϊκό επίπεδο προκειμένου να δημιουργηθεί ένα ομοιογενές επιχειρηματικό περιβάλλον και να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα και η αντίστοιχη επιχειρηματική κουλτούρα. Το συγκεκριμένο κεφάλαιο εστιάζει αφενός στις ευρωπαϊκές πολιτικές που επηρεάζουν την ελληνική οικονομία, αλλά και σε αυτές που σχεδιάστηκαν και εφαρμόστηκαν ειδικά για την Ελλάδα, χωρίς όμως τα αναμενόμενα αποτελέσματα για τη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα και την ελληνική οικονομία. Παρουσιάζονται επίσης οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης στις ΜμΕ και γίνεται μια συγκριτική βελτιστοποίηση (benchmarking) μεταξύ του ελληνικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος και των αντίστοιχων κρατών - μελών της ΕΕ, προκειμένου να μελετηθεί ο βαθμός ελκυστικότητάς της ελληνικής οικονομίας για επενδύσεις και να αξιολογηθούν οι δράσεις που βοηθούν στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας.

Τέλος, γίνεται αξιολόγηση των επιδόσεων της Ελλάδας με βάση τις αρχές του Small Business Act - SBA της ΕΕ, σε σχέση με τα άλλα ευρωπαϊκά κράτη και εντοπίζονται οι περιοχές που η Ελλάδα υπολείπεται σε απόδοση, καθώς και εκείνες όπου παρουσιάζει βελτίωση.

4.2. Ευρωπαϊκές Πολιτικές που επηρεάζουν τις ΜμΕ και την Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα

Η 'Ευρώπη 2020' όπως συζητήθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο είναι η στρατηγική ανάπτυξης της ΕΕ για τη δεκαετία την οποία διανύουμε. Η σημασία της στρατηγικής αυτής αποτυπώνεται και στη 'δήλωση αποστολής' (mission statement) της ΕΕ *'σε μία συνεχώς εξελισσόμενη παγκόσμια οικονομία θέλουμε και στοχεύουμε στο να καταστήσουμε την Ευρωπαϊκή Ένωση μια έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς οικονομία και τα κράτη-μέλη της ικανά να σημειώσουνε υψηλά επίπεδα απόδοσης σε σχέση με την παραγωγικότητα, την απασχόληση και την κοινωνική συνοχή'*. Σε συνάρτηση με το συγκεκριμένο πλαίσιο αποστολής αλλά και του οράματος (mission statement & vision) της Στρατηγικής 2020, η ΕΕ έχει καθορίσει τρεις συγκεκριμένους άξονες-προτεραιότητες για να τη βοηθήσουν να επιτύχει τους

στόχους και το συγκεκριμένο όραμα, για την Ευρώπη του 21^{ου} αιώνα και οι οποίοι περιλαμβάνουν :

- Έξυπνη ανάπτυξη: μέσω προώθησης και ανάπτυξης μιας οικονομίας που θα βασίζεται στην καινοτομία και τη διάχυση της γνώσης.
- Βιώσιμη και διατηρήσιμη ανάπτυξη μέσω προώθησης μιας πιο ανταγωνιστικής οικονομίας που θα είναι ταυτόχρονα αποδοτική στη χρήση πόρων και θα εφαρμόζει προσεγγίσεις φιλικές προς το περιβάλλον (πράσινες πολιτικές).
- Επίτευξη ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς μέσω καθιέρωσης μιας οικονομίας που εξασφαλίζει ταυτόχρονα οικονομική, εδαφική και κοινωνική συνοχή (οι κύριοι στόχοι της Στρατηγικής 2020 συνοψίζονται στον Πίνακα 4.1 της επόμενης σελίδας).

Όπως εύλογα μπορεί να συνάγει κανείς, το όραμα της ‘Ευρώπης 2020’ και οι στόχοι της, όσο ευοίωνοι και πολλά υποσχόμενοι κι αν είναι αυτοί, δεν παύουν να αντιπροσωπεύουν μια συνολική θεώρηση των στόχων της ΕΕ στο σύνολό της. Δεν αντιπροσωπεύουν όμως μια προσέγγιση «ενιαίας αντιμετώπισης», καθώς κάθε κράτος μέλος είναι διαφορετικό και η ΕΕ των 27 χαρακτηρίζεται σήμερα από μεγαλύτερη πολυμορφία απ’ ότι την προηγούμενη δεκαετία, παρ’ ότι η ΕΕ εκτιμά ότι οι προτεινόμενοι στόχοι είναι συναφείς για όλα τα κράτη μέλη, παλιά και νέα στον ίδιο βαθμό, χωρίς όμως αυτό να αποτυπώνεται στη σημερινή οικονομική πραγματικότητα σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες και ιδιαιτέρως στη χώρα μας.

Πίνακας 4.1: Ευρώπη 2020-Πρωταρχικοί Στόχοι

- Αύξηση του ποσοστού απασχόλησης του πληθυσμού ηλικίας 20 έως 64 ετών από το τρέχον 69% σε τουλάχιστον 75%.
- Αύξηση του επιπέδου επενδύσεων σε 3% στον τομέα της Ε&Α, με τη βελτίωση ιδίως των όρων επένδυσης σε Ε&Α από τον ιδιωτικό τομέα και τη δημιουργία νέου δείκτη για την παρακολούθηση της καινοτομίας.
- Μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 20% τουλάχιστον σε σχέση με τα επίπεδα του 1990 ή κατά 30%, εφόσον οι συνθήκες το επιτρέπουν, αύξηση σε 20% του ποσοστού των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην τελική κατανάλωση ενέργειας και αύξηση σε 20% της ενεργειακής απόδοσης.
- Μείωση του ποσοστού των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα τη σχολική εκπαίδευση από το τρέχον 15% σε 10% και αύξηση του ποσοστού του πληθυσμού ηλικίας 30 έως 34 ετών που έχει ολοκληρώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση από 31% σε τουλάχιστον 40%.
- Μείωση κατά 25% του αριθμού των Ευρωπαίων που ζουν κάτω από τα εθνικά όρια φτώχειας για τον απεγκλωβισμό 20 εκατομμυρίων ανθρώπων από τη φτώχεια.

ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΧΩΡΙΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥΣ
<p>ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ Εμβληματική πρωτοβουλία της ΕΕ «Ένωση καινοτομίας» για να βελτιωθούν οι συνθήκες-πλαίσιο και η πρόσβαση στη χρηματοδότηση για έρευνα και καινοτομία ώστε να ενισχυθεί η αλυσίδα καινοτομίας και να αυξηθούν τα επίπεδα επενδύσεων σε ολόκληρη την Ένωση.</p>	<p>ΚΛΙΜΑ, ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ Εμβληματική πρωτοβουλία της ΕΕ «Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους» για να αποσυνδεθεί η οικονομική ανάπτυξη από τη χρήση των πόρων, με τον περιορισμό της έκλυσης διοξειδίου του άνθρακα από την οικονομία μας, με την αύξηση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, με τον εκσυγχρονισμό του τομέα των μεταφορών και την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης.</p>	<p>ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ Εμβληματική πρωτοβουλία της ΕΕ «Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας» για να εκσυγχρονιστούν οι αγορές εργασίας με τη διευκόλυνση της κινητικότητας στην αγορά εργασίας και τη δια βίου ανάπτυξη δεξιοτήτων με σκοπό την αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας και την καλύτερη αντιστοίχιση μεταξύ προσφοράς και ζήτησης στην αγορά εργασίας.</p>
<p>ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ Εμβληματική πρωτοβουλία «Νεολαία σε κίνηση» για να ενισχυθούν οι επιδόσεις των εκπαιδευτικών συστημάτων και να ενισχυθεί η ελκυστικότητα σε διεθνές επίπεδο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Ευρώπης.</p>	<p>ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ Εμβληματική πρωτοβουλία της «Μια βιομηχανική πολιτική για την εποχή της παγκοσμιοποίησης» για να βελτιωθεί το επιχειρηματικό περιβάλλον, ιδίως για τις ΜμΕ, και να στηριχθεί η ανάπτυξη ισχυρής και βιώσιμης βιομηχανικής βάσης, ικανής να ασκεί ανταγωνισμό σε παγκόσμιο επίπεδο.</p>	<p>ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ Εμβληματική πρωτοβουλία της ΕΕ «Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας» για να διασφαλιστεί κοινωνική και εδαφική συνοχή, ούτως ώστε να εξαπλωθούν ευρέως τα οφέλη της ανάπτυξης και της απασχόλησης και τα άτομα που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού να αποκτήσουν τα μέσα αξιοπρεπούς διαβίωσης και να συμμετάσχουν ενεργά στην κοινωνία.</p>
<p>ΨΗΦΙΑΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ Εμβληματική πρωτοβουλία της ΕΕ «Ψηφιακό θεματολόγιο για την Ευρώπη» για να επισπευστεί η ανάπτυξη των υπηρεσιών πρόσβασης στο Διαδίκτυο υψηλής ταχύτητας και να αντληθούν οφέλη από μια ψηφιακή ενιαία αγορά για τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις.</p>		

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010). Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: Ευρώπη 2020. Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Βρυξέλλες, 2010. COM(2010).

Για την εναρμονισμένη όμως εφαρμογή δράσεων σε κάθε χώρα της ΕΕ και ως εκ τούτου και στην Ελλάδα, προκειμένου να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι της στρατηγικής, η ΕΕ παρακολουθεί την εξέλιξη σχετικά με την επίτευξη των στόχων, προωθεί τη διάχυση καλών και βέλτιστων πρακτικών, επίσης προωθεί εμβληματικές πρωτοβουλίες και καθοδηγεί τις αντίστοιχες δράσεις. Στόχος είναι η έξοδος από την κρίση να αποτελέσει ταυτόχρονα και το σημείο εισόδου σε μια νέα αναπτυξιακή πορεία που θα επηρεάσει θετικά την ευρωπαϊκή οικονομία και θα θέσει τις βάσεις για μια καλύτερη ποιότητα ζωής των πολιτών της ΕΕ. Ωστόσο δεν μπορεί να παραβλεφθεί το γεγονός ότι μέχρι σήμερα τα προβλήματα και οι προτεραιότητες των ΜμΕ, δεν είναι ακριβώς οι ίδιες στην Ευρώπη και στην Ελλάδα. Έτσι ενώ για παράδειγμα, η πρόσβαση στη χρηματοδότηση και στη ρευστότητα αποκαθιστάται στην ΕΕ (μέσω απλοποίησης των κανονισμών που αφορούν τις ΜμΕ, μείωση της γραφειοκρατίας μειώνεται και ενίσχυσης ενός ευνοϊκότερου επιχειρηματικού περιβάλλοντος) στην Ελλάδα η μικρομεσαία επιχειρηματικότητα βάλλεται συνεχώς με νόμους και κανονισμούς που μειώνουν την ανταγωνιστικότητά της και την ανάπτυξή της, με κατευθύνσεις που τις περισσότερες φορές δίνονται από ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα. Οι κατευθύνσεις αυτές δεν συνάδουν αρκετές φορές με το πνεύμα και τους στόχους της Στρατηγικής “ Ευρώπης 2020” και έχουν δημιουργήσει πολλαπλά προβλήματα στη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα της Ελλάδας.

Το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ) 2011-2014 της Ελλάδας και τα υπόλοιπα που ακολούθησαν και ακολουθούν σύμφωνα με τα μέχρι τώρα αποτελέσματά τους (ΕΕΕΕ 2013, ΕΤΕ 2013, ΙΜΕ-ΓΣΕΒΕΕ 2015) δημιουργούν προβλήματα στη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα χωρίς να τη βοηθούν στην ανάκαμψή της. Στη συνέχεια του 4^ο Κεφαλαίου γίνεται περιληπτική παρουσίαση των αναπτυξιακών νόμων και των Ευρωπαϊκών Πλαισίων που σχετίζονται με την Ελλάδα από το 2004, στη συνέχεια παρουσιάζονται τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ελληνική μικρομεσαία επιχειρηματικότητα και η αξιολόγηση αυτής με βάση την SBA της ΕΕ.

4.3 Ελληνικό Πλαίσιο για την Ανάπτυξη των ΜμΕ (2004-2013)

Ο όρος οικονομική ανάπτυξη είναι ένας ποιοτικός δείκτης, σχετιζόμενος με τη δυνατότητα ικανοποίησης κοινωνικών και ατομικών αναγκών, ενώ ως οικονομική μεγέθυνση ορίζεται η ετήσια ποσοστιαία μεταβολή του παραγόμενου προϊόντος μιας οικονομίας και συνεπώς αποτελεί έναν ποσοτικό δείκτη (Φιλίνης, Κ. Τριαντόπουλος, Χρ., 2007). Κατά τον ΟΟΣΑ η οικονομική ανάπτυξη είναι μια έννοια που πέραν των ανωτέρω στοιχείων εμπεριέχει και την ευημερία και συνεπώς την καθιστά μια πιο ολιστική έννοια από την οικονομική μεγέθυνση για την επίτευξη της οποίας θα πρέπει να συνεκτιμούνται η κοινωνική συνοχή, το περιβάλλον, ο ελεύθερος χρόνος η κατανομή του εισοδήματος κ.α. Επιπλέον, τα τελευταία χρόνια, χρησιμοποιείται έντονα ο όρος της αειφόρου ή βιώσιμης ανάπτυξης τόσο στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία, όσο και στην πολιτική ατζέντα των Διεθνών Οργανισμών και Ενώσεων (πχ ΕΕ, ΟΟΣΑ).

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας (Μάρτιος 2000) όρισε ως στρατηγικό στόχο για την ΕΕ, μέχρι το 2010, την αναγωγή και αναγνώρισή της ως την πιο δυναμική και ανταγωνιστική οικονομία της γνώσης στον κόσμο, με επίκεντρο τη διατηρήσιμη οικονομική ανάπτυξη, με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή και περισσότερες θέσεις απασχόλησης. Αυτό όμως συνεπάγεται την υποχρέωση για τα κράτη –μέλη να συντάσσουν τα λεγόμενα Εθνικά Προγράμματα Μεταρρυθμίσεων στα οποία θα καταγράφεται η πρόοδος που έχει επιτευχθεί σχετικά με τις ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές και να προβαίνουν στις απαραίτητες νομοθετικές ρυθμίσεις και τροποποιήσεις για την επίτευξη των τεθέντων στόχων.

4.3.1 Αναπτυξιακοί Νόμοι από το 2004 – 2013

Ως αναπτυξιακός νόμος μπορεί να θεωρηθεί το νομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο παρέχονται ενισχύσεις σε επενδύσεις, με σκοπό την ανάπτυξη μιας οικονομίας, την βελτίωση της επιχειρηματικότητας, την προώθηση της καινοτομίας, και την εξοικονόμηση ενεργειακών πόρων.

Προκειμένου ο παραπάνω σκοπός να επιτευχθεί, οι κυβερνήσεις της Ελλάδας κατά τα έτη 2004-2013, προχώρησαν σε μία σειρά νομοθετικών ρυθμίσεων με διαρκείς βελτιώσεις αυτών (βλ. πίνακα 4.2), παρέχοντας διάφορα είδη ενισχύσεων, σε επενδυτικά σχέδια.

Πίνακας 4.2: Ψήφιση νόμων για την ενίσχυση των Ιδιωτικών Επενδύσεων (2004-2013)

Αριθμός Νόμου	Φ.Ε.Κ. δημοσίευσής του	Περιγραφή
N. 3299/2004	261/A'/23-12-2004	Κίνητρα Ιδιωτικών Επενδύσεων με σκοπό την ενδυνάμωση της ισόρροπης ανάπτυξης, την αύξηση της απασχόλησης, τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, την προώθηση της τεχνολογικής αλλαγής και της καινοτομίας, την προστασία του περιβάλλοντος, την εξοικονόμηση ενέργειας και την επίτευξη της περιφερειακή σύγκλισης.
N. 3468/2006	129/ A'/27-06-2006	Συμπληρώνει το Ν.3299/2004 για Παραγωγή Ηλεκτρικής Ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαραγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης.
N. 3470/2006	132/A'/28-6-2006	Το άρθρο 25 του νόμου τροποποιεί – βελτιώνει το Ν. 3299/2004.
N. 3522/2006	276/A'/22-12-2006	Το άρθρο 37 του νόμου τροποποιεί – βελτιώνει εκτενώς το Ν. 3299/2004 με προσθήκες, μεταξύ άλλων, εστιασμένες στην ενίσχυση των ΜμΕ και καθιερώνει την υποχρέωση έγκρισης του εθνικού χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων που θα καταρτίζεται, από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Επιπλέον ο Χάρτης, οι Κανονισμοί και οι κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ θα λογίζονται ως εθνικό καθεστώς.
N. 3631/2008	6/A'/29-1-2008	Το άρθρο 7 του νόμου τροποποιεί – βελτιώνει το Ν. 3299/2004, παρέχοντας μεταξύ άλλων περισσότερες διευκολύνσεις στον κλάδο του Τουρισμού.
N. 3752/2009	40/A'/4-3-2009	Τα άρθρα 3 & 4 του νόμου τροποποιεί – βελτιώνει το Ν. 3299/2004, μεταξύ άλλων, με μεγαλύτερες φορολογικές ελαφρύνσεις και επιπλέον ποσοστά ενίσχυσης για τις πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχ/σεις.
N. 3908/2011	8/A'/1-2-2011	Ενίσχυση Ιδιωτικών Επενδύσεων με σκοπό την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας με τη διαμόρφωση καθεστώτων ενίσχυσης των επενδύσεων, με τα οποία βελτιώνεται η επιχειρηματικότητα, η τεχνολογική ανάπτυξη, η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και η περιφερειακή συνοχή και προωθούνται η πράσινη οικονομία, η αποτελεσματική λειτουργία των διαθέσιμων υποδομών και η αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας.
N.4072/2012	86/A'/11-4-2012	Το άρθρο 241 του νόμου, παρατείνει την προθεσμία ολοκλήρωσης επενδυτικών σχεδίων που είχαν υπαχθεί στο Ν.3299/2004 και τροποποιεί - βελτιώνει το Ν.3908/2011 μεταξύ άλλων με αύξηση ποσοστών ενίσχυσης των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων και ρυθμίσεις για υποχρέωση δημοσιοποίησης στοιχείων που αφορούν τις ημερομηνίες υπαγωγής, αιτήσεων και πραγματοποίησης ελέγχων, διενέργειας εκταμιεύσεων & ολοκλήρωσης των επενδύσεων με στόχο τη διαφάνεια και την επιτάχυνση των διαδικασιών.

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Επιπλέον, τα εναλλακτικά επενδυτικά σχέδια που προωθήθηκαν μπορούν να διακριθούν στις εξής κατηγορίες: πρωτογενή, δευτερογενή, τουρισμού, τριτογενή, ειδικά επενδυτικά σχέδια) και η Ελληνική Επικράτεια χωρίζονταν σε 3 Γεωγραφικές Ζώνες (Περιοχή Α', Β' και Γ'). Τέλος, όπως αποτυπώνεται και στους πίνακες 4.3 & 4.4, ανάλογα με την κατηγορία της επένδυσης και την περιοχή όπου πραγματοποιούνταν, παρέχονταν οι ακόλουθες ενισχύσεις:

Πίνακας 4.3: Επιχορήγηση ή και επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης (Leasing) ή επιδότηση κόστους δημιουργούμενων θέσεων εργασίας

	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2
ΠΕΡΙΟΧΗ Α	20%	15%
ΠΕΡΙΟΧΗ Β	30%	25%
ΠΕΡΙΟΧΗ Γ	40%	35%

Πηγή: ΥΠΑΑΝ 2007

Το 2007, αυξήθηκαν έως και 10% το ποσοστό χρηματοδοτικής ενίσχυσης για τις μεσαίες επιχειρήσεις και έως και 20% για τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις, πάντα σε συνάρτηση με την κατηγορία και τη φύση του εκάστοτε επενδυτικού σχεδίου καθώς και την περιοχή υλοποίησης της επένδυσης. Εναλλακτικά, αντί της επιχορήγησης, η ενίσχυση θα μπορούσε να συνίσταται σε φορολογική απαλλαγή.

Πίνακας 4.4: Φορολογική απαλλαγή

	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 1	ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ 2
ΠΕΡΙΟΧΗ Α	60%	50%
ΠΕΡΙΟΧΗ Β	100%	100%
ΠΕΡΙΟΧΗ Γ	100%	100%

Πηγή: ΥΠΑΑΝ 2007

Με τον νόμο 3468/2006, καθορίστηκαν οι απαιτούμενες προϋποθέσεις για την καθιέρωση και ανάπτυξη μονάδων παραγωγής ηλεκτρισμού από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ). Αυτό επέτρεψε σε ιδιώτες να δημιουργήσουν μονάδες παραγωγής ΑΠΕ, απαιτώντας από το διαχειριστή του δικτύου διανομής ηλεκτρικού ρεύματος να προμηθεύεται την ενέργεια από ιδιωτικές μονάδες (νόμιμα αδειοδοτημένες). Παράλληλα ο συγκεκριμένος νόμος όριζε μια επένδυση για ΑΠΕ της τάξης των 100.000€ και άνω, μπορεί να επωφεληθεί από χρηματοδοτική ενίσχυση έως και 60%, αφού επιδιώξει και επιτύχει να ενταχθεί στο πλαίσιο του αναπτυξιακού νόμου 3299/2004.

Με το νόμο 3908/2011, εισήχθη μία σειρά βελτιωτικών ρυθμίσεων, με διευρυμένες κατηγορίες επένδυσης που καλύπτουν όλους τους τομείς της οικονομίας και καθιερώνουν απλουστευμένες διαδικασίες υποβολής των επενδυτικών σχεδίων, προσφέροντας ευκαιρίες στη Νεανική Επιχειρηματικότητα και την Τεχνολογική Ανάπτυξη (ΥΠΑΑΝ, 2011). Παρακάτω παρουσιάζονται οι επενδυτικές κατηγορίες του νόμου 3908/2011:

Πίνακας 4.5: Κατηγορίες Επένδυσης

Κατηγορία Επένδυσης	Αφορά	Ενισχύσεις που προβλέπονται
Γενική Επιχειρηματικότητα	Κάθε επιχειρηματία.	Φοροαπαλλαγές κλιμακούμενες έως και 10 χρόνια, μέχρι το 100% του ανώτατου επιτρεπόμενου ύψους ενίσχυσης.
Περιφερειακή Συνοχή	Επενδυτές με σχέδια που καλύπτουν τοπικές ανάγκες ή αξιοποιούν τοπικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα.	Όλα τα είδη των ενισχύσεων. Το ποσοστό επιχορήγησης και επιδότησης leasing μπορεί να φτάσει μέχρι και το 70% του ανώτατου επιτρεπόμενου ύψους ενίσχυσης. Για τις νέες επιχειρήσεις, το παραπάνω ποσοστό προσαυξάνεται κατά 10%.
Τεχνολογική Ανάπτυξη	Επιχειρήσεις που σχεδιάζουν να επενδύσουν στην καινοτομία και να εκσυγχρονίσουν τεχνολογικά την επιχείρησή τους.	Όλα τα είδη των ενισχύσεων. Το ποσοστό επιχορήγησης και επιδότησης leasing μπορεί να φτάσει μέχρι και το 80% του ανώτατου επιτρεπόμενου ύψους ενίσχυσης.
Νεανική Επιχειρηματικότητα	Επιχειρήσεις νέων, 20 μέχρι 40 ετών.	Ενίσχυση για το σύνολο σχεδόν των δαπανών (και των λειτουργικών) για 5 χρόνια από την έναρξη λειτουργίας. Η συνολική ενίσχυση μπορεί να φτάσει μέχρι 1.000.000 ευρώ.
Μεγάλα Επενδυτικά Σχέδια	Επενδυτές με σχέδια ύψους τουλάχιστον 50.000.000 €.	Όλα τα είδη των ενισχύσεων μεμονωμένα ή συνδυαστικά. Το ύψος της ενίσχυσης μειώνεται όσο αυξάνει το ύψος της επένδυσης. Η επιχορήγηση-επιδότηση δεν μπορεί να ξεπερνά το 60% της συνολικής ενίσχυσης.
Ολοκληρωμένα Πολυετή Επενδυτικά Σχέδια	Επιχειρηματίες με σχέδια υλοποίησης ολοκληρωμένων πολυετών (2-5 έτη) σχεδίων επιχειρήσεων, για τις οποίες έχει παρέλθει τουλάχιστον πενταετία από τη σύστασή τους, άνω των 2.000.000 €. Στόχος είναι ο τεχνολογικός, διοικητικός, οργανωτικός, και επιχειρησιακός εκσυγχρονισμός.	Φοροαπαλλαγές μέχρι το 100% του ανώτατου επιτρεπόμενου ύψους ενίσχυσης.
Σχέδια Συνέργειας και Δικτύωσης (Clustering)	Επιχειρηματικά σχήματα συνέργειας και δικτύωσης 10 τουλάχιστον επιχειρήσεων σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη και πέντε στην υπόλοιπη Ελλάδα, υπό μορφή κοινοπραξίας.	Προβλέπει τη δυνατότητα παροχής κάθε είδους ενίσχυσης.

Πηγή: ΥΠΑΑΝ 2011

Προκειμένου να καθοριστει το ποσοστό των περιφερειακών ενισχύσεων ορίστηκαν τα ακόλουθα:

- α) Η Επικράτεια απαρτίζεται από τρεις ζώνες κινήτρων ο διαχωρισμός των οποίων συντελέστηκε με βάση το επίπεδο ανάπτυξης, σε σύγκριση με το μέσο όρο της χώρας (Α' - Αττική και Βοιωτία,, Β' - νομοί με κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεγαλύτερο από το 75% του μέσου όρου της χώρας και Γ' - Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, τα νησιά των Περιφερειών Νοτίου και Βορείου Αιγαίου και Ιονίων

Νήσων και νομοί με κατά κεφαλήν ΑΕΠ μικρότερο από το 75% του μέσου όρου της χώρας.)

β) Σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση της ΕΕ οι επιχειρήσεις διακρίνονται σε μεγάλες, μεσαίες, μικρές και πολύ μικρές, (Κανονισμός (ΕΚ) αρ. 800/2008 της Επιτροπής της 6ης Αυγούστου 2008) και τα ποσοστά ενίσχυσης κατανέμονται βάσει του παρακάτω πίνακα 4.6:

Πίνακας 4.6: Ο Χάρτης περιφερειακών ενισχύσεων και τα ποσοστά ενισχύσεων ανά Νομό

Περιφέρειες	Νομοί	Ζώνες	Ποσοστά Ενίσχυσης		
			Μεγάλες Επιχειρήσεις	Μικρές Επιχειρήσεις	Μικρές & πολύ Μικρές Επιχειρήσεις
Νοτίου Αιγαίου	Κυκλάδων	Γ	15%	25%	35%
	Δωδεκανήσου	Γ	15%	25%	35%
Στερεάς Ελλάδας	Φθιώτιδος	B	15%	25%	35%
	Φοκίδος	B	20%	30%	40%
	Εύβοιας	B	15%	25%	35%
	Βοιωτίας	A	15%	20%	25%
	Ευρυτανίας	Γ	20%	30%	40%
Κεντρικής Μακεδονίας	Θεσσαλονίκης	B	30%	35%	40%
	Χαλκιδικής	B	30%	35%	40%
	Κιλκίς	Γ	30%	40%	50%
	Πέλλας	Γ	30%	40%	50%
	Ημαθίας	Γ	30%	40%	50%
	Περίας	Γ	30%	40%	50%
	Σερρών	Γ	30%	40%	50%
Δυτικής Μακεδονίας	Γρεβενών	Γ	30%	40%	50%
	Κοζάνης	B	30%	35%	40%
	Φλώρινας	Γ	30%	40%	50%
	Καστοριάς	Γ	30%	40%	50%
Αττικής	Αττικής	A	15%	20%	25%
Θεσσαλίας	Λάρισας	B	30%	35%	40%
	Μαγνησίας	B	30%	35%	40%
	Καρδίτσας	Γ	30%	40%	50%
	Τρικάλων	Γ	30%	40%	50%
Ιονίων Νήσων	Κέρκυρας	Γ	30%	40%	50%
	Λευκάδας	Γ	30%	40%	50%
	Κεφαλληνίας	Γ	30%	40%	50%
	Ζακύνθου	Γ	30%	40%	50%
Κρήτης	Ηρακλείου	B	30%	35%	40%
	Χανίων	B	30%	35%	40%
	Λασιθίου	B	30%	35%	40%
	Ρεθύμνου	B	30%	35%	40%
Πελοποννήσου	Λακωνίας	Γ	30%	40%	50%
	Μεσσηνίας	Γ	30%	40%	50%
	Κορινθίας	B	30%	35%	40%
	Αρκαδίας	B	30%	35%	40%
	Αργολίδας	B	30%	35%	40%
Βορείου Αιγαίου	Λέσβου	Γ	30%	40%	50%
	Χίου	Γ	30%	40%	50%
	Σάμου	Γ	30%	40%	50%
Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης	Καβάλας	Γ	40%	45%	50%
	Ξάνθης	Γ	40%	45%	50%
	Ροδόπης	Γ	40%	45%	50%
	Δράμας	Γ	40%	45%	50%
	Έβρου	Γ	40%	45%	50%
Ηπείρου	Ιωαννίνων	Γ	40%	45%	50%
	Άρτας	Γ	40%	45%	50%
	Πρέβεζας	Γ	40%	45%	50%
	Θεσπρωτίας	Γ	40%	45%	50%
Δυτικής Ελλάδας	Αχαΐας	Γ	40%	45%	50%
	Αιτ/νίας	Γ	40%	45%	50%
	Ηλείας	Γ	40%	45%	50%

Πηγή: Ενημερωτικό Φυλλάδιο για το νέο επενδυτικό νόμο (ΥΠΙΑΝ, 2011)

Τέλος, τα είδη ενισχύσεων του νέου νόμου συνίστανται σε: (α) Φορολογική απαλλαγή με ποσό που ισούται του αφορολόγητου αποθεματικού (β) Παροχή επιχορήγησης από το Δημόσιο για την κάλυψη μέρους των ενισχυόμενων δαπανών, (γ) Επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing) και (δ) δάνεια μέσω του ΕΤΕΑΝ.

Ήδη, ο Ν.3908/2011 τροποποιήθηκε τον Απρίλιο του 2012 με το Ν. 4072/2012, με τον οποίο εισάγονται βελτιώσεις που στοχεύουν στην επιτάχυνση των διαδικασιών και στη προώθηση διαφανών διαδικασιών ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας. Συγκεκριμένα με τον συγκεκριμένο νόμο :

- Αυξήθηκε το ποσοστό των ενισχυτικών δαπανών (από 40% σε 60%) για κτιριακές υποδομές, διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου, βοηθητικές εγκαταστάσεις. Το συγκεκριμένο ποσοστό για τις ΜμΕ αυξήθηκε μέχρι και 70%.
- Ενισχύθηκε η διαφάνεια μέσω δημοσίευσης όλων των πληροφοριών σχετικά με την κάθε επένδυση στην ιστοσελίδα του Υπουργείου.
- Θεσπίστηκαν συγκεκριμένες προθεσμίες για τις υπηρεσίες του αρμόδιου Υπουργείου.
- Αυξήθηκε το όριο σώρευσης ενισχύσεων από 15 εκατ. € σε 20 εκατ. € στην 4ετία.

Με τις ανωτέρω νομοθετικές ρυθμίσεις, η Ελλάδα προσπάθησε να δημιουργήσει τις συνθήκες για μια εξωστρεφή και υγιή επιχειρηματική δραστηριότητα μέσω νέων διαδικασιών και χρηματοδοτικών πλαισίων τα οποία συζητούνται στις επόμενες παραγράφους.

4.3.2 Εθνικό Ταμείο για την Επιχειρηματικότητα και την Ανάπτυξη

Το 2003, ιδρύεται το Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων, (ΤΕΜΠΙΜΕ Α.Ε.), στοχεύοντας στη διευκόλυνση των ΜμΕ σχετικά με την πρόσβασή τους στη χρηματοπιστωτική αγορά. Κατέστη κοινώς αποδεκτό το γεγονός ότι το ΤΕΜΠΙΜΕ επιτέλεσε ένα σημαντικό έργο προσπαθώντας να βοηθήσει την πρόσβαση των ΜμΕ στην τραπεζική χρηματοδότηση και ταυτόχρονα αναλαμβάνοντας μέρος του ενεχόμενου ρίσκου που τα τραπεζικά ιδρύματα τεχνηέντως απέφευγαν. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι το διάδοχο σχήμα του ΤΕΜΠΙΜΕ Α.Ε. είναι σήμερα το ΕΤΕΑΝ και αποτελεί το συνδετικό κρίκο μεταξύ των ΜμΕ και των τραπεζών, έχοντας ωφελήσει με τις υπηρεσίες του περισσότερες από 60.000 ΜμΕ στην Ελλάδα (ΕΤΕΑΝ, 2013).

Ένας άλλος μηχανισμός χρηματοδότησης, που στοχεύει στην ενίσχυση και τον εκσυγχρονισμό των ΜμΕ την Ελλάδα είναι το Ταμείο Επιχειρηματικότητας το οποίο συγχρηματοδοτείται από την ΕΕ και το Ελληνικό Δημόσιο. Τα οφέλη για τις ΜμΕ περιλαμβάνουν την εφαρμογή εναλλακτικών μορφών χρηματοδότησης, όπως εγγυήσεις για μικρά δάνεια, κεφάλαια συμμετοχής στο μετοχικό κεφάλαιο (seed capital) και κεφάλαια για νεοφυείς επιχειρήσεις (start-up capital).

Στον πίνακα 4.7 που ακολουθεί, αντικατοπτρίζονται στοχευμένες δράσεις οι οποίες περιλαμβάνουν επενδυτικά σχέδια και δάνεια ανά δράση συν-επενδύόμενα από το Ταμείο Επιχειρηματικότητας και επιλεγμένα τραπεζικά ιδρύματα (ΥΠΑΑΝ, 2011).

Πίνακας 4.7: Κατανομή Πόρων των συν-επενδύομενων κεφαλαίων (Ταμείο – Τράπεζες)

a/a	Κατηγορία Δράσης		Περιγραφή των Στοχευμένων δράσεων στις οποίες θα εντάσσονται τα επενδυτικά σχέδια	Ύψος δανείου (€) Ελάχιστο-μέγιστο	Πόροι (€) ΤΑΜΕΙΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗ- ΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ για συν-επένδυση
1	A	Επενδύσεις N.3908/2011, ΦΕΚ Α' 8 /01.02.2011	Γενική Επιχειρηματικότητα	50.000 – 800.000	300.000.000
2	B		Τεχνολογική ανάπτυξη, Περιφερειακή Συνοχή, Ολοκληρωμένα Πολυετή Επιχειρηματικά Σχέδια και Συνέργεια-Δικτύωση	50.000 – 800.000	300.000.000
3	Γ		Επιχειρηματικότητα των Νέων	30.000 – 300.000	90.000.000
4	Δ		Εξωστρέφεια	50.000 – 500.000	210.000.000
5	E		Θεματικός τουρισμός, Αφαλάτωση, Διαχείριση Απορριμμάτων, Πράσινες Υποδομές, Πράσινες Εφαρμογές, Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας	50.000 – 500.000	150.000.000
6	ΣΤ		Καινοτόμα Μεταποίηση, Εφοδιαστική Αλυσίδα, Τρόφιμα, Ποτά	50.000 – 500.000	150.000.000
ΣΥΝΟΛΟ				1.200.000.000	

Πηγή: ΥΠΑΑΝ, 2011. Δράσεις του Ταμείου Επιχειρηματικότητας.

Πέραν της κατανομής των συν-επενδύομενων πόρων ανά κατηγορία και περιγραφή των στοχευμένων δράσεων (βλ. πίνακα 4.7), στον πίνακα 4.8 που ακολουθεί, αποτυπώνεται η κατανομή των κεφαλαίων του Ταμείου Επιχειρηματικότητας στις Ενισχυόμενες Περιφέρειες της Ελλάδας.

Πίνακας 4.8: Κατανομή κεφαλαίων του ταμείου στις Ενισχυόμενες περιφέρειες

A/A	Ενισχυόμενη Περιφέρεια	Ποσό σε €	Ποσοστό (%)
1.	Κεντρική Μακεδονία	66.848.403	16,7124%
2.	Δυτική Μακεδονία	10.139.041	2,5348%
3.	Αττική	166.898.854	41,7247%
4.	Στερεά Ελλάδα	15.662.130	3,9155%
5.	Νότιο Αιγαίο	9.877.859	2,4695%
6.	Ανατολική Μακεδονία, Θράκη, Θεσσαλία, Ήπειρος, Ιόνια Νησιά, Δυτική Ελλάδα, Πελοπόννησος, Βόρειο Αιγαίο, Κρήτη	130.572.713	32,6432%

Πηγή: ΥΠΑΑΝ, 2011. Δράσεις του Ταμείου Επιχειρηματικότητας.

Αξίζει να αναφερθεί ότι η ανωτέρω κατανομή των κεφαλαίων του Ταμείου Επιχειρηματικότητας στις Ενισχυόμενες Περιφέρειες της Ελλάδας, ήταν δεσμευτική.

Οι αναπτυξιακοί νόμοι της τελευταίας περιόδου και τα ειδικά ταμεία ενίσχυσης της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας, παρότι την ενισχυτική πρόθεσή τους προς τις ΜμΕ, δεν κατάφεραν να ανακόψουν ή να αναστείλουν το κλείσιμο χιλιάδων μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα την τελευταία πενταετία. Αυτό συνέβη κυρίως λόγω:

- της πολυπλοκότητας των διαδικασιών που απαιτούνταν για τη συμμετοχή των ΜμΕ,
- της άρνησης των συστημικών τραπεζικών να συμμετάσχουν στα προγράμματα χρηματοδότησης των ΜμΕ, λόγω των δικών τους προβλημάτων ρευστότητας,
- της συνεχούς υιοθέτησης κανονισμών και νόμων, εξαιτίας των μνημονίων, που αποδυνάμωσαν ακόμη περισσότερο τις ΜμΕ.

4.3.3 Εθνική Στρατηγική για τις Εξαγωγές

Οι εξαγωγές αποτελούν σήμερα μια από τις λιγοστές διεξόδους της ελληνικής οικονομίας από την κρίση. Συγκεκριμένα, η υψηλή αύξηση των εξαγωγών το 2011, που έφτασαν το 36,8% αντιστοιχώντας στο 10,4% του ΑΕΠ, δημιούργησε μια δυναμική και αισιοδοξία, που εάν συνεχιζόταν αυτή η αύξηση σε ετήσια βάση έστω κατά 10%, θα μπορούσαμε να μιλάμε για μια αξιόπιστη, σταθερή και βιώσιμη ανάπτυξη της οικονομίας (ΥΠΑΑΝ, 2012).

Δεδομένης της δυσχερούς κατάστασης της ελληνικής οικονομίας και το συνεχή ρυθμό απώλειας της ανταγωνιστικότητας, η Ελληνική Κυβέρνηση υλοποίησε, το Νοέμβριο του 2012, μια ενοποιημένη Στρατηγική Διευκόλυνσης του Εξωτερικού Εμπορίου και ένα σχέδιο δράσης με Οδικό Χάρτη που έχει θεσπίσει προκειμένου να δοθεί ισχυρή ώθηση στην ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση. Η συγκεκριμένη δράση σκοπό είχε να συνεισφέρει στην ανάπτυξη των εξαγωγών απλοποιώντας τις τελωνειακές διαδικασίες, μειώνοντας κατά αυτόν τον τρόπο το διοικητικό κόστος και τον απαιτούμενο χρόνο (για την ολοκλήρωση των εξαγωγών) για τις ΜμΕ που εξάγουν. Ο απώτερος στόχος μέχρι 2017, ήταν η πλήρης και παραγωγική λειτουργία ενός ολοκληρωμένου και ενιαίου πληροφοριακού συστήματος για την περεταίρω διευκόλυνση των εξαγωγικών διαδικασιών (ενιαία θυρίδα εξαγωγών- single window).

Η Εθνική Στρατηγική για τις Εξαγωγές, είναι απόρροια συνέργειας του κράτους (Υπουργεία με σημαντική συμβολή στην προώθηση των εξαγωγών, δηλαδή Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, Εξωτερικών, Οικονομικών, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και των Γενικών Γραμματειών Ενημέρωσης – Επικοινωνίας) με τους εξαγωγείς και στηρίζεται σε τρεις βασικούς άξονες (Ελληνική Δημοκρατία, 2012):

- Ο πρώτος άξονας συνίσταται στη διευκόλυνση και απλοποίηση των εξαγωγικών διαδικασιών (Trade Facilitation-TF),
- Ο δεύτερος άξονας αφορά στην επέκταση της εξαγωγικής δράσης της Ελλάδας (Enlarging Greece's export base), του αριθμού των εξαγωγικών εταιριών καθώς και του εύρους των εξαγόμενων προϊόντων.
- Ο τρίτος άξονας σχετίζεται με την προώθηση των εξαγωγών (Exports promotion) και στοχεύει στην εύρεση αγοραστών για τα εξαγόμενα και τα νέα παραγόμενα

προϊόντα, μέσω διείσδυσης σε νέες αγορές αλλά και επαναπροσέγγισης των ήδη υπαρχόντων δικτύων και προορισμών.

Με την εναρμόνιση της χώρας με τους παραπάνω άξονες, θα επωφεληθούν οι εξαγωγείς, θα προσελκύνονται ξένοι επενδυτές και η Ελλάδα θα έχει την ευκαιρία να εκμεταλλευτεί τη γεωγραφική της θέση και αναχθεί σε διεθνή εμπορικό κόμβο για την ευρύτερη περιοχή.

Οι κυριότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η χώρα για την επίτευξη των παραπάνω στόχων της, συνίστανται στην:

- (i) Ανάγκη αλλαγής της επιχειρηματικής νοοτροπίας των ΜμΕ που μπορεί να προσπαθούν να εξάγουν ως αντανακλαστική αντίδραση στη πτώση της ζήτησης στην εσωτερική αγορά, αλλά για να πετύχουν αυτό πρέπει να αλλάξουν τις εσωτερικές τους δομές και διαδικασίες θέτοντας τις εξαγωγές ως πρωταρχικό στόχο τους. Για να το πετύχουν αυτό χρειάζεται μια διαφορετική εταιρική στρατηγική (μίγμα, συσκευασία, χρηματοοικονομικά, διεθνείς πιστοποιήσεις, branding, δίκτυα διανομής) και πιθανές συνεργασίες (clusters, οικονομίες κλίμακας) που θα καταστήσουν τις ΜμΕ ανταγωνιστικές στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.
- (ii) Ανάγκη προσαρμογής του κράτους και των επιχειρήσεων στα νέα δεδομένα (απαίτηση διεύρυνσης της εξαγωγικής βάσης). Για να επιτευχθεί αυτό πρέπει να αναπτυχθεί το κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό που θα σχεδιάσει και θα υποστηρίξει την εξαγωγική δραστηριότητα των επιχειρήσεων και παράλληλα να συνδυάσει την εξωστρέφεια με την καινοτομία και την ποιότητα.
- (iii) Ανάγκη συστηματικής προώθησης εξαγωγής Υπηρεσιών. Πέραν της προαναφερθείσας αύξησης εξαγωγών που αφορά αγαθά, η Ελλάδα σημειώνει πολύ καλύτερες επιδόσεις στις εξαγωγές υπηρεσιών που περιορίζονται όμως μόνο σε υπηρεσίες ναυτιλίας και τουρισμού, ενώ όλοι οι άλλοι τομείς υπηρεσιών παρουσιάζουν ελάχιστη εξαγωγική δραστηριότητα.

Ο πίνακας 4.9 που ακολουθεί, παραθέτει τους δείκτες για το Διασυνοριακό Εμπόριο, (Trading Across Borders, TAB) για τις εισαγωγές και εξαγωγές της Ελλάδας, σε σχέση με τις υπόλοιπες οικονομίες της Ε.Ε. για το 2013.

Πίνακας 4.9: Δείκτες ανταγωνιστικότητας της Παγκόσμιας Τράπεζας για το Διασυνοριακό Εμπόριο για το 2013 – κράτη-μέλη της ΕΕ

Κράτος-Μέλος της ΕΕ	Κατάταξη TAB	Δικαιολογητικά για εξαγωγή (αριθμός)	Χρόνος για εξαγωγή (ημέρες)	Κόστος για εξαγωγή (\$ΗΠΑ ανά εμπ/κιβώτιο)	Δικαιολογητικά για εισαγωγή (αριθμός)	Χρόνος για εισαγωγή (ημέρες)	Κόστος για εισαγωγή (\$ΗΠΑ ανά εμπ/κιβώτιο)
Δανία	4	4	5	744	3	5	744
Φινλανδία	6	4	8	540	5	7	620
Εσθονία	7	3	5	745	4	5	795
Σουηδία	8	3	8	705	3	6	735
Ολλανδία	12	4	6	895	4	6	975
Γερμανία	13	4	7	872	5	7	937
Ηνωμένο Βασίλειο	14	4	7	950	4	6	1,045
Λετονία	16	5	10	600	6	11	801
Πορτογαλία	17	4	13	685	5	12	899
Κύπρος	18	5	7	790	7	5	900
Λιθουανία	24	5	9	825	6	8	980
Αυστρία	26	4	8	1,09	5	8	1,155
Γαλλία	27	2	9	1,078	2	11	1,248
Ιρλανδία	28	4	7	1,135	4	12	1,121
Βέλγιο	29	4	9	1,23	5	9	1,4
Λουξεμβούργ	32	5	7	1,42	4	7	1,42
Ισπανία	39	5	9	1,26	6	9	1,35
Πολωνία	50	5	17	1,05	5	16	1,025
Ιταλία	55	4	19	1,145	4	18	1,145
Σλοβενία	57	6	16	745	8	14	830
Ελλάδα	62	5	19	1,115	6	15	1,135
Τσεχία	68	4	16	1,145	7	17	1,18
Ρουμανία	72	5	12	1,485	6	13	1,495
Ουγγαρία	73	6	17	885	7	19	875
Βουλγαρία	93	5	21	1,551	6	17	1,626
Σλοβακία	98	6	17	1,56	7	17	1,54

Πηγή: Ελληνική Δημοκρατία, 2012. *Εθνική Στρατηγική και Οδικός Χάρτης για τη Διευκόλυνση του Εξωτερικού Εμπορίου - Οκτώβριος 2012.*

Με βάση τα στοιχεία της Έκθεσης TAB για το 2013, ενώ για στην Ελλάδα η πραγματοποίηση μιας εξαγωγής απαιτεί 19 ημέρες, για τη πραγματοποίηση μίας εξαγωγής στην Ισπανία και στο Βέλγιο απαιτούνται μόλις 9 ημέρες. Σημειώνεται ότι ο μέσος όρος διεκπεραίωσης μιας εξαγωγής στα κράτη-μέλη της ΕΕ αγγίζει τις 11 ημέρες. Επιπλέον, στον παρακάτω πίνακα 4.10, αποτυπώνονται τα σημεία αναφοράς ελληνικών δεικτών TAB για τις εξαγωγές και οι στόχοι για το τέλος του 2013 και το 2014.

Πίνακας 4.10: Σημεία αναφοράς ελληνικών δεικτών TAB συγκριτικά με κράτη-μέλη της ΕΕ και στόχοι για το 2013-2014

Κράτος-Μέλος της ΕΕ (τρέχουσα κατάσταση)	Κατάταξη TAB	Δικαιολογητικά για εξαγωγή (αριθμός)	Χρόνος για εξαγωγή (ημέρες)	Κόστος για εξαγωγή (\$ΗΠΑ ανά εμπ/κιβώτιο)
Ελλάδα	62	5	19	1,115
Ισπανία	39	5	9	1,26
Πολωνία	50	5	17	1,05
Βέλγιο	29	4	9	1,23
Ηνωμένο Βασίλειο	14	4	7	950

Στόχος Ελλάδας	Χρόνος για εισαγωγή (ημέρες)	Κόστος για εισαγωγή (\$ΗΠΑ ανά εμπ/κιβώτιο)
Ελλάδα Τελος 2013	15	1000
Ελλάδα Τελος 2014	10	900

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών, 2012. Εθνική Στρατηγική και Οδικός Χάρτης για τη Διευκόλυνση του Εξωτερικού Εμπορίου - Οκτώβριος 2012.

Όσον αφορά τη Βελτίωση του Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος, ο νέος νόμος περιλαμβάνει σημαντικές απλοποιήσεις που σαφώς θα συνεισφέρουν στην αντιμετώπιση των παραπάνω προκλήσεων και θα διευκολύνουν την επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής για τη Διευκόλυνση του Εξωτερικού Εμπορίου (ΥΠΑΑΝ, 2012). Ενδεικτικά, ο νέος νόμος:

- Αναφέρει ότι όποιος είναι εγγεγραμμένος στο ΓΕΜΗ και διαθέτει Μητρώο Εξαγωγών και είναι έμπορος μπορεί να προβεί σε εξαγωγικές εμπορικές δραστηριότητες.
- Θεσμοθετεί μια ολοκληρωμένη ψηφιακή πλατφόρμα (το Single Window).
- Προκειμένου να δοθεί έμφαση στο τι εξάγεται σε συνάρτηση με ποιος το εξάγει, το Μητρώο Εξαγωγών μετατρέπεται σε Μητρώο Εξαγωγών, με αυτόματη καταχώρηση των σχετικών στοιχείων ηλεκτρονικά.
- Εφόσον ο εξαγωγέας είναι εγγεγραμμένος στο ΓΕΜΗ καταργείται η υποχρέωσή του για εγγραφή του στα Επιμελητήρια με επιπρόσθετο κόστος.
- Προωθεί τη διάχυση καλών και βέλτιστων πρακτικών σχετικά με τις εξαγωγικές δραστηριότητες, εμπλέκοντας τους εξαγωγικούς συνδέσμους ΠΣΕ-ΣΕΒΕ-ΣΕΚ σε επιτροπή για το “Βραβείο Εξαγωγέα”.

Σύμφωνα με εκτίμηση του ΥΠΑΑΝ (ΥΠΑΑΝ 2012), εάν η διάρκεια των διαδικασιών που είναι σχετικές με το εξαγωγικό και το εισαγωγικό εμπόριο στην Ελλάδα διαρκούσαν 10 ημέρες (δηλ. του μέσου όρου της ΕΕ) αντί των 19 ημερών που είναι σήμερα (βλ. παραπάνω πίνακες 4.9 & 4.10), τότε θα είχαμε ως αποτέλεσμα μια αύξηση του διεθνούς εμπορίου για την Ελλάδα και ταυτόχρονα μία σημαντική μείωση του κόστους (ΥΠΑΑΝ, 2012). Οι οποίες βελτιώσεις θα οδηγούσαν επίσης με τη σειρά τους στην αύξηση των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων (FDI), στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας, σε αύξηση της ανάπτυξης περί του 1,7% του ΑΕΠ και αύξηση της απασχόλησης με δημιουργία περί τις 80.000 νέες θέσεις εργασίας. Συνεπώς καθίσταται σαφής η αναγκαιότητα επίτευξης του πρωταρχικού στόχου της στρατηγικής για μείωση του απαιτούμενου κόστους και του χρόνου των εξαγωγών κατά 50% έως το 2015.

Η πορεία των εξαγωγών όπως εμφανίζεται και στον πίνακα του Συνδέσμου Εξαγωγέων Βορείου Ελλάδος (ΣΕΒΕ), εμφανίζει αυξητική τάση το τελευταίο διάστημα, με τη μεγαλύτερη αύξηση το έτος 2015 όπου οι εξαγωγές της εμφάνισαν αύξηση σε σχέση με το 2014 σε ποσοστό 8,2%. Η ανάγκη για προώθηση και εφαρμογή και άλλων πολιτικών όπως της Στρατηγικής για τις Εξαγωγές, κρίνεται απαραίτητη αυτή την κρίσιμη για τη χώρα οικονομική περίοδο. Η Ελλάδα έχει ανάγκη από πολιτικές που θα δυναμώνουν την παραγωγικής της εξωστρέφεια σταθερά τα επόμενα χρόνια.

Πίνακας 4.11 Ελληνικό εξωτερικό εμπόριο - εμπορευματικών συναλλαγών

(ποσά σε εκατ.€-χωρίς καύσιμα)	2011	2012	2013	2014	2015
Εισαγωγές	33.659	31.012	30.030	32.434	32.680
Εξαγωγές	16.896	16.936	16.866	16.907	18.288
Εμπορικό Ισοζύγιο	(16.764)	(14.076)	(13.164)	(15.527)	(14.392)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ/ Επεξεργασία: ΙΕΕΣ-ΣΕΒΕ

4.4 Τέταρτη 4^η Προγραμματική Περίοδος (ΕΣΠΑ 2007-2013)

Η Στρατηγική Προσέγγιση για τη Πολιτική Συνοχή της ΕΕ, και οι κυρίαρχες προτεραιότητες για τα κράτη μέλη και τις περιφέρειες, εφαρμόζονται σε τρία επίπεδα:

Σε επίπεδο ΕΕ: μέσω κοινοτικών στρατηγικών και αντίστοιχων κατευθυντήριων γραμμών (CSG)²⁹.

Σε εθνικό επίπεδο: μέσω του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) που εξασφαλίζει τη συνοχή και προσδιορίζει το σύνδεσμο μεταξύ των κοινοτικών προτεραιοτήτων και του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων.

Σε περιφερειακό επίπεδο: Επιχειρησιακό πρόγραμμα.

Οι κυβερνήσεις των κρατών-μελών της ΕΕ, χρησιμοποίησαν τις αρχές, τις προτεραιότητες και τις κατευθυντήριες γραμμές της για την πολιτική συνοχή, ως γνώμονα για τον σχεδιασμό των δικών τους εθνικών στρατηγικών προτεραιοτήτων για την περίοδο 2007-2013, των καλούμενων ΕΣΠΑ.

Σε αυτά τα πλαίσια και για την 4^η Προγραμματική Περίοδο, η Ελλάδα υπέβαλε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή ένα κείμενο προγραμματισμού, με τη μορφή ΕΣΠΑ, όπου περιέγραφε τον στρατηγικό της στόχο για την επίτευξη της συνοχής και της πραγματικής σύγκλισης με το μέσο ευρωπαϊκό επίπεδο, καθώς και τους κύριους αναπτυξιακούς της στόχους.

Το ελληνικό ΕΣΠΑ 2007-2013, ανέδειξε επτά (7) Στρατηγικούς Άξονες Ανάπτυξης και τους παρουσίασε σε σχέση με τη συνεισφορά τους στην ικανοποίηση των τριών βασικών προτεραιοτήτων της ατζέντας της Λισσαβόνας, καθώς και τις αντίστοιχες Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθύνσεις για την Πολιτική Συνοχή. (Ευρωσύμβουλοι Α.Ε. - Business Architects Consultancy Α.Ε., 2007).

Στο πλαίσιο κατανομής κοινοτικών κονδυλίων, η Ελλάδα κατάφερε να εξασφαλίσει την παροχή 20,4 δις ευρώ σε τρέχουσες τιμές, με τα οποία χρηματοδοτούνται παρεμβάσεις μέσω του ΕΤΠΑ - ERDF, του Ταμείου Συνοχής (ΤΣ – CF), καθώς και του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ - ESF).

Η διαμόρφωση του πλαισίου χρηματοδότησης της χώρας προέκυψε με βάση τις ανάγκες ανάπτυξης ανά περιφέρεια και τομέα.

---

²⁹ Στο Κεφάλαιο 3 της παρούσας διδακτορικής διατριβής αναλύθηκε όλο το σχετικό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο.

Ο πίνακας 4.12 που ακολουθεί, παρουσιάζει συνοπτικά την ανάλυση του συνόλου των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων ανά Στόχο και ανά Ταμείο.

Πίνακας 4.12: Επιχειρησιακά Προγράμματα ανά Στόχο και ανά Ταμείο

A/A	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα	Ταμείο	Στόχος
1	Περιβάλλον – Αειφόρος Ανάπτυξη	ΕΤΠΑ/Ταμείο Συνοχής	Σύγκλιση
2	Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας	ΕΤΠΑ/Ταμείο Συνοχής	Σύγκλιση
3	Ανταγωνιστικότητα & Επιχειρηματικότητα	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
4	Ψηφιακή Σύγκλιση	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
5	Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού	ΕΚΤ	Σύγκλιση/Ανταγωνιστικότητα
6	Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση	ΕΚΤ	Σύγκλιση/Ανταγωνιστικότητα
7	Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης	ΕΚΤ	Σύγκλιση/Ανταγωνιστικότητα
8	Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
9	Μακεδονίας – Θράκης	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
10	Δυτικής Ελλάδας-Πελοποννήσου-Ιονίων Νήσων	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
11	Κρήτης και Νήσων Αιγαίου	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση/Ανταγωνιστικότητα
12	Θεσσαλίας-Στερεάς Ελλάδας-Ηπείρου	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση/Ανταγωνιστικότητα
13	Αττικής	ΕΤΠΑ	Σύγκλιση
14-25	12 Επιχειρησιακά Προγράμματα	ΕΤΠΑ	Εδαφική Συνεργασία

Πηγή : ΥΠΑΑΝ 2013

Η αρχική εκτίμηση για την εφαρμογή του ελληνικού ΕΣΠΑ, ήταν ότι θα οδηγούσε σε μια αύξηση του ΑΕΠ της τάξης του 3,5% καθώς και σε νέες θέσεις εργασίας (περί τις 95,000) ως το 2015. Επιπλέον αναμενόταν να διαθέσει 1 δις € σε Ε&Α ενισχύοντας έτσι το μερίδιό της στη διαμόρφωση του ΑΕΠ, που κατά την έναρξη της προγραμματικής περιόδου ήταν ιδιαίτερα χαμηλό. Όμως, η οικονομική κρίση που διανύει η χώρα μας, επηρεάζει αρνητικά τις αρχικές εκτιμήσεις και η ολοκληρωμένη αποτίμηση του ΕΣΠΑ μπορεί να γίνει μόνο μετά το τέλος της προγραμματικής περιόδου, οπότε είναι δυνατή και η αξιολόγηση της υλοποίησής του.

Ένα ικανοποιητικό στοιχείο που προέκυψε από τα συγκριτικά στοιχεία του Φεβρουαρίου 2013, είναι πως το ποσοστό απορρόφησης κοινοτικών κονδυλίων από τη χώρα μας (55%) παρέμενε υψηλότερο από τον Κοινοτικό μέσο όρο (49%) κατά 6 ποσοστιαίες μονάδες. Η τάση για μεγαλύτερη απορρόφηση κοινοτικών κονδυλίων συνέχιζε να είναι αυξητική και μετά το 2013 (Υπουργείο Οικονομίας-Ανάπτυξης 2015) και αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για τη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα

στη χώρα μας (πίνακας 4.13). Ίσως δε θα αποτελέσει, αυτή την περίοδο, τη μοναδική προσπάθεια ενδυνάμωσης της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα με έμφαση και στην περιφερειακή ανάπτυξη.

Πίνακας 4.13: Συγκριτική απορρόφηση κονδυλίων ΕΣΠΑ από τα 27 κράτη μέλη ΕΕ

ΧΩΡΑ	ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ	ΠΛΗΡΩΜΕΝΑ	ΕΚΚΡΕΜΕΙΣ ΠΛΗΡΩΜΕΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΠΛΗΡΩΜΕΣ	ΠΛΗΡΩΜΕΝΑ/ ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ
ΑΥΣΤΡΙΑ	1.204.478.581,00	628.822.856,44	71.149.900,79	699.972.757,23	58%
ΒΕΛΓΙΟ	2.063.500.766,00	1.013.340.095,01	143.349.761,60	1.156.689.856,23	56%
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	6.673.628.244,00	2.414.888.419,83		2.414.888.419,83	36%
ΚΥΠΡΟΣ	612.434.992,00	271.399.951,15	24.544.817,17	295.944.768,32	48%
ΤΣΕΧΙΑ	26.539.650.285,00	10.045.829.291,26	18.258.466,11	10.064.087.737,37	38%
ΔΑΝΙΑ	509.577.239,00	230.605.808,42		230.605.808,42	45%
ΕΣΘΟΝΙΑ	3.403.459.881,00	2.087.799.252,58	46.776.006,38	2.134.575.258,96	63%
ΦΙΛΑΝΔΙΑ	1.595.966.044,00	873.480.317,12	54.167.542,72	927.647.859,84	58%
ΓΑΛΛΙΑ	13.449.221.051,00	5.826.233.845,98	631.972.132,20	6.458.205.978,18	48%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	25.488.229.555,00	14.043.876.946,32	536.954.966,60	14.580.829.942,92	57%
ΕΛΛΑΔΑ	20.210.261.445,00	9.949.495.624,34	1.231.094.865,00	11.180.590.489,34	55%
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	24.921.148.600,00	11.006.805.046,60	532.487.499,40	11.530.292.546,00	46%
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	750.724.742,00	452.952.161,30	54.220.732,42	507.172.893,72	68%
ΙΤΑΛΙΑ	27.955.874.054,00	8.598.302.266,73	1.450.275.369,99	10.048.577.636,72	36%
ΛΕΤΟΝΙΑ	4.530.447.634,00	2.364.752.195,48		2.364.752.195,48	52%
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	6.775.492.823,00	4.246.824.735,96	939.645,07	4.265.764.381,03	63%
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	50.487.332,00	26.157.483,00		26.157.483,00	52%
ΜΑΛΤΑ	840.123.051,00	312.565.226,75	13.264.185,73	325.829.412,48	39%
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	1.660.002.737,00	756.676.809,83	70.761.737,40	827.438.547,23	50%
ΠΟΛΩΝΙΑ	67.185.549.244,00	35.114.116.385,34	2.182.536.653,00	37.296.653.038,34	56%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	21.411.560.512,00	12.670.685.023,97	26.514.026,60	12.697.199.050,57	59%
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	19.213.036.712,00	4.310.016.554,30	397.604.635,30	4.707.621.189,60	25%
ΣΛΟΒΑΚΙΑ	11.498.331.484,00	4.714.212.795,99	306.414.872,50	5.020.627.668,49	44%
ΣΛΟΒΕΝΙΑ	4.101.048.636,00	2.063.433.319,67	87.205.260,53	87.205.260,53	2%
ΙΣΠΑΝΙΑ	34.650.749.454,00	17.910.334.600,05	1.473.665.917,00	19.384.000.517,05	56%
ΣΟΥΗΔΙΑ	1.626.091.888,00	866.546.119,76	53.458.347,02	920.004.466,78	57%
ΗΝ.ΒΑΣΙΛΕΥΟ	9.890.937.463,00	5.036.377.248,35	484.469.633,60	5.520.846.881,95	56%
ΣΥΝΟΛΟ	338.812.014.449,00	157.854.528.381,53	9.883.086.984,13	167.737.615.365,66	49%

Πηγή: ΥΠΑΑΝ, 2013.

4.5 Πέμπτη 5^η Προγραμματική Περίοδος 2014-2020 (Εθνικού Αναπτυξιακού Σκέλους και Συγχρηματοδοτούμενου ‘Σύμβαση Εταιρικής Σχέσης-ΣΕΣ)

Η Ελλάδα καλείται να σχεδιάσει και να υλοποιήσει τον αναπτυξιακό της προγραμματισμό 2014-2020 εντός ενός πλαισίου που καθορίζεται μεταξύ άλλων από τις δεσμεύσεις της χώρας, που έχουν καταγραφεί και αποτυπωθεί σε επίσημα έγγραφα και κείμενα και τα οποία σχετίζονται με δημοσιονομικούς και αναπτυξιακούς στόχους για το προσεχές μέλλον (π.χ. Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων-ΕΠΜ, Στρατηγική Ευρώπη 2020, Κοινό Πλαίσιο Στρατηγικής-ΚΠΣ και τα Μνημόνια Συναντίληψης –ΜΣ). Πολλοί από τους στόχους των παραπάνω προγραμμάτων αποδείχτηκαν ότι είναι αντικρουόμενοι και δημιουργούν πολλαπλά προβλήματα στην υλοποίηση πολιτικών για την επιβίωση και ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα, με αρνητικές επιπτώσεις και στο ΑΕΠ της χώρας.

Όσον αφορά το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος, σε επίπεδο ΕΕ, το συνολικό ύψος του προϋπολογισμού του νέου Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου (ΠΔΠ) 2014-2020 που ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κατά πλειοψηφία τον Φεβρουάριο του 2013, είναι κατά 34 δις € χαμηλότερο συγκριτικά με την προηγούμενη επταετία και ανέρχεται σε δεσμεύσεις των **960 δις €** σε σταθερές τιμές 2011, δηλαδή αντιστοιχεί στο 1% του ΑΕΠ της ΕΕ, ενώ σε πραγματικές πληρωμές ανέρχεται στα 908 δις €. Αν στο ποσό των δεσμεύσεων προστεθούν και οι προϋπολογισμοί για δράσεις δημοσιονομικού χαρακτήρα που βρίσκονται εκτός ΠΔΠ³⁰ (αυτή η διάκριση είναι ένα ακόμη νέο δεδομένο της επόμενης προγραμματικής περιόδου), τότε το συνολικό ύψος του Κοινοτικού Προϋπολογισμού φτάνει στα **997 δις €** (1,11% του ΑΕΠ της ΕΕ). Στον πίνακα 4.14 που ακολουθεί, γίνεται η σύγκριση του ΠΔΠ 2014-2020 σε σχέση με το ΠΔΠ 2007-2013.

---

³⁰ Δηλαδή: Αποθεματικό Επείγουσας Βοήθειας, Ευρωπαϊκό Ταμείο για την Παγκοσμιοποίηση, Μέσο Ευελιξίας, Θερμοπυρηνικός Αντιδραστήρας, Παγκόσμια Παρακολούθηση Περιβάλλοντος και Ασφάλειας, Ταμείο για το Παγκόσμιο Κλίμα και τη Βιοποικιλότητα και Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης

Πίνακας 4.14: Συγκριτικός πίνακας ΠΔΠ (2007-2020) (σε σταθερές τιμές 2011)

Πιστώσεις αναλήψεων υποχρεώσεων	Νέο ΠΔΠ 2014-20	Προηγούμενο ΠΔΠ 2007-13	Σύγκριση ΠΔΠ 2014-2020 σε σχέση με το ΠΔΠ 2007-2013	
	εκατ. €	εκατ. €	€	%
1. Έξυπνη ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς	450.763	446.310	+4,5δισ	+1,0%
1α. Ανταγωνιστικότητα για την ανάπτυξη και την απασχόληση	125.614	91.495	+34,1δισ	+37,3%
1β. Οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή	325.149	354.815	-29,7δισ	-8,4%
2. Βιώσιμη ανάπτυξη: Φυσικοί πόροι	373.179	420.682	-47,5δισ	-11,3%
3. Ασφάλεια και ιθαγένεια	15.686	12.366	+3,3δισ	+26,8%
4. Η Ευρώπη στον κόσμο	58.704	56.815	+1,9δισ	+3,3%
5. Διοίκηση	61.629	57.082	+4,5δισ	+8%
6. Αντισταθμίσεις	27	n/a	+0,027δισ	n/a
Συνολικές πιστώσεις αναλήψεων υποχρεώσεων	959.988	994.176	-35,2δισ	-3,5%
<i>ως ποσοστό του ΑΕΕ</i>	1,00%	1,12%		
Σύνολο πιστώσεων πληρωμών	908.400	942.778	-34,4δισ	-3,7%
<i>ως ποσοστό του ΑΕΕ</i>	0,95%	1,06%		
Αποθεματικό έκτακτης βοήθειας	1.960	1.697	+0,3δισ	15,5%
Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσαρμογής στην Παγκοσμιοποίηση	1.050	3.573	-2,5δισ	-70,6%
Ταμείο Αλληλεγγύης	3.500	7.146	-3,6δισ	-51,0%
Μηχανισμός Ευελιξίας	3.300	1.429	+1,9δισ	+130,9%
ΕΤΑ	26.984	26.826	+0,2δισ	+0,6%
Σύνολο εκτός του ΠΔΠ	36.794	40.670	-3,9δισ	-9,5%
<i>ως ποσοστό του ΑΕΕ</i>	0,04%	0,05%		
Σύνολο ΠΔΠ + Εκτός	996.782	1.035.031	-38,2δισ	-3,7%
<i>ως ποσοστό του ΑΕΕ</i>	1,04%	1,17%		

Πηγή: Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2013

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται τόσο οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η χώρα μας ως προς το Εθνικό Αναπτυξιακό Σκέλος, όσο και οι προτεραιότητες χρηματοδότησής της από τη νέα δομή των Ταμείων του ΚΠΣ (δηλαδή το συγχρηματοδοτούμενο σκέλος), μιας και σχετίζονται άμεσα με την μικρομεσαία επιχειρηματικότητα.

Σύμφωνα με την αρχική πρόταση της ΕΕ, η νέα ταξινόμηση των περιφερειών της Ελλάδας θα γινόταν ανάλογα με το ποσοστό του κατά κεφαλήν ΑΕΠ τους και του αντίστοιχου μέσου κοινοτικού όρου. Στον πίνακα 4.15 που ακολουθεί εμφανίζεται η επιλεξιμότητα των ελληνικών περιφερειών που ισχύει βάσει της ταξινόμησής τους στην τρέχουσα περίοδο και στη νέα ταξινόμηση που θα ισχύσει αν γίνει δεκτή η πρόταση της ΕΕ και ληφθεί ως στατιστική βάση για την κατανομή πόρων το διάστημα 2007-2009.

Πίνακας 4.15: Επιλεξιμότητα των ελληνικών περιφερειών

		2014-2020		
		Λιγότερο Αναπτυγμένες (<75%)	Μετάβασης (75%-90%)	Περισσότερο Αναπτυγμένες (>90%)
2007-2013	Σύγκλισης	Ήπειρος, Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, Δυτική Ελλάδα, Θεσσαλία	Πελοπόννησος, Ιόνια Νησιά, Βόρειο Αιγαίο, Κρήτη	
	Σταδιακής Εξόδου	Κεντρική Μακεδονία	Δυτική Μακεδονία	Αττική
	Σταδιακής Εισόδου		Στερεά Ελλάδα	Νότιο Αιγαίο
	Ανταγωνιστικές			

Πηγή: Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2013, ΥΠΑΑΝ 2013

Βάσει της ανωτέρω ταξινόμησης, η κατανομή κοινοτικών κονδυλίων που αντιστοιχούσε στη χώρα μας ήταν της τάξης των 12 δις €, δεδομένου ότι πολλές περιφέρειες δεν ανήκαν πια στις κατηγορίες της μεγαλύτερης ενίσχυσης της πολιτικής συνοχής και οι Περιφέρειες Αττικής και Νοτίου Αιγαίου κινδύνευαν να αποκλειστούν ως μη επιλέξιμες από χρηματοδότηση του Ταμείου Συνοχής. Κάτι τέτοιο, ήταν ιδιαίτερα άδικο για μία χώρα της οποίας η οικονομία βρισκόταν για πέμπτη συνεχόμενη χρονιά σε ύφεση και η ανεργία ξεπερνούσε το 25%. Η Ελλάδα προσπάθησε να αναστρέψει αυτή την κατάσταση και πέτυχε σύμφωνα με

ανακοίνωση του αρμόδιου Υπουργείου μετά τη σύνοδο κορυφής της ΕΕ το Φεβρουάριο του 2013, την εξασφάλιση κατανομής κονδυλίων της τάξης των **18,5** δις €. Αυτά τα ποσά όμως παρότι είναι σημαντικά δεν κρίνονται ότι θα μπορούσαν να καλύψουν τις αναπτυξιακές ανάγκες της χώρας το διάστημα 2014-2020. Η βαθιά οικονομική κρίση της χώρας με τις αντικρουόμενες εφαρμοσμένες πολιτικές για την επιχειρηματικότητα, έχουν πολλαπλασιάσει τα ποσά που χρειάζονται να δοθούν από την ΕΕ για την ανάπτυξη της Ελλάδας και της βαλλόμενης επιχειρηματικότητά της.

Συμφωνήθηκαν επίσης με την ΕΕ να υιοθετηθούν συγκεκριμένες ρυθμίσεις προκειμένου να διευκολυνθεί η εφαρμογή των προγραμμάτων.

Με τη διαμόρφωση των κατευθύνσεων της Εθνικής Στρατηγικής 2014-2020 και τις συνεχιζόμενες διαπραγματεύσεις με την ΕΕ για την εξασφάλιση μεγαλύτερου του αρχικά προτεινόμενου κονδυλίου και μείωση των πιέσεων των επιβαλλόμενων κανονιστικών ρυθμίσεων, η χώρα προσπάθησε να διευκολύνει την υλοποίηση των σχετικών προγραμμάτων. Βασική επιδίωξη ήταν να ανατραπεί η υπάρχουσα οικονομική κατάσταση της χώρας με την προώθηση μιας έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, με έμφαση στη μικρή και μικρομεσαία επιχειρηματικότητα.

4.6 Η Καινοτομία στην Ελλάδα και η σχέση της με την ανάπτυξη των ΜμΕ

Θέλοντας να αναλυθεί και να τονιστεί η σχέση της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας με την προώθηση της καινοτομίας εξετάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ για την Ελλάδα. Το *World Economic Forum* (Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ) είναι “ένας ανεξάρτητος διεθνής οργανισμός ο οποίος παρακολουθεί, καταγράφει και αξιολογεί την παγκόσμια κατάσταση της οικονομίας και συντάσσει ετήσιες εκθέσεις, οι οποίες είναι πολύ χρήσιμες στις πολιτικές ηγεσίες και σε μεγάλους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, για τη διαμόρφωση της οικονομικής πολιτικής και για τη λήψη αποφάσεων που αφορούν τις επενδύσεις, το διεθνές εμπόριο κλπ.”

Το *World Economic Forum* σε συνεργασία με διαπρεπείς επιστήμονες της ακαδημαϊκής κοινότητας και με ένα διεθνές δίκτυο ινστιτούτων και ερευνητικών

κέντρων συντάσσει την ετήσια έκθεσή του. Το 2004 αξιολόγησε την ανταγωνιστικότητα 104 χωρών, ενώ στην έκθεση του 2011 αξιολογεί 142 χώρες. Από την ετήσια Παγκόσμια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2011-2012 προκύπτει ότι η Ελλάδα έχασε τα δύο τελευταία χρόνια δεκαεννέα θέσεις και μόνο το 2012 επτά θέσεις στην παγκόσμια κατάταξη της ανταγωνιστικότητας. Ως αποτέλεσμα η εν λόγω έρευνα κατατάσσει την Ελλάδα στην 90^η θέση ανάμεσα σε 142 χώρες σε όλο τον κόσμο (WEF 2012, σελ. 15).

Η αλήθεια είναι ότι οι καινοτομικές επιδόσεις της Ελλάδας υπολείπονται των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξαιτίας σημαντικών εμποδίων τα οποία είναι άμεσα σχετιζόμενα με: το ασταθές θεσμικό πλαίσιο, τα υψηλότερα γραφειοκρατικά κόστη, την αναποτελεσματική στόχευση των δαπανών σε τεχνολογία και έρευνα, την ελλιπή ενημέρωση για τις πηγές χρηματοδότησης, την έλλειψη κουλτούρας καινοτόμου επιχειρηματικότητας, την παραδοσιακή δομή και το μικρό μέγεθος των ελληνικών επιχειρήσεων, την εσωστρέφεια και τον φόβο απέναντι στην οποιαδήποτε αλλαγή αλλά και για πιθανή αποτυχία της καινοτομίας. Για να ξεκινήσει λοιπόν η αντιμετώπιση των προαναφερθέντων εμποδίων πρέπει να ληφθούν μέτρα. Για παράδειγμα, να αρχίσουν οι ελληνικές επιχειρήσεις και κυρίως οι ΜμΕ να γίνονται πιο εξωστρεφείς με πιθανές συνεργασίες με άλλες επιχειρήσεις, με ερευνητικά κέντρα ανταλλάσσοντας πληροφορίες και άλλες παρόμοιες κινήσεις. Όπως επίσης θα πρέπει να γνωρίζουν τις υπάρχουσες εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης και να απευθύνονται σε αυτές για πιθανή χρηματοδότηση και επιδότηση που θα προάγουν την καινοτόμο δράση και τη γενικότερη επιχειρηματική τους εικόνα. (Εθνικό Παρατηρητήριο για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις, EOMMEX 2011 – 2012).

Τα βασικά πλεονεκτήματα της μικρομεσαίας επιχείρησης σε σχέση με την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα είναι τρία για τον Scherer (1988 & 1991) α) αντιμετωπίζει μια περιορισμένη εσωτερική γραφειοκρατία, β) πλεονεκτήματα τεχνολογικής συσσώρευσης και γ) είναι πιο άμεση η καθιέρωση μιας δημιουργικής καινοτομικής κουλτούρας και αντίστοιχων αξιών σε όλη την επιχείρηση. Από την άλλη πλευρά όμως, η μεγάλη περίοδος ωρίμανσης μιας καινοτομίας, οι νομικοί περιορισμοί που έχει να αντιμετωπίσει στην κατοχύρωση της καινοτομίας, η μακράς διάρκειας διαδικασία αδειοδότησης ενός καινοτόμου προϊόντος, η έλλειψη των απαιτούμενων κεφαλαίων αλλά και του εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού,

αποτελούν πιθανά και σοβαρά εμπόδια που μπορούν να οδηγήσουν στην αποτυχία μια καινοτομική προσπάθεια των ΜμΕ (Γωνιάδης, 2007).

Εμπόδια στην καινοτομία

Σύμφωνα με τον Sanchez (2002), η απώλεια της καινοτομικής διάθεσης αποτελεί το πιο αποθαρρυντικό στοιχείο της ζωής των επιχειρήσεων. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η κουλτούρα της διοίκησης των ελληνικών επιχειρήσεων παρουσιάζει υψηλές τιμές στην μεταβλητή : ‘Αποφυγή Αβεβαιότητας’ (Uncertainty Avoidance) σε σχέση με άλλες χώρες, σύμφωνα με τη μελέτη που διεξήγαγε ο Hofstede (1991).

Επίσης, σύμφωνα με τον Tether (2003) το μέγεθος του αναλαμβανόμενου κινδύνου επηρεάζει τη τάση της καινοτομικότητας (τάση για καινοτομία) του επιχειρηματία, δηλαδή υπάρχει ανάλογη σχέση ανάμεσα στην αντίληψη και τη στάση του επιχειρηματία απέναντι στον κίνδυνο για τη λήψη μιας καινοτομικής δράσης. Συνδυάζοντας λοιπόν τις θέσεις των τριών παραπάνω επιστημόνων οι Έλληνες επιχειρηματίες λόγω του μειωμένου κινδύνου που είναι διατεθειμένοι να αναλάβουν οδηγούνται και σε μειωμένη ανάληψη καινοτομικής δράσης, που επηρεάζει την αναπτυξιακή πορεία των επιχειρήσεών τους.

Παρατηρείται πολλές φορές οι ίδιοι οι επιχειρηματίες, συμπεριλαμβανομένων και των Ελλήνων επιχειρηματιών, να μην θέλουν αλλαγές στα προϊόντα που παράγουν και με αυτή τους τη στάση δημιουργούν εμπόδια στην εξέλιξη και στην περαιτέρω ανάπτυξη των επιχειρήσεών τους (Hofstede, 1991). Τα εμπόδια που παρατηρούνται και επηρεάζουν την εξέλιξη της ελληνικής επιχειρηματικότητας είναι τα εξής:

- ^ Γραμμική σκέψη η οποία υπαγορεύει την αναζήτηση μίας και μόνο, μοναδικής σωστής απάντησης έχοντας την πεποίθηση ότι ένα πρόβλημα έχει μόνο μια λύση και όχι περισσότερες. Αυτή η πεποίθηση ‘φιμώνει’ την δημιουργικότητά και καθιλώνει τους επιχειρηματίες σε περίπτωση που δεν βρουν τη μοναδική αυτή λύση, που θεωρούν ως σωστή, αποτρέποντάς τους έτσι από τη δημιουργική αναζήτηση άλλων εφικτών καινοτόμων εναλλακτικών.
- ^ Φόβος των επιχειρηματιών ότι αν επιδιώξουν κάτι καινοτόμο θα θεωρηθούν μη ρεαλιστές ή ακόμη και ανόητοι επιδιώκοντας κάτι που δεν έχει καμία σχέση με την πραγματικότητα αφού η καινοτομία επιβραβεύεται από τους καταναλωτές όταν αυτή επιτευχθεί σωστά.

- ⤴ Φόβος των επιχειρηματιών ότι θα κάνουν λάθη με συνέπεια την άμεση αποτυχία, γι' αυτό και οι Έλληνες επιχειρηματίες πολλές φορές φοβούνται το ρίσκο και επικεντρώνονται μόνο σε ότι γνωρίζουν πάρα πολύ καλά από τη δική τους εμπειρία. Η ελληνική πολιτεία θα μπορούσε να εμφυσήσει με κατάλληλες πολιτικές και μεγαλύτερη αποφασιστικότητα τους επιχειρηματίες να αναλάβουν περισσότερο ρίσκο για καινοτομικές δραστηριότητες.
- ⤴ Δυστοκία των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα των καθιερωμένων στην αγορά, για λήψη αποφάσεων σχετικά με νέες, καινοτόμες δράσεις καθώς οι επιχειρήσεις αυτές εμφανίζουν τάση προς το 'tried and tested' δηλαδή το ασφαλές και το δοκιμασμένο, θεωρώντας ότι η καινοτομία δεν συμφέρει και μόνο εξαντλεί τα επιχειρησιακά επενδυτικά κεφάλαια.
- ⤴ Έλλειψη διάχυσης του κατάλληλου κλίματος δημιουργικότητας στις επιχειρήσεις και μη υιοθέτηση διοικητικών προσεγγίσεων που σέβονται την προσωπικότητα, αλλά και αναγνωρίζουν τη δυνατότητα και την τάση των εργαζόμενων για έμφυτη δημιουργία. Η τάση της διοίκησης πολλών ΜμΕ να εμμένει και να απαιτεί την αυστηρή εφαρμογή εκείνου που η ίδια έχει σχεδιάσει, στερεί τις επιχειρήσεις από τα οφέλη που μπορεί να τους προσφέρει η δυνατότητα των εργαζόμενων (που έχουν άμεση εμπλοκή με μια θέση, ένα θέμα ή πρόβλημα) να βρίσκουν καινοτόμες λύσεις και να τις προσαρμόζουν στις πραγματικές ανάγκες και στα προϊόντα της εκάστοτε επιχείρησης.
- ⤴ Πεποίθηση των επιχειρηματιών ότι κάθε άλλο παρά δημιουργικοί είναι. Αυτό φυσικά αποτελεί μια παγιωμένη άποψη, ιδιαίτερα των Ελλήνων επιχειρηματιών, για τον εαυτό τους αν και στο πέρασμα του χρόνου μάλλον το αντίθετο έχει αποδειχθεί (βλ. "Boxer", "Easyjet" κ.α.).
- ⤴ "Γεωγραφικές" αναστολές (ότι λόγω της περιορισμένης κλίμακας της χώρας δεν είναι εύκολο να γίνει αποδεκτή μια καινοτομία και άρα θα είναι απαγορευτικές και οι βλέψεις για το εξωτερικό), (Βλιάμος, 2006).

Μελετώντας τον πίνακα 3.5 του Κεφαλαίου 3 διαπιστώνεται ότι η Ελλάδα βρίσκεται στη τρίτη ομάδα στην οποία ανήκουν χώρες με μέτριες επιδόσεις καινοτομίας μαζί με

την Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία κ.α. με επιδόσεις χαμηλότερες του Μ.Ο. της Ε.Ε.³¹ Η Ελλάδα (Π. Κατής, 2015) αν και κατατάσσεται στην ομάδα χωρών με μέτριες επιδόσεις στην καινοτομία, λόγω: α) των πολύ χαμηλών επενδύσεων στην έρευνα β) στην ελάχιστη διείσδυση του ευζωνικού δικτύου γ) του “venture capital” που βρίσκεται σε νηπιακό στάδιο και δ) της μικρής συμμετοχής των εργαζομένων στη διαβίου κατάρτιση.

Η συνεχιζόμενη όμως οικονομική κρίση εμποδίζει την περαιτέρω πρόοδο λόγω της σχετικής έλλειψης οικονομικής υποστήριξης, της μείωσης επενδύσεων σε κεφάλαια επιχειρηματικού κίνδυνου κατά τα έτη 2008-2012 αλλά και της μείωσης των επενδύσεων των επιχειρήσεων με επιδόσεις πολύ κάτω του μέσου όρου.

Πρόσφατη μελέτη του ΟΟΣΑ (OECD 2015) με στοιχεία του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ 2013-2015), σημειώνει ότι ενώ οι δαπάνες στην Ελλάδα για Έρευνα & Ανάπτυξη το 2011 αποτελούσαν το 0,67% του ΑΕΠ, το 2014 αυξηθήκαν στο 0,83% του ΑΕΠ (ΕΚΤ 2015). Θα μπορούσε να προβλεφτεί ότι παρόλο την δύσκολη οικονομική θέση της χώρας, οι δαπάνες για Ε&Τ θα μπορούσαν να αγγίξουν τον εθνικό στόχο του 2020 που είναι 1,2%. Φυσικά θα πρέπει να διασφαλιστούν οι δίοδοι που θα συνδέσουν την έρευνα και την καινοτομία με τη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα της χώρας, για να επιτευχθεί η αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης της οικονομίας.

Τέλος, σημειώνουμε ότι θα πρέπει η καινοτομία να αποτελέσει την κουλτούρα της μικρομεσαίας επιχείρησης και να εντάσσεται στην αναπτυξιακή της στρατηγική ως βασική της συνιστώσα (Μιχαηλίδης, 2011).

4.7 Χρηματοδότηση των ΜμΕ

Στην Ελλάδα λόγω της μειωμένης ρευστότητας που διοχετεύει στην αγορά το χρηματοπιστωτικό σύστημα εξαιτίας της συνεχιζόμενης οικονομικής ύφεσης, η πολιτεία προσπαθεί με παράλληλες δράσεις να ενισχύσει με κρατικά και κοινοτικά κεφάλαια τη χρηματοδότηση των ΜμΕ για την επιβίωση και την ανάπτυξη τους. Παρότι τα αποτελέσματα αυτής των δράσεων δεν είναι τα αναμενόμενα, εξαιτίας των

---

³¹ Βλ. σχετικό πίνακα με τίτλο: ‘Επιδόσεις καινοτομίας των κρατών μελών της ΕΕ’ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-270_el.htm

αντικρουόμενων πολιτικών που επέβαλαν οι μνημονικές υποχρεώσεις της χώρας, καταγράφονται ως μια θετική προσπάθεια ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας.

4.7.1 Δράσεις για την ενίσχυση των ΜμΕ

I. Το ΕΤΕΑΝ (Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας & Ανάπτυξης), το οποίο ιδρύθηκε το 2011, αποτελεί τον διάδοχο του ΤΕΜΠΜΕ συγχρηματοδοτείται από το επιχειρησιακό πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα». Το ΕΤΕΑΝ συν-επενδύει με τράπεζες-εταίρους ώστε να χορηγούν στις ΜμΕ δάνεια με ευνοϊκούς όρους (χαμηλά επιτόκια κ.α.). Οι επιλεγμένες τράπεζες συνεισέφεραν 600 εκ. ευρώ το 2011 και η κυβέρνηση συνέβαλε με 300 εκ. ευρώ (50%). Επίσης το ΕΤΕΑΝ εγγυάται την κάλυψη των εγγυητικών επιστολών που εκδίδουν οι τράπεζες για τις ΜμΕ. Το Ταμείο έχει αρχικό προϋπολογισμό 45 εκ. ευρώ.

II. Το JEREMIE (Κοινοί Ευρωπαϊκοί πόροι για ΜμΕ) μέσω του οποίου για πρώτη φορά χρησιμοποιούνται νέα χρηματοδοτικά εργαλεία για επενδύσεις στην καινοτομία, (πληροφορική και επικοινωνίες)

III. Η ΝΕΑΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ, για πρώτη φορά, υποστηρίζεται ενεργά, μέσω του νέου Επενδυτικού Νόμου. Το νέο πλαίσιο παρέχει ενισχύσεις για όλα σχεδόν τα κόστη σύστασης των ΜμΕ (συμπεριλαμβανόμενων και των λειτουργικών) που ιδρύθηκαν την 1.1.2011 και ένθεν, καθώς και επιχειρήσεις που δεν έχουν ολοκληρώσει τη διαδικασία εγκατάστασής τους την περίοδο της υποβολής. Καλύπτει μέρος του λειτουργικού κόστους και δαπάνες χρηματοδοτικής μίσθωσης μιας νέας εταιρείας για 5 έτη και άλλα προγράμματα ΕΣΠΑ όπως «Νεανική Καινοτομική Επιχειρηματικότητα». Το πρόγραμμα αφορά επιχειρηματίες από 18-40 ετών και η συνολική ενίσχυση μπορεί να φτάσει μέχρι το 1.000.000 ευρώ.

4.7.2 Η χρηματοδότηση της επιχειρηματικότητας

Δύο είναι οι κυριότεροι παράμετροι που καθορίζουν την χρηματοδοτική πολιτική μιας χώρας :

1. Η σωστή λειτουργία ενός συνόλου δομών άυλης υποστήριξης της επιχειρηματικής δραστηριότητας με εύκολη, γρήγορη και κατανοητή πληροφόρηση για τις χρηματοδοτικές πηγές.

2. Το ισχύον νομικό πλαίσιο για τα δικαιώματα/υποχρεώσεις δανειστών και δανειζομένων που αφορά τις συνέργιες, τις πτωχεύσεις, την πνευματική ιδιοκτησία κ.α.

Το μεν σύστημα πληροφόρησης επιτρέπει στους δανειστές να εξετάζουν την οικονομική θέση και ιστορία του δανειολήπτη (θετική ή αρνητική) και να εκτιμούν τον κίνδυνο δανεισμού.

Το δε ισχύον νομικό πλαίσιο επιτρέπει στις επιχειρήσεις να χρησιμοποιούν τα περιουσιακά τους στοιχεία (υλικά και άυλα) ως ενέχυρα για το δανεισμό κεφαλαίων και την αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων.

Η χρηματοδοτική πολιτική σε Ευρωπαϊκό επίπεδο ορίζει 4 κύρια κριτήρια για τις ΜμΕ:

- Να είναι προσωποπαγείς ή εταιρείες περιορισμένης ευθύνης (ΕΠΕ),
- Να διαθέτουν έδρα σε μεγάλο οικονομικό κέντρο (πόλη),
- Να απασχολούν μέχρι 100 υπαλλήλους,
- Να έχουν Έλληνα ιδιοκτήτη.

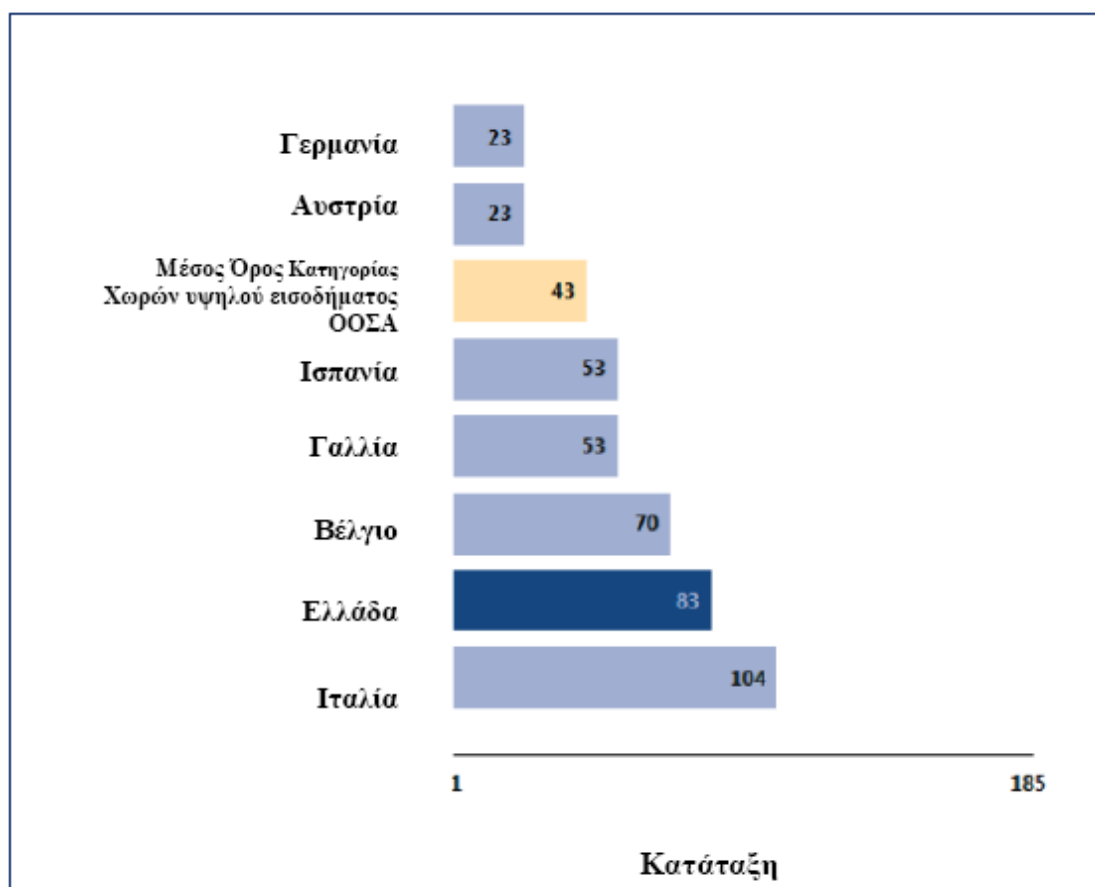
4.7.3 Η Ελλάδα σε σύγκριση με επιλεγμένες χώρες (Ε.Ε.)

Η χρηματοδότηση στην Ελλάδα -σε σχέση με τις χώρες της ΕΕ- βαθμολογείται με 5 για την εύκολη πρόσβαση/πληροφόρηση στα χρηματοδοτικά κέντρα και με 4 για το ισχύον συνολικό νομικό πλαίσιο που αφορά την επιχειρηματικότητα.

Σε παγκόσμιο επίπεδο η Ελλάδα, για τη χρηματοδότηση, ευρίσκεται στην 83^η θέση μεταξύ 185 οικονομιών με τον Μ.Ο. του ΟΟΣΑ το 43 (Doing Business, Greece Profile, 2013)

Διάγραμμα 4.1: Κατάταξη της Ελλάδας και των οικονομιών σύγκρισης σε σχέση με τη χρηματοδότηση της επιχειρηματικότητας

Πηγή: Doing Business Database 2013

Η λειτουργία και η επιβίωση των ΜμΕ τόσο στην ΕΕ όσο και στην Ελλάδα, στην πλειοψηφία τους, στηρίζονται στον τραπεζικό δανεισμό και οι υπάρχουσες εναλλακτικές χρηματοδοτικές λύσεις είναι ελάχιστες.

Η κεφαλαιακή ανεπάρκεια των ελληνικών τραπεζών, ιδιαίτερα από το β' εξάμηνο του 2011, εμποδίζει την παροχή επαρκούς χρηματοδότησης της πραγματικής οικονομίας, της οποίας τον σπουδαιότερο ρόλο παίζουν οι ΜμΕ. Στην περίπτωση της Ελλάδας, μια πολύ καλή πηγή χρηματοδότησης αποτελεί το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ETE) το οποίο διαθέτει τα κατάλληλα εργαλεία και πόρους για την παροχή των απαιτούμενων κεφαλαίων προς τις ΜμΕ. Είναι φορέας παροχής εξειδικευμένων χρηματοοικονομικών εργαλείων και έχει μετόχους την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ένα ευρύ φάσμα δημοσίων και ιδιωτικών τραπεζών και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Το ETE έχοντας αξιολογήσει τα χρηματοδοτικά κενά των ελληνικών ΜμΕ τα οποία αποδίδονται: 1) στις δυσκολίες πρόσβασης στην πίστωση, 2) στο υψηλό κόστος δανεισμού και 3) στο υψηλό επίπεδο

εγγυήσεων, προσπαθεί χρησιμοποιώντας συγκεκριμένα χρηματοοικονομικά εργαλεία (π.χ. δάνεια συγχρηματοδότησης, κεφάλαια επιχειρηματικών συμμετοχών κ.α.) να στηρίξει τη λειτουργία και τη δυναμική εξέλιξης των ΜμΕ, καθώς αυτές αποτελούν το νευραλγικό κομμάτι του ελληνικού επιχειρησιακού τομέα.

Επίσης είναι αυτονόητο ότι οι ελληνικοί χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί μπορούν να κάνουν χρήση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων του ΕΤΕ όπως το CIP (Competitiveness & Innovation Programmes) ή του PROGRESS που αφορά μικροπιστώσεις και σύντομα τα νέα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής COSME & HORIZON (The Multinational Financial Framework 2014-2020)³².

4.8 Φορολογία των ΜμΕ

Η Φορολογία των ΜμΕ δεν αποτελεί απλά έναν από τους κύριους πυλώνες ανάπτυξης της παρούσας μελέτης αλλά και ουσιώδη και κρίσιμο παράγοντα για την εύρυθμη λειτουργία μίας οικονομίας που η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε αυτήν είναι ΜμΕ, όπως και η ελληνική. Αυτό συμβαίνει λόγω του ότι η εισπραξη φόρων αποτελεί την κύρια πηγή κρατικών εσόδων και αποσκοπεί κυρίως στη χρηματοδότηση δημόσιων παροχών, υποδομών και υπηρεσιών. Σε διεθνές επίπεδο, έχει παρατηρηθεί το φαινόμενο αύξησης των κρατικών εσόδων από εισπραξη φόρων (European Commission, 2013), σε χώρες που εφάρμοσαν μεταρρυθμίσεις που αφορούσαν μείωση φορολογικών συντελεστών ή γρηγορότερες και απλούστερες διαδικασίες καταβολής φόρων. Σε επίπεδο διαρθρωτικών αλλαγών προκειμένου να δημιουργηθεί το κατάλληλο πλαίσιο για την εφαρμογή καινοτόμων φορολογικών πολιτικών που θα ενθαρρύνουν την ανάπτυξη, η Ελλάδα, όπως προκύπτει και από τον παρακάτω πίνακα 4.16, έχει επιχειρήσει την απλοποίηση των διαδικασιών πληρωμής φόρων και τη μείωση των φορολογικών συντελεστών, παρότι οι μεταρρυθμίσεις προς αυτή την κατεύθυνση γίνονται με αργούς ρυθμούς.

---

³² <http://ec.europa.eu/research/horizon2020/pdf/press/horizon2020-presentation.pdf>

Πίνακας 4.16: Πώς η Ελλάδα έκανε ευκολότερη την πληρωμή φόρων

DBΕΤΟΣ	ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ
DB2008	Η Ελλάδα μείωσε τη φορολογική επιβάρυνση επιχειρήσεων, μειώνοντας το φορολογικό συντελεστή εισοδήματος νομικών προσώπων
DB2009	Εισήχθησαν ηλεκτρονικά συστήματα για τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης
DB2010	Καμία μεταρρύθμιση όπως μετρήθηκε από το DB
DB2011	Καμία μεταρρύθμιση όπως μετρήθηκε από το DB
DB2012	Η Ελλάδα μείωσε το φορολογικό συντελεστή εισοδήματος νομικών προσώπων
DB2013	Καμία μεταρρύθμιση όπως μετρήθηκε από το DB

Πηγή: Doing Business Database 2013

Από την παράθεση των δεικτών (αριθμός πληρωμών/έτος, απαιτούμενος χρόνος/έτος και συνολικός φορολογικός συντελεστής/έτος) που συνθέτουν το βαθμό ευκολίας (ή δυσκολίας) των ελληνικών ΜμΕ ως προς την πληρωμή των φορολογικών τους υποχρεώσεων (Πίνακας 4.16), προκύπτει ότι με την πάροδο του χρόνου οι μεταρρυθμίσεις παρά τους αργούς ρυθμούς τους, συνεισέφεραν θετικά σε όλους τους εξεταζόμενους δείκτες.

Πίνακας 4.17: Η ευκολία καταβολής φόρων στην Ελλάδα με την πάροδο του χρόνου

Δείκτης	DB2006	DB2007	DB2008	DB2009	DB2010	DB2011	DB2012	DB2013
Κατάταξη	-	-	-	-	-	-	69	56
Πληρωμές (αριθμός /έτος)	19	19	19	8	8	8	8	8
Χρόνος (ώρες/έτος)	264	264	264	224	224	224	224	202
Συνολικός φορολογικός συντελεστής (% επί των κερδών)³³	54,6	50,1	49,6	47,3	47,3	47,2	46,4	44,6

Πηγή: Doing Business Database 2013

³³ Η DB υπολογίζει εμπειρικά και προσαρμόζει σε ετήσια βάση, κατώτατο όριο στο συνολικό φορολογικό συντελεστή/χώρα. Αυτό συμβαίνει προκειμένου να αποφευχθεί η λανθασμένη κατάταξη χωρών που πιθανώς απαλλάσσουν από φορολογία ή φορολογούν με πολύ χαμηλό συντελεστή το είδος εταιρείας της 'υπόθεσης σεναρίου' αλλά συγκεντρώνουν έσοδα από τη φορολογία άλλων ειδών εταιρειών π.χ. ξένες εταιρείες ή από την εκμετάλλευση φυσικών πόρων. Για το έτος 2013 ως κατώτατο όριο συνολικού φορολογικού συντελεστή της DB ανά χώρα ορίστηκε το 25,7%.

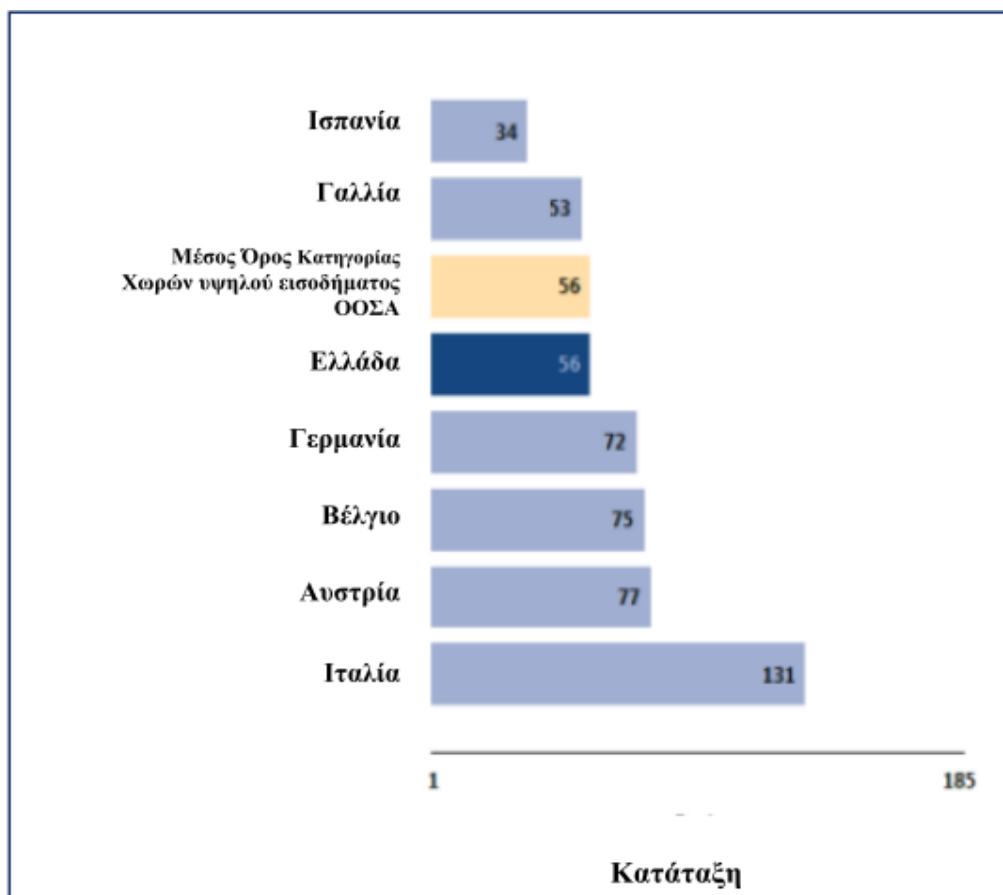
Αναλυτικότερα, βελτιώθηκε η κατάταξη της χώρας κατά 13 μονάδες σε ένα μόνο έτος (2012-2013), μειώθηκε ο αριθμός καταβολών φόρου ανά έτος από 19 πληρωμές/έτος τα έτη 2006-2008, σε 8 πληρωμές/έτος τα έτη 2009-2013, μειώθηκαν σταδιακά οι απαιτούμενες ώρες για την πραγματοποίηση των καταβολών φόρων από 264 ώρες/έτος τα έτη 2006-2008, σε 224 ώρες/έτος τα έτη 2009-2012 και σε 202 ώρες το έτος 2013 και το ουσιαστικότερο μειώθηκε σταδιακά ο συνολικός συντελεστής φόρου επί των κερδών (προ φόρων) των ΜμΕ από 54,6 % το 2006, σε 44,6% το 2013.

Βέβαια, σε μία εποχή διεθνοποίησης των επιχειρήσεων, όπου η εξωστρέφεια της Ελλάδας αποτελεί σημαντική παράμετρο βελτίωσης της ανταγωνιστικότητάς της που θα την οδηγήσει στην έξοδό της από την κρίση, είναι σημαντικό να παρουσιαστούν τομείς του φορολογικού καθεστώσ της χώρας σε συγκριτική αξιολόγηση (benchmarking) με το αντίστοιχο καθεστώς άλλων χωρών της Ε.Ε., καθώς και με το μέσο όρο των 34 χωρών υψηλού εισοδήματος του ΟΟΣΑ στις οποίες συγκαταλέγεται και η Ελλάδα, προκειμένου να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα. Για το λόγο αυτό, στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ετήσιας έκθεσης «Προφίλ Ελληνικής Οικονομίας 2013: Ευφυέστεροι Κανονισμοί για τις ΜμΕ» (Doing Business 2013 –DB 2013) της Παγκόσμιας Τράπεζας, για το βαθμό ευκολίας καταβολής φόρων των ΜμΕ σε 186 χώρες μεταξύ των οποίων και της Ελλάδας, κατατάσσοντάς αυτές βάσει του μέσου όρου των εκατοστιαίων μονάδων κατάταξης επί των εξεταζόμενων ποσοτικών δεικτών (υπόθεση σεναρίου³⁴), ώστε τα εξαγόμενα συμπεράσματα να είναι συγκρίσιμα.

---

³⁴ Υπόθεση σεναρίου: Μία τυποποιημένη ΜμΕ, με έναρξη δραστηριοτήτων την 1^η Ιανουαρίου 2010, που ξεκινά από την ίδια οικονομική θέση για κάθε εξεταζόμενη οικονομία, καταβάλει όλους τους φόρους και τις υποχρεωτικές εισφορές κατά το δεύτερο έτος λειτουργίας της και οι καταβληθέντες φόροι και υποχρεωτικές εισφορές μετρώνται σε όλα τα επίπεδα της κυβέρνησης, περιλαμβάνουν εταιρικό φόρο εισοδήματος, φόρο κύκλου εργασιών και εργοδοτικές εισφορές και καταγράφουν τυποποιημένες εκπτώσεις και απαλλαγές. Οι συγκεκριμένες υποθέσεις χρησιμοποιούνται ώστε να προκύψουν συγκρίσιμα στοιχεία μεταξύ των εξεταζόμενων οικονομιών.

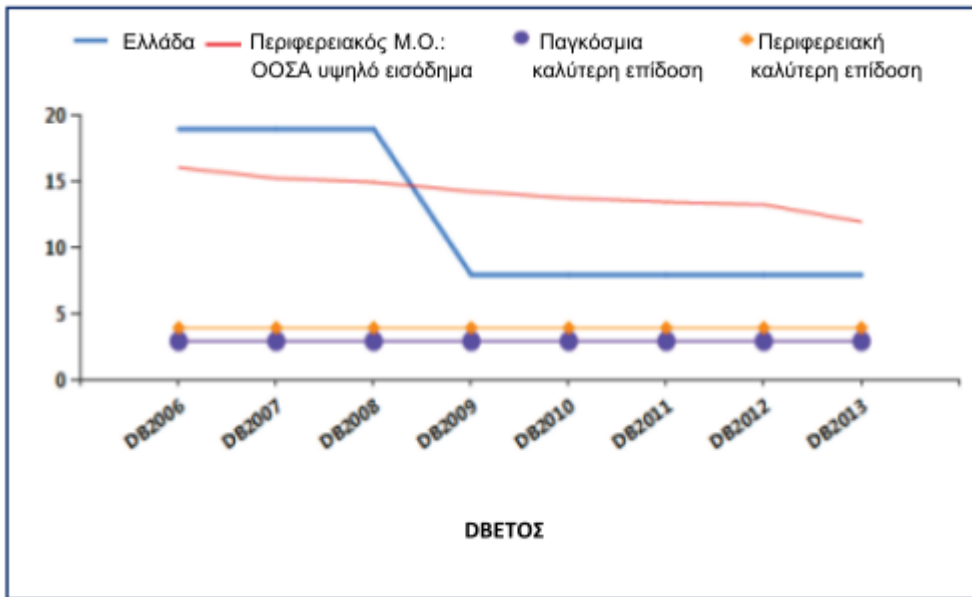
Διάγραμμα 4.2: Κατάταξη της Ελλάδας και των οικονομιών σύγκρισης σε σχέση με την ευκολία καταβολής φόρων

Πηγή: Doing Business Database 2013

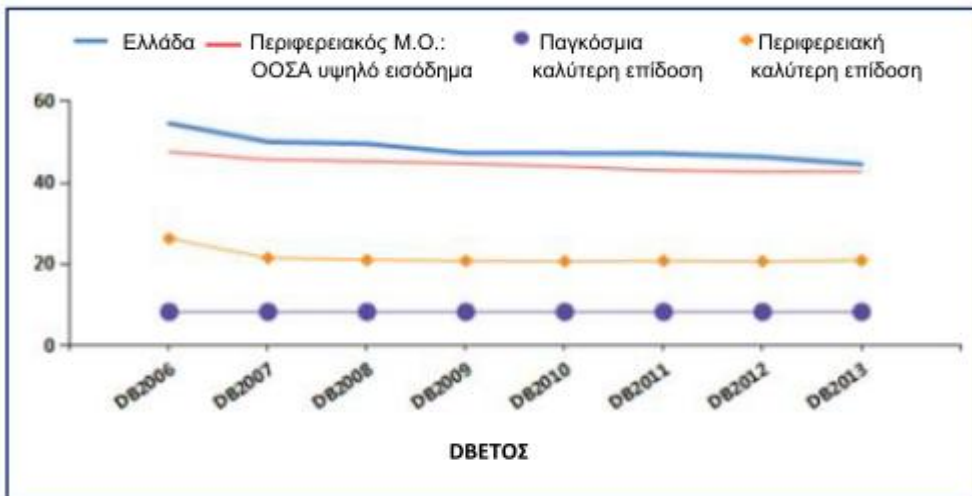
Όπως προκύπτει από το ανωτέρω διάγραμμα 4.2 η κατάταξη της ελληνικής οικονομίας μεταξύ των 185 διεθνώς εξεταζόμενων οικονομιών για την ευκολία στην καταβολή φόρων είναι στο 56 και αξίζει να σημειωθεί ότι συμπίπτει με την κατάταξη του μέσου όρου των 34 χωρών υψηλού εισοδήματος του ΟΟΣΑ που είναι επίσης 56. Στα διαγράμματα 4.3 και 4.4 που ακολουθούν, αποτυπώνεται η πρόοδος της Ελλάδας στους επιμέρους εξεταζόμενους δείκτες κατά την τελευταία περίοδο, σε σχέση με το μέσο όρο της περιφέρειας των 34 χωρών του ΟΟΣΑ, αλλά και με την καλύτερη επίδοση σε περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο.

Διάγραμμα 4.3: Πληρωμές (αριθμός ανά έτος)

Πηγή: Doing Business Database 2013

Διάγραμμα 4.4: Συνολικός φορολογικός συντελεστής (% επί των κερδών)

Πηγή: Doing Business Database 2013

Από την εξέταση των ανωτέρω διαγραμμάτων προκύπτει ότι η Ελλάδα παρουσιάζει πρόοδο στους εξεταζόμενους δείκτες, ξεπερνώντας τον περιφερειακό μέσο όρο στον δείκτη που αφορά στον αριθμό πληρωμών φόρων/έτος και συγκλίνοντας όλο και περισσότερο με τον περιφερειακό μέσο όρο στους δείκτες που αφορούν το συνολικό φορολογικό συντελεστή/έτος. Επίσης η χώρα υπολείπεται πολύ ως προς την επίδοσή της στο δείκτη φορολογικής ευκολίας σε σχέση με την καλύτερη επίδοση σε περιφερειακό επίπεδο και ακόμη περισσότερο με αυτή του παγκόσμιου επιπέδου.

Το διάγραμμα 4.4 αποδεικνύει όμως και την υψηλή φορολογία που υπόκειται η επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα σε σχέση με τις άλλες εξεταζόμενες χώρες του DB. Η υψηλή φορολογία των ΜμΕ στην Ελλάδα μειώνει την ανταγωνιστικότητά τους, αυξάνει τον κίνδυνο κλεισίματός τους, απορροφά μέρος της αναγκαίας ρευστότητας, επιδρά αρνητικά στην απασχόληση, και στην ανάπτυξη της χώρας. Λαμβάνοντας επίσης υπόψη τον περιφερειακό φορολογικό ανταγωνισμό που βιώνει η χώρα τα τελευταία χρόνια από τις όμορες χώρες, που έχουν πολύ χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές, γίνεται κατανοητό γιατί εκατοντάδες ελληνικές ΜμΕ έχουν μετα-εγκαταστήσει τη φορολογική και παραγωγική τους έδρα σε αυτές τις χώρες (Βουλγαρία, ΦΥΡΟΜ, Αλβανία, Ρουμανία). Αυτή η εξέλιξη, συνεπικουρείται και από τα σκληρά δημοσιονομικά μέτρα που έχουν επιβληθεί στη χώρα και επιδρούν αρνητικά στη φορολογική υποχρέωση των ΜμΕ, στερώντας παράλληλα τις όποιες δυνατότητες ανάπτυξης της οικονομίας.

4.9 Τα αποτελέσματα της οικονομικής ύφεσης στις ελληνικές ΜμΕ

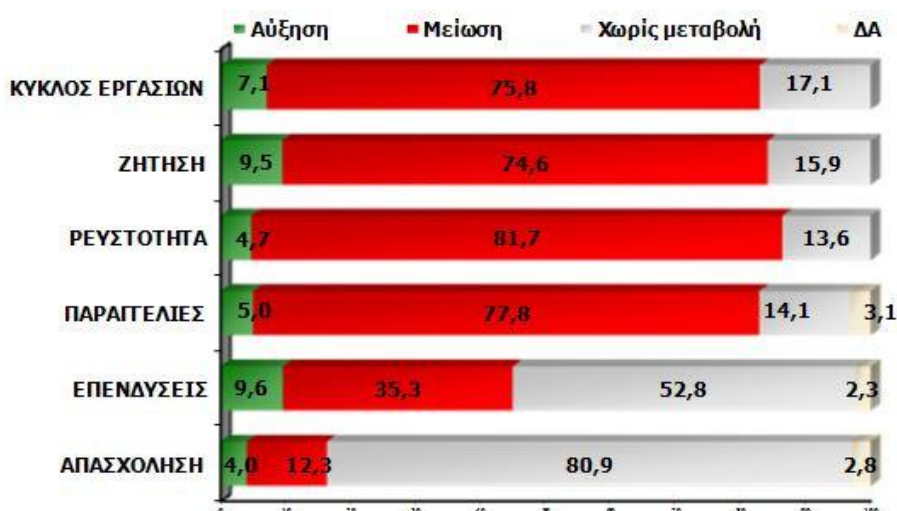
Η παγκόσμια οικονομική κρίση που εμφανίστηκε μετά το 2008 οδήγησε τις ευρωπαϊκές οικονομίες και ιδιαίτερα την ελληνική σε σοβαρή οικονομική ύφεση. Η σφοδρότητα της έντασης της κρίσης και οι επιπτώσεις της παραλληλίζονται σε πολλές περιπτώσεις, ιδιαίτερα για την ελληνική οικονομία, με παρόμοιες οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες που είχε η κρίση του 1929 (ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, 2013). Στην παρούσα διατριβή έχει αναλυθεί τόσο η εγγενής ευπάθεια των ΜμΕ στην οικονομική κρίση, όσο και οι πολιτικές που υιοθετήθηκαν για την άμβλυνση των επιπτώσεων της κρίσης σε αυτές μιας και οι ΜμΕ αποτελούν τη ‘‘ραχοκοκαλιά’’ της ελληνικής οικονομίας.

Η παρούσα ενότητα επικεντρώνεται στα μέχρι στιγμής αποτελέσματα της οικονομικής ύφεσης στις ελληνικές ΜμΕ, όπως αυτά αποτυπώνονται σε πλήθος ερευνητικών μελετών από τους εμπλεκόμενους φορείς.

Από την παρακολούθηση των βασικών δεικτών λειτουργίας των ΜμΕ (κύκλος εργασιών, ζήτηση, ρευστότητα, παραγγελίες, επενδύσεις) κατά το 1^ο εξάμηνο του 2013 και τη σύγκριση των ευρημάτων με αυτά των προηγούμενων αντίστοιχων ερευνών της ΙΜΕ/ΓΣΕΒΕΕ (Φεβρουάριος 2010 – Ιανουάριος 2013) προκύπτει μία σαφής εικόνα των μέχρι στιγμής τάσεων του οικονομικού κλίματος και επιχειρείται πρόβλεψη για το 2^ο εξάμηνο του 2013.

Η αποτίμηση του 1^{ου} εξαμήνου 2013 όπως αποτυπώνεται στο διάγραμμα 4.5 που ακολουθεί, καταγράφει, οριακά επιβραδυνόμενη σε σχέση με το προηγούμενο εξάμηνο, επιδείνωση της γενικής οικονομικής κατάστασης των ΜμΕ σε ποσοστό 75,4% (δηλαδή σε πάνω από τα ¾ αυτών).

Διάγραμμα 4.5: Αποτίμηση πορείας ΜμΕ 1^{ου} εξαμήνου 2013

Πηγή: ΙΜΕ/ΓΣΒΕΕ, 2013

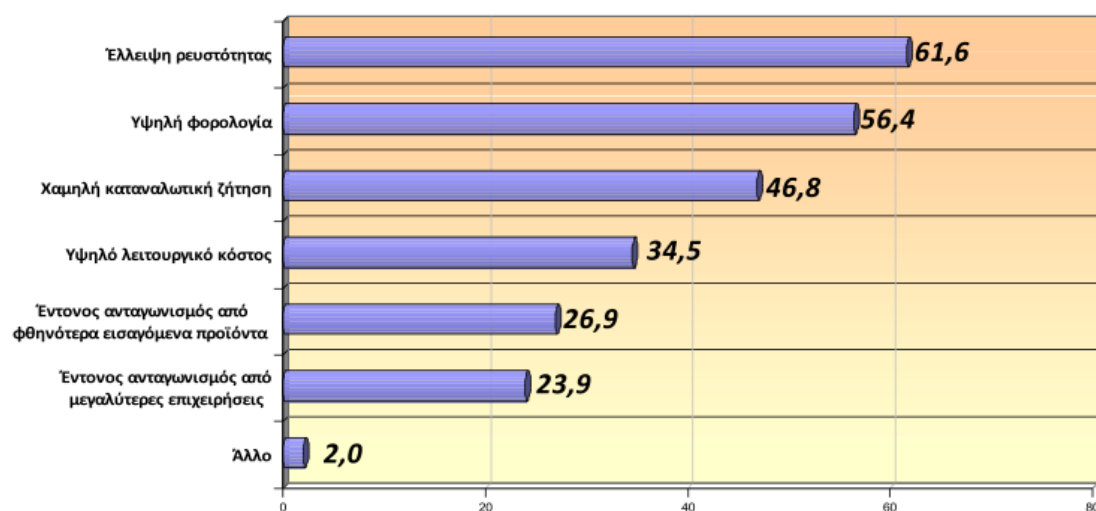
Με βάση τα δεδομένα που παρουσιάζονται στον παραπάνω πίνακα, τα μεγαλύτερα ποσοστά μειώσεων σημειώθηκαν κατά φθίνουσα σειρά: στη ρευστότητα (για το 81,7% των ΜμΕ), στις παραγγελίες (για το 77,8%), στον κύκλο εργασιών (για το 75,8%) και στη ζήτηση (για το 74,6%). Όσον αφορά στις επενδύσεις, η πλειοψηφία (52,8%) των ΜμΕ σημείωσε στασιμότητα, το 35,3% μείωση και μόλις το 9,6% αύξηση. Το πολύ χαμηλό ποσοστό επιχειρήσεων στο οποίο σημειώθηκε αύξηση των επενδύσεων (9,6%), παρότι αυξημένο σε σχέση με το ποσοστό 5,7% που κατεγράφη τον Ιανουάριο του 2013 για το συγκεκριμένο δείκτη, είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό διότι σύμφωνα με τα συμπεράσματα Έκθεσης της ΙΝΕ/ΓΣΕΕ επί της αξιολόγησης των ασκούμενων πολιτικών για την ελληνική οικονομία έτους 2013, μόνο ένα επενδυτικό σοκ θα μπορούσε να τη θέσει ξανά σε κίνηση, δεδομένου ότι οι ασκούμενες πολιτικές «εσωτερικής υποτίμησης, λιτότητας, ανεργίας και ελεγχόμενης χρεοκοπίας» έχουν οδηγήσει την ελληνική οικονομία και κατ' επέκταση τις ΜμΕ που δραστηριοποιούνται σε αυτήν, σε αδιέξοδο.

Εξίσου σημαντικά είναι τα αποτελέσματα πανελλαδικής έρευνας που διεξήγαγε η εταιρεία δημοσκοπήσεων Greek Public Opinion (GPO) για λογαριασμό της Εθνικής

Συνομοσπονδίας Ελληνικού Εμπορίου (ΕΣΣΕ, 2013) σύμφωνα με τα οποία το 89,4% των ερωτηθέντων Ελλήνων πολιτών συνδέει την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας με τη στήριξη των ΜμΕ και το 86,8% αυτών πιστεύει ότι ο σχετικά υψηλός αριθμός ΜμΕ που λειτουργούν στην Ελλάδα είναι προς όφελος της οικονομίας. Στις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα, εκπροσώπων των ΜμΕ, στο ερώτημα «Ποια είναι κατά τη γνώμη σας τα κυριότερα προβλήματα στη λειτουργία των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων;» ιεραρχούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στη λειτουργία τους σύμφωνα με το διάγραμμα 4.6 που ακολουθεί, όπου η έλλειψη ρευστότητας αναδεικνύεται ως το κυριότερο πρόβλημα, με την υψηλή φορολογία και τη χαμηλή καταναλωτική ζήτηση να ακολουθούν.

Διάγραμμα 4.6: Τα σημαντικότερα προβλήματα στη λειτουργία των ΜμΕ

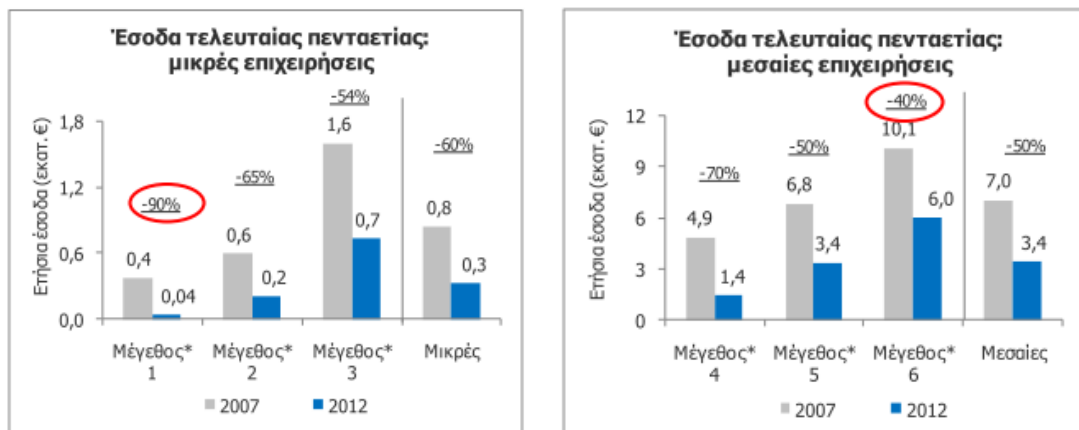
Πηγή: ΕΣΕΕ, 2013

Άλλωστε, τα αποτελέσματα των ερευνών συγκυρίας των ΜμΕ της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος (ΕΤΕ, Μάρτιος 2013 και Ιούλιος 2013) επιβεβαιώνουν μέσω μέτρησης πραγματικών οικονομικών μεγεθών, την άποψη αυτή των εκπροσώπων των ΜμΕ και παράλληλα αποδεικνύουν ότι περισσότερο πλήττονται από την έλλειψη ρευστότητας οι μικρές και λιγότερο οι μεσαίες επιχειρήσεις με διαφοροποιήσεις ανά κλάδο δραστηριότητας.

Εξάλλου η ρευστότητα, πέραν της σχέσης της με τη δυνατότητα απρόσκοπτης λειτουργίας των ΜμΕ, συνδέεται άρρηκτα και με τη βιωσιμότητά τους. Στο ακόλουθο διάγραμμα 4.7 καταγράφεται εντυπωσιακή απόκλιση ως προς το μέγεθος συρρίκνωσης του κύκλου εργασιών μεταξύ των μικρών επιχειρήσεων (Μέγεθος 1 –

3) και των μεσαίων επιχειρήσεων (Μέγεθος 4 – 6) της εξαβάθμιας κλίμακας μεγέθους³⁵ (ETE, 2013), με αυτές του μεγέθους 1 να έχουν χάσει το 90% των ετήσιων εσόδων του έτους 2007 σε σχέση με τα ετήσια έσοδα του έτους 2012, έναντι 40% απώλειας εσόδων για αυτές του μεγέθους 6.

Διάγραμμα 4.7: Έσοδα μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων τα έτη 2007 και 2012

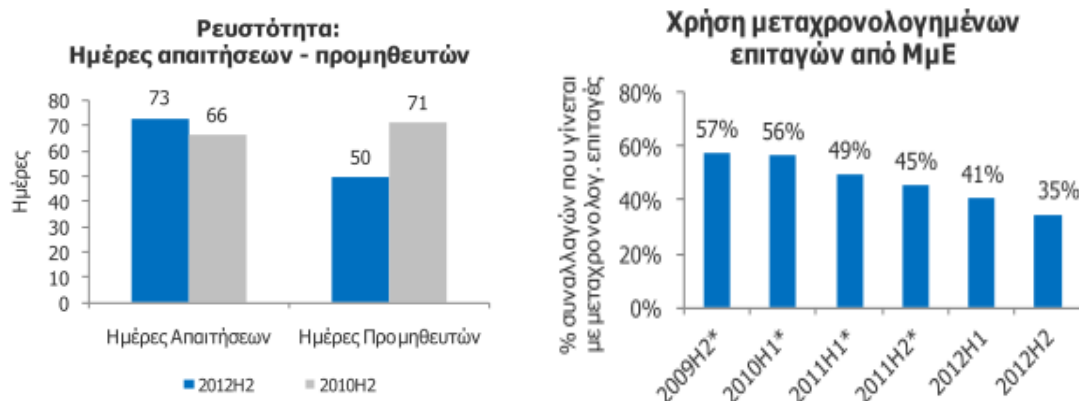

Πηγή: ETE, Μάρτιος 2013

Το πρόβλημα εντάθηκε υπό την πίεση της μείωσης των ημερών πληρωμής των υποχρεώσεων των ΜμΕ προς τους προμηθευτές τους (μιας και η ένταση της κρίσης το 2012 ώθησε τους τελευταίους να ζητούν προκαταβολικές πληρωμές ή αποπληρωμή σε συντομότερο χρονικό διάστημα), με την ταυτόχρονη καθυστέρηση είσπραξης των απαιτήσεων από τους πελάτες τους, καθώς και λόγω του περιορισμού χρήσης μεταχρονολογημένων επιταγών (όπως παρατίθενται στο διάγραμμα 4.8 που ακολουθεί).

³⁵ Η κλίμακα 1-6 στα μεγέθη ΜμΕ της έρευνας συγκυρίας της ΕΤΕ αφορά τάξεις μεγέθους του κύκλου εργασιών τους. Ειδικότερα, ορίζονται σε (εκατ. €): Μέγεθος 1=(0-0,1), Μέγεθος 2=(0,1-0,5), Μέγεθος 3=(0,5-1), Μέγεθος 4=(1-2,5), Μέγεθος 5=(2,5-5) και Μέγεθος 6=(5-10).

Διάγραμμα 4.8: Ημέρες είσπραξης απαιτήσεων – πληρωμής προμηθευτών και ποσοστό συναλλαγών ΜμΕ με χρήση μεταχρονολογημένων επιταγών

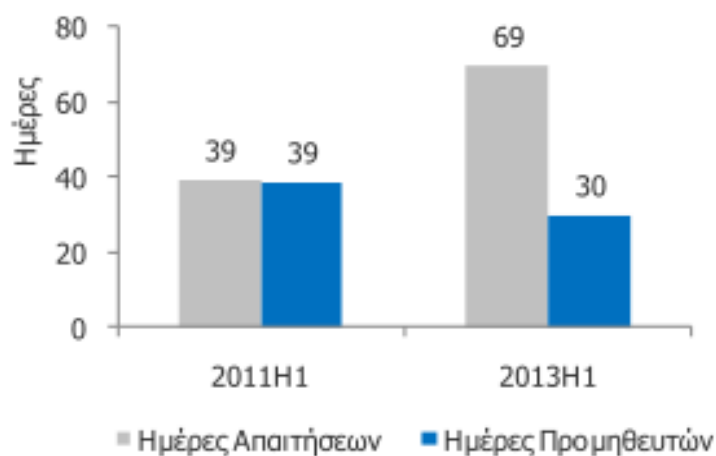

Πηγή: ΕΤΕ, Μάρτιος 2013

Όπως προκύπτει από το ανωτέρω διάγραμμα, η χρονική απόκλιση μεταξύ εισπράξεων και πληρωμών ήταν πιο ισορροπημένη το 2010. Συγκεκριμένα, το 2012 η είσπραξη απαιτήσεων από πελάτες γίνεται σε ένα Μ.Ο. 73 ημερών και η πληρωμή υποχρεώσεων προς προμηθευτές γίνεται σε ένα Μ.Ο. 50 ημερών, δηλαδή εις βάρος των ΜμΕ κατά 23 μέρες, ενώ το 2010 οι υποχρεώσεις προς τους προμηθευτές αποπληρώνονταν σε μεταγενέστερο κατά 5 ημέρες χρόνο σε σχέση με το χρόνο είσπραξης των απαιτήσεων. Επιπλέον το ποσοστό συναλλαγών που πραγματοποιούνταν με μεταχρονολογημένες επιταγές κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2009 ήταν της τάξης του 57% και μειώθηκε σταδιακά φτάνοντας στο 35% το δεύτερο εξάμηνο του 2012. Συνεπεία των ανωτέρω αλλαγών, οι ΜμΕ έχασαν το πλεονέκτημα που είχαν στο παρελθόν να χρησιμοποιούν αυτά τα κεφάλαια ως κεφάλαια κίνησης.

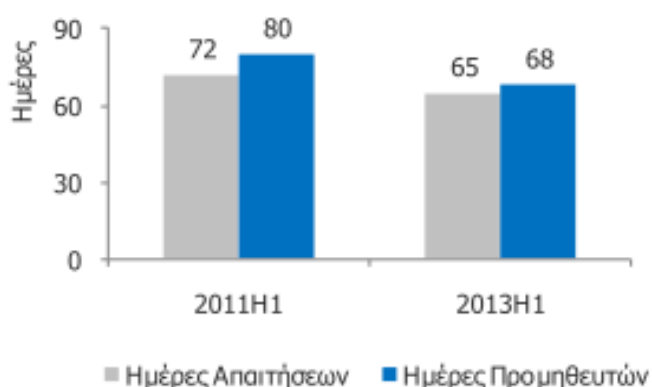
Παράλληλα, από τη σύγκριση των διαγραμμάτων 4.9 και 4.10 που ακολουθούν, προκύπτει σαφώς η δυσχερέστερη θέση στην οποία βρέθηκαν οι μικρές επιχειρήσεις σε σχέση με τις μεσαίες μεγέθους επιχειρήσεις και δικαιολογεί το γεγονός ότι η συντριπτική πλειοψηφία των ΜμΕ που δεν άντεξαν στην κρίση προέρχεται από τις μικρές ή πολύ μικρές επιχειρήσεις.

Διάγραμμα 4.9: Ημέρες είσπραξης απαιτήσεων – πληρωμής προμηθευτών για τις μικρές επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών 0-0,1 εκατ. € (Μέγεθος ΜμΕ 1)

Πηγή: ΕΤΕ, Ιούλιος 2013

Διάγραμμα 4.10: Ημέρες είσπραξης απαιτήσεων – πληρωμής προμηθευτών για τις μεσαίες επιχειρήσεις με κύκλο εργασιών 5-10 εκατ. € (Μέγεθος ΜμΕ 6)

Πηγή: ΕΤΕ, Ιούλιος 2013

Αναλύοντας τα ανωτέρω διαγράμματα (4.9 και 4.10) τα οποία αποτυπώνουν την κατάσταση στα ακραία μεγέθη των ΜμΕ (1 και 6), διαπιστώνουμε ότι το 1^ο εξάμηνο του 2013 διατηρείται μία σχετική ισορροπία εισπράξεων από πελάτες και πληρωμών προς τους προμηθευτές της τάξης των 3 ημερών υπέρ των επιχειρήσεων για τις ΜμΕ του μεγέθους 6 (δηλαδή του μεγαλύτερου κύκλου εργασιών), ενώ δημιουργείται ένα σημαντικό κενό μεταξύ εισπράξεων από πελάτες και πληρωμών προς τους προμηθευτές της τάξης των 40 ημερών εις βάρος των μικρών ΜμΕ του μεγέθους 1.

Υπάρχουν βέβαια και άλλοι παράγοντες που συνηγορούν στην έλλειψη ρευστότητας των ΜμΕ, μεταξύ των οποίων η απροθυμία των τραπεζών να τους χορηγήσουν δάνεια

απορρίπτοντας σχεδόν το 1/3 των αιτήσεων που υποβάλλονται σε αυτές, η αρνητική διάθεση για εταιρικούς συνασπισμούς και η αποφυγή ξένων επενδυτών να χρηματοδοτήσουν επενδυτικά σχέδια στο ασταθές οικονομικό και κοινωνικό ελληνικό περιβάλλον. Όσον αφορά το δανεισμό, σχεδόν το 75% των ΜμΕ έχουν συνάψει κάποιο δάνειο και από αυτό το ποσοστό, το 30% αντιμετωπίζει πρόβλημα υπερδανεισμού αντί του 25% που αντιμετώπιζε το ίδιο πρόβλημα το 1^ο εξάμηνο του 2012 (ΕΤΕ, 2013).

Το γεγονός άλλωστε ότι για πρώτη φορά τα τελευταία δύο χρόνια σημειώνεται αύξηση των αρνητικών προσδοκιών για το μέλλον, όπως αυτές αποτυπώνονται στο διάγραμμα 4.11 που ακολουθεί, καταδεικνύει ότι εξανεμίζεται κάθε ελπίδα ανάκαμψης από την πλευρά των επιχειρηματιών, οι περισσότεροι από τους οποίους (πάνω από 50%) τοποθετούν την επανεκκίνηση της ανάκαμψης μετά το 2018, ενώ το 15% αυτών πιστεύουν ότι αυτό δε θα γίνει ποτέ.

Διάγραμμα 4.11: Πρόβλεψη για την πορεία των ΜμΕ 2^ο εξαμήνου 2013

Πηγή: ΙΜΕ/ΓΣΒΕΕ, 2013

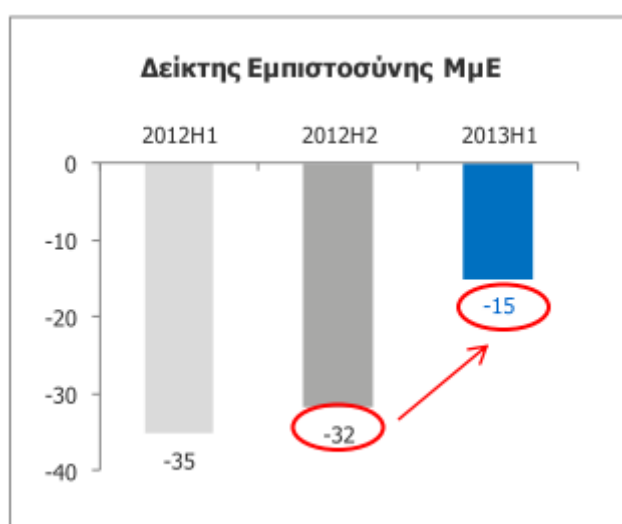
Στην προσπάθειά τους να προσαρμοστούν στις δυσμενείς αυτές συνθήκες της οικονομίας, οι ΜμΕ υιοθετούν επώδυνα μέτρα μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται οι μειώσεις προσωπικού (αγγίζοντας το 51% των ΜμΕ έναντι 43% στις αρχές του 2012 και μόλις 18% το 2009), το κλείσιμο καταστημάτων (αγγίζοντας το 17% των ΜμΕ έναντι 13% στις αρχές του 2012 και μόλις 1% το 2009), οι μειώσεις των επενδύσεων και η πρόθεση στο εγγύς μέλλον να καταφύγουν σε περαιτέρω άμεση

αναδιάρθρωση του εργασιακού κόστους μέσω απολύσεων ή σε έμμεση μέσω της χρήσης ευέλικτων μορφών απασχόλησης (μείωση ωρών ή ημερών εργασίας).

Αξίζει να σημειωθεί ότι παρά το γεγονός ότι οι μισές ΜμΕ συνεχίζουν να δηλώνουν πως ο πρωταρχικός τους στόχος είναι η επιβίωσή τους (ETE, 2013), παρατηρείται οριακή αύξηση του ποσοστού των επιχειρήσεων που θέτουν αναπτυξιακούς στόχους (26% το δεύτερο εξάμηνο του 2012 από 23% κατά το πρώτο εξάμηνο του έτους) και αυτό αποτελεί ένα θετικό δείγμα σταθεροποίησης της οικονομικής συγκυρίας. Εξίσου σημαντική παράμετρος στο διαμορφούμενο κλίμα, είναι το γεγονός ότι οι πιο ελπιδοφόρες αντιδράσεις στην τρέχουσα συγκυρία και στις συνθήκες μειωμένης ζήτησης που αποτυπώθηκαν για το δεύτερο εξάμηνο του 2012, ήταν η σταθερά υψηλή τάση για καινοτομία (που αφορά το 30% των ΜμΕ) και η σταθερά υψηλή τάση για εξωστρέφεια (που αφορά το 22% των ΜμΕ).

Επιπλέον, όπως προκύπτει από το παρακάτω διάγραμμα 4.12, θετικά στοιχεία είναι ότι η μικρή τάση βελτίωσης του επιχειρηματικού κλίματος για τις ΜμΕ που σημειώθηκε το 2012, ενισχύθηκε κατά το πρώτο εξάμηνο του 2013 και ότι ο δείκτης εμπιστοσύνης των ΜμΕ παρότι παρέμεινε σε αρνητικά επίπεδα (γεγονός που υποδηλώνει ότι οι ΜμΕ με αρνητικές προσδοκίες υπερисχύουν εκείνων με θετικές), εμφάνισε σημαντική βελτίωση και αυξήθηκε κατά 17 μονάδες (από το -32 του 2^{ου} εξαμήνου του 2012, στο -15 για το 1^ο εξάμηνο του 2013), έναντι οριακής αύξησης 3 μονάδων μεταξύ του 1^{ου} και 2^{ου} εξαμήνου του 2012.

Διάγραμμα 4.12: Δείκτης εμπιστοσύνης ΜμΕ

Πηγή: ETE, Ιούλιος 2013

Τέλος, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία της ΓΣΒΕΕ του 2015, διαπιστώνεται ότι η μικρομεσαία επιχειρηματικότητα συνέχισε την καθοδική της πορεία σε όλους σχεδόν τους κλάδους της ελληνικής οικονομίας. Κυρίες αιτίες για αυτό εξακολουθούν να είναι η έλλειψη πραγματικών αναπτυξιακών μεταρρυθμίσεων, η συνεχώς μειούμενη παροχή ρευστότητας προς τις ΜμΕ, η άδικη φορολόγηση των ΜμΕ, η περαιτέρω συρρίκνωση της αγοραστικής δύναμης των πολιτών και η επιβολή των κεφαλαιακών ελέγχων.

4.10 Ανάπτυξη Ευνοϊκού Περιβάλλοντος για την Επιχειρηματική δραστηριότητα στην Ελλάδα (Doing Business-DB in Greece)

Στην παρούσα ενότητα θα συζητηθεί και θα αναλυθεί το επιχειρηματικό προφίλ της Ελλάδας με βάση τους κανονισμούς, τις πολιτικές και τους μηχανισμούς που έχει εισάγει και λειτουργούν προκειμένου να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον όσο το δυνατόν πιο ευνοϊκό προς τις επιχειρήσεις και τη δραστηριότητά τους και σε σύγκριση πάντα με άλλες οικονομίες³⁶. Το διαγνωστικό εργαλείο που εφαρμόζεται από το International Finance Corporation (IFC) της Παγκόσμιας Τράπεζας για τη συγκεκριμένη αξιολόγηση είναι γνωστό διεθνώς με τον όρο 'Doing Business'. Το DB προσπαθεί να αποδείξει στο πόσο εύκολα ή δύσκολα καθίσταται για ένα επιχειρηματία να 'ανοίξει' και να λειτουργήσει μια μικρομεσαία επιχείρηση σε μια οικονομία, σύμφωνα πάντα με τις απαιτήσεις των καθιερωμένων κανονισμών και νόμων τις οποίες θα πρέπει η επιχείρησή του να ικανοποιεί και να συμμορφώνεται.

Το συγκεκριμένο διαγνωστικό εργαλείο μέσω των δεικτών που χρησιμοποιεί, μετρά και παρακολουθεί αλλαγές σε κανονισμούς που επηρεάζουν 11 περιοχές του κύκλου ζωής μιας επιχείρησης και οι οποίες περιλαμβάνουν: έναρξη της επιχείρησης, οικοδομικές άδειες, ηλεκτροδότηση, δήλωση και επίσημη εγγραφή περιουσιακών στοιχείων, λήψη πίστωσης, προστασία επενδυτών, πληρωμή φόρων, διασυνοριακό εμπόριο, σύναψη, υπογραφή και εφαρμογή συμβολαίων, επίλυση αφερεγγυότητας και απασχόληση εργαζόμενων.

Φυσικά η μεθοδολογία μέτρησης και αξιολόγησης της φιλικότητας του περιβάλλοντος μιας οικονομίας προς την επιχειρηματική δραστηριότητα (Doing

---

³⁶ Τα στοιχεία τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για τη συγκεκριμένη ενότητα αντλήθηκαν από την επίσημη αναφορά της Παγκόσμιας Τράπεζας: 'Economy Profile Greece -Doing Business 2013: Smarter Regulations for SMEs'

Business-DB) περιλαμβάνει και πολλές άλλες σημαντικές παραμέτρους που επηρεάζουν το επιχειρηματικό περιβάλλον (π.χ. εγγύτητα σε μεγάλες αγορές, ποιότητα υποδομών και υπηρεσιών, διαφάνεια κρατικών προμηθειών κλπ), αλλά που δεν σχετίζονται άμεσα με τις αναζητήσεις της συγκεκριμένης έρευνας μας.

Οι δείκτες του DB στις παραπάνω 11 περιοχές εφαρμόζονται προκειμένου να αξιολογηθεί ο βαθμός που μια οικονομία δημιουργεί ευνοϊκό περιβάλλον προς τις ΜμΕ. Επιπλέον οι συγκεκριμένοι δείκτες παρουσιάζουν μία συνολική κατάταξη της κάθε μιας υπό αξιολόγηση οικονομίας σε συνάρτηση με το βαθμό που βοηθά ή εμποδίζει την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας. Έτσι η κάθε οικονομία που αξιολογείται με βάση αυτούς τους δείκτες συγκεντρώνει μια αντίστοιχη βαθμολογία που μπορεί να κυμαίνεται από 1 έως 185 σε κάθε μία από τις περιοχές του DB (όπως αυτές εντοπίστηκαν παραπάνω αλλά και όπως διεξοδικά θα παρουσιαστούν παρακάτω για την ελληνική οικονομία) αλλά και μία συνολική βαθμολογία. Οι βαθμολογίες αυτές, αποτελούν ένα ποσοτικό μέτρο και παρέχουν τη δυνατότητα συγκριτικής ανάλυσης μεταξύ των χωρών σε σχέση πάντα με το διαγνωστικό εργαλείο DB.

Όπως σημειώθηκε και παραπάνω, αν και η μεταβλητή DB και οι επιμέρους δείκτες της μας δίνουν αρκετά και χρήσιμα στοιχεία για το επιχειρηματικό περιβάλλον μιας οικονομίας, ωστόσο δεν παρουσιάζουν όλη την επιχειρηματική πραγματικότητα της εκάστοτε οικονομίας που αξιολογείται και που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι ΜμΕ. Παρ' όλα αυτά, μία υψηλή κατάταξη υποδεικνύει ότι η αντίστοιχη κυβέρνηση της χώρας που εξετάζεται, έχει λάβει τα απαιτούμενα μέτρα κι έχει δημιουργήσει ένα ευρύτερα ευνοϊκό περιβάλλον για τη λειτουργία των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται μέσα σε αυτήν.

4.10.1 Το Επιχειρηματικό Περιβάλλον της Ελλάδας

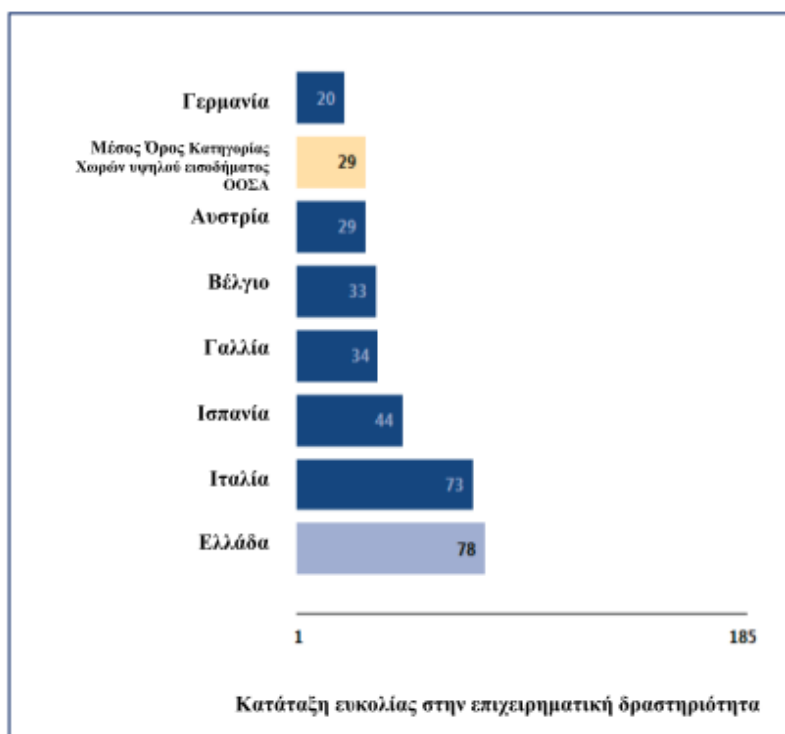
Η Ελλάδα ως κράτος – μέλος του ΟΟΣΑ ανήκει στην κατηγορία των οικονομιών υψηλού εισοδήματος με συνολικό δείκτη DB 89 για το 2012 και 78 για το 2013, σημειώνοντας έτσι μια αλλαγή-βελτίωση στη γενική κατάταξή της, της τάξης των 11 μονάδων.

Το παρακάτω διάγραμμα 4.13 παρουσιάζει την κατάταξη της Ελλάδας σε σχέση με τη συνολική απόδοση για το DB και σε σύγκριση με τις άλλες οικονομίες που ανήκουν στην ίδια εισοδηματική κατηγορία των κρατών-μελών του ΟΟΣΑ και η οποία

περιλαμβάνει (πέραν της Ελλάδας): Γερμανία, Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Ισπανία και Ιταλία.

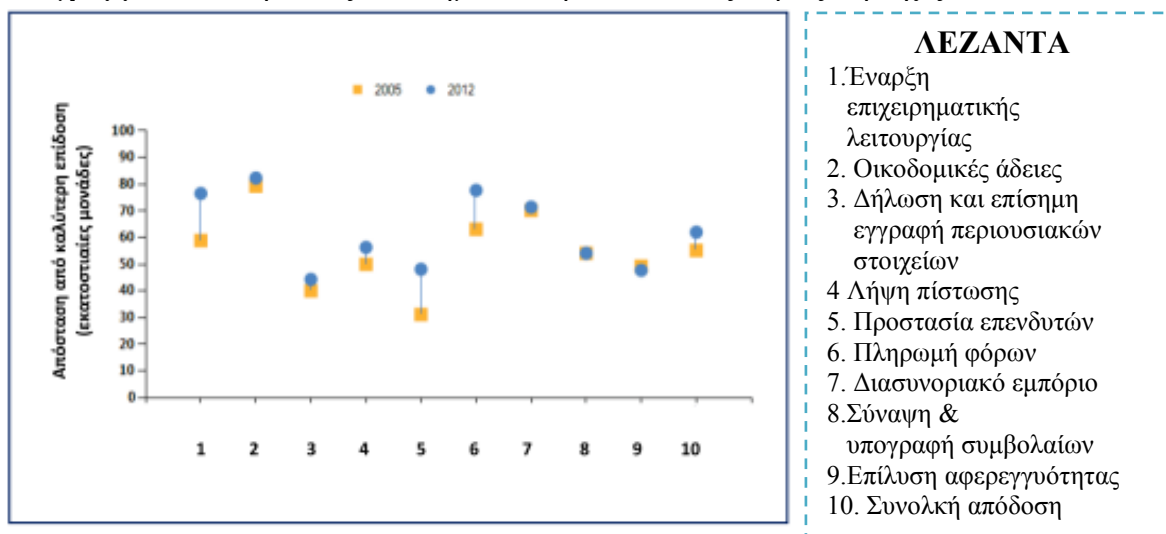
Διάγραμμα 4.13: Κατάταξη της Ελλάδας και των οικονομιών σύγκρισης σε σχέση με DB

Πηγή: Doing Business Database 2013

Επίσης για δυνατότητα περαιτέρω συγκρίσεων, αλλά κυρίως για δυνατότητα εξαγωγής χρήσιμων συμπερασμάτων έχει εισαχθεί ένα επιπλέον μέτρο: ‘distance to frontier’ δηλαδή απόσταση από αυτόν που προηγείται και το οποίο δείχνει πόσο απέχει κάθε οικονομία που αξιολογείται από εκείνη που σημειώνει την καλύτερη απόδοση σχετικά με κάθε δείκτη του DB, εντοπίζοντας επίσης το πώς η απόδοση της κάθε οικονομίας που αξιολογείται έχει εξελιχθεί μέσα σε συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Έτσι το παρακάτω διάγραμμα 4.14 αντικατοπτρίζει σχηματικά την πρόοδο του ελληνικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος, σε σχέση με κάθε μία από τις 9 πιο σημαντικές περιοχές του DB, που σημειώθηκε κατά την περίοδο 2005-2012. Όπως είναι εμφανές, υπάρχει μεγάλη διαφοροποίηση στην πρόοδο που συντελέστηκε σε κάθε μία από τις 9 σχετικές περιοχές και στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, με κάποιες από αυτές να πλησιάζουν την αντίστοιχη βέλτιστη απόδοση και άλλες να απέχουν αρκετά από αυτή.

Διάγραμμα 4.14: Πρόοδος που σημείωσε η Ελλάδα στις κύριες περιοχές του DB

Πηγή: Doing Business Database 2013

4.10.2 Ανάλυση των δεικτών του DB

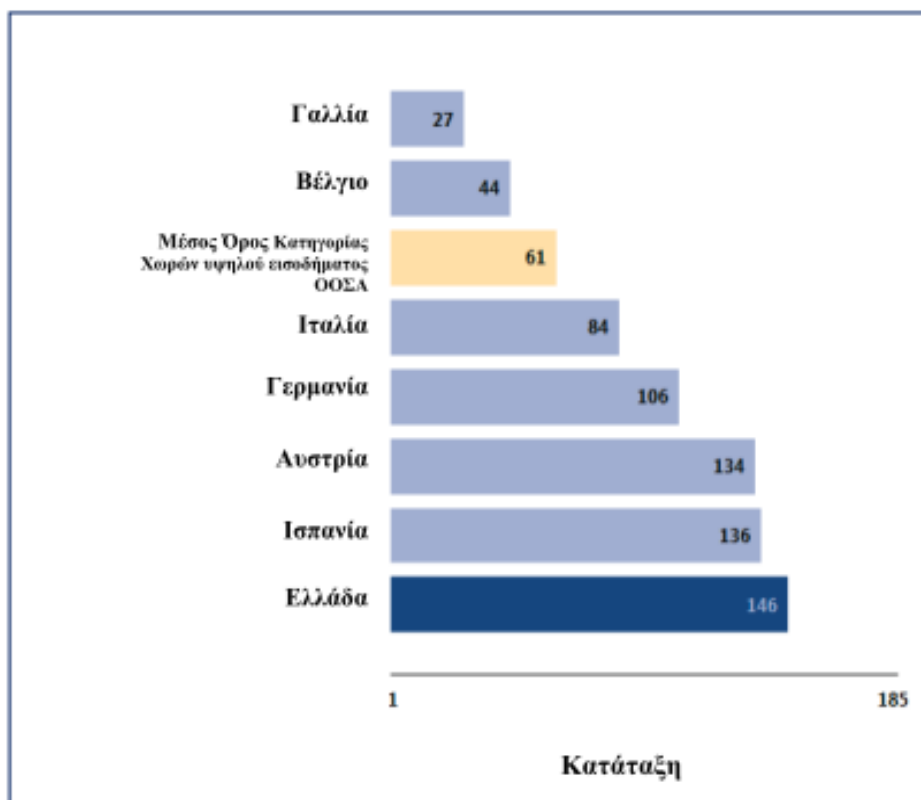
Από τις παραπάνω περιοχές του 'Doing Business DB', στη συγκεκριμένη ενότητα θα αναλυθούν οι πέντε κυριότερες παράμετροι οι οποίες είναι: 1. η έναρξη λειτουργίας μιας επιχειρηματικής δραστηριότητας, 2. οι οικοδομικές άδειες, 3. η παροχή ηλεκτροδότησης, 4. η προστασία των επενδυτών και 5. η επίλυση αφερεγγυότητας. Οι παρακάτω περιοχές ανάλυσης οδηγούν σε συμπεράσματα για το γενικό κλίμα που υπάρχει στην Ελλάδα ως προς την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, απεικονίζοντας ταυτόχρονα την εικόνα που εμπνέει η χώρα προς τη διεθνή επιχειρηματική κοινότητα. Η εικόνα αυτή μεταδίδεται μέσω της έρευνας του International Finance Corporation (IFC) και άλλων διεθνών οργανισμών.

4.10.2.1 Έναρξη λειτουργίας μιας επιχειρηματικής δραστηριότητας

Η συγκεκριμένη παράμετρος εξετάζει το τι απαιτείται για να αρχίσει μια επιχείρηση τη λειτουργία της στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία η έναρξη λειτουργίας μιας ΜμΕ στην Ελλάδα απαιτεί την ολοκλήρωση 11 διαδικασιών, εκτείνεται σε χρονική διάρκεια 11 ημερών, το κόστος της αναλογεί στο 20,5 % του κατά κεφαλήν εισοδήματος και απαιτείται η επένδυση ενός κεφαλαίου τουλάχιστον της τάξης του 24,4% του κατά κεφαλήν εισοδήματος. Σε παγκόσμια κλίμακα όπως φαίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα 4.15 η Ελλάδα υπολείπεται της αντίστοιχης εφαρμοζόμενης καλής πρακτικής καθώς βαθμολογείται με 146 (σε σχέση με την

συγκεκριμένη παράμετρο του DB που σχετίζεται με το βαθμό ευκολίας έναρξης μιας ΜμΕ) όταν ο αντίστοιχος μέσος Ευρωπαϊκός όρος είναι 61.

Διάγραμμα 4.15: Κατάταξη της Ελλάδας και των οικονομιών σύγκρισης σε σχέση με την ευκολία έναρξης λειτουργίας μιας επιχειρηματικής δραστηριότητας

Πηγή: Doing Business Database 2013

Παρ' όλο που τα πιο πρόσφατα στοιχεία σε σχέση με το DB αντικατοπτρίζουν το βαθμό ευκολίας έναρξης μιας επιχείρησης στην Ελλάδα, τα διαθέσιμα διαχρονικά στοιχεία (βλ. πίνακα 4.18) δείχνουν τον τρόπο κατά τον οποίο οι δείκτες της συγκεκριμένης παραμέτρου έχουν μεταβληθεί μέσα στο χρόνο και συγκεκριμένα κατά την περίοδο των τελευταίων 10 ετών (2004-2013) γεγονός που βοηθά στον εντοπισμό του βαθμού προόδου και εξέλιξης και των περιοχών όπου η δυνατότητα για βελτίωση είναι μεγαλύτερη, αν και όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα, η βελτίωση σε όλους τους δείκτες της συγκεκριμένης παραμέτρου του DB έχουν βελτιωθεί σημαντικά.

Πίνακας 4.18: Εξέλιξη της ευκολίας έναρξης επιχειρηματικής λειτουργίας στην Ελλάδα

Δείκτης	DB 2004	DB 2005	DB 2006	DB 2007	DB 2008	DB 2009	DB 2010	DB 2011	DB 2012	DB 2013
Κατάταξη	....	....	....	....	....	...	....	....	140	146
Διαδικασίες (αριθμός)	15	15	15	15	15	15	15	15	11	11
Χρόνος (ημέρες)	38	38	38	38	38	38	38	38	11	11
Κόστος (% επί του κατά κεφαλήν εισοδήματος)	32.7	32.5	22.0	21.7	21.1	22.5	20.2	20.7	20.1	20.5
Ελάχιστο κεφάλαιο (% επί του κατά κεφαλήν εισοδήματος)	135.2	125.7	121.4	116.0	104.1	19.6	21.4	22.3	22.8	24.4

Πηγή: Doing Business Database 2013

4.10.2.2 Διαχείριση διαδικασίας έκδοσης οικοδομικών αδειών

Οι κανονισμοί που διέπουν τη συγκεκριμένη περιοχή της φιλικότητας του περιβάλλοντος προς την επιχειρηματική δραστηριότητα - DB, είναι πολύ σημαντικοί προκειμένου να προστατευτούν οι εν δυνάμει επιχειρηματίες, καθώς οι κανονισμοί αυτοί πρέπει να είναι αποτελεσματικοί, έτσι ώστε να αποφεύγονται περιττοί περιορισμοί που ανακόπτουν τη δράση και τα κίνητρα για αύξηση της επιχειρηματικότητας μεταξύ των ΜμΕ. Εάν οι απαιτήσεις για συμμόρφωση προς τους κανονισμούς για κτιριακές απαιτήσεις είναι υπερβολικά δαπανηρές, σε χρόνο και κόστος, αυτό μπορεί να οδηγήσει σε διάφορες παράνομες προσεγγίσεις, όπως για παράδειγμα χρηματισμό για παράκαμψη νόμιμων διαδικασιών ελέγχου, οι οποίες με τη σειρά τους μπορούν να οδηγήσουν σε επισφαλείς κατασκευές, θέτοντας την ασφάλεια του κοινού και των εργαζομένων σε κίνδυνο, αλλά και της παραγωγικής διαδικασίας. Επίσης η αύξηση του χρόνου παράδοσης ενός έργου για γραφειοκρατικούς λόγους επηρεάζει αρνητικά τον κύκλο εργασιών των ΜμΕ, αλλά ακόμη σε μακροοικονομικό επίπεδο την ανάπτυξη και τα φορολογικά έσοδα. Οι τρεις επιμέρους δείκτες της συγκεκριμένης παραμέτρου του DB περιλαμβάνουν:

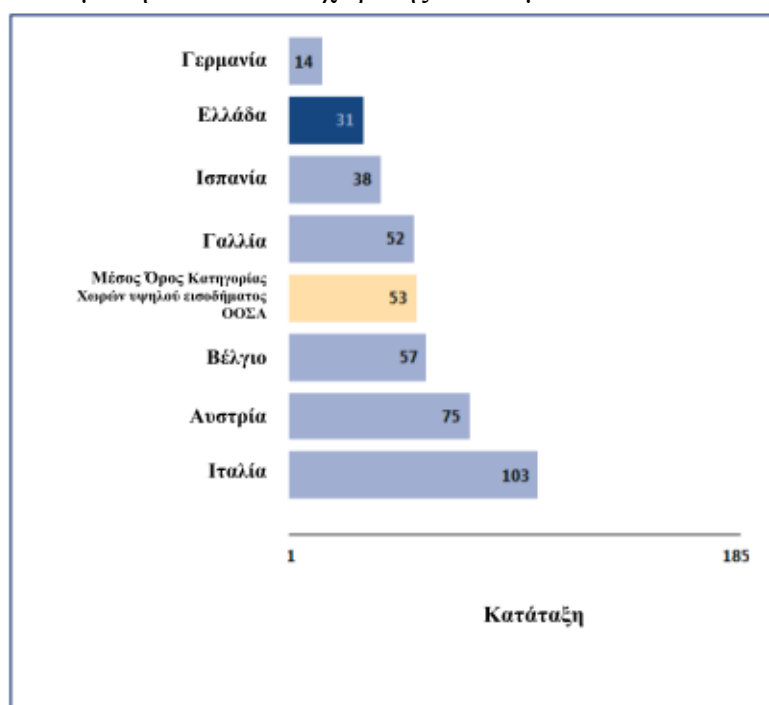
α. αριθμό απαιτούμενων διαδικασιών για την έγκριση της ποιότητας των κτιριακών εγκαταστάσεων,

β. απαιτούμενο χρόνο για την ολοκλήρωση κάθε μιας από τις απαιτούμενες διαδικασίες,

γ. απαιτούμενο κόστος για την ολοκλήρωση κάθε μιας από τις απαιτούμενες διαδικασίες.

Σε σχέση με τους τρεις αυτούς δείκτες και τους αντίστοιχους κανονισμούς που ισχύουν στην Ελλάδα, οι διαδικασίες που απαιτούνται είναι 15 και χρειάζονται ένα χρονικό διάστημα 89 ημερών για την ολοκλήρωσή τους, με ένα κόστος που ανέρχεται στο 27,5% του κατά κεφαλήν εισοδήματος της χώρας μας. Σε σχέση με τις άλλες οικονομίες, η Ελλάδα σημειώνει μία πολύ καλή απόδοση (31), δεύτερη μετά τη Γερμανία (14), πάνω από τον αντίστοιχο μέσο όρο του ΟΟΣΑ (53) και με μεγάλη διαφορά από την τελευταία κατάταξη που είναι αυτή της Ιταλίας (με 103) (βλ. Διάγραμμα 4.16).

Διάγραμμα 4.16: Κατάταξη της Ελλάδας και των οικονομιών σύγκρισης σε σχέση με την ευκολία διαχείρισης οικοδομικών αδειών

Πηγή: Doing Business Database 2013

Επίσης, ο παρακάτω πίνακας 4.19 με τις συγκεκριμένες τιμές ανά δείκτη της DB που σχετίζεται με το βαθμό ευκολίας ή δυσκολίας διαχείρισης της διαδικασίας έκδοσης οικοδομικών αδειών για τις ΜμΕ, αντικατοπτρίζει τις σχετικές αλλαγές που συντελέστηκαν κατά την περίοδο 2006-2013 στην Ελλάδα, υποδεικνύοντας ταυτόχρονα περιοχές που χρήζουν περαιτέρω βελτίωσης (π.χ. μείωση του αριθμού των απαιτούμενων διαδικασιών αλλά και του απαιτούμενου κόστους).

Πίνακας 4.19: Εξέλιξη του βαθμού ευκολίας διαχείρισης των οικοδομικών αδειών στην Ελλάδα

Δείκτης	DB 2006	DB 2007	DB 2008	DB 2009	DB 2010	DB 2011	DB 2012	DB 2013
Κατάταξη	.....	.....	.....	....	....	....	32	31
Διαδικασίες (αριθμός)	13	13	13	13	13	13	13	15
Χρόνος (ημέρες)	160	168	168	168	168	168	168	89
Κόστος (% επί του κατά κεφαλήν εισοδήματος)	4.5	4.3	3.8	2.9	3.2	3.3	3.4	27.5

Πηγή: Doing Business Database 2013

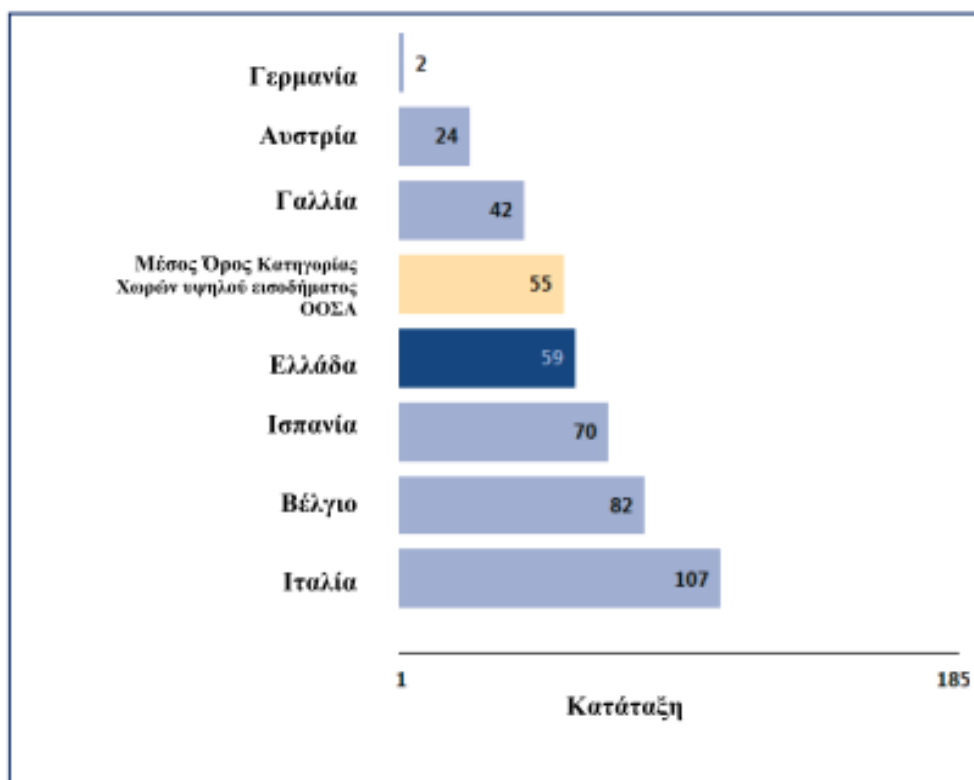
4.10.2.3 Παροχή Ηλεκτροδότησης

Η πρόσβαση σε αξιόπιστη και προσιτή ηλεκτροδότηση αποτελεί μια παράμετρο ζωτικής σημασίας για τη λειτουργία των ΜμΕ καθώς και για όλες τις επιχειρήσεις γενικότερα. Η φθηνή και γρήγορη πρόσβαση σε κάθε μορφής ενέργεια, διευκολύνει τις ΜμΕ στην αύξηση της παραγωγικότητάς τους και αυξάνει τη συμμετοχή τους στην παραγόμενη προστιθέμενη αξία μιας οικονομίας. Το διαγνωστικό εργαλείο DB καταγράφει όλες τις διαδικασίες που απαιτούνται για μια επιχείρηση προκειμένου αυτή να αποκτήσει σύνδεση σε ηλεκτροδότηση καθώς και το απαιτούμενο κόστος. Έτσι η συγκεκριμένη παράμετρος του DB περιλαμβάνει δείκτες όπως :

- α. απαιτούμενο αριθμό διαδικασιών για την απόκτηση σύνδεσης ηλεκτροδότησης,
- β. απαιτούμενο χρόνο για την ολοκλήρωση των διαδικασιών,
- γ. απαιτούμενο κόστος για την ολοκλήρωση κάθε διαδικασίας ως ποσοστό του κατά κεφαλήν εισοδήματος.

Σε σχέση με τους τρεις αυτούς δείκτες και τους αντίστοιχους κανονισμούς που ισχύουν στην Ελλάδα απαιτούνται 15 διαδικασίες, οι οποίες χρειάζονται ένα χρονικό διάστημα 89 ημερών για να ολοκληρωθούν. Όπως φαίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα 4.17 η Ελλάδα έχει αξιολογηθεί με 59 στην κατάταξη του φάσματος αξιολόγησης του DB (1-185) σε σχέση με το βαθμό ευκολίας ηλεκτροδότησης των ΜμΕ, το οποίο την τοποθετεί λίγο κάτω από τον αντίστοιχο μέσο όρο για τη συγκεκριμένη μεταβλητή των χωρών του ΟΟΣΑ (55).

Διάγραμμα 4.17: Κατάταξη της Ελλάδας και των οικονομιών σύγκρισης με βάση τον βαθμό ευκολίας ηλεκτροδότησης των επιχειρήσεων

Πηγή: Doing Business Database 2013

Ακόμη πιο βοηθητικοί από την παραπάνω κατάταξη, για την εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων είναι οι δείκτες που παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα και που υπογραμμίζουν την κατάταξη των παραπάνω χωρών και της Ελλάδας σε σχέση με το βαθμό ευκολίας της ηλεκτροδότησης των ΜμΕ, παρέχοντας ταυτόχρονα χρήσιμες παραμέτρους για συγκριτική ανάλυση μεταξύ της Ελλάδας και των χωρών που ανήκουν στον ΟΟΣΑ (με τις καλύτερες αποδόσεις). Όπως δείχνουν τα στοιχεία του πίνακα 4.20, η Ελλάδα υπολείπεται πολύ σε απόδοση, όσον αφορά τον απαιτούμενο χρόνο, αλλά και το απαιτούμενο κόστος για την ηλεκτροδότηση των επιχειρήσεων και το σπουδαιότερο είναι ότι παρουσιάζει μια χειροτέρευση σε σχέση με τους δείκτες που προαναφέρθηκαν (κόστος και απαιτούμενος χρόνος), μιας και από 56 βαθμολογία δείκτη για το 2012, προβλεπόταν να πάει στο 59 για το 2013.

Πίνακας 4.20: Εξέλιξη του βαθμού ευκολίας ηλεκτροδότησης επιχειρήσεων στην Ελλάδα

Δείκτης	Ελλάδα DB 2013	Ελλάδα DB 2012	Βέλτιστη Απόδοση DB 2013 σε χώρες ΟΟΣΑ	Βέλτιστη Απόδοση DB 2013 Παγκοσμίως
Κατάταξη	59	56	Ισλανδία (1)	Ισλανδία (1)
Απαιτούμενες Διαδικασίες (αριθμός)	6	6	Γερμανία (3)	Γερμανία (3)
Απαιτούμενος Χρόνος (μέρες)	62	62	Γερμανία (17)	Γερμανία (17)
Κόστος (% επί του κατά κεφαλήν εισοδήματος)	62.4	59.2	Ιαπωνία (0.0)	Ιαπωνία (0.0)

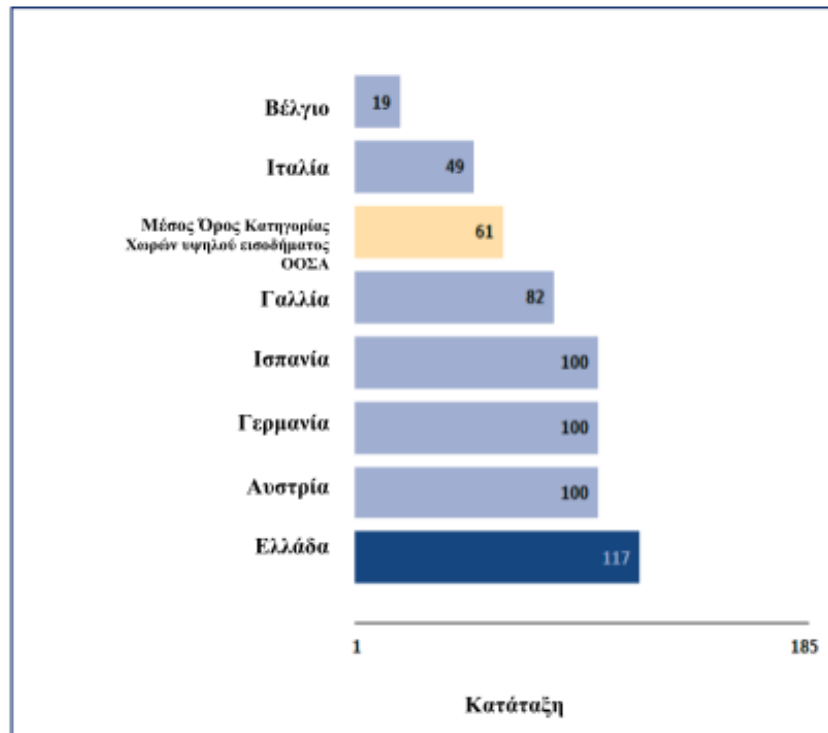
Πηγή: Doing Business Database 2013

4.10.2.4 Προστασία επενδυτών

Όσον αφορά την περιοχή της προστασίας επενδυτών, η Ελλάδα στη διεθνή κλίμακα βαθμολογίας σε σχέση με το DB βρίσκεται στο 117 απ' το 185, το οποίο σημαίνει ότι οι αντίστοιχοι κανονισμοί και το νομικό πλαίσιο της χώρας προσφέρουν μικρότερη προστασία στους επενδυτές στη χώρα, απέχοντας πολύ και από τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ που για την συγκεκριμένη περιοχή του DB είναι 61 (Διάγραμμα 4.18).

Διάγραμμα 4.18: Κατάταξη της Ελλάδας και των οικονομιών σύγκρισης με βάση την προστασία που προσφέρουν στους επενδυτές

Πηγή: Doing Business Database 2013

Ακόμη πιο αντιπροσωπευτικές της κατάστασης είναι η βαθμολογία που έχει λάβει η Ελλάδα (πίνακας 4.21) σε σχέση με τους δείκτες της παραμέτρου για την προστασία των επενδυτών του DB, οι οποίοι περιλαμβάνουν το βαθμό της διευθυντικής ευθύνης, την ευκολία της δικαστικής δίωξης για τους μετόχους και το βαθμό ισχύος της προστασίας των επενδυτών. Σύμφωνα με αυτούς τους δείκτες η απόδοση της Ελλάδας κατά την τελευταία οκταετία (2006-2013) κρίνεται ικανοποιητική μιας και διαφαίνεται μια μικρή βελτίωση των επιμέρους δεικτών και μια πολύ καλύτερη γενική κατάταξη για το 2013 (117) σε σχέση με το 2012 (155).

Πίνακας 4.21: Εξέλιξη της Ισχύος Προστασίας Επενδυτών στην Ελλάδα

Δείκτης	DB2006	DB2007	DB2008	DB2009	DB2010	DB2011	DB2012	DB2013
Κατάταξη	....	....	....	....	...	.....	155	117
Βαθμός διαφάνειας	1	1	1	1	1	1	1	5
Βαθμός Διοικητικής Ευθύνης	3	3	3	4	4	4	4	4
Βαθμός ευκολίας για νομική δίωξη από τους μετόχους	5	5	5	5	5	5	5	5
Βαθμός ισχύος προστασίας επενδυτών	3.0	3.0	3.0	3.3	3.3	3.3	3.3	4.7

Πηγή: Doing Business Database 2013

Αξίζει να σημειωθεί επίσης ότι πολλές φορές παρατηρείται η άσκηση της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα να αντιμετωπίζεται αρνητικά από ένα μέρος της κοινωνίας, κυρίως λόγω της μη σωστής πληροφόρησης για τα θετικά αποτελέσματα του επιχειρείν στην οικονομία και στα δημόσια οικονομικά, αλλά και εξαιτίας κάποιων κακών παραδειγμάτων επιχειρηματικής δραστηριότητας που αναδεικνύονται έντονα από κάποια μέσα μαζικής επικοινωνίας. Είναι εξαιρετικά χρήσιμο να αυξηθεί η προστασία της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα (εγχώριας και αλλοδαπής) ειδικά αυτή τη δύσκολη οικονομική συγκυρία, μέσω πολιτικών όπως η κατάργηση των όποιων εμποδίων υπάρχουν στις συναλλαγών των επιχειρήσεων με τους δημόσιους και τραπεζικούς οργανισμούς, ή η διασφάλιση συνθηκών υγιούς ανταγωνισμού μεταξύ των επιχειρήσεων.

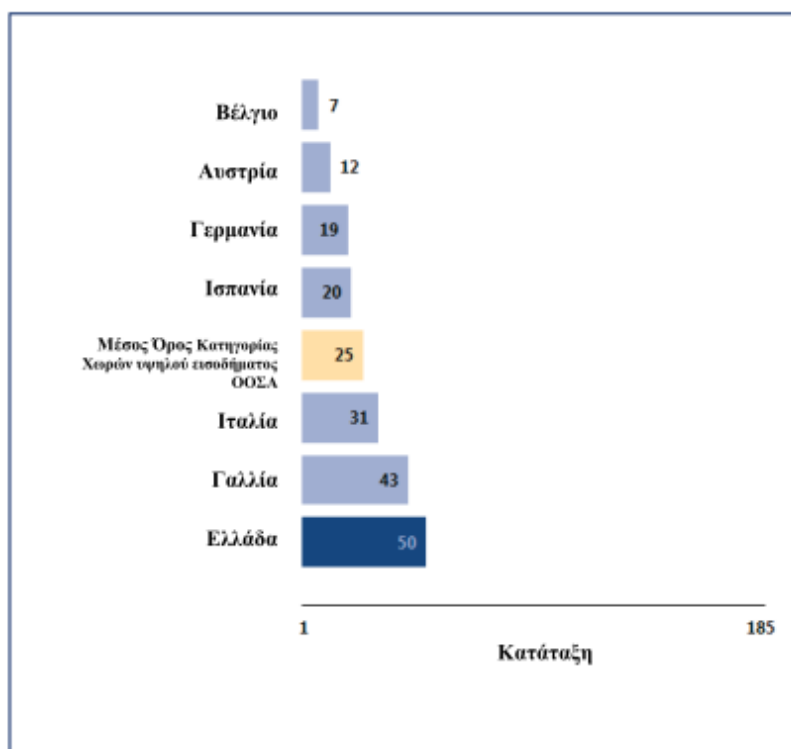
4.10.2.5 Επίλυση αφερεγγυότητας και τα Συνοπτικά αποτελέσματα του DB

Ένα ισχυρό πτωχευτικό σύστημα, που βασίζεται σε ένα αντίστοιχα αποτελεσματικό πτωχευτικό δίκαιο, λειτουργεί ως ασφαλιστική δικλείδα, εξασφαλίζοντας την επιβίωση των πιο πιθανών οικονομικά βιώσιμων επιχειρήσεων, μέσω της κατεύθυνσης πόρων προς τις επιχειρήσεις οι οποίες παρουσιάζουν περισσότερες πιθανότητες επιβίωσης. Η ταχύτητα ολοκλήρωσης των σχετικών διαδικασιών, με χαμηλό κόστος, που εξασφαλίζουν τη συνέχιση της λειτουργίας των βιώσιμων επιχειρήσεων, αποτελούν από τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά των οικονομιών με κορυφαίες επιδόσεις σε σχέση με τη συγκεκριμένη παράμετρο του DB. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία η επίλυση αφερεγγυότητας διαρκεί περί τα 2 έτη κατά μέσο

όρο και απαιτεί ένα κόστος της τάξης του 9% επί των περιουσιακών στοιχείων των επιχειρήσεων-οφειλετών.

Η διεθνής κατάταξη της Ελλάδας σύμφωνα με το DB και η σύγκριση της με τις άλλες οικονομίες σε σχέση με την παράμετρο της επίλυσης αφερεγγυότητας βρίσκεται στο Νο 50 (Διάγραμμα 4.19). Η κατάταξη αυτή παρέχει χρήσιμη πληροφόρηση για την αξιολόγηση της ελληνικής οικονομίας όσον αφορά την αποτελεσματική εφαρμογή των διαδικασιών πτώχευσης και επίλυσης αφερεγγυότητας των επιχειρήσεων, όταν ο αντίστοιχος μέσος όρος των οικονομιών του ΟΟΣΑ βρίσκεται στο 25 από τον οποίο η Ελλάδα απέχει εμφανώς αρκετά.

Διάγραμμα 4.19: Κατάταξη της Ελλάδας και των οικονομιών σύγκρισης σε σχέση με την επίλυση αφερεγγυότητας

Πηγή: Doing Business Database 2013

Ενδεικτικά και χρήσιμα είναι τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στον παρακάτω πίνακα 4.22, τα οποία αντικατοπτρίζουν την πρόοδο και εξέλιξη των διαδικασιών επίλυσης αφερεγγυότητας στην Ελλάδα, η οποία βρίσκεται σταθερά σε χαμηλά επίπεδα, ενισχύει την ανάγκη να γίνουν πολλές βελτιώσεις προκειμένου να προσεγγιστεί όσο το δυνατόν περισσότερο ο μέσος όρος του ΟΟΣΑ (Katis, 2016).

Πίνακας 4.22: Εξέλιξη της αποτελεσματικότητας επίλυσης αφερεγγυότητας στην Ελλάδα

Δείκτης	DB 2004	DB 2005	DB 2006	DB 2007	DB 2008	DB 2009	DB 2010	DB 2011	DB 2011	DB 2013
Κατάταξη	...	....	.....	....	...	....	....	...	55	50
Χρόνος (χρόνια)	2.0	2.0	2.0	2.0	2.0	2.0	2.0	2.0	2.0	2.0
Κόστος (% απώλειας περιουσιακών στοιχείων)	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
Ρυθμός Ανάκαμψης (σεντς ανά δολάριο)	44.5	44.7	45.9	46.3	44.8	44.2	44.2	43.2	41.8	44.5

Πηγή: Doing Business Database 2013

Συνοψίζοντας και με βάση τα δεδομένα που αντικατοπτρίζονται στον παρακάτω συνοπτικό πίνακα 4.23, η απόδοση της Ελλάδας σε σχέση με τις οικονομίες σύγκρισης (Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ισπανία, Ιταλία), παρουσιάζει υψηλή απόδοση στη μοναδική περιοχή έκδοσης και διαχείρισης οικοδομικών αδειών και μέτρια όσον αφορά την παράμετρο της ηλεκτροδότησης των επιχειρήσεων ενώ στις άλλες περιοχές υπολείπεται σε απόδοση. Επιπλέον, είναι πολύ σημαντικό να εντοπιστούν οι λόγοι της επιδείνωσης της κατάστασης και η μείωση της απόδοσης της Ελλάδας όσον αφορά την έναρξη επιχειρηματικής λειτουργίας μέσα σε ένα χρόνο (2012-2013). Τέλος, αυτό που θα πρέπει να αποτελεί κίνητρο για βελτίωση είναι το γεγονός ότι υπάρχουν οικονομίες, όπως Ν. Ζηλανδία, Ισλανδία, Ιαπωνία και Χόνγκ Κόνγκ που έχουν κατορθώσει να επιτύχουν τη βέλτιστη δυνατή απόδοση στους συγκεκριμένους δείκτες του DB. Το παράδειγμα των πολιτικών (φορολογικές, αναπτυξιακές, εργασιακές πολιτικές) και οι διαδικασίες που ακολούθησαν αυτές οι χώρες μπορεί σε αρκετές περιπτώσεις να υιοθετηθούν και από την ελληνική πολιτεία για την προώθηση της επιχειρηματικότητας.

Πίνακας 4.23: Συνοπτική παρουσίαση δεικτών DB για την Ελλάδα και τις οικονομίες σύγκρισης

Δείκτης	Ελλάδα DB 2013	Ελλάδα DB 2012	Αυστρία DB 2013	Βέλγιο DB 2013	Γαλλία DB 2013	Γερμανία DB 2013	Ισπανία DB 2013	Ιταλία DB 2013	Μέσος Όρος Χωρών ΟΟΣΑ	Καλύτερη απόδοση παγκοσμίως DB 2013
1. Έναρξη λειτουργίας Επιχειρηματικής δραστηριότητας	146	140	134	44	27	106	84	136	61	N. Ζηλανδία (1)
2. Διαχείριση οικοδομικών αδειών	31	32	75	57	52	14	103	38	53	Χόνγκ Κόνγκ (1)
3. Παροχή Ηλεκτροδότησης	59	56	24	82	42	2	107	70	55	Ισλανδία (1)
4. Προστασία επενδυτών	117	155	100	19	82	100	49	100	61	N. Ζηλανδία (1)
5. Επίλυση αφερεγγυότητας	50	58	12	7	43	19	31	20	25	Ιαπωνία (1)

Πηγή: Doing Business Database 2013

4.11 Η αξιολόγηση των πολιτικών για την ενίσχυση των ελληνικών ΜμΕ με βάση την SBA της ΕΕ

Όπως εκτενώς αναφέρθηκε στο Κεφάλαιο 3 της παρούσας διατριβής, τα Ενημερωτικά Δελτία για την απόδοση των ΜμΕ ως προς την επίδοση των χωρών επί των 10 Αρχών της εμβληματικής πρωτοβουλίας πολιτικής της ΕΕ, Small Business ACT – SBA, συντάσσονται κάθε χρόνο από τη Γενική Διεύθυνση Επιχειρήσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με τη βοήθεια της Μονάδας Οικονομετρίας και Εφαρμοσμένης Στατιστικής του Κοινού Κέντρου Ερευνών (JRC). Η πληροφορία που αποτυπώνεται, συλλέγεται για λογαριασμό της Γενικής Διεύθυνσης Επιχειρήσεων της ΕΕ, από το σύμβουλό της για τη σύνταξη της Ετήσιας Έκθεσης Αξιολόγησης των Επιδόσεων των ΜμΕ ('ECORYS'-Ολλανδία για την έκθεση του 2012), σε συνεργασία με τα κράτη-μέλη της ΕΕ και επικυρώνεται από τον εκπρόσωπο των κρατών-μελών για τη συγκεκριμένη δράση. Αυτός ο ρόλος για τη χώρα μας, ασκείται από τη Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας του Υπουργείου Ανάπτυξης³⁷ (ΥΠΙΑΑΝ), που είναι και η αρμόδια αρχή για την υλοποίηση της ατζέντας της SBA στην Ελλάδα. Το ΥΠΙΑΑΝ από τον Απρίλιο του 2012 όρισε με υπουργική απόφαση³⁸ υψηλόβαθμο στέλεχος της Διοίκησης, ως εθνικό εκπρόσωπο για τις ΜμΕ στο SBA (National SME Envooy) με στόχο, μεταξύ άλλων, την επιτάχυνση και το συντονισμό της εφαρμογής της SBA σε εθνικό επίπεδο.

Η παρούσα ενότητα επικεντρώνεται στις επιδόσεις της χώρας μας επί των 10 Αρχών της SBA κατά το έτος 2012 (στοιχεία του 2011) και παράλληλα παρέχει αριθμητικά στοιχεία που αποδεικνύουν τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στον τομέα των ελληνικών ΜμΕ. Όπως θα αναλύσουμε παρακάτω, σαν συνεπεία της οικονομικής κρίσης, ήταν να μειωθεί σημαντικά μεταξύ του 2008 και του 2012 ο αριθμός των ΜμΕ και αυτή η τάση να παγιώνεται και τα επόμενα χρόνια. Επίσης αποδεικνύεται σε αυτή την ενότητα ότι οι επιδόσεις της χώρας βρίσκονται κάτω από το μέσο κοινοτικό όρο στις πέντε από τις δέκα Αρχές της SBA και μάλιστα με σημαντική διαφορά από τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, παρότι την προσπάθεια της πολιτείας για ενίσχυση των δράσεων που σχετίζονται με τις εξής Αρχές της SBA: χρηματοδότησης, διεθνοποίησης, δεύτερη ευκαιρία, ανταπόκριση της δημόσιας διοίκησης, δεξιότητες και καινοτομίας.

³⁷ Νυν Υπουργείο Οικονομίας, Ανάπτυξης και Τουρισμού

³⁸ Υπουργική Απόφαση υπ' αριθμ. 4262/515/14.4.2012

4.11.1 Βασικά μεγέθη των ελληνικών ΜμΕ – Υφιστάμενη κατάσταση

Στον παρακάτω πίνακα 4.24, αποτυπώνονται συγκριτικά τα βασικά μεγέθη ως προς τον αριθμό των ελληνικών επιχειρήσεων κατά τα έτη 2009-2012. Η τάση που αποτυπώνεται στον πίνακα συνεχίζεται και τα επόμενα χρόνια λόγω της συνεχιζόμενης υιοθέτησης μέτρων που δημιουργούν προβλήματα στην επιβίωση των ΜμΕ.

Πίνακας 4.24: Αριθμός επιχειρήσεων στην Ελλάδα

	Ελλάδα						Διαφορά αριθμού ΜμΕ 2009-2012	ΕΕ27	ΕΕ27	ΕΕ27
	Αριθμός 2009	Ποσοστό 2009	Αριθμός 2011	Ποσοστό 2011	Αριθμός 2012	Ποσοστό 2012		2009	2011	2012
Πολύ Μικρές	820.021	96,5%	719.952	96,5%	703.648	96,6%	116.373	91,8%	92,1%	92,2%
Μικρές	25.789	3,0%	22.832	3,1%	21.586	3,0%	4.203	6,9%	6,6%	6,5%
Μεσαίες	3.579	0,4%	2.893	0,4%	2.649	0,4%	930	1,1%	1,1%	1,1%
ΜμΕ	849.389	99,9%	745.677	99,9%	727.883	99,9%	121.506	99,8%	99,8%	99,8%
Μεγάλες	431	0,1%	563	0,1%	399	0,1%	32	0,2%	0,2%	0,2%
Σύνολο	849.820	100,0 %	746.240	100,0%	728.282	100,0%	121.538	100,0%	100,0%	100,0%

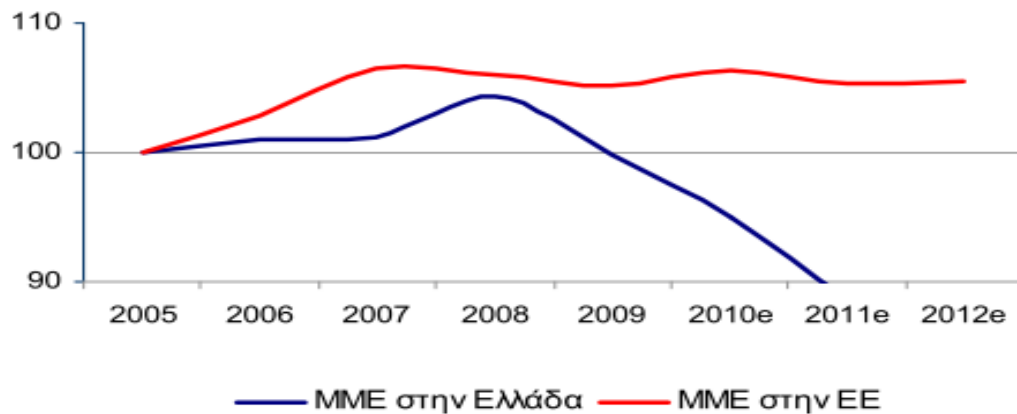
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Υπουργείο Ανάπτυξης 2009-2012 και ίδια επεξεργασία

Από την εξέταση των βασικών μεγεθών του παραπάνω πίνακα, εξάγονται τα ακόλουθα κύρια συμπεράσματα:

1. Ο ελληνικός τομέας επιχειρήσεων διαφέρει από αυτόν του μέσου όρου της ΕΕ ως προς την αριθμητική κατανομή των επιχειρήσεων το έτος 2012, στα ακόλουθα:
  - Το ποσοστό που αντιστοιχεί στον αριθμό των μεγάλων ελληνικών επιχειρήσεων (0,1%) αντιστοιχεί μόλις στο μισό του μέσου όρου της ΕΕ (0,2%),
  - Το ποσοστό που αντιστοιχεί στον αριθμό ΜμΕ (99,9%), δικαιώνει την άποψη ότι αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της οικονομίας της χώρας,
  - Η κυριαρχία των μικρών επιχειρήσεων -με προσωπικό μέχρι 10 άτομα- επιβεβαιώνεται όλα τα εξεταζόμενα έτη, με το ποσοστό τους (96,6%) να ξεπερνά κατά τέσσερις ποσοστιαίες μονάδες τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ (92,2%).
2. Από τη σύγκριση των βασικών μεγεθών των ελληνικών ΜμΕ κατά τα έτη 2009-2012, μεταξύ τους, διαπιστώνουμε ότι:
  - Η πτωτική πορεία του αριθμού των ΜμΕ που άρχισε από το 2008, κορυφώθηκε τα έτη 2009-2011 που σημειώθηκε η μεγαλύτερη μείωση, της τάξεως των 103.710 επιχειρήσεων, ακολουθώντας την ύφεση στην οποία εισήλθε η ελληνική οικονομία. Η πτωτική τάση συνεχίστηκε το 2012 και τα επόμενα

χρόνια, καταγράφοντας λιγότερες από τις προηγούμενες απώλειες αν αυτές αντιστοιχιστούν σε ετήσια βάση (17.794 επιχειρήσεις), αγγίζοντας το αποθαρρυντικό σύνολο μείωσης των ελληνικών ΜμΕ κατά 121.506 μονάδες. Επιπλέον, στο διάγραμμα 4.20 που ακολουθεί, αποτυπώνεται σε μορφή γραμμικού γραφήματος, η διαχρονική πορεία της εξέλιξης του αριθμού των ελληνικών ΜμΕ από το 2005 μέχρι το 2011 καθώς και η πτωτική τάση που ξεκίνησε από το 2008.

Διάγραμμα 4.20: Αριθμός επιχειρήσεων στην Ελλάδα 2005-2012³⁹

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή & Υπουργείο Ανάπτυξης

Στον πίνακα 4.25 που ακολουθεί, αποτυπώνονται συγκριτικά τα αριθμητικά στοιχεία ως προς τις θέσεις απασχόλησης στις ελληνικές επιχειρήσεις κατά την τελευταία τριετία (2009-2012).

Πίνακας 4.25: Θέσεις απασχόλησης και ΜμΕ

Ελλάδα								ΕΕ27 2009	ΕΕ27 2011	ΕΕ27 2012
	Αριθμός 2009	Ποσο- στό 2009	Αριθμός 2011	Ποσο- στό 2011	Αριθμός 2012	Ποσο- στό 2012	Διαφορά αριθμού Θέσεων Απασχ. 2009- 2012	Ποσοστό	Ποσοστό	Ποσοστό
Πολύ Μικρές	1.538.632	58,0%	1.447.218	57,6%	1.338.671	57,1%	-199.961	29,7%	29,8%	21,2%
Μικρές	459.784	17,3%	438.792	17,5%	404.290	17,2%	-55.494	20,7%	20,4%	18,5%
Μεσαίες	312.489	11,8%	264.427	10,5%	255.492	10,9%	-56.997	17,0%	16,8%	18,4%
ΜμΕ	2.310.905	87,0%	2.150.437	85,6%	1.998.453	85,2%	-312.452	67,4%	66,9%	58,1%
Μεγάλες	343.810	13,0%	362.055	14,4%	346.200	14,8%	2.390	32,6%	33,1%	41,9%
Σύνολο	2.654.715	100,0%	2.512.492	100,0%	2.344.653	100,0%	-310.062	100,0%	100,0%	100,0%

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Υπουργείο Ανάπτυξης 2009-2012 και ίδια επεξεργασία

³⁹ Δείκτης: 2005=100. Τα έτη 2010 και 2011 είναι εκτιμήσεις.

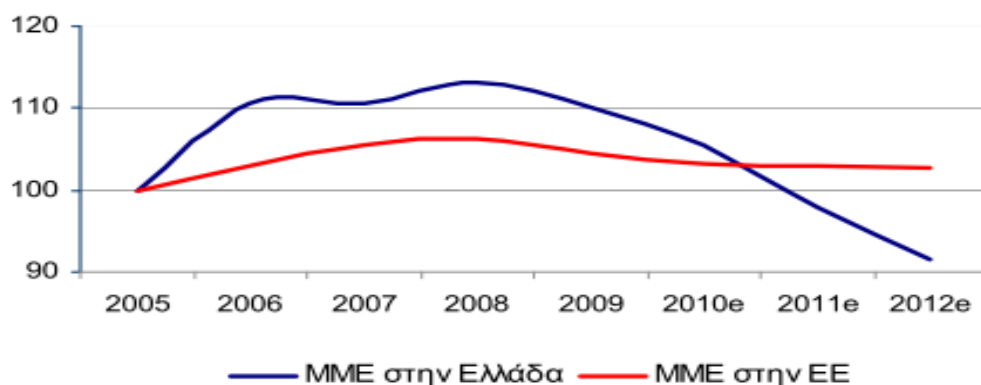

Από την εξέταση των βασικών μεγεθών του παραπάνω πίνακα, εξάγονται τα ακόλουθα κύρια συμπεράσματα:

1. Η συνεισφορά των ελληνικών ΜμΕ στη δημιουργία θέσεων εργασίας, διαφέρει από αυτήν του μέσου όρου της ΕΕ κατά το 2012, ως προς τα ακόλουθα:
  - Απασχολούν το 85,2% του συνόλου των εργαζομένων των ελληνικών επιχειρήσεων ποσοστό που ξεπερνά κατά περίπου 27 ποσοστιαίες μονάδες το αντίστοιχο του μέσου όρου της ΕΕ (58,1%),
  - οι πολύ μικρές επιχειρήσεις (που απασχολούν 1-9 άτομα), κατέχουν ιδιαίτερα υψηλό μερίδιο στη δημιουργία θέσεων εργασίας, τόσο στο σύνολο των ΜμΕ (67%) όσο και στο σύνολο των επιχειρήσεων (57,1%) τη στιγμή που τα επίπεδα του μέσου όρου της ΕΕ για το ίδιο έτος είναι 21,2 % (δηλαδή στο ένα τρίτο του ελληνικού) και 36,5% (δηλαδή 20 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερο από το ελληνικό) αντίστοιχα,
  - οι μικρές επιχειρήσεις, που απασχολούν από 10-49 άτομα, κατείχαν το 17,2 % του συνόλου των θέσεων εργασίας στην Ελλάδα, ποσοστό που πλησιάζει στο αντίστοιχο ευρωπαϊκό που είναι 18,5 % και δημιουργούν περίπου το 20,2 % των θέσεων εργασίας στις ΜμΕ,
  - μεγάλες αποκλίσεις διαπιστώνουμε και στις θέσεις εργασίας που δημιουργούν οι μεσαίες ΜμΕ που αντιστοιχούν στο 10,9% των συνολικών θέσεων, ποσοστό που υπολείπεται κατά περίπου 8 ποσοστιαίες μονάδες, των αντίστοιχων θέσεων εργασίας του μέσου όρου της ΕΕ για την αντίστοιχη υποκατηγορία ΜμΕ.
2. Από τη σύγκριση των βασικών μεγεθών των θέσεων απασχόλησης στις ΜμΕ κατά τα έτη 2009-2012, μεταξύ τους, διαπιστώνουμε ότι :
  - οι πτωτικές τάσεις αυτού του βασικού μεγέθους, λειτούργησαν αντιστρόφως ανάλογα με τις τάσεις του αριθμού των επιχειρήσεων. Διαπιστώνεται μία συγκράτηση απώλειας θέσεων την πρώτη διετία 2009-2011 που έφτασε στις 160.468, με περίπου το ίδιο νούμερο 151.984 (θέσεις εργασίας) να χάνεται μέσα σε μία μόνο χρονιά, το 2012. Το έτος 2012 η οικονομική κρίση χτύπησε όσο ποτέ πριν την ελληνική οικονομία, λόγω κυρίως της εφαρμογής των υφεσιακών μέτρων που υπεβλήθησαν στην ελληνική οικονομία. Η αναλογία των επί μέρους ποσοστών απώλειας θέσεων εργασίας σε σχέση με το μέγεθος των ΜμΕ δεν εμφανίζει ιδιαίτερες αποκλίσεις.

Το διάγραμμα 4.21 που ακολουθεί, αποτυπώνει τη διαχρονική πορεία εξέλιξης των θέσεων απασχόλησης στις ελληνικές ΜμΕ από το 2005 μέχρι το 2012 καθώς και την πτωτική της τάση από το 2008 και μετά.

Διάγραμμα 4.21: Θέσεις απασχόλησης στις επιχειρήσεις⁴⁰

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή & Υπουργείο Ανάπτυξης 2005-2012

Τέλος, στον πίνακα 4.26 που ακολουθεί, αποτυπώνεται η συμμετοχή των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας στην οικονομία της χώρας, κατά τα έτη 2009-2012.

Πίνακας 4.26: Προστιθέμενη Αξία (Π.Α.) που δημιουργούν οι ΜμΕ στην οικονομία

Ελλάδα								ΕΕ27 2009	ΕΕ27 2011	ΕΕ27 2012
	ΔΙΣ Ευρώ 2009	Ποσοστό 2009	ΔΙΣ Ευρώ 2011	Ποσοστό 2011	ΔΙΣ Ευρώ 2012	Ποσοστό 2012	Διαφορά σε ΔΙΣ ευρώ Π.Α. 2009- 2012	Ποσοστό	Ποσοστό	Ποσοστό
Πολύ Μικρές	28	35,0%	27	35,1%	23	34,3%	-5	21,0%	21,6%	21,2%
Μικρές	16	20,0%	16	20,8%	14	20,9%	-2	18,9%	18,9%	18,5%
Μεσαίες	14	17,5%	12	15,6%	10	14,9%	-4	18,0%	17,9%	18,4%
ΜμΕ	58	72,5%	55	71,4%	47	70,1%	-11	57,9%	58,4%	58,1%
Μεγάλες	22	27,5%	22	28,6%	20	29,9%	-2	42,1%	41,6%	41,9%
Σύνολο	80	100,0%	77	100,0%	67	100,0%	-13	100,0%	100,0%	100,0%

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Υπουργείο Ανάπτυξης 2009-2012 και ίδια επεξεργασία

Από την εξέταση των βασικών μεγεθών του παραπάνω πίνακα, εξάγονται τα ακόλουθα κύρια συμπεράσματα:

⁴⁰ Δείκτης: 2005=100. Τα έτη 2010, 2011 και 2012 είναι εκτιμήσεις.

Η συνεισφορά των ελληνικών ΜμΕ στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας, διαφέρει από αυτήν του μέσου όρου της ΕΕ κατά το 2012, ως προς τα ακόλουθα:

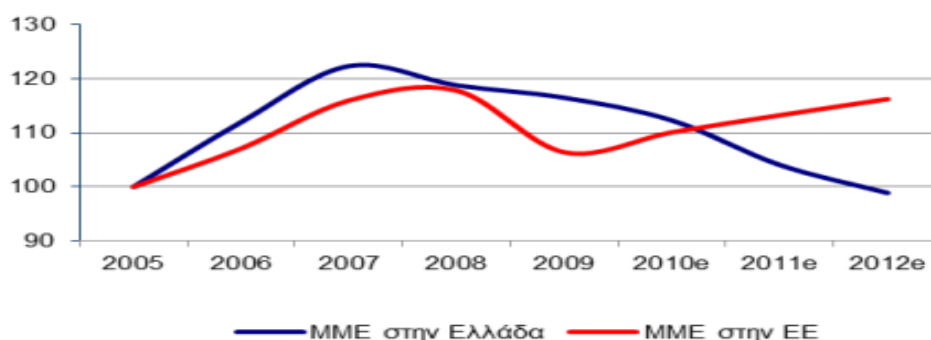
- Οι ΜμΕ παρήγαγαν το 70,1% της συνολικής προστιθέμενης αξίας ξεπερνώντας τον ευρωπαϊκό μέσο όρο κατά περίπου 13 ποσοστιαίες μονάδες,
- Η συμβολή των μικρών επιχειρήσεων στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας δεν είναι ανάλογη του πλήθους αυτών των ΜμΕ και του υψηλού μεριδίου που κατέχουν στη δημιουργία θέσεων εργασίας και αντιπροσωπεύει μόλις το 34,3%, αντί του 21,2% που ισχύει για το μέσο όρο της ΕΕ,
- Η συνεισφορά των ΜμΕ στην ελληνική οικονομία κατά το χρονικό διάστημα 2009-2012, μέσω της προστιθέμενης αξίας που δημιουργούν, μειώθηκε κατά 11 δις ευρώ (2009 58 δις € - 2012 47 δις €).

Από τη σύγκριση των βασικών μεγεθών της συνεισφοράς των ελληνικών ΜμΕ στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας στην οικονομία κατά την τελευταία τριετία, μεταξύ τους, διαπιστώνουμε ότι :

Και εδώ, οι πτωτικές τάσεις, λειτούργησαν αντιστρόφως ανάλογα με τις τάσεις του αριθμού των επιχειρήσεων. Διαπιστώνεται μία συγκράτηση στη μείωση της συνεισφοράς των ΜμΕ στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας (ΠΑ) κατά την πρώτη διετία 2009-2011 με απώλειες 3 δις ευρώ (2009 58 δις € - 2011 55 δις €), ενώ περίπου το τριπλάσιο ποσό, δηλαδή 8 δις ευρώ ήταν η μείωση που σημειώθηκε κατά το έτος 2012 (2011 55 δις € – 2012 47 δις €). Ιδιαίτερα ανησυχητική είναι η πορεία των μικρών επιχειρήσεων, των οποίων η συμμετοχή στη δημιουργία ΠΑ, μειώθηκε κατά το τελευταίο έτος, κατά 4 από τα 8 συνολικά δις €.

Το διάγραμμα που ακολουθεί, αποτυπώνει σε μορφή γραμμικού γραφήματος τη διακύμανση της προστιθέμενης αξίας που δημιουργούν οι ΜμΕ στην οικονομία της Ελλάδας από το 2005 μέχρι το 2012 και το γεγονός ότι στη συγκεκριμένη παράμετρο εμφανίζονται πτωτικές τάσεις νωρίτερα χρονικά από τα υπόλοιπα δύο βασικά μεγέθη, δηλαδή από τις αρχές του 2007 η οποία συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Διάγραμμα 4.22: Προστιθέμενη Αξία στις ΜμΕ⁴¹

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Υπουργείο Ανάπτυξης 2013

Τέλος, οι ελληνικές ΜμΕ που εξειδικεύονται σε μεταποιήσεις υψηλής τεχνολογίας και σε υπηρεσίες έντασης γνώσης, αγγίζουν συνδυαστικά ποσοστό της τάξεως του 18% και παρότι ενδέχεται να συνεισφέρουν περισσότερο στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας, αντιστοιχούν μόλις στο ένα τρίτο του αντίστοιχου μέσου όρου των ευρωπαϊκών.

Σε ότι αφορά την ανά κλάδο κατανομή των ελληνικών ΜμΕ, το μεγαλύτερο ποσοστό (40%) δραστηριοποιούνται στις Υπηρεσίες (το αντίστοιχο ποσοστό του μέσου όρου της ΕΕ είναι 45%) και ακολουθεί ο κλάδος του Εμπορίου (38%) έναντι του 30% του μέσου όρου της ΕΕ. Όσον αφορά δε στη Βιομηχανία, παρότι το ελληνικό ποσοστό 10% είναι ίσο με το αντίστοιχο της ΕΕ, παρουσιάζει υψηλότερη συμβολή στην παραγόμενη προστιθέμενη αξία (22% στην Ελλάδα έναντι του 21% της ΕΕ). Εξίσου σημαντικό είναι το ποσοστό των ΜμΕ που δραστηριοποιούνται στις κατασκευές (13% σε σύγκριση με το 15% της ΕΕ), μόνο που η συμβολή αυτού του τομέα στα αριθμητικά στοιχεία για την προστιθέμενη αξία είναι πολύ μικρότερη από αυτή του μέσου όρου της ΕΕ (7 % έναντι 13 %) (ICAP, 2012).

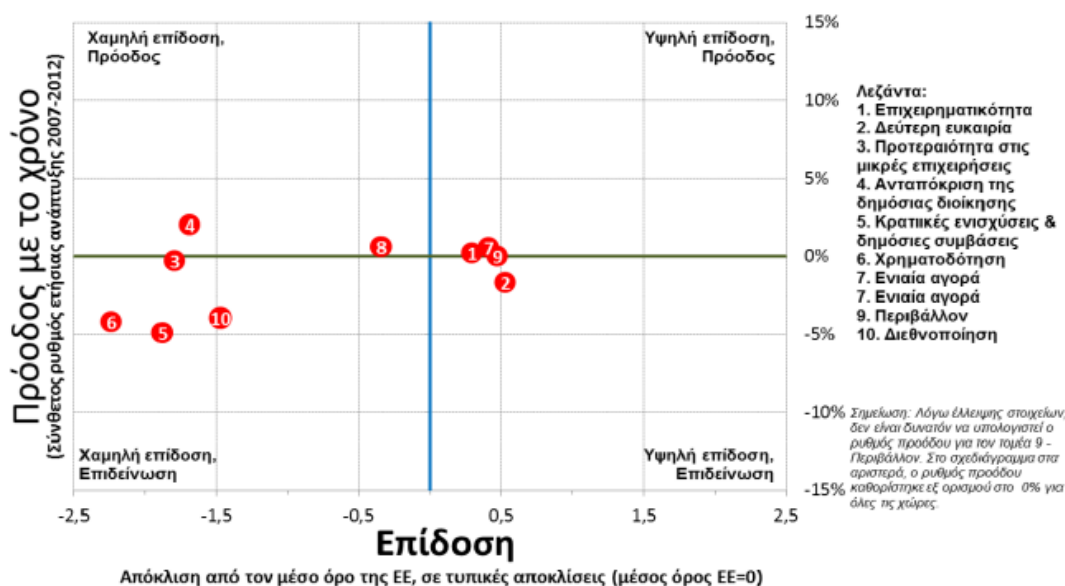
4.11.2 Αξιολόγηση της θέσης της Ελλάδας ως προς την εφαρμογή της SBA

Η πρόοδος της υιοθέτησης πολιτικών που θα βελτίωναν τη συνολική απόδοση της χώρας ως προς την εφαρμογή της SBA μέχρι το 2010, ήταν στάσιμη και σε κάποιες περιπτώσεις αρνητική, με βελτιώσεις να σημειώνονται μόνο σε μερικές από τις 10 Αρχές της SBA. Αυτή η εικόνα άρχισε να αλλάζει από το 2011, όταν η χώρα υιοθέτησε μέτρα και ενσωμάτωσε κανόνες της ΕΕ στο ελληνικό ρυθμιστικό πλαίσιο

⁴¹ Δείκτης: 2005=100. Τα έτη 2010, 2011 και 2012 είναι εκτιμήσεις.

και αφετέρου την ενίσχυση της συνολικής δραστηριότητας των ΜμΕ. Παρ' όλα αυτά, όπως θα διαπιστώσουμε παρακάτω, η Ελλάδα συνεχίζει να υστερεί έναντι του μέσου όρου της ΕΕ σε πέντε από τις δέκα Αρχές και η τάση αυτή συνεχίζεται ανησυχητικά και μετά το 2012. Το διάγραμμα 4.23 που ακολουθεί, αποτυπώνει τη συνολική εικόνα της χώρας ανά τομέα της SBA σε σχέση με την υπόλοιπη ΕΕ, αλλά και το εύρος της προόδου της κατά το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Διάγραμμα 4.23: Η επίδοση της Ελλάδας ως προς την SBA 2007-2012

Πηγή: European Commission Enterprise and Industry, 2012 SBA Fact Sheet Greece

Όπως διαπιστώνουμε από το ανωτέρω διάγραμμα, οι πιο ανησυχητικοί, από άποψη προόδου ή/και επίδοσης της χώρας επί των Αρχών της SBA, τομείς κατά το ανωτέρω χρονικό διάστημα (2007-2012), είναι οι 'Κρατικές ενισχύσεις & δημόσιες συμβάσεις', 'Επιχειρηματικές δεξιότητες & καινοτομία' και 'Διεθνοποίηση', ενώ ο τομέας 'Προτεραιότητα στις Μικρές Επιχειρήσεις' είναι σταθερός και ο τομέας 'Ανταπόκριση της Δημόσιας Διοίκησης' εμφανίζει βελτίωση. Σημαντική είναι και η χαμηλή επίδοση με ταυτόχρονη επιδείνωση της προόδου στον τομέα 'Πρόσβαση σε Χρηματοδότηση' που είναι ιδιαίτερα σημαντικός δεδομένης της δύσκολης οικονομικής συγκυρίας. Στην ακόλουθη υποενότητα αφού αναπτύξουμε τις επιδόσεις της χώρας μας ανά Αρχή, λαμβάνοντας υπόψη τις επιδόσεις της χώρας στους επιμέρους δείκτες της αξιολόγησής, θα εξετάσουμε τους σημαντικότερους βάσει της θετικής ή αρνητικής συνεισφοράς τους στη διαμόρφωση της συνολικής επίδοσης της κάθε Αρχής και θα προτάξουμε τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν στους δέκα άξονες

προτεραιότητας, στα πλαίσια μιας εθνικής μεταρρυθμιστικής προσπάθειας κατά τον τελευταίο χρόνο αιχμής.

4.11.3 Επισκόπηση επί των επιδόσεων της Ελλάδας το 2012 ανά Αρχή της SBA

1. Επιχειρηματικότητα (Entrepreneurship)

Το γεγονός ότι η χώρα αγγίζει το μέσο όρο της ΕΕ στη συνολική της επίδοση επί αυτής της Αρχής της SBA το 2011, δεν εξασφαλίζει τη βελτίωσή της στο άμεσο μέλλον ούτε εγγυάται τη διατήρησή της σ' αυτά τα επίπεδα. Αυτό οφείλεται στις μεγάλες διαφοροποιήσεις που εντοπίζονται στους επιμέρους δείκτες (πίνακας 4.27) και ιδιαίτερα στο υψηλό ποσοστό αυτοαπασχόλησης (βάσει στοιχείων του 2010) που, όπως διαπιστώσαμε κατά την εξέταση των βασικών μεγεθών, συρρικνώνεται κατά πολύ λόγω της οικονομικής συγκυρίας και στην υψηλή προτίμηση των Ελλήνων για αυτοαπασχόληση που αφενός σημειώθηκε το 2009 και δεν αντικατοπτρίζει τη σημερινή τάση και αφετέρου ακόμη και τότε οφειλόταν περισσότερο σε έλλειψη εναλλακτικών επιλογών και λιγότερο σε επιθυμία αξιοποίησης κάποιας επιχειρηματικής ευκαιρίας. Επιπλέον, μία επιμέρους επίδοση που το 2011 ήταν χαμηλή, ως προς την προσοχή που αποδίδουν τα μέσα μαζικής επικοινωνίας στην επιχειρηματικότητα, εμφανίζει ήδη πρόοδο μιας και τα μέσα έχουν αναγνωρίσει τη σπουδαιότητα της επιχειρηματικότητας για την έξοδο από την κρίση και έχουν αλλάξει στάση.

Πίνακας 4.27: Στατιστικοί επιμέρους δείκτες αξιολόγησης - 'Επιχειρηματικότητα'

	Ελλάδα	Μέσος όρος ΕΕ
Ποσοστό αυτοαπασχόλησης (% της συνολικής απασχόλησης) 2010	29	14
Ποσοστό επιχειρηματικότητας 2009	14	12
Πρόθεση για επιχειρηματικότητα 2011	11	13
Επιχειρηματικότητα που ωθείται από τις παρουσιαζόμενες ευκαιρίες, 2009	39	55
Προτίμηση υπέρ της αυτοαπασχόλησης, 2009 (σήμερα αυτός ο δείκτης έχει αλλάξει και ο δείκτης του 2009 δεν αντικατοπτρίζει την νέα τάση)	60	45
Δυνατότητα αυτοαπασχόλησης, 2009	29	28
Ποσοστό των ενηλίκων που πιστεύουν ότι η σχολική εκπαίδευση τους επέτρεψε να αναπτύξουν επιχειρηματική νοοτροπία, 2009	48	49
Ποσοστό των ενηλίκων που πιστεύουν ότι οι επιτυχημένοι επιχειρηματίες είναι κοινωνικά καταξιωμένοι, 2011	69,1	69,01
Προσοχή που αποδίδουν τα μέσα στην επιχειρηματικότητα, 2011	33	50

Πηγή: Υπουργείο Ανάπτυξης 2012 και ίδια επεξεργασία

Μια βοηθητική ως προς την επιχειρηματικότητα πολιτική που έχει εφαρμόσει η χώρα για την αντιμετώπιση των ανωτέρω προκλήσεων, είναι το πρόγραμμα ‘Κυψέλες επιχειρηματικότητας’ που δρομολογήθηκε το 2012 από το Υπουργείο Παιδείας και στοχεύει στην υποστήριξη της νεανικής επιχειρηματικότητας.

2. Δεύτερη ευκαιρία (Second Chance)

Η συνολική επίδοση της χώρας επί της συγκεκριμένης Αρχής κατατάσσει την Ελλάδα πάνω από το μέσο όρο της ΕΕ, με μόνη αρνητική απόκλιση όπως αποτυπώνεται στον πίνακα 4.28 που ακολουθεί, τον επιμέρους δείκτη για το χρόνο κλεισίματος μίας επιχείρησης σε έτη, ξεπερνώντας το μέσο όρο κατά περίπου μισή εκατοστιαία μονάδα.

Πίνακας 4.28: Στατιστικοί επιμέρους δείκτες αξιολόγησης - ‘Δεύτερης Ευκαιρίας’

	Ελλάδα	Μέσος όρος ΕΕ
Χρόνος για το κλείσιμο μιας επιχείρησης (σε έτη) 2012	2	1,94
Κόστος για το κλείσιμο μιας επιχείρησης (% επί της περιουσίας του οφειλέτη) 2012	9	0,64
Βαθμός υποστήριξης για την παροχή δεύτερης ευκαιρίας, 2009 (%)	88	81

Πηγή: Υπουργείο Ανάπτυξης 2012 και ίδια επεξεργασία

Επιπλέον, ο ήδη αυξημένος βαθμός υποστήριξης για την παροχή δεύτερης ευκαιρίας, αναμενόταν να ενισχυθεί με τη ψήφιση του Ν. 4012/2011, που περιέχει βελτιώσεις ως προς τη διασφάλιση δεύτερης ευκαιρίας για τους έντιμους επιχειρηματίες που αντιμετωπίζουν την πτώχευση.

3. Προτεραιότητα στις μικρές επιχειρήσεις (Think Small First)

Από τα στοιχεία του πίνακα που ακολουθεί (πίνακας 4.29), καθίσταται εμφανές ότι η επίδοση της χώρας επί της συγκεκριμένης αρχής υπολείπεται κατά πολύ του μέσου όρου της ΕΕ. Η μικρότερη απόκλιση εμφανίζεται στο σύστημα αδειοδότησης, αλλά απαιτείται πολύς δρόμος για να μειωθεί η μεγάλη απόκλιση από το μέσο όρο ως προς τους επί μέρους δείκτες που αφορούν την επικοινωνία και απλούστευση των κανόνων και διαδικασιών και την επιβάρυνση των κρατικών ρυθμίσεων.

Πίνακας 4.29: Στατιστικοί επιμέρους δείκτες αξιολόγησης - ‘Προτεραιότητα στις μικρές επιχειρήσεις’

	Ελλάδα	Μέσος όρος ΕΕ
Επικοινωνία και απλούστευση των κανόνων και διαδικασιών (0 = μέγιστο, 6= ελάχιστο) 2008	0,75	0,3
Επιβάρυνση των κρατικών ρυθμίσεων (1=μέγιστη, 7= ελάχιστη), 2011	2,3	3,09
Σύστημα αδειοδότησης (0= μέγιστο, 6=ελάχιστο), 2008	2	1,59

Πηγή: Υπουργείο Ανάπτυξης 2012 και ίδια επεξεργασία

Η πιο στενά συνυφασμένη με αυτή την Αρχή πολιτική που εφαρμόστηκε, είναι ο αναπτυξιακός Ν. 4072/2012, τις διατάξεις του οποίου αναλύσαμε στην υποενότητα 4.3.1 του παρόντος Κεφαλαίου, για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος με την εισαγωγή απλουστεύσεων των διαδικασιών και τη θέσπιση νέας εταιρικής μορφής με ελάχιστη απαίτηση ιδρυτικού κεφαλαίου και λιγότερες υποχρεώσεις ενημέρωσης.

4. Ανταπόκριση της δημόσιας διοίκησης (Responsive Administration)

Η επίδοση της χώρας επί της συγκεκριμένης Αρχής, είναι η μόνη του εξεταζόμενου έτους που εμφανίζει πρόοδο. Η χώρα, έχοντας εγκαίρως εντοπίσει τους τρεις επιμέρους δείκτες που επηρεάζουν περισσότερο τη συνολική της επίδοση και την οδηγούν σε αρνητική απόκλιση από το μέσο όρο της ΕΕ (πίνακας 4.30), ανέλαβε στοχευμένες δράσεις για να βελτιώσει τα αδύνατά της σημεία δηλαδή το τετραπλάσιο σε σχέση με το κοινοτικό κόστος εκκίνησης μίας επιχείρησης, το κατά επτά εκατοστιαίες μονάδες μεγαλύτερο του κοινοτικού, κόστος μεταβίβασης περιουσίας και τη χαμηλότερη κατά 26 μονάδες δυνατότητα παροχής των βασικών δημόσιων υπηρεσιών στις επιχειρήσεις. Η θετικότερη επιμέρους επίδοση επιτυγχάνεται στο κόστος επιβολής συμβατικών υποχρεώσεων που για την Ελλάδα είναι 6% χαμηλότερο απ’ ότι για το μέσο όρο της ΕΕ.

Πίνακας 4.30: Στατιστικοί επιμέρους δείκτες αξιολόγησης - ‘Ανταπόκριση της Δημόσιας Διοίκησης’

	Ελλάδα	Μέσος όρος ΕΕ
Χρόνος που απαιτείται για την εκκίνηση μιας επιχείρησης (ημέρες), 2012	10	14
Κόστος που απαιτείται για την εκκίνηση μιας επιχείρησης (% του κατά κεφαλή εισοδήματος), 2012	20,1	4,98
Ελάχιστα καταβλητέα κεφάλαια (% του κατά κεφαλή εισοδήματος), 2012	23	16
Χρόνος που απαιτείται για τη μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων (σε ημέρες), 2012	18	36
Κόστος που απαιτείται για τη μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων (% της αξίας των περιουσιακών στοιχείων), 2012	12	4,96
Αριθμός πληρωμών φόρων ανά έτος, 2012	10	15
Χρόνος που απαιτείται για τη συμμόρφωση με τους βασικούς φόρους (ώρες ετησίως), 2012	224	206
Κόστος που απαιτείται για την επιβολή συμβατικών υποχρεώσεων (% της αξίωσης), 2012	14,4	20,6
Πλήρης δυνατότητα παροχής των βασικών δημοσίων υπηρεσιών στις επιχειρήσεις, 2010	63	89

Πηγή: Υπουργείο Ανάπτυξης 2012 και ίδια επεξεργασία

Ήδη από το 2011 ελήφθησαν σημαντικά μέτρα πολιτικής μεταξύ των οποίων η ψήφιση του Ν. 3982/2011 του Υπουργείου Ανάπτυξης για την απλοποίηση διαδικασιών σύστασης νέων εταιριών, αδειοδότησης επιχειρησιακών δραστηριοτήτων και άσκησης τεχνικών επαγγελματών και η λειτουργία της ψηφιακής πλατφόρμας StartUpGreece⁴² με πρωτοβουλία της Γενικής Γραμματείας Βιομηχανίας που είναι ιδιαίτερα χρήσιμη για τους νέους επιχειρηματίες μιας και παρέχει άμεση διαδικτυακή πληροφόρηση και διαχέει πολύτιμη γνώση σε ότι αφορά την επιχειρηματικότητα.

5. Κρατικές ενισχύσεις & δημόσιες συμβάσεις (State aid & Public Procurement)

Ο μόνος επί μέρους δείκτης με θετικό πρόσημο (πίνακας 4.31), είναι αυτός που αφορά τις Κρατικές Ενισχύσεις για τις ΜμΕ. Η συνολική βέβαια επίδοση της χώρας επί της συγκεκριμένης Αρχής εμφανίζεται ιδιαίτερα χαμηλή και σε αυτό συντελούν κυρίως οι κακές επιδόσεις στην καθυστέρηση πληρωμών από τις δημόσιες αρχές και η έλλειψη δυνατότητας ηλεκτρονικών δημόσιων συμβάσεων.

42 www.startupgreece.gov.gr

Πίνακας 4.31: Στατιστικοί επιμέρους δείκτες αξιολόγησης - ‘Κρατικές ενισχύσεις & δημόσιες συμβάσεις’

	Ελλάδα	Μέσος όρος ΕΕ
Ποσοστό των ΜμΕ στη συνολική αξία των δημοσίων συμβάσεων που ανατίθενται, 2008	31	38
Κρατική ενίσχυση στις ΜμΕ (% επί των συνολικών ενισχύσεων για τις ΜμΕ), 2010	10	4
Μέση καθυστέρηση πληρωμών από τις δημόσιες αρχές (σε ημέρες), 2011	66	25
Δυνατότητα ηλεκτρονικών δημοσίων συμβάσεων (προ ανάθεσης), 2009	43	73
Περιφερειακά κονδύλια της ΕΕ για την επιχειρηματικότητα και τις ΜμΕ την περίοδο 2007-2013 (% των συνολικών κονδυλίων), 2011	6,4	9,5
Κονδύλια της ΕΕ για δημιουργία και ανάπτυξη επιχειρήσεων την περίοδο 2007-2013 (% των συνολικών κονδυλίων του ΕΓΤΠΑ), 2011	0,7	2,1

Πηγή: Υπουργείο Ανάπτυξης 2012 και ίδια επεξεργασία

Η ανάγκη λήψης μέτρων για τη βελτίωση των επιδόσεών μας αλλά και η σπουδαιότητά της συγκεκριμένης Αρχής, τράβηξε την ιδιαίτερη προσοχή των υπευθύνων χάραξης πολιτικής ιδιαίτερα ως προς τη δυνατότητα ηλεκτρονικών δημοσίων συμβάσεων στο προ της ανάθεσης στάδιο. Σε αυτά τα πλαίσια, η Γενική Γραμματεία Εμπορίου θέσπισε σειρά μέτρων βάσει των οποίων διενεργούνται ηλεκτρονικοί μειοδοτικοί διαγωνισμοί για την ανάθεση δημοσίων συμβάσεων, με στόχο αφενός την αύξηση της διαφάνειας και αφετέρου τη μείωση του κόστους και των περιορισμών συμμετοχής που αντιμετώπιζαν οι ΜμΕ, ιδιαίτερα αυτές της περιφέρειας.

6. Πρόσβαση σε Χρηματοδότηση (Access to Finance)

Η διαπίστωση ότι η Ελλάδα εμφανίζει τη μεγαλύτερη αρνητική απόκλιση από το μέσο όρο της ΕΕ ως προς τις επιδόσεις της στη συγκεκριμένη Αρχή και μάλιστα με τάσεις επιδείνωσης της προόδου της, είναι ιδιαίτερα ανησυχητική. Οι μόνοι επιμέρους δείκτες (πίνακας 4.32) με επιδόσεις ανάλογες του μέσου όρου της ΕΕ είναι αυτοί της πρόσβασης σε δημόσια χρηματοδότηση, της διαφοράς επιτοκίων ανάλογα με το ύψος δανεισμού και της διαθεσιμότητας πιστωτικών πληροφοριών. Για τους λοιπούς δείκτες διαπιστώνουμε μεγάλες αποκλίσεις, με κυριότερες, την απαίτηση διπλάσιου χρόνου από τον αντίστοιχο της ΕΕ για την καταβολή πληρωμής και περίπου διπλάσιου ποσοστού μη πραγματοποιημένων πληρωμών, που με τη σειρά τους οδήγησαν στη λήψη σημαντικών μέτρων σε εθνικό επίπεδο με την παράλληλη υποστήριξη μηχανισμών της ΕΕ.

Πίνακας 4.32: Στατιστικοί επιμέρους δείκτες αξιολόγησης - 'Πρόσβαση σε Χρηματοδότηση'

	Ελλάδα	Μέσος όρος ΕΕ
Αιτήσεις δανείων που απορρίφθηκαν και απαράδεκτες προσφορές δανείου (% ποσοστό αιτήσεων δανείου από ΜμΕ), 2011	29	15
Πρόσβαση σε δημόσια χρηματοδότηση συμπεριλαμβανομένων των εγγυήσεων (% όσων απάντησαν και δηλώνει επιδείνωση), 2011	26	22
Προθυμία των τραπεζών να χορηγούν δάνεια (% όσων απάντησαν που δηλώνει επιδείνωση), 2011	46	27
Σχετική διαφορά επιτοκίων μεταξύ δανείων κάτω του 1 εκατ. ευρώ και δανείων άνω του 1 εκ. Ευρώ, 2011	15	19
Συνολική διάρκεια έως την πληρωμή (αριθμός ημερών), 2011	113	53
Πληρωμές που δεν πραγματοποιήθηκαν (% του συνολικού κύκλου εργασιών), 2011	4,9	2,91
Επενδύσεις σε κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου-αρχικό στάδιο (% του ΑΕΠ), 2009	0,002	0,02
Ισχύς των νομικών δικαιωμάτων, 2012	4	7
Βάθος του δείκτη πιστωτικών πληροφοριών, 2012	5	4

Πηγή: Υπουργείο Ανάπτυξης 2012 και ίδια επεξεργασία

Η σημαντικότερη πρωτοβουλία για τη βελτίωση των αδύναμων παραμέτρων της συγκεκριμένης Αρχής, είναι το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και οι μηχανισμοί του, που αναλύθηκαν στην υποενότητα 4.3.2 του παρόντος Κεφαλαίου. Εξίσου αξιόλογο είναι το πρόγραμμα JEREMIE, του οποίου τις παραμέτρους θα αναπτύξουμε παρακάτω, στα πλαίσια των βέλτιστων πρακτικών που εφαρμόστηκαν τα τελευταία χρόνια από τη χώρα.

7. Ενιαία αγορά (Single Market)

Ελλείπει αξιολόγησης των επιμέρους δεικτών που αφορούν στο μερίδιο των ελληνικών ΜμΕ στις εξαγωγές εντός και εκτός ΕΕ, δεν μπορούν να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα ως προς την πραγματική επίδοση της χώρας σε αυτή την Αρχή. Παρ' όλα αυτά οι επιδόσεις μας στους διαθέσιμους επιμέρους δείκτες (πίνακας 4.33) είναι θετικές και ξεπερνούν κατά τι το μέσο όρο της ΕΕ. Το γεγονός λοιπόν ότι η εθνική νομοθεσία επί της Ενιαίας Αγοράς εναρμονίζεται με την Κοινοτική εντός των ορίων των λοιπών κρατών-μελών είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικό.

Πίνακας 4.33: Στατιστικοί επιμέρους δείκτες αξιολόγησης - ‘Ενιαία Αγορά’

	Ελλάδα	Μέσος όρος ΕΕ
Οδηγίες για την ενιαία αγορά που δεν μεταφέρθηκαν ή δεν κοινοποιήθηκαν (%), 2011	1	1,7
Αριθμός οδηγιών των οποίων η μεταφορά εκκρεμεί για περισσότερο από 2 έτη, 2011	0	0,15
Μέση καθυστέρηση στη μεταφορά οδηγιών που εκκρεμούν (σε μήνες), 2011	4,8	5,47

Πηγή: Υπουργείο Ανάπτυξης 2012 και ίδια επεξεργασία

Σε επίπεδο πολιτικής, δεν ελήφθησαν σημαντικά μέτρα επί αυτής της Αρχής κατά το 2011.

8. Δεξιότητες & καινοτομία (Skills & innovation)

Παρότι η συνολική επίδοση της χώρας επί της συγκεκριμένης Αρχής βρίσκεται στο επίπεδο της επίδοσης των άλλων χωρών της ΕΕ, η αξιολόγηση έξι κρίσιμων εκ των δέκα συνολικά επιμέρους δεικτών (πίνακας 4.34) βασίζεται σε στοιχεία ετών 2005 και 2006 (προ της οικονομικής ύφεσης), ενός σε στοιχεία του 2008, ενός σε στοιχεία του 2010 και μόνο δύο σε στοιχεία του 2011. Ως εκ τούτου τα συμπεράσματα που εξάγονται δεν είναι απόλυτα ασφαλή, δεδομένου ότι δεν αντικατοπτρίζουν τη σημερινή κατάσταση και οι μετρήσεις δεν εμπεριέχουν τυχόν θετικά αποτελέσματα πολιτικών που εφαρμόστηκαν από το 2009 και για τα δύο σκέλη αυτής της Αρχής. Βάσει της αξιολόγησης των επιμέρους δεικτών από πιο πρόσφατα στοιχεία, αδυναμίες εντοπίζονται τόσο στις ΜμΕ που πραγματοποιούν ηλεκτρονικές πωλήσεις όσο και στο ποσοστό συμμετοχής των εργαζομένων των πολύ μικρών επιχειρήσεων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση.

Πίνακας 4.34: Στατιστικοί επιμέρους δείκτες αξιολόγησης - ‘Δεξιότητες & Καινοτομία’

	Ελλάδα	Μέσος όρος ΕΕ
ΜμΕ που εισάγουν καινοτομίες ως προς τα προϊόντα ή τις διαδικασίες (% των ΜμΕ), 2006 (δεν υπάρχουν νέα δεδομένα)	37	34
ΜμΕ που εισάγουν καινοτομία ως προς την εμπορία και την οργάνωση (% των ΜμΕ), 2006	51	39
ΜμΕ με ενδοεπιχειρησιακές καινοτομίες (% των ΜμΕ), 2006	33	30
Καινοτόμοι ΜμΕ που συνεργάζονται με άλλες (% των ΜμΕ), 2006	13	11
Πωλήσεις καινοτομιών νέων για την αγορά και νέων για την εταιρεία (% του κύκλου εργασιών), 2006	26	13
ΜμΕ που συμμετέχουν σε έρευνα χρηματοδοτούμενη από την ΕΕ (αριθμός ανά 100.000 ΜμΕ), 2011	15	23
ΜμΕ που πραγματοποιούν ηλεκτρονικές πωλήσεις (% των ΜμΕ), 2011	6	13
ΜμΕ που πραγματοποιούν ηλεκτρονικές αγορές (% των ΜμΕ), 2008	10	28
Επιχειρήσεις που παρέχουν κατάρτιση στους εργαζόμενους (% όλων των επιχειρήσεων), 2005	21	58
Ποσοστό συμμετοχής των εργαζομένων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση (% του συνολικού αριθμού των εργαζομένων στις πολύ μικρές επιχειρήσεις), 2010	3	11

Πηγή: Υπουργείο Ανάπτυξης 2012 και ίδια επεξεργασία

Σε επίπεδο πολιτικών πολλές είναι οι σχετικές δράσεις που βρίσκονται σε εξέλιξη ιδίως μέσω του ΕΣΠΑ με κυριότερο το πρόσφατο σχετικά πρόγραμμα (2011) της Γενικής Γραμματείας Βιομηχανίας «Νέα Καινοτομική Επιχειρηματικότητα», που στοχεύει στην αξιοποίηση ευκαιριών και στο πιλοτικό πρόγραμμα «Δημιουργία καινοτομικών συστάδων επιχειρήσεων».

9. Περιβάλλον (Environment)

Η συνολική επίδοση της χώρας σ’ αυτή την Αρχή είναι ικανοποιητική και ελαφρώς καλύτερη από το μέσο όρο της ΕΕ. Σημεία που πρέπει να τύχουν της προσοχής των ενδιαφερομένων μερών στο άμεσο μέλλον, είναι η καθιέρωση μέτρων αποδοτικότητας πόρων και η ωφέλεια ΜμΕ από σχετικά μέτρα δημόσιας στήριξης για τη συγκεκριμένη δράση, μιας και είναι οι μόνοι επιμέρους δείκτες που εμφανίζουν αρνητικές αποκλίσεις (πίνακας 4.35).

Πίνακας 4.35: Στατιστικοί επιμέρους δείκτες αξιολόγησης - ‘Περιβάλλον’

	Ελλάδα	Μέσος όρος ΕΕ
ΜμΕ που έχουν καθιερώσει μέτρα αποδοτικότητας πόρων (%), 2012	84	93
ΜμΕ που έχουν ωφεληθεί από μέτρα δημόσιας στήριξης για δράσεις αποδοτικότητας πόρων (%), 2012	5	9
ΜμΕ που παρέχουν πράσινα προϊόντα ή υπηρεσίες (%), 2012	31	26
ΜμΕ στις οποίες το 50% του κύκλου εργασιών παράγεται από πράσινα προϊόντα ή υπηρεσίες (%)	48	22
ΜμΕ που έχουν ωφεληθεί από μέτρα δημόσιας στήριξης για την παραγωγή πράσινων προϊόντων (%), 2012	8	8

Πηγή: Υπουργείο Ανάπτυξης 2012 και ίδια επεξεργασία

Στη δεδομένη χρονική συγκυρία, με επιτακτική την ανάγκη βελτίωσης της απόδοσης και των άλλων Αρχών στις οποίες η χώρα υστερεί, μέχρι και το πρώτο τρίμηνο του 2012 δεν είχαν ληφθεί σημαντικά νέα μέτρα που να σχετίζονται στενά με τη συγκεκριμένη Αρχή.

10. Διεθνοποίηση (Internationalisation)

Όπως προκύπτει από την εξέταση των επί μέρους δεικτών αξιολόγησης αυτής της Αρχής (πίνακας 4.36), η επιβάρυνση των ελληνικών ΜμΕ όσον αφορά το κόστος των εισαγωγών και των εξαγωγών και τον αριθμό των απαιτούμενων εγγράφων απέχει ελάχιστα (ίσο ή λιγότερο από την τυπική απόκλιση του -0,5) από το μέσο όρο της ΕΕ. Οι μεγαλύτερες αρνητικές αποκλίσεις σημειώνονται στους χρόνους που απαιτούνται τόσο για τις εισαγωγές όσο και για τις εξαγωγές. Η Εθνική Στρατηγική για τις Εξαγωγές, που παρουσιάστηκε στην υποενότητα 4.3.3, αφού αναπτυχθεί και εφαρμοστεί πλήρως μπορεί να συμβάλει στην καλύτερη κατάσταση του συγκεκριμένου δείκτη ‘Διεθνοποίηση’.

Πίνακας 4.36: Στατιστικοί επιμέρους δείκτες αξιολόγησης - ‘Διεθνοποίηση’

	Ελλάδα	Μέσος όρος ΕΕ
Κόστος που απαιτείται για τις εισαγωγές (σε US \$), 2012	1.270	1.101
Χρόνος που απαιτείται για τις εισαγωγές (σε ημέρες), 2012	25	11
Αριθμός των εγγράφων που απαιτούνται για τις εισαγωγές, 2012	6	5
Κόστος που απαιτείται για τις εξαγωγές (σε US \$), 2012	1.150	1.032
Χρόνος που απαιτείται για τις εξαγωγές (σε ημέρες), 2012	20	11
Αριθμός των εγγράφων που απαιτούνται για τις εξαγωγές, 2012	5	4,53

Πηγή: Υπουργείο Ανάπτυξης 2012 και ίδια επεξεργασία

Λαμβάνοντας υπόψη την ανωτέρω γενική αξιολόγηση των επιδόσεων της Ελλάδας επί των 10 Αρχών της SBA, η συνολική εικόνα απόδοσης της χώρας αποτυπώνεται συνοπτικά στον πίνακα 4.37 που ακολουθεί:

Πίνακας 4.37: Συνοπτική απεικόνιση της συνολικής επίδοσης της Ελλάδας επί των 10 Αρχών της SBA

ΑΡΧΗ	ΕΠΙΔΟΣΗ/ ΕΞΕΛΙΞΗ	ΣΥΣΧΕΤΙΚΗ ΜΕ ΤΟ ΜΕΣΟ ΟΡΟ ΤΗΣ ΕΕ	ΣΧΟΛΙΑ
Επιχειρηματικότητα (Entrepreneurship)	Μέση / Πρόοδος	Αγγίζει το Μ.Ο.	1) Μείωση της τάσης των Ελλήνων για αυτοαπασχόληση 2) Βελτίωση της στάσης των μέσων ενημέρωσης 3) Δράσεις: 'Κυνέλες επιχειρηματικότητας' για ενίσχυση της Ν. Επιχειρηματικότητας
Δεύτερη ευκαιρία (Second chance)	Υψηλή / Επιδείνωσ η	Πάνω από το Μ.Ο.	1) Απαιτείται περισσότερος χρόνος κατά 1/2 έτος για κλείσιμο επιχ/σης 2) Αυξημένη υποστήριξη για δεύτερη ευκαιρία 3) Δράσεις :N. 4012/2011 με βελτιώσεις για διασφάλιση δεύτερης ευκαιρίας σε έντιμους επιχειρηματίες.
Προτεραιότητα στις μικρές επιχειρήσεις (Think small first)	Χαμηλή / Πρόοδος	Πολύ κάτω από το Μ.Ο.	1) Μεγάλη απόκλιση στην επικοινωνία, την απλούστευση των κανόνων και διαδικασιών και την επιβάρυνση των κρατικών ρυθμίσεων. 2) Δράσεις: N.4072/2012 για βελτίωση επιχειρησιακού περιβάλλοντος και απλουστεύσεις στις διαδικασίες.
Ανταπόκριση της δημόσιας διοίκησης (Responsive administration)	Χαμηλή / Πρόοδος	Αρκετά κάτω από το Μ.Ο.	1) Τετραπλάσιο κόστος εκκίνησης επιχ/σης 2) Μεγαλύτερο κατά 7% κόστος μεταβίβασης περιουσίας 3) Χαμηλότερη (κατά 26 μονάδες) δυνατότητα παροχής δημοσίων υπηρεσιών 4) Δράσεις: N3892/2011 απλοποίηση διαδικασιών, αδειοδοτήσεις & ψηφιακή πλατφόρμα StartUpGreece για διάχυση γνώσης
Κρατικές ενισχύσεις & δημόσιες συμβάσεις (State aid & public procurement)	Χαμηλή / Επιδείνωσ η	Αρκετά κάτω από το Μ.Ο.	1) Θετικό πρόσημο στον επιμέρους δείκτη για Κρατικές Ενισχύσεις για ΜμΕ 2) Καθυστέρηση πληρωμών από δημόσιες αρχές 3) Έλλειψη δυνατότητας ηλεκτρονικών δημοσίων συμβάσεων 4) Δράσεις: Θέσπιση μέτρων διενέργειας ηλεκτρονικών μειοδοτικών διαγωνισμών για αύξηση διαφάνειας & μείωση κόστους

Πρόσβαση σε Χρηματοδότηση (Access to finance)	Χαμηλή / Επιδείνωσ η	Πολύ κάτω από το Μ.Ο.	<p>1) Κοντά στο ΜΟ βρίσκονται μόνο η πρόσβαση σε δημόσια χρηματοδότηση, η διαφορά επιτοκίων ανάλογα με το ύψος δανεισμού και η διαθεσιμότητα πιστωτικών πληροφοριών</p> <p>2) Μεγαλύτερη αρνητική απόκλιση η απαίτηση διπλάσιου χρόνου από την ΕΕ για την καταβολή πληρωμής και διπλάσιο ποσοστό μη πραγματοποιούμενων πληρωμών</p> <p>3) Δράσεις: 'Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας' και οι μηχανισμοί του & πρόγραμμα 'JEREMIE'</p>
Ενιαία αγορά (Single market)	Υψηλή / Πρόοδος	Πάνω από το Μ.Ο.	<p>1) Εναρμόνιση με την κοινοτική νομοθεσία εντός των ορίων των λοιπών κρατών-μελών</p> <p>2) Δεν υπάρχουν διαθέσιμοι δείκτες για το μερίδιο των ελληνικών ΜμΕ στις εξαγωγές που σαφώς θα επηρέαζαν την αξιολόγηση</p> <p>3) Έλλειψη δυνατότητας ηλεκτρονικών δημοσίων συμβάσεων</p> <p>4) Δράσεις: Δεν ελήφθησαν σημαντικά μέτρα το 2011.</p>
Δεξιότητες & καινοτομία (Skills & innovation)	Χαμηλή / Πρόοδος	Ελαφρώς κάτω από το Μ.Ο.	<p>1) Η αξιολόγηση 6 κρίσιμων επί μέρους δεικτών γίνεται με προ κρίσης στοιχεία (2005-2006) και οδηγεί σε μη ασφαλή συμπεράσματα.</p> <p>2) Αδυναμίες σε ηλεκτρονικές πωλήσεις από ΜμΕ & σε ποσοστό κατάρτισης εργαζομένων σε πολύ μικρές επιχειρήσεις</p> <p>3) Δράσεις: ΕΠ 'Νέα Καινοτομική Επιχειρηματικότητα' & 'Δημιουργία καινοτομικών συστάδων επιχ/σεων - Ένα ελληνικό προϊόν, μία αγορά: Ο πλανήτης'.</p>
Περιβάλλον (Environment)	Μέση / Πρόοδος	Πάνω από το Μ.Ο.	<p>1) Απαιτείται καθιέρωση μέτρων αποδοτικότητας πόρων & αύξηση ωφέλειας των ΜμΕ από μέτρα δημόσιας στήριξης για αυτή τη δράση</p> <p>2) Δράσεις: Δεν ελήφθησαν σημαντικά μέτρα το 2011.</p>
Διεθνοποίηση (Internationalisation)	Χαμηλή / Επιδείνωσ η	Πολύ κάτω από το Μ.Ο.	<p>1) Κοντά στο Μ.Ο. ως προς το κόστος εισαγωγών-εξαγωγών και τον αριθμό απαιτούμενων εγγράφων</p> <p>2) Αρνητικές αποκλίσεις σε απαιτούμενο χρόνο για εισαγωγή - εξαγωγή</p> <p>3) Δράσεις: ΕΠ 'Εξωστρέφεια - Ανταγωνιστικότητα των Επιχειρήσεων' & 'Εθνική Στρατηγική για Εξαγωγές'</p>

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

4.11.4 Παραδείγματα ορθών πρακτικών που εφαρμόστηκαν

Ο υποστηρικτικός ρόλος της ΕΕ και η συνεισφορά της στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των ΜμΕ των κρατών-μελών της και των περιφερειών της, εκφράζεται μεταξύ άλλων μέσω της ανάλυσης του πλαισίου πολιτικών που εφαρμόζονται από αυτά, της διάκρισης των καλύτερων πρακτικών και της διάχυσης της αποκτούμενης γνώσης και των βέλτιστων πρακτικών στα λοιπά κράτη. Αυτό το σκοπό εξυπηρετεί τόσο η δημιουργία βάσης δεδομένων πολιτικής στο δικτυακό τόπο της Γενικής Διεύθυνσης Επιχειρήσεων της ΕΕ που επικαιροποιείται διαρκώς, όσο και τα ενημερωτικά δελτία των χωρών που συνοδεύουν τις Ετήσιες Εκθέσεις Αξιολόγησης των επιδόσεων των ΜμΕ. Τα παραδείγματα ορθής πρακτικής της χώρας μας για τις ελληνικές ΜμΕ που αποτυπώθηκαν στα Ενημερωτικά Δελτία των ετών 2009, 2010/2011 και 2012, είναι τα ακόλουθα:

Για το έτος 2009, το σχέδιο με Τίτλο «Κουπόνια Καινοτομίας για ΜμΕ» που υλοποιείται από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ) με διάρκεια ως το 2013 και αφορά σε κουπόνια αξίας 7.000€ που χορηγούνται σε ΜμΕ για να της παρασχεθούν υπηρεσίες εμπειρογνωμοσύνης και συμβούλων με στόχο την υποστήριξή τους για την επίτευξη παραγωγής προϊόντων ή παροχής υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας και έντασης γνώσης, με την παράλληλη στήριξη των οργανισμών που θα παράσχουν τις συμβουλευτικές για το σκοπό αυτό υπηρεσίες (π.χ. ερευνητικά κέντρα, δημόσια εργαστήρια πανεπιστημίων, τεχνολογικά ιδρύματα κ.α.). Για τα έτη 2010/2011, προτάσσεται το πειραματικό πρόγραμμα δημιουργίας Κέντρου Εξυπηρέτησης Επιχειρήσεων (ΚΕΕ) με στόχο δημιουργίας συνολικά 51 τέτοιων κέντρων σε όλη την Ελλάδα, που θα πραγματοποιούν όλες τις απαιτούμενες εργασίες για την απόκτηση νομικής και οικονομικής οντότητας από τις νέες.

Το παράδειγμα ορθής πρακτικής της χώρας που προτάχθηκε για το 2012, είναι η τροποποίηση του Νόμου περί πτωχεύσεων που περιγράφεται παραπάνω κατά την αξιολόγηση των επιδόσεων της Ελλάδας επί της Αρχής 'Δεύτερη Ευκαιρία' που εξασφαλίζει καλύτερες προοπτικές εξόφλησης υποχρεώσεων για τους πιστωτές, με απώτερο στόχο την αποτροπή του κλεισίματος υγιών επιχειρήσεων λόγω προβλημάτων ρευστότητας.

4.11.5 Σπουδαιότητα περαιτέρω δράσεων

Όπως αναλύθηκε στο παρόν κεφάλαιο, οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ελλάδα συνδέονται με τη μικρή ανταπόκριση της δημόσιας διοίκησης στην ενίσχυση των ΜμΕ. Παράλληλα και βάσει του «Κειμένου Θέσεων» της ΕΕ για την επόμενη (5^η) Προγραμματική Περίοδο 2014-2020, η Ελλάδα πρέπει να επιδιώξει να βελτιώσει την παροχή ρευστότητας προς τις ΜμΕ και να εντείνει τις προσπάθειες για ακόμη μεγαλύτερη απορροφητικότητα των κοινοτικών κονδυλίων, έτσι ώστε να μπορεί να αντιμετωπίσει καλύτερα τις αρνητικές συνέπειες της οικονομικής κρίσης στην επιχειρηματικότητα και να διασφαλιστεί η βιώσιμη ανάπτυξη της (European Commission, 2012).

Είναι επομένως επιτακτική η ανάγκη ανάληψης όλων των απαραίτητων πρωτοβουλιών, μέσω άμεσων και στοχευμένων δράσεων σε εθνικό επίπεδο, ούτως ώστε η χώρα να σημειώσει την απαραίτητη πρόοδο και να καλύψει την απόσταση για την επίτευξη των εθνικών της στόχων για το 2020, τουλάχιστον εντός τριών ετών από την έγκριση της ΣΕΣ, δηλαδή μέχρι το τέλος του 2017⁴³.

4.12 Συμπεράσματα

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο επικεντρωθήκαμε στις πολιτικές που εφαρμόστηκαν για την οικονομική στήριξη της ελληνικής οικονομίας και των επιχειρήσεών της στην περίοδο οικονομικής ύφεσης που διέρχεται. Σημαντικό συμπέρασμα αποτελεί το γεγονός ότι παρ' όλες τις προσπάθειες, τις οικονομικές πολιτικές στήριξης και τις δανειακές συμφωνίες που υπεγράφησαν (μεταξύ Ελλάδας, Διεθνούς Νομισματικού ταμείου και ΕΕ), η ελληνική οικονομία και κατ' επέκταση η επιχειρηματικότητά της εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα και προκλήσεις, με την ανεργία να φτάνει σε πρωτοφανή για την Ευρώπη υψηλά επίπεδα, ενώ οι ρυθμοί ανάπτυξης να κυμαίνονται σε αρνητικά ή πολύ χαμηλά επίπεδα. Βασικός παράγοντας για αυτά τα αρνητικά αποτελέσματα της ελληνικής οικονομίας, όπου οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αποτελούν πάνω από το 99% (Europe SBA 2008-2013) του συνόλου των επιχειρήσεων, αποτελεί το γεγονός ότι η πλειοψηφία των μέτρων που ελήφθησαν μεταξύ 2010 και 2012 αλλά και μετά, όχι μόνο αποδεδειγμένα δεν βοήθησαν τις ΜμΕ, αλλά οδήγησαν τις περισσότερες από αυτές στην εξαφάνισή τους.

---

⁴³ Βάσει των βελτιωμένων κανονιστικών ρυθμίσεων της Συνόδου Κορυφής της ΕΕ, ο κανόνας N+2 μετετρέπη σε N+3.

Επίσης, οι επιδόσεις της Ελλάδας στην καινοτομία υπολείπονται κατά πολύ των άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξαιτίας σημαντικών εμποδίων (π.χ. ασταθές θεσμικό πλαίσιο, υψηλότατα γραφειοκρατικά κόστη, την αναποτελεσματική στόχευση των δαπανών σε τεχνολογία και έρευνα, προβλήματα σε πρόσβαση χρηματοδότησης, περίπλοκο πλαίσιο φορολόγησης κλπ) όπως κατέδειξε η αξιολόγηση της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας που έγινε με βάση το DB, αλλά κυρίως μέσω της SBA της ΕΕ.

Παρόλο το δυσμενές επιχειρηματικό περιβάλλον, είναι ακόμη εφικτό, λόγω των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της ελληνικής οικονομίας (φθηνό αλλά εκπαιδευμένο εργατικό δυναμικό, τουρισμός, αγροτική βιομηχανία, γεωγραφική θέση της χώρας, γεωπολιτικές εξελίξεις, δυνατότητα προσέλκυσης ξένων άμεσων επενδύσεων όταν σταθεροποιηθεί η οικονομία), με ένα κατάλληλο μίγμα αναπτυξιακής και καινοτομικής πολιτικής φιλικής προς την επιχειρηματικότητα και τις ΜμΕ να αναστραφεί το αρνητικό οικονομικό κλίμα που βιώνει η χώρα και επηρεάζει τη καθημερινότητα των πολιτών της. Ο επιχειρηματικός κόσμος της χώρας και ιδιαίτερα οι ΜμΕ περιμένουν καρτερικά την αλλαγή πλεύσης της χώρας σε ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης που θα επιβραβεύει την υγιή, καινοτόμα, εξωστρεφή επιχειρηματικότητα και θα την ενισχύει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

5.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιαστεί το υπόδειγμά μας που θα εφαρμοστεί προκειμένου να γίνει η στατιστική ανάλυση των στοιχείων και των δεδομένων που απαιτούνται για την εξαγωγή των αποτελεσμάτων τα οποία με τη σειρά τους θα ερμηνευτούν για να στηρίξουν και να μας καθοδηγήσουν στη διεξαγωγή συμπερασμάτων και προτάσεων, σύμφωνα πάντα με τους στόχους και τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα της διατριβής.

Κατόπιν της εξέτασης των απόψεων και των θεωριών επιφανών επιστήμονων και ερευνητών που επιτελέστηκε στο κεφάλαιο της βιβλιογραφικής ανασκόπησης, σχετικές με την ανάπτυξη, την επιχειρηματικότητα και την καινοτομία, το μοντέλο που επιλέχθηκε προς εφαρμογή βασίστηκε σε αυτό που ανέπτυξε ο Fagerberg, καθώς μέσω αυτού τονίζεται η μεγάλη σημασία της καινοτομίας και της τεχνολογίας για μια επιχείρηση αλλά και για ολόκληρη την οικονομία.

Συγκεκριμένα, η επιλογή των δεικτών για τη στατιστική ανάλυση επιλέγονται με βάση τις παραμέτρους που περιέλαβε ο Fagerberg στο μοντέλο της ‘ανταγωνιστικότητας των οικονομιών’ (Fagerberg, 2004). Ως εκ τούτου οι δείκτες που θα χρησιμοποιηθούν και θα αναλυθούν σε σχέση με τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, σχετίζονται με τις μεταβλητές που ο Fagerberg εντόπισε ως κύριες παραμέτρους που συνεισφέρουν στην οικονομική ανάπτυξη των οικονομιών και που συνθέτουν το «Συνθετικό Πλαίσιο», μια εξίσωση η οποία στηρίζεται σε τέσσερις βασικές πτυχές – μεταβλητές της ανταγωνιστικότητας: την τεχνολογία, το κόστος, την ικανότητα εξερεύνησης των οφελών της γνώσης και τη ζήτηση. Η τελική μορφή της συγκεκριμένης εξίσωσης του Fagerberg έχει ως εξής:

$$y = (S_X - S_M) + (p - p_W) + w$$

όπου y είναι το ΑΕΠ μιας χώρας, S_X οι εξαγωγές της χώρας παγκοσμίως, S_M το ποσοστό των εισαγωγών της χώρας στο ΑΕΠ, p οι τιμές αγαθών, p_W οι τιμές αγαθών παγκοσμίως και το w είναι η παγκόσμια ζήτηση (Fagerberg, 2004).

Στον παρακάτω πίνακα 5.1 εμφανίζεται ο συσχετισμός των συγκεκριμένων ανεξάρτητων μεταβλητών της παρούσας μελέτης που επιλέχθηκαν με βάση τις τέσσερις κύριες κατηγορίες των ανεξάρτητων μεταβλητών της ανταγωνιστικότητας (Fagerberg 2004) και οι οποίες περιλαμβάνουν: την τεχνολογία, το κόστος, την ικανότητα εξερεύνησης των οφελών της γνώσης και τη ζήτηση. Έτσι, το ενδιαφέρον εστιάζεται σε τρεις σημαντικούς δείκτες που είναι και πολυδιάστατοι και περιλαμβάνουν: την «τεχνολογική ανταγωνιστικότητα» (*technology competitiveness*), την «παραγωγική ικανότητα για ανταγωνισμό» (*capacity competitiveness*) την «ανταγωνιστικότητα της ζήτησης» (*demand competitiveness*) και την ανταγωνιστικότητα τιμής (*price & cost competitiveness*)

Πίνακας 5.1: Συσχετισμός Μεταβλητών Fagerberg με τις Μεταβλητές της Παρούσης Μελέτης μας

Ανεξάρτητες Μεταβλητές Της παρούσας Οικονομικής Ανάλυσης	Ανεξάρτητες Μεταβλητές Ανταγωνιστικότητας κατά Fagerberg			
	Τεχνολογία	Κόστος	Ικανότητα Εξερεύνησης οφελών της Γνώσης	Ζήτηση
1. Αριθμός πατέντων/1 εκατ. εργαζόμενων	√		√	
2. Αριθμός επιστημόνων σε έρευνα και τεχνολογία	√		√	
3. Ποσό που δαπανάται σε Έρευνα & Τεχνολογία (σε €/ κάτοικο)	√	√	√	
4. Εξαγωγές της χώρας ως % επί των παγκόσμιων εξαγωγών				√
5. Δείκτης καθαρής διεθνής επενδυτικής θέσης της ελληνικής οικονομίας				√

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Όσον αφορά στην τεχνολογική ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας αυτή συνδέεται με την ικανότητα της χώρας να ανταγωνίζεται επιτυχώς σε αγορές για νέα προϊόντα και υπηρεσίες. Έτσι αυτού του είδους η ανταγωνιστικότητα ενισχύεται άμεσα με την καινοτομία που εφαρμόζεται στη χώρα.

Σε σχέση με την παραγωγική ικανότητα ο Fagerberg απέδειξε ότι υπάρχει ξεκάθαρη και θετική σχέση ανάμεσα στην παραγωγική ικανότητα και τον ανταγωνισμό με το κατά κεφαλήν ΑΕΠ, καθώς παρατηρείται ότι το 86% των διαφορών που επιδεικνύει το κατά κεφαλήν ΑΕΠ από χώρα σε χώρα εξηγείται σε συνάρτηση με τις διαφορές που έχουν οι χώρες αυτές στο να εκμεταλλευτούν παραγωγικά τις διάφορες τεχνολογικές ευκαιρίες (Fagerberg, Feldman, and Srholec, 2013).

Όσον αφορά τον συνδυασμό της τεχνολογικής ανταγωνιστικότητας μιας οικονομίας με την παραγωγική της ικανότητα, όπως καταδεικνύουν τα αποτελέσματα των σχετικών ερευνών που διεξήγαγε ο Fagerberg (2004) επιβεβαιώνουν ότι οι δύο αυτές μεταβλητές δεν είναι κατά ανάγκη άμεσα σχετιζόμενες και ως εκ τούτου η τεχνολογική εξέλιξη μιας χώρας δεν συνδέεται απαραίτητα με τη δυνατότητα εμπορικής εκμετάλλευσης του βαθμού τεχνολογικής ανάπτυξης που έχει επιτύχει. Έτσι, ενώ η Ιρλανδία ανέπτυξε εξαιρετική παραγωγική ικανότητα επικεντρώνοντας σε αυτή ως πρώτη προτεραιότητα για την ενίσχυση του ανταγωνισμού και θέτοντας την τεχνολογική ανταγωνιστικότητα ως δεύτερη προτεραιότητα, άλλες πιο “δυνατές” οικονομίες όπως η Ελβετία, το Ισραήλ και η Ιαπωνία, αν και τεχνολογικά πολύ πιο προηγμένες, επιδεικνύουν μικρότερες ικανότητες εμπορικής εκμετάλλευσης της τεχνολογικής προόδου που σημείωσαν.

Τέλος όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα της ζήτησης τα αποτελέσματα της έρευνας του Fagerberg έδειξαν ότι υπάρχει μια θετική σχέση μεταξύ της συγκεκριμένης μεταβλητής και του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος.

5.2 Περιγραφή Μεταβλητών

Στηριζόμενοι στο βασικό υπόδειγμα του Fagerberg θα μελετήσουμε τον τρόπο με τον οποίο επιλεγμένοι συντελεστές της καινοτομικής προσπάθειας μιας εξεταζόμενης οικονομίας επιδρούν στην ανάπτυξη της οικονομίας. Για τον σκοπό αυτό και θέλοντας να δοθεί η απαιτούμενη συγκριτική γεωγραφική διάσταση στην έρευνα επιλέχθηκαν επτά (7) ευρωπαϊκές χώρες, συμπεριλαμβανομένου και της Ελλάδας και δύο διαφορετικές ομάδες ευρωπαϊκών κρατών. Η οικονομετρική εξέταση γίνεται με την επιλογή πέντε ανεξάρτητων μεταβλητών και μιας εξαρτημένης μεταβλητής. Παρακάτω δίνονται οι σχετικοί πίνακες κρατών και η περιγραφή των επιλεγμένων μεταβλητών, η επεξήγηση της επιλογής αυτών και τα δεδομένα με τις πηγές αυτών. Χρησιμοποιώντας τα παραπάνω θα επιχειρηθεί μέσω της οικονομετρικής ανάλυσης η

συσχέτιση της οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας με μια σειρά επιλεγμένων προσδιοριστικών παραγόντων. Η οικονομετρική ανάλυση γίνεται με τη χρήση του στατιστικού πακέτου SPSS. Η επιλογή των συγκεκριμένων κρατών σκοπεύει στην άντληση συμπερασμάτων που θα προκύψουν από την οικονομετρική ανάλυση και που θα βοηθήσουν στη δημιουργία προτάσεων για την ανάπτυξη των ελληνικών ΜμΕ και της ελληνικής οικονομίας γενικότερα. Η ανάλυση γίνεται σε επίπεδο ευρωπαϊκών κρατών και τα μεγέθη που μελετούνται αναφέρονται στο σύνολο των οικονομιών αυτών.

Συγκεκριμένα επιλέχθηκαν να μελετηθούν επτά ευρωπαϊκές χώρες οι οποίες χωρίζονται σε δύο ομάδες :

Ομάδα χωρών Α :

- Ελλάδα
- Ιταλία
- Πορτογαλία
- Ισπανία

Τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής της ομάδας χωρών είναι η συρρίκνωση του ΑΕΠ κατά τη διάρκεια της διανυόμενης οικονομικής κρίσης, τα κοινά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, η μείωση των επενδύσεων, καθώς και η μειωμένη επίδοση των χωρών της ομάδας στην αξιολόγηση που τους έγινε με βάση τις 10 Αρχές του Small Business Act –SBA της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ομάδα χωρών Β :

- Γερμανία
- Ολλανδία
- Φιλανδία

Τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής της ομάδας χωρών είναι η ελάχιστη ως μηδαμινή μείωση του ΑΕΠ κατά τη διάρκεια της διανυόμενης οικονομικής κρίσης, τα μικρά σε έκταση προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (και που δεν σχετίζονται με την επιβίωσή τους), η αύξηση των επενδύσεων που κατέγραψε η οικονομία τους, καθώς και η καλή επίδοση των χωρών της ομάδας στην αξιολόγηση που τους έγινε με βάση τις 10 Αρχές της Small Business Act –SBA της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η ανάλυση μας επικεντρώνεται στα παρακάτω μεγέθη :

Εξαρτημένη Μεταβλητή ΑΕΠ (GDP):

- το επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης, όπως προσδιορίζεται από το ύψος του πραγματικού εγχώριου προϊόντος κατά κεφαλήν – ΑΕΠ σε ευρώ - *Real Gross Domestic product - per capital - EU (GDP)- Σταθερές Τιμές.*

Ανεξάρτητες Μεταβλητές:

Παρακάτω αναλύονται οι ανεξάρτητες μεταβλητές που επιλέχθηκαν για την οικονομετρική μας ανάλυση. Η επιλογή των πέντε (5) ανεξάρτητων μεταβλητών μας, όπως και της εξαρτημένης μεταβλητής ΑΕΠ –GDP, έγινε με βάση :

1. Τη Διαθεσιμότητα τους στη χρονική περίοδο 1995-2013
2. Την Αξιοπιστία και την συγκρισιμότητα τους
3. Τη Συσχέτιση και τη βοήθεια στην ερμηνεία των βασικών ερευνητικών ερωτημάτων της παρούσης διατριβής
4. Τη Συσχέτιση με το Υπόδειγμα του Fagerberg που εξετάζουμε και υιοθετούμε.

Συγκεκριμένα επιλέγουμε τις παρακάτω ανεξάρτητες μεταβλητές για την ανάλυση του υποδείματός μας:

- *Αριθμός από πατέντες που αντιστοιχεί σε 1 εκτ εργαζόμενους - Patents per million labour force (PATENTS)- (Σταθερές Τιμές – Έτος Βάσης 1995- Περίοδος 1995-2013)*
- *Τον αριθμό των επιστημόνων που ασχολούνται για την έρευνα και την τεχνολογία - Human Resources in Science and Technology-RST, 15-74 years old, in thousands (HUMAN)- (Σταθερές Τιμές – Έτος Βάσης 1995- Περίοδος 1995-2013)*
- *Ποσό σε ευρώ που δαπανείται για έρευνα και τεχνολογία ανά κάτοικο R&D Expend GERD on all sectors in Euro per inhabitant (GERD), (Σταθερές Τιμές – Έτος Βάσης 1995- Περίοδος 1995-2013)*
- *Ποσοστό της χώρας στο σύνολο των παγκόσμιων εξαγωγών - Exports market shares % all countries of the world (EXPORT)*
- *Διεθνής επενδυτική θέση της χώρας σε ευρώ -IIP. Ο δείκτης της καθαρής διεθνούς επενδυτικής θέσης (ΚΔΕΘ-NIIP) είναι το απόθεμα των εξωτερικών στοιχείων του ενεργητικού μείον το απόθεμα των εξωτερικών υποχρεώσεων. Με άλλα λόγια, είναι η αξία των συναλλαγματικών διαθεσίμων που ανήκουν σε ιδιωτικό και δημόσιο*

τομέα της χώρας μείον την αξία των εγχώριων περιουσιακών στοιχείων από αλλοδαπούς. Ο ΝΙΙΡ εκφράζεται συνήθως σε σχέση με το μέγεθος μιας οικονομίας.
 - *International investment position - IIP- annual data, Net position in millions euros (INVEST)- (Σταθερές Τιμές – Έτος Βάσης 1995- Περίοδος 1995-2013).*

Τα στατιστικά στοιχεία που χρησιμοποιούνται αναφέρονται στις περιόδους 1995-2013 και είναι σε σταθερές τιμές με έτος βάσης το 1995. Η συλλογή των δεικτών έγινε από την Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία⁴⁴. Αναλυτικά, για κάθε κράτος εξετάστηκε η συναρτησιακή σχέση μεταξύ του επιπέδου της οικονομικής ανάπτυξης όπως εκφράζεται από το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν που είναι στο Υπόδειγμά μας η εξαρτημένη μεταβλητή και ο αριθμός των πατέντων, ο αριθμός των επιστημόνων για έρευνα και τεχνολογία, οι δαπάνες για έρευνα, οι εξαγωγές και η διεθνής επενδυτική θέση ως οι πέντε ανεξάρτητες μεταβλητές του υποδείγματός μας.

Παρακάτω δίδεται η εξίσωση του Υποδείγματός μας και η επεξήγηση των μεταβλητών:

Πίνακας 5.2: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ
$GDP=f(PATENTS, HUMAN, GERD, EXPORT, INVEST)$
<p>Η παραπάνω εξίσωση δείχνει ότι το επίπεδο του ΑΕΠ επηρεάζεται από τις εξής μεταβλητές:</p> <p>ΑΕΠ = αριθμός πατέντων, αριθμό επιστημόνων για έρευνα και τεχνολογία, δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία, εξαγωγές, διεθνή επενδυτική θέση της χώρας</p> <p>Στην οικονομετρική ανάλυση που ακολουθεί οι μεταβλητές ορίζονται με τον εξής τρόπο:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Κατά κεφαλήν ΑΕΠ= SMEAN (GDP) – Σταθερές τιμές ▪ Αριθμός πατέντων ανά 1 εκτ εργαζόμενους= SMEAN (PATENTS) – Σταθερές τιμές ▪ Αριθμός εργαζομένων στην έρευνα και την τεχνολογία= SMEAN (HUMAN) – Σταθερές τιμές ▪ Δαπάνες σε ευρώ για έρευνα και τεχνολογία ανά κάτοικο= SMEAN (GERD) – Σταθερές τιμές ▪ Ποσοστό της χώρας στο σύνολο των παγκόσμιων εξαγωγών= SMEAN (EXPORS) ▪ Διεθνής επενδυτική θέση της χώρας σε ευρώ = SMEAN (INVEST) – Σταθερές τιμές

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

⁴⁴1)http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/region_cities/regional_statistics/data/database,
 2)http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

Τα αποτελέσματα της οικονομετρικής ανάλυσης παρουσιάζονται και εξηγούνται στους παρακάτω πίνακες.

5.3. Το Υπόδειγμα για την Ελλάδα: Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της στατιστικής και οικονομετρικής ανάλυσης με δείκτες για την Ελλάδα και επεξήγηση αυτών των αποτελεσμάτων.

Στην οικονομετρική ανάλυση που ακολουθεί οι μεταβλητές που χρησιμοποιούνται ορίζονται με τον παρακάτω τρόπο :

- Κατά κεφαλήν ΑΕΠ= SMEAN (GDP)
- Αριθμός πατέντων ανά 1 εκτ εργαζόμενους= SMEAN (PATENTS)
- Αριθμός εργαζομένων στην έρευνα και την τεχνολογία= SMEAN (HUMAN)
- Δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία ανά κάτοικο=SMEAN (GERD)
- Ποσοστό της χώρας στο σύνολο των παγκόσμιων εξαγωγών= SMEAN (EXPORTS)
- Διεθνής επενδυτική θέση της χώρας= SMEAN (INVEST)

Οι παρακάτω πίνακες της ενότητας 5.3. παρουσιάζουν τις συσχετίσεις των μεταβλητών με τον υπολογισμό του μοντέλου Pearson Correlation με τους συντελεστές του υποδείγματος και τα αντίστοιχα διαστήματα εμπιστοσύνης και επίπεδα σημαντικότητας. Επεξηγηματικά με την οικονομετρική ανάλυση υπολογίζουμε τους συντελεστές, τη σημαντικότητα τους δηλαδή τα t-statistics, τον συντελεστή R^2 καλής προσαρμογής του μοντέλου, καθώς και τον συντελεστή DW (Durbin Watson) που είναι ο συντελεστής αυτοσυσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών. Ελέγχουμε επίσης τα αποτελέσματα της ANOVA⁴⁵ (η ανάλυση της διακύμανσης - analysis of Variance) του υποδείγματος με τον στατιστικό έλεγχο F (F statistic) για να δούμε αν τα υπολείμματα της οικονομετρικής μας ανάλυσης –παλινδρόμησης ακολουθούν και κατά πόσο μια κανονική κατανομή.

Πίνακες ενότητας 5.3: Περιγραφική Στατιστική (Descriptive Statistics), Σύνοψη Υποδείγματος (Model Summary), Ανάλυση διασποράς (Analysis of Variance – Anova), Σημαντικότητα Συσχέτισης Συντελεστών (Coefficients) για την Ελλάδα.

---

⁴⁵ Η ανάλυση της διακύμανσης (Analysis of Variance – ANOVA) είναι μία στατιστική μέθοδος στην οποία η μεταβλητότητα που υπάρχει στο σύνολο των δεδομένων διασπάται σε επιμέρους συνιστώσες της με σκοπό την κατανόηση της σημαντικότητας που έχουν οι διαφορετικών πηγές προέλευσής της.

Πίνακας 5.3: Descriptive Statistics – Περιγραφική Στατιστική- Ελλάδα

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
SMEAN(GDP)	18	12600	18900	15827,78	2108,751
SMEAN(PATENT)	18	6,63	22,85	15,6647	4,41186
SMEAN(HUMAN)	18	1028	1962	1474,61	303,673
SMEAN(GERD)	18	41,2	125,1	91,236	21,7095
SMEAN(EXPORT)	18	,22865	,43203	,3407822	,06454398
SMEAN(INVEST)	18	-218632	-29850	-135731,33	61706,636
Valid N (listwise)	18				

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Πίνακας 5.4: Σύνοψη υποδείγματος - Model Summary για την Ελλάδα

	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
	,973 ^a	,946	,924	581,309

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(EXPORT), SMEAN(GERD), SMEAN(PATENT), SMEAN(HUMAN)

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Όπως βλέπουμε από τα αποτελέσματα το μοντέλο μας συμπεριφέρεται αρκετά καλά, αφού το μοντέλο παρουσιάζει ιδιαίτερα υψηλές τιμές R, και R², πράγμα που δείχνει το ποσοστό της καλής προσαρμογής του υποδείγματος μας R²: Το μοντέλο εξηγεί το 94,6% της συνολικής μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής GDP (ΑΕΠ).

Πίνακας 5.5: Ανάλυση Διακύμανσης ANOVA^b - Ελλάδα

Model		Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	71541066,887	5	14308213,377	42,342	,000 ^a
	Residual	4055044,224	12	337920,352		
	Total	75596111,111	17			

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(EXPORT), SMEAN(GERD), SMEAN(PATENT), SMEAN(HUMAN)

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Στον πίνακα 5.5. ελέγχουμε το αποτέλεσμα της ANOVA του υποδείγματος, με τον στατιστικό έλεγχο F (F statistic). Στον έλεγχο αυτό θέλουμε να δούμε αν τα υπολείμματα της παλινδρόμησης, ακολουθούν και κατά πόσο μια κανονική κατανομή. Στην περίπτωση της Ελλάδας, λόγω του ότι η στατιστική F statistic υπολογίζεται και είναι στατιστικά σημαντική (42,342) θεωρούμε ότι τα υπόλοιπα ακολουθούν μια κανονική κατανομή.

Πίνακας 5.6: Συντελεστές -Coefficients^a - Ελλάδα

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized	t	Sig.
			Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	5238,880	970,940		5,396	,000
SMEAN(PATENT)	159,942	60,173	,335	2,658	,021
SMEAN(HUMAN)	,663	1,170	,096	,567	,581
SMEAN(GERD)	-2,195	11,447	-,023	-,192	,851
SMEAN(EXPORT)	16189,671	3303,967	,496	4,900	,000
SMEAN(INVEST)	-,013	,004	-,386	-3,083	,009

a. Dependent Variable: SMEAN(GDP)
 Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Οι συντελεστές βγαίνουν στατιστικά σημαντικοί, όπως φαίνεται από τη στατιστική t (t statistic) και όλοι έχουν θετική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή GDP (ΑΕΠ). Εντούτοις, δεν ισχύει αυτό αναφορικά με τις μεταβλητές *GERD* (Δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία ανά κάτοικο) και *INVEST* (Διεθνή επενδυτική θέση της χώρας). Η μεταβλητή *GERD* δεν είναι στατιστικά σημαντική, ενώ η μεταβλητή *INVEST* αν και είναι στατιστικά σημαντική, έχει αρνητική επίδραση στο ΑΕΠ.

Αυτό θα μπορούσε να εξηγηθεί με κυριότερους λόγους αφενός το γεγονός *GERD* ότι η δαπάνη για E&A δεν κατανέμεται αποτελεσματικά μεταξύ των κλάδων ή των χρήσεων και ότι το επίπεδο επενδύσεων *INVEST* ουσιαστικά επιδρά αρνητικά στο εγχώριο προϊόν, λόγω του ότι μιλάμε για ένα αρνητικό μέγεθος, δηλαδή από-επένδυση. Συνήθως οι παραπάνω ανεξάρτητες μεταβλητές επηρεάζουν θετικά το ΑΕΠ. Η οικονομική κρίση όμως στην Ελλάδα επηρέασε αρνητικά την ανάπτυξη, αποσυντόνισε την αγορά εργασίας του επιστημονικού προσωπικού, συντέλεσε στη μείωση των κονδυλίων για έρευνα και τεχνολογία, προκάλεσε μείωση της ζήτησης και της αγοραστικής δύναμης των πολιτών και μείωση της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων. Οι περιορισμοί αυτοί επηρέασαν τις επενδύσεις και τις εξαγωγικές εταιρείες της χώρας.

Λαμβάνοντας υπόψη το R^2 / Adjusted R^2 από τη σύνοψη του υποδείγματος, το t statistic και το στατιστικό έλεγχο F statistic/ τη σημαντικότητα sig από το αποτέλεσμα της ANOVA μπορούμε να συμπεράνουμε ότι το Υπόδειγμά μας

συμπεριφέρεται στο σύνολο του ικανοποιητικά. Σύμφωνα με το υπόδειγμά μας παρατηρούμε πως στην Ελλάδα το ΑΕΠ επηρεάζεται θετικά από τον αριθμό των πατέντων, τον αριθμό των εργαζομένων στην έρευνα και την τεχνολογία, και από τις εξαγωγές, ενώ λόγω του χαμηλού ποσοστού χρηματοδότησης της έρευνας δεν επηρεάζεται από τις δαπάνες για έρευνα, ενώ οι από-επενδύσεις και η μετεγκατάσταση των επιχειρήσεων στο εξωτερικό που παρατηρείται επηρεάζουν αρνητικά το ΑΕΠ της Ελλάδας.

5.4. Το Υπόδειγμα για την Ιταλία: Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της στατιστικής και οικονομετρικής ανάλυσης με δείκτες για την Ιταλία και επεξήγηση αυτών των αποτελεσμάτων

Οι παρακάτω πίνακες της ενότητας 5.4. παρουσιάζουν τις συσχετίσεις των μεταβλητών με τον υπολογισμό του μοντέλου Pearson Correlation με τους συντελεστές του υποδείγματος και τα αντίστοιχα διαστήματα εμπιστοσύνης και επίπεδα σημαντικότητας. Επεξηγηματικά με την οικονομετρική ανάλυση υπολογίζουμε τους συντελεστές, τη σημαντικότητα τους δηλαδή τα t-statistics, τον συντελεστή R^2 καλής προσαρμογής του μοντέλου, καθώς και τον συντελεστή DW (Durbin Watson) που είναι ο συντελεστής αυτοσυσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών. Ελέγχουμε επίσης τα αποτελέσματα της ANOVA του υποδείγματος με τον στατιστικό έλεγχο F (F statistic) για να δούμε αν τα υπολείμματα της οικονομετρικής μας ανάλυσης –παλινδρόμησης ακολουθούν και κατά πόσο μια κανονική κατανομή.

Πίνακες ενότητας 5.4: Περιγραφική Στατιστική (Descriptive Statistics), Σύνοψη Υποδείγματος (Model Summary), Ανάλυση διασποράς (Analysis of Variance – Ανονα), Σημαντικότητα Συσχέτισης Συντελεστών (Coefficients) για την Ιταλία.

Πίνακας 5.7: Descriptive Statistics – Περιγραφική Στατιστική - Ιταλία

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
SMEAN(GDP)	19	21900,00	25100,00	23694,4444	969,80652
SMEAN(PATENTS)	19	109,42	204,92	168,9617	25,03012
SMEAN(HUMAN)	19	5674,00	9837,00	7984,6842	1508,21565
SMEAN(GERD)	19	147,50	326,80	256,9722	56,43465
SMEAN(EXPORTS)	19	2,69	4,69	3,6834	,63714
SMEAN(INVEST)	19	-459526,00	-50284,00	-260024,1176	141668,351
Valid N (listwise)	19				30

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Πίνακας 5.8: Σύνοψη υποδείγματος - Model Summary για την Ιταλία

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,970 ^a	,942	,919	275,55306

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(PATENTS), SMEAN(EXPORTS), SMEAN(RD), SMEAN(HRST)

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Όπως βλέπουμε από τα αποτελέσματα το μοντέλο μας συμπεριφέρεται αρκετά καλά, αφού το μοντέλο παρουσιάζει υψηλές τιμές R, και R^2 , πράγμα που δείχνει το ποσοστό της καλής προσαρμογής του υποδείγματος μας R^2 : Το μοντέλο εξηγεί το 94,2% της συνολικής μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής GDP (ΑΕΠ).

Πίνακας 5.9: Ανάλυση Διακύμανσης -ANOVA^b - Ιταλία

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	15942361,123	5	3188472,225	41,993	,000 ^a
	Residual	987083,322	13	75929,486		
	Total	16929444,444	18			

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(PATENTS), SMEAN(EXPORTS), SMEAN(GERD), SMEAN(HUMAN)

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Στον πίνακα 5.9 ελέγχουμε το αποτέλεσμα της ANOVA του υποδείγματος, με τον στατιστικό έλεγχο F (F statistic). Στον έλεγχο αυτό θέλουμε να δούμε αν τα υπολείμματα της παλινδρόμησης, ακολουθούν και κατά πόσο μια κανονική κατανομή. Στην περίπτωση της Ιταλίας, λόγω του ότι η στατιστική F statistic υπολογίζεται και είναι στατιστικά σημαντική (41,993) θεωρούμε ότι τα υπόλοιπα ακολουθούν μια κανονική κατανομή.

Πίνακας 5.10: Συντελεστές - Coefficients^a - Ιταλία

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	T	Sig.	
	B	Std. Error	Beta			
1	(Constant)	19259,338	2964,528		6,497	,000
	SMEAN(PATENTS)	48,365	7,241	1,248	6,679	,000
	SMEAN(HUMAN)	,092	,393	,143	,234	,819
	SMEAN(GERD)	-12,004	3,696	-,699	-3,248	,006
	SMEAN(EXPORTS)	-220,202	425,072	-,145	-,518	,613
	SMEAN(INVEST)	,002	,002	,323	1,360	,197

a. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Μόνο δύο από τους συντελεστές (PATENTS-GERD) βγαίνουν στατιστικά σημαντικοί, όπως φαίνεται από τη στατιστική t (t statistic) και έχουν θετική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή GDP (ΑΕΠ).

Δεν είναι στατιστικά σημαντικές οι μεταβλητές HUMAN (αριθμός εργαζομένων στη έρευνα και την τεχνολογία), EXPORTS (ποσοστό της χώρας στο σύνολο των παγκόσμιων εξαγωγών) και η INVEST (Διεθνή επενδυτική θέση της χώρας – ΔΕΘ), ενώ η μεταβλητή GERD (δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία ανά κάτοικο) αν και είναι στατιστικά σημαντική, έχει αρνητική επίδραση στο εγχώριο προϊόν GDP (ΑΕΠ).

Αυτό θα μπορούσε να εξηγηθεί με κυριότερους λόγους αφενός ο αριθμός των εργαζομένων στην έρευνα και την τεχνολογία (HUMAN) δεν είναι σωστά κατανομημένος στους κλάδους αιχμής που επηρεάζουν το ΑΕΠ, έχουν μειωθεί οι εξαγωγές και αυτό επηρεάζει αρνητικά το ΑΕΠ, ενώ το επίπεδο επενδύσεων – Invest λόγω της μειωμένης διεθνούς επενδυτικής δυνατότητας δεν συνεισφέρει στην αύξηση του ΑΕΠ της Ιταλίας.

Λαμβάνοντας υπόψη το R^2 / Adjusted R^2 από τη σύνοψη του υποδείγματος, το t statistic και το στατιστικό έλεγχο F statistic/ τη σημαντικότητα sig από το αποτέλεσμα της ANOVA μπορούμε να συμπεράνουμε ότι το μοντέλο μας συμπεριφέρεται στο σύνολο του ικανοποιητικά. Σύμφωνα με το μοντέλο μας παρατηρούμε πως στην Ιταλία το ΑΕΠ επηρεάζεται θετικά μόνο από τον αριθμό των πατέντων (PATENTS), αρνητικά από τις δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία (ανά κάτοικο-GERD), ενώ δεν επηρεάζεται από τον αριθμό των εργαζομένων στην έρευνα και την τεχνολογία (HUMAN), τις εξαγωγές (EXPORTS) και τη διεθνή επενδυτική

θέση της χώρας (INVEST). Η οικονομική κρίση στην Ιταλία επηρέασε αρνητικά την ανάπτυξη, αποσυντόνισε την αγορά εργασίας του επιστημονικού προσωπικού, προκάλεσε μείωση της ζήτησης και της αγοραστικής δύναμης των πολιτών, μείωση της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και των μείωση των επενδύσεων. Οι περιορισμοί αυτοί επηρέασαν αρνητικά και τις εξαγωγικές εταιρείες.

5.5 Το Υπόδειγμα για τη Πορτογαλία: Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της στατιστικής και οικονομετρικής ανάλυσης με δείκτες για τη Πορτογαλία και επεξήγηση αυτών των αποτελεσμάτων.

Οι παρακάτω πίνακες της ενότητας 5.5. παρουσιάζουν τις συσχετίσεις των μεταβλητών με τον υπολογισμό του μοντέλου Pearson Correlation με τους συντελεστές β του υποδείγματος και τα αντίστοιχα διαστήματα εμπιστοσύνης και επίπεδα σημαντικότητας. Επεξηγηματικά με την οικονομετρική ανάλυση υπολογίζουμε τους συντελεστές, τη σημαντικότητα τους δηλαδή τα t-statistics, τον συντελεστή R^2 καλής προσαρμογής του μοντέλου, καθώς και τον συντελεστή DW (Durbin Watson) που είναι ο συντελεστής αυτοσυσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών. Ελέγχουμε επίσης τα αποτελέσματα της ANOVA του υποδείγματος με τον στατιστικό έλεγχο F (F statistic) για να δούμε αν τα υπολείμματα της οικονομετρικής μας ανάλυσης –παλινδρόμησης ακολουθούν και κατά πόσο μια κανονική κατανομή.

Πίνακες ενότητας 5.5: Περιγραφική Στατιστική (Descriptive Statistics), Σύνοψη Υποδείγματος (Model Summary), Ανάλυση διασποράς (Analysis of Variance – Anova), Σημαντικότητα Συσχέτισης Συντελεστών (Coefficients) για τη Πορτογαλία.

Πίνακας 5.11: Descriptive Statistics – Περιγραφική Στατιστική -Πορτογαλία

	Mean	Std. Deviation	N
SMEAN(GDP)	14288,8889	827,23696	19
SMEAN(PATENTS)	11,8611	6,20419	19
SMEAN(HUMAN)	1155,6842	278,89685	19
SMEAN(GERD)	138,8556	75,96087	19
SMEAN(EXPORTS)	,4421	,04183	19
SMEAN(INVEST)	-107894,1667	64225,93119	19

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Πίνακας 5.12: Σύνοψη υποδείγματος - Model Summary^b για τη Πορτογαλία

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,792 ^a	,627	,483	594,67270	1,141

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(PATENTS), SMEAN(EXPORTS), SMEAN(GERD), SMEAN(HUMAN) b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)
Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Όπως βλέπουμε από τα αποτελέσματα το μοντέλο μας συμπεριφέρεται καλά αφού το μοντέλο παρουσιάζει σχετικά καλές τιμές R, και R², πράγμα που δείχνει ότι υπάρχει αρκετά ικανοποιητικό ποσοστό καλής προσαρμογής του υποδείγματος μας R²: Το μοντέλο εξηγεί το 62,7% της συνολικής μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής GDP (ΑΕΠ). Το μοντέλο είναι σύμφωνα με τη στατιστική πρακτική αποδεκτό (50%-70%)

Πίνακας 5.13: Ανάλυση Διακύμανση ANOVA^b - Πορτογαλία

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	7720514,669	5	1544102,934	4,366	,015 ^a
	Residual	4597263,109	13	353635,624		
	Total	12317777,778	18			

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(PATENTS), SMEAN(EXPORTS), SMEAN(GERD), SMEAN(HUMAN) b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)
Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Στον πίνακα 5.13 ελέγχουμε το αποτέλεσμα της ANOVA του υποδείγματος, με τον στατιστικό έλεγχο F (F statistic). Στον έλεγχο αυτό θέλουμε να δούμε αν τα υπολείμματα της παλινδρόμησης, ακολουθούν και κατά πόσο μια κανονική κατανομή. Στην περίπτωση της Πορτογαλίας, λόγω του ότι η στατιστική F statistic υπολογίζεται αλλά δεν είναι αρκετά στατιστικά σημαντική (4,366), θεωρούμε ότι τα υπολείμματα ακολουθούν μια όχι και τόσο κανονική κατανομή. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η οικονομία της Πορτογαλίας, κατά τα έτη που ερευνάται, όπως περιγράφεται από τα στατιστικά δεδομένα, αφορά ένα οικονομικό σύστημα με συγκεκριμένες ιδιαιτερότητες (όπως οικονομική κρίση, παρεμβατικές νομοθετικές ρυθμίσεις διαρθρωτικές αναποτελεσματικές πολιτικές κτλ) οι οποίες εισάγουν τις όποιες σχετικά αναντιστοιχίες παρουσιάζει το υπόδειγμά μας, όπως για παράδειγμα τη στατιστική σημαντικότητα των υπολειμματικών τιμών (residual).

Πίνακας 5.14: Συντελεστές Coefficients^a - Πορτογαλία

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	21426,369	4900,462		4,372	,001
	SMEAN(PATENTS)	87,111	34,789	,653	2,504	,026
	SMEAN(HUMAN)	-2,522	1,627	-,850	-1,550	,145
	SMEAN(GERD)	,217	4,506	,020	,048	,962
	SMEAN(EXPORTS)	-12545,552	7858,224	-,634	-1,596	,134
	SMEAN(INVEST)	-,002	,007	-,187	-,328	,748

a. Dependent Variable: SMEAN (GDP)

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Μόνο ένας από τους συντελεστές (PATENTS) βγαίνει στατιστικά σημαντικός, όπως φαίνεται από τη στατιστική t (t statistic) και έχει θετική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή GDP (ΑΕΠ).

Δεν είναι στατιστικά σημαντικές οι μεταβλητές HUMAN (αριθμός εργαζομένων στη έρευνα και την τεχνολογία), GERD (δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία ανά κάτοικο), EXPORTS (ποσοστό της χώρας στο σύνολο των παγκόσμιων εξαγωγών) και η INVEST (Διεθνή επενδυτική θέση της χώρας – ΔΕΘ).

Αυτό θα μπορούσε να εξηγηθεί με κυριότερους λόγους το ότι ο αριθμός των εργαζομένων στην έρευνα και την τεχνολογία (HUMAN) δεν είναι σωστά κατανομημένος στους κλάδους αιχμής που επηρεάζουν το ΑΕΠ, ότι η δαπάνη για E&A (GERD) δεν κατανέμεται αποτελεσματικά μεταξύ, π.χ. κλάδων ή χρήσεων, έχουν μειωθεί οι εξαγωγές EXPORTS και αυτό επηρεάζει αρνητικά το ΑΕΠ, ενώ το επίπεδο επενδύσεων – INVEST λόγω της μειωμένης διεθνούς επενδυτικής δυνατότητας δεν συνεισφέρει στην αύξηση του ΑΕΠ της Πορτογαλίας.

Λαμβάνοντας υπόψη το R^2 / Adjusted R^2 από τη σύνοψη του υποδείγματος, το t statistic και το στατιστικό έλεγχο F statistic/ τη σημαντικότητα sig από το αποτέλεσμα της Anova μπορούμε να συμπεράνουμε ότι το μοντέλο μας συμπεριφέρεται στο σύνολο του ικανοποιητικά. Σύμφωνα με το μοντέλο μας παρατηρούμε πως στη Πορτογαλία, το ΑΕΠ επηρεάζεται θετικά μόνο από τον αριθμό των πατέντων (PATENTS), ενώ δεν επηρεάζεται από τον αριθμό των εργαζομένων στην έρευνα και την τεχνολογία (HUMAN), τις δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία

(ανά κάτοικο-GERD), τις εξαγωγές (EXPORTS) και τη διεθνή επενδυτική θέση της χώρας (INVEST). Η οικονομική κρίση στη Πορτογαλία επηρέασε αρνητικά την ανάπτυξη, αποσυντόνισε την αγορά εργασίας του επιστημονικού προσωπικού, συντέλεσε στη μείωση των κονδυλίων για έρευνα και τεχνολογία, προκάλεσε μείωση της ζήτησης και της αγοραστικής δύναμης των πολιτών, μείωση της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων και των μείωση των επενδύσεων. Οι περιορισμοί αυτοί επηρέασαν αρνητικά τις επενδύσεις και τις εξαγωγικές εταιρείες.

5.6 Το Υπόδειγμα για την Ισπανία: Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της στατιστικής και οικονομετρικής ανάλυσης με δείκτες για την Ισπανία και επεξήγηση αυτών των αποτελεσμάτων.

Οι παρακάτω πίνακες της ενότητας 5.6. παρουσιάζουν τις συσχετίσεις των μεταβλητών με τον υπολογισμό του μοντέλου Pearson Correlation με τους συντελεστές του υποδείγματος και τα αντίστοιχα διαστήματα εμπιστοσύνης και επίπεδα σημαντικότητας. Επεξηγηματικά με την οικονομετρική ανάλυση υπολογίζουμε τους συντελεστές, τη σημαντικότητα τους δηλαδή τα t-statistics, τον συντελεστή R² square καλής προσαρμογής του μοντέλου, καθώς και τον συντελεστή DW (Durbin Watson) που είναι ο συντελεστής αυτοσυσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών. Ελέγχουμε επίσης τα αποτελέσματα της ANOVA του υποδείγματος με τον στατιστικό έλεγχο F (F statistic) για να δούμε αν τα υπολείμματα της οικονομετρικής μας ανάλυσης –παλινδρόμησης ακολουθούν και κατά πόσο μια κανονική κατανομή.

Πίνακες ενότητας 5.6. Περιγραφική (Descriptive Statistics), Σύνοψη Υποδείγματος (Model Summary), Ανάλυση διασποράς (Analysis of Variance – Anova), Σημαντικότητα Συσχέτισης Συντελεστών (Coefficients) για την Ισπανία.

Πίνακας 5.15: Descriptive Statistics – Περιγραφική Στατιστική - Ισπανία

	Mean	Std. Deviation	N
SMEAN(GDP)	19811,1111	1613,10222	19
SMEAN(PATENTS)	52,0278	13,60420	19
SMEAN(HUMAN)	8141,8421	2030,89932	19
SMEAN(GERD)	208,9500	82,55893	19
SMEAN(EXPORTS)	2,2023	,14833	19
SMEAN(INVEST)	-521343,0000	350436,12680	19

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Πίνακας 5.16: Σύνοψη υποδείγματος - Model Summary^b για την Ισπανία

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,974 ^a	,949	,930	428,27987	1,815

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(EXPORTS), SMEAN(PATENTS), SMEAN(GERD), SMEAN(HUMAN) b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)
Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Όπως βλέπουμε από τα αποτελέσματα το μοντέλο μας συμπεριφέρεται αρκετά καλά, αφού το μοντέλο παρουσιάζει υψηλές τιμές R, και R^2 , πράγμα που δείχνει το ποσοστό της καλής προσαρμογής του υποδείγματος μας R^2 : Το μοντέλο εξηγεί το 94,9% της συνολικής μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής GDP (ΑΕΠ).

Πίνακας 5.17: Ανάλυση Διακύμανσης - ANOVA^b - Ισπανία

Model		Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	44453270,324	5	8890654,065	48,471	,000 ^a
	Residual	2384507,454	13	183423,650		
	Total	46837777,778	18			

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(EXPORTS), SMEAN(PATENTS), SMEAN(GERD), SMEAN(HUMAN) b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)
Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Στον πίνακα 5.17 ελέγχουμε το αποτέλεσμα της ANOVA του υποδείγματος, με τον στατιστικό έλεγχο F (F statistic). Στον έλεγχο αυτό θέλουμε να δούμε αν τα υπολείμματα της παλινδρόμησης, ακολουθούν και κατά πόσο μια κανονική κατανομή. Στην περίπτωση της Ισπανίας, λόγω του ότι η στατιστική F statistic υπολογίζεται και είναι στατιστικά σημαντική (48,471) θεωρούμε ότι τα υπολείμματα ακολουθούν μια κανονική κατανομή.

Πίνακας 5.18: Συντελεστές - Coefficients^a - Ισπανία

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2947,515	2338,107		1,261	,230
	SMEAN(PATENTS)	55,435	35,025	,468	1,583	,138
	SMEAN(HUMAN)	1,147	,390	1,444	2,940	,011
	SMEAN(GERD)	2,346	5,401	,120	,434	,671
	SMEAN(EXPORTS)	3116,515	977,008	,287	3,190	,007
	SMEAN(INVEST)	,005	,002	1,129	2,537	,025

a. Dependent Variable: SMEAN(GDP) Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Οι συντελεστές βγαίνουν στατιστικά σημαντικοί, όπως φαίνεται από τη στατιστική t (t statistic) και όλοι έχουν θετική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή GDP (ΑΕΠ).

Παρόλο την οικονομική κρίση που επηρέασε και την Ισπανία οι εξεταζόμενες ανεξάρτητες μεταβλητές PATENTS (αριθμός πατέντων ανά 1 εκτ εργαζόμενους), HUMAN (αριθμός εργαζομένων στην έρευνα και την τεχνολογία), GERD (δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία ανά κάτοικο), EXPORTS (ποσοστό της χώρας στο σύνολο των παγκόσμιων εξαγωγών), INVEST (διεθνής επενδυτική θέση της χώρας), επηρεάζουν θετικά την εξαρτημένη μεταβλητή GDP (ΑΕΠ).

Αυτό θα μπορούσε να εξηγηθεί με κυριότερους λόγους την αποτελεσματική υλοποίηση των νέων πατέντων προς όφελος της οικονομικής δραστηριότητας και κατ' επέκταση του ΑΕΠ, τον καλό συντονισμό του επιστημονικού προσωπικού που σχετίζεται με την έρευνα και την τεχνολογία, την καλή κατανομή και αξιολόγηση των δαπανών για την έρευνα και την τεχνολογία, καθώς και την υιοθέτηση πολιτικών που παρόλο την κακή οικονομική συγκυρία για τη χώρα βοηθούν τις εξαγωγές και τις επενδύσεις και έχουν θετική επιρροή στο ΑΕΠ της χώρας.

Λαμβάνοντας υπόψη το R^2 / Adjusted R^2 από τη σύνοψη του υποδείγματος, το t statistic και το στατιστικό έλεγχο F statistic/ τη σημαντικότητα sig από το αποτέλεσμα της ANOVA μπορούμε να συμπεράνουμε ότι το μοντέλο μας συμπεριφέρεται στο σύνολο του ικανοποιητικά.

5.7 Το Υπόδειγμα για τη Γερμανία: Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της στατιστικής και οικονομετρικής ανάλυσης με δείκτες για τη Γερμανία και επεξήγηση αυτών των αποτελεσμάτων.

Οι παρακάτω πίνακες της ενότητας 5.7 παρουσιάζουν τις συσχετίσεις των μεταβλητών με τον υπολογισμό του μοντέλου Pearson Correlation με τους συντελεστές β του υποδείγματος και τα αντίστοιχα διαστήματα εμπιστοσύνης και επίπεδα σημαντικότητας. Επεξηγηματικά με την οικονομετρική ανάλυση υπολογίζουμε τους συντελεστές, τη σημαντικότητα τους δηλαδή τα t-statistics, τον συντελεστή R^2 καλής προσαρμογής του μοντέλου, καθώς και τον συντελεστή DW (Durbin Watson) που είναι ο συντελεστής αυτοσυσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών. Ελέγχουμε επίσης τα αποτελέσματα της ANOVA του υποδείγματος με τον στατιστικό έλεγχο F (F statistic) για να δούμε αν τα υπολείμματα της οικονομετρικής μας ανάλυσης –παλινδρόμησης ακολουθούν και κατά πόσο μια κανονική κατανομή.

Πίνακες ενότητας 5.7: Περιγραφική Στατιστική (Descriptive Statistics), Σύνοψη Υποδείγματος (Model Summary), Ανάλυση διασποράς (Analysis of Variance – Ανοva), Σημαντικότητα Συσχέτισης Συντελεστών (Coefficients) για τη Γερμανία.

Πίνακας 5.19: Descriptive Statistics – Περιγραφική Στατιστική - Γερμανία

	Mean	Std. Deviation	N
SMEAN(GDP)	27355,5556	1913,75786	19
SMEAN(PATENTS)	526,8022	66,10131	19
SMEAN(HRST)	19089,1111	1668,24631	19
SMEAN(RD)	688,6333	132,92818	19
SMEAN(EXPORTS)	8,7528	,45969	19
SMEAN(INVEST)	446561,5789	408456,99348	19

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Πίνακας 5.20: Σύνοψη υποδείγματος - Model Summary^b - Γερμανία

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,975 ^a	,950	,930	504,94693	1,558

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(PATENTS), SMEAN(EXPORTS), SMEAN(RD), SMEAN(HRST) b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Όπως βλέπουμε από τα αποτελέσματα το μοντέλο μας συμπεριφέρεται αρκετά καλά, αφού το μοντέλο παρουσιάζει υψηλές τιμές R, και R^2 , πράγμα που δείχνει το ποσοστό της καλής προσαρμογής του υποδείγματος μας R^2 : Το μοντέλο εξηγεί το 95% της συνολικής μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής GDP (ΑΕΠ).

Πίνακας 5.21: Ανάλυση Διακύμανσης - ANOVA^b Γερμανία

Model		Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	62609816,185	5	12521963,237	49,111	,000 ^a
	Residual	3314628,259	13	254971,405		
	Total	65924444,444	18			

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(PATENTS), SMEAN(EXPORTS), SMEAN(HUMAN), SMEAN(GERD) b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)
 Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Στον πίνακα 5.21 ελέγχουμε το αποτέλεσμα της ANOVA του υποδείγματος, με τον στατιστικό έλεγχο F (F statistic). Στον έλεγχο αυτό θέλουμε να δούμε αν τα υπολείμματα της παλινδρόμησης, ακολουθούν και κατά πόσο μια κανονική κατανομή. Στην περίπτωση της Γερμανίας, λόγω του ότι η στατιστική F statistic υπολογίζεται και είναι στατιστικά σημαντική (49,111) θεωρούμε ότι τα υπόλοιπα ακολουθούν μια κανονική κατανομή.

Πίνακας 5.22: Συντελεστές -Coefficients^a – Γερμανία

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	18120,812	4466,399		4,057	,001
	SMEAN(PATENTS)	9,944	2,606	,343	3,816	,002
	SMEAN(HUMAN)	-,258	,244	-,225	-1,057	,310
	SMEAN(GERD)	9,871	1,746	,686	5,654	,000
	SMEAN(EXPORTS)	162,120	309,729	,039	,523	,609
	SMEAN(INVEST)	,002	,001	,341	1,708	,111

a. Dependent Variable: SMEAN(GDP) Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Οι συντελεστές βγαίνουν στατιστικά σημαντικοί, όπως φαίνεται από τη στατιστική t (t statistic) και όλοι έχουν θετική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή GDP (ΑΕΠ). Αυτό δεν παρατηρείται μόνο με τη μεταβλητή HUMAN (αριθμός των εργαζομένων στην έρευνα και την τεχνολογία) που εάν και είναι στατιστικά σημαντική επηρεάζει αρνητικά το ΑΕΠ. Το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να εξηγηθεί με τη μη ορθολογική κατανομή και συντονισμό του επιστημονικού προσωπικού που σχετίζεται με την έρευνα και την τεχνολογία, σε όλο το φάσμα των κλάδων της οικονομίας της χώρας.

Η Γερμανία δίνει περισσότερο έμφαση στην καινοτομία και στην έρευνα που σχετίζεται με τη μεγάλη και πολύ μεγάλη επιχειρηματικότητα.

Η πρόσφατη οικονομική κρίση και οι δυσμενείς συνέπειες της στις περισσότερες οικονομίες της Ευρώπης επηρέασε ελάχιστα μέχρι σήμερα την οικονομία της Γερμανίας. Αυτό φαίνεται και από τις εξεταζόμενες ανεξάρτητες μεταβλητές του υποδείγματός μας PATENTS (αριθμός πατέντων ανά 1 εκτ εργαζόμενους), HUMAN (αριθμός εργαζομένων στην έρευνα και την τεχνολογία), GERD (δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία ανά κάτοικο), EXPORTS (ποσοστό της χώρας στο σύνολο των παγκόσμιων εξαγωγών), INVEST (διεθνής επενδυτική θέση της χώρας), όπου όλες μαζί επηρεάζουν θετικά την εξαρτημένη μεταβλητή GDP (ΑΕΠ) δηλαδή την ανάπτυξη στη Γερμανία.

Αυτό θα μπορούσε να εξηγηθεί με κυριότερους λόγους την αποτελεσματική υλοποίηση των νέων πατέντων προς όφελος της οικονομικής δραστηριότητας και κατ' επέκταση του ΑΕΠ, την καλή κατανομή και αξιολόγηση των δαπανών για την έρευνα και την τεχνολογία, καθώς και την υιοθέτηση πολιτικών που παρόλο την δυσμενή διεθνή οικονομική συγκυρία βοηθούν τις εξαγωγές και τις επενδύσεις και έχουν θετική επιρροή στο ΑΕΠ της χώρας. Τα παραπάνω έχουν επιτευχθεί λόγω μιας σειράς μεταρρυθμίσεων που έγιναν στη χώρα τα τελευταία χρόνια όπως στη βιομηχανική πολιτική που αποτελεί και τη θεμέλιο λίθο της οικονομίας, στην αγορά εργασίας, στο πρόγραμμα των δημόσιων επενδύσεων και που οδήγησαν τη Γερμανία να διατηρεί το μεγαλύτερο εμπορικό πλεόνασμα μιας μη πετρελαιοπαραγωγικής χώρας παγκοσμίως (ετήσιες καθαρές εξαγωγές 6% του ΑΕΠ) με ηγεμονική παρουσία στις σχεδιαζόμενες ευρωπαϊκές πολιτικές. Η καθοδηγητική συμπεριφορά όμως της Γερμανίας προς τις ασθενέστερες οικονομικά ευρωπαϊκές χώρες έχει επικριθεί αρκετά τελευταία ως προς την αποτελεσματικότητα της.

Λαμβάνοντας υπόψη το R^2 / Adjusted R^2 από τη σύνοψη του υποδείγματος, το t statistic και το στατιστικό έλεγχο F statistic/ τη σημαντικότητα sig από το αποτέλεσμα της ANOVA μπορούμε να συμπεράνουμε ότι το μοντέλο μας συμπεριφέρεται στο σύνολο του ικανοποιητικά στη περίπτωση της Γερμανίας.

5.8 Το Υπόδειγμα για την Ολλανδία: Παρουσίαση των αποτελεσμάτων στατιστικής και οικονομετρικής ανάλυσης με δείκτες για την Ολλανδία και επεξήγηση αυτών των αποτελεσμάτων.

Οι παρακάτω πίνακες της ενότητας 5.8 παρουσιάζουν παρουσιάζει τις συσχετίσεις των μεταβλητών με τον υπολογισμό του μοντέλου Pearson Correlation με τους συντελεστές β του υποδείματος και τα αντίστοιχα διαστήματα εμπιστοσύνης και επίπεδα σημαντικότητας. Επεξηγηματικά με την οικονομετρική ανάλυση υπολογίζουμε τους συντελεστές, τη σημαντικότητα τους δηλαδή τα t-statistics, τον συντελεστή R² καλής προσαρμογής του μοντέλου, καθώς και τον συντελεστή DW (Durbin Watson) που είναι ο συντελεστής αυτοσυσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών. Ελέγχουμε επίσης τα αποτελέσματα της ANOVA του υποδείματος με τον στατιστικό έλεγχο F (F statistic) για να δούμε αν τα υπολείμματα της οικονομετρικής μας ανάλυσης –παλινδρόμησης ακολουθούν και κατά πόσο μια κανονική κατανομή.

Πίνακες ενότητας 5.8: Περιγραφική Στατιστική (Descriptive Statistics), Σύνοψη Υποδείματος (Model Summary), Ανάλυση διασποράς (Analysis of Variance – Ανονα), Σημαντικότητα Συσχέτισης Συντελεστών (Coefficients) για την Ολλανδία.

Πίνακας 5.23: Descriptive Statistics – Περιγραφική Στατιστική-Ολλανδία

	Mean	Std. Deviation	N
SMEAN(GDP)	30966,6667	2381,87601	19
SMEAN(PATENTS)	370,2344	59,51365	19
SMEAN(HUMAN)	3913,2632	1076,19561	19
SMEAN(GERD)	567,4278	101,78095	19
SMEAN(EXPORTS)	3,3114	,26658	19
SMEAN(INVEST)	41570,1579	110072,63311	19

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Πίνακας 5.24: Σύνοψη υποδείματος - Model Summary^b για την Ολλανδία

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,934 ^a	,873	,823	1000,76263	1,333

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(HRST), SMEAN(PATENTS), SMEAN(RD), SMEAN(EXPORTS) b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Όπως βλέπουμε από τα αποτελέσματα το μοντέλο μας συμπεριφέρεται αρκετά καλά, αφού το μοντέλο παρουσιάζει υψηλές τιμές R, και R^2 , πράγμα που δείχνει το ποσοστό της καλής προσαρμογής του υποδείγματος μας R^2 : Το μοντέλο εξηγεί το 87,3% της συνολικής μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής GDP (ΑΕΠ).

Πίνακας 5.25: Ανάλυση Διακύμανσης - ANOVA^b - Ολλανδία

Model		Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	89100164,161	5	17820032,832	17,793	,000 ^a
	Residual	13019835,839	13	1001525,834		
	Total	1,021E8	18			

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(HUMAN), SMEAN(PATENTS), SMEAN(GERD), SMEAN(EXPORTS) b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)
 Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Στον πίνακα 5.25 ελέγχουμε το αποτέλεσμα της ANOVA του υποδείγματος, με τον στατιστικό έλεγχο F (F statistic). Στον έλεγχο αυτό θέλουμε να δούμε αν τα υπολείμματα της παλινδρόμησης, ακολουθούν και κατά πόσο μια κανονική κατανομή. Στην περίπτωση της Ολλανδίας, λόγω του ότι η στατιστική F statistic υπολογίζεται και είναι στατιστικά σημαντική (17,793). θεωρούμε ότι τα υπολείμματα ακολουθούν μια κανονική κατανομή.

Πίνακας 5.26: Συντελεστές -Coefficients^a - Ολλανδία

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	19155,429	11005,568		1,741	,105
	SMEAN(PATENTS)	4,773	6,863	,119	,696	,499
	SMEAN(HUMAN)	,634	,425	,286	1,492	,160
	SMEAN(GERD)	16,333	4,505	,698	3,625	,003
	SMEAN(EXPORTS)	-450,375	2433,609	-,050	-,185	,856
	SMEAN(INVEST)	-,005	,005	-,238	-1,138	,276

a. Dependent Variable: SMEAN(GDP) Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Οι συντελεστές βγαίνουν στατιστικά σημαντικοί, όπως φαίνεται από τη στατιστική t (t statistic) και έχουν θετική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή GDP (ΑΕΠ).

Εντούτοις, δεν ισχύει αυτό αναφορικά με τις μεταβλητές EXPORS (ποσοστό της χώρας στο σύνολο των παγκόσμιων εξαγωγών) και INVEST (διεθνής επενδυτική

θέση της χώρας). Η μεταβλητή EXPORTS δεν είναι στατιστικά σημαντική, ενώ η μεταβλητή INVEST αν και στατιστικά σημαντική έχει αρνητική επίδραση στο ΑΕΠ.

Το παραπάνω εξηγείται με το ότι η πρόσφατη οικονομική κρίση επηρέασε και τη μέχρι πρότινος δυνατή οικονομία της Ολλανδίας στον τομέα των εξαγωγών και των επενδύσεων. Η οικονομική κρίση περιόρισε την αγοραστική δύναμη παραδοσιακών πελατών των ολλανδικών προϊόντων (Βέλγιο, Γερμανία, Ην. Βασίλειο, Γαλλία, Ιταλία) και είχε αρνητικό αντίκτυπο στις επενδύσεις που συνδέονταν με τον εξαγωγικό τομέα. Δεδομένου ότι η Ολλανδία είναι η 2^η εξαγωγική δύναμη στην ΕΕ και οι ολλανδικές εξαγωγές ανέρχονται περίπου στο 85% του ΑΕΠ (Γραφείο ΟΕΥ Χάγης, Ετήσια Έκθεση 2013) η όποια μείωση των εξαγωγών έχει αρνητική επίδραση στο ΑΕΠ.

Οι υπόλοιπες ανεξάρτητες μεταβλητές του υποδείγματός μας PATENTS (αριθμός πατέντων ανά 1 εκτ εργαζόμενους), HUMAN (αριθμός εργαζομένων στην έρευνα και την τεχνολογία), GERD (δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία ανά κάτοικο), φαίνεται ότι όλες επηρεάζουν θετικά την εξαρτημένη μεταβλητή GDP (ΑΕΠ) δηλαδή την ανάπτυξη στην Ολλανδία.

Αυτό θα μπορούσε να εξηγηθεί με κυριότερους λόγους την αποτελεσματική υλοποίηση των νέων πατέντων στον τομέα της φυτικής και ζωικής παραγωγής προς όφελος της οικονομικής δραστηριότητας και κατ' επέκταση του ΑΕΠ, τον καλό συντονισμό του επιστημονικού προσωπικού που σχετίζεται με την έρευνα και την τεχνολογία, την καλή κατανομή και αξιολόγηση των δαπανών για την έρευνα και την τεχνολογία και έχουν θετική επιρροή στο ΑΕΠ της χώρας. Τα παραπάνω έχουν επιτευχθεί λόγω μιας σειράς μεταρρυθμίσεων που έγιναν στη χώρα τα τελευταία χρόνια που αφορούσαν τη βιομηχανική εξαγωγική παραγωγή, την αγορά εργασίας, το πρόγραμμα των δημόσιων επενδύσεων, που οδήγησαν την Ολλανδία να διατηρεί το δεύτερο μεγαλύτερο πλεονασματικό ισοζύγιο στην ΕΕ μετά τη Γερμανία. Η οικονομική κρίση επιβράδυνε αυτή την εξέλιξη σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία που έχουμε συλλέξει για την εξέλιξη του ΑΕΠ της χώρας μέχρι το 2013.

Λαμβάνοντας υπόψη το R^2 / Adjusted R^2 από τη σύνοψη του υποδείγματος, το t statistic και το στατιστικό έλεγχο F statistic/ τη σημαντικότητα sig από το

αποτέλεσμα της ANOVA μπορούμε να συμπεράνουμε ότι το μοντέλο μας συμπεριφέρεται στο σύνολο του ικανοποιητικά στη περίπτωση της .

Σύμφωνα με το μοντέλο μας παρατηρούμε πως στην Ολλανδία το ΑΕΠ επηρεάζεται θετικά από τον αριθμό των πατέντων, τον αριθμό των εργαζομένων στην έρευνα και την τεχνολογία, και από τις δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία, ενώ λόγω της διανύμενης οικονομικής κρίσης δεν επηρεάζεται από τις εξαγωγές και οι από-επενδύσεις που παρατηρούνται στην οικονομία επηρεάζουν αρνητικά το ΑΕΠ της Ολλανδίας στη εξεταζόμενη περίοδο του υποδείγματός μας (1995-2013).

5.9 Το Υπόδειγμα για τη Φιλανδία: Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της στατιστικής και οικονομετρικής ανάλυσης με δείκτες για τη Φιλανδία και επεξήγηση αυτών των αποτελεσμάτων.

Οι παρακάτω πίνακες της ενότητας 5.9. παρουσιάζουν τις συσχετίσεις των μεταβλητών με τον υπολογισμό του μοντέλου Pearson Correlation με τους συντελεστές β του υποδείγματος και τα αντίστοιχα διαστήματα εμπιστοσύνης και επίπεδα σημαντικότητας. Επεξηγηματικά με την οικονομετρική ανάλυση υπολογίζουμε τους συντελεστές, τη σημαντικότητα τους δηλαδή τα t-statistics, τον συντελεστή R^2 καλής προσαρμογής του μοντέλου, καθώς και τον συντελεστή DW (Durbin Watson) που είναι ο συντελεστής αυτοσυσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών. Ελέγχουμε επίσης τα αποτελέσματα της ANOVA του υποδείγματος με τον στατιστικό έλεγχο F (F statistic) για να δούμε αν τα υπολείμματα της οικονομετρικής μας ανάλυσης –παλινδρόμησης ακολουθούν και κατά πόσο μια κανονική κατανομή.

Πίνακες ενότητας 5.9: Περιγραφική Στατιστική (Descriptive Statistics), Σύνοψη Υποδείγματος (Model Summary), Ανάλυση διασποράς (Analysis of Variance – Anova), Σημαντικότητα Συσχέτισης Συντελεστών (Coefficients) για τη Φιλανδία.

Πίνακας 5.27: Descriptive Statistics – Περιγραφική Στατιστική- Φιλανδία

	Mean	Std. Deviation	N
SMEAN(GDP)	28444,4444	3253,07072	19
SMEAN(PATENTS)	483,8544	70,35332	19
SMEAN(HUMAN)	1355,1176	148,06075	19
SMEAN(GERD)	964,1222	281,37919	19
SMEAN(EXPORTS)	,6337	,09318	19
SMEAN(INVEST)	-41619,1579	70830,90013	19

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Πίνακας 5.28: Σύνοψη υποδείγματος - Model Summary^b για τη Φιλανδία

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,940 ^a	,884	,839	1303,55687	1,343

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(PATENTS), SMEAN(HUMAN), SMEAN(EXPORTS), SMEAN(GERD) b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Όπως βλέπουμε από τα αποτελέσματα το μοντέλο μας συμπεριφέρεται αρκετά καλά, αφού το μοντέλο παρουσιάζει υψηλές τιμές R, και R², πράγμα που δείχνει το ποσοστό της καλής προσαρμογής του υποδείγματος μας R²: Το μοντέλο εξηγεί το 88,4% της συνολικής μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής GDP (ΑΕΠ).

Πίνακας 5.29: Ανάλυση Διακύμανσης - ANOVA^b - Φιλανδία

Model		Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	1,684E8	5	33678811,588	19,820	,000 ^a
	Residual	22090386,506	13	1699260,500		
	Total	1,905E8	18			

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(PATENTS), SMEAN(HRST), SMEAN(EXPORTS), SMEAN(RD) b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Στον πίνακα 5.29 ελέγχουμε το αποτέλεσμα της ANOVA του υποδείγματος, με τον στατιστικό έλεγχο F (F statistic). Στον έλεγχο αυτό θέλουμε να δούμε αν τα υπολείμματα της παλινδρόμησης, ακολουθούν και κατά πόσο μια κανονική κατανομή. Στην περίπτωση της Φιλανδίας, λόγω του ότι η στατιστική F statistic υπολογίζεται και είναι στατιστικά σημαντική (19,820) θεωρούμε ότι τα υπολείμματα ακολουθούν μια κανονική κατανομή.

Πίνακας 5.30: Συντελεστές -Coefficients^a Φιλανδία

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	8468,625	10912,789		,776	,452
SMEAN(PATENTS)	16,111	9,940	,348	1,621	,129
SMEAN(HUMAN)	-1,142	3,752	-,052	-,304	,766
SMEAN(GERD)	9,275	2,580	,802	3,595	,003
SMEAN(EXPORTS)	8123,393	7615,844	,233	1,067	,306
SMEAN(INVEST)	,009	,009	,189	,918	,375

a. Dependent Variable: SMEAN(GDP) Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Οι συντελεστές βγαίνουν στατιστικά σημαντικοί, όπως φαίνεται από τη στατιστική t (t statistic) και έχουν θετική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή GDP (ΑΕΠ) .

Εντούτοις, δεν ισχύει αυτό αναφορικά με τις μεταβλητές HUMAN (αριθμός εργαζομένων στην έρευνα και την τεχνολογία) και INVEST (διεθνής επενδυτική θέση της χώρας). Οι δύο αυτές ανεξάρτητες μεταβλητές του υποδείγματός μας δεν είναι στατιστικά σημαντικές μεταβλητές και δεν επηρεάζουν το ΑΕΠ της Φιλανδίας.

Η Φιλανδία παρότι στην αρχή της οικονομικής κρίσης εμφάνισε μια παραπλανητική καλή εικόνα για την πορεία της οικονομίας της, στη συνέχεια παρουσίασε μεγάλη συρρίκνωση του ΑΕΠ, αύξηση του δημόσιου χρέους και μείωση της επιχειρηματικής εμπιστοσύνης (FT Tony Barber 12/8/2015). Οι αιτίες των παραπάνω εξελίξεων μπορούν να αναζητηθούν σύμφωνα με την κυβέρνηση της Φιλανδίας στο ασθενές αναπτυξιακό δυναμικό, στις διαρθρωτικές αλλαγές στη βιομηχανία που έχουν μειώσει την υπάρχουσα δυναμικότητα της, στο ότι σπανίζουν πια οι νέες επενδύσεις, και στη καθίζηση των δύο ισχυρότερων βιομηχανικών κλάδων της τηλεπικοινωνίας (NOKIA) και του χάρτου (Stora-Engo). Θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε επίσης ότι οι εργαζόμενοι στην έρευνα και την τεχνολογία- HUMAN έπαψαν να συνεισφέρουν με καινοτόμες παρεμβάσεις στην οικονομία και πως μεταξύ των άλλων η κρίση χρέους στην ευρωζώνη, μείωσε τις εξαγωγές και την επενδυτική διάθεση (INVEST) της οικονομίας της.

Οι υπόλοιπες ανεξάρτητες μεταβλητές του υποδείγματός μας PATENTS (αριθμός πατέντων ανά 1 εκτ εργαζόμενους), GERD (δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία ανά

κάτοικο), EXPORTS (ποσοστό της χώρας στο σύνολο των παγκόσμιων εξαγωγών) φαίνεται ότι επηρεάζουν θετικά την εξαρτημένη μεταβλητή GDP (ΑΕΠ) δηλαδή την ανάπτυξη στη Φιλανδία σύμφωνα με το υπόδειγμά μας.

Λαμβάνοντας υπόψη το R^2 / Adjusted R^2 από τη σύνοψη του υποδείγματος, το t statistic και το στατιστικό έλεγχο F statistic/ τη σημαντικότητα sig από το αποτέλεσμα της Ανονα μπορούμε να συμπεράνουμε ότι το υπόδειγμά μας συμπεριφέρεται στο σύνολο του ικανοποιητικά στη περίπτωση της Φιλανδίας .

Σύμφωνα με το μοντέλο μας παρατηρούμε πως στη Φιλανδία το ΑΕΠ επηρεάζεται θετικά από τον αριθμό των πατέντων, από τις δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία και από τις εξαγωγές, ενώ λόγω της διανυόμενης οικονομικής κρίσης δεν επηρεάζεται από τον αριθμό των εργαζομένων στην έρευνα και την τεχνολογία και από τις επενδύσεις.

5.10 Το Υπόδειγμα για την Ομάδα Χωρών Α: Νότιες Ευρωπαϊκές Χώρες (Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία) - Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της στατιστικής και οικονομετρικής ανάλυσης με δείκτες για την ομάδα Α , επεξήγηση αυτών των αποτελεσμάτων και διαγράμματα.

Οι παρακάτω πίνακες της ενότητας 5.10. παρουσιάζουν τις συσχετίσεις των μεταβλητών με τον υπολογισμό του μοντέλου Pearson Correlation με τους συντελεστές β του υποδείγματος και τα αντίστοιχα διαστήματα εμπιστοσύνης και επίπεδα σημαντικότητας. Επεξηγηματικά με την οικονομετρική ανάλυση υπολογίζουμε τους συντελεστές, τη σημαντικότητα τους δηλαδή τα t-statistics, τον συντελεστή R^2 καλής προσαρμογής του μοντέλου, καθώς και τον συντελεστή DW (Durbin Watson) που είναι ο συντελεστής αυτοσυσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών. Ελέγχουμε επίσης τα αποτελέσματα της ANOVA του υποδείγματος με τον στατιστικό έλεγχο F (F statistic) για να δούμε αν τα υπολείμματα της οικονομετρικής μας ανάλυσης –παλινδρόμησης ακολουθούν και κατά πόσο μια κανονική κατανομή.

Πίνακες ενότητας 5.10: Περιγραφική Στατιστική (Descriptive Statistics), Σύνοψη Υποδείγματος (Model Summary), Ανάλυση διασποράς (Analysis of Variance – Anova), Σημαντικότητα Συσχέτισης Συντελεστών (Coefficients) για τις Νότιες Ευρωπαϊκές Χώρες (Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία).

Πίνακας 5.31: Descriptive Statistics Περιγραφική Στατιστική- Ομάδα Χωρών Α

	Mean	Std. Deviation
SMEAN(GDP)	18405,56	3882,389
SMEAN(PATENT)	62,7832	64,20635
SMEAN(HUMAN)	4732,07	3628,134
SMEAN(GERD)	182,917	84,6460
SMEAN(EXPORT)	1,6848537	1,42680548
SMEAN(INVEST)	-265275,25	250799,062

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Πίνακας 5.32: Σύνοψη υποδείγματος - Model Summary^b για την Ομάδα Χωρών Α

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,930 ^a	,864	,855	1480,462	,471

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(PATENTS), SMEAN(HUMAN), SMEAN(EXPORTS), SMEAN(GERD) b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Όπως βλέπουμε από τα αποτελέσματα το μοντέλο μας συμπεριφέρεται αρκετά καλά, αφού το μοντέλο παρουσιάζει υψηλές τιμές R, και R^2 , πράγμα που δείχνει το ποσοστό της καλής προσαρμογής του υποδείγματος μας R^2 : Το μοντέλο εξηγεί το 86,4% της συνολικής μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής GDP (ΑΕΠ).

Πίνακας 5.33: Ανάλυση Διακύμανσης - ANOVA^b Ομάδα Χωρών Α

Model		Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	9,642E8	5	1,928E8	87,981	,000 ^a
	Residual	1,512E8	69	2191767,368		
	Total	1,115E9	74			

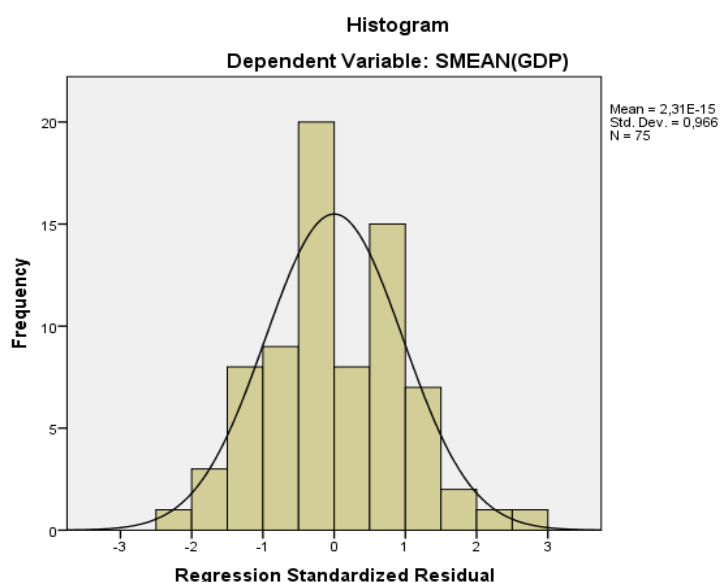
a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(PATENT), SMEAN(GERD), SMEAN(EXPORT), SMEAN(HUMAN) b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Στον πίνακα 5.33 ελέγχουμε το αποτέλεσμα της ANOVA του υποδείγματος, με τον στατιστικό έλεγχο F (F statistic). Στον έλεγχο αυτό θέλουμε να δούμε αν τα υπολείμματα της παλινδρόμησης, ακολουθούν και κατά πόσο μια κανονική κατανομή. Στην περίπτωση των Νοτίων Ευρωπαϊκών Χωρών (Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία) λόγω του ότι η στατιστική F statistic υπολογίζεται και είναι

στατιστικά σημαντική (87,981), θεωρούμε ότι τα υπολείμματα ακολουθούν μια κανονική κατανομή.

Διάγραμμα 5.1: Υπολειμματική Παλινδρόμηση Υποδείγματος 1 – Ομάδα Χωρών Α

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Στην περίπτωση των Νοτίων Ευρωπαϊκών Χωρών (Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία) η στατιστική F statistic υπολογίζεται και είναι στατιστικά σημαντική (87,981). Θεωρούμε λοιπόν ότι τα υπολείμματα ακολουθούν μια κανονική κατανομή όπως φαίνεται και το διάγραμμα 5.1.

Πίνακας 5.34: Συντελεστές -Coefficients^a – Ομάδα Χωρών Α

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	13297,897	470,344		28,273	,000
	SMEAN(PATENT)	23,619	6,501	,391	3,633	,001
	SMEAN(HUMAN)	,262	,167	,245	1,564	,122
	SMEAN(GERD)	11,087	3,222	,242	3,441	,001
	SMEAN(EXPORT)	696,533	342,708	,256	2,032	,046
	SMEAN(INVEST)	,003	,002	,199	1,951	,055

a. Dependent Variable: SMEAN(GDP) Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Οι συντελεστές βγαίνουν στατιστικά σημαντικοί, όπως φαίνεται από τη στατιστική t (t statistic) και όλοι έχουν θετική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή GDP (ΑΕΠ).

Η πρόσφατη οικονομική κρίση και οι δυσμενείς συνέπειες της επηρέασαν και τις τέσσερις οικονομίες του μοντέλου μας (Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία) λόγω των διαρθρωτικών προβλημάτων των οικονομιών τους (μεγάλα δημοσιονομικά ελλείμματα), τη συνεχή μείωση της ανταγωνιστικότητας τους, την επιβαλλόμενη αναποτελεσματική αύξηση των φόρων, τις μειώσεις κονδυλίων για την έρευνα και την τεχνολογία σε κάποιες από αυτές, της μη αποτελεσματικής χρησιμοποίησης των ανθρώπινων πόρων που σχετίζονται με την έρευνα και την τεχνολογία, της μείωσης του τραπεζικού δανεισμού προς την επιχειρηματικότητα και ειδικά προς τις ΜμΕ που αποτελούν και τη “ραχοκοκαλιά” αυτών των οικονομιών, της ελλιπής επενδυτικής διάθεσης σε καινοτόμους τομείς, της μείωσης των εξαγωγών λόγω της μειωμένης ζήτησης των προϊόντων τους στο εξωτερικό, με αποτέλεσμα τη συνεχή μείωση του ΑΕΠ των τεσσάρων οικονομιών του μοντέλου μας.

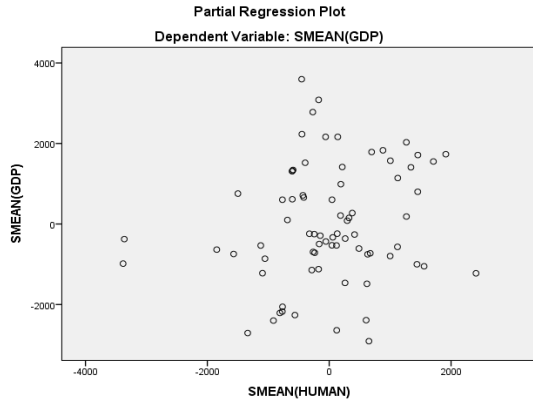
Παρόλο τα παραπάνω, εξετάζοντας παράλληλα τις ανεξάρτητες μεταβλητές του υποδείγματος μας και για τις τέσσερις οικονομίες (Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία) παρατηρούμε ότι οι ανεξάρτητες μεταβλητές PATENTS (αριθμός πατέντων ανά 1 εκτ εργαζόμενους), HUMAN (αριθμός εργαζομένων στην έρευνα και την τεχνολογία), GERD (δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία ανά κάτοικο), EXPORTS (ποσοστό της χώρας στο σύνολο των παγκόσμιων εξαγωγών), INVEST (διεθνής επενδυτική θέση της χώρας), όλες μαζί επηρεάζουν θετικά την εξαρτημένη μεταβλητή GDP (ΑΕΠ) στις τέσσερις οικονομίες. Αυτό συνεπάγεται ότι με κατάλληλες πολιτικές για τις πατέντες, την έρευνα και την τεχνολογία, το προσωπικό που ασχολείται με την έρευνα και την τεχνολογία, τις εξαγωγές και τις επενδύσεις θα ήταν εφικτό να παρατηρηθεί αύξηση του ΑΕΠ σε αυτές τις οικονομίες.

Λαμβάνοντας επίσης υπόψη το R^2 / Adjusted R^2 από τη σύνοψη του υποδείγματος, το t statistic και το στατιστικό έλεγχο F statistic/ τη σημαντικότητα sig από το αποτέλεσμα της ANOVA μπορούμε να συμπεράνουμε ότι το υπόδειγμά μας συμπεριφέρεται στο σύνολο του ικανοποιητικά στη περίπτωση της ομάδας Α των Νοτίων Ευρωπαϊκών Χωρών (Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία).

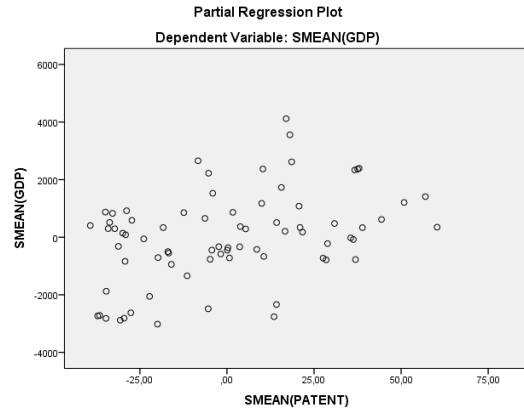
Στον παρακάτω πίνακα 5.35 με τα πέντε διαγράμματα (HUMAN, PATENT, GERD, EXPORT, INVEST) διαγράφεται η επίδραση και ο αντίστοιχος βαθμός της κάθε μεταβλητής στο επίπεδο του ΑΕΠ (σύμφωνα με την παραπάνω οικονομετρική ανάλυση).

Πίνακας 5.35: 5 Διαγράμματα με τις Συσχετίσεις Δεικτών για την Ομάδα Χωρών Α

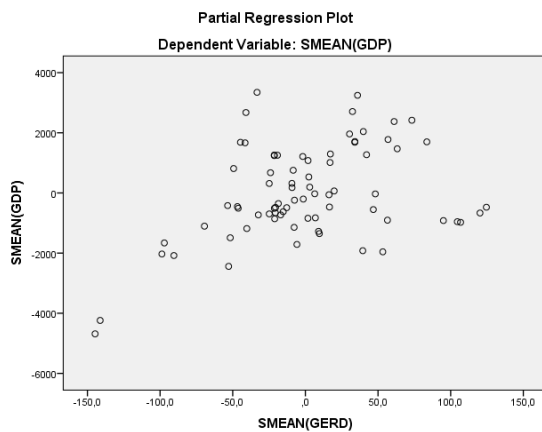
Διάγραμμα 1: Όσο αυξάνεται ο αριθμός των των εργαζομένων στην Ε&Τ αυξάνεται και το ΑΕΠ των χωρών της Ομάδας Α. Θετική επίδραση – Καλή συσχέτιση.

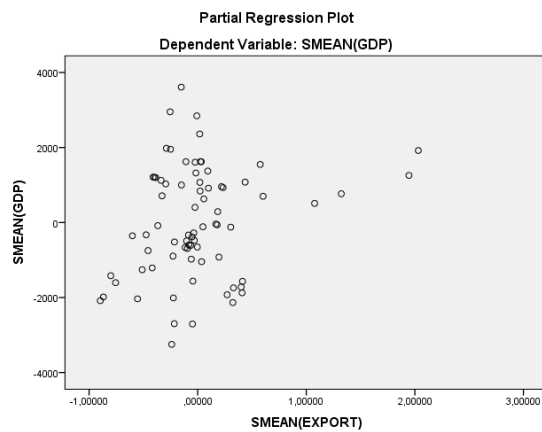
Διάγραμμα 2: Όσο αυξάνεται ο αριθμός των πατέντων τόσο αυξάνεται και το ΑΕΠ των χωρών της Ομάδας Α. Θετική επίδραση – Καλή συσχέτιση

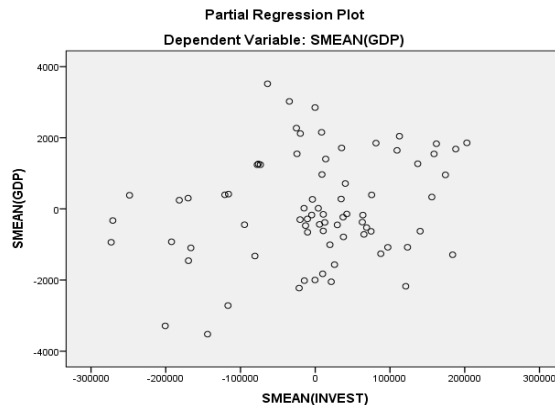
Διάγραμμα 3: Όσο αυξάνονται οι δαπάνες για Ε&Τ τόσο αυξάνεται και το ΑΕΠ των χωρών της Ομάδας Α. Θετική επίδραση – Καλή συσχέτιση

Διάγραμμα 4: Δεν υπάρχει δυνατή σχέση μεταξύ εξαγωγών και επίδρασης αυτών στο ΑΕΠ των χωρών της Ομάδας Α. Αυτό συμβαίνει γιατί οι Νότιες Ευρωπαϊκές χώρες είναι χώρες κυρίως εισαγωγικές και όχι παραγωγικές. Διαφαίνεται όμως μια θετική τάση.

Διάγραμμα 5: Υπάρχει θετική και έντονη σχέση μεταξύ επενδύσεων και ΑΕΠ στις χώρες της Ομάδας Α.

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

5.11 Το Υπόδειγμα για την Ομάδα χωρών Β: Βόρειες Ευρωπαϊκές Χώρες (Γερμανία, Ολλανδία, Φιλανδία) Παρουσίαση των αποτελεσμάτων της στατιστικής και οικονομετρικής ανάλυσης με δείκτες για την ομάδα χωρών Β, επεξήγηση αυτών των αποτελεσμάτων και διαγράμματα.

Οι παρακάτω πίνακες της ενότητας 5.11 παρουσιάζουν τις συσχετίσεις των μεταβλητών με τον υπολογισμό του μοντέλου Pearson Correlation με τους συντελεστές του υποδείγματος και τα αντίστοιχα διαστήματα εμπιστοσύνης και επίπεδα σημαντικότητας. Επεξηγηματικά με την οικονομετρική ανάλυση υπολογίζουμε τους συντελεστές, τη σημαντικότητα τους δηλαδή τα t-statistics, τον συντελεστή R^2 καλής προσαρμογής του μοντέλου, καθώς και τον συντελεστή DW (Durbin Watson) που είναι ο συντελεστής αυτοσυσχέτισης μεταξύ των μεταβλητών. Ελέγχουμε επίσης τα αποτελέσματα της ANOVA του υποδείγματος με τον στατιστικό έλεγχο F (F statistic) για να δούμε αν τα υπολείμματα της οικονομετρικής μας ανάλυσης –παλινδρόμησης ακολουθούν και κατά πόσο μια κανονική κατανομή.

Πίνακες ενότητας 5.11: Περιγραφική Στατιστική (Descriptive Statistics), Σύνοψη Υποδείγματος (Model Summary), Ανάλυση διασποράς (Analysis of Variance – Ανονα), Σημαντικότητα Συσχέτισης Συντελεστών (Coefficients) για τις Βόρειες Ευρωπαϊκές Χώρες (Γερμανία, Ολλανδία, Φιλανδία).

Πίνακας 5.36: Descriptive Statistics – Περιγραφική Στατιστική- Ομάδα Χωρών Β

	Mean	Std. Deviation	N
SMEAN(GDP)	28922,22	2933,956	57
SMEAN(PATENT)	460,2970	91,32948	57
SMEAN(HUMAN)	8320,62	7657,014	57
SMEAN(GERD)	740,061	247,0314	57
SMEAN(EXPORT)	4,2326246	3,42174454	57
SMEAN(INVEST)	148837,53	324682,136	57

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Πίνακας 5.37: Σύνοψη υποδείγματος - Model Summary^b για την Ομάδα Χωρών Β

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,700 ^a	,491	,441	2194,375	,736

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(PATENT), SMEAN(GERD), SMEAN(EXPORT), SMEAN(HUMAN) b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Όπως βλέπουμε από τα αποτελέσματα το μοντέλο μας συμπεριφέρεται καλά, αφού το μοντέλο παρουσιάζει σχετικά αποδεκτές τιμές R, και R^2 , πράγμα που δείχνει το ποσοστό της προσαρμογής του υποδείγματος μας R^2 : Το μοντέλο εξηγεί το 49,1% της συνολικής μεταβλητότητας της εξαρτημένης μεταβλητής GDP (ΑΕΠ).

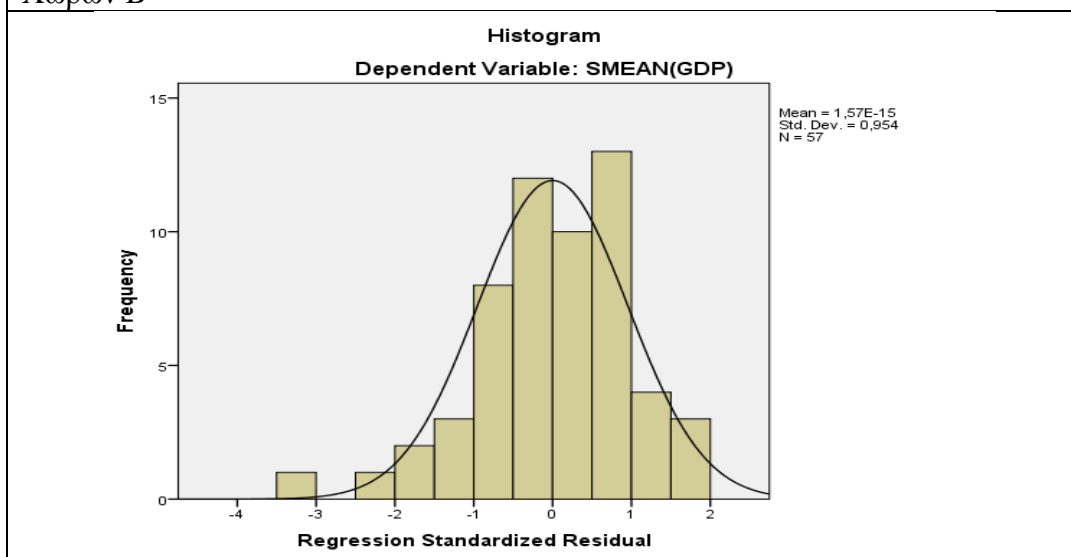
Πίνακας 5.38: Ανάλυση Διακύμανσης - ANOVA^b -Ομάδα Χωρών Β

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	2,365E8	5	47294782,136	9,822	,000 ^a
	Residual	2,456E8	51	4815282,797		
	Total	4,821E8	56			

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(PATENT), SMEAN(GERD), SMEAN(EXPORT), SMEAN(HUMAN) b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)
 Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Στον πίνακα 5.38 ελέγχουμε το αποτέλεσμα της ANOVA του υποδείγματος, με τον στατιστικό έλεγχο F (F statistic). Στον έλεγχο αυτό θέλουμε να δούμε αν τα υπολείμματα της παλινδρόμησης, ακολουθούν και κατά πόσο μια κανονική κατανομή. Στην περίπτωση των Βορείων Ευρωπαϊκών Χωρών (Γερμανία, Ολλανδία, Φιλανδία) η στατιστική F statistic υπολογίζεται, αλλά είναι στατιστικά όχι αρκετά σημαντική (9,822). Θεωρούμε όμως ότι τα υπολείμματα ακολουθούν μια κανονική κατανομή όπως φαίνεται και το διάγραμμα 5.2.

Διάγραμμα 5.2: Υπολειμματική Παλινδρόμηση Υποδείγματος 1 – Ομάδα Χωρών Β

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Πίνακας 5.39: Συντελεστές -Coefficients^a – Ομάδα Χωρών Β

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	27247,052	1527,669		17,836	,000
	SMEAN(PATENT)	-8,079	5,243	-,251	-1,541	,130
	SMEAN(HUMAN)	-,708	,135	-1,848	-5,250	,000
	SMEAN(GERD)	7,014	2,015	,591	3,482	,001
	SMEAN(EXPORT)	1308,347	269,970	1,526	4,846	,000
	SMEAN(INVEST)	,004	,002	,413	2,208	,032

a. Dependent Variable: SMEAN(GDP) Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Οι περισσότεροι συντελεστές βγαίνουν στατιστικά σημαντικοί, όπως φαίνεται από τη στατιστική t (t statistic) και έχουν θετική επίδραση στην εξαρτημένη μεταβλητή GDP (ΑΕΠ).

Εντούτοις, δεν ισχύει αυτό αναφορικά με την ανεξάρτητη μεταβλητή PATENTS (αριθμός πατέντων ανά 1 εκτ εργαζομένους) η οποία σύμφωνα με το υπόδειγμά μας δεν είναι στατιστικά σημαντική και δεν επηρεάζει το ΑΕΠ. Επίσης η ανεξάρτητη μεταβλητή HUMAN (αριθμός εργαζομένων στην έρευνα και την τεχνολογία) είναι στατιστικά σημαντική, αλλά επηρεάζει αρνητικά το ΑΕΠ των χωρών της ομάδας Β (Γερμανία, Ολλανδία, Φιλανδία). Οι υπόλοιπες μεταβλητές GERD (δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία ανά κάτοικο), EXPORTS (ποσοστό της χώρας στο σύνολο των παγκόσμιων εξαγωγών), INVEST (διεθνής επενδυτική θέση της χώρας), όλες μαζί επηρεάζουν θετικά την εξαρτημένη μεταβλητή GDP (ΑΕΠ) του υποδείγματός μας.

Για τη μεταβλητή PATENTS (αριθμός πατέντων ανά 1 εκτ εργαζομένους) η μη σημαντικότητα της στην αύξηση του ΑΕΠ των χωρών της ομάδας Β (Γερμανία, Ολλανδία, Φιλανδία) εξηγείται με το ότι η κάθε χώρα της ομάδας Β έχει αναπτύξει δικό της σύστημα ανάδειξης και προώθησης πατέντων προσαρμοσμένο στις ανάγκες της οικονομίας της. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα όταν τα δεδομένα των τριών χωρών για τη μεταβλητή PATENTS υπολογίζονται στο υπόδειγμά μας, να διαφαίνεται η μη στατική σημαντικότητάς τους και ο μη επηρεασμός του ΑΕΠ των χωρών της ομάδας Β.

Για τη μεταβλητή HUMAN(αριθμός εργαζομένων στην έρευνα και την τεχνολογία) παρόλο ότι είναι στατιστικά σημαντική επηρεάζει αρνητικά το ΑΕΠ των χωρών της ομάδας Β (Γερμανία, Ολλανδία, Φιλανδία), αποδεικνύοντας τη μη αποδοτική αξιοποίηση του ανθρώπινου κεφαλαίου σε σχέση με την αύξηση του ΑΕΠ. Αυτό θα μπορούσε να εξηγηθεί λαμβάνοντας υπόψη α) τις διαφορές του ανθρώπινου κεφαλαίου (ποιοτικές και ποσοτικές) σε κάθε μια από αυτές τις χώρες, β) στην ύπαρξη τυχόν ατελειών και στεγανών στην αγορά εργασίας της κάθε χώρας, γ) στη μη ορθολογική και αποτελεσματική κατανομή του ανθρώπινου δυναμικού μεταξύ των παραγωγικών κλάδων, δ) τις διαφορές αναφορικά με τη διαρθρωτική δομή της οικονομίας της κάθε χώρας καθώς και των προοπτικών ανάπτυξης.

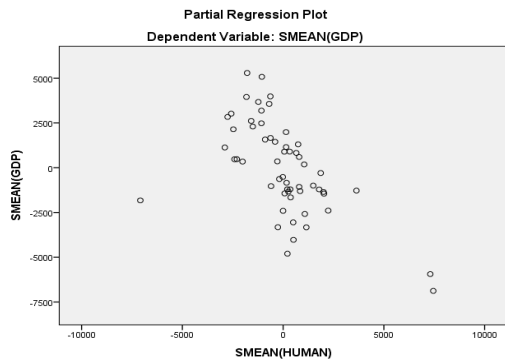
Εξετάζοντας τα παραπάνω για τις υπόλοιπες τρεις ανεξάρτητες μεταβλητές του υποδείματός μας για τις χώρες της ομάδας Β (Γερμανία, Ολλανδία, Φιλανδία), GERD (δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία ανά κάτοικο), EXPORTS (ποσοστό της χώρας στο σύνολο των παγκόσμιων εξαγωγών), INVEST (διεθνής επενδυτική θέση της χώρας), βλέπουμε πως όλες μαζί επηρεάζουν θετικά την εξαρτημένη μεταβλητή GDP (ΑΕΠ) στις τρεις οικονομίες. Αυτές οι τρεις οικονομίες έχουν προωθήσει στη διάρκεια της εξεταζόμενης χρονικής περιόδου (1995-2013) κατάλληλες πολιτικές για την έρευνα και την τεχνολογία, τις εξαγωγές και τις επενδύσεις με αποτέλεσμα να διαβλέπουν τη θετική επίδρασή αυτών των πολιτικών στο ΑΕΠ των χωρών τους.

Λαμβάνοντας επίσης υπόψη το R^2 / Adjusted R^2 από τη σύνοψη του υποδείματος, το t statistic και το στατιστικό έλεγχο F statistic/ τη σημαντικότητα sig από το αποτέλεσμα της ANOVA μπορούμε να συμπεράνουμε ότι το υπόδειμά μας συμπεριφέρεται στο σύνολο του αρκετά ικανοποιητικά στη περίπτωση της ομάδας Β των Βορείων Ευρωπαϊκών Χωρών (Γερμανία, Ολλανδία, Φιλανδία).

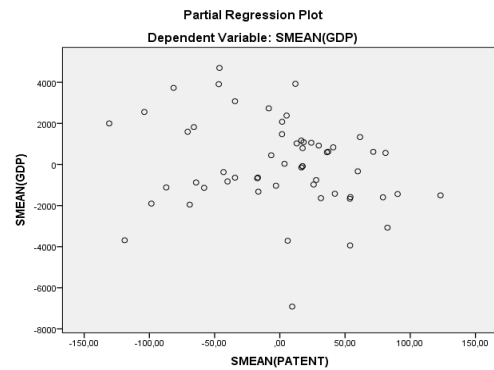
Στον παρακάτω πίνακα 5.40 με τα πέντε διαγράμματα (PATENT, HUMAN, GERD, EXPORT, INVEST) διαγράφεται η επίδραση και ο αντίστοιχος βαθμός της κάθε μεταβλητής στο επίπεδο του ΑΕΠ (σύμφωνα με την παραπάνω οικονομετρική ανάλυση).

Πίνακας 5.40: 5 Διαγράμματα με τις Συσχετίσεις Δεικτών για την Ομάδα Χωρών Β

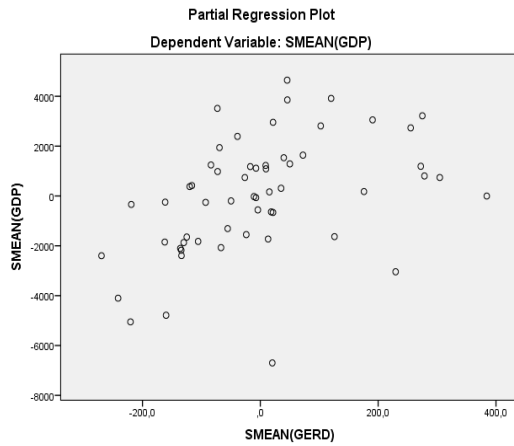
Διάγραμμα 1: Η αύξηση του αριθμού των εργαζομένων στην Ε&Τ δεν επηρεάζει το ΑΕΠ των χωρών της Ομάδας Β. Όχι θετική επίδραση και αρνητική συσχέτιση

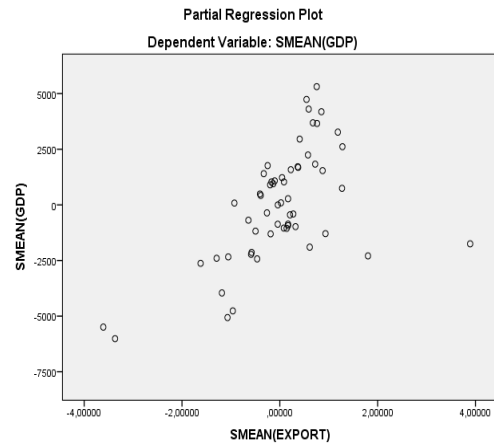
Διάγραμμα 2: Η αύξηση του αριθμού των πατέντων δεν επηρεάζει το ΑΕΠ των χωρών της Ομάδας Β.

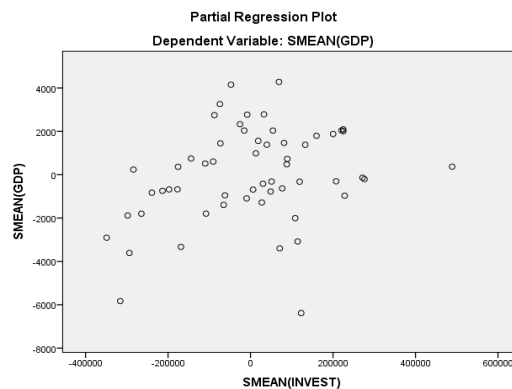
Διάγραμμα 3: Όσο αυξάνονται οι δαπάνες για Ε&Τ τόσο αυξάνεται και το ΑΕΠ των χωρών της Ομάδας Β. Θετική επίδραση – Καλή συσχέτιση

Διάγραμμα 4: Όσο αυξάνονται οι εξαγωγές τόσο αυξάνεται και το ΑΕΠ των χωρών της Ομάδας Β. Θετική επίδραση – Καλή συσχέτιση

Διάγραμμα 5: Υπάρχει θετική σχέση μεταξύ επενδύσεων και ΑΕΠ στις χώρες της Ομάδας Β.

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

5.12 Συμπεράσματα

Το βασικό υπόδειγμά που εξετάσαμε ήταν αυτό που αναλύεται στον Πίνακα 5.2 Σύμφωνα με το υπόδειγμά μας το κατά κεφαλήν ΑΕΠ μιας χώρας επηρεάζεται από τον αριθμό των πατέντων, τον αριθμό των εργαζομένων στην έρευνα και την τεχνολογία, από τα ποσά των δαπανών για την έρευνα και την τεχνολογία, τις εξαγωγές της χώρας (ή το ποσοστό της χώρας στις παγκόσμιες εξαγωγές), καθώς και από τη διεθνή επενδυτική θέση της χώρας. Οι χώρες που εξετάστηκαν στο υπόδειγμά μας ήταν η Ελλάδα, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Ισπανία, η Γερμανία, η Ολλανδία και η Φιλανδία. Οι παραπάνω χώρες αφού εξετάστηκαν ξεχωριστά στο υπόδειγμά μας η κάθε μία και καταγράφηκαν τα αποτελέσματα, χωρίστηκαν σε δύο ομάδες Α και Β και στη συνέχεια εξετάστηκαν συνολικά με βάση το υπόδειγμά μας:

Ομάδα Α :

- Ελλάδα
- Ιταλία
- Πορτογαλία
- Ισπανία

Τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής της ομάδας κρατών είναι η συρρίκνωση του ΑΕΠ κατά τη διάρκεια της διανυόμενης οικονομικής κρίσης, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις καθώς και η μείωση των επενδύσεων. Σημειώνεται επίσης η συνολική μειωμένη απόδοση στις δέκα αρχές του Small Business Act της Ευρωπαϊκής Ένωσης που παρουσιάζουν τα κράτη της Ομάδας Α (κεφ 3 διπλωματικής εργασίας).

Ομάδα Β :

- Γερμανία
- Ολλανδία
- Φιλανδία

Τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής της ομάδας κρατών είναι η ελάχιστη ως μηδαμινή μείωση του ΑΕΠ κατά τη διάρκεια της διανυόμενης οικονομικής κρίσης, τα λιγότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (και που δεν σχετίζονται με την επιβίωσή τους) καθώς και η αύξηση των επενδύσεων. Σημειώνεται επίσης η συνολική καλή απόδοση στις δέκα αρχές του Small Business Act της Ευρωπαϊκής Ένωσης που παρουσιάζουν τα κράτη της Ομάδας Β (κεφ 3 διπλωματικής εργασίας).

Τα αποτελέσματα της οικονομετρικής εξέτασης του υποδείματός που επιλέχθηκε για τις επτά οικονομίες (Ελλάδας, Ιταλίας, Πορτογαλίας, Ισπανίας, Γερμανίας, Ολλανδίας, Φιλανδίας), που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές της Ευρώπης, μας αποδεικνύουν τη συσχέτιση του με τις βασικές παραδοχές του μοντέλου Fagerberg σύμφωνα με τον οποίο ο ρυθμός της οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας είναι ένα σταθμισμένο άθροισμα των παρακάτω:

- Της δυνατότητας για διάχυση της (τεχνολογικής περισσότερο) γνώσης. Αυτό θα μπορούσε να συνδεθεί με την ανεξάρτητη μεταβλητή HUMAN (αριθμός εργαζομένων στην έρευνα και την τεχνολογία) του υποδείματός μας.
- Της ανάπτυξης της τεχνολογικής ανταγωνιστικότητας. Αυτό θα μπορούσε να συνδεθεί με την ανεξάρτητη μεταβλητή PATENTS (αριθμός πατέντων ανά 1 εκτ εργαζόμενους) του υποδείματός μας.
- Της ανάπτυξης της παραγωγικής ικανότητας για ανταγωνισμό. Αυτό θα μπορούσε να συνδεθεί με τις ανεξάρτητες μεταβλητές HUMAN και PATENTS του υποδείματός μας.
- Της ανάπτυξης της ανταγωνιστικότητας της τιμής
- Της ανταγωνιστικότητας της ζήτησης, όλα πάντα σε σχέση με το άθροισμα των αποτελεσμάτων των άλλων χωρών. Αυτό θα μπορούσε να συνδεθεί με τις ανεξάρτητες μεταβλητές EXPORTS (ποσοστό της χώρας στο σύνολο των παγκόσμιων εξαγωγών) και INVEST (διεθνής επενδυτική θέση της χώρας) του υποδείματός μας.

Θυμίζουμε επίσης τον σημαντικό ρόλο που δίνει ο Fagerberg στην ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας και τη συμβολή της στην οικονομική ανάπτυξη.

Το υπόδειγμα της οικονομετρικής μας ανάλυσης επιλέχθηκε για να μπορέσει να αναλυθεί και στατιστικά ο βαθμός του επηρεασμού της εξαρτημένης μεταβλητής GDP (ΑΕΠ) από τις πέντε ανεξάρτητες μεταβλητές (PATENTS, HUMAN, GERD, EXPORTS, INVEST). Οι πέντε αυτές ανεξάρτητες μεταβλητές αναδεικνύουν την καινοτομική δραστηριότητα αλλά και την ανταγωνιστικότητα μιας οικονομίας, δύο παράμετροι που ερευνούνται στην παρούσα Διατριβή (κύριοι στόχοι της Διατριβής) ως προς τον βαθμό που συντελούν στην επίτευξη ενός διατηρήσιμου ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος της ελληνικής οικονομίας και των ελληνικών ΜμΕ.

Οι επιπτώσεις του οικονομικού και αναπτυξιακού περιβάλλοντος όπως διαμορφώνονται στο πλαίσιο της Ελληνικής Οικονομίας ως προς τις ΜμΕ αποδεικνύονται από τα αποτελέσματα της έρευνας μας στο τέταρτο κεφάλαιο της Διατριβής (Ελλάδα Πλαίσιο και Πολιτικές) στο οποίο παρουσιάζεται το ποσοστό των ΜμΕ στο σύνολο των ελληνικών επιχειρήσεων να φτάνει το 99,9% και να συμμετέχουν με ποσοστό 70% στην παραγόμενη προστιθέμενη αξία της οικονομίας (Ε.Ε. SBA 2012). Την ίδια χρονική περίοδο στο σύνολο της οικονομίας των 27 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρατηρείται ο αριθμός των ΜμΕ να φτάνει το 99,8% του συνόλου των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και να συμβάλουν οι ΜμΕ με ποσοστό 58,1% στην παραγόμενη προστιθέμενη αξία.

Ο παρακάτω πίνακας 5.41 ομαδοποιεί τα ευρήματα της οικονομετρικής ανάλυσης βοηθώντας στη διεξαγωγή επιπλέον συμπερασμάτων με τη συσχέτιση της εξαρτημένης μεταβλητής ΑΕΠ (GDP) με τις ανεξάρτητες μεταβλητές.

Συνοπτικός Πίνακας 5.41: Συνολικά αποτελέσματα της οικονομετρικής ανάλυσης (συσχέτιση εξαρτημένης μεταβλητής ΑΕΠ με τις ανεξάρτητες μεταβλητές)

Ανεξάρτητες Μεταβλητές	Ελλάδα	Ιταλία	Πορτογαλία	Ισπανία	Γερμανία	Ολλανδία	Φινλανδία	Ομάδα χωρών 1	Ομάδα χωρών 2
PATENTS	ΣΣ	ΣΣ	ΣΣ	ΣΣ	ΣΣ	ΣΣ	ΣΣ	ΣΣ	ΜΣΣ
HUMAN	ΣΣ	ΜΣΣ	ΜΣΣ	ΣΣ	ΣΣ (-)	ΣΣ	ΜΣΣ	ΣΣ	ΣΣ (-)
GERD	ΜΣΣ	ΣΣ (-)	ΜΣΣ	ΣΣ	ΣΣ	ΣΣ	ΣΣ	ΣΣ	ΣΣ
EXPORT	ΣΣ	ΜΣΣ	ΜΣΣ	ΣΣ	ΣΣ	ΜΣΣ	ΣΣ	ΣΣ	ΣΣ
INVEST	ΣΣ (-)	ΜΣΣ	ΜΣΣ	ΣΣ	ΣΣ	ΣΣ (-)	ΜΣΣ	ΣΣ	ΣΣ

Εξαρτημένη μεταβλητή: GDP - ΑΕΠ

ΣΣ: στατιστικά σημαντική, ΜΣΣ: Μη στατιστικά σημαντική, Ομάδα χωρών 1: Νότιες Ευρωπαϊκές Χώρες, Ομάδα χωρών 2: Βόρειες Ευρωπαϊκές Χώρες - Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

PATENTS (αριθμός πατέντων ανά 1 εκτ εργαζόμενους)

Στο υπόδειγμά μας οι πατέντες σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις επηρεάζουν θετικά το ΑΕΠ των εξεταζόμενων οικονομιών με εξαίρεση την Ομάδα χωρών Β (Γερμανία, Ολλανδία, Φινλανδία). Αυτό εξηγείται με το ότι η κάθε χώρα της ομάδας Β έχει αναπτύξει δικό της σύστημα ανάδειξης και προώθησης πατέντων προσαρμοσμένο στις ανάγκες της οικονομίας της. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα όταν τα δεδομένα των τριών χωρών για τη μεταβλητή PATENTS υπολογίζονται στο υπόδειγμά μας, να διαφαίνεται η μη στατική σημαντικότητά τους και ο μη επηρεασμός του ΑΕΠ των

χωρών της ομάδας Β. Στη περίπτωση της Ελλάδας το υπόδειγμά μας αποδεικνύει ότι οι πατέντες επηρεάζουν θετικά το ΑΕΠ της χώρας και πως προτεινόμενες πολιτικές που συνδυάζουν τις πατέντες με την καινοτομία μπορούν να βοηθήσουν τις ΜμΕ.

HUMAN (αριθμός εργαζομένων που ασχολούνται για την έρευνα και την τεχνολογία)

Στο υπόδειγμά μας στην περίπτωση της Ελλάδας, Ισπανίας Ολλανδίας και Ομάδας χωρών Α ο αριθμός των εργαζομένων στην Ε&Τ επηρεάζει θετικά την αύξηση του ΑΕΠ, στη περίπτωση της Ιταλίας, Πορτογαλίας και Φιλανδίας ο αριθμός των εργαζομένων στην Ε&Τ δεν συσχετίζεται με το ΑΕΠ, ενώ στη περίπτωση της Γερμανίας και Ομάδες χωρών Β υπάρχει αρνητική συσχέτιση του αριθμού των εργαζομένων στην Ε&Τ με το ΑΕΠ. Ειδικότερα στην περίπτωση της Ελλάδας η θετική συσχέτιση του αριθμού των εργαζομένων στην Ε&Τ και του ΑΕΠ προδιαθέτει την υιοθέτηση πολιτικών που ενθαρρύνουν τη μεγαλύτερη συμμετοχή επιστημόνων στην έρευνα και την τεχνολογία και μπορούν να οδηγήσουν στη δημιουργία καινοτομικών δραστηριοτήτων που θα συμβάλουν στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και του ΑΕΠ της χώρας.

GERD (Δαπάνες σε ευρώ για έρευνα και τεχνολογία ανά κάτοικο)

Στο υπόδειγμά μας στην περίπτωση της Ισπανίας, Γερμανίας, Ολλανδίας, Φιλανδίας και Ομάδων χωρών Α και Β οι δαπάνες για Ε&Τ επηρεάζουν θετικά το ΑΕΠ, στην περίπτωση της Ελλάδας και της Πορτογαλίας οι δαπάνες για Ε&Τ δεν συσχετίζονται με το ΑΕΠ, ενώ στην περίπτωση της Ιταλίας οι δαπάνες για Ε&Τ επηρεάζουν αρνητικά το ΑΕΠ. Ειδικότερα στην Ελλάδα οι δαπάνες για Ε&Τ δεν είναι σε ικανοποιητικό επίπεδο και δεν κατανέμονται με αποτελεσματικό τρόπο με αποτέλεσμα να μην συμβάλουν ικανοποιητικά στην παραγωγή καινοτομικών δραστηριοτήτων που μπορούν να στηρίξουν την ανάπτυξη και τη δημιουργία ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για τις ΜμΕ.

EXPORT (Ποσοστό της χώρας στο σύνολο των παγκόσμιων εξαγωγών)

Στο υπόδειγμά μας στην περίπτωση της Ελλάδας, Ισπανίας, Γερμανίας, Φιλανδίας και των Ομάδων χωρών Α και Β οι εξαγωγές επηρεάζουν θετικά το ΑΕΠ, ενώ στην περίπτωση της Ιταλίας, Πορτογαλίας και Ολλανδίας οι εξαγωγές δεν επηρεάζουν το ΑΕΠ κυρίως λόγω της πρόσφατης οικονομικής κρίσης. Ειδικότερα στην περίπτωση

της Ελλάδας το μοντέλο μας συμπεριφέρεται αρκετά ικανοποιητικά και αποδεικνύει ότι με την προώθηση πολιτικών που βοηθούν τις εξαγωγές (φορολογικά κίνητρα, οικονομικές διευκολύνσεις, διοικητικές μεταρρυθμίσεις σε κρατικούς φορείς που σχετίζονται με τις εξαγωγές) είναι εφικτή η οικονομική ανάπτυξη και κατ' επέκταση η περαιτέρω ενίσχυση της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας.

INVEST (Διεθνής επενδυτική θέση της χώρας σε ευρώ)

Στο υπόδειγμά μας στην περίπτωση της Ισπανίας, Γερμανίας και Ομάδων χωρών Α και Β οι επενδύσεις επηρεάζουν θετικά το ΑΕΠ, στην περίπτωση της Ιταλίας, Πορτογαλίας και Φιλανδίας οι επενδύσεις δεν συσχετίζονται με το ΑΕΠ, ενώ στην περίπτωση της Ελλάδας και της Ολλανδίας οι επενδύσεις επηρεάζουν αρνητικά το ΑΕΠ. Ειδικότερα στην περίπτωση της Ελλάδας η διανυόμενη οικονομική κρίση έχει αρνητικά αποτελέσματα στον εξαγωγικό προσανατολισμό που άρχισαν να έχουν τα τελευταία χρόνια πολλές ελληνικές ΜμΕ. Οι κύριες αιτίες αυτής της κατάστασης μπορούν να αναζητηθούν στην ελλιπή χρηματοδότηση των ΜμΕ, στην έλλειψη των αναγκαίων διοικητικών μεταρρυθμίσεων που αφορούν τις επενδύσεις, στην υψηλή φορολόγηση της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας των τελευταίων ετών, στην αύξηση της τιμής των πηγών ενέργειας (ρεύμα) για τις ΜμΕ που τις κάνει μη ανταγωνιστικές, καθώς και στη μειωμένη ζήτηση ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών που παρατηρείται λόγω της οικονομικής κρίσης σε παραδοσιακές ευρωπαϊκές αγορές.

5.13 Αξιολόγηση αποτελεσμάτων του Υποδείγματος

Από τα συμπεράσματα του υποδείγματός μας θα μπορούσαν να διεξαχθούν οι παρακάτω γενικές αξιολογήσεις:

1. Τα αποτελέσματα του υποδείγματός μας ήταν στην πλειοψηφία τους συμβατά με τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες και τον προγραμματισμό όπως αυτές έχουν παρουσιαστεί στο Κεφάλαιο 3 (Ευρωπαϊκό Πλαίσιο και Πολιτικές για τις ΜμΕ) και στο Κεφάλαιο 4 (Ελλάδα Πλαίσιο και Πολιτικές). Η αύξηση του αριθμού των πατέντων, του προσωπικού για Ε&Τ, των δαπανών για Ε&Τ, των εξαγωγών και των επενδύσεων βοηθούν, στις περισσότερες περιπτώσεις του υποδείγματος μας, στην αύξηση του ΑΕΠ και κατά επέκταση στην οικονομική ανάπτυξη. Ακόμα και στις περιπτώσεις της Ιταλίας και της Πορτογαλίας, όπως αποδεικνύεται από τον πίνακα 5.41 που παρουσιάζει τα

συνολικά αποτελέσματα της οικονομετρικής ανάλυσης, όπου η πλειοψηφία των ανεξάρτητων μεταβλητών δεν συσχετίζονται θετικά με την εξαρτημένη μεταβλητή ΑΕΠ – GDP, αυτό μπορεί να εξηγηθεί λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική πραγματικότητα που βιώνουν τα τελευταία χρόνια οι δύο αυτές οικονομίες (όπως οικονομική κρίση, παρεμβατικές υφεσιακές νομοθετικές ρυθμίσεις διαρθρωτικές αναποτελεσματικές πολιτικές και άλλα). Στην περίπτωση της Ελλάδας τα αποτελέσματα του Υποδείγματός μας είναι απόλυτα συμβατά με την οικονομική πραγματικότητα, αλλά όχι απόλυτα συμβατά με τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες, λόγω του ότι οι δεσμεύσεις των Μνημονίων που υπογράφηκαν από το 2010 και μετά ήταν σε πολλές περιπτώσεις ουσιαστικά αντίθετες με τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες (Directives) της ΕΕ, ειδικά για τον τομέα της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας. Σύμφωνα με το Υπόδειμά μας στην Ελλάδα οι δαπάνες για E&A δεν επηρεάζουν το ΑΕΠ και αυτό εξηγείται λόγω της μη αποτελεσματικής κατανομής των δαπανών για E&A, ενώ η αρνητική συσχέτιση επενδύσεων με το ΑΕΠ στην Ελλάδα, που παρατηρείται στα αποτελέσματα του Υποδείγματός μας είναι συμβατή με την πραγματικότητα λόγω της από-επένδυσης (μείωση επενδύσεων, φυγή επιχειρήσεων στο εξωτερικό) που επέφερε η διανυόμενη κρίση στην οικονομία της χώρας.

2. Τα αποτελέσματα του Υποδείγματός μας συμφωνούν στη πλειοψηφία τους με πολλές από τις διαπιστώσεις του ΟΟΣΑ (ενδεικτικά OECD WPSMEE annual Report, 2011 Paris) για την πορεία της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας στην περίοδο της οικονομικής κρίσης. Αποκλίσεις και αντιθέσεις εμφανίζονται μόνο στις περιπτώσεις χωρών που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη παράγραφο και εκφράζουν τη δύσκολη πραγματικότητα στην οποία ακόμη βιώνει η μικρομεσαία επιχειρηματικότητα σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες.
3. Τα αποτελέσματα του Υποδείγματός μας είναι συμβατά όπως περιγράψαμε με την οικονομική πραγματικότητα σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Ο γεωγραφικός προσδιορισμός που εμπεριέχεται στο υπόδειμά μας (Βόρειες – Νότιες χώρες) μας δίνει τη δυνατότητα σχετικά ασφαλών – παρόμοιων συμπερασμάτων για πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Ο έλεγχος της ορθότητας παρόμοιων συμπερασμάτων για ευρωπαϊκές χώρες εκτός του Υποδείγματός μας

παρέχεται με τη μελέτη των αποτελεσμάτων του Small Business Act (EU-SBA 2010-2013) για μεγάλο αριθμό ευρωπαϊκών κρατών.

4. Τα αποτελέσματα του Υποδείγματός μας *δεν είναι απολύτως συμβατά* με την οικονομική πραγματικότητα που βιώνουν οι οικονομίες τρίτων χωρών όπως των ΗΠΑ, της Ιαπωνίας, της Κίνας, της Κορέας ή του Καναδά. Κύρια αιτία για αυτό αποτελεί ο διαφορετικός τρόπος που αντιμετώπισαν οι χώρες αυτές την οικονομική κρίση σε σχέση με την ΕΕ. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα η επιχειρηματικότητα σε αυτές τις χώρες να επηρεαστεί ελάχιστα ή στις περιπτώσεις που εμφανίστηκαν προβλήματα, αυτά να ξεπεραστούν σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα με την υιοθέτηση αναπτυξιακών πολιτικών και με την παράλληλη ενίσχυση της ρευστότητας της οικονομίας. Η Ευρώπη έχει πολλά να διδαχθεί από την πορεία των παραπάνω οικονομιών κατά την περίοδο της πρόσφατης οικονομικής κρίσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ – ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΕΡΕΥΝΑ

6.1 Βασικά Ερευνητικά Ερωτήματα-Μεθοδολογία

Στο παρόν κεφάλαιο που αποτελεί και το τελευταίο της διατριβής θα παρουσιαστούν τα αποτελέσματα όπως αυτά προέκυψαν από την έρευνα και την οικονομετρική μας ανάλυση και θα γίνουν προτάσεις για την υιοθέτηση συγκεκριμένων πολιτικών για την καινοτομία και τη φορολογική καινοτομική πρακτική που μπορούν να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη των ΜμΕ και της ελληνικής οικονομίας. Κατόπιν θα εντοπιστούν τα πιθανά εμπόδια που μπορεί να εμφανιστούν κατά την εφαρμογή των προτάσεων και τέλος θα γίνουν συγκεκριμένες υποδείξεις για περαιτέρω έρευνα καθώς το θέμα παρουσιάζει μια εξαιρετική δυναμική. Με αυτόν τον τρόπο θα απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα και θα ικανοποιηθούν οι στόχοι της μελέτης. Θέλοντας να υπενθυμίσουμε τους στόχους και τα ερευνητικά ερωτήματα της διατριβής όπως αυτά διατυπώθηκαν στην Εισαγωγή, επιγραμματικά αναφέρονται τα παρακάτω:

Οι στόχοι με βάση τους οποίους σχεδιάστηκε και αναπτύχθηκε η παρούσα διατριβή έχουν ως εξής:

1. Να διερευνηθεί ο βαθμός καινοτομίας, που εφαρμόζουν οι Ελληνικές Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (ΜμΕ) και της ανάπτυξης που πετυχαίνουν και να αξιολογηθεί με βάση τους αντίστοιχους δείκτες και τάσεις σε άλλα κράτη –μέλη της ΕΕ, που αποτελούν και μέλη του ΟΟΣΑ, μέσω ‘ benchmarking approach’ – προσέγγισης συγκριτικής αξιολόγησης με βέλτιστες πρακτικές.
2. Να διερευνηθεί και να εντοπιστεί ο βαθμός στον οποίο η εισαγωγή φορολογικής καινοτομίας είναι εφικτή και μπορεί να προάγει την επιχειρησιακή καινοτομία στις ελληνικές ΜμΕ.
3. Κατόπιν εξέτασης των σχετικών πολιτικών και των αντίστοιχων βέλτιστων πρακτικών από πηγές της ΕΕ και του ΟΟΣΑ, να αξιολογηθεί και να αποφασιστεί ο βαθμός στον οποίο ένας συνδυασμός επιχειρησιακής καινοτομίας και καινοτομικών φορολογικών πολιτικών μπορούν να συνεισφέρουν στην καθιέρωση και ανάπτυξη διατηρήσιμου ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος των ελληνικών ΜμΕ και κατ'επέκταση της ελληνικής οικονομίας.

Με βάση τους παραπάνω στόχους διατυπώθηκαν και τα σχετικά ερωτήματα της παρούσας διατριβής προς διερεύνηση και απάντησή τους. Αυτά διαμορφώθηκαν και διατυπώθηκαν ως εξής:

- 1) Είναι επαρκής η διάχυση της καινοτομίας στις ΜμΕ στα κράτη – μέλη της Ε.Ε και του ΟΟΣΑ και ποιες μορφές καινοτομίας είναι κατάλληλες για την ανάπτυξη των ελληνικών ΜμΕ και κατ' επέκταση της ελληνικής οικονομίας;
- 2) Υπάρχει σχέση μεταξύ των πολιτικών καινοτομίας και των καινοτόμων φορολογικών πρακτικών με τη δημιουργία επιχειρηματικού ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για τις ελληνικές ΜμΕ;
- 3) Μπορούν να εφαρμοστούν πολιτικές που προάγουν την καινοτομία καθώς και καινοτόμες φορολογικές πρακτικές που θα βοηθήσουν την ανάπτυξη των ελληνικών ΜμΕ και κατ' επέκταση και την ελληνική οικονομία; Ποιες μπορεί να είναι αυτές οι πολιτικές και πρακτικές και πια τα πιθανά προβλήματα κατά την υλοποίησή της; Υπάρχει το κατάλληλο υπόβαθρο σε υπηρεσίες και οργανισμούς που θα υποστηρίζει την υιοθέτηση και εφαρμογή αυτών των πολιτικών;

Στον παρακάτω πίνακα 6.1, παρουσιάζεται το πώς αντιστοιχούν οι στόχοι της διατριβής στα ερευνητικά ερωτήματα της διατριβής.

Πίνακας 6.1: Αντιστοίχισης Στόχων με Ερευνητικά Ερωτήματα της Διατριβής

Στόχοι Διατριβής	Ερευνητικά Ερωτήματα Διατριβής		
	1.Είναι επαρκής η διάχυση της καινοτομίας στις ΜμΕ στα κράτη – μέλη της Ε.Ε και του ΟΟΣΑ και ποιες μορφές καινοτομίας είναι κατάλληλες για την ανάπτυξη των ελληνικών ΜμΕ και κατ' επέκταση της ελληνικής οικονομίας;	2. Υπάρχει σχέση μεταξύ των πολιτικών καινοτομίας και καινοτόμων φορολογικών πρακτικών με τη δημιουργία επιχειρηματικού ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για τις ελληνικές ΜμΕ;	3.Μπορούν να εφαρμοστούν πολιτικές που προάγουν την καινοτομία καθώς και καινοτόμες φορολογικές πρακτικές που θα βοηθήσουν την ανάπτυξη των ΜμΕ και κατά επέκταση την ελληνική οικονομία; Ποιες μπορεί είναι αυτές οι πολιτικές και οι πρακτικές και πια τα πιθανά προβλήματα κατά την υλοποίησή τους; Υπάρχει το κατάλληλο υπόβαθρο σε υπηρεσίες και οργανισμούς που θα υποστηρίξει την υιοθέτηση και εφαρμογή αυτών των πολιτικών;
1.Αξιολόγηση της Καινοτομίας και της σχέσης της με την ανάπτυξη των ελληνικών ΜμΕ	✓		
2. Διερεύνηση της δυνατότητας εισαγωγής φορολογικής καινοτομίας και του βαθμού συνεισφοράς της στην προαγωγή και ανάπτυξη της καινοτομίας στις Ελληνικές ΜμΕ		✓	✓
3. Συνδυασμός των δύο παραπάνω παραμέτρων για την επίτευξη διατηρήσιμου ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος της Επιχειρηματικότητας των Ελληνικών ΜμΕ, αλλά και της Ελληνικής Οικονομίας			✓

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

Προκειμένου να δοθούν έγκυρες απαντήσεις στα παραπάνω ερωτήματα διεξήχθη ένας συνδυασμός δευτερογενούς έρευνας και οικονομετρικής ανάλυσης.

Συγκεκριμένα, η δευτερογενής έρευνα ολοκληρώνεται στα κεφάλαια 1, 2, 3 και 4 ενώ η προσέγγιση της οικονομετρικής ανάλυσης και τα αποτελέσματά της παρουσιάζονται στο κεφάλαιο 5.

Έτσι στα **Κεφάλαιο 1** (Καινοτομία, Επιχειρηματικότητα, Φορολογία, Ανάπτυξη ΜμΕ) ορίστηκαν οι έννοιες των όρων: καινοτομία, φορολογία, επιχειρηματικότητα και ανάπτυξη των ΜμΕ,

Στο **Κεφάλαιο 2** (Βιβλιογραφική Ανασκόπηση) έγινε μια ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας και των θεωριών προκειμένου να επιλεγεί το μοντέλο που θα κάλυπτε και τους τρεις κύριους πυλώνες της παρούσας διατριβής (καινοτομία, φορολογία, επιχειρηματικότητα) προς εφαρμογή της οικονομετρικής ανάλυσης που παρουσιάζεται στο πέμπτο κεφάλαιο. Το μοντέλο που επιλέχθηκε ως πρότυπο είναι αυτό του Fagerberg, βάσει του οποίου διαμορφώθηκε το Υπόδειγμα της διατριβής. Τα αποτελέσματα της εφαρμογής του Υποδείγματος μας παρουσιάζονται στο 5^ο κεφάλαιο και συνοψίζονται μαζί με τα υπόλοιπα συμπεράσματα της διατριβής παρακάτω.

Εν συνεχεία στο **Κεφάλαιο 3** (Ευρωπαϊκό Πλαίσιο και Πολιτικές για ΜμΕ) διεξάγεται μια συγκριτική προτυποποίηση (benchmarking) της απόδοσης των ελληνικών ΜμΕ και της απόδοσης των ευρωπαϊκών ΜμΕ σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Πράξη για τις Μικρές Επιχειρήσεις Small Business Act (SBA) και εντοπίζονται οι περιοχές και οι πολιτικές όπου οι πρώτες υστερούν έναντι των ευρωπαϊκών ομολόγων τους από διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές.

Στο **Κεφάλαιο 4** (Ελλάδα Πλαίσιο και Πολιτικές) παρουσιάζονται και συσχετίζονται οι στόχοι της Στρατηγικής Ευρώπης 2020 με τις προκλήσεις στις οποίες καλείται να απαντήσει μέσω εφαρμογής αντίστοιχων πολιτικών η Ελλάδα για να μπορεί να δημιουργήσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στη διεθνή επιχειρησιακή σκακιέρα. Παρουσιάζεται επίσης μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση της ελληνικής μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας μέσω της Ευρωπαϊκής Πράξης Small Business Act (EU SBA), καθώς και οι επιπτώσεις της κρίσης στις ελληνικές ΜμΕ.

Στη συνέχεια, στο **Κεφάλαιο 5** (Περιγραφή του Υποδείγματος) παρουσιάζεται η εφαρμογή του Υποδείγματός μας που χρησιμοποιήθηκε βασίζόμενο σε κάποιες από

τις βασικές παραδοχές της εξίσωσης του Fagerberg (2004) καθώς και η επεξήγηση των αποτελεσμάτων της οικονομετρικής ανάλυσης για τις επτά οικονομίες και για τις δύο ομάδες χωρών που προκύπτουν με τον γεωγραφικό προσδιορισμό Βόρειες και Νότιες Ευρωπαϊκές Χώρες.

Στο παρόν **Κεφάλαιο 6** παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που δίνουν απάντηση στα ερευνητικά ερωτήματα της διατριβής ικανοποιώντας παράλληλα και τους στόχους, βάση των οποίων γίνονται συγκεκριμένες προτάσεις για καινοτομία και φορολογικές καινοτόμες πρακτικές, αλλά και για περαιτέρω έρευνα, ολοκληρώνοντας έτσι το παρόν κεφάλαιο αλλά και την παρούσα διατριβή.

Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε εστιάστηκε κυρίως 1) στη βιβλιογραφική επισκόπηση και την ανάλυση της θεωρίας των βασικών εννοιών για την καινοτομία και την ανάπτυξη, 2) στην οικονομική ανάλυση, 3) στην ανάλυση των οδηγιών και κατευθύνσεων της ΕΕ που σχετίζονται με την επιχειρηματικότητα, 4) στην στατιστική ανάλυση των δεδομένων και στην ανάλυση του επιλεγμένου Υποδείγματος μας.

Η ανάλυση και η μελέτη των βασικών εννοιών για την καινοτομία που οδηγεί στην ανάπτυξη ήταν ο βασικός μας στόχος στη βιβλιογραφική επισκόπηση. Δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση σε ερευνητές που αναζητούσαν να αναδείξουν τον σημαντικό ρόλο της καινοτομίας στην ανάπτυξη της οικονομίας μιας χώρας, εξετάζοντας παράλληλα τις θεωρίες των κλασσικών και σύγχρονων οικονομολόγων για την ανάπτυξη, όπως για παράδειγμα του Adam Smith – *Πλούτος των Εθνών*, του Ricardo David – *Θεωρία του Συγκριτικού πλεονεκτήματος*, του Porter Michael – *Ανταγωνιστικό Πλεονέκτημα των Εθνών*, του Schumpeter Joseph- *Θεωρία της Σύγχρονης Οικονομικής Ανάπτυξης*, του Abramovitz Moses- *‘Κύκλοι του Kuznets’*, του Krugman Paul- *‘Οικονομική Κρίση/End this Depression now’*, του Fagerberg Jan- *Ανταγωνιστικότητα των Χωρών-Συνθετικό Πλαίσιο*” και άλλων μελετητών.

Μελετώντας τις σκέψεις και τις προτάσεις των παραπάνω οικονομολόγων καθώς και των υπολοίπων που αναφέρονται στο Κεφάλαιο 2 της Βιβλιογραφικής Επισκόπησης επιλέξαμε να βασίσουμε τη στατιστική ανάλυση της διατριβής πάνω στο υπόδειγμα του Fagerberg (2004) λόγω της δυναμικής που δίνει το υπόδειγμά του στην καινοτομία και στις μεταβλητές της, θεωρώντας την ως τον βασικό μοχλό ανάπτυξης

που συμβάλλει στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των χωρών. Υπενθυμίζοντας περιληπτικά τις βασικές σκέψεις του Fagerberg (2002-2004) αναφέρουμε την ανάπτυξη της εξίσωσης με ονομασία «Συνθετικό Πλαίσιο», η οποία βασίζεται σε τέσσερις βασικές πτυχές – μεταβλητές της ανταγωνιστικότητας: την τεχνολογία, το κόστος, την ικανότητα εξερεύνησης των οφελών της γνώσης και τη ζήτηση. Η εξίσωση αυτή του Fagerberg (Κεφάλαιο 2 ενότητα 2.2.19) είναι ιδιαίτερα πολύπλοκη με πολλές παραμέτρους. Οι βασικότεροι παράμετροι που απαρτίζουν την εξίσωση είναι οι εξής: Η τεχνολογική γνώση, η ικανότητα εξερεύνησης των οφελών της γνώσης, η εξάπλωση της γνώσης από το εξωτερικό μέσα στην εκάστοτε χώρα, η τεχνογνωσία και η καινοτομία της χώρας, η συνεισφορά διάχυσης της γνώσης στην οικονομική ανάπτυξη, το συνολικό ποσό γνώσης της εκάστοτε χώρας προσαρμοσμένο στο μέγεθός της και στο δικό της πλαίσιο, ο ρυθμός ανάπτυξης της χώρας και της τεχνολογικής της γνώσης σε σχέση με τον παγκόσμιο μέσο όρο (με αντίστοιχες διαφοροποιήσεις της φόρμουλας), το μερίδιο των εξαγωγών και των εισαγωγών σε σχέση με την παγκόσμια ζήτηση αλλά και με το ΑΕΠ της χώρας αυτής.

Η μελέτη της συγκεκριμένης εξίσωσης του Fagerberg βοήθησε στη διαμόρφωση του Υποδείγματός μας λόγω της έμφασης που δίνει στη σχέση καινοτομίας (μορφών καινοτομίας) και ανάπτυξης. Θέλοντας να ερευνήσουμε τον ρόλο της καινοτομίας και των συνιστωσών της στην ανάπτυξη της οικονομίας σε επιλεγμένες ευρωπαϊκές χώρες (Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία, Γερμανία, Ολλανδία, και Φιλανδία) καθώς και στην Ελλάδα, δίνοντας την απαιτούμενη γεωγραφική διάσταση και καθοδηγούμενοι από τα βασικά ερευνητικά μας ερωτήματα για τον ρόλο της καινοτομίας στη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα, προχωρήσαμε στην επιλογή των έξι (6) μεταβλητών του Υποδείγματός μας. Οι μεταβλητές αυτές είναι οι εξής: το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ-GDP) που στο υπόδειγμά μας είναι η εξαρτημένη μεταβλητή και οι εξής πέντε (5) ανεξάρτητες μεταβλητές: ο αριθμός των πατέντων (PATENTS), ο αριθμός των επιστημόνων για έρευνα και τεχνολογία (HUMAN), οι δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία (GERD), οι εξαγωγές (EXPORT) και η διεθνής επενδυτική θέση (INVEST). Οι παραπάνω ανεξάρτητες μεταβλητές επηρεάζουν το ΑΕΠ. Θυμίζουμε ότι στην Ελλάδα αλλά και στις υπόλοιπες εξεταζόμενες χώρες ένα μεγάλο μέρος του ΑΕΠ παράγεται από τη μικρή και μεσαία επιχειρηματικότητα. Ως εκ τούτου, είναι δυνατόν να υποστηριχθεί με ασφάλεια το συμπέρασμα ότι οι πέντε (5) ανεξάρτητες μεταβλητές όταν συσχετίζονται θετικά με

το ΑΕΠ επηρεάζουν και την πορεία των ΜμΕ σε μια οικονομία. Η συλλογή των δεικτών έγινε από την Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία είναι σε σταθερές τιμές και η επιλογή τους έγινε με βάση :

1. Τη διαθεσιμότητα τους στη χρονική περίοδο 1995-2013
2. Την αξιοπιστία και τη συγκρισιμότητα τους
3. Τη συσχέτιση και τη βοήθεια στην ερμηνεία των βασικών ερευνητικών ερωτημάτων της παρούσης διατριβής
4. Τη συσχέτιση με το Υπόδειγμα του Fagerberg που εξετάζουμε και υιοθετούμε.

Η επιλογή των εξεταζόμενων χωρών έγινε με βάση τη γεωγραφική τους θέση (βόρειες – νότιες ευρωπαϊκές χώρες), τη συρρίκνωση ή μη του ΑΕΠ κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, τα προβλήματα των ΜμΕ λόγω της κρίσης, την πορεία των επενδύσεων, καθώς και την αξιολόγηση των χωρών από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την ενίσχυση της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας με βάση τις Οδηγίες που εμπεριέχονται στις δέκα αρχές του Small Business Act – EU/S.B.A. Η κάθε χώρα εξετάστηκε στο Υπόδειμά μας ξεχωριστά και στη συνέχεια αφού έγινε η ομαδοποίηση των 7 χωρών σε δύο (2) ομάδες με βάση τα παραπάνω, εξετάστηκαν και οι δύο ομάδες . Οι δύο αυτές ομάδες χωρών είναι :

Ομάδα χωρών Α :	Ομάδα χωρών Β:
Ελλάδα	Γερμανία
Ιταλία	Ολλανδία
Πορτογαλία	Φιλανδία
Ισπανία	

Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων των μεταβλητών για τις επτά (7) χώρες και για τις δύο (2) ομάδες χωρών έγινε με τη χρήση του προγράμματος SPSS.

Η εξίσωση του Υποδείγματος κατόπιν των παραπάνω διαμορφώθηκε ως εξής:

Πίνακας 6.2: Θεωρητικό Υπόδειγμα
$GDP=f(PATENTS, HUMAN, GERD, EXPORT, INVEST)$ <p>Η παραπάνω εξίσωση δείχνει ότι το επίπεδο του ΑΕΠ επηρεάζεται από τις εξής μεταβλητές: ΑΕΠ = αριθμός πατέντων, αριθμό επιστημόνων για έρευνα και τεχνολογία, δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία, εξαγωγές, διεθνή επενδυτική θέση της χώρας</p>

Σημειώνεται ότι στην οικονομετρική ανάλυση που συντελέστηκε δεν χρησιμοποιήθηκαν δείκτες σχετικοί με τη φορολογία, λόγω του ότι δεν ήταν δυνατή η συλλογή φορολογικών στοιχείων (όπως πχ ετήσια φορολογικά έσοδα από ΜμΕ, φορολογικοί συντελεστές κρατών ανά έτος) για το σύνολο των εφτά οικονομιών (Ελλάδας, Ιταλίας, Πορτογαλίας, Ισπανίας, Γερμανίας, Ολλανδίας, Φιλανδίας) για τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο (1995-2013).

6.2 Βιβλιογραφική Επισκόπηση- Συμπεράσματα

Το κεφάλαιο βιβλιογραφικής επισκόπησης αναπτύχθηκε με βάση τη λογική διερεύνηση, αναζήτησης και εύρεσης ενός κατάλληλου μοντέλου προς εφαρμογή του στην οικονομετρική ανάλυση. Με άλλα λόγια το ζητούμενο κατά τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη του συγκεκριμένου κεφαλαίου ήταν μετά από τη σχετική έρευνα των αντίστοιχων θεωρητικών πλαισίων, που κατά καιρούς ανέπτυξαν διάφοροι οικονομολόγοι και επιστήμονες εν γένει, να εντοπιστεί το κατάλληλο και αξιόπιστο μοντέλο υποδείγματος που θα μπορούσε να εφαρμοστεί στα δεδομένα της έρευνας της παρούσας διατριβής, έτσι ώστε να εξαχθούν επίσης αξιόπιστα και έγκυρα αποτελέσματα.

Έτσι εξετάστηκε μια σειρά θεωριών κλασσικών αλλά και σύγχρονων θεωρητικών και οικονομολόγων οι κυριότεροι των οποίων περιλαμβάνουν τους:

Adam Smith ο οποίος βασίστηκε κυρίως στη μικροοικονομία προκειμένου να εξηγήσει την αύξηση του πλούτου των εθνών. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η θέση του σύμφωνα με την οποία η επιτυχία βασίζεται στην επιχειρηματικότητα η οποία μετατρέπει τις ιδέες σε προϊόντα και η οποία τον κατέταξε στην ομάδα των πρωτοπόρων οικονομολόγων. Αυτό αντικατοπτρίζεται και στη θέση του μέσω της οποίας εντοπίζει την ‘‘αυθαιρεσία των φορολογικών αρχών ως αιτία της

φοροδιαφυγής”. Ο ίδιος θεωρεί ότι η φοροδιαφυγή “δεν είναι τίποτα άλλο παρά μια πρακτική προστασίας της ιδιοκτησίας του ατόμου από την αρπαγή και κατασπατάληση της ιδιοκτησίας του”.

Σε σχέση με την καινοτομία θα πρέπει να αναφερθεί ότι ο Schumpeter ήταν ο πρώτος οικονομολόγος και κοινωνικοπολιτικός επιστήμονας που αναφέρθηκε και εδραίωσε τη σημασία της καινοτομίας – και στο σημαντικότερο ρόλο που παίζει στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη – και της επιχειρηματικότητας

Σημαντική επίσης υπήρξε η συμβολή των Kline και Rosenberg (1986) που τριάντα χρόνια πριν ανέτρεψαν την επικρατούσα άποψη για την γραμμική φύση της καινοτομίας, καταδεικνύοντας ότι η καινοτομία αποτελεί εκ των πραγμάτων μια πολύπλοκη διαδικασία κι ένα ολόκληρο σύστημα μέσα στο οποίο υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφορετικών συντελεστών όπως για παράδειγμα, επιχειρήσεων, οργανισμών, αγοράς, επιστήμης κλπ. Ανέπτυξαν λοιπόν το αλυσιδωτό μοντέλο (chain-linked model) το οποίο κατά βάση επανεκτιμά τη σημασία της επιστήμης και της έρευνας στην καινοτόμο διαδικασία και αποδίδει στις επιχειρήσεις μία βασική θέση σε αυτή τη διαδικασία.

Εξαιρετική υπήρξε και η συμβολή του Krugman, ενός από τους πλέον επιτυχημένους οικονομολόγους του 20^{ου} αιώνα, ο οποίος βασισμένος σε διάφορες πρόσφατες μελέτες, όπως για παράδειγμα αυτή του ΟΟΣΑ (OECD 2012) η οποία έδειξε ότι οι δαπάνες για Έρευνα και Ανάπτυξη (R&D) σε κάποιες χώρες δεν θα αυξάνονται ως ποσοστό του ΑΕΠ το επόμενο χρονικό διάστημα. Στην Ελλάδα οι δαπάνες ήταν μόλις στο 0,70% του ελληνικού ΑΕΠ (Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης 2012) κάνοντας δύσκολο τον εθνικό στόχο για ποσοστό 1,2% του ΑΕΠ έως το 2020 (πηγή στόχου Υπουργείο Παιδείας-ΓΓΕΤ 2015). Ο Krugman ζήτησε επιτακτικά να μπει ένα τέλος σε όλη αυτή την ‘παράνοια’ και να δοθούν πρότυπα και κίνητρα για να ανακινηθεί η επιχειρηματικότητα των χωρών που επλήγησαν περισσότερο και να δοθεί μεγάλη έμφαση στην καινοτομία, την ανταγωνιστικότητα και τη σωστή φορολογική και δημοσιονομική πολιτική. Τόνισε δε έντονα τη θέση του σύμφωνα με την οποία στον καιρό της λιτότητας θα πρέπει να προωθήσουμε την οικονομική άνθηση και όχι την συρρίκνωση της οικονομίας, καθώς τώρα είναι η ώρα οι κυβερνήσεις να αυξήσουν τις δαπάνες, όχι να τις μειώσουν.

Σημαντική και η συμβολή του Ricardo, στο κομμάτι της δίκαιης φορολόγησης που οδηγεί στην ανάπτυξη, τονίζοντας με έμφαση τη θέση του ότι *η "θέσπιση και εφαρμογή δίκαιων και αμερόληπτων φορολογικών πολιτικών και μηχανισμών είσπραξης φόρων που είναι χρέος της νομοθετικής εξουσίας δεν θα πρέπει να οδηγούν στο απαράδεκτο μέτρο της έρευνας των ασχολιών κάθε ατόμου ή επιχείρησης και δεν θα πρέπει να εκχωρείται στους κρατικούς λειτουργούς εξουσίες αποκρουστικές για τις συνήθειες και για τα αισθήματα μιας ελεύθερης χώρας"*. Με βάση τη συγκεκριμένη θέση του Ricardo προκύπτει εύλογο το ερώτημα και για την ελληνική επιχειρηματική πραγματικότητα και το κατά πόσο οι πρακτικές του ελληνικού δημοσίου βοηθούν ή εμποδίζουν την εύρυθμη λειτουργία των επιχειρήσεων, που ενώ π.χ. επιβάλλει τόκους στην καθυστέρηση των οφειλών προς αυτό, το ίδιο το δημόσιο όχι μόνο δεν πληρώνει έγκαιρα τους παρέχοντες σεαυτό υπηρεσίες ή αγαθά αλλά και δεν δίνει τόκους για τις καθυστερημένες οφειλές του προς τις ΜμΕ.

Τέλος ο Jorgenson από τους βραβευμένους και πιο αναγνωρισμένους οικονομολόγους και οικονομικούς αναλυτές του 2^{ου} αιώνα έκανε εκτεταμένη και ριζοσπαστική έρευνα στους τομείς της τεχνολογίας των πληροφοριών και της οικονομικής ανάπτυξης, της ενέργειας και του περιβάλλοντος, της φορολογικής πολιτικής και της επενδυτικής συμπεριφοράς ως σημαντικές παραμέτρους της αύξησης της επιχειρηματικότητας επιμένοντας και τονίζοντας ιδιαίτερα τη σημασία της έρευνας για την καινοτομία και την ανάπτυξη ευεργετικών ενεργειακών και περιβαλλοντικών πολιτικών.

Όλες οι παραπάνω θέσεις, αλλά και των υπολοίπων οικονομολόγων που αναφέρονται στο Κεφάλαιο 2 (Βιβλιογραφική Ανασκόπηση), ελήφθησαν σοβαρά υπ όψη κατά τη διαμόρφωση των προτάσεων που παρουσιάζονται στο συγκεκριμένο και τελευταίο κεφάλαιο της διατριβής, αφού ολοκληρώθηκε φυσικά και η σχετική οικονομετρική ανάλυση.

Μετά λοιπόν από αυτή την επισκόπηση των σχετικών βιβλιογραφικών πηγών, θεωριών και μοντέλων καταλήξαμε, όπως αναφέρθηκε και πρίν, στην επιλογή του μοντέλου του Fagerberg (Fagerberg 2004), ως βάση για την ανάπτυξη του Υποδείγματός μας, καθώς αυτό άπτεται των περισσότερων μεταβλητών που εξετάζει η παρούσα διατριβή όπως η ικανότητα δημιουργίας καινοτομίας, επιχειρηματικότητας και ανταγωνιστικότητας στις ΜμΕ που επηρεάζουν το ΑΕΠ μιας οικονομίας. Το ΑΕΠ στο Υπόδειμά μας αποτελεί την εξαρτημένη μεταβλητή. Ο Fagerberg, βασισμένος σε αυτές τις μεταβλητές δημιούργησε το γνωστό 'Συνθετικό Πλαίσιο' και

το οποίο εφάρμοσε σε αναπτυγμένες οικονομίες, από όπου άντλησε δεδομένα προκειμένου να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι κάποιες πλούσιες χώρες, κατά μέσο όρο αναπτύσσονται σχετικά αργά σε σχέση με άλλες λιγότερο πλούσιες χώρες, οι οποίες όμως επενδύουν περισσότερα χρηματικά και πνευματικά κεφάλαια στην καινοτομία. Ως εκ τούτου συμπεραίνεται ότι ο βραδύτερος ρυθμός ανάπτυξης κάποιων πλούσιων χωρών του μοντέλου του Fagerberg σε σχέση με τις λιγότερο πλούσιες οικονομίες, προκύπτει ως συνέπεια της έλλειψης διάχυσης της γνώσης, αλλά και της αποτυχίας τους να αυξήσουν την τεχνολογική και παραγωγική ανταγωνιστικότητα μέσω της καινοτομίας για να καλύψουν το κενό αυτό της αργής ανάπτυξης τους.

6.3 Το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο, οι Επιπτώσεις στην Ελληνική Επιχειρηματικότητα - Συμπεράσματα.

Όπως προέκυψε από την έρευνα, ως ΜμΕ ορίζονται από την ΕΕ και ΟΟΣΑ οι επιχειρήσεις οι οποίες απασχολούν λιγότερους από 250 εργαζομένους, έχουν ετήσιο κύκλο εργασιών που δεν υπερβαίνει τα 50 εκατ. € ή έχουν ετήσιο συνολικό ισολογισμό που δεν υπερβαίνει τα 43 εκατ. €. Όσον αφορά τη σημασία των ΜμΕ στην Ευρωπαϊκή Ένωση οι (ΜμΕ) συνιστούν πάνω από το 98 % των επιχειρήσεων της Ευρώπης και πάνω από το 99% στην Ελλάδα, διασφαλίζοντας το 55 % των θέσεων απασχόλησης στον τομέα της ιδιωτικής οικονομίας, παρουσιάζοντας ταυτόχρονα ένα υψηλό δυναμικό καινοτομίας όσον αφορά τις παραγωγικές διαδικασίες, τα προϊόντα και τις υπηρεσίες. Ως καινοτομία ορίζεται η δημιουργία ενός βελτιωμένου προϊόντος ή υπηρεσίας τα οποία διαχέονται επιτυχώς στην αγορά. Όσον αφορά τη σπουδαιότητα της καινοτομίας σύμφωνα με τα αποτελέσματα που συνοψίζονται στην αναφορά του ΟΟΣΑ (2008) αυτή αποτελεί το κλειδί για την επιχειρηματικότητα και την μακροχρόνια ανάπτυξη.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Eurostat (2005) η καινοτομία θεωρείται αναγκαία για τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων που λειτουργούν σε ένα πολύπλοκο, παγκοσμιοποιημένο και ως εκ τούτου έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον και κατά συνέπεια η 'μη καινοτομία' η διαφορετικά η επανάπαυση μιας επιχείρησης στα υπάρχοντα προϊόντα ή/και υπηρεσίες της, ανεξαρτήτως του βαθμού επιτυχίας τους, αποτελεί θέμα χρόνου για την περιθωριοποίηση της συγκεκριμένης επιχείρησης με απώλεια μεριδίου αγοράς και με άλλες επακόλουθες οικονομικές επιπτώσεις.

Κατά συνέπεια η καινοτομία τοποθετήθηκε στο επίκεντρο της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», στην Ένωση Καινοτομίας, στα εγχειρίδια Frascati, Canberra και Oslo που αναπτύχθηκαν για τη διεξαγωγή ερευνών και τη ‘σφυγμομέτρηση’ των δραστηριοτήτων έρευνας και ανάπτυξης (E&A) και καινοτομίας σε κράτη μέλη του ΟΟΣΑ.

Όσον αφορά τις κύριες κατηγορίες δεικτών της καινοτομίας τα αποτελέσματα της έρευνας δείχναν ότι αυτές περιλαμβάνουν: 1. Βασικούς Παράγοντες (Enablers) οι οποίοι με τη σειρά τους περιλαμβάνουν το ανθρώπινο δυναμικό, τα συστήματα έρευνας, και την οικονομική υποστήριξη 2. Επιχειρησιακές Δραστηριότητες (Firm Activities) οι οποίες περιλαμβάνουν επενδύσεις, επιχειρηματικότητα και πνευματική περιουσία και 3.Αποτελέσματα /Εξερχόμενα (Outputs) τα οποία περιλαμβάνουν καινοτομία και οικονομικά αποτελέσματα.

Σχετικά με τα αποτελέσματα της σχέσης μεταξύ της καινοτομίας και της φορολογίας, που αποτελούν και τους δύο απ τους τρεις κύριους πυλώνες ανάπτυξης της παρούσας διατριβής, (καινοτομία, φορολογία, ανταγωνιστικότητα) αυτά έδειξαν ότι η σχέση μεταξύ των δύο αυτών μεταβλητών μπορεί να μεταφραστεί σε δύο κατηγορίες πολιτικών: α)καινοτομική φορολογία, δηλαδή σχεδιασμό και εφαρμογή καινοτόμων φορολογικών πολιτικών και προσεγγίσεων και β) σχεδιασμό και εφαρμογή φορολογικών πολιτικών προκειμένου να δημιουργηθεί το κατάλληλο πλαίσιο που θα ενθαρρύνει την ανάπτυξη και/ή την υιοθέτηση καινοτομίας από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Μία κατηγορία που καλύπτει και τις δύο παραπάνω κατηγορίες πολιτικών είναι η ‘Πράσινη ή η Περιβαλλοντική Φορολογία’ (ΟΟΣΑ, 2010).

Χωρίς φυσικά να λείπει ο σκεπτικισμός για την αποτελεσματικότητα αυτού του είδους των πολιτικών, ωστόσο τα πραγματικά αποτελέσματα απέδειξαν ότι η συγκεκριμένου τύπου καινοτόμα φορολογία δεν εμπόδισε σε τίποτε την ανάπτυξη στις χώρες που εφαρμόστηκε, όπως για παράδειγμα στη Σουηδία, η οικονομία της οποίας παρουσίασε μεγάλη ανάπτυξη κατά τη δεκαετία του 1990 και μείωση περιβαλλοντικών ρύπων κατά 9 %. Επομένως χρειάζεται να εντοπιστούν οι κατάλληλες καινοτομικές πολιτικές και καινοτόμες φορολογικές πρακτικές για την ενίσχυση της ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας μιας οικονομίας και ειδικά της Ελλάδας, που αποτελεί τη βασική προτεραιότητα της συγκεκριμένης έρευνά μας.

6.3.1. Αναπτυξιακές Στρατηγικές – Δράσεις της ΕΕ

Μετά την όχι και τόσο επιτυχημένη πορεία της Στρατηγικής της Λισσαβόνας της ΕΕ (2000, Κεφ 3.2.1) να καταστήσει ανταγωνιστική και βιώσιμη την οικονομία της Ευρώπης στο διεθνές οικονομικό χάρτη η ΕΕ προχώρησε στην υιοθέτηση νέων στρατηγικών και δράσεων για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της οικονομίας (Στρατηγικές για την Ευρώπη 2007-2013 και 2014-2020). Με βάση τα συμπεράσματα που διεξάχθηκαν, οι πολιτικές της ΕΕ για την ενίσχυση των ΜμΕ στηρίζονται σε πέντε πυλώνες οι οποίοι περιλαμβάνουν: έξυπνη νομοθεσία για τις ΜμΕ, πρόσβαση στη χρηματοδότηση, καλύτερη πρόσβαση στην ευρωπαϊκή και διεθνή αγορά, ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της καλύτερης διακυβέρνησης που συνιστούν κυρίως τη λεγόμενη Ευρωπαϊκή Πράξη για τις Μικρές Επιχειρήσεις Small Business Act (SBA). Η παραπάνω δράση της ΕΕ σχεδιάστηκε με σκοπό την εφαρμογή από τα κράτη της ΕΕ πολιτικών για την ενίσχυση των ΜμΕ, την αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους και τη διεθνοποίησή τους, με απώτερο στόχο τη συνολική ανάπτυξη της οικονομίας της ΕΕ. Οι βασικές αρχές της Ευρωπαϊκής Πράξης για τις Μικρές Επιχειρήσεις – SBA καθώς και οι αρχικές πολιτικές που έλαβαν κάποιες χώρες της ΕΕ για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας αναφέρονται περιληπτικά παρακάτω:

Αρχή 1: Δημιουργία Περιβάλλοντος Επιχειρηματικής Ευημερίας, εφαρμόστηκαν ενδεικτικά πολιτικές όπως: Εθνική στρατηγική ‘e-business’ στην Ιρλανδία, διαχείριση καινοτομίας στην Ουγγαρία, και Hellenic Technology Clusters Initiative στην Ελλάδα.

Αρχή 2: Εξασφάλιση δεύτερης ευκαιρίας σε έντιμους επιχειρηματίες που έχουν αντιμετωπίσει χρεοκοπία μέσω: ανάπτυξης προγράμματος προετοιμασίας ΜμΕ για διαδοχή στη Φινλανδία, παροχή βοήθειας για τους αυτό-απασχολούμενους επιχειρηματίες στο Βέλγιο και ταχύτερη επανεκκίνηση μετά τη χρεοκοπία στη Δανία.

Αρχή 3: Σχεδιασμός κανόνων και κανονισμών σύμφωνα με την αρχή: ‘Think Small First’ (‘Αναγωγή πρώτα σε μικρή κλίμακα’) μέσω: Δημιουργίας δημόσιας συμβουλευτικής ιστοσελίδας, σε Εσθονία, εφαρμογή προγράμματος παροχής υπηρεσιών υποστήριξης τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο και σχεδιασμό αντίστοιχης ιστοσελίδας σε Μ. Βρετανία.

Αρχή 4: Καθιέρωση της δημόσιας διοίκησης ως υπεύθυνη για την άμεση ανταπόκριση στις ανάγκες των ΜμΕ μέσω: Εφαρμογής προγράμματος e-gouvernement από Βέλγιο, ιστοσελίδα για δημόσιες πληροφορίες για ΜμΕ στη Γαλλία, CORE -

Companies Online Registration Environment, Ireland Ηλεκτρονική Εγγραφή Επιχειρήσεων από Ιρλανδία.

Αρχή 5: Ενίσχυση συμμετοχής ΜμΕ σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων σχετικά με την καλύτερη χρήση πόρων και της κρατικής βοήθειας μέσω: Σχεδιασμού διαδικτυακού χώρου προμηθειών Website: <http://www.marches.public.lu>, <http://www.mtp.public.lu> σε Λουξεμβούργο.

Αρχή 6: Διευκόλυνση της πρόσβασης των ΜμΕ σε χρηματοδότηση και αναγκαία κεφάλαια μέσω: Πρόγραμμα παροχής ενισχυτικού επιχειρηματικού κεφαλαίου στην Ιρλανδία, προγράμματα δανεισμού με επιστροφή επιτοκίων σε Κύπρο, προγράμματα μικρό-δανείων σε γυναίκες επιχειρηματίες στην Ισπανία.

Αρχή 7: Βοήθεια και καθοδήγηση των ΜμΕ προκειμένου να επωφελούνται από τις ευκαιρίες που παρουσιάζει η κοινή αγορά μέσω: λειτουργίας διαδικτυακής πύλης και εξαγωγές από Τσεχία, διαχείριση καινοτομίας από Ουγγαρία, πρωτοβουλία δημιουργίας επιχειρηματικών ομάδων ελληνικής τεχνολογίας σε Ελλάδα.

Αρχή 8: Προώθηση της ανάπτυξης των δεξιοτήτων των ΜμΕ σχετικά με όλους τους τύπους της καινοτομίας μέσω: στρατηγικής εθνικής ηλεκτρονικής πραγματικότητας σε Ιρλανδία, ανάπτυξη πρωτοβουλίας δημιουργίας Επιχειρηματικών Ομάδων Ελληνικής Τεχνολογίας σε Ελλάδα.

Αρχή 9: Ενίσχυση και κατεύθυνση των ΜμΕ προκειμένου να μετατρέψουν τις περιβαλλοντικές προκλήσεις σε ευκαιρίες μέσω: προγράμματος αναμόρφωσης οικολογικής φορολογίας σε Εσθονία, διαχείριση ηλεκτρονικών στοιχείων περιβάλλοντος και διαχείριση αποβλήτων σε Αυστρία

Αρχή 10: Ενθάρρυνση και στήριξη των ΜμΕ προκειμένου να ωφεληθούν από την ανάπτυξη των αγορών μέσω: συνεργασιών για κοινό ανταγωνισμό σε ξένες αγορές από Ισπανία, έκθεσης διαδικτυακών πυλών και ηλεκτρονικό εμπόριο σε Πολωνία.

Μετά την αξιολόγηση των χωρών της ΕΕ με βάση την SBA 2012 ενδεικτικά αναφέρουμε ότι η Γερμανία, η Δανία και η Σουηδία είχαν γενική απόδοση πάνω από το μέσο όρο της SBA, η Αυστρία, η Γαλλία, η Κύπρος και η Ιρλανδία κοντά ή λίγο πάνω από τον μέσο όρο της SBA, ενώ η Ιταλία, η Ισπανία, η Τσεχία, η Πορτογαλία και η Ελλάδα πολύ κάτω από τον γενικό μέσο όρο της SBA 2012 και αυτό αποδεικνύεται από τα προβλήματα που έχει η μικρομεσαία επιχειρηματικότητα σε αυτές τις χώρες κυρίως των θεσμικών αδυναμιών των οικονομιών τους, αλλά και της οικονομικής κρίσης.

6.3.2 Πολιτικές της ΕΕ για τις ΜμΕ στον τομέα της Καινοτομίας, της Χρηματοδότησης και της Φορολογίας

Μέσα στα πλαίσια της εξέτασης των πολιτικών της ΕΕ για τις ΜμΕ στο τομέα της Καινοτομίας, Χρηματοδότησης και Φορολογίας συμπεραίνεται ότι μια μακροπρόθεσμη προσέγγιση για την ανάπτυξη των περιφερειακών οικονομιών της γνώσης και της καινοτομίας θα πρέπει να συνδυάζει τοπικές (περιφερειακές) bottom-up προσεγγίσεις με παγκόσμιες ή ευρωπαϊκές top-down προσεγγίσεις. Αυτές καλύπτονται με τις ακόλουθες προτάσεις της ΕΕ:

- Απλούστευση διαδικασιών για έναρξη λειτουργιών μιας ΜμΕ (business start up)
- Σχεδιασμό δίκαιης φορολόγησης των ΜμΕ και ενθάρρυνσή τους για Έρευνα & Ανάπτυξη
- Δικτύωση και συνεργασία βιομηχανίας και πανεπιστημίων για ανάπτυξη καινοτόμων έργων
- Πρόσβαση σε χρηματοδότηση με συσπείρωση χρηματοδοτικών οργανώσεων, τραπεζικών και άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων
- Χρηματοδότηση έρευνας με εξασφάλιση πρόσβασης σε αντίστοιχα ευρωπαϊκά κονδύλια
- Λήψη μέτρων για βελτίωση ταμειακής ροής ΜμΕ
- Προώθηση και ενίσχυση γυναικείας επιχειρηματικότητας

6.3.3 Οικονομική Κρίση και Ευρωπαϊκή Επιχειρηματικότητα - Συμπεράσματα

Ο παγκόσμιος αντίκτυπος της χρηματοπιστωτικής κρίσης απέδειξε ότι η οικονομική πραγματικότητα κινείται πολύ γρηγορότερα από την πολιτική πραγματικότητα. Έτσι η αρνητική επίδραση της οικονομικής κρίσης με την εμφάνισή της είχε ως αποτέλεσμα την κατακόρυφη μείωση της απασχόλησης στις ΜμΕ, την κατακόρυφη πτώση της παραγόμενης προστιθέμενης αξίας καθώς και του αριθμού των ΜμΕ. Οι αρνητικές επιπτώσεις στις ελληνικές ΜμΕ εμφανίστηκαν ακόμη εντονότερες με αναστολή της λειτουργίας χιλιάδων επιχειρήσεων μια εξαιρετικά δυσάρεστη κατάσταση που επιτείνεται και από την άρνηση των τραπεζών για παροχή χρηματοδότησης αφενός, αλλά και από την αύξηση των επιτοκίων χορηγήσεων. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο οι πολιτικές που εισάγονται από την ΕΕ στοχεύουν στην σταθεροποίηση του τραπεζικού συστήματος, στη μείωση των επιτοκίων για τις ΜμΕ, στην παροχή ρευστότητας στον χρηματοπιστωτικό τομέα για να στηρίξουν με τη

σειρά τους τις ευρωπαϊκές ΜμΕ. Ένα σημαντικό συμπέρασμα που προέκυψε με βάση την αντίδραση των ΜμΕ στην οικονομική κρίση, είναι ότι οι ΜμΕ που επιβίωσαν εφάρμοσαν το τρίπτυχο συγκριμένων επιχειρησιακών πολιτικών : (α) τη μείωση του κόστους τους συμπεριλαμβανομένου του μισθολογικού, με προσαρμογή της παραγωγής στα μειωμένα επίπεδα ζήτησης, (β) την αναζήτηση πρόσθετων πηγών ρευστότητας (μέσω καθυστέρησης πληρωμής των δικών τους οφειλών, μείωση ή αναβολή διανομής μερισμάτων στους μετόχους τους, (γ) την αναβολή των επενδύσεων και των σχεδίων επέκτασής τους.

Συνοψίζοντας και με βάση την αξιολόγηση των παραπάνω πολιτικών από διάφορες ευρωπαϊκές χώρες προέκυψε το συμπέρασμα ότι η πλειοψηφία των χωρών αντιστάθηκαν στην κρίση και στις συνέπειές της προς την επιχειρηματικότητα λαμβάνοντας και εφαρμόζοντας τις παρακάτω πολιτικές: α) χαλάρωση των απαιτήσεων επιλεξιμότητας για δανεισμό και αύξηση του μεριδίου των κρατικών εγγυήσεων στα δάνεια, β) διευκόλυνση των εξαγωγών και γ) διαμεσολάβηση για εξασφάλιση πιστοληπτικής ικανότητας.

6.3.4 Διεθνοποίηση των Ευρωπαϊκών ΜμΕ - Συμπεράσματα

Τα συμπεράσματα όπως αυτά προέκυψαν από έρευνα που διεξήχθη σε ένα δείγμα των 10,000 ΜμΕ σε 33 χώρες της ΕΕ κατέδειξαν ότι μόνο ένα μικρό ποσοστό εμπλέκεται σε δραστηριότητες διεθνοποίησης (εισαγωγές, εξαγωγές, ξένες άμεσες επενδύσεις, διεθνή συνεργασία και υπεργολαβία). Οι περισσότερες ΜμΕ εισάγουν παρά εξάγουν και ένα μικρό ποσοστό (7%) δραστηριοποιείται σε ξένες άμεσες επενδύσεις.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το επίπεδο διεθνούς δραστηριότητας των ευρωπαϊκών ΜμΕ είναι σημαντικά μεγαλύτερο από τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία, το οποίο κατά κύριο λόγο οφείλεται στις διεθνείς εμπορικές συναλλαγές που αναπτύσσουν μεταξύ τους οι ΜμΕ, εντός όμως των ορίων της Ε.Ε. Παρόλο αυτά ο ρυθμός διεθνοποίησης για ΗΠΑ και Ιαπωνία φαίνεται να παρουσιάζει θεαματική αύξηση την τελευταία πενταετία.

Τέλος, ένα σημαντικό συμπέρασμα που εξήχθη κατά την πρόοδο της παρούσας διατριβής αφορά στα εμπόδια που ανακόπτουν τη δυναμική της διεθνοποίησης των ΜμΕ και τα οποία κατά κύριο λόγο σχετίζονται με : α) τα εσωτερικά εμπόδια, όπως η τιμή των προϊόντων και των υπηρεσιών τους καθώς και το υψηλό κόστος της διεθνοποίησής τους και β) τα εξωτερικά εμπόδια, όπως η έλλειψη κεφαλαίου,

επαρκούς πληροφόρησης και υποστήριξη από τους δημόσιους, κρατικούς, οργανισμούς, καθώς και το κόστος και η απαιτούμενη γραφειοκρατία που συνδέονται με τις μεταφορές των προϊόντων.

6.3.5 Ελληνική Μικρομεσαία Επιχειρηματικότητα - Συμπεράσματα

Η οικονομική ύφεση που εκδηλώθηκε το 2008 έπληξε σοβαρά την επιχειρηματικότητα, τις ΜμΕ και οδήγησε στην αρνητική ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

Από το 2010 άρχισε η εφαρμογή ενός συνδυασμού ελληνικών και ευρωπαϊκών προγραμμάτων και πολιτικών για την οικονομική στήριξη της ελληνικής οικονομίας. Οι κύριες πολιτικές που σχεδιάστηκαν προκειμένου να στηρίξουν τη βιωσιμότητα των ΜμΕ στην Ελλάδα περιλαμβάνουν την απλούστευση των επιχειρηματικών διαδικασιών, την ενίσχυση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, την ενίσχυση των εξαγωγικών δραστηριοτήτων, την κατάργηση των περιττών περιορισμών για την λειτουργία των ΜμΕ, την απλοποίηση της διαδικασίας τήρησης φορολογικών βιβλίων, τον εξορθολογισμό των διακανονισμών πληρωμής των δόσεων των χρεών των ΜμΕ συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που ισχύουν για τη διευθέτηση των φορολογικών υποχρεώσεων τους καθώς και η γρηγορότερη εκκαθάριση των καθυστερούμενων οφειλών της κυβέρνησης (π.χ. επιδοτήσεις κλπ) προς τις επιχειρήσεις για να βελτιωθεί η ρευστότητα τους. Συγκεκριμένα, οι αναπτυξιακοί νόμοι 2004-2013 συνιστούν το νομικό πλαίσιο για την παροχή ενίσχυσης των επενδύσεων, τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, και της περιφερειακής σύγκλισης. Ως εκ τούτου και εντός του παραπάνω πλαισίου οι ελληνικές κυβερνήσεις κατά τα έτη 2004-2013, ψήφισαν μια σειρά νόμων που αφορούσαν την παροχή κινήτρων σε ιδιωτικές επενδύσεις, την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και φορολογικές ελαφρύνσεις για τις πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις. Επίσης τέθηκε σε εφαρμογή το συγχρηματοδοτούμενο με την ΕΕ Ταμείο Επιχειρηματικότητας (2004-2013), στοχεύοντας στη δημιουργία νέων, βιώσιμων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων καθώς και τον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων ΜμΕ.

Σημαντικό είναι και το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς ΕΣΠΑ (συν-χρηματοδότησης και ενίσχυσης από ΕΕ) που συνδέεται τελευταία με το εκάστοτε εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων για την στήριξη και ενίσχυση της οικονομίας και της επιχειρηματικότητας. Έτσι έχουμε το ΕΣΠΑ 2007-2013 και το ΕΣΠΑ 2014-2020.

Παρ όλα αυτά τα διαθέσιμα κεφάλαια από τα διαδοχικά ΕΣΠΑ και από τα επιμέρους ευρωπαϊκά ταμεία δεν απορροφήθηκαν στο μέγιστο βαθμό της διαθεσιμότητάς τους, καθώς η Ελλάδα δεν κατόρθωσε σε μεγάλο βαθμό είτε να σχεδιάσει είτε να παρουσιάσει αξιόπιστα σχέδια που θα εξασφάλιζαν τη μέγιστη ενίσχυση από τα ευρωπαϊκά ταμεία. Το οξύμωρο σε αυτή την περίπτωση έγκειται στο γεγονός, αποτελώντας μεγάλη αδυναμία και χαμένη ευκαιρία για την ελληνική οικονομία, ότι η χώρα σε περίοδο οικονομικής συρρίκνωσης ολιγώρησε να κάνει τη μέγιστη προσπάθεια σχεδιασμού προγραμμάτων προκειμένου να ενισχυθεί με κεφάλαια που ήταν διαθέσιμα και αναγκαία για την ελληνική επιχειρηματικότητα. Επίσης οι δανειακές – μνημονικές συμβάσεις που διαδοχικά υπεγράφησαν περιόρισαν κατά πολύ την εφαρμογή και τα αποτελέσματα των κύριων αυτών πολιτικών.

Σύμφωνα με εκθέσεις του World Economic Forum WEF η Ελλάδα (2010-2013) χάνει συνεχώς θέσεις στην παγκόσμια κλίμακα ανταγωνιστικότητας. Συγκεκριμένα, και σύμφωνα λοιπόν με τις αξιολογήσεις και τις εκθέσεις του WEF, η Ελλάδα είναι λιγότερο ανταγωνιστική από τη Μαλαισία, τη Ρουάντα, τη Ρουμανία, το Καζακστάν, την Αλβανία, τη ΠΓΔΜ, την Ναμίμπια, την Μποτσουάνα, τη Γουατεμάλα, την Ονδούρα και άλλες. Επίσης η Ελλάδα καταγράφεται ως η τελευταία σε ανταγωνιστικότητα χώρα της ΕΕ.

Τα συμπεράσματα της έρευνας δείχναν επίσης ότι οι επιδόσεις της Ελλάδας, που επηρεάζουν την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα της χώρας, υπολείπονται κατά πολύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξαιτίας σημαντικών εμποδίων τα οποία είναι άμεσα σχετιζόμενα με: το ασταθές θεσμικό πλαίσιο, τα υψηλότατα γραφειοκρατικά κόστη, την αναποτελεσματική στόχευση των δαπανών σε τεχνολογία και έρευνα, την ελλιπή ενημέρωση για τις πηγές χρηματοδότησης, την έλλειψη κουλτούρας καινοτόμου επιχειρηματικότητας, την παραδοσιακή δομή και το μικρό μέγεθος των Ελληνικών επιχειρήσεων, την εσωστρέφεια και τον φόβο απέναντι στην οποιαδήποτε αλλαγή αλλά και για πιθανή αποτυχία της καινοτομίας. Ένα άλλο σημαντικό εμπόδιο είναι και η αύξηση της φορολογίας κατά της διάρκειας της κρίσης με αποτέλεσμα τη μείωση των καινοτομικών προσπαθειών των ΜμΕ που οδηγούν στην ανάπτυξής τους.

Τα συμπεράσματα επίσης που εξήχθησαν από την έκθεση του ΙΜΕ/ΓΣΒΕΕ 2013, δείχνουν ότι η ελληνική μικρομεσαία επιχειρηματικότητα αντιμετώπισε πολλά προβλήματα γεγονός που με τη σειρά του επηρέασε τον κύκλο εργασιών των ΜμΕ, τη ζήτηση για τα προϊόντα ή/και τις υπηρεσίες τους, τη ρευστότητά τους, τις επενδύσεις και την απασχόληση (ενότητα 4.9 κεφαλαίου 4). Επίσης, συμπεραίνεται με βάση τα αποτελέσματα της έρευνας, ότι τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ελληνικές ΜμΕ και δυσχεραίνουν τη λειτουργία τους σχετίζονται με την υψηλή φορολογία, το υψηλό λειτουργικό κόστος, το έντονο ανταγωνισμό από φθηνότερα εισαγόμενα προϊόντα, τον ανταγωνισμό από μεγαλύτερες επιχειρήσεις (ενότητα 4.9 κεφαλαίου 4). Παρ όλα αυτά, γίνονται προσπάθειες από την πολιτεία, μέσω χρηματοδοτικών προγραμμάτων (ΕΤΕΑΝ, JEREMY, Νεανική Επιχειρηματικότητα) για να ξεπεραστούν κάποια από τα σημαντικά αυτά εμπόδια για τις ΜμΕ. Οι προσπάθειες αυτές ωστόσο δεν έχουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα για την επιχειρηματικότητα.

Τέλος, θα πρέπει να τονιστεί ότι αξιοσημείωτα είναι και τα αποτελέσματα-συμπεράσματα σχετικά με το κατά πόσο το επιχειρηματικό περιβάλλον ευνοεί την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας (Doing Business in Greece-IFC 2013) στην Ελλάδα. Εδώ, σύμφωνα με τα συμπεράσματα που παρουσιάζονται στο τέταρτο κεφάλαιο της διατριβής (διαγράμματα 4.15, 4.18, 4.19), η Ελλάδα κατατάσσεται τελευταία σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες μέλη του ΟΟΣΑ σχετικά με την προώθηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, την προστασία των επενδυτών, την επίλυση αφερεγγυότητας, με άμεσες αρνητικές συνέπειες όπως είναι αναμενόμενο για τη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα και κατά επέκταση για την ελληνική οικονομία.

6.4 Η Στατιστική Ανάλυση του Υποδείγματος. Αποτελέσματα και Συμπεράσματα.

Το Υπόδειγμα της οικονομετρικής μας ανάλυσης επιλέχθηκε για να μπορέσει να αναλυθεί και στατιστικά ο βαθμός του επηρεασμού της εξαρτημένης μεταβλητής GDP (ΑΕΠ) από τις πέντε ανεξάρτητες μεταβλητές (PATENTS, HUMAN, GERD, EXPORTS, INVEST).

Η στατιστική ανάλυση που έγινε με το Υπόδειμά επικεντρώθηκε στη συσχέτιση της εξαρτημένης μεταβλητής ΑΕΠ με τις ανεξάρτητες μεταβλητές για τις επτά (7) χώρες

προς εξέταση και τις δύο (2) ομάδες χωρών. Όπως επίσης αναφέρθηκε από τους μελετητές, στο Κεφάλαιο 2 (Βιβλιογραφικής Ανασκόπησης), η καινοτομία αυξάνει την ανταγωνιστικότητα και επηρεάζει θετικά το ΑΕΠ μιας οικονομίας. Δεδομένου ότι στις περισσότερες από τις εξεταζόμενες χώρες η μικρομεσαία επιχειρηματικότητα αποτελεί πάνω από το 95% των επιχειρήσεων (EU SBA 2010-2015), μπορούμε να συμπεράνουμε με ασφάλεια ότι οι διάφορες μορφές της καινοτομικής πρακτικής επηρεάζουν θετικά τις ΜμΕ. Αυτό αποδεικνύεται και από τη στατιστική μας ανάλυση (Κεφάλαιο 5). Στην έρευνα που διεξήχθη τα δεδομένα για την “καινοτομική διάθεση” μιας χώρας εκφράζονται μέσα από τις μεταβλητές για τον αριθμό των πατέντων (PATENTS), τον αριθμό των επιστημόνων για έρευνα και τεχνολογία (HUMAN) και τις δαπάνες για έρευνα και τεχνολογία (GERD). Επιπρόσθετα, η ανταγωνιστικότητα των οικονομιών στο Υπόδειγμά που εφαρμόστηκε εκφράζεται μέσω των μεταβλητών των εξαγωγών (EXPORT) και της διεθνούς επενδυτικής θέσης (INVEST). Λόγω έλλειψης φορολογικών στοιχείων (πχ έσοδα από φορολόγηση των ΜμΕ) για τις 7 χώρες για τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο (1995-2013), στα συμπεράσματά της παρούσας διατριβής αντιμετωπίστηκε η φορολογική καινοτομία ως μια υποομάδα της καινοτομίας.

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την εφαρμογή του επιλεγμένου Υποδείγματός μας απαντούν θετικά στα ερευνητικά ερωτήματα της διατριβής για τον ρόλο της καινοτομίας στην ανάπτυξη των ΜμΕ και της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας στις επτά (7) χώρες που εξετάστηκαν και στις δύο (2) ομάδες χωρών με τον γεωγραφικό προσδιορισμό Βόρειες και Νότιες Ευρωπαϊκές χώρες. Ειδικά για τις Νότιες Ευρωπαϊκές χώρες (ομάδα χωρών Α) οι 3 από τις 5 ανεξάρτητες μεταβλητές του Υποδείγματός που σχετίζονται άμεσα με την καινοτομία (PATENTS, HUMAN, GERD) συσχετίζονται θετικά με το συνολικό ΑΕΠ των οικονομιών αυτών. Το ίδιο παρατηρείται στα αποτελέσματα του Υποδείγματός μας με τις δύο μεταβλητές που σχετίζονται με την ανταγωνιστικότητα (EXPORT, INVEST), όπου εδώ και στις δύο ομάδες χωρών (Α & Β) οι μεταβλητές αυτές συσχετίζονται θετικά με το συνολικό ΑΕΠ των χωρών. Ο πίνακας 5.41 στο Κεφαλαίου 5 παρουσιάζει συνοπτικά τα συνολικά αποτελέσματα της οικονομετρικής μας ανάλυσης. Τα αποτελέσματα αυτά απαντούν στα βασικά ερευνητικά ερωτήματα της διατριβής και η ορθότητά τους αποδεικνύεται, μεταξύ των άλλων που αναφέρθηκαν πριν (EU/SBA 2010-2013,

Κεφάλαιο 3) και από την οικονομική πραγματικότητα που παρατηρείται στις οικονομίες των εξεταζόμενων χωρών τα τελευταία χρόνια.

Για την ομάδα των χωρών Α (Νότιες ευρωπαϊκές χώρες: Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία) η πρόσφατη οικονομική κρίση και οι δυσμενείς συνέπειες της επηρέασαν και τις τέσσερις οικονομίες λόγω των διαρθρωτικών προβλημάτων των οικονομιών τους (μεγάλα δημοσιονομικά ελλείμματα), των αντί-αναπτυξιακών πολιτικών που εφάρμοσαν, της επιβολής υψηλής φορολογίας στην επιχειρηματικότητα, της μείωσης της χρηματοδότησης των ΜμΕ και των επενδύσεων, της μείωσης της χρηματοδότησης της έρευνας και τεχνολογίας και της μείωσης των εξαγωγών.

Παρόλα τα παραπάνω, εξετάζοντας παράλληλα τις ανεξάρτητες μεταβλητές του Υποδείγματος και για τις τέσσερις οικονομίες της ομάδας Α (Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία) μαζί, παρατηρούμε ότι οι πέντε (5) ανεξάρτητες μεταβλητές (PATENTS, HUMAN, GERD EXPORTS, INVEST) επηρεάζουν θετικά την εξαρτημένη μεταβλητή GDP (ΑΕΠ). Αυτό σημαίνει ότι με την υιοθέτηση κατάλληλων πολιτικών για τις πατέντες, την έρευνα και την τεχνολογία, για το προσωπικό που ασχολείται με την έρευνα και την τεχνολογία, για τις εξαγωγές και τις επενδύσεις θα είναι εφικτή η ανάκαμψη της επιχειρηματικότητας και κατ' επέκταση η αύξηση του ΑΕΠ και της ανταγωνιστικότητας σε αυτές τις οικονομίες.

Για την ομάδα των χωρών Β (Βόρειες ευρωπαϊκές χώρες: Γερμανία, Ολλανδία, Φιλανδία) παρατηρείται σύμφωνα με τα αποτελέσματα του Υποδείγματος (Πίνακας 5.41) να μην υπάρχει συσχέτιση του ΑΕΠ με τη μεταβλητή PATENTS, καθώς και να υπάρχει αρνητική συσχέτιση του ΑΕΠ με τη μεταβλητή HUMAN. Αυτό εξηγείται αφενός με το ότι η κάθε χώρα της ομάδας Β έχει αναπτύξει από παλιά δικό της σύστημα ανάδειξης των πατέντων και αφετέρου με την μη ορθολογική αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού μεταξύ των παραγωγικών κλάδων. Το τελευταίο είναι κατανοητό καθώς καταγράφεται μεγάλη διαφορά στον αριθμό και στην ποιότητα του επιστημονικού προσωπικού που δραστηριοποιείται σε διαφορετικούς παραγωγικούς κλάδους (πχ περισσότεροι επιστήμονες απασχολούνται στη βιομηχανία παρά στις ΜμΕ). Επισημαίνεται όμως πως οι τρεις αυτές οικονομίες της ομάδας Β έχουν προωθήσει στη διάρκεια της εξεταζόμενης χρονικής περιόδου (1995-2013) ξεχωριστά

η κάθε μία κατάλληλες πολιτικές για την έρευνα και την τεχνολογία, την επιχειρηματικότητα, τις εξαγωγές και τις επενδύσεις με αποτέλεσμα τώρα να καταγράφεται η θετική επίδρασή αυτών των πολιτικών στο ΑΕΠ τους.

Ενδιαφέροντα για την Ελλάδα είναι τα αποτελέσματα του Υποδείγματός μας που απαντούν και στα βασικά ερευνητικά ερωτήματα για την επιρροή των διαφορών μορφών της καινοτομίας στις ελληνικές ΜμΕ, στην ανταγωνιστικότητα και τελικά στο ΑΕΠ της χώρας.

Σύμφωνα με το Υπόδειγμά μας για την Ελλάδα, δεν υπάρχει συσχέτιση της μεταβλητής GERD με το ΑΕΠ (GDP), ενώ υπάρχει αρνητική συσχέτιση της μεταβλητής INVEST με το ΑΕΠ. Αυτό καταγράφεται και εξηγείται και στην πραγματική οικονομία αφενός λόγω της μειωμένης και μη σωστά κατανεμημένης δαπάνης για έρευνα και τεχνολογία από τις χρηματοοικονομικές ροές των ευρωπαϊκών ταμείων μεταξύ των επιχειρηματικών κλάδων, αλλά και της έμφασης που δόθηκε στην προώθηση καινοτομικών δραστηριοτήτων, κυρίως μέσω του δημοσίου τομέα και όχι τόσο του ιδιωτικού και *αφετέρου* στην από – επένδυση που παρατηρείται στην οικονομία κυρίως λόγω της οικονομικής κρίσης που συνεχίζει να επηρεάζει αρνητικά την επιχειρηματικότητα της χώρας. Η θετική συσχέτιση με το ΑΕΠ της χώρας των υπολοίπων τριών (3) μεταβλητών (PATENTS, HUMAN, EXPORTS), μας δίνει την ελπίδα ότι η προώθηση κατάλληλων καινοτομικών πολιτικών για την μικρομεσαία επιχειρηματικότητα που θα εμπεριέχουν και καινοτομικές φορολογικές πρακτικές είναι ικανές να οδηγήσουν και πάλι την οικονομία σε θετική τροχιά, αυξάνοντας την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και τη βιωσιμότητα των αναγκαίων για την οικονομία και κοινωνία ΜμΕ.

6.5 Το Πλαίσιο των Καινοτόμων Πολιτικών και Φορολογικών Πρακτικών για την Ανάπτυξη των ΜμΕ και της Ελληνικής Οικονομίας – Βασικές Προτάσεις

Λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους της διατριβής με τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα, καθώς και τα αποτελέσματα από την ανάλυση της έρευνας μας προχωρούμε στη διατύπωση εξειδικευμένων προτάσεων που πιστεύουμε ότι η υλοποίησή τους θα βοηθήσει την καινοτομική προσπάθεια των ΜμΕ και την ελληνική οικονομία. Οι προτάσεις μας απαντούν στα βασικά ερευνητικά ερωτήματα για τη διάχυση της καινοτομίας και τις κατάλληλες μορφές καινοτομίας για τις ελληνικές ΜμΕ, τη χρήση καινοτόμων φορολογικών πρακτικών για την προώθηση της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας των ΜμΕ, καθώς και κατά πόσο οι αρμόδιες υπηρεσίες και οι οργανισμοί του κράτους είναι έτοιμοι να υποστηρίξουν την εφαρμογή των προτάσεων μας, μνημονεύοντας παράλληλα και τα πιθανά προβλήματα στην υλοποίηση αυτών.

Στην ανάπτυξη του Υποδείγματός μας χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα από την Ελλάδα και από άλλες έξι ευρωπαϊκές χώρες, ενώ στην συνέχεια παρουσιάστηκαν τα συμπεράσματα της οικονομετρικής ανάλυσης που βοήθησαν στη διατύπωση των προτάσεών μας. Πολλές από τις προτάσεις για την καινοτομία στις ΜμΕ θα μπορούσαν να εφαρμοστούν εκτός από την Ελλάδα (*II. Κατής, 2014*) και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες και ειδικά στις υπόλοιπες χώρες της ομάδας Α (Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία) με τον γεωγραφικό προσδιορισμό στην οικονομετρική ανάλυση ως Νότιες Ευρωπαϊκές Χώρες.

Οι προτάσεις χωρίζονται ανά θεματική ενότητα:

6.5.1 Προτάσεις για εφαρμογή νέας τεχνολογικής καινοτομίας στις ΜμΕ- Έξυπνα εργοστάσια (Smart Factories).

Εξετάζοντας τις πρόσφατες τάσεις στην παραγωγική διαδικασία πολλών αναπτυγμένων ευρωπαϊκών κρατών (2012-2014) παρατηρείται μια όλο και μεγαλύτερη αυτοματοποίηση και κωδικοποίηση της παραγωγικής διαδικασίας που ακολουθούν οι ΜμΕ. Η Ε.Ε μάλιστα ασχολήθηκε με τις νέες αυτές τάσεις (Geneva 2013) με σκοπό την υιοθέτηση πολιτικών που βοηθούν στη δημιουργία έξυπνων εργοστασίων με χαμηλότερο κόστος παραγωγής και παραγωγή καινοτομικών προϊόντων. Η χώρα μας όπου η παραγωγική διαδικασία των ΜμΕ επιβαρύνεται με

διάφορα υψηλά κόστη παραγωγής καθιστώντας πολλές από αυτές μη ανταγωνιστικές και με περιορισμένη καινοτομική παραγωγική διάθεση, χρειάζεται να προωθηθούν κατάλληλες πολιτικές με στόχο τη δημιουργία τεχνολογικά αποδοτικών και έξυπνων γραμμών παραγωγής στις ΜμΕ. Αυτό προϋποθέτει την εφαρμογή καινοτομικών επιχειρηματικών και παραγωγικών διαδικασιών που θα βασίζονται σε συστήματα πληροφορικής για να βελτιστοποιηθεί η απόδοση του εκάστοτε διαθέσιμου εξοπλισμού, να ελαχιστοποιηθούν τα πιθανά αρνητικά αποτελέσματα, προλαμβάνοντας επίσης σφάλματα στην παραγωγική διαδικασία. Συγκεκριμένα προτείνεται:

- Κρατική βοήθεια προς τις παραγωγικές ΜμΕ για την πρόσληψη εξειδικευμένου τεχνικού προσωπικού ικανό να διαχειριστεί *‘τεχνολογικές αναβαθμίσεις’* των γραμμών παραγωγής. Παράλληλα απαιτείται υλοποίηση από τον ΟΑΕΔ προγραμμάτων εκπαίδευσης και επανεκπαίδευσης εξειδικευμένου τεχνολογικού προσωπικού.
- Προώθηση ευρωπαϊκών κονδυλίων προς τους επιχειρηματίες ώστε να μπορούν να θέσουν σε εφαρμογή ενεργειακός αποδοτικά μεγάλης κλίμακας έργα υποδομής για τη λειτουργία της επιχείρησης, έτσι ώστε η επένδυση να μειώνει τη δαπάνη για ενέργεια και να εξοικονομείται ρευστότητα προς κάλυψη άλλων αναγκών της επιχείρησης.
- Μείωση της γραφειοκρατικής διαδικασίας που οι μικρές τεχνολογικές εταιρείες αναγκάζονται να προσκομίσουν για την πιστοποίησή τους.
- Οικονομική κρατική ενίσχυση και με κοινοτικά κονδύλια (Horizon 2020, ΕΤΠΑ⁴⁶-Jeremie) για την εισαγωγή τεχνολογικού εξοπλισμού για τις ΜμΕ, με σκοπό την παραγωγή καινοτομικών και ανταγωνιστικών προϊόντων, ειδικά εάν τα παραγόμενα προϊόντα πρόκειται να εξαχθούν σε άλλες χώρες.
- Ευρωπαϊκή χρηματοδότηση (ΕΤΠΑ) για την εγκαθίδρυση κρατικών και ιδιωτικών υποδομών με στόχο την παραγωγή και χρήση εναλλακτικών πρώτων υλών και πόρων, χαμηλού κόστους.
- Σύμφωνα με την πρακτική πολλών ευρωπαϊκών ΜμΕ προτείνεται και για τις ελληνικές ΜμΕ να χρησιμοποιούν το διαδίκτυο και άλλες μορφές ενημέρωσης (μέσω ICT⁴⁷ εφαρμογών) έτσι ώστε να κατανοούν καλύτερα τις νέες ανάγκες

---

⁴⁶ Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακή Ανάπτυξης

⁴⁷ Information and Communication Technologies

των πελατών τους και να προωθούν καινοτομικά προϊόντα και υπηρεσίες προς αυτούς. Το κόστος αυτής της προσέγγισης για τις μικρές μονάδες παραγωγής είναι σχετικά μικρό.

- Βοήθεια προς τις ΜμΕ για την αγορά κατάλληλου τεχνολογικού εξοπλισμού με σκοπό την επαναχρησιμοποίηση πόρων (ενέργεια, νερό) και μείωση του κόστους παραγωγής.

6.5.2 Προτάσεις για “Πράσινη Καινοτομία” στις ΜμΕ

Η ένταξη των ΜμΕ στο νέο παγκόσμιο καινοτομικό ρεύμα έχει τη συνδρομή και ενθαρρύνεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Στρατηγική για την Ευρώπη 2020, LIFE) στο σύνολό της, ωφελώντας κάθε κράτος μέλος προς αυτή την κατεύθυνση με απώτερο σκοπό τη δημιουργία “πράσινων” ΜμΕ. Για να γίνει εφικτή όμως η συμμετοχή των Ελληνικών ΜμΕ στις νέες καινοτομικές δράσεις απαιτούνται μεταρρυθμιστικές πολιτικές, ώστε να διατηρήσουν την ανταγωνιστικότητά τους και τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά τους, με την εισαγωγή οικολογικών καινοτομιών, την υιοθέτηση μιας επιλεγμένης “πράσινης” επιχειρηματικής πολιτικής καθώς και τη εφαρμογή οικολογικών πρακτικών με χαμηλό οικονομικό κόστος (Π. Κατής, 2013). Σημειώνεται επίσης η μεγάλη ευαισθησία που παρατηρείται και στο ελληνικό καταναλωτικό κοινό, παρόλη τη συνεχιζόμενη οικονομική κρίση που μειώνει την αγοραστική του δύναμη, για την αγορά οικολογικών προϊόντων και υπηρεσιών.

Για την προώθηση της *πράσινης – οικολογικής καινοτομίας* στις ΜμΕ προτείνονται τα εξής:

- Απλοποίηση του περιβαλλοντικού νομοθετικού πλαισίου που εφαρμόζεται στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις ώστε να μειωθεί ο διοικητικός φόρτος εργασίας και ο χρόνος αναμονής και να διευκολυνθεί η λειτουργία των ΜμΕ. Αναλυτικότερα, η τυποποίηση των περιβαλλοντικών κανονισμών για τις ΜμΕ διευκολύνει τη συμμετοχή τους και βοηθά στην επίτευξη ενός πιο οργανωμένου περιβαλλοντικού πλαισίου λειτουργίας τους.
- Θέσπιση κατανοητών οδηγιών και κανονισμών για τις ΜμΕ για την αγορά τυποποιημένου οικολογικού εξοπλισμού που θα χρησιμοποιήσουν για την παραγωγή φιλικών προς το περιβάλλον αγαθών ή υπηρεσιών. Τα παραγόμενα προϊόντα θα πρέπει να έχουν την πιστοποίηση του αρμόδιου κρατικού φορέα και να είναι εύκολη η αναγνωσιμότητα της οικολογικής προέλευσης, επεξεργασίας και παραγωγής τους από το καταναλωτικό κοινό στο οποίο

απευθύνονται.

- Για την ανάπτυξη της αναγκαίας οικολογικής επιχειρηματικής κουλτούρας προς τις ΜμΕ προτείνεται η προώθηση διαδικασιών που θα ευαισθητοποιούν και θα αυξάνουν τη συμμετοχή των αρμόδιων κρατικών υπηρεσιών.
- Οι δημόσιοι και οι ιδιωτικοί φορείς μπορούν να συμβάλλουν στην ενθάρρυνση και τη διάδοση της υιοθέτησης “πράσινων” πρακτικών από τις ελληνικές ΜμΕ, με δράσεις που δίνουν κίνητρα στους μικρο-επιχειρηματίες όπως πιστοποιήσεις προσόντων και οικολογικών προϊόντων, αλλά και με την μέτρηση της περιβαλλοντολογικής επίδοσης των ΜμΕ και των εργαζομένων τους, ενισχύοντας έτσι την ανταγωνιστικότητά τους και την αναγνωσιμότητά τους από το αντίστοιχο καταναλωτικό κοινό.
- Παροχή οδηγιών με σκοπό τη συνεχή ενημέρωση των ΜμΕ σχετικά με τους αποδεκτούς τρόπους περιβαλλοντικής συμμόρφωσης, με τους ισχύοντες περιβαλλοντικούς κανονισμούς και τις “πράσινες” πρακτικές λειτουργίας, με τη χρήση ηλεκτρονικής αλληλογραφίας, φυλλαδίων αλλά και εξειδικευμένων εκπαιδευτικών σεμιναρίων.
- Ενίσχυση της αλληλεπίδρασης και της συνεργασίας μεταξύ μεγάλων εταιρειών με τις ΜμΕ, είτε μέσω της δημιουργίας οικονομικών κινήτρων (ευρωπαϊκό πρόγραμμα Intelligent Energy Europe) για προϊόντα και υπηρεσίες φιλικές προς το περιβάλλον, είτε με κυβερνητικές νομοθετικές ρυθμίσεις που θα ασκούν πιέσεις, έτσι ώστε τα ενδιάμεσα προϊόντα των ΜμΕ προς τις μεγάλες εταιρείες να πληρούν τους αντίστοιχούς περιβαλλοντολογικούς κανονισμούς του κλάδου όπου δραστηριοποιούνται.
- Ενίσχυση του κατάλληλου νομικού πλαισίου για τη δημιουργία συνεταιριστικών ή επιχειρηματικών οργανισμών με σκοπό την παροχή ασφάλισης των ΜμΕ που βρίσκονται στο πρώτο στάδιο της περιβαλλοντολογικής τους προσαρμογής και χρειάζονται περαιτέρω μη κρατική οικονομική ενίσχυση.
- Ανάπτυξη και διάδοση της χρήσης των οικονομικών δεικτών επίδοσης των “πράσινων” ΜμΕ από τους αρμόδιους κρατικούς φορείς (ΓΓΕΤ, ΕΤΚ, ΓΓ Βιομηχανίας), έτσι ώστε να είναι εμφανής στην Πολιτική Ηγεσία το μέγεθος και οι τάσεις της πράσινης επιχειρηματικότητας. Με αυτό τον τρόπο το κράτος θα μπορεί να σχεδιάζει πολιτικές που θα προωθούν την πράσινη

επιχειρηματικότητα σε βασικούς εξαγωγικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας όπου υπάρχει παραδοσιακά μεγάλο συγκριτικό πλεονέκτημα (τουρισμός, αγροτική βιομηχανία, παραγωγή λογισμικού).

- Εφαρμογή πολιτικών διαφήμισης και προώθησης των οικολογικών ΜμΕ με στόχο αφενός μεν τη διαφοροποίηση των προϊόντων τους και αφετέρου την προσέλκυση νέων επενδυτών που θα συνεισφέρουν στην οικονομικής τους αυτοτέλεια και ανάπτυξη.

6.5.3 Προτάσεις για τις Πολιτικές Καινοτομίας και το Ανθρώπινο Δυναμικό

Η στήριξη της επιχειρηματικής καινοτομικής ανάπτυξης των ΜμΕ καθορίζεται και επηρεάζεται μεταξύ των άλλων και από το ανθρώπινο δυναμικό της επιχείρησης. Χωρίς αυτό η όποια καινοτομική πρωτοβουλία είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί. Για τον λόγο αυτό προτείνουμε πολιτικές ενίσχυσης του κατάλληλου προσωπικού για τις ΜμΕ:

- Εστίαση στην εκπαίδευση και ανάπτυξη γενικών επαγγελματικών προσόντων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού των ελληνικών ΜμΕ, ώστε να είναι δυνατή και ευκολότερη η περαιτέρω επαγγελματική εξειδίκευσή τους σε διάφορους επίκαιρους (λόγω δυναμικής που παρουσιάζουν) επαγγελματικούς τομείς μέσω προγραμμάτων επανεκπαίδευσης ή δια βίου μάθησης.
- Παροχή χρηματοδοτικής στήριξης για τη συνεργασία των ελληνικών ΜμΕ και των ανώτερων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, δημόσιων και ιδιωτικών, στα πλαίσια της οποίας οι εργαζόμενοι των ΜμΕ θα μπορούν να λάβουν κατάρτιση ανώτερου επιπέδου, σχετικής πάντα με την ειδικότητά τους και των αναγκαίων προσόντων, έτσι ώστε να συνεισφέρουν στους επιδιωκόμενους επιχειρηματικούς καινοτομικούς στόχους των ΜμΕ.
- Σχεδίαση πολιτικών απασχόλησης για νέους επιστήμονες πολυτεχνικής και τεχνολογικής κατεύθυνσης με σκοπό τη γρηγορότερη απορρόφηση από την αγορά εργασίας και την αποφυγή της μετανάστευσης αυτών των επιστημόνων, που τόσο έχει ανάγκη η ελληνική οικονομία, στο εξωτερικό.
- Προώθηση μεγαλύτερων οικονομικών κινήτρων προς τις ΜμΕ για την συμμετοχή τους σε πολιτικές απασχόλησης που θα δρουν κατά της ανεργίας και θα βοηθούν τους εργαζομένους στις ΜμΕ να παραμένουν ενεργά μέλη

στην αγοράς εργασίας.

- Παροχή οικονομικών κινήτρων σε τοπικές μικρές επιχειρήσεις που θα προάγουν τη μεταξύ τους συνεργασία και την ανάπτυξη ενός δικτύου εμπορικών περιφερειακών συναλλαγών για την περαιτέρω ενδυνάμωση τους στον ανταγωνισμό με τις μεγάλες εταιρείες.
- Προώθηση της ενεργής συμμετοχής του ανθρώπινου δυναμικού των ΜμΕ στο σχεδιασμό και την παραγωγή των καινοτομικών προϊόντων και υπηρεσιών, ώστε η εργασιακή τους εμπειρία, η τεχνογνωσία και οι ιδέες τους να υιοθετούνται και να ενσωματώνονται από τις ΜμΕ στα πλαίσια της λειτουργίας τους, αλλά και του σχεδιασμού της επιχειρηματικής στρατηγικής τους.
- Ενίσχυση των αρμόδιων φορέων και οργανισμών που το αντικείμενο είναι η βελτίωση των συνθηκών και της ποιότητας ζωής των εργαζομένων των ΜμΕ στο χώρο εργασίας τους. Οι ικανοποιημένοι εργαζόμενοι είναι αυτοί που καινοτομούν σε κάθε μορφή επιχειρηματικότητας που εμπλέκονται.

6.5.4 Προτάσεις για τη βελτίωση της επιχειρηματικότητας των ελληνικών ΜμΕ

- Εφαρμογή των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων για τον περιορισμό της άτυπης και παράνομης οικονομικής δραστηριότητας των ΜμΕ που διαστρεβλώνει τον υγιή και παραγωγικό ανταγωνισμό μεταξύ των ΜμΕ.
- Μεταρρύθμιση στις διαδικασίες που ακολουθούν οι κρατικές υπηρεσίες κοινής ωφελείας όταν καλούνται να εξυπηρετήσουν τις ΜμΕ, με στόχο τη μείωση του χρόνου παροχής υπηρεσιών και την καλύτερη εξυπηρέτηση των ΜμΕ.
- Εφαρμογή συνεχώς εξελισσόμενων μεταρρυθμίσεων με στόχο τον εξορθολογισμό του συστήματος απόδοσης δικαιοσύνης προς τις ΜμΕ. Αυτές οι μεταρρυθμίσεις θα περιλαμβάνουν απλοποίηση των διαδικασιών επίλυσης φορολογικών και άλλων διοικητικών διαφορών μεταξύ κράτους και ΜμΕ.
- Ανάπτυξη ενός συστήματος επαγγελματικής κατάρτισης και ανάπτυξης δεξιοτήτων των εργαζομένων που θα βασίζεται στις ανάγκες των ΜμΕ. Αυτό

προϋποθέτει καλή συνεργασία μεταξύ κράτους και επιχειρηματικών οργανώσεων και την πιθανή καθοδήγηση παγκόσμιων οργανισμών (πχ ΟΟΣΑ) που έχουν μεγάλη εμπειρία και τεχνογνωσία στη δημιουργία συστημάτων κατάρτισης και δεξιοτήτων.

- Ενδυνάμωση και ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημίων και ΜμΕ για τη τόνωση της επιχειρηματικής προσπάθειας της ελληνικής οικονομίας
- Βελτίωση της ελκυστικότητας της ελληνικής επιχειρηματικότητας για την προσέκλυση άμεσων ξένων επενδύσεων μέσω ειδικών συμφωνιών και "Fast-track" διοικητικών διαδικασιών, έτσι ώστε να καταστεί το ελληνικό μακροοικονομικό περιβάλλον πιο φιλικό για τις άμεσες ξένες επενδύσεις (ΑΞΕ). Οι πολυεθνικές εταιρείες που προβαίνουν σε ΑΞΕ συνήθως συνεργάζονται με τις τοπικές ΜμΕ και αυτό βοηθά στη διάχυση της καινοτομικής αντίληψης και κουλτούρας στην οικονομία.

6.5.5 Προτάσεις για την Παραγωγικότητα στις ΜμΕ

Η παραγωγικότητα αποτελεί την απόλυτη 'μηχανή' ανάπτυξης στην παγκόσμια οικονομία (OECD, 2015). Επομένως η αύξηση της παραγωγικότητας αποτελεί θεμελιώδη πρόκληση για την ανάπτυξη των οικονομιών που θέλουν να εξελιχθούν. Βασικό εργαλείο στην προσπάθεια αύξησης της παραγωγικότητας στις ελληνικές ΜμΕ είναι η ικανότητα της οικονομίας να ενεργοποιήσει τους μηχανισμούς διάχυσης της γνώσης και της τεχνογνωσίας προς την επιχειρηματικότητα. Η αύξηση της παραγωγικότητας οδηγεί στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας στις ΜμΕ και στην αύξηση του ΑΕΠ. Οι προτεινόμενες πρακτικές που μπορούν να βοηθήσουν τις ΜμΕ να αυξήσουν την παραγωγικότητά τους μέσω της διάχυσης της γνώσης και της τεχνολογίας περιλαμβάνουν: α) την ανάπτυξη και επέκταση του δικτύου εμπορικών και επιχειρηματικών διασυνδέσεων των ΜμΕ διεθνώς με μεγάλες επιχειρήσεις ή και σε περιφερειακό επίπεδο με τη συνεργασία με μεγάλους ξένους επιχειρηματικούς ομίλους που προβαίνουν σε Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στη χώρα, β) τον πειραματισμό των επιχειρήσεων σε νέες τεχνολογίες και επιχειρηματικά μοντέλα, γ) τη βελτιστοποίηση από την ελληνική οικονομία των πόρων που σχετίζονται με την ανάπτυξη και ενίσχυση του πνευματικού κεφαλαίου –(intellectual capital) με σκοπό την κατάλληλη στελέχωση των ΜμΕ που προσπαθούν να αυξήσουν την

παραγωγικότητά τους και δ) την ενίσχυση των επενδύσεων σε Έρευνα & Ανάπτυξη προκειμένου η ελληνική οικονομία και οι ΜμΕ να μπορέσουν να απορροφήσουν, να προσαρμοστούν και να εκμεταλλευτούν πλήρως τα οφέλη των νέων και συνεχώς εξελισσόμενων τεχνολογιών που απαιτούνται για την αύξηση της παραγωγικότητας. Βασικές πολιτικές που προτείνονται για την πραγματοποίηση των παραπάνω περιλαμβάνουν:

- Βελτίωση στην κρατική χρηματοδότηση (ΕΤΠΑ) και την οργάνωση της έρευνας, έτσι ώστε να παρέχονται ισχυρά κίνητρα για τους ερευνητές να αναλάβουν αποτελεσματική αξιοποιήσιμη ερευνητική δράση.
- Δημιουργία ενός διαφανούς και ανταγωνιστικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος που προωθεί την υιοθέτηση σύγχρονων και προηγμένων διοικητικών προσεγγίσεων, χωρίς καμία ανοχή στις αναποτελεσματικές και αντιπαραγωγικές, οικονομικά και κοινωνικά κοστοβόρες, επιχειρηματικές πρακτικές.
- Προώθηση πολιτικών που δεν θα τιμωρούν αυστηρά την επιχειρηματική αποτυχία ειδικά των νέων επιχειρήσεων, που θα διευκολύνουν την υγιή επιχειρηματικότητα στην επίτευξη οικονομιών κλίμακας, καθώς και στην είσοδό τους στην παγκόσμια παραγωγική αλυσίδα μέσω συνεργασιών ή εξαγωγών.
- Λήψη κρατικών μέτρων (οικονομικών και διοικητικών) που θα ενισχύουν περισσότερο τη συμμετοχή και τη συνεισφορά της ακαδημαϊκής έρευνας στην επιχειρηματική καινοτομία μέσω μεταφοράς τεχνογνωσίας από τον ακαδημαϊκό στον επιχειρηματικό χώρο, κάτι στο οποίο υστερεί κατά πολύ η Ελλάδα σε σχέση με τους ευρωπαϊούς εταίρους της.
- Εφαρμογή νομοθεσίας για την προστασία της απασχόλησης, η οποία με τη σειρά της θα μπορούσε να αυξήσει τη δέσμευση και την αφοσίωση των εργαζομένων στις επιχειρήσεις στις οποίες απασχολούνται. Παροχή κινήτρων στις επιχειρήσεις προκειμένου να επενδύσουν στο ανθρώπινο κεφάλαιό τους και κατ' επέκταση στην αύξηση του επιπέδου της ενδο-επιχειρησιακής παραγωγικότητας.
- Εφαρμογή εξελιγμένων μορφών διοίκησης ανθρώπινου δυναμικού στις ΜμΕ για την αποτελεσματικότερη αντιστοιχία δεξιοτήτων των εργαζόμενων με τις

απαιτήσεις και τις προδιαγραφές των θέσεων στις οποίες τοποθετούνται. Η πρακτική αυτή θα συμβάλει στην αύξηση της παραγωγικότητάς τους.

6.5.6 Προτάσεις για την αποτελεσματική εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Πράξης για τις ΜμΕ (Small Business Act-SBA) από τις ελληνικές ΜμΕ.

Όπως παρουσιάστηκε και αναλύθηκε στο τρίτο κεφάλαιο της παρούσας διατριβής, το Μάρτιο του 2008, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εξέφρασε την μεγάλη υποστήριξή του στην ενίσχυση της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜμΕ και απαίτησε την άμεση υιοθέτηση της πράξης για τις ΜμΕ που ονομάστηκε Small Business Act-SBA (Ευρωπαϊκή Πράξη για τις ΜμΕ), μία πρωτοβουλία που αναπτύχτηκε και εφαρμόστηκε προκειμένου να συμβάλει στην επίτευξη των φιλόδοξων στόχων της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής της περιόδου 2007-2013, αλλά και της νέας Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» (περίοδος 2014-2020). Μέσω της Πράξης της SBA γίνεται κάθε χρόνο η αξιολόγηση της πορείας της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με βάση τις 10 Αρχές της SBA.

Τα τελευταία χρόνια η ελληνική οικονομία παρουσιάζει χαμηλές επιδόσεις με βάση την αξιολόγηση της SBA (2008-2013) για την επιχειρηματικότητα σε σχέση με τον μέσο ευρωπαϊκό όρο. Συγκεκριμένα στις 7 από τις 10 Αρχές της SBA η απόδοση της Ελλάδας υπολείπεται της μέσης απόδοσης των άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Στις τρεις Αρχές για την Επιχειρηματικότητα, την Δεύτερη Ευκαιρία και τη συμμετοχή των ΜμΕ στην Ενιαία Αγορά η απόδοση της Ελλάδας βρίσκεται κοντά η πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Αναλύοντας τα πρόσφατα αποτελέσματα της SBA για τη χώρα μας (Κεφάλαιο 4^ο) και λαμβάνοντας υπόψη τις αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας παραθέτονται οι παρακάτω προτάσεις μας (Π. Κατής, 2014) για τις υπόλοιπες επτά (7) Αρχές της SBA για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας⁴⁸:

- ↓ *Προτεραιότητα στις μικρές επιχειρήσεις (Think Small First)*
- Βελτίωση της επικοινωνίας και απλούστευση των υφιστάμενων κανόνων και διαδικασιών για ταχύτερη αδειοδότηση της λειτουργίας των Ελληνικών ΜμΕ

⁴⁸ Το βέλος με την αρνητική φορά συμβολίζει τη μειωμένη επίδοση της Ελλάδας στη συγκεκριμένη αρχή του SBA σε σχέση με τον μέσο όρο των επιδόσεων των υπολοίπων ευρωπαϊκών κρατών που συμμετέχουν στην αξιολόγηση του SBA.

↓ *Ανταπόκριση της Δημόσιας Διοίκησης (Responsive Administration)*

- Μείωση του κόστους, αλλά και του ιδρυτικού κεφαλαίου που απαιτείται για την εκκίνηση μιας επιχείρησης .
- Βελτίωση των βασικών παρεχόμενων υπηρεσιών του Δημοσίου προς στις ΜμΕ σε θέματα φορολογίας, ενέργειας, εξαγωγών.
- Δημιουργία ειδικών κέντρων για την εξυπηρέτηση των επιχειρηματιών

↓ *Κρατικές ενισχύσεις & δημόσιες συμβάσεις (State aid & Public procurement)*

- Μείωση του χρόνου πληρωμών των οφειλών του δημοσίου προς τις ΜμΕ
- Βελτίωση της δυνατότητας ανάθεσης ηλεκτρονικών δημοσίων συμβάσεων
- Αύξηση των κονδυλίων για τη δημιουργία και την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας των ΜμΕ

↓ *Πρόσβαση σε Χρηματοδότηση (Access to Finance)*

- Ενίσχυση της δανειοδότησης των ΜμΕ με ευνοϊκότερους όρους
- Μείωση του αριθμού αιτήσεων δανειοδότησης που απορρίπτονται

Οι προτάσεις μας για τη χρηματοδότηση των ΜμΕ συνεχίζονται στην ενότητα 6.5.8 του παρόντος κεφαλαίου.

↓ *Δεξιότητες & Καινοτομία (Skills & Innovation)*

- Ενίσχυση και αύξηση του αριθμού των ΜμΕ που συμμετέχουν σε έρευνες σχετικά με την καινοτομία, χρηματοδοτούμενες από ΕΕ
- Παροχή οικονομικής και εκπαιδευτικής βοήθειας στις ΜμΕ προκειμένου να αυξήσουν τον αριθμό των παρεχόμενων προγραμμάτων εκπαίδευσης στους εργαζόμενούς τους.
- Παροχή οικονομικών κινήτρων για αύξηση του αριθμού συμμετεχόντων εργαζόμενων στα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης.

↓ *Περιβάλλον (Environment)*

- Εφαρμογή μέτρων για την αξιολόγηση της αποδοτικότητας των πόρων που χρησιμοποιούν οι ΜμΕ, καθώς και την καταγραφή και παρακολούθηση των αποτελεσμάτων αυτής.
- Λήψη μέτρων δημόσιας στήριξης για δράσεις που σχετίζονται με την αύξηση της αποδοτικότητας των ενεργειακών πόρων.

↓ *Διεθνοποίηση (Internationalization)*

- Σχεδιασμό και εφαρμογή μέτρων για τη μεγαλύτερη μείωση του απαιτούμενου χρόνου και κόστους των εισαγωγών.

- Λήψη διοικητικών μέτρων για ακόμη μεγαλύτερη μείωση του κόστους εξαγωγών.
- Εφαρμογή μέτρων με σκοπό τη μείωση της απαιτούμενης γραφειοκρατικής διαδικασίας για τις εξαγωγές των ΜμΕ. Ειδική αντιμετώπιση για τις εξαγωγές των αγροτικών προϊόντων και της αγροτικής βιοτεχνίας και βιομηχανίας.

6.5.7 Προτάσεις για την Εισαγωγή Πολιτικών Φορολογικής Καινοτομίας

Κατά τη διάρκεια της διανυόμενης οικονομικής κρίσης οι ελληνικές ΜμΕ αντιμετώπισαν μείωση της ζήτησης των προϊόντων και των υπηρεσιών τους που οδήγησε στη μείωση της ρευστότητάς τους, αλλά και σε μια πρωτοφανή συνεχή φόρο- καταϊγίδα με άδικους και αντιαναπτυξιακούς φορολογικούς νόμους και διατάξεις. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα πολλές ΜμΕ να κλείσουν δημιουργώντας τεράστια οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα, ενώ αυτές που ακόμη επιβιώνουν μείωσαν το προσωπικό τους, την καινοτομική τους προσπάθεια και τις επενδύσεις τους, η μετά- εγκαταστάθηκαν σε όμορες χώρες, με αρνητικές συνέπειες στο ΑΕΠ της χώρας. Τα αποτελέσματα της φορολογικής πολιτικής επηρεάζουν το ΑΕΠ μιας χώρας, ενώ σύμφωνα με το Υπόδειγμά μας (Κεφάλαιο 5) οι πέντε ανεξάρτητες μεταβλητές (πατέντες, αριθμός εργαζομένων σε E&T, οι δαπάνες για E&T, οι εξαγωγές και οι επενδύσεις) μπορούν να επηρεάσουν θετικά η αρνητικά το ΑΕΠ μιας χώρας. Η σωστή και δίκαιη φορολογική πολιτική μπορεί να επηρεάσει θετικά τομείς της οικονομίας και να βοηθήσει την ανάπτυξη. Η Ελλάδα χρειάζεται άμεσα μια νέα καινοτομική φορολογική πολιτική που θα βοηθήσει την επιχειρηματικότητα να επιβιώσει και να αναπτυχθεί επενδύοντας σε καινοτομικές πρακτικές που αυξάνουν το παραγόμενο προϊόν καθιστώντας το ανταγωνιστικό και εξαγωγίμο. Βασιζόμενοι στα βασικά ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας διατριβής, στα συμπεράσματα των κεφαλαίων 1 έως 4 της διατριβής, αλλά και στα αποτελέσματα του Υποδείγματός μας, παραθέτουμε παρακάτω τις ολοκληρωμένες προτάσεις μας για τις βασικές παραμέτρους μιας νέας καινοτομικής φορολογικής πολιτικής για τις ελληνικές ΜμΕ. Συγκεκριμένα προτείνουμε:

- Ιδιαίτερη προσεκτική λήψη μέτρων και στόχευσης προκειμένου οι κρατικές παρεμβάσεις, συμπεριλαμβανομένων των φορολογικών ενισχύσεων προς τις ΜμΕ, να επιτυγχάνουν τους αντίστοιχους στόχους. Οι όποιες φορολογικές

ρυθμίσεις για τις ΜμΕ δεν θα πρέπει να αυξάνουν τη πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος.

- Λήψη διορθωτικών μέτρων για την αντιμετώπιση της ασυμμετρίας όσον αφορά τη φορολογική μεταχείριση των αποτελεσμάτων χρήσης των ΜμΕ (κέρδη & ζημιές). Ειδικότερα, αυτό που πρέπει να εξεταστεί και να διορθωθεί είναι το γεγονός ότι ενώ τα κέρδη μιας ΜμΕ φορολογούνται στο έτος που προκύπτουν, αντιθέτως οι ζημιές δεν αντιλογίζονται πάντα σε μεγάλο ποσοστό στον χρόνο που προκύπτουν, αλλά μεταφέρονται στις επόμενες μελλοντικές χρήσεις προκειμένου να αντιλογιστούν σε κάποιο ποσοστό με τα μελλοντικά έσοδα. Αυτό δεν βοηθά την επιχειρηματικότητα και ειδικά τις ΜμΕ και δημιουργεί πολλά προβλήματα στη ρευστότητά τους.
- Θα πρέπει να σταματήσει η ισχύ του νόμου για τα αφορολόγητα αποθεματικά που έχει επιβληθεί στις παραγωγικές επιχειρήσεις από τις 1 Ιανουαρίου 2015 και στέρησε το δικαίωμα από τις ΜμΕ να κάνουν επενδύσεις στηριζόμενες στα δικά τους αποθεματικά κεφάλαια.
- Εφαρμογή χαμηλότερου φορολογικού συντελεστή, κάτω του 6%, στα αρχικά έσοδα μιας ΜμΕ ανεξάρτητα από το συνολικό επίπεδο εσόδων προκειμένου να ενισχυθεί η παρουσία της στον κλάδο και η συνέχιση της λειτουργία της. Σε μετέπειτα στάδια ο συντελεστής αυτός μπορεί να αναπροσαρμοστεί πλέον σε συνάρτηση με την κερδοφορία της εκάστοτε ΜμΕ και με τους βασικούς φορολογικούς συντελεστές.
- Δικαίωμα των ΜμΕ υπαγωγής σε κατηγορία χαμηλού φορολογικού συντελεστή ή σε φορολογικές απαλλαγές ανεξάρτητα από εισοδηματικά κριτήρια, και με βάση άλλα κριτήρια όπως για παράδειγμα το ποσό του κεφαλαίου της επιχείρησης, ή τον τζίρο από τις εξαγωγές.
- Μείωση ή απόλυση του φόρου πώλησης ή κληρονομιάς μιας ΜμΕ, καθώς αυτό αποτελεί μια πρακτική που μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την λειτουργία και τη βιωσιμότητά τους σε αντίθεση με μεγαλύτερες επιχειρήσεις οι οποίες δεν υπόκεινται σε αντίστοιχο φορολογικό καθεστώς. Η μείωση ή η απαλλαγή από τον συγκεκριμένο φόρο να λαμβάνει υπόψη τον κλάδο που δραστηριοποιείται η ΜμΕ, τον αριθμό των εργαζομένων της και τη φορολογική της συμπεριφορά τα τελευταία 3 χρόνια.

- Επέκταση της προτιμησιακής φορολόγησης (preferential taxes) στις καινοτόμες ΜμΕ έτσι ώστε να επιτευχθούν τα κάτωθι:
  - α) να αυξηθεί το ποσό της μετά φόρων κερδοφορίας διαθέσιμο προς επανεπένδυση και ανάπτυξη.
  - β) να δημιουργηθεί μεγαλύτερη ρευστότητα για τις ΜμΕ, μέσω μείωσης φορολογικών συντελεστών σε αυτή τη δύσκολη οικονομική περίοδο. Αυτή η εξοικονόμηση ρευστότητας με τη σειρά της μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη χρηματοδότηση των καθημερινών αναγκών των ΜμΕ ή των αναγκών για επενδύσεις και ανάπτυξη.
- Αύξηση του ποσοστού των αποσβέσεων στις ΜμΕ, καθώς οι αυξημένες αποσβέσεις μειώνουν το φορολογικό βάρος των ΜμΕ και δημιουργούν περισσότερη ρευστότητα και ως εκ τούτου μεγαλύτερα διαθέσιμα ποσά για επενδύσεις.
- Παροχή δυνατότητας στις καινοτόμες και εξαγωγικές ΜμΕ που εμφανίζουν ζημιές τα πρώτα χρόνια να μπορούν να συμψηφίζουν μεγαλύτερο ποσό από τις ζημιές τους με κέρδη μελλοντικών ετών. Έτσι βοηθάται η μικρομεσαία καινοτομική επιχειρηματικότητα που μπορεί κατά τα πρώτα χρόνια να μην είναι κερδοφόρα.
- Μείωση φορολογικού συντελεστή των ΜμΕ ανάλογα με την αύξηση του προσωπικού τους. Με αυτό τον τρόπο στηρίζεται η επιχειρηματικότητα και ταυτόχρονα βοηθάται και το κοινωνικό σύνολο στην Ελλάδα που μαστιάζεται από την ανεργία και την επαγγελματική τελεμάτωση, καθώς και από τη φυγή του επιστημονικού προσωπικού στο εξωτερικό. Το εξειδικευμένο αυτό επιστημονικό προσωπικό θα μπορούσε να προάγει την καινοτομική προσπάθεια των ΜμΕ και της ελληνικής οικονομίας.
- Μείωση του συντελεστή φορολόγησης των ΜμΕ με βάση κλίμακας που θα σχεδιαστεί και θα καθιερωθεί ανάλογα με τα ποσά που η κάθε ΜμΕ επενδύει σε E&A σε συνάρτηση πάντα με τον αριθμό εργαζόμενων που απασχολεί και τα ετήσια έσοδά της.
- Εναλλακτικά μπορεί να εφαρμοστεί το σύστημα 'έκπτωσης ή επιστροφής φόρου' για μια σειρά αναπτυξιακών και κοινωνικών ενεργειών που εφαρμόζει μια ΜμΕ όπως επενδύσεις σε καινοτομία, συνεισφορά στην απασχόληση και απορρόφηση άνεργου εργατικού δυναμικού κλπ., με τη διαφορά ότι στο

συγκεκριμένο πρόγραμμα 'έκπτωσης φόρου' η φορολογική υποχρέωση (tax liability) της εκάστοτε ΜμΕ να μειώνεται άμεσα χωρίς να εξαρτάται από τον αντίστοιχο συντελεστή στον οποίο υπόκειται φορολογικά .

- Όπως οι επιδοτήσεις για επενδύσεις έτσι και οι εκπτώσεις φόρου για επενδύσεις αλλάζουν το 'πεδίο' των κινήτρων για εφαρμογή καινοτομίας και προγραμμάτων ανάπτυξης για τις ΜμΕ. Συγκεκριμένα, προτείνεται να δίνονται φορολογικές εκπτώσεις ανάλογα με το ύψος της επένδυσης, έτσι ώστε να υποκινούνται οι επιχειρηματίες να επενδύσουν περισσότερα χρήματα. Εάν ένας επιχειρηματίας επενδύει σε περισσότερες από μια ΜμΕ προτείνεται να του δίνεται φορολογική έκπτωση για όλες τις επενδύσεις του χωρίς επενδυτικό πλαφόν.
- Εφαρμογή συστήματος έκπτωσης φόρων που μειώνουν περισσότερο τις φορολογικές υποχρεώσεις μιας ΜμΕ όταν σχετίζονται με δαπάνες ή επενδύσεις σε E&A από ότι σε άλλες μορφές επιχειρησιακών δαπανών. Έτσι αυξάνεται η καθαρά παρούσα αξία ερευνητικών έργων καθιστώντας τα πιο ελκυστικά για μια ΜμΕ να επενδύσει και να ολοκληρώσει. Προτείνεται επίσης να δίνεται φορολογική έκπτωση στο εισόδημα του επιστημονικού προσωπικού που εργάζεται σε ερευνητικά κέντρα (δημόσια/ πανεπιστημιακά και ιδιωτικά) με σκοπό τη δημιουργία καινοτομικών προϊόντων ή υπηρεσιών.
- Εφαρμογή συστήματος έκπτωσης φόρων σε νέες καινοτόμες επιχειρήσεις . Εδώ μπορεί να εφαρμοστεί κάτι αντίστοιχο με αυτό που εφαρμόζεται σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπως για παράδειγμα στη Γαλλία, όπου παρέχεται άμεση επιστροφή φόρου σε νέες καινοτόμες ΜμΕ οι οποίες επενδύουν το 15% των συνολικών εξόδων τους σε E&A.
- Εφαρμογή ευνοϊκότερων φορολογικών συνθηκών και κανόνων για τις νέες καινοτόμες ΜμΕ από ότι σε μεγαλύτερες επιχειρήσεις. Η πιθανή επιστροφή ή έκπτωση φόρου για αυτές τις ΜμΕ να είναι μεγαλύτερη από ότι στις μεγάλες επιχειρήσεις, δίνοντας έτσι κίνητρα σε υποψήφιους επενδυτές να επενδύσουν σε νέες ΜμΕ. Οι ΜμΕ και οι ιδιοκτήτες τους θα πρέπει όμως να πληρούν τα βασικά κριτήρια της φορολογικής συμμόρφωσης τη τελευταία τριετία.
- Μία άλλη μορφή ενίσχυσης της λειτουργίας και βιωσιμότητας των ΜμΕ που μπορεί να εφαρμοστεί είναι αυτή που περιλαμβάνει μείωση στις εργοδοτικές

εισφορές (employment taxes), εξασφαλίζοντας έτσι περισσότερη ρευστότητα για τις ΜμΕ για την κάλυψη άμεσων αναγκών και για επενδύσεις.

- Εφαρμογή μείωσης ή επιστροφής φόρων σε ΜμΕ που επενδύουν και καταγράφουν δαπάνες για μάρκετινγκ και για προώθηση των προϊόντων και των υπηρεσιών τους ιδιαίτερα όταν αυτά εξάγονται. Προκειμένου να αποφασιστεί το ποσό της συγκεκριμένης επιστροφής φόρων και πάντα στα πλαίσια της ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας, προτείνεται να συνυπολογίζονται και να λαμβάνονται σε μεγαλύτερο ποσοστό υπ όψιν έξοδα όπως μεταφορικά, έξοδα εκτός έδρας, αμοιβές του προσωπικού που απασχολείται για να πραγματοποιηθούν οι εξαγωγές, δαπάνες έρευνας αγοράς, έξοδα συμμετοχής των ΜμΕ σε διεθνείς εκθέσεις, συνέδρια κλπ. Δεδομένης της παρούσας δυσχερούς οικονομικής κατάστασης που επικρατεί στην ελληνική οικονομία προτείνεται η επιστροφή/έκπτωση φόρου για αυτές τις ΜμΕ που δραστηριοποιούνται σε εξαγωγές ίσο με το 20-30% του ποσού που δαπανούν σε υπηρεσίες μάρκετινγκ για την προώθηση των εξαγωγών τους. Οι ΜμΕ και οι ιδιοκτήτες τους θα πρέπει όμως να πληρούν τα βασικά κριτήρια της φορολογικής συμμόρφωσης τη τελευταία τριετία.
- Δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στις μορφές της προτιμησιακής φορολογικής πρακτικής με σκοπό την προώθηση των εναλλακτικών μορφών χρηματοδότησης των ΜμΕ που μαστίζονται στην Ελλάδα από την έλλειψη ρευστότητας, προτείνεται μείωση της φορολογίας των επενδυτών που δανείζουν ή επενδύουν χρήματα σε ΜμΕ οι οποίες δραστηριοποιούνται σε κλάδους αιχμής της ελληνικής οικονομίας (τουρισμός, αγροτική βιοτεχνία/βιομηχανία, τεχνολογία) η σε νέες ΜμΕ (startups, νεοφυείς επιχειρήσεις). Η μείωση του φόρου μπορεί να γίνεται ως ποσοστό επί της συνολικής φορολογικής υποχρέωσης του επενδυτή ή του δανειστή.
- Μείωση του ποσού της φορολογικής υποχρέωσης των μικρών ή πολύ μικρών επιχειρήσεων με σκοπό την ενίσχυση της βιωσιμότητά τους σε αυτή τη δύσκολη οικονομική συγκυρία της χώρας. Η μείωση αυτή μπορεί να δοθεί με κριτήρια τον αριθμό των εργαζομένων, τη συμβολή τους στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και στο προϊόν ή στις υπηρεσίες που παράγουν.
- Εφαρμογή ειδικών φορολογικών κινήτρων στις καινοτόμες ΜμΕ κατά το ιδιαίτερα δύσκολο στάδιο της έναρξης της λειτουργίας τους (Start-up phase)

όταν παρουσιάζουν έργο που εστιάζει στην έρευνα, την καινοτομία και την ανάπτυξη και τα προϊόντα τους είναι εξαγωγίμα.

- Προσαρμογή των προγραμμάτων έκπτωσης ή επιστροφής φόρων στις ΜμΕ με βάση την απόδοσή τους στα πεδία της ανταποκρισιμότητάς τους σε επιχειρηματικές προκλήσεις. Με αυτά τα προγράμματα η Πολιτεία έχει τη δυνατότητα να προσανατολίζει τις ΜμΕ σε καινοτόμες δράσεις και παραγωγές που έχει ανάγκη η οικονομία και έχουν εξαγωγική προοπτική.
- Είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι το φορολογικό σύστημα δεν θα πρέπει να εστιάζει μόνο στη στήριξη των ‘αδύναμων’ ΜμΕ, αλλά παράλληλα σε αυτές που χαρακτηρίζονται ως ‘υψηλής ανάπτυξης ΜμΕ’, καθώς θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτελούν την ‘ατμομηχανή’ της οικονομικής ανάπτυξης.
- Δημιουργία και καθιέρωση αρμόδιας κρατικής υπηρεσίας που σκοπό θα έχει τη σύνδεση και συνεργασία με το Επιχειρηματικό Ευρωπαϊκό Δίκτυο (Enterprise European Network), η λειτουργία του οποίου υποστηρίζεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στοχεύει στη σύνδεση πολιτικών καινοτομίας και διεθνοποίησης, έτσι ώστε οι ελληνικές ΜμΕ να εκμεταλλευτούν στο μέγιστο δυνατό βαθμό τις διασυνδέσεις και τις επιχειρηματικές ευκαιρίες που παρέχονται στο ευρύτερο επιχειρησιακό περιβάλλον της ΕΕ.
- Παρ’ όλων των προβλημάτων που παρατηρούνται στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα ειδικά μετά το 2010, που είχε ως αποτέλεσμα μεταξύ των άλλων και τη μείωση της παροχής ρευστότητας προς τις ΜμΕ, προτείνεται η προώθηση του κατάλληλου νομικού πλαισίου που θα δίνει τη δυνατότητα στο τραπεζικό σύστημα να είναι περισσότερο υποστηρικτικό προς την επιχειρηματικότητα. Φορολογικά κίνητρα μπορούν να δοθούν και στις τράπεζες όταν υιοθετούν πολιτικές αύξησης της ρευστότητας προς τις ΜμΕ.
- Λήψη απόφασης από την Πολιτεία έτσι ώστε τα επιχειρηματικά κεφάλαια μεγάλου κινδύνου (risk capital) γνωστά και ως ‘επιχειρηματικοί άγγελοι’ (business angels) που επιθυμούν να χρηματοδοτήσουν τη συχνά επισφαλή λειτουργία των ΜμΕ, να μπορούν να έχουν σημαντικές φορολογικές ελαφρύνσεις, καθώς οι τραπεζικοί οργανισμοί δεν παρέχουν αρκετή ρευστότητα προς την επιχειρηματικότητα.
- Απόφαση που θα επιτρέπει την καταβολή φόρου των ΜμΕ σε περισσότερες δόσεις, από ότι σήμερα, με σκοπό να τις βοηθήσει να ανταπεξέλθουν ή να

μετριάσουν σημαντικά τα προβλήματα ρευστότητας που αντιμετωπίζουν. Μια πολύ καλή πρακτική που συνιστάται είναι η δυνατότητα πληρωμής και άλλων υποχρεώσεων των ΜμΕ (π.χ. νερό, ρεύμα, φυσικό αέριο) προς τους αντίστοιχους οργανισμούς σε δόσεις χωρίς προσαυξήσεις.

- Προτείνεται επίσης οποιαδήποτε αύξηση σε επαναλαμβανόμενους φόρους (πχ ΕΝΦΙΑ) στην ακίνητη περιουσία των ΜμΕ να συνοδεύεται και από σχετική ενημέρωση και αναπροσαρμογή της αξίας των αντίστοιχων περιουσιακών στοιχείων, προκειμένου αυτή να αντικατοπτρίζει μια δίκαιη εκτίμηση που θα είναι κοντά στις αγοραίες τιμές. Κατά προτίμηση, τέτοιες εκτιμήσεις-αξιολογήσεις θα πρέπει να λαμβάνουν χώρα μια φορά ετησίως ή τουλάχιστον σε τακτά χρονικά διαστήματα (π.χ. κάθε 2 χρόνια) και να συμπεριλαμβάνουν επίσης τις αναγκαίες πληθωριστικές αμφίδρομες αναπροσαρμογές όταν υπάρχουν.
- Να αρχίσει σιγά – σιγά να λαμβάνεται υπόψη από τη Φορολογική Διοίκηση ο φορολογικός ανταγωνισμός που δέχεται η ελληνική οικονομία και η επιχειρηματικότητα από όμορες χώρες (Αλβανία, Φύρομ, Βουλγαρία, Τουρκία) που έχουν υιοθετήσει χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές για τις επιχειρήσεις. Αυτός ο ανταγωνισμός αναγκάζει πολλές ελληνικές ΜμΕ να μεταεγκατασταθούν σε αυτές τις χώρες, ή τις ξένες εταιρείες να προτιμήσουν να εγκαταστήσουν εκεί κάποιες παραγωγικές τους μονάδες και όχι στη χώρα μας.
- Να φορολογηθεί το πλεονάζον χρήμα των εύπορων ιδιωτών στην Ελλάδα κατά 2-5 ποσοστιαίες μονάδες παραπάνω, αλλά με την ταυτόχρονη μεγάλη έκπτωση της φορολογικής τους υποχρέωσης όταν αυτοί οι ιδιώτες επενδύουν τα κεφάλαιά τους σε ελληνικές ΜμΕ ή σε νέες ΜμΕ. Δηλαδή προτείνεται να αυξηθεί η φορολογία του πλούτου, αλλά παράλληλα να μειωθεί η φορολογία του όταν κατευθύνεται σε επενδυτικούς σκοπούς ή για τη χρηματοδότηση των ΜμΕ. Με τον τρόπο αυτό κατευθύνουμε έμμεσα τη ρευστότητα της οικονομίας προς την επιχειρηματικότητα και την ανάπτυξη.
- Να μειωθεί ή να εξαλειφτεί κάθε μορφή διπλής φορολόγησης των κερδών των ΜμΕ. Τα κέρδη των ΜμΕ αφού φορολογηθούν δεν θα πρέπει να φορολογούνται ξανά ή εναλλακτικά να φορολογούνται με πολύ χαμηλό συντελεστή όταν δηλώνονται από τους ιδιοκτήτες ή επενδυτές των ΜμΕ. Αυτό συντελεί στην αύξηση της επενδυτικής διάθεσης της οικονομίας.

- Το Base Erosion and Profit Shifting – BEPS (Πράξη ενάντια στη πρακτική των πολυεθνικών εταιριών *Μετατόπισης Κερδών για τη Διάβρωση της Φορολογικής της Βάσης*) είναι μια δραστηριότητα που ανέλαβε ο ΟΟΣΑ από τους G20 για να βρει τρόπους να φορολογήσει το εισόδημα των πολυεθνικών επιχειρήσεων που φοροαποφεύγουν μεταφέροντας τα κέρδη τους από μια χώρα σε μια άλλη, μέσω των θυγατρικών τους. Αυτή η τακτική κάνει τις πολυεθνικές να πληρώνουν λιγότερο φόρο ή και καθόλου εκμεταλλευόμενες τα κενά που υπάρχουν στις συμβάσεις αποφυγής διπλής φορολογίας μεταξύ των χωρών. Οι ΜμΕ λόγω μεγέθους και της περιορισμένης επιχειρηματικής εμβέλειας δεν έχουν αυτή τη δυνατότητα. Όταν θα αρχίσουν να υλοποιούνται οι προτάσεις του ΟΟΣΑ για τη φορολογία των πολυεθνικών εταιριών, αυτό θα έχει θετικές συνέπειες και για τις ΜμΕ στην Ελλάδα, καθώς για το ίδιο παραγόμενο προϊόν η υπηρεσία θα πληρώνουν σε αντιστοιχία τον ίδιο φόρο με τις μεγάλες εταιρείες. Η Ελλάδα θα πρέπει να επιταχύνει την υλοποίηση των συνθηκών του ΟΟΣΑ για τη φορολόγηση των πολυεθνικών επιχειρήσεων και να εκπληρώσει όλες τις τεχνικές αλλαγές που απαιτούνται στο ηλεκτρονικό της σύστημα (TAXIS), για να είναι δυνατή η άμεση επικοινωνία του με τις υπόλοιπες Φορολογικές Διοικήσεις των χωρών που συνεργάζονται μεταξύ τους στα πλαίσια του BEPS. Με αυτόν τον τρόπο θα δημιουργηθεί ένα πιο δίκαιο και ανταγωνιστικό φορολογικό περιβάλλον για τη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα και στην Ελλάδα (Πχ ελληνική ξενοδοχειακή μονάδα στην Αθήνα πληρώνει αναλογικά πιο πολύ φόρο από ότι ένα ξενοδοχείο που ανήκει σε μεγάλη ξενοδοχειακή αλυσίδα του εξωτερικού). Θα πρέπει η χώρα να συνεχίσει να υλοποιήσει όλες τις προτάσεις του ΟΟΣΑ για τα BEPS.
- Η επιβολή των περιβαλλοντολογικών φόρων προς την ελληνική επιχειρηματικότητα και τις ΜμΕ να γίνεται με σύνεση καθώς το κόστος κατανάλωσης ενέργειας στην Ελλάδα (κυρίως ηλεκτρικής ενέργειας) είναι αρκετά υψηλό, καθ' ότι η παροχή ηλεκτρικής ενέργειας ακόμη υπάγεται σε μεγάλο ποσοστό σε μονοπωλιακό καθεστώς. Αν συνεχιστεί επίσης η αύξηση του μεριδίου του ακριβού φυσικού αερίου και των πολύ ακριβότερων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) στο σύστημα ηλεκτρισμού (Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας- ΡΑΕ), εις βάρος του φθηνού εγχώριου λιγνίτη, αναπόφευκτα θα δούμε τη συνέχιση της αυξητικής τάσης της τιμής παροχής ηλεκτρικής

ενέργειας προς τις ΜμΕ, κάτι που πρέπει να αποφευχθεί, γιατί μια επιπλέον φορολογική επιβάρυνση θα στερήσει κομμάτι της ρευστότητας και ανταγωνιστικότητας από τις ΜμΕ.

- Καλή και δίκαιη πρακτική που θα μπορούσε να αποτελέσει η μεταφορά ενός ποσοστού των εσόδων από τους περιβαλλοντολογικούς φόρους στις ΜμΕ που παράγουν οικολογικά προϊόντα και υπηρεσίες, προκειμένου να ενισχυθεί η χρηματοδότηση συγκεκριμένων κλάδων της ελληνικής οικονομίας όπου δραστηριοποιούνται καινοτομικές επιχειρήσεις. Εναλλακτικά μπορεί να γίνει αντιστάθμιση με τη μείωση του φορολογικού συντελεστή για τις ‘πράσινες’ ΜμΕ που παράγουν προϊόντα ή υπηρεσίες προς εξαγωγή (πχ τουρισμός-αγροτική βιομηχανία) σε αντίστοιχο καταναλωτικό κοινό στην Ευρώπη – Αμερική που ενδιαφέρεται για τα οικολογικά παραγόμενα προϊόντα και υπηρεσίες.
- Να αλλάξει η πολυπλοκότητα των φορολογικών νόμων, ειδικά της τελευταίας πενταετίας, γιατί δημιουργούν προβλήματα στις ΜμΕ και ειδικά στις πολύ μικρές επιχειρήσεις που δεν έχουν πρόσβαση λόγου κόστους σε εξειδικευμένα λογιστικά γραφεία.
- Να υπάρχει η ίδια φορολογική αντιμετώπιση για το ίδιο θέμα που αφορά τις ΜμΕ από όλα τα εμπλεκόμενα Υπουργεία. Τα αρμόδια Υπουργεία θα πρέπει να συνεργάζονται καλύτερα μεταξύ τους έτσι ώστε ο κάθε φορολογικός νόμος που αφορά την επιχειρηματικότητα και τις ΜμΕ να μην είναι αντίθετος με τις επιδιώξεις των άλλων Υπουργείων ή της Κυβέρνησης συνολικά.
- Δημιουργία στο Υπουργείο Οικονομικών μιας Διεύθυνσης που θα παρέχει συμβουλευτικές φορολογικές υπηρεσίες προς τις ΜμΕ, έτσι ώστε αυτές να μην υποπίπτουν σε σοβαρές κοστοβόρες φορολογικές παραβάσεις. Στη Διεύθυνση αυτή θα γίνεται η καταγραφή των διεθνών τάσεων που παρατηρούνται στη φορολογία των ΜμΕ και θα προτείνονται στην Πολιτική Ηγεσία λύσεις για την καλύτερη φορολόγηση τους. Η Διεύθυνση θα έχει τηλεφωνικό κέντρο και διαδικτυακή πύλη και θα παρέχει άμεση πληροφόρηση στους επιχειρηματίες.
- Εισαγωγή φορολογικών συντελεστών για τις ΜμΕ ανάλογα με το είδος της εταιρείας και της δραστηριότητάς της. Με αυτό τον τρόπο θα προωθούνται τομείς της οικονομίας όπου υπάρχει στρατηγικός σχεδιασμός για μεγαλύτερη

ανάπτυξη, λαμβάνοντας υπόψη και τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του κάθε τομέα.

- Σύμφωνα με την ΕΕ (ΕΥ 2007) αλλά και της Παγκόσμιας Τράπεζας, το κόστος της φορολογικής συμφόρησης των ΜμΕ σε σχέση με τις μεγάλες εταιρείες είναι δυσανάλογο μιας και στις ΜμΕ το κόστος αγγίζει το 5% του τζίρου τους ενώ στις μεγάλες εταιρείες μόνο το 0,2%. Αυτό παρατηρείται και στην Ελλάδα λόγω των συχνών αλλαγών των φορολογικών νόμων, πολλών διοικητικών αλλαγών στη Φορολογική Διοίκηση, της μη εύκολα κατανοητής γλώσσας των φορολογικών νόμων και των φορολογικών εντύπων, της μικρής περιόδου αποπληρωμής των φορολογικών υποχρεώσεων που δημιουργεί προβλήματα στη ρευστότητα των ΜμΕ καθώς και του κόστους των φορολογικών συμβούλων/λογιστών. Για το λόγο αυτό προτείνονται σταθεροί φορολογικοί συντελεστές, σταθερή Φορολογική Διοίκηση, απλοποίηση της φορολογικής νομοθεσίας για τις ΜμΕ και την επιχειρηματικότητα, μεγαλύτερη περίοδο χάριτος και δόσεων για την αποπληρωμή των φορολογικών υποχρεώσεων των ΜμΕ.
- Η Φορολογική Διοίκηση να καταβάλει μεγαλύτερες προσπάθειες για τη συλλογή περισσότερων πληροφοριακών στοιχείων σχετικά με τη συνολική (φορολογική, οικονομική, αναπτυξιακή) πορεία των ΜμΕ σε αυτή τη δύσκολη οικονομική συγκυρία της χώρας. Οι πληροφορίες αυτές να χρησιμοποιηθούν για να βοηθήσουν τη Φορολογική Διοίκηση στον σχεδιασμό ευέλικτων φορολογικών πολιτικών υπέρ των δοκιμαζόμενων ΜμΕ με τη συνεργασία και όλων των εμπλεκόμενων με την επιχειρηματικότητα Υπουργείων της χώρας. Οι πληροφορίες αυτές θα μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν και από την Πολιτική Ηγεσία στην διαπραγμάτευσή της με τους δανειστές της χώρας, με στόχο πάντα την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα.

6.5.8 Καινοτομικές προτάσεις για τη χρηματοδότηση των ΜμΕ

Η μεγάλη παγκόσμια οικονομική κρίση του 2008 δημιούργησε πολλά προβλήματα στη διεθνή επιχειρηματικότητα και στις κοινωνίες των κρατών – μελών του ΟΟΣΑ, με κυρίαρχες τις συνέπειες στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ). Η μείωση ή η άρνηση της χρηματοδότησης των ΜμΕ από τον τραπεζικό τομέα επιτάχυνε τη συρρίκνωση ή το κλείσιμό τους και αφαίρεσε τους οικονομικούς πόρους από πολλές δυναμικές επιχειρήσεις και στην Ελλάδα. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ (OECD Entrepreneurship at a Glance 2014) και οι ελληνικές ΜμΕ εξαρτώνται από τη τραπεζική χρηματοδότηση περισσότερο από ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις και δυσκολεύονται να προσαρμοστούν στις σημαντικές αλλαγές οι οποίες εμφανίστηκαν στην εγχώρια πιστωτική αγορά το τελευταίο διάστημα (OECD Dec 2014).

Με την οικονομική κρίση ήρθε στην επιφάνεια η ευπάθεια των ΜμΕ στις μεταβαλλόμενες συνθήκες του τραπεζικού δανεισμού, καθώς και η ανάγκη να μειωθεί η εξάρτησή τους από τις τράπεζες, με παράλληλη ενίσχυση των κεφαλαιακών τους δομών. Στις περισσότερες περιπτώσεις ο τραπεζικός δανεισμός κατέστη δύσκολος για τις ΜμΕ, λόγω των αυστηρών κανόνων προληπτικής εποπτείας (Basel III), οι οποίοι επεβλήθησαν στις τράπεζες. Ως συνέπεια, οι τράπεζες αναγκάστηκαν να περιορίσουν τον πιστωτικό κίνδυνο και τις επισφάλειες με μείωση των δανείων και αύξηση του επιτοκίου δανεισμού. Επτά χρόνια από την αρχή κρίσης, η τάση αυτή των τραπεζών τείνει να παγιωθεί στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. Οι επιπτώσεις στις ΜμΕ είναι αρνητικές, ενώ διαφαίνεται η ανάγκη για νέες εναλλακτικές μορφές χρηματοδότησης για την επιβίωση και ανάπτυξη των ΜμΕ. Οι παραδοσιακές μορφές δανεισμού (τραπεζικός δανεισμός, χρηματοδοτική μίσθωση, εμπορική πίστωση) αποφέρουν σήμερα μικρό κέρδος στους δανειστές, εφόσον επιλέγονται να δανειοδοτηθούν συνήθως επιχειρήσεις με σταθερές ταμειακές ροές, μέτρια ανάπτυξη και με ικανοποιητικές εξασφαλίσεις. Τα εναλλακτικά χρηματοδοτικά εργαλεία για τις ΜμΕ αλλάζουν τον παραδοσιακό μηχανισμό για τον επιμερισμό του πιστωτικού κινδύνου μεταξύ δανειστού και δανειζομένου. Ο δανειστής αποδέχεται να αναλάβει μεγαλύτερο κίνδυνο, ζητώντας μεγαλύτερο ποσοστό απόδοσης ή συμμετοχής στα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης, ενώ ο δανειζόμενος απολαμβάνει χαμηλό ή μηδενικό επιτόκιο δανεισμού, αποδεχόμενος όμως τη συμμετοχή του δανειστού στα μελλοντικά κέρδη της επιχείρησης ή στα περιουσιακά της στοιχεία. Διάφορα σχήματα του εναλλακτικού δανεισμού έχουν εμφανιστεί στις διεθνείς κεφαλαιαγορές, με στόχο τη χρηματοδότηση των επενδυτικών προγραμμάτων των ΜμΕ. Μερικά από αυτά που

θα μπορούσαν να προωθηθούν περισσότερο στην ελληνική οικονομία και στη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα είναι τα παρακάτω:

- Τα εταιρικά ομόλογα (corporate bonds)
- Τιτλοποίηση δανείων (loan securitization)
- Καλυμμένες/εγγυημένες ομολογίες (covered bonds)
- Χρηματοδότηση μικρών ποσών από πολλούς (Crowdfunding)
- Υβριδικές μορφές δανεισμού με εκχώρηση ιδιοκτησίας- mezzanine finance
- Ενδιαφέρον παρουσιάζουν και για τις ελληνικές ΜμΕ η δημιουργία εξειδικευμένης κεφαλαιαγοράς για ΜμΕ, όπου θα μπορούν να συμμετέχουν με δημόσια εγγραφή οι ΜμΕ (specialized platforms for public listing of SMEs), που είναι προσανατολισμένες σε καινοτόμες αναπτυξιακές πρακτικές.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω επιπλέον προτείνονται τα εξής:

- Θα πρέπει να βρεθούν οι κατάλληλες πολιτικές και υποδομές, μέσω κυβερνητικών αποφάσεων, ώστε να ενθαρρυνθούν οι θεσμικοί και οι ιδιώτες επενδυτές να καλύψουν μέρος της χρηματοδότησης των ΜμΕ, το οποίο δεν μπορεί να καλυφθεί από το τραπεζικό σύστημα.
- Η εφαρμογή ενός νέου κανονιστικού πλαισίου για την προώθηση εναλλακτικών μορφών χρηματοδότησης των ΜμΕ είναι αναγκαία για τους συμμετέχοντες στη διαδικασία. Οι μορφές αυτές χρηματοδότησης συνεπάγονται μεγαλύτερο ρίσκο για τους επενδυτές από ότι ο τραπεζικός δανεισμός. Η διαφάνεια και οι κανόνες ενός κανονιστικού πλαισίου θα προστατεύουν τους επενδυτές και θα τους ενθαρρύνουν να αναλάβουν τον κίνδυνο χρηματοδότησης των νέων και καινοτόμων ΜμΕ. Οι ΜμΕ θα μπορούν να απολαμβάνουν μειωμένο κόστος δανειζόμενων κεφαλαίων.
- Κάποιες μορφές εναλλακτικής χρηματοδότησης, οι οποίες εφαρμόζονται με τη βοήθεια του διαδικτύου (crowdfunding) θα πρέπει να εξετάζονται προσεκτικά από τις αρμόδιες ρυθμιστικές αρχές, λόγω της απειρίας των επενδυτών και του συνεπαγομένου κινδύνου.

Θα πρέπει να γεφυρωθεί το κενό στην Ελλάδα της πληροφόρησης μεταξύ των επενδυτών/δανειστών και ΜμΕ/επιχειρηματιών, ώστε να μπορούν οι πρώτοι να αναγνωρίσουν τις ευκαιρίες για επένδυση σε διάφορους κλάδους όπου δραστηριοποιούνται οι ΜμΕ. Αυτό απαιτεί να αναπτυχθεί η ποιότητα της

προσφερόμενης πληροφόρησης (για τις ΜμΕ) στους επενδυτές, μέσω των πιστωτικών γραφείων (credit bureau), των γραφείων δεδομένων για ΜμΕ (registries or data warehouses) ή άλλων επίσημων κρατικών οργανισμών.

6.6 Πιθανά προβλήματα – εμπόδια κατά την εφαρμογή των προτάσεων

Οι προτάσεις που επιλέχθηκαν στην προηγούμενη ενότητα είχαν σαν στόχο, αφού ληφθούν υπόψη τα συμπεράσματα της έρευνας και τα αποτελέσματα της οικονομετρικής ανάλυσης του Υποδείγματός μας, να απαντήσουν στα βασικά ερωτήματα της διατριβής για το εάν η καινοτομία και η φορολογική καινοτομική πρακτική δημιουργούν ευκαιρίες ανάπτυξης για τη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα και την ελληνική οικονομία. Επιπρόσθετα οι προτάσεις δίνουν απαντήσεις για το ποιες μορφές καινοτομικών και φορολογικών πολιτικών είναι κατάλληλες για την Ελλάδα και μπορούν να υλοποιηθούν από κρατικούς και ιδιωτικούς φορείς. Παρόλο αυτά, η αποδοχή των προτάσεων μας κυρίως από τον κρατικό μηχανισμό, αλλά και για κάποιες από αυτές και από την επιχειρηματική κοινότητα, ενδέχεται να συναντήσει προβλήματα στην υιοθέτηση και στην εφαρμογή τους. Οι κυριότερες αιτίες αυτών των προβλημάτων σχετίζονται με τα εξής:

- Για τις μικρές και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις της περιφέρειας είναι πολύ δύσκολο λόγω του μεγέθους τους να καινοτομήσουν παρόλη τη βοήθεια που μπορεί να προσφερθεί σε αυτές από τα ευρωπαϊκά προγράμματα στήριξης. Η συνεργασία αυτών με τα περιφερειακά πανεπιστημιακά ερευνητικά κέντρα σε θέματα καινοτομίας και ανάπτυξης θα τις βοηθήσει να αναπτύξουν την απαιτούμενη καινοτομική νοοτροπία.
- Εάν και η Ελλάδα κατατάσσεται ψηλά στους δείκτες για την καινοτομία στην SBA, στο European Innovation Scoreboard, αλλά και στην Έκθεση για την Παγκόσμια Ανταγωνιστικότητα, αυτό είναι δύσκολο σήμερα να αποτυπωθεί σε όλο το φάσμα της ελληνικής επιχειρηματικότητας. Ο κύριος λόγος για αυτό είναι ότι οι ΜμΕ που απέμειναν προσπαθούν περισσότερο να επιβιώσουν από την οικονομική κρίση και λιγότερο να καινοτομήσουν στον τομέα τους. Αυτό δημιουργεί προβλήματα στην ανάπτυξη και στην ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας.
- Η αναζήτηση στελεχιακού προσωπικού ικανού να συνεισφέρει στην καινοτομική και οικολογική προσπάθεια των ΜμΕ είναι αρκετά

προβληματική διαδικασία αυτή την περίοδο. Κύριες αιτίες αυτού του φαινομένου είναι η φυγή πολλών ικανών επιστημόνων στο εξωτερικό, πολλοί νέοι επιστήμονες έχουν μείνει τα τελευταία 6 χρόνια χωρίς εργασία και αυτό επηρέασε την αποτελεσματικότητά τους, ενώ αρκετοί νέοι επιστήμονες απορροφήθηκαν από τον δημόσιο τομέα.

- Η οικολογική συνείδηση στην παραγωγική διαδικασία είναι ακόμη πολύ πίσω στις σκέψεις των επιχειρηματιών, παρότι υπάρχουν πολλές ευκαιρίες και ευρωπαϊκοί πόροι για αυτού του είδους της παραγωγής.
- Δεν καταγράφεται επαρκής συνεργασία για την προώθηση της καινοτομίας μεταξύ πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας.
- Οι εφαρμοζόμενες πολιτικές των τελευταίων ετών στην οικονομική δραστηριότητα που οδήγησαν την οικονομία σε εσωτερική υποτίμηση, μείωση της αγοραστικής δύναμης των πολιτών και κοινωνικές αναταραχές, ανάγκασαν πολλές από τις μεγάλες εταιρείες (ξένες και ελληνικές) να μεταφέρουν τις δραστηριότητές τους στο εξωτερικό. Αυτό δημιούργησε προβλήματα στις ΜμΕ για δύο λόγους: α) γιατί έχασαν πελατεία και β) γιατί οι μεγάλες εταιρείες αποτελούν ένα από τα μέσα διάχυσης της καινοτομίας στη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα όταν συνεργάζονται με τις ΜμΕ.
- Οι συνεχείς και συχνές αλλαγές μετά το 2010 στο προσωπικό και στις διοικητικές δομές των Υπουργείων που σχετίζονται με τη επιχειρηματικότητα και τις ΜμΕ μείωσε ακόμη περισσότερο τη στήριξη αυτών και τη δυνατότητα να πληροφορηθούν και να αξιοποιήσουν καλύτερα τις κρατικές και κοινοτικές ενισχύσεις.
- Η συχνή αλλαγή των φορολογικών νόμων που αφορούν την επιχειρηματικότητα δημιουργεί αστάθεια στην οικονομία και αδυναμία στην πρόβλεψη των φορολογικών δαπανών των ΜμΕ ακόμη και του επομένου έτους.
- Δεν υπάρχει η κατάλληλη προετοιμασία και κατανόηση από την Πολιτεία για φορολογική ελάφρυνση ανταγωνιστικών κλάδων της οικονομίας (τουρισμός, αγροτική βιοτεχνία/βιομηχανία, λογισμικό) που δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας, κάνουν εξαγωγές και αυξάνουν την υπεραξία της ελληνικής οικονομίας.

- Η μεγάλη φορολόγηση των ΜμΕ λόγω των πιέσεων της ΕΕ και του ΔΝΤ για μεγαλύτερη δημοσιονομική προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας συνεχίζεται, ενώ δίνεται μικρή δυνατότητα ελιγμών για καλύτερευση των σχετικών με τις ΜμΕ φορολογικών διατάξεων από τη Φορολογική Διοίκηση. Αυτό όμως δεν μπορεί να συνεχιστεί και δεν το αντέχει άλλο η ελληνική επιχειρηματικότητα και η ελληνική οικονομία. Η ώρα για την εφαρμογή μιας νέας καινοτομικής φορολογικής πολιτικής που θα δίνει ελπίδα σε όλους τους εμπλεκόμενους έχει έρθει.
- Οι τράπεζες προβλέπεται λόγω οικονομικών συνθηκών και ευρωπαϊκών αξιολογήσεων να συνεχίσουν την παροχή μειωμένης ρευστότητας προς τις ΜμΕ.
- Οι νέες εναλλακτικές μορφές χρηματοδότησης απαιτούν την προετοιμασία κατάλληλου νομικού πλαισίου για την ασφάλεια των δανειζόμενων και των επενδυτών. Η εφαρμογή του νομικού πλαισίου σε κάποια από αυτά τα χρηματοδοτικά εργαλεία δεν έχει πραγματοποιηθεί.
- Δεν είναι ευρέως γνωστά στις ελληνικές ΜμΕ τα χρηματοδοτικά μέσα που προσφέρουν τα διάφορα ευρωπαϊκά ταμεία σε καινοτόμες παραγωγικές επιχειρήσεις.

6.7 Περαιτέρω έρευνα

Κατά τη διάρκεια της έρευνας και της οικονομετρικής ανάλυσης της παρούσας διατριβής εξετάστηκαν οικονομικές θεωρίες, ευρωπαϊκές οδηγίες, αξιολογήσεις κρατών και στατιστικά στοιχεία με σκοπό την εξαγωγή συμπερασμάτων και τη σύνθεση προτάσεων για την προώθηση των διαφόρων μορφών της καινοτομίας που συμβάλουν στην ανάπτυξη των ΜμΕ και της ελληνικής οικονομίας. Η όλη ερευνητική προσπάθεια καθορίστηκε βασιζόμενη στους στόχους και στα βασικά ερωτήματα της διατριβής. Κατά την εξέταση των δεδομένων του Υποδείγματός μας ανακαλύφθηκαν πτυχές της έρευνας που χρήζουν περισσότερη ανάλυση και ερμηνεία. Αυτό θα γίνει σε μεταγενέστερο στάδιο. Συγκεκριμένα:

Θα γίνει προσπάθεια για συλλογή φορολογικών στατιστικών στοιχείων για τις επτά (7) ευρωπαϊκές χώρες από τις εθνικές στατιστικές τους υπηρεσίες για το διάστημα 1995-2015. Αυτό δεν κατέστη εφικτό στην παρούσα διατριβή λόγω της μη ύπαρξης στοιχείων στις Διευθύνσεις Στατιστικής του ΟΟΣΑ και της Ε.Ε. Η εύρεση αυτών των

στοιχείων θα μας βοηθήσει να αποδείξουμε με το Υπόδειγμά που επιλέχθηκε και εφαρμόστηκε, τη σχέση της φορολογίας των ΜμΕ με την καινοτομία και το ΑΕΠ της Ελλάδας και με τις έξι (6) ευρωπαϊκές χώρες. Θα εξεταστεί δηλαδή, εάν η αύξηση ή η μείωση της φορολογίας επηρεάζει αρνητικά ή θετικά αντίστοιχα την καινοτομία και το ΑΕΠ των επιλεγμένων οικονομιών. Επιπλέον στην περίπτωση της Ελλάδας θα εξεταστεί το νέο διαμορφούμενο καινοτομικό και φορολογικό περιβάλλον και η σχέση του με το ΑΕΠ σε διαφορετικές γεωγραφικές περιφέρειες της χώρας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση:

Agell, J., Lindh, T. and Ohlsson, H. (1999). Growth and the public sector: a reply, *European Journal of Political Economy*, 15, 359 - 366.

Agell, J., Ohlsson, H. and Thoursie, P.S. (2006). Growth effects of government expenditure and taxation in rich countries: a comment, *European Economic Review*, 50, 211 - 218.

Australian Bureau of Industry Economics, (1993). R&D, Innovation and Competitiveness: an evaluation of the R&D tax concession, Canberra: Australian Government Publishing Service.

Ayyagari, M, Beck, T. and Demircuc-Kunt, A. (2003). Small and medium enterprises across the globe: a new database, World Bank, mimeo.

Beck, T., Demircuc-Kunt, A. and Levine, R. (2005). SMEs, growth, and poverty: cross-country evidence, *Journal of Economic Growth*, 10, 199 - 229.

Canberra Manual on the Measurement of Human Resources devoted to S&T, © OECD Paris 1995.

COM (2008). 394 final, Communication from the Commission to the Council, The European parliament, the European Economic and Social Committee and the Committee of Regions, Think Small First, A Small Business Act for Europe.

Commission of the European Communities (2008). Think Small First: A Small Business Act for Europe. Brussels, COM(2008)394 final.

Commission of the European Communities, Brussels, 25.6.2008

Community Innovation Survey (2008). Eurostat.

Data from European Commissions: European Small Business Portal http://ec.europa.eu/small-business/index_en.htm

Data from European Commissions: Eurostat Statistics/ Structural Business Statistics http://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Structural_business_statistics_overview

Ebrill, L., M. Keen, J.-P. Bodin and V. Summers (2001). “The Modern VAT”, International Monetary Fund, Washington D.C.

Ebril, L., M. Keen et al. (2001). The Modern VAT, International Monetary Fund, 6 November. Eurostat, (n.d.), Structural Business Statistics.

Eur-Lex, European Union (2007). Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής Σχετικά με την Προώθηση της Βιώσιμης Παραγωγικότητας της Εργασίας στην Ευρώπη. Ανάκτηση από: http://europa.eu/index_en.htm 14 / 11 / 2012)

Europa (2013). http://ec.europa.eu/europe2020/index_el.htm

Europe (2010). Flagship Initiative Brussels.

Europe (2010). A European strategy for smart, sustainable and inclusive growth, European Commission Brussels, 3.3.2010 COM(2010) 2020

European Commission (2010). Lisbon Strategy Evaluation Document. Small Business Act for Europe <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/small-business-act/>

European Commission (2011). Review of the ‘Small Business Act’ for Europe. Brussels, COM (2011) 78 final.

European Commission (2011). *Policies in support of high-growth innovative SMEs*. An INNO-Grips Policy Brief by empirical Communication and Technology

Research. Principal author: Stefan Lilischkis. Bonn

European Commission (2011). Small and medium sized enterprises; the situation in Member States 2010. EC Memo/11/661

European Commission (2012). Small and medium sized enterprises in 2011: situations per EU Member States 2010. EC Memo/12/783

European Commission Enterprise and Industry Report (2010). Internationalisation of European SMEs. Entrepreneurship Unit, Brussels

European Commission Enterprise and Industry Report (2012). SBA Fact Sheet Germany, Italy, Spain, Denmark, Austria, Cyprus, Belgium, France, Finland, Czech Republic, Ireland, Sweden, Albania, Serbia, Bosnia and Herzegovina, Croatia, FYROM, Kosovo, Montenegro and Turkey

European Commission Enterprise and Industry Report (2012). *SBA Fact Sheet Greece*.

European Commission Europe (2013). Europe 2020. http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm

European Commission, (2011). *Report from the Commission to the Council and the European Parliament. Minimizing regulatory burden for SMEs. Adapting EU regulation to the needs of micro-enterprises*. Brussels COM(2011) 803final/ 23.11.2011

European Commission, (2013). Commission Staff Working Document. *Monitoring and Consultation on Smart Regulation for SMEs*. Accompanying the document Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Smart

regulation - Responding to the needs of small and medium-sized enterprises {COM(2013) 122 final} Brussels, 7.3.2013 SWD(2013) 60 final

European Commission, (2013). *Innovation Union Scoreboard 2013*.

European Commission, (2013). Taxation Papers. Working Paper N. 39. *Recent Reforms of Tax Systems in the EU: Good and Bad News*

European Commission, Brussels, 3.3.2010 COM (2010). Communication from the Committee Europe 2020 *A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*.

European Commission, Brussels, 3.3.2010 COM (2010). *Communication from the Committee Europe 2020 A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*.

European Profiles EP (2012). Εθνικό Παρατηρητήριο για τις ΜΜΕ. Μελέτη για τη Διεθνοποίηση των Αγορών. Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : http://www.acsmi.gr/Portals/0/diethnopoihsh_agoron.pdf

European Union (2012). Οδηγοί – βιβλία No. 1 – No. 4 http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/regional-sme-policies/index_en.htm

European Union (2012). http://ec.europa.eu/europe2020/index_el.htm

European Union, Regional Policy, (2008). *Cohesion Policy 2007-2013. National Strategic Reference Frameworks (NSRF) with summaries of the NSRF of all 27 EU Member States*. pp 30-32 www.publications.europa.eu

Eurostat/OECD (2005 page 10-13), *Oslo Manual – Guidelines for Collecting and Interpreting Innovation Data*.

Fagerberg, J., (2002). *Technology, Growth and Competitiveness: Selected Essays*, Edward Elgar.

Fagerberg, J., David Mowery and Richard Nelson (2004). *The Competitiveness of Nations: Economic Growth in the ECE Region*. The Oxford Handbook of Innovation, Oxford University Press.

Fagerberg, J., Feldman, M. and Srholec, M. (2013). Technological Dynamics and Social Capability: US States and European Nations, *Journal of Economic Geography*.

Fagerberg, J., Mowery, D., and Verspagen, B., (2009) *Innovation, Path Dependency and Policy: The Norwegian case*, Oxford University Press

Francisco Rosales (2011). *Competitiveness and Humanistic Productivity. Advances in Competitiveness Research*, Vol. 19 Issue 3/4, p74-84, 11p

Grammatikos (2008). *Benchmarking European SMEs Credit Performance* <http://institute.eib.org/wp-content/uploads/2011/10/Benchmarking-European-SME->

[Credit-Performance.pdf](#)

Gurel, O. (2007). Innovation vs. invention: Knowing the difference makes a difference <http://wtnews.com/articles/4184/>

Harvard University Department of Economics, (2012). Dale Jorgenson's Biography. Ανάκτηση από: http://www.economics.harvard.edu/faculty/jorgenson/bio_11_09_2012

Heilbroner, R. Socialism. The Concise Encyclopedia of Economics. Ανάκτηση από: <http://www.econlib.org/library/Enc/Socialism.html> 18 / 09 / 2012

Herde ., & Mela , C (2005). The dynamic effect of Innovation on Market Structure, Journal of Marketing Research: Vol. 41, No. 2

Hofstede, G., (1991). Cultures and Organisation: Software of the Mind. Mc Graw Hill

International Tax Dialogue (2007). Taxation of Small and Medium Enterprises, a background paper prepared for the International Tax Dialogue Conference on the Taxation of SMEs.

Innovation Union Scoreboard (2010). The Innovation Union's performance Scoreboard for Research and Innovation

Japan Small and Medium Enterprise Agency (2012). *Key Points of the 2012 White Paper on Small and Medium Enterprises in Japan*, Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.chusho.meti.go.jp/pamflet/hakusyo/H24/download/0523h24-Eng.pdf>

Jaumotte, F. & Pain, N. (2005a). “From ideas to development: The determinants of R&D and patenting”, OECD Economics Department Working Papers, No. 457, OECD, Paris.

Jaumotte, F. & Pain, N. (2005b). “Innovation in the Business Sector”, *OECD Economics Department Working Papers*, No. 459, OECD, Paris.

Jaumotte, F. & Pain, N. (2005c). “An overview of public policies to support innovation”, *OECD Economics Department Working Papers*, No. 456, OECD, Paris.

Johansson, A., C. Heady, J. Arnold, B. Brys and L. Vartia (2008). Tax and Economic Growth, *Economics Department Working Papers*, No. 620, OECD, Paris.

Jorgenson, Dale W., Goettle, Richard J., Ho, Mun S. and Wilcoxon, Peter J. Energy, (2012). The Environment, and U.S. Economic Growth, Chapter 8, February 21. Ανάκτηση από: <http://www.economics.harvard.edu/faculty/jorgenson/files/IGEM%2Bhandbook%2Bmodel%2Btext%2B2-21-2012.pdf> 10 / 09 / 2012)

Katis P., (2016). Doing Business in Greece within the wider context of SMEs Internationalization: A benchmarking approach between Greece and selected

OECD-EU member countries, Approved to be published in the book titled: Regional Development, Socio-Economic Sustainability and Spatial Planning, IGI Global, New York.

Katis, P., (2014). European Strategy 2020: Assessing the extent to which Greek SMEs have the ability to respond to the targets of this strategy. *The Cyprus Journal of Sciences* , Published by American College Vol 12. 2014

Katis, P., (2014). The effectiveness of the adoption of EU policies by Greece with respect to innovation and entrepreneurship on the SMEs performance and their pace of recovery from the economic crisis. *European and International Dimensions & Perspectives, Issue 2014*, ISBN: 978-960-93-6040-1

Katis P.,(2013). Green Entrepreneurship, as an innovative tool for enhancement of hospitality SMEs, competitiveness, viability and profitability Strategies, 5th International Scientific Conference, in Tourism Trends and Advances in the 21st Century on May 30-2 Iouviou 2013, in Rhodes, *Journal of Regional Socio-Economic Issues, volume 3, issue 3, September 2013*.

Korres G. (2001). *Economic Integration: Limits and Prospects*, Palgrave-Macmillan Press, London

Korres, G. (1996). *Technical change and Productivity Growth: an empirical evidence from European countries*, Avebury-Ashgate, London.

Korres, G. (1998). Productivity and technical change on EEC countries, *The Cyprus Journal of Science and Technology*, Vol. 1, Number 4.

Korres, G. (2001). The Institutional development and the Harmonization of technological policy on the European Community, in Korres G. (ed) *Economic Integration: Limits and Prospects*, Macmillan Press, London.

Korres, G. (2003). *Technical Change, Diffusion and Innovation in a Context of a Growth Model*, University of Toronto and APF/ Canada, Edwar and Elgar.

Korres, G. (2007). *Regionalization, Growth and Economic Integration*, Springer-Verlag Press, Heidelberg.

Korres, G. and G. Polychronopoulos (2004). *Some Aspects for the Measurement of the Development Process: The Human Development Index*.

Korres, G. and Iwsifidis, Th. (2006a). A Note for the Role of Foreign Direct Investment, and Technical Change in Regional Growth, *International Journal of Management Sciences and Regional Development*.

Korres, G. and Iwsifidis, Th. (2006b). Foreign Direct Investment, Technical Change

and Regional Growth, *International Journal of Management Sciences and Regional Development*.

Korres, G. and Polychronopoulos, G. (2003). Population growth and economic development: some lessons from the history of advanced nations, *Review of Economic Science*, Vol. 4: 67-82.

Korres, G. and Tsobanoglou G. (2005). The Knowledge Based Economy and the European National Policy of Innovation», *The Cyprus Journal of Sciences*, Volume 3.

Korres, G. and Tsobanoglou, G. (2002). *Technological and industrial policies in Europe: the effects of sustainability*, The NESIS Conference , Olympia, Greece/07/2002, NESIS - New Economy Statistical Information System.

Korres, G., Kitsos C. and Hadjidima S. (2005). Inside to the Knowledge Based Economy: Looking for the Effects of Innovation and the Entrepreneurship Activities on Regional Growth», *International Journal of Knowledge, Culture and Change Management*, Volume 5, Issue 4.

Korres, G., Marmaras, E. and Tsobanoglou, G. (2003) Measuring the Effects of Informational Economy, in *New Economy Achievements and Lessons for the Future*, Proceedings of The Nesis Summative Conference , Athens

Korres G., Sidirooulos G., (2009). Knowledge Based Economy, Innovation and Women Entrepreneurship. Υπό δημοσίευση (2009) in G. Korres (ed.) Women Participation and Innovation Activities within the Context of Knowledge Based Economy. Κεφάλαιο The Women Press. New Delhi, India.

Korres, G., Tsobanoglou, G. and Kokkinou, A. (2011). *Innovation Geography and Regional Growth in European Union*. Sage Open

Korres, G., Tsobanoglou, G. and Marmaras, E. (2004). *Measuring the socioeconomic development process for LDCs: the case of Human Development Index*.

Kourliouros E. (1997). Planning Industrial Location in Greater Athens: The Interaction between De-industrialization and Anti-industrialism during the 1980s. *European Planning Studies*, 5/4, pp. 435-460.

Kourliouros, E. (1998). Less Developed Southern European Regions and Technology Parks: The Case of Athens. *Synthesis, Review of Modern Greek Studies*, (Hellenic Observatory of the London School of Economics and Political Science), Vol. 2, No 2, pp. 17-32.

Kuczarski, T. (2011). Innovation always Trumps Invention, Bloomberg Business week Martinez, Laura Leticia Laurent; López, Jorge Loza; Laurent, Juan

Lee, Y. and Gordon (2005). Tax structure and economic growth”, *Journal of Public Economics*, 89, 1027 -1043.

Leibfritz, W, Thornton, J. and Bibbee, A. (1997). "Taxation and economic performance", *OECD working paper*, no. 176.

Lisbon Strategy Evaluation Document (Brussels, 2010)

Miles, M. and Huberman, M. (1994). '*Data Analysis*'. [on-line] Available at: <http://wilderdom.com/research/QualitativeVersusQuantitativeResearch.html>

Mittelstadt, A. and F. Cerri (2008). Fostering Entrepreneurship for Innovation, *STI Working Paper 2008/5*, OECD, Paris.

Myles, G. (2007). "Economic Growth and the Role of Taxation", *OECD Economics Department Working Papers*,

Nedis R., & Byler, E., (2009). Reinforcing Innovation Effectiveness A New Methodological Approach for Policy Evaluation, ERSA Conference papers

OECD (2012). "Science, Technology and Industry Outlook" <http://www.Oecd.org/sti/oecdsciencetechnologyandindustryoutlook.htm>

OECD (2011) WPSMEE. Annual SME Report, Paris

OECD Reviews of Innovation Policy, (2010-2011). Social media Marketing and Branding <http://www.hellriegel.net/2009/06/26/the-importance-of-innovation-as-part-of-modern-marketing/>

OECD, (2010). Keeping up investment in science and innovation key to long-term growth, (14/12/10).

OECD, (2009). *The Impact of the Global Crisis on SME and Entrepreneurship Financing and Policy Responses*. Printing and Layout by BEL CANTO F92100 Boulogne.

OECD (2008). The OECD Kansas City Workshop Message: High Growth SMEs and Innovation fuel the Entrepreneurial Engine. The OECD Kansas City Workshop on High Growth SMEs, Innovation and Intellectual Assets: Strategic Issues and Policies. Kansas City, USA: OECD.

OECD (2008c), *Open Innovation in Global Networks*. OECD Innovation Strategy 2010

OECD report (2008), Innovation and Crisis.

OECD (2008s). Do Tax Structures Affect Aggregate Economic Growth? Empirical Evidence from a Panel of OECD Countries", *Economics Department Working Papers*, No. 643.

OECD, (2007a). "Fundamental Reform of Corporate Income Tax", OECD Tax Policy Studies.

OECD. (2005). OECD SME and Entrepreneurship Outlook. OECD Paris, page 17 .

OECD/EC JRC (2008). Handbook on Constructing Composite Indicators: Methodology and User Guide. Paris: OECD.

OECD-WPSMEE, (2009). *The impact of the global crisis on SME and Entrepreneurship financing and policy responses – Input to the OECD strategic response to the financial and economic crisis*. CFE/SME(2009)3/REV1/07.05.2009

OECD-WPSMEE, (2010). BOLOGNA+10' High Level Meeting on lessons from the global crisis and the way forward to job creation and growth. Paris, 17-18 November 2010. *Assessment of Government Support Programmes for SMEs' and Entrepreneurs' Access to Finance in the Global Crisis*. Final Synthesis Report [CFE/SME(2009)14/REV3].

OECD-WPSMEE, (2010). 'BOLOGNA+10' High Level Meeting on lessons from the global crisis and the way forward to job creation and growth. Paris, 17-18 November 2010. *SMEs and Entrepreneurship: Lessons from the Global Crisis and the Way Forward to Job Creation and Growth Issues. Paper 2: Better Financing for SMEs and Entrepreneurs for Job Creation and Growth*.

Oslo Manual, Proposed Guidelines for Collecting and Interpreting Technological Innovation Data, ©OECD 2005.

OECD (2002). Frascati Manual Proposed Standard Practice for Surveys on Research and Experimental Development.

Owens, J., (2010). Taxes for Innovation, European Cluster Panorama, EC

Pecorino, P. (1994). "The growth rate effects of tax reform", *Oxford Economic Papers*, Vol. 46, 492 - 501.

Peress, J.(2010). Product Market Competition and Market Efficiency. *Journal of Finance*. Vol. 65 Issue 1, p1-43, 43p

Porter, M. (1985), "*Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*", New York, The Free Press, pp. 35

Porter, M. (1990). The Competitive Advantage of Nations, *Harvard Business Review*, Vol. 90, 73-93

Putting Small Business First, Europe is Good for SMEs, SMEs are good for Europe, 2008 Edition, European Commission Enterprise and Industry

Ricardo, D., (1817). *On the Principles of Political Economy and Taxation*. Murray. London.

Saisana, M. (2011). *Measuring EU performance on the Small Business Principles-Methodology*. European Commission Joint Research Centre (EC CJR) Ispra, Italy

Sanchez, M.P. (2002). *The design of a European Innovation Policy: issues & problems*, Autonomous University of Madrid.

Shane & Venkataraman (2000). The Promise of Entrepreneurship as a Field of Research *The Academy of Management Review*, Vol. 25, No. 1, pp. 217-226.
Ανάκτηση από: <http://www.jstor.org/stable/259271> 05 / 10 / 2012)

Small Business Act SBA for Europe.(COM, Brussels 2011).

Small and medium-sized enterprises (2007). - Key for delivering more growth and jobs. - A mid-term review of Modern SME policy”, COM 592 final, 4.10.2007

Smith, A., (1976), *The Wealth of Nations* edited by R.H. Campbell and A.S. Skinner, The Glasgow edition of the Works and Correspondence of Adam Smith, vol. 2b, pp. 47.

Solow, Robert M. (1956). A contribution to the theory of economic growth. *Quarterly Journal of Economics*,70:65-94

Tether, S. B. (2003). What is Innovation? University Of Manchester, Centre of Research on Innovation & Competition- CRIC, *Working Paper*, No 12.

Taxation, Innovation and Environment, © OECD 2010

The Japan Small Business Research Institute (JSBRI), available as PDF file at: http://www.chusho.meti.go.jp/sme_english/whitepaper/whitepaper.html.

The World Bank IFC, (2013). *Doing Business: economy Profile Greece. Smarter Regulations for Small and Medium-Sized Enterprises*.

The World Bank Group, (2007). *Designing a Tax System for Micro and Small Businesses: Guide for Practitioners*, December 2007.

Tsobanoglou, G., Kokkinou, A., Korres, G., (2007). *Technological and Industrial Policies in Europe ; Measuring the Effects on Growth and Sustainability. Lessons for Asia*, Proceedings of the 1st International Social Scientists Congress, Social, Political and Economic Transition in Turkic Republics of the Caucasus and the Central Asia Following the Disintegration of the Soviet Union, Sept 18-21, 2006, Kartepe, IZMIT, Turkey.

Tsobanoglou, G., Korres, G. (2003) *Social Policy and Inclusion of Persons with Developmental Disability in Greece within the European Union*, *Review of Clinical Pharmacology- International Edition*, Volume 17: 5-26.

World Economic Forum, *The Global Competitiveness Report 2010-2011*

The US Census Bureau's Profile of US Exporting Companies, (2006-2007). Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση: http://ita.doc.gov/td/industry/otea/sme_2007/SME_index_2007.htm

Widmalm, F. (2001). "Tax structure and growth: are some taxes better than others?", *Public Choice*, Vol. 107, 199 – 219.

Ελληνόγλωσση:

Ecorys (2012). για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. *EU SMEs in 2012: at the crossroads*. Annual report on small and medium-sized enterprises in the EU, 2011/12

Europa, (2010). Press Releases, Ένωση καινοτομίας – Μετατροπή των ιδεών σε θέσεις εργασίας, οικολογική οικονομική ανάπτυξη και κοινωνική πρόοδο, Διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση : <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/1288&format=HTML&aged=0&language=el>

European Commission, (2012). *Θέση των υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την ανάπτυξη συμφωνίας εταιρικής σχέσης και προγραμμάτων στην Ελλάδα για την περίοδο 2014-2020 (Position Paper)*. Ref. Ares(2012)1337850-13 Νοεμβρίου 2012

European Commission, Brussels , 23.2.2011 COM (2011). 78 Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των περιφερειών

ICAP, (2012). *Ετήσια έκθεση 2011 με θέμα "Η Κατάσταση και οι Προοπτικές των ΜΜΕ στην Ελλάδα"*. Σύνοψη Ετήσιας Έκθεσης 2011. Εκπονήθηκε για λογαριασμό της Γενικής Γραμματείας Βιομηχανίας του ΥΠΙΑΑΝ, στο πλαίσιο υλοποίησης των δράσεων του Εθνικού Παρατηρητηρίου ΜμΕ. Σεπτέμβριος 2012. <http://www.startupgreece.gov.gr/el>

World Economic Forum, editor: Klaus Schwab, "Παγκόσμια Έκθεση για την Ανταγωνιστικότητα 2011-2012", (2011). Ανάκτηση από: <http://kanali.files.wordpress.com/2011/09/wef-report-3.pdf> 08 / 09 / 2012)

Βαλλιάνος, Χρ., (1994). Η συμβολή του Adam Smith στην οικονομική επιστήμη. Θέσεις- Τριμηνιαία Επιθεώρηση, *Τεύχος 47, περίοδος: Απρίλιος - Ιούνιος 1994*. Διαθέσιμο : http://www.theseis.com/index.php?option=com_content &task=view&id=448&Itemid=29

Βλιάμος Σ., Γεωργουλής Δ., Κουρλιούρος Η., 1992. *Βιομηχανικά Πάρκα: Θεσμοί, Θεωρία και Μεθοδολογία Σχεδιασμού*. Αθήνα: Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Αναπτύξεως (ΕΤΒΑ) και εκδ. Παπαζήση.

Βλιάμος, Σ., (2006). Τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2006. Ανάκτηση από: http://www.liaison.tuc.gr/fileadmin/users_data/liaison/Library/Innovation/seminario_kainotomia_vliamos.pdf 07 / 09 / 2012)

Βογιατζής, Ζ, (2004). Κριτική Βιβλίου. Bluewave, E-Magazine by Alexander Consulting. Ανάκτηση από: <http://www.bluewavemag.com/blueart161.htm> 10 / 10 /

[2012](#)).

Γραφείο ΟΕΥ Χάγης (2013) ετήσια έκθεση για την Ολλανδικές Εξαγωγές

Γωνιάδης, Η. (2007). “Η Ευρεσιτεχνία ως Προπομπός της Επιχειρηματικής Καινοτομίας και Εφαλτήριο Ανάπτυξης της Επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα”. Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Ανάκτηση από: http://opencoffee.gr/wp-content/uploads/2008/05/Gwniadhs_PhDThesis.pdf 11 / 09 / 2012)

Ινστιτούτο Εξαγωγικών Ερευνών και Σπουδών του Συνδέσμου Εξαγωγέων Βορείου Ελλάδος (2011-2015). Πορεία Ελληνικού Εξωτερικού Εμπορίου.

Κορρές Γ. και Χιώνης Δ. (2002). *Ελληνική οικονομία: οικονομική πολιτική και ανάλυση βασικών μακροοικονομικών μεγεθών*, εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα.

Δελτίο Επιμελητηρίου Αχαΐας (2005). Νέες αγορές-Πωλήσεις νέων προϊόντων-Ευρωπαϊκή Ένωση-Ελλάδα www.eboss.gr/eboss/articles/article.jsp?context=103&articleid=7860

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, (2007). Ανάκτηση από: http://opencoffee.gr/wpcontent/uploads/2008/05/Gwniadhs_PhDThesis.pdf 11/ 09 / 2012)

Κουρλιούρος Η., 1991. Τοπική Βιομηχανική Αναδιάρθρωση και Θεσμοί Ασκήσης Βιο-μηχανικής Πολιτικής Αποκέντρωσης στην Αθήνα: Τάσεις και Εξελίξεις. Πρακτικά επισ-τημονικού συμπόσιου του ΤΕΕ: *Θεσμοί Μέθοδοι και Διαδικασίες Ασκήσης Βιομηχανικής Πολιτικής*. Αθήνα 1991, σσ. 1-9.

Κουρλιούρος, Η. Α. (2001) *Διαδρομές στις θεωρίες του χώρου (Οικονομικές Γεωγραφίες της παραγωγής και της ανάπτυξης)*, Ελληνικά Γράμματα, Κριτική Γεωγραφική Σκέψη (1), Αθήνα.

Κουρλιούρος Η. (1992) Πλευρές Διεπιστημονικής Προσέγγισης της Ανάπτυξης του Χώρου και της Πολιτικής των Παρεμβάσεων. Στο: Κουτσόπουλος, Κ.(επιμ.), 1992, *Ανάπτυξη και Σχεδιασμός: Διεπιστημονική Προσέγγιση*. Αθήνα, Εκδ. Παπαζήση, σσ. 68-92. ISBN 960-02-0964

Kourliouros E., 1993. Theoretical Conceptions of the Environment and Social Evolution. Στο: Laskaris, C. (ed.), 1993, *Environmental Crisis: Methodological and Specific Ap-proaches*. Athens: Synchroni Erohi, pp. 111-147. Ελληνική έκδοση: Κουρλιούρος Η.,

Ελληνική Δημοκρατία, (2012). *Εθνική Στρατηγική και Οδικός Χάρτης για τη Διευκόλυνση του Εξωτερικού Εμπορίου - Οκτώβριος 2012*. Υπουργείο Οικονομικών, Υπουργείο Εξωτερικών, Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων σε συνεργασία με 6 ακόμη Υπουργεία.

Ερευνητικό Ινστιτούτο DERN Digital Enterprise Research Network www.jmu.iccs.gr

ΕΣΕΕ (Εθνική Συνομοσπονδία Ελληνικού Εμπορίου), (2013). *Έρευνα για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις στην Ελλάδα*. Πανελλαδική Έρευνα. Ιανουάριος 2013

ΕΤΕ (Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος), (2013). *Μικρομεσαίες επιχειρήσεις: Έρευνα Συγκυρίας. Ειδικό θέμα: Εξωστρέφεια*. Μάρτιος 2013 www.nbg.gr

ΕΤΕ (Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος), (2013). *Μικρομεσαίες επιχειρήσεις: Έρευνα Συγκυρίας. Ειδικό θέμα: Απασχόληση*. Ιούλιος 2013 www.nbg.gr

ΕΤΕΑΝ, (2013). Διαδικτυακός τόπος <http://www.tempme.gr/PublicPages/Identity.aspx>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010). Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής : Ευρώπη 2020. Στρατηγική για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Βρυξέλλες, 2010. COM(2010).

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011). Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις (ΜΜΕ) http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/index_el.htm

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011). *Έκθεση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: Κατάσταση της Ένωσης καινοτομίας 2011*. COM(2011) 849 τελικό/02.12.2011

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2011). *Στοχευμένες Δράσεις για Μικρές Επιχειρήσεις. Τι κάνει η ΕΕ για τις ΜΜΕ*. Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωση

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2012). "Ερωτήσεις και Απαντήσεις σχετικά με το Μνημόνιο" http://ec.europa.eu/ellada/press-center/news/archives/news_20120614-mnimonio_apantiseis_el.htm

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (2011). SC/034. Γνωμοδότηση: Καινοτόμοι χώροι εργασίας. Βρυξέλλες, 15 Μαρτίου. Ανάκτηση από: www.eesc.europa.eu/resources/docs/ces543-2011_ac_el.doc 14 / 11 / 2012)

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, (2013). *Συνοπτική παρουσίαση της συμφωνίας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για το Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο της ΕΕ 2014-2020*. <http://www.consilium.europa.eu/special-reports/mff/summary-of-the-european-council-agreement>

[Ευρώπη \(2020\). "Το πάθημα - η αποτυχία της στρατηγικής της Λισσαβόνας-δεν έγινε μάθημα στα κράτη μέλη"](#)

Ευρωσύμβουλοι Α.Ε. - Business Architects Consultancy Α.Ε., (2007). *Εκ των προτέρων αξιολόγηση του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς για την Προγραμματική Περίοδο 2007-2013. Επιτελική Σύνοψη: Τελική έκθεση της εκ των προτέρων αξιολόγησης*. Ιούνιος 2007. Διαδικτυακός τόπος www.espa.gr

Ζένιος, Σ., (2007). "Καινοτομία και Οικονομική Ανάπτυξη. Περιφέρεια Γνώσης Λευκωσίας". Πανεπιστήμιο Κύπρου. Ανάκτηση από: <http://www.ucy.ac.cy/data/uas/Dokimia%20Koin.%20Provlm/Kainotomia%20kai%20Oikonomikh%20Anaptyxh10.07.pdf> 13 / 11 / 2012)

ΙΜΕ/ΓΣΒΕΕ (Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων / Γενική Συνομοσπονδία Επαγγελματιών, Βιοτεχνών, Εμπόρων Ελλάδος), (2013). *Εξαμηνιαία αποτύπωση οικονομικού κλίματος στις μικρές Επιχειρήσεις*. Ιούλιος 2013

ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (Ινστιτούτο Εργασίας / Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδος), (2013). *Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση*. Ετήσια Έκθεση 2013

Καλαϊτζιδάκης, Π. και Καλυβίτης, Σ. (2009). Εμπειρικοί Έλεγχοι του Νεοκλασικού Υποδείγματος. Κεφάλαιο 4ο. Ανάκτηση από: <http://www.aueb.gr/Users/kalyvitis/ch4.pdf> 12 / 11 / 2012)

Καμπόλης, Χρ., Τσούκας, Χαρ. και Χατζής, Αρ. (2008). “Τζόν Ρόμερ: Η Ισότητα των Ευκαιριών”. Συνέντευξη. Ανάκτηση από: <http://grafida-net.blogspot.gr/2010/08/h.html> 15 / 09 / 2012)

Καραγιάννης, Α. (2003). Βιβλιοκριτικές, SPOUDAI.Vol 53, No 2. University of Piraeus

Κέντρο Τεχνολογικής Ανάπτυξης (2006). Μάρκετινγκ Καινοτομίας http://www.innovationpole.eu/wp-content/uploads/2008/10/fi_00274.pdf

Κίτσος Χ., Κορρές Γ., Χατζηδήμα Σ. (2005α). *Οικονομικά Στοιχεία και Ανάλυση της Γυναίκειας Επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα*. Αθήνα.

Κίτσος Χρ., Κορρές, Γ. και Χατζηδήμα Σ. (2005β). *Οικονομικά Στοιχεία και Ανάλυση της Γυναίκειας Επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα*. Αθήνα.

Κλεάνθους, Π. (2011). Ενθάρρυνση Καινοτομίας και Καινοτόμες Εφαρμογές – Παραδείγματα από Ελληνικές Επιχειρήσεις Τροφίμων και Φυτικών Προϊόντων. Ανάκτηση από: http://dspace.aua.gr/xmlui/bitstream/handle/10329/4572/Kleanthous_P.pdf?sequence=3 12 / 09 / 2012)

Κορρές Γ. (1998). *Ελληνική Οικονομία: Οικονομική Πολιτική και Ανάλυση των Βασικών Μεγεθών*, εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα

Κορρές Γ. και Τσομπάνογλου (2003). *Τεχνολογικές και Κοινωνικές Καινοτομίες: Εθνικό Πλαίσιο για την Κοινωνία της Εργασίας και την Κοινωνία της Πληροφορίας*, εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.

Κορρές Γ. και Τσομπάνογλου (2004α). *Τεχνολογική, Κοινωνική Πολιτική και Ανάπτυξη: Καινοτομικές δραστηριότητες και Απασχόληση*, εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα.

Κορρές, Γ. και Τσομπάνογλου, Γ. (1998). Προγραμματισμός και Διαχείριση στο Πλαίσιο του Εθνικού Συστήματος Καινοτομιών: Μια Προσέγγιση για την Ελληνική Πραγματικότητα, *Επιθεώρηση των Εργασιακών Σχέσεων*, σελ. 52-80.

Κορρές, Γ. και Τσομπάνογλου (2003α). *Τεχνολογία και Απασχόληση, Επιθεώρηση Εργασιακών Σχέσεων*, No 29, Τυποεκδοτική, Αθήνα.

Κορρές, Γ. και Τσομπάνογλου, Γ. (2003β). Μια Επισκόπηση της Απασχόλησης και

της Ανεργίας στην Ελλάδα, στο Σακελλαρόπουλος, Θ. (εκδ.) *Οικονομία και Πολιτική στην Σύγχρονη Ελλάδα*, Τόμος Β, εκδ. Διονίκος, Αθήνα.

Κορρές, Γ. και Τσομπάνογλου, Γ. (2003γ). Κοινωνική Πολιτική και Συνοχή στα Πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Επισκόπηση των Αποτελεσμάτων και των Επιπτώσεων, στο Παναγιωτοπούλου Ρ., Κονιόρδος Σ. και Μαράτου –Αλιπράντη Λ. (εκδ) *Παγκοσμιοποίηση και Σύγχρονη Κοινωνία*, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (Ε.Κ.Κ.Ε.), Αθήνα.

Κορρές, Γ. και Τσομπάνογλου, Γ. (2004β). Πολιτικές για την Απασχόληση στην Ελλάδα: Μια Δια-περιφερειακή Ανάλυση, *Επιθεώρηση των Εργασιακών Σχέσεων*, Ιανουάριος – Φεβρουάριος, σελ. 52- 80.

Κουρλιούρος Η. (1992). Πλευρές Διεπιστημονικής Προσέγγισης της Ανάπτυξης του Χώρου και της Πολιτικής των Παρεμβάσεων. Στο: Κουτσόπουλος, Κ.(επιμ.), 1992, *Ανάπτυξη και Σχεδιασμός: Διεπιστημονική Προσέγγιση*. Αθήνα, Εκδ. Παπαζήση, σσ. 68-92. ISBN 960-02-0964

Κουρλιούρος, Η. Α. (2001). *Διαδρομές στις θεωρίες του χώρου (Οικονομικές Γεωγραφίες της παραγωγής και της ανάπτυξης)*, Ελληνικά Γράμματα, Κριτική Γεωγραφική Σκέψη (1), Αθήνα.

Κραψίτης, Θ., (2009). Εθνικά Συστήματα Καινοτομίας. Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών & Πολιτικών Επιστημών. Τμήμα Οικονομικής & Περιφερειακής Ανάπτυξης. Ανάκτηση από: <http://www.larissa-chamber.gr/Uploads/Files/meletes/krapsitis.pdf> 07 / 10 / 2012)

Κωνσταντέλου, Α., (2011). Εισαγωγή στη Θεματολογία της Διαχείρισης Τεχνολογίας και Καινοτομίας. Βασικές Έννοιες, Ορισμοί και Περιεχόμενο.” Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Σχολή Επιστημών της Διοίκησης, Τμήμα Μηχανικών Οικονομίας και Διοίκησης. Ανάκτηση από: http://www.fme.aegean.gr/sites/default/files/cf/innoman_1.pdf 15 / 10 / 2012)

Λιαργκόβας, Π. Γ. (2012). Οδηγός επιχειρήσεων : Για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης. - 1η έκδ. - Αθήνα : Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε.

Λιαργκόβας, Π. Γ. 2010). Σύγχρονα θέματα της ελληνικής και διεθνούς οικονομίας

Λιαργκόβας, Π. Γ. (2007). Η νέα πολιτική συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η Ελλάδα / Π. Λιαργκόβας, Γιώργος Ανδρέου

Λιαργκόβας, Π. Γ. (2007). Ξένες άμεσες επενδύσεις και ανταγωνιστικότητα : Η εμπειρία της Ελλάδας και άλλων ευρωπαϊκών χωρών

Συνέλευση των Τοπικών και των Περιφερειακών Εκπροσώπων της ΕΕ COR/11/14. Βρυξέλλες, 22 Φεβρουαρίου 2011 <http://www.wtmnews.gr/markets-07/5804-Ευρώπη-2020-Το-πάθημα-η-αποτυχία-της-στρατηγικής-της-Λισσαβόνας-δεν-έγινε-μάθημα-στα-κράτη-μέλη.html>

Τσεγενίδη, (2008) *Οι επιπτώσεις της περιφερειακότητας στην καινοτομία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που βρίσκονται σε μειονεκτικά περιβάλλοντα.*

Πανεπιστήμιο Πατρών, Τμήμα Οικονομικών Επιστημών. Ανάκτηση από: http://nemertes.lis.upatras.gr/jspui/bitstream/10889/850/1/phd_text_final.pdf 09 / 09 / 2012)

Τσομπάνογλου, Γ. (2000) Εθνικά Συστήματα έρευνας και τεχνολογίας στα κράτη μέλη της *Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα αποτελέσματα στην οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη*. στο “*Σύγχρονα Ρεύματα στις Κοινωνικές Επιστήμες. Κοινωνιολογία, Οικονομία, Ψυχολογία*”. (Επιμ.) Ι. Νέστορος, Β. Πεσματζόγλου, Μ. Σαματάς, τυπωθήτω Γιώργος Δαρδανός, Αθήνα.

Τσομπάνογλου, Γ. (2007) Περιφερειακή Πολιτική και οι Επιπτώσεις στην Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη, στο Τσομπάνογλου, Γ. «*Κοινωνικό- Οικονομική Ανάπτυξη και Κοινοτική Συνοχή*», Παπαζήσης,

ΥΠΑΑΝ (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας), 2013. *Ετήσιο Ενημερωτικό Δελτίο για τις ΜΜΕ 2012 – SBA Fact Sheet 2012*. <http://www.startupgreece.gov.gr/el/content/ετήσιο-ενημερωτικό-δελτίο-για-τις-μμε-2012-sba-fact-sheet>

ΥΠΑΑΝ (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας), 2011). *Ενημερωτικό Φυλλάδιο: Νέα γενιά επενδύσεων στην Ελλάδα-Νέος Επενδυτικός Νόμος*. <http://www.ependyseis.gr/sub/nomos3908/n3908.htm>

ΥΠΑΑΝ (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας), (2011). *Δράσεις του Ταμείου Επιχειρηματικότητας*. Συνοδεύουν την από 29.04.2011 πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για την επιλογή των τραπεζών που θα συν-επενδύσουν ίδια κεφάλαια από κοινού με κεφάλαια του Ταμείου Επιχειρηματικότητας. Διαδικτυακός τόπος <http://www.mindev.gov.gr/?p=4283>

ΥΠΑΑΝ (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας), 2012. *Ελλάδα της Εξωστρέφειας: Εθνική Στρατηγική για τις Εξαγωγές*. Διαδικτυακός τόπος <http://www.mindev.gov.gr/?p=6807> Αθήνα, 27.04.2012.

ΥΠΑΑΝ (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας), (2013). *Συγκριτικά στοιχεία απορρόφησης κονδυλίων ΕΣΠΑ των 27 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Φεβρουάριος 2013.

ΥΠΑΑΝ (Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας), - ΕΥΣΣΑΑΠ, (2012). *1^η Εγκύκλιος Σχεδιασμού και Κατάρτισης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού Περιόδου 2014-2020*. Αθήνα, Απρίλιος 2012.

ΥΠΟΙΟ (Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών) (2007). *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013*. Αθήνα, Ιανουάριος 2007

Υπουργείο Ανάπτυξης (2005). *Στρατηγική της Λισσαβόνας: Στόχοι και πορεία Επίτευξής τους*. Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα

Υπουργείο Οικονομικών (2011). *Εθνικό Πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων 2011-2014 Ελλάδα*. www.minfin.gr

Υπουργείο Οικονομικών, (2005). *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2005-2008: Ελλάδα*. Αθήνα, Οκτώβριος 2005

Υπουργείο Οικονομικών, (2011). *Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2011-2014: Ελλάδα* Αθήνα, Απρίλιος 2011

Φιλίνης, Κ. Τριαντόπουλος, Χρ. (2007). *Εισαγωγή στην Οικονομική Ανάπτυξη*. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
<http://eis.pspa.uoa.gr/econ/growth.htm>

Χατζηαποστόλου Θ., (2008). Τεχνολογία, Καινοτομία και Επιχειρηματικότητα, 2008. Ανάκτηση από: <http://www.city.academic.gr/csd/hatzia Apostolou/articles/TIE-Makedonia-2008-01-20.pdf> 07 / 09 / 2012)

Χλέτσου, Ε., (2011). Οικονομικοί Κύκλοι και Συντονισμός Ευρώπης – ΗΠΑ: Μια Οικονομική Διερεύνηση (1960 – 2009). Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο. Ανάκτηση από: http://dspace.lib.ntua.gr/bitstream/123456789/4877/3/chletsou_synchronization.pdf 12 / 11 / 2012).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα Α: Δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν στην Οικονομετρική Ανάλυση (ΕΕ)

Παράρτημα Β: Αποτελέσματα οικονομετρικής ανάλυσης του Υποδείγματός μας (SPSS)

- Αποτελέσματα οικονομετρικής ανάλυσης του Υποδείγματός μας (Ελλάδας, Ομάδες χωρών Α και Β)

Παράρτημα Β.1: Επεξεργασία στοιχείων με SPSS για την Ελλάδα

Παράρτημα Β.2: Επεξεργασία στοιχείων με SPSS για την Ομάδα χωρών Α (Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία)

Παράρτημα Β.3: Επεξεργασία στοιχείων με SPSS για την Ομάδα χωρών Β (Γερμανία, Ολλανδία, Φιλανδία)

Για να αντιμετωπιστεί η έλλειψη τιμών που παρουσιάστηκε για κάποιες χώρες, στις μεταβλητές που επιλέχθηκαν για την οικονομετρική ανάλυση του υποδείγματος οι τιμές αυτές έχουν αντικατασταθεί με το μέσο όρο της μεταβλητής της περιόδου που έχει επιλεγεί και μελετάτε. Ειδικότερα προκειμένου να μην υπάρχουν κενά στοιχεία μεταξύ των μεταβλητών, πχ έτη που λείπουν, αντικαθιστούμε κάθε ελλειμματική τιμή με τον μέσο όρο των 2 προηγούμενων και 2 επόμενων στοιχείων της (θεωρούμε, ως ερευνητές, ότι αυτή είναι η πλέον πρόσφορη και αντικειμενική διαδικασία). Για τον λόγο αυτό οι μεταβλητές παρουσιάζονται με την επισήμανση SMEAN. Στον παρακάτω πίνακα αναφέρονται οι μεταβλητές, οι χώρες και έτη όπου παρουσιάστηκε η έλλειψη τιμών και εφαρμόστηκαν τα παραπάνω.

Αναφορά στην έλλειψη δεικτών

Όνομασία Μεταβλητών	Επεξήγηση για τις ελλείψεις τιμών δεδομένων
Πραγματικό εγχώριο προϊόντων κατά κεφαλήν – ΑΕΠ σε ευρώ (GDP)	Βρέθηκαν όλες οι τιμές για όλες τις εξεταζόμενες χώρες
Αριθμός από πατέντες που αντιστοιχεί σε 1 εκτ εργαζόμενους (PATENTS)	Λείπουν οι τιμές για το έτος 2013 για όλες τις χώρες (Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Φιλανδία, Γερμανία, Ολλανδία.
Τον αριθμό των επιστημόνων που ασχολούνται για την έρευνα και την τεχνολογία (HUMAN-HRST)	Λείπουν οι τιμές για το έτος 1995 για τη Ολλανδία και για τα έτη 1995,1996 για τη Φιλανδία.
Ποσό σε ευρώ που δαπανείται για έρευνα και τεχνολογία ανά κάτοικο (GERD-R&D)	Λείπουν οι τιμές για το έτος 2013 για όλες τις χώρες και για την Ελλάδα επιπλέον οι τιμές για τα έτη 1996,1998,2000,2002,2008,2009,2010
Ποσοστό της χώρας στο σύνολο των παγκόσμιων εξαγωγών (EXPORT)	Βρέθηκαν όλες οι τιμές για όλες τις εξεταζόμενες χώρες
Διεθνής επενδυτική θέση της χώρας σε ευρώ (INVEST)	Λείπουν οι τιμές για την Ελλάδα για τα έτη 1995,1996,1997, για την Ιταλία για τα έτη 1995, 1996 και για τη Πορτογαλία για το έτος 1995.

Πηγή: Ίδια Επεξεργασία

A. Δεδομένα που χρησιμοποιήθηκαν στην Οικονομική Ανάλυση (ΕΕ)

A) GDP per capita - annual Data [nama_aux_gph]

Last update 08.09.14
Extracted on 29.12.14
Source of data Eurostat

INDIC_NA **Real Gross Domestic Product per capita**
UNIT Euro per inhabitant

A Group Χωρών	1995	1996	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Greece	12.600	12.800	13.500	13.900	14.500	15.100	15.500	16.400	17.100	17.400
Italy	21.900	22.100	22.900	23.200	24.000	24.500	24.500	24.300	24.500	24.500
Spain	16.100	16.400	17.700	18.500	19.200	19.700	20.000	20.200	20.600	21.000
Portugal	12.000	12.400	13.500	14.000	14.500	14.700	14.700	14.400	14.600	14.600

A Group Χωρών	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Greece	18.300	18.900	18.800	18.200	17.400	16.200	15.100	12.353
Italy	24.900	25.100	24.700	23.200	23.500	23.500	22.800	22.400
Spain	21.500	21.800	21.700	20.700	20.600	20.600	20.200	20.100
Portugal	14.800	15.100	15.100	14.600	14.900	14.700	14.300	14.300

B Group Χωρών	1995	1996	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Finland	21.400	22.100	24.500	25.400	26.700	27.300	27.700	28.200	29.300	30.000
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	24.100	24.200	25.100	25.500	26.300	26.600	26.600	26.500	26.800	27.000
Netherlands	25.500	26.300	28.100	29.300	30.200	30.500	30.400	30.300	30.900	31.500

B Group Χωρών	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Finland	31.200	32.700	32.700	29.700	30.600	31.300	30.900	30.300
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	28.000	29.000	29.300	27.900	29.100	30.000	30.200	30.200
Netherlands	32.500	33.700	34.200	32.700	33.100	33.200	32.700	32.300

**B) Patent applications to the EPO by priority year at the national level
[pat_ep_ntot]**

	11.11.1
Last update	4
	29.12.1
Extracted on	4
Source of data	Eurostat

UNIT Per million labour force

A Group Χωρών	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Greece	6,63	8,64	11,82	13,26	11,29	12,24	15,47	16,24	17,74	13,55	22,99
Italy	109,42	126,88	137,85	144,46	160,07	170,41	168,22	177	182,27	188,17	200,73
Spain	24,39	27,03	35,75	37,57	43,11	45,6	48,56	49,78	49,18	59,95	65,08
Portugal	2,83	3,76	4,27	5,24	7,2	7,99	7,93	7,45	12,13	10,61	21,98

A Group Χωρών	1995	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Greece		21,5	21,11	18,65	18,7	13,01	10,56	7,91
Italy		204,92	198,31	187,87	175,43	177,55	170,6	161,15
Spain		62,28	62,36	62,43	66,05	64,34	65,77	67,27
Portugal		18,9	21,7	20,04	16,3	16,6	15,12	13,45

B Group Χωρών	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Finland	286,06	343,04	410,54	468,87	558,76	553,16	540,36	494,48	497,8	539,26	509,12
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	333,72	398,03	446,64	497,29	528,43	557,55	552,29	549,77	557,1	576,19	585,35
Netherlands	238,16	282,56	311,38	330,05	370,69	427,6	473,48	421,57	412,74	429,08	408,69

B Group Χωρών	1995	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Finland		508,11	470,27	463,86	488,01	512,32	524,02	541,36
Germany (until 1990 former territory of the FRG)		580,86	583,08	551,35	557	554,68	538,48	534,63
Netherlands		430,99	378,33	386,01	379,92	343,51	331,88	307,58

Γ) HRST by sub-groups, sex and age
[hrst_st_ncat]

Last update 05.09.14
Extracted on 29.12.14
Source of data Eurostat

UNIT Thousand
CATEGOR Y Persons with tertiary education (ISCED) and/or employed in science and technology
AGE From 15 to 74 years
SEX Total

A Group Χωρών	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Greece	1.028	1.089	1.103	1.217	1.213	1.230	1.259	1.325	1.396	1.548	1.563
Italy	5.674	5.902	6.062	6.007	6.373	6.853	7.201	7.449	7.653	8.173	8.440
Spain	4.704	5.258	5.577	5.860	6.224	6.671	7.037	7.400	7.652	8.130	8.931
Portugal	969	960	947	817	849	873	903	929	972	1.148	1.179

A Group Χωρών	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Greece	1.654	1.701	1.752	1.760	1.826	1.917	1.962	2.042
Italy	9.088	9.492	9.574	9.374	9.317	9.502	9.738	9.837
Spain	9.483	9.715	10.066	10.035	10.052	10.534	10.681	10.685
Portugal	1.226	1.239	1.302	1.329	1.378	1.568	1.653	1.717

B Group Χωρών	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Greece	1.028	1.089	1.103	1.217	1.213	1.230	1.259	1.325	1.396	1.548	1.563
Finland	:	:	955	1.174	1.263	1.310	1.331	1.260	1.260	1.303	1.337
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	16.377	16.710	17.193	:	17.467	17.814	17.993	17.916	18.423	18.691	19.439
Netherlands	:	3.227	3.434	3.419	3.531	3.689	3.734	3.848	4.093	4.267	4.293

B Group Χωρών	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Greece	1.654	1.701	1.752	1.760	1.826	1.917	1.962	2.042
Finland	1.367	1.410	1.442	1.465	1.464	1.528	1.575	1.593
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	19.397	19.882	20.399	20.603	20.806	20.780	21.678	22.036
Netherlands	4.228	4.442	4.559	4.613	4.699	4.687	4.788	4.801

Δ) Total intramural R&D expenditure (GERD) by sectors of performance [rd_e_gerdtot]

Last update 20.02.14

Extracted on 20.03.14

Source of data Eurostat

SECTPERF All sectors
UNIT Euro per inhabitant

A Group Χωρών	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Greece	41,2	:	50,5	:	73,2	:	77,9	:	88,8	92,5	104,1
Italy	147,5	172	190,4	200,3	202,5	218,9	238,3	256,2	257,7	263,5	266,8
Spain	92,1	101,1	102,5	118,4	125,5	142,8	153,8	175,3	196,4	210,3	235,5
Portugal	47	52,9	57,7	68,2	80	90,4	100,5	99	97,6	106	114,4

A Group Χωρών	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Greece	109,9	120,1	:	:	:	125,1	120,3	
Italy	286,5	308,3	318,6	319,9	325,2	326,8	326,1	
Spain	268,5	297,9	321,9	315,4	313,8	303,9	286	
Portugal	151	187,3	245	261,7	260	246,5	234,2	

B Group Χωρών	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Finland	443,8	499,2	572,2	647,7	751,8	855,2	891,5	929,8	961,3	1.006,5	1.045,3
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	518	515,4	520,3	540,4	587,4	616,1	632,2	647,3	660,8	666	675,6
Netherlands	408,9	421,7	435,9	435,7	485,1	510	541,4	543,1	565	582,4	599,3

B Group Χωρών	1995	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Finland		1.096,2	1.183	1.296,3	1.274,1	1.302,7	1.332,7	1.264,9	
Germany (until 1990 former territory of the FRG)		713	746,9	809,2	817,2	855,1	923,5	951	

Netherlands		622,9	632,2	640,2	631,3	657,1	728,9	772,6
-------------	--	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

E) Export market shares
[bop_q_exmash]

Last update 18.7.2014
 Extracted on 30.12.2014
 Source of data Eurostat

UNIT Percentage of world total
 POST Current account, Goods and services
 STK_FLOW Credit
 PARTNER All countries of the world

A Group Χωρών	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Greece	0,24502	0,22865	0,23961	0,26077	0,35526	0,37567	0,39452	0,37130	0,39389	0,43203	0,39943
Italy	4,60453	4,69136	4,36828	4,52882	4,16681	3,77589	3,96865	3,89722	3,95766	3,85541	3,57756
Spain	2,11619	2,21077	2,18255	2,35038	2,33666	2,13933	2,27071	2,33285	2,48634	2,39431	2,25685
Portugal	0,51362	0,48133	0,45677	0,49957	0,48713	0,43381	0,45016	0,46322	0,48656	0,46873	0,41794

A Group Χωρών	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Greece	0,37555	0,38545	0,39812	0,37196	0,31955	0,30371	0,28178	0,28934
Italy	3,47125	3,53084	3,31433	3,15983	2,88976	2,81525	2,68759	2,72442
Spain	2,19810	2,25739	2,14781	2,22326	2,02098	2,00955	1,91457	1,99567
Portugal	0,42596	0,43796	0,42170	0,42506	0,38564	0,38697	0,36700	0,39109

B Group Χωρών	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Finland	0,75793	0,71819	0,69123	0,73241	0,68520	0,68003	0,68290	0,68724	0,68553	0,67199
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	9,49064	9,06183	8,53775	9,09983	8,79910	7,98338	8,57840	8,89342	9,31935	9,30652
Netherlands	3,85017	3,66006	3,46166	3,61148	3,51821	3,25988	3,36505	3,32899	3,52849	3,43551

B Group Χωρών	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Finland	0,63836	0,63495	0,65192	0,64719	0,57218	0,51108	0,48366	0,45438	0,45371
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	8,88696	8,88532	9,07428	8,82435	8,90170	8,40894	8,33167	7,90538	8,01443
Netherlands	3,31541	3,21552	3,23745	3,19599	3,22055	3,03289	2,93637	2,84191	2,90068

Z) International investment position - annual data
[bop_ext_intpos]

Last update 21.10.14

Extracted on 30.12.14

Source of data Eurostat

CURRENCY Million euro (from 1.1.1999)/Million ECU (up to 31.12.1998)

PARTNER All countries of the world

FINPOS Net position
 International investment position:

FIN_TYP Total

A Group Χωρών	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Greece	:	:	:	-29.850	-41.124	-54.639	-68.061	-82.864	101.557	124.122	149.187
Italy	:	:	-50.284	-98.913	-56.558	-85.881	-72.857	161.468	183.141	240.006	261.139
Spain	-99.035	113.312	129.714	171.200	186.192	201.544	242.518	303.071	354.254	436.424	505.493
Portugal	:	-8.901	-16.576	-24.758	-37.367	-52.477	-63.852	-76.794	-82.527	-95.684	103.160

A Group Χωρών	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Greece	-178.163	-214.468	-179.182	-207.156	-218.632	-176.112	-210.853	-220.092
Italy	-350.259	-394.874	-401.631	-403.263	-386.354	-371.123	-443.133	-459.526
Spain	-648.218	-822.823	-863.066	-982.156	-931.473	-956.057	-954.503	-1.004.464
Portugal	-126.813	-148.833	-165.398	-185.969	-185.221	-179.406	-191.716	-196.643

B Group Χωρών	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Finland	-39.054	41.288	44.320	85.945	214.567	195.385	114.480	-52.843	-38.489	-15.225
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	102.405	80.118	78.658	7.414	90.262	66.963	183.355	108.384	141.890	234.376
Netherlands	38.406	21.333	13.804	15.865	-31.720	-63.681	-60.048	112.982	-8.160	18.196

B Group Χωρών	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Finland	-24.076	-22.877	-50.188	-4.982	11.590	38.238	37.137	35.374	30.616
Germany (until 1990 former territory of the FRG)	467.936	646.726	643.522	631.136	806.301	883.578	879.059	1.107.211	1.325.376
Netherlands	-13.459	17.393	-34.552	24.811	95.544	143.502	203.988	274.404	278.919

B. Αποτελέσματα οικονομετρικής ανάλυσης του Υποδείγματός μας (Ελλάδα και Ομάδες χωρών Α (Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία) και Β (Γερμανία, Ολλανδία, Φιλανδία))

B.1-Επεξεργασία στοιχείων με SPSS για την Ελλάδα

GET

FILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\Material\KATIS.sav'.

DATASET NAME DataSet2 WINDOW=FRONT.

SAVE OUTFILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GREECE.sav'

/COMPRESSED.

DESCRIPTIVES VARIABLES=GDP_1 PATENT_1 HUMAN_1 GERD_1 EXPORT_1 INVEST_1

/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptives

Notes

Output Created		20-Σεπ-2015 13:15:32
Comments		
Input	Data	C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GREECE.sav
	Active Dataset	DataSet2
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data	18
	File	
Missing Value Handling	Definition of Missing	User defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	All non-missing data are used.
Syntax		DESCRIPTIVES VARIABLES=GDP_1 PATENT_1 HUMAN_1 GERD_1 EXPORT_1 INVEST_1 /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
Resources	Processor Time	00 00:00:00,015
	Elapsed Time	00 00:00:00,011

[DataSet2] C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GREECE.sav

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
SMEAN(GDP)	18	12600	18900	15827,78	2108,751
SMEAN(PATENT)	18	6,63	22,85	15,6647	4,41186
SMEAN(HUMAN)	18	1028	1962	1474,61	303,673
SMEAN(GERD)	18	41,2	125,1	91,236	21,7095
SMEAN(EXPORT)	18	,22865	,43203	,3407822	,06454398
SMEAN(INVEST)	18	-218632	-29850	-135731,33	61706,636
Valid N (listwise)	18				

REGRESSION

```

/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT GDP_1
/METHOD=ENTER PATENT_1.
    
```

Regression

Notes

Output Created	20-Σεπ-2015 13:16:21		
Comments			
Input	Data	C:\Users\Toshiba\Desktop\Official	for send
	Active Dataset	2\GREECE.sav	
	Filter	DataSet2	
	Weight	<none>	
	Split File	<none>	
	N of Rows in Working Data File		18
Missing Value Handling	Definition of Missing	User-defined missing values are treated as missing.	
	Cases Used	Statistics are based on cases with no missing values for any variable used.	
Syntax	<pre>REGRESSION /MISSING LISTWISE /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) /NOORIGIN /DEPENDENT GDP_1 /METHOD=ENTER PATENT_1.</pre>		
Resources	Processor Time		00 00:00:00,016
	Elapsed Time		00 00:00:00,109
	Memory Required		2800 bytes
	Additional Memory Required for Residual Plots		0 bytes

[DataSet2] C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GREECE.sav

Variables Entered/Removed^b

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	SMEAN(PATENT)	.	Enter

a. All requested variables entered.

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,882 ^a	,778	,764	1024,138

a. Predictors: (Constant), SMEAN(PATENT)

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	58814369,409	1	58814369,409	56,075	,000 ^a
	Residual	16781741,702	16	1048858,856		
	Total	75596111,111	17			

a. Predictors: (Constant), SMEAN(PATENT)

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	9223,613	914,370		10,087	,000
	SMEAN(PATENT)	421,595	56,301	,882	7,488	,000

a. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

```

REGRESSION
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT GDP_1
/METHOD=ENTER HUMAN_1.
    
```

Regression

Notes

Output Created		20-Σεπ-2015 13:16:42
Comments		
Input	Data	C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GREECE.sav
	Active Dataset	DataSet2
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	18
Missing Value Handling	Definition of Missing	User-defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	Statistics are based on cases with no missing values for any variable used.
Syntax		REGRESSION /MISSING LISTWISE /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) /NOORIGIN /DEPENDENT GDP_1 /METHOD=ENTER HUMAN_1.
Resources	Processor Time	00 00:00:00,016
	Elapsed Time	00 00:00:00,012
	Memory Required	2800 bytes
	Additional Memory Required for Residual Plots	0 bytes

[DataSet2] C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GREECE.sav

Variables Entered/Removed^b

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	SMEAN(HUMAN)	.	Enter

a. All requested variables entered.

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,773 ^a	,597	,572	1380,075

a. Predictors: (Constant), SMEAN(HUMAN)

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	45122381,265	1	45122381,265	23,691	,000 ^a
	Residual	30473729,846	16	1904608,115		
	Total	75596111,111	17			

a. Predictors: (Constant), SMEAN(HUMAN)

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	7916,569	1657,591		4,776	,000
	SMEAN(HUMAN)	5,365	1,102	,773	4,867	,000

a. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

```
REGRESSION
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT GDP_1
/METHOD=ENTER GERD_1.
```

Regression

Notes

Output Created	20-Σεπ-2015 13:16:59	
Comments		
Input	Data	C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GREECE.sav
	Active Dataset	DataSet2
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data	18
	File	
Missing Value Handling	Definition of Missing	User-defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	Statistics are based on cases with no missing values for any variable used.
Syntax	<pre>REGRESSION /MISSING LISTWISE /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) /NOORIGIN /DEPENDENT GDP_1 /METHOD=ENTER GERD_1.</pre>	
Resources	Processor Time	00 00:00:00,016
	Elapsed Time	00 00:00:00,234
	Memory Required	2800 bytes
	Additional Memory Required for Residual Plots	0 bytes

[DataSet2] C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GREECE.sav

Variables Entered/Removed^b

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	SMEAN(GERD)	.	Enter

a. All requested variables entered.

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,591 ^a	,349	,308	1753,863

a. Predictors: (Constant), SMEAN(GERD)

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	26379537,087	1	26379537,087	8,576	,010 ^a
	Residual	49216574,024	16	3076035,876		
	Total	75596111,111	17			

a. Predictors: (Constant), SMEAN(GERD)

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	10592,652	1834,852		5,773	,000
	SMEAN(GERD)	57,380	19,594	,591	2,928	,010

a. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

```

REGRESSION
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT GDP_1
/METHOD=ENTER EXPORT_1.
    
```

Regression

Notes

Output Created		20-Σεπ-2015 13:17:18
Comments		
Input	Data	C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GREECE.sav
	Active Dataset	DataSet2
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	18
Missing Value Handling	Definition of Missing	User-defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	Statistics are based on cases with no missing values for any variable used.
Syntax		<pre> REGRESSION /MISSING LISTWISE /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) /NOORIGIN /DEPENDENT GDP_1 /METHOD=ENTER EXPORT_1. </pre>
Resources	Processor Time	00 00:00:00,031
	Elapsed Time	00 00:00:00,550
	Memory Required	2800 bytes
	Additional Memory Required for Residual Plots	0 bytes

[DataSet2] C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GREECE.sav

Variables Entered/Removed^b

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	SMEAN(EXPORT)	.	Enter

a. All requested variables entered.

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,726 ^a	,527	,497	1495,352

a. Predictors: (Constant), SMEAN(EXPORT)

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	39818862,149	1	39818862,149	17,807	,001 ^a
	Residual	35777248,962	16	2236078,060		
	Total	75596111,111	17			

a. Predictors: (Constant), SMEAN(EXPORT)

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	7747,224	1947,041		3,979	,001
	SMEAN(EXPORT)	23711,783	5619,055	,726	4,220	,001

a. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

REGRESSION
 /MISSING LISTWISE
 /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA
 /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
 /NOORIGIN
 /DEPENDENT GDP_1
 /METHOD=ENTER INVEST_1.

Regression

Notes

Output Created		20-Σεπ-2015 13:17:32
Comments		
Input	Data	C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GREECE.sav
	Active Dataset	DataSet2
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	18
Missing Value Handling	Definition of Missing	User-defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	Statistics are based on cases with no missing values for any variable used.
Syntax		<pre> REGRESSION /MISSING LISTWISE /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) /NOORIGIN /DEPENDENT GDP_1 /METHOD=ENTER INVEST_1. </pre>
Resources	Processor Time	00 00:00:00,000
	Elapsed Time	00 00:00:00,163
	Memory Required	2800 bytes
	Additional Memory Required for Residual Plots	0 bytes

[DataSet2] C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GREECE.sav

Variables Entered/Removed^b

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	SMEAN(INVEST)	.	Enter

a. All requested variables entered.

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,599 ^a	,359	,319	1739,848

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST)

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	27162995,105	1	27162995,105	8,973	,009 ^a
	Residual	48433116,006	16	3027069,750		
	Total	75596111,111	17			

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST)

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	13047,344	1014,741		12,858	,000
	SMEAN(INVEST)	-,020	,007	-,599	-2,996	,009

a. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

REGRESSION

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT GDP_1

/METHOD=ENTER PATENT_1 HUMAN_1 GERD_1 EXPORT_1 INVEST_1.

Regression

Notes

Output Created		20-Σεπ-2015 13:17:53
Comments		
Input	Data	C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GREECE.sav
	Active Dataset	DataSet2
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	18
Missing Value Handling	Definition of Missing	User-defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	Statistics are based on cases with no missing values for any variable used.
Syntax		<pre> REGRESSION /MISSING LISTWISE /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) /NOORIGIN /DEPENDENT GDP_1 /METHOD=ENTER PATENT_1 HUMAN_1 GERD_1 EXPORT_1 INVEST_1. </pre>
Resources	Processor Time	00 00:00:00,016
	Elapsed Time	00 00:00:00,017
	Memory Required	5008 bytes
	Additional Memory Required for Residual Plots	0 bytes

[DataSet2] C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GREECE.sav

Variables Entered/Removed^b

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	SMEAN(INVEST), SMEAN(EXPORT), SMEAN(GERD), SMEAN(PATENT), SMEAN(HUMAN)	.	Enter

a. All requested variables entered.

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,973 ^a	,946	,924	581,309

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(EXPORT), SMEAN(GERD), SMEAN(PATENT), SMEAN(HUMAN)

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	71541066,887	5	14308213,377	42,342	,000 ^a
	Residual	4055044,224	12	337920,352		
	Total	75596111,111	17			

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(EXPORT), SMEAN(GERD), SMEAN(PATENT), SMEAN(HUMAN)

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	5238,880	970,940		5,396	,000
	SMEAN(PATENT)	159,942	60,173	,335	2,658	,021
	SMEAN(HUMAN)	,663	1,170	,096	,567	,581
	SMEAN(GERD)	-2,195	11,447	-,023	-,192	,851
	SMEAN(EXPORT)	16189,671	3303,967	,496	4,900	,000
	SMEAN(INVEST)	-,013	,004	-,386	-3,083	,009

a. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

```

REGRESSION
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS CI(95) R ANOVA ZPP
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT GDP_1
/METHOD=ENTER PATENT_1 HUMAN_1 GERD_1 EXPORT_1 INVEST_1
/RESIDUALS DURBIN.
    
```

Regression

Notes

Output Created	20-Σεπ-2015 13:19:00	
Comments		
Input	Data	C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GREECE.sav
	Active Dataset	DataSet2
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	18
Missing Value Handling	Definition of Missing	User-defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	Statistics are based on cases with no missing values for any variable used.
Syntax	<pre> REGRESSION /DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N /MISSING LISTWISE /STATISTICS COEFF OUTS CI(95) R ANOVA ZPP /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) /NOORIGIN /DEPENDENT GDP_1 /METHOD=ENTER PATENT_1 HUMAN_1 GERD_1 EXPORT_1 INVEST_1 /RESIDUALS DURBIN. </pre>	
Resources	Processor Time	00 00:00:00,032
	Elapsed Time	00 00:00:00,030
	Memory Required	5040 bytes
	Additional Memory Required for Residual Plots	0 bytes

[DataSet2] C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GREECE.sav

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
SMEAN(GDP)	15827,78	2108,751	18
SMEAN(PATENT)	15,6647	4,41186	18
SMEAN(HUMAN)	1474,61	303,673	18
SMEAN(GERD)	91,236	21,7095	18
SMEAN(EXPORT)	,3407822	,06454398	18
SMEAN(INVEST)	-135731,33	61706,636	18

Correlations

		SMEAN(GDP)	SMEAN(PATENT)	SMEAN(HUMAN)	SMEAN(GERD)	SMEAN(EXPORT)	SMEAN(INVEST)
Pearson Correlation	SMEAN(GDP)	1,000	,882	,773	,591	,726	-,599
	SMEAN(PATENT)	,882	1,000	,710	,657	,629	-,474
	SMEAN(HUMAN)	,773	,710	1,000	,763	,339	-,750
	SMEAN(GERD)	,591	,657	,763	1,000	,323	-,416
	SMEAN(EXPORT)	,726	,629	,339	,323	1,000	,014
	SMEAN(INVEST)	-,599	-,474	-,750	-,416	,014	1,000
Sig. (1-tailed)	SMEAN(GDP)	.	,000	,000	,005	,000	,004
	SMEAN(PATENT)	,000	.	,000	,002	,003	,024
	SMEAN(HUMAN)	,000	,000	.	,000	,085	,000
	SMEAN(GERD)	,005	,002	,000	.	,095	,043
	SMEAN(EXPORT)	,000	,003	,085	,095	.	,478
	SMEAN(INVEST)	,004	,024	,000	,043	,478	.
N	SMEAN(GDP)	18	18	18	18	18	18
	SMEAN(PATENT)	18	18	18	18	18	18
	SMEAN(HUMAN)	18	18	18	18	18	18
	SMEAN(GERD)	18	18	18	18	18	18
	SMEAN(EXPORT)	18	18	18	18	18	18
	SMEAN(INVEST)	18	18	18	18	18	18

Variables Entered/Removed^b

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	SMEAN(INVEST), SMEAN(EXPORT) , SMEAN(GERD), SMEAN(PATENT) , SMEAN(HUMAN)	.	Enter

a. All requested variables entered.

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,973 ^a	,946	,924	581,309	1,728

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(EXPORT), SMEAN(GERD), SMEAN(PATENT), SMEAN(HUMAN)

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	71541066,887	5	14308213,377	42,342	,000 ^a
	Residual	4055044,224	12	337920,352		
	Total	75596111,111	17			

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(EXPORT), SMEAN(GERD), SMEAN(PATENT), SMEAN(HUMAN)

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B		Correlations		
	B	Std. Error				Beta	Lower Bound	Upper Bound	Zero-order	Partial
	1 (Constant)	5238,880	970,940				5,396	,000	3123,383	7354,377
SMEAN(PATENT)	159,942	60,173	,335	2,658	,021	28,836	291,047	,882	,609	,178
SMEAN(HUMAN)	,663	1,170	,096	,567	,581	-1,885	3,212	,773	,162	,038
SMEAN(GERD)	-2,195	11,447	-,023	-,192	,851	-27,136	22,747	,591	-,055	-,013
SMEAN(EXPORT)	16189,671	3303,967	,496	4,900	,000	8990,946	23388,397	,726	,817	,328
SMEAN(INVEST)	-,013	,004	-,386	-3,083	,009	-,022	-,004	-,599	-,665	-,206

a. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Residuals Statistics^a

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Predicted Value	12581,82	18563,72	15827,78	2051,414	18
Residual	-1033,199	918,178	,000	488,397	18
Std. Predicted Value	-1,582	1,334	,000	1,000	18
Std. Residual	-1,777	1,579	,000	,840	18

a. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

B.2 Επεξεργασία στοιχείων με SPSS για την Ομάδα χωρών Α (Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία, Ισπανία)

```
GET
  FILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 1 (SOUTH COUNTRIES).sav'.
DATASET NAME DataSet1 WINDOW=FRONT.
GET
  FILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\ITALY.sav'.
DATASET NAME DataSet2 WINDOW=FRONT.
DATASET ACTIVATE DataSet1.
DATASET CLOSE DataSet2.
SAVE  OUTFILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 1 (SOUTH
COUNTRIES).sav'
/COMPRESSED.
GET
  FILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GREECE.sav'.
DATASET NAME DataSet3 WINDOW=FRONT.
DATASET ACTIVATE DataSet1.
SAVE  OUTFILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 1 (SOUTH
COUNTRIES).sav'
/COMPRESSED.
DATASET ACTIVATE DataSet1.
DATASET CLOSE DataSet3.
GET
  FILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\ITALY.sav'.
DATASET NAME DataSet4 WINDOW=FRONT.
DATASET ACTIVATE DataSet1.
GET
  FILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GREECE.sav'.
DATASET NAME DataSet5 WINDOW=FRONT.
DATASET ACTIVATE DataSet1.
SAVE  OUTFILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 1 (SOUTH
COUNTRIES).sav'
/COMPRESSED.
DATASET CLOSE DataSet5.
DATASET CLOSE DataSet4.
SAVE  OUTFILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 1 (SOUTH
COUNTRIES).sav'
/COMPRESSED.
SAVE  OUTFILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 1 (SOUTH
COUNTRIES).sav'
/COMPRESSED.
SAVE  OUTFILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 1 (SOUTH
COUNTRIES).sav'
/COMPRESSED.
SAVE  OUTFILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 1 (SOUTH
COUNTRIES).sav'
/COMPRESSED.
SAVE  OUTFILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 1 (SOUTH
COUNTRIES).sav'
/COMPRESSED.
SAVE  OUTFILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 1 (SOUTH
COUNTRIES).sav'
/COMPRESSED.
SAVE  OUTFILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 1 (SOUTH
COUNTRIES).sav'
/COMPRESSED.
RMV /GDP_1=SMEAN(GDP) /PATENT_1=SMEAN(PATENT) /HUMAN_1=SMEAN(HUMAN)
/GERD_1=SMEAN(GERD) /EXPORT_1=SMEAN(EXPORT) /INVEST_1=SMEAN(INVEST).
```

Replace Missing Values

Notes

Output Created		20-Σεπ-2015 18:08:58
Comments		
Input	Data	C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 1 (SOUTH COUNTRIES).sav
	Active Dataset	DataSet1
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	75
Missing Value Handling	Definition of Missing	User-defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	All non-missing data are used.
Syntax		RMV /GDP_1=SMEAN(GDP) /PATENT_1=SMEAN(PATENT) /HUMAN_1=SMEAN(HUMAN) /GERD_1=SMEAN(GERD) /EXPORT_1=SMEAN(EXPORT) /INVEST_1=SMEAN(INVEST).
Resources	Processor Time	00 00:00:00,016
	Elapsed Time	00 00:00:00,014
Time Series Settings (TSET)	Treatment of User-Missing Values	User-defined missing values are treated as missing.

[DataSet1] C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 1 (SOUTH COUNTRIES).sav

Result Variables

	Result Variable	N of Replaced Missing Values	Case Number of Non-Missing Values		N of Valid Cases	Creating Function
			First	Last		
			1	GDP_1	3	1
2	PATENT_1	4	1	75	75	SMEAN(PATE NT)
3	HUMAN_1	0	1	75	75	SMEAN(HUM AN)
4	GERD_1	10	1	75	75	SMEAN(GERD)
5	EXPORT_1	0	1	75	75	SMEAN(EXPO RT)
6	INVEST_1	6	1	75	75	SMEAN(INVES T)

REGRESSION

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N

/MISSING LISTWISE

/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL ZPP

/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)

/NOORIGIN

/DEPENDENT GDP_1

/METHOD=ENTER PATENT_1 HUMAN_1 GERD_1 EXPORT_1 INVEST_1

/RESIDUALS DURBIN.

Regression

Notes

Output Created		20-Σεπ-2015 18:10:29
Comments		
Input	Data	C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 1 (SOUTH COUNTRIES).sav
	Active Dataset	DataSet1
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	75
Missing Value Handling	Definition of Missing	User-defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	Statistics are based on cases with no missing values for any variable used.
Syntax		<pre> REGRESSION /DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N /MISSING LISTWISE /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL ZPP /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) /NOORIGIN /DEPENDENT GDP_1 /METHOD=ENTER PATENT_1 HUMAN_1 GERD_1 EXPORT_1 INVEST_1 /RESIDUALS DURBIN. </pre>
Resources	Processor Time	00 00:00:00,031
	Elapsed Time	00 00:00:00,070
	Memory Required	5040 bytes
	Additional Memory Required for Residual Plots	0 bytes

[DataSet1] C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 1 (SOUTH COUNTRIES).sav

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
SMEAN(GDP)	18405,56	3882,389	75
SMEAN(PATENT)	62,7832	64,20635	75
SMEAN(HUMAN)	4732,07	3628,134	75
SMEAN(GERD)	182,917	84,6460	75
SMEAN(EXPORT)	1,6848537	1,42680548	75
SMEAN(INVEST)	-265275,25	250799,062	75

Correlations

		SMEAN(GDP)	SMEAN(PATENT)	SMEAN(HUMAN)	SMEAN(GERD)	SMEAN(EXPORT)	SMEAN(INVEST)
Pearson Correlation	SMEAN(GDP)	1,000	,897	,695	,686	,840	-,186
	SMEAN(PATENT)	,897	1,000	,642	,661	,835	-,120
	SMEAN(HUMAN)	,695	,642	1,000	,586	,787	-,724
	SMEAN(GERD)	,686	,661	,586	1,000	,475	-,397
	SMEAN(EXPORT)	,840	,835	,787	,475	1,000	-,252
	SMEAN(INVEST)	-,186	-,120	-,724	-,397	-,252	1,000
	Sig. (1-tailed)	SMEAN(GDP)	.	,000	,000	,000	,000
SMEAN(PATENT)		,000	.	,000	,000	,000	,153
SMEAN(HUMAN)		,000	,000	.	,000	,000	,000
SMEAN(GERD)		,000	,000	,000	.	,000	,000
SMEAN(EXPORT)		,000	,000	,000	,000	.	,015
SMEAN(INVEST)		,055	,153	,000	,000	,015	.
N		SMEAN(GDP)	75	75	75	75	75
	SMEAN(PATENT)	75	75	75	75	75	75
	SMEAN(HUMAN)	75	75	75	75	75	75
	SMEAN(GERD)	75	75	75	75	75	75
	SMEAN(EXPORT)	75	75	75	75	75	75
	SMEAN(INVEST)	75	75	75	75	75	75

Variables Entered/Removed^b

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	SMEAN(INVEST), SMEAN(PATENT) , SMEAN(GERD), SMEAN(EXPORT) , SMEAN(HUMAN)	.	Enter

a. All requested variables entered.

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,930 ^a	,864	,855	1480,462	,471

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(PATENT), SMEAN(GERD), SMEAN(EXPORT), SMEAN(HUMAN)

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	9,642E8	5	1,928E8	87,981	,000 ^a
	Residual	1,512E8	69	2191767,368		
	Total	1,115E9	74			

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(PATENT), SMEAN(GERD), SMEAN(EXPORT), SMEAN(HUMAN)

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Collinearity Diagnostics^a

Model	Dimension	Eigenvalue	Condition Index	Variance Proportions					
				(Constant)	SMEAN(PATENT)	SMEAN(HUMAN)	SMEAN(GERD)	SMEAN(EXPORT)	SMEAN(INVEST)
1	1	5,009	1,000	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	2	,512	3,128	,01	,06	,00	,00	,02	,08
	3	,315	3,985	,21	,00	,01	,03	,01	,05
	4	,112	6,701	,20	,14	,01	,19	,14	,02
	5	,034	12,102	,45	,78	,06	,70	,11	,24
	6	,018	16,548	,12	,02	,92	,07	,73	,62

a. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Residuals Statistics^a

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Predicted Value	13535,41	25130,16	18405,56	3609,608	75
Residual	-3080,753	3714,980	,000	1429,572	75
Std. Predicted Value	-1,349	1,863	,000	1,000	75
Std. Residual	-2,081	2,509	,000	,966	75

a. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

REGRESSION

```

/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL ZPP
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT GDP_1
/METHOD=ENTER PATENT_1 HUMAN_1 GERD_1 EXPORT_1 INVEST_1
/PARTIALPLOT ALL
/RESIDUALS DURBIN HISTOGRAM(ZRESID).
    
```

Regression

Notes

Output Created		20-Σεπ-2015 18:12:21
Comments		
Input	Data	C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 1 (SOUTH COUNTRIES).sav
	Active Dataset	DataSet1
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	75
Missing Value Handling	Definition of Missing	User-defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	Statistics are based on cases with no missing values for any variable used.
Syntax		<pre> REGRESSION /DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N /MISSING LISTWISE /STATISTICS COEFF OUTS R ANOVA COLLIN TOL ZPP /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) /NOORIGIN /DEPENDENT GDP_1 /METHOD=ENTER PATENT_1 HUMAN_1 GERD_1 EXPORT_1 INVEST_1 /PARTIALPLOT ALL /RESIDUALS DURBIN HISTOGRAM(ZRESID). </pre>
Resources	Processor Time	00 00:00:06,235
	Elapsed Time	00 00:00:07,091
	Memory Required	5040 bytes
	Additional Memory Required for Residual Plots	1336 bytes

[DataSet1] C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 1 (SOUTH COUNTRIES).sav

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
SMEAN(GDP)	18405,56	3882,389	75
SMEAN(PATENT)	62,7832	64,20635	75
SMEAN(HUMAN)	4732,07	3628,134	75
SMEAN(GERD)	182,917	84,6460	75
SMEAN(EXPORT)	1,6848537	1,42680548	75
SMEAN(INVEST)	-265275,25	250799,062	75

Correlations

		SMEAN(GDP)	SMEAN(PATENT)	SMEAN(HUMAN)	SMEAN(GERD)	SMEAN(EXPORT)	SMEAN(INVEST)
Pearson Correlation	SMEAN(GDP)	1,000	,897	,695	,686	,840	-,186
	SMEAN(PATENT)	,897	1,000	,642	,661	,835	-,120
	SMEAN(HUMAN)	,695	,642	1,000	,586	,787	-,724
	SMEAN(GERD)	,686	,661	,586	1,000	,475	-,397
	SMEAN(EXPORT)	,840	,835	,787	,475	1,000	-,252
	SMEAN(INVEST)	-,186	-,120	-,724	-,397	-,252	1,000
Sig. (1-tailed)	SMEAN(GDP)		,000	,000	,000	,000	,055
	SMEAN(PATENT)	,000		,000	,000	,000	,153
	SMEAN(HUMAN)	,000	,000		,000	,000	,000
	SMEAN(GERD)	,000	,000	,000		,000	,000
	SMEAN(EXPORT)	,000	,000	,000	,000		,015
	SMEAN(INVEST)	,055	,153	,000	,000	,015	
N	SMEAN(GDP)	75	75	75	75	75	75
	SMEAN(PATENT)	75	75	75	75	75	75
	SMEAN(HUMAN)	75	75	75	75	75	75
	SMEAN(GERD)	75	75	75	75	75	75
	SMEAN(EXPORT)	75	75	75	75	75	75
	SMEAN(INVEST)	75	75	75	75	75	75

Variables Entered/Removed^b

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	SMEAN(INVEST), SMEAN(PATENT) , SMEAN(GERD), SMEAN(EXPORT) , SMEAN(HUMAN)	.	Enter

a. All requested variables entered.

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	,930 ^a	,864	,855	1480,462	,471

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(PATENT), SMEAN(GERD), SMEAN(EXPORT), SMEAN(HUMAN)

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	9,642E8	5	1,928E8	87,981	,000 ^a
	Residual	1,512E8	69	2191767,368		
	Total	1,115E9	74			

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(PATENT), SMEAN(GERD), SMEAN(EXPORT), SMEAN(HUMAN)

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Correlations			Collinearity Statistics	
	B	Std. Error				Beta	Zero-order	Partial	Part	Tolerance
	1 (Constant)	13297,897	470,344				28,273	,000		
SMEAN(PATENT)	23,619	6,501	,391	3,633	,001	,897	,401	,161	,170	5,882
SMEAN(HUMAN)	,262	,167	,245	1,564	,122	,695	,185	,069	,080	12,452
SMEAN(GERD)	11,087	3,222	,242	3,441	,001	,686	,383	,153	,398	2,512
SMEAN(EXPORT)	696,533	342,708	,256	2,032	,046	,840	,238	,090	,124	8,073
SMEAN(INVEST)	,003	,002	,199	1,951	,055	-,186	,229	,086	,190	5,273

a. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Collinearity Diagnostics^a

Model	Dimension	Eigenvalue	Condition Index	Variance Proportions					
				(Constant)	SMEAN(PATENT)	SMEAN(HUMAN)	SMEAN(GERD)	SMEAN(EXPORT)	SMEAN(INVEST)
1	1	5,009	1,000	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	2	,512	3,128	,01	,06	,00	,00	,02	,08
	3	,315	3,985	,21	,00	,01	,03	,01	,05
	4	,112	6,701	,20	,14	,01	,19	,14	,02
	5	,034	12,102	,45	,78	,06	,70	,11	,24
	6	,018	16,548	,12	,02	,92	,07	,73	,62

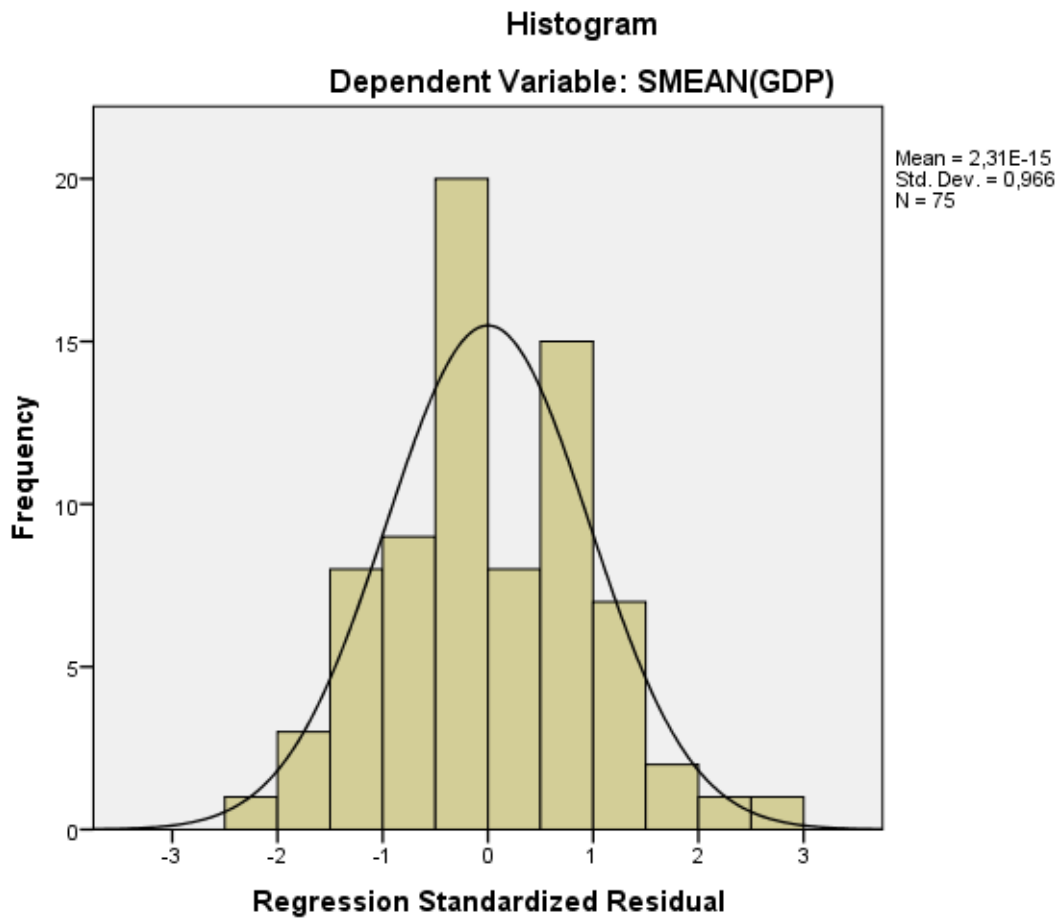
a. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Residuals Statistics^a

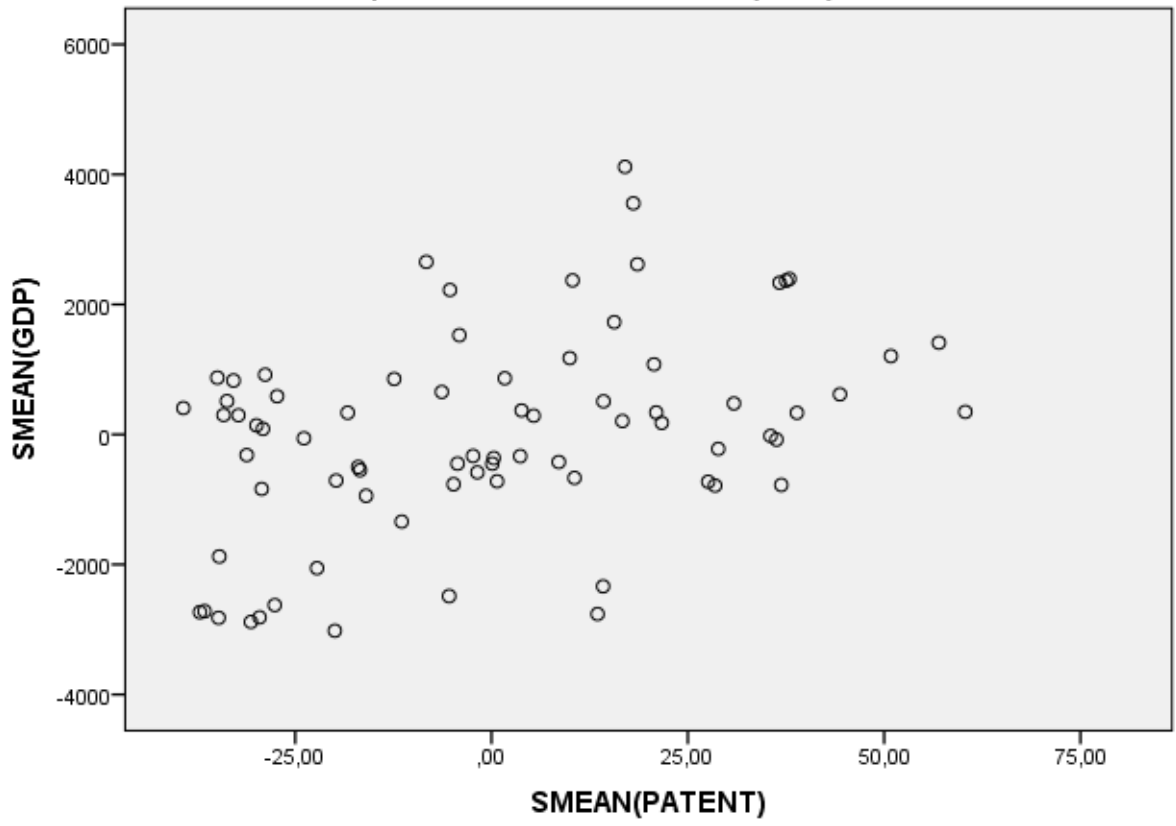
	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Predicted Value	13535,41	25130,16	18405,56	3609,608	75
Residual	-3080,753	3714,980	,000	1429,572	75
Std. Predicted Value	-1,349	1,863	,000	1,000	75
Std. Residual	-2,081	2,509	,000	,966	75

a. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

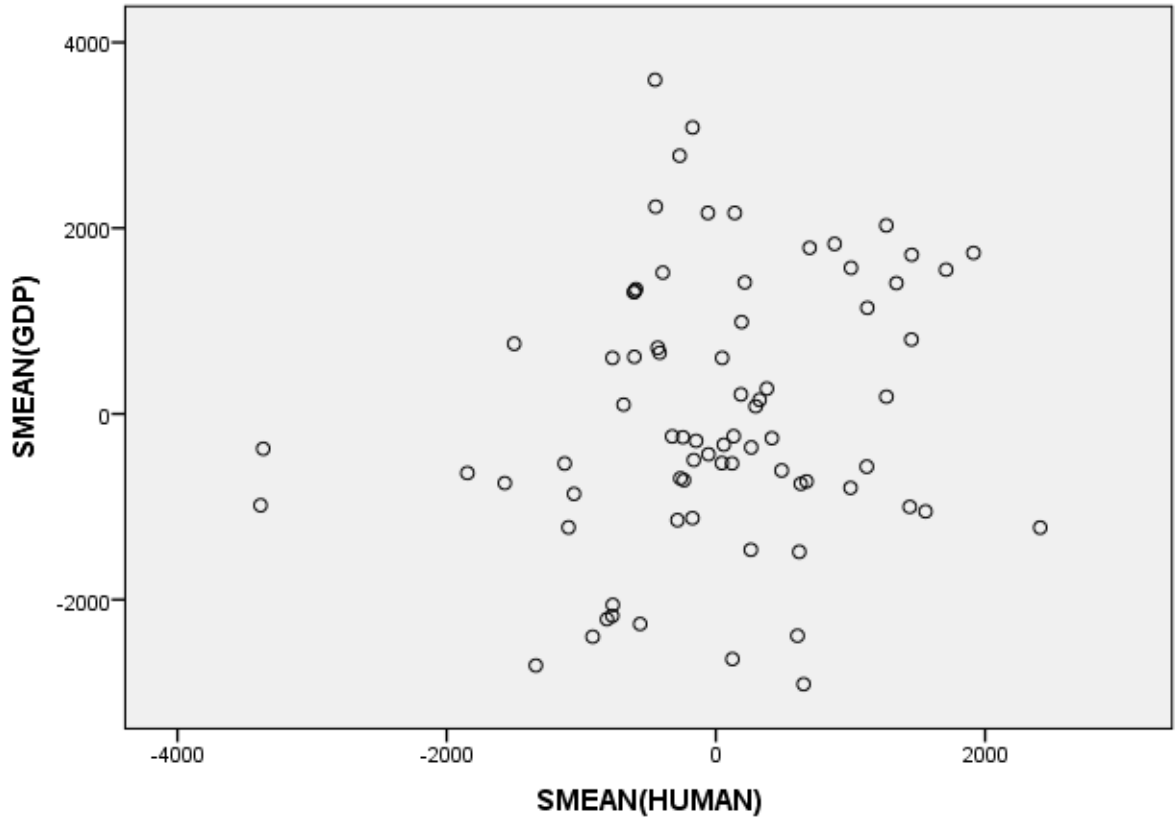
Charts

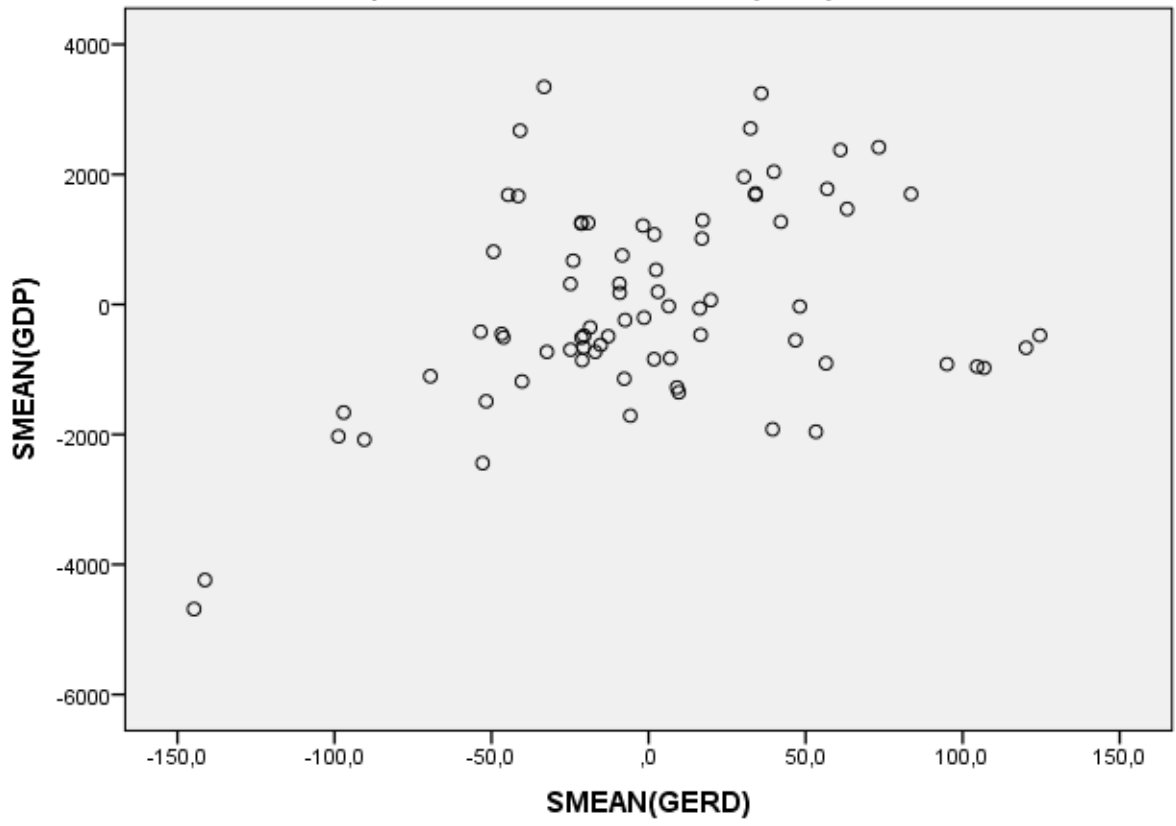
Partial Regression Plot
Dependent Variable: SMEAN(GDP)

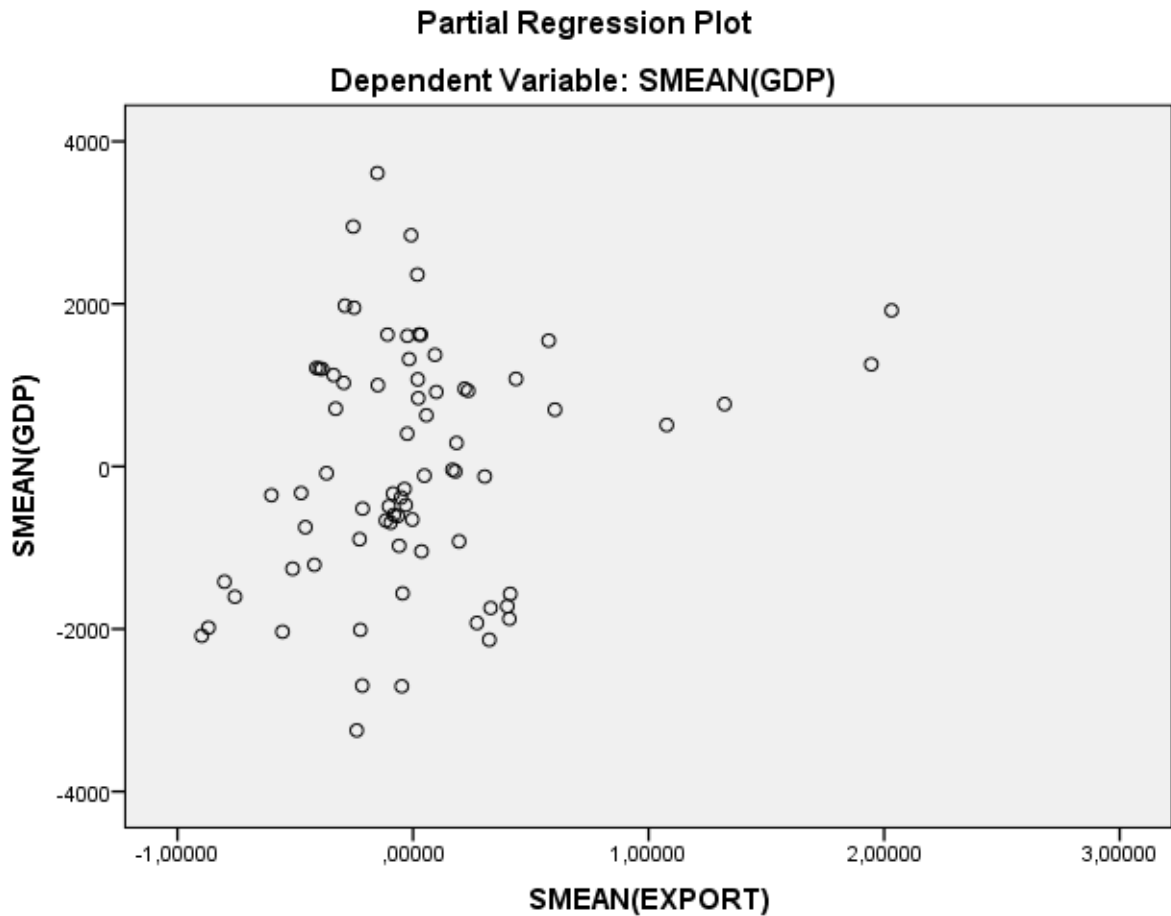

Partial Regression Plot
Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Partial Regression Plot
Dependent Variable: SMEAN(GDP)

B.3 Επεξεργασία στοιχείων με SPSS για την Ομάδα χωρών Β (Γερμανία, Ολλανδία, Φιλανδία)

```

GET
  FILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 2 (NORTH COUNTRIES).sav'.
DATASET NAME DataSet1 WINDOW=FRONT.
SAVE  OUTFILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 2 (NORTH
COUNTRIES).sav'
/COMPRESSED.
SAVE  OUTFILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 2 (NORTH
COUNTRIES).sav'
/COMPRESSED.
SAVE  OUTFILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 2 (NORTH
COUNTRIES).sav'
/COMPRESSED.
SAVE  OUTFILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 2 (NORTH
COUNTRIES).sav'
/COMPRESSED.
SAVE  OUTFILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 2 (NORTH
COUNTRIES).sav'
/COMPRESSED.
SAVE  OUTFILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 2 (NORTH
COUNTRIES).sav'
/COMPRESSED.

```

```

/COMPRESSED.
SAVE  OUTFILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 2 (NORTH
COUNTRIES).sav'
/COMPRESSED.
SAVE  OUTFILE='C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 2 (NORTH
COUNTRIES).sav'
/COMPRESSED.
RMV  /GDP_1=SMEAN(GDP) /PATENT_1=SMEAN(PATENT) /HUMAN_1=SMEAN(HUMAN)
/GERD_1=SMEAN(GERD) /EXPORT_1=SMEAN(EXPORT) /INVEST_1=SMEAN(INVEST).

```

Replace Missing Values

Notes

Output Created		20-Σεπ-2015 18:37:05
Comments		
Input	Data	C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 2 (NORTH COUNTRIES).sav
	Active Dataset	DataSet1
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data	57
	File	
Missing Value Handling	Definition of Missing	User-defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	All non-missing data are used.
Syntax		RMV /GDP_1=SMEAN(GDP) /PATENT_1=SMEAN(PATENT) /HUMAN_1=SMEAN(HUMAN) /GERD_1=SMEAN(GERD) /EXPORT_1=SMEAN(EXPORT) /INVEST_1=SMEAN(INVEST).
Resources	Processor Time	00 00:00:00,016
	Elapsed Time	00 00:00:00,014
Time Series Settings	Treatment of User-Missing Values	User-defined missing values are treated as missing.
(TSET)		

[DataSet1] C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 2 (NORTH COUNTRIES).sav

Result Variables

	Result Variable	N of Replaced Missing Values	Case Number of Non-Missing Values		N of Valid Cases	Creating Function
			First	Last		
			1	GDP_1		
2	PATENT_1	3	1	57	57	SMEAN(PATENT)
3	HUMAN_1	4	1	57	57	SMEAN(HUMAN)
4	GERD_1	3	1	57	57	SMEAN(GERD)
5	EXPORT_1	0	1	57	57	SMEAN(EXPORT)
6	INVEST_1	0	1	57	57	SMEAN(INVEST)

DESCRIPTIVES VARIABLES=GDP_1 PATENT_1 HUMAN_1 GERD_1 EXPORT_1 INVEST_1
/STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.

Descriptives

Notes

Output Created		20-Σεπ-2015 18:37:56
Comments		
Input	Data	C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 2 (NORTH COUNTRIES).sav
	Active Dataset	DataSet1
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data	57
	File	
Missing Value Handling	Definition of Missing	User defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	All non-missing data are used.
Syntax		DESCRIPTIVES VARIABLES=GDP_1 PATENT_1 HUMAN_1 GERD_1 EXPORT_1 INVEST_1 /STATISTICS=MEAN STDDEV MIN MAX.
Resources	Processor Time	00 00:00:00,016
	Elapsed Time	00 00:00:00,011

[DataSet1] C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 2 (NORTH COUNTRIES).sav

Descriptive Statistics

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
SMEAN(GDP)	57	21400	34200	28922,22	2933,956
SMEAN(PATENT)	57	238,16	585,35	460,2970	91,32948
SMEAN(HUMAN)	57	955	22036	8320,62	7657,014
SMEAN(GERD)	57	408,9	1332,7	740,061	247,0314
SMEAN(EXPORT)	57	,45371	9,49064	4,2326246	3,42174454
SMEAN(INVEST)	57	-214567	1325376	148837,53	324682,136
Valid N (listwise)	57				

```
REGRESSION
/DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIG N
/MISSING LISTWISE
/STATISTICS COEFF OUTS BCOV R ANOVA COLLIN TOL ZPP
/CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10)
/NOORIGIN
/DEPENDENT GDP_1
/METHOD=ENTER PATENT_1 HUMAN_1 GERD_1 EXPORT_1 INVEST_1
/PARTIALPLOT ALL
/RESIDUALS DURBIN HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID).
```

Regression

Notes

Output Created		20-Σεπ-2015 18:38:43
Comments		
Input	Data	C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 2 (NORTH COUNTRIES).sav
	Active Dataset	DataSet1
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	57
Missing Value Handling	Definition of Missing	User-defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	Statistics are based on cases with no missing values for any variable used.
Syntax		<pre> REGRESSION /DESCRIPTIVES MEAN STDDEV CORR SIGN /MISSING LISTWISE /STATISTICS COEFF OUTS BCOV R ANOVA COLLIN TOL ZPP /CRITERIA=PIN(.05) POUT(.10) /NOORIGIN /DEPENDENT GDP_1 /METHOD=ENTER PATENT_1 HUMAN_1 GERD_1 EXPORT_1 INVEST_1 /PARTIALPLOT ALL /RESIDUALS DURBIN HISTOGRAM(ZRESID) NORMPROB(ZRESID). </pre>
Resources	Processor Time	00 00:00:07,485
	Elapsed Time	00 00:00:08,550
	Memory Required	5040 bytes
	Additional Memory Required for Residual Plots	1664 bytes

[DataSet1] C:\Users\Toshiba\Desktop\Official for send 2\GROUP 2 (NORTH COUNTRIES).sav

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
SMEAN(GDP)	28922,22	2933,956	57
SMEAN(PATENT)	460,2970	91,32948	57
SMEAN(HUMAN)	8320,62	7657,014	57
SMEAN(GERD)	740,061	247,0314	57
SMEAN(EXPORT)	4,2326246	3,42174454	57
SMEAN(INVEST)	148837,53	324682,136	57

Correlations

		SMEAN(GDP)	SMEAN(PATENT)	SMEAN(HUMAN)	SMEAN(GERD)	SMEAN(EXPORT)	SMEAN(INVEST)
Pearson Correlation	SMEAN(GDP)	1,000	,028	-,350	,398	-,227	-,093
	SMEAN(PATENT)	,028	1,000	,222	,507	,257	-,004
	SMEAN(HUMAN)	-,350	,222	1,000	-,299	,929	,756
	SMEAN(GERD)	,398	,507	-,299	1,000	-,383	-,081
	SMEAN(EXPORT)	-,227	,257	,929	-,383	1,000	,614
	SMEAN(INVEST)	-,093	-,004	,756	-,081	,614	1,000
Sig. (1-tailed)	SMEAN(GDP)		,417	,004	,001	,045	,246
	SMEAN(PATENT)	,417		,048	,000	,027	,489
	SMEAN(HUMAN)	,004	,048		,012	,000	,000
	SMEAN(GERD)	,001	,000	,012		,002	,274
	SMEAN(EXPORT)	,045	,027	,000	,002		,000
	SMEAN(INVEST)	,246	,489	,000	,274	,000	
N	SMEAN(GDP)	57	57	57	57	57	57
	SMEAN(PATENT)	57	57	57	57	57	57
	SMEAN(HUMAN)	57	57	57	57	57	57
	SMEAN(GERD)	57	57	57	57	57	57
	SMEAN(EXPORT)	57	57	57	57	57	57
	SMEAN(INVEST)	57	57	57	57	57	57

Variables Entered/Removed^b

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	SMEAN(INVEST), SMEAN(PATENT), SMEAN(GERD), SMEAN(EXPORT), SMEAN(HUMAN)		Enter

a. All requested variables entered.

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Durbin-Watson
1	.700 ^a	.491	.441	2194,375	.736

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(PATENT), SMEAN(GERD), SMEAN(EXPORT), SMEAN(HUMAN)

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

ANOVA^b

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	2,365E8	5	47294782,136	9,822	.000 ^a
	Residual	2,456E8	51	4815282,797		
	Total	4,821E8	56			

a. Predictors: (Constant), SMEAN(INVEST), SMEAN(PATENT), SMEAN(GERD), SMEAN(EXPORT), SMEAN(HUMAN)

b. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Correlations			Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Zero-order	Partial	Partial	Tolerance	VIF
1	(Constant)	27247,052	1527,669		17,836	,000					
	SMEAN(PATENT)	-8,079	5,243	-,251	-1,541	,130	,028	-,211	-,154	,375	2,666
	SMEAN(HUMAN)	-,708	,135	-1,848	-5,250	,000	-,350	-,592	-,525	,081	12,398
	SMEAN(GERD)	7,014	2,015	,591	3,482	,001	,398	,438	,348	,347	2,881
	SMEAN(EXPORT)	1308,347	269,970	1,526	4,846	,000	-,227	,562	,484	,101	9,924
	SMEAN(INVEST)	,004	,002	,413	2,208	,032	-,093	,295	,221	,285	3,505

a. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Coefficient Correlations^a

Model			SMEAN(INVEST)	SMEAN(PATENT)	SMEAN(GERD)	SMEAN(EXPORT)	SMEAN(HUMAN)
1	Correlations	SMEAN(INVEST)	1,000	,468	-,435	,111	-,605
		SMEAN(PATENT)	,468	1,000	-,757	-,326	-,129
		SMEAN(GERD)	-,435	-,757	1,000	,392	,071
		SMEAN(EXPORT)	,111	-,326	,392	1,000	-,785
		SMEAN(HUMAN)	-,605	-,129	,071	-,785	1,000
1	Covariances	SMEAN(INVEST)	2,859E-6	,004	-,001	,051	,000
		SMEAN(PATENT)	,004	27,485	-8,000	-461,571	-,091
		SMEAN(GERD)	-,001	-8,000	4,059	213,192	,019
		SMEAN(EXPORT)	,051	-461,571	213,192	72883,801	-28,595
		SMEAN(HUMAN)	,000	-,091	,019	-28,595	,018

a. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Collinearity Diagnostics^a

Model	Dimension	Eigenvalue	Condition Index	Variance Proportions					
				(Constant)	SMEAN(PATENT)	SMEAN(HUMAN)	SMEAN(GERD)	SMEAN(EXPORT)	SMEAN(INVEST)
1	1	4,679	1,000	,00	,00	,00	,00	,00	,00
	2	,991	2,173	,00	,00	,00	,01	,00	,11
	3	,265	4,200	,00	,00	,02	,02	,05	,36
	4	,034	11,721	,60	,00	,10	,32	,00	,12
	5	,021	15,106	,10	,00	,87	,02	,80	,19
	6	,010	21,872	,29	,99	,01	,63	,15	,21

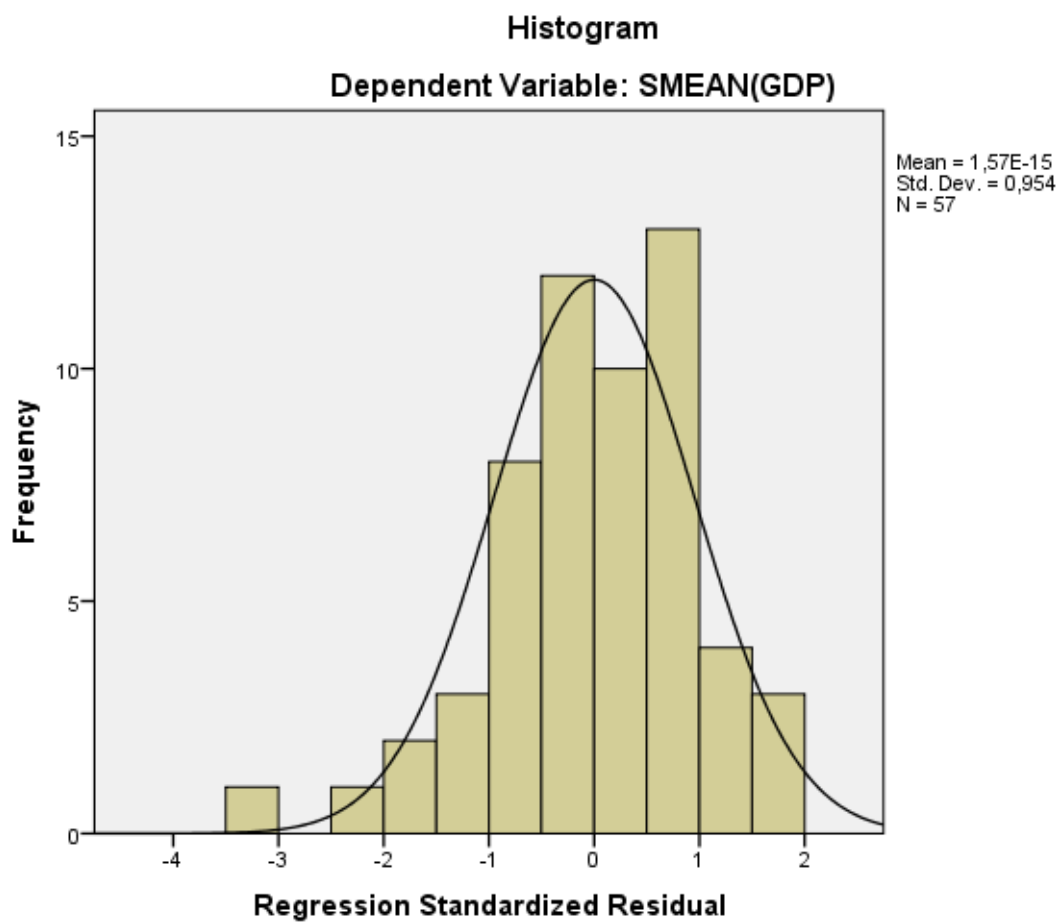
a. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Residuals Statistics^a

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	N
Predicted Value	22872,13	33141,01	28922,22	2054,933	57
Residual	-6841,009	4326,749	,000	2094,122	57
Std. Predicted Value	-2,944	2,053	,000	1,000	57
Std. Residual	-3,118	1,972	,000	,954	57

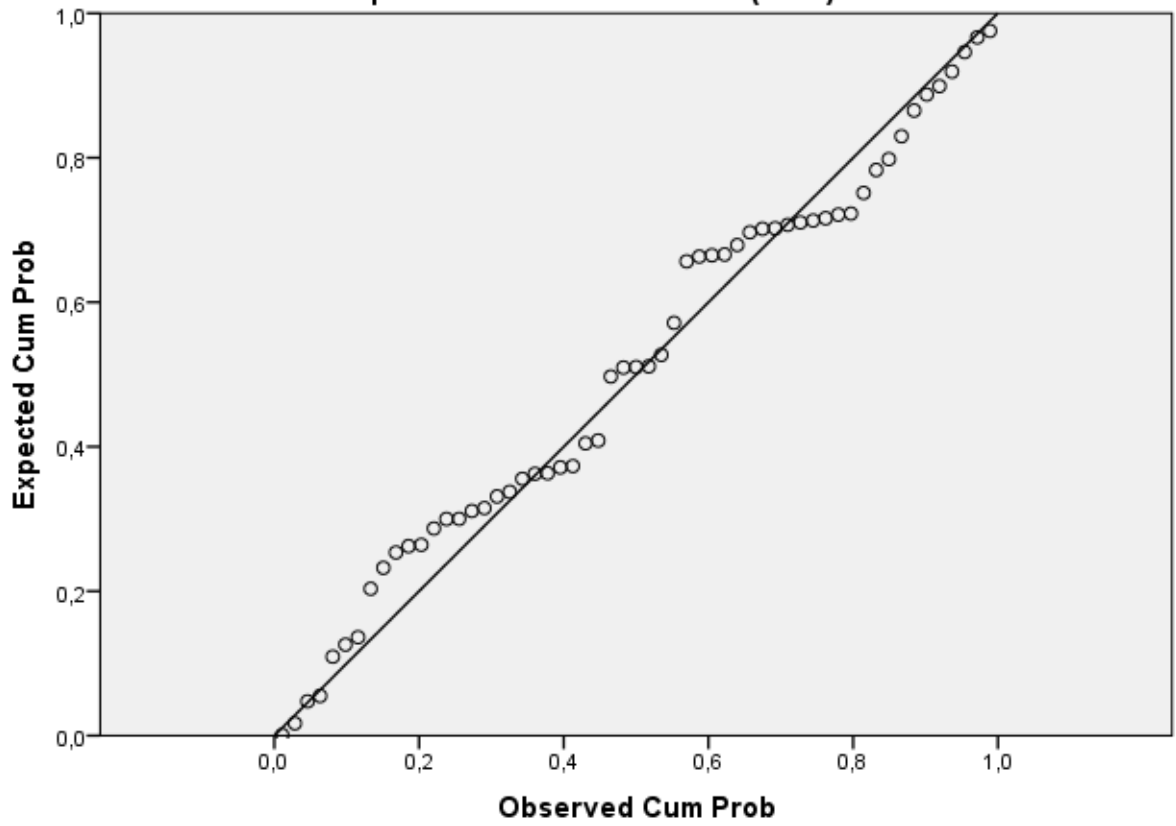
a. Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Charts

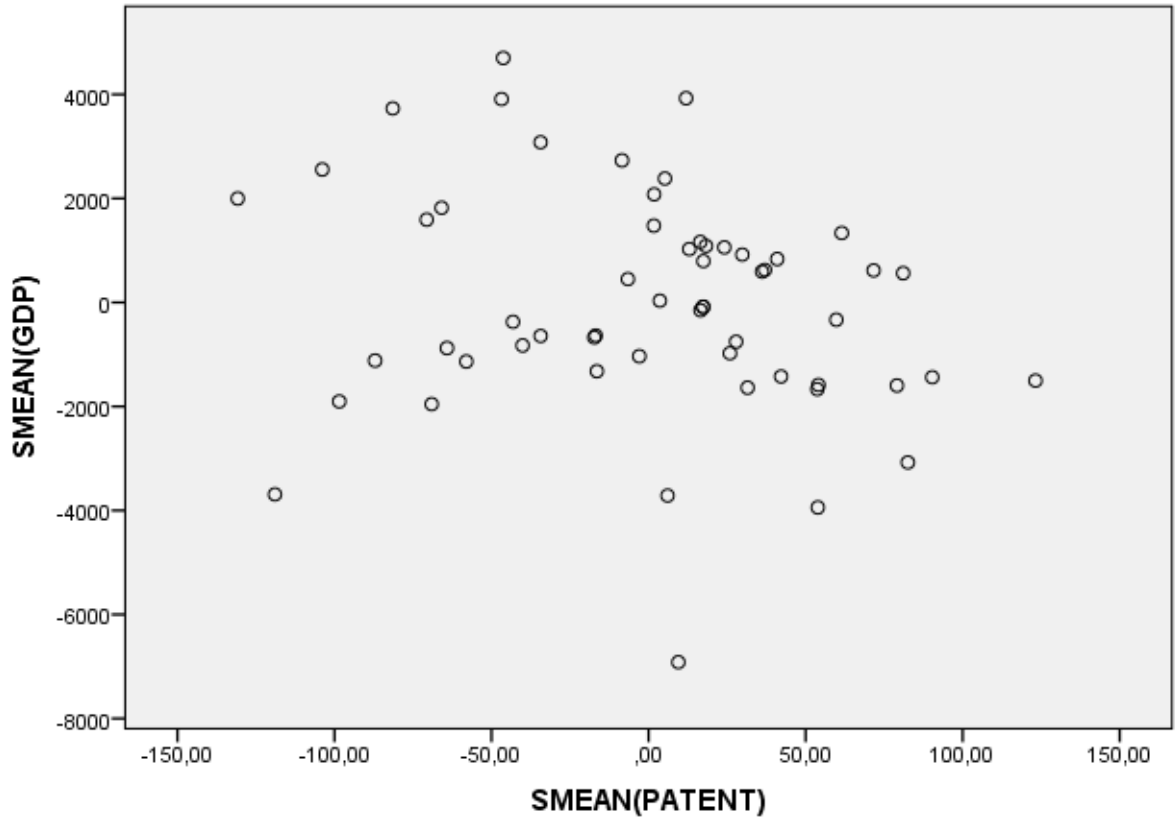

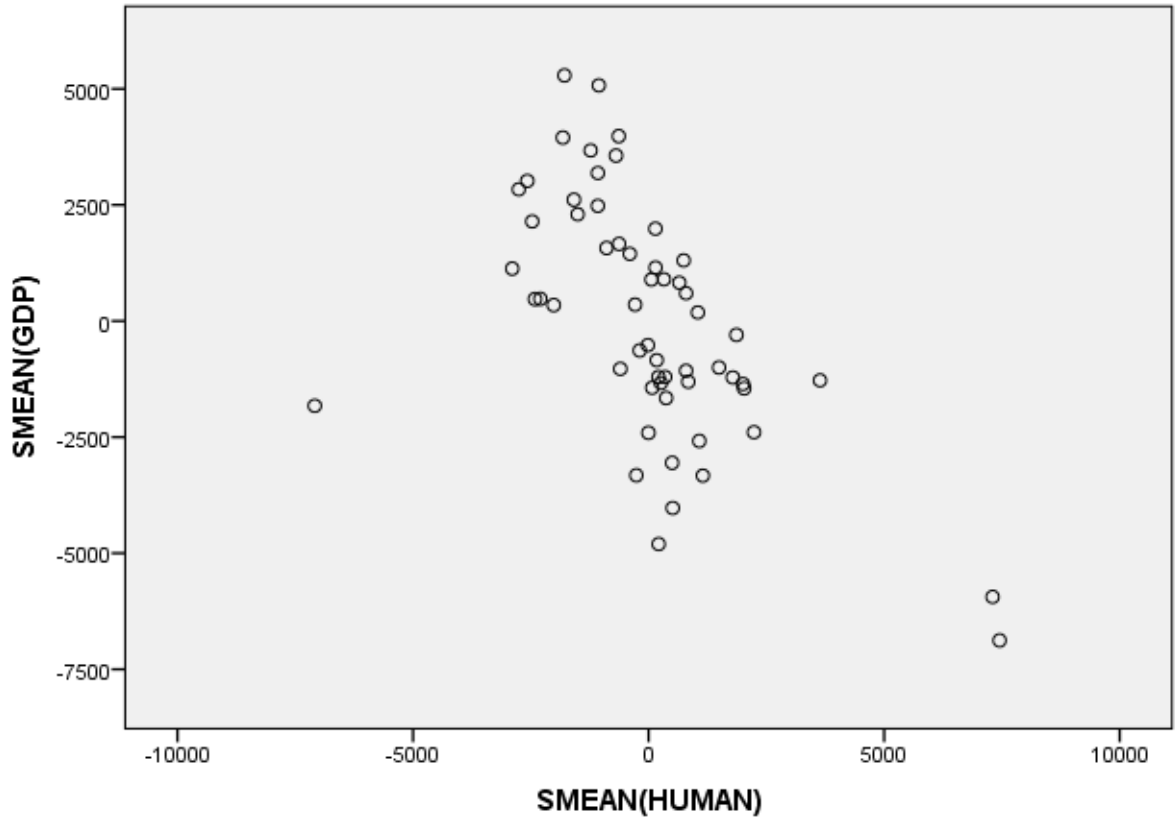
Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual
Dependent Variable: SMEAN(GDP)

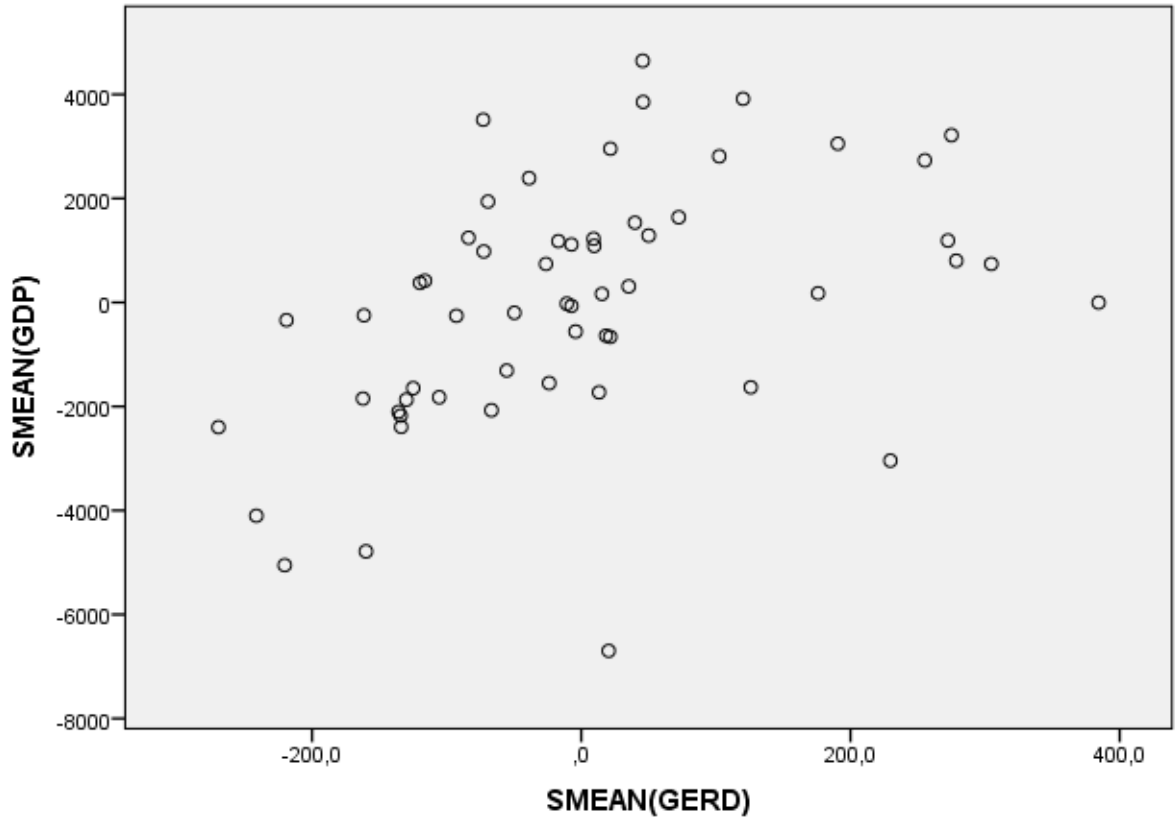
Partial Regression Plot
Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Partial Regression Plot
Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Partial Regression Plot
Dependent Variable: SMEAN(GDP)

Partial Regression Plot
Dependent Variable: SMEAN(GDP)

